

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון - [CC BY-NC-SA 2.5](#) אסור בשימוש מסחרי

וספרי ויקיטקסט תחת רשיון [GNU Free Doc. License](#) בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל' פנחס ראובן שליט"א

מסכת ביצה (מ)

• [פרק ראשון - ביצה](#) • [פרק שני - יום טוב](#) • [פרק שלישי - אין צדין](#) • [פרק רביעי - המביא](#) • [פרק חמישי - משילין](#)

פרק ראשון - ביצה

ב. ב. ג. ג. ד. ד. ה. ה. ו. ו. ז. ז. ח. ח. ט. ט. י. י.
י. יא. יב. יג. יג. יד. יד. טו.

פרק שני - יום טוב

טו. טז. טז. יז. יז. יח. יח. יט. יט. כ. כ. כא. כא. כב. כב.
כג. כג.

פרק שלישי - אין צדין

כד. כד. כה. כה. כו. כו. כז. כז. כח. כח. כט. כט.

פרק רביעי - המביא

ל. ל. לא. לא. לב. לב. לג. לג. לד. לד. לה. לה.

פרק חמישי - משילין

לו. לו. לז. לז. לח. לח. לט. לט. מ. מ.

[פרק](#) - [ראשון](#) - [ביצה](#)

מתני' ביצה שנולדה ביום טוב בית שמאי אומרים תאכל ובית הלל אומרים לא תאכל בית שמאי אומרים שאור בכזית וחמץ בככותבת ובית הלל אומרים זה וזה בכזית השוחט חיה ועוף ביום טוב בית שמאי אומרים יחפור בדקר ויכסה ובית הלל אומרים לא ישחוט אלא אם כן היה לו עפר מוכן מבעוד יום ומוזים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה שאפר כירה מוכן הוא: **גמ'** במאי עסקינן אילימא בתרנגולת העומדת לאכילה מאי טעמייהו דבית הלל אוכלא דאפרת הוא אלא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים מאי טעמייהו דבית שמאי מוקצה היא ומאי קושיא דלמא בית שמאי לית להו מוקצה קא סלקא דעתין אפילו מאן דשרי במוקצה בנולד אסר מאי טעמייהו דבית שמאי אמר רב נחמן לעולם בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ודאית ליה מוקצה אית ליה נולד ודלית ליה מוקצה לית ליה נולד בית שמאי כר' שמעון ובית הלל כר' יהודה ומי אמר רב נחמן הכי והתנן בית שמאי אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין ובית הלל אומרים מסלק את הטבלא כולה ומנערה ואמר רב נחמן אנו אין לנו אלא בית שמאי כרבי יהודה ובית הלל כר"ש אמר לך רב נחמן גבי שבת דסתם לן תנא כרבי שמעון דתנן מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים מוקים לה לבית הלל כרבי שמעון אבל

רפ"י מתני' ביצה לא תאכל. זו ביום בגמרא מפרש טעמא: שאור בכזית. משום דהני תלת מיילי הוו מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל גבי יו"ט תנא להו גבי הדדי ובגמרא מפרש טעמייהו: בככותבת. תמרה: יחפור בדקר. פיל"א זלע"ז: ומוזים שאם שחט כו'. כדמפרש טעמא בגמ' כשיש לו דקר נעוץ מבעוד יום: שאפר כירה מוכן הוא. בגמרא בעי מאי קאמר: גמ' העומדת לאכילה. שאינה מוקפת: אוכלא דאפרת. אוכל שנפרד וחזירו במנחות חזרי אוכלין כמאן דמפרתי דמו וכן בשחיטת חולין (דף עג.). לית להו מוקפה. דלמא כר' שמעון סבירא להו

לומר צפרק [כירה] (שבת 77 מ.ד.) מותר השמן שזנר ושזקערה אסור (דברי רבי יהודה) ור"ס מתיר: קא סלקא דעתין. להכי פרכינן מאי טעמייהו דבית שמאי דקא סלקא דעתין דאפי' לר' שמעון דשרי צמוקא צנוולד אסור דאילו צמוקא צבירא ליה לא מקאי איניש מדעתיה מידי דחזי ליה אצל נולד לא הוה ידע דנהוי דעתיה עלויה: ומי אמר רב נחמן הכי. דבית הלל כר' יהודה: מגביהין. צצבת מעל השלחן עצמות שאינן ראויין לאכילה וקליפי אגוזים ולא חיישינן צמוקא: ובית הלל אומרים. אין מטלטלין אותן צידים צמוקא הן: אלא מסלק הטבלא. שיש תורת כלי עליה ומנערה: ואמר רב נחמן אנו אין לנו. צשיטת משנה זו לפי צמוחלפת שיטתה אלא כך צמעתי מצבותינו דבית שמאי כרבי יהודה ומחמרי ובית הלל כרבי שמעון: מחתכין דלועין. תלושין לפני הבהמה ולא אמרינן טרחא דלאו כורך הוא: ואת הנבילה לפני הכלבים. ואע"פ צנתנבלה צצבת דבין השמשות לא היתה עומדת לאכילת כלבים אפילו הכי שרי דלית לן מוקא צצבת הלכך מגביהין מעל השלחן דמיירי צצבת מוקים לבית הלל דנימרו כר' שמעון כי היכי דלא תקשי הלכתא אהלכתא דקיימא לן הלכה כסתם משנה וקיימא הלכה כבית הלל אצל גבי יום טוב דאשכחן דסתם רבי כרבי יהודה: (רש"י)

תוספות מתני' ביצה שנולדה ביי"ט בש"א תאכל ובה"א לא תאכל. וא"ת אמאי לא תנא אוסרין ומתירין וכי תימא אוסרין משמע שאסור לעולם זה אינו דאמרינן לקמן (דף ו.ו.) אפרוח שנולד ביי"ט אסור והיינו ביומו ועוד דאמרינן (לקמן ל:) מותר שמן שבנר רבי יהודה אוסר והיינו דוקא באותו יום ויש לומר דאי הוה תני אוסרין ומתירין הייתי אומר שמה שמתירין הביצה היינו לטלטל אבל באכילה אסורה והכי אמרינן (לקמן דף כד.) גבי נכרי אחד שהביא דגים לפני רבן גמליאל ואמר מותרים הם אלא שאין רצוני לקבל הימנו ומסיק מאי מותרים לטלטל אבל באכילה אסורים ואם תאמר לבית הלל דאמרי לא תאכל אבל לטלטל שרי והא קי"ל (לקמן ד.) דאף לטלטל אסור לכן פירש ר"י דנקט כי האי לישנא דסתם ביצה לאכילה קיימא עוד יש לומר דנקט לבית שמאי תאכל משום דמשמע אכילה וטלטול דאין אכילה בלא טלטול ובית הלל אסרי אף בטלטול אלא אגב דנקטי ביי"ש תאכל נקטי אינהו לא תאכל: שאור בכזית. לא שייך הכא מידי אלא מייתי כאן תלת מילי גבי יום טוב דבית הלל לחומרא ובי"ש לקולא: **אוכלא** דאפרת הוא. פירוש אוכל הנפרד מן האוכל הוא דהביצה שנולדה נפרדה היא מן התרנגולת ואי בעי שחיט לה ואכיל כל שבגוה: **דלמא** בית שמאי

לית להו מוקצה. תימה במתניי קאמר בהדיא דבית שמאי אית להו מוקצה דקתני (לקמן דף י.) לא יטול אלא אם כן נענע מבעוד יום ויש לומר דמוקצה דבעלי חיים חמיר טפי ומוקצה ביותר והתם הוא דאית ליה מוקצה כדחזינא ר"ש דאע"ג דלית ליה מוקצה אית ליה (שבת דף מה.) גבי גרוגרת וצמוקים דאתקצאי טפי: **קא סלקא דעתין דאפי' מאן דשרי מוקצה בנולד אסיר.** דלא מקצי איניש מאי דחזי ליה אבל בנולד לא הוה ידע מאתמול ותימה דהא רבי שמעון דשרי במוקצה שרי בנולד כדאמרינן בשבת (דף כט.) רבי יהודה אומר אין מסיקין בשברי כלים ור"ש מתיר אע"ג דהוי נולד וי"ל דלא דמי דהאי נולד דהכא הוי נולד טפי שמתחילה לא היה בעולם אבל התם הכלי היה בעולם רק שנשבר וכן משמע נמי בעירובין (דף מה: ושם) מיא בעיבא מיבלע בליעי ופריך כל שכן דהוי נולד ואסור ומאי פריך ודלמא ההוא כרי שמעון דהא רבי שמעון מתיר בנולד אלא ודאי היינו טעמא כדפרישית דכיון דבליעי לא היו כלל בעולם ואפי' ר' שמעון מודה דהאי נולד אסור: **מגביהין** מעל השלחן עצמות וקליפין. פ"ה אע"ג דאין ראוין לא למאכל אדם ולא למאכל בהמה ולא נהירא דהא איכא בסיפא ושער של אפונין ושער של עדשים מפני שהן ראוין למאכל בהמה לכך נ"ל שהם ראוים למאכל בהמה כגון עצמות רכים וקליפי תפוחים ובית הלל סברי כיון דלא חזי למאכל אדם לא: **ובית הלל** אומרים מסלק את הטבלא ומנערה. תימה והלא היא בסיס לדבר האסור דהא לא שכח הואיל והניחם שם מדעתו ויש לומר דלפירוש רבינו תם ניחא דפירש במסכת שבת דלא הוי בסיס לדבר האסור אלא כשדעתו להניחם שם כל היום אי נמי כיון דהווי שם אוכלין הוה ליה בסיס לדבר האסור ולדבר המותר ושרי כדמוכח פרק נוטל (שם דף קמב.) ועוד דאין זה מניח בכוונה דהא אינו חושש היכן יפלו: **דתנן** מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת כו'. וא"ת היכי דמי אי בדלועין שהיו מחוברין בין השמשות בהא ודאי מודה ר' שמעון גזרה שמא יעלה ויתלוש וי"ל דמיירי בתלושין וסלקא דעתך דאסור דמשוה להו אוכלין לפי שהן קשין והחתוך מרכז אותם: **ואת הנבלה** כו'. אנו צריכין לפרש שנתנבלה בשבת ומכל מקום תני להו בהדי הדדי דאע"ג דבדלועין לא הוי טעמא משום מוקצה כמו בנבלה משום דבשניהם שייך לשון מחתכין: (תוספות)

רשב"א מתני': **בילה שנולדה ביום טוב בית שמאי אומרים תאכל וגו'.** האי דקתני תאכל ולא תאכל ולא קתני אוסרין ומתירין, אורחא דתלמודא זמנין דתני הכי וזמנין דתני הכי. גמרא: **קא סלקא דעתך מאן דשרי במוקצה בנולד אסור.** בנולד דמוקצה, הא בנולד דעלמא אוכלא דאפרת הוא. ומי אמר רב נחמן הכי והתנן מגביהין וכו'. ואיכא למידק אמאי לא אקשינן ממתניתין דתנן (לקמן י, א) בית שמאי אומרים לא יטול אלא אם כן נענע מבעוד יום ובית הלל אומרים עומד ואומר זה וזה אני נוטל

אלמא בית שמאי מוקא אית להו, ורש"י ז"ל פירש לניחא לאקשווי מדידיה אדידיה. ואינו מחוור בעיני דאנח לן חדא ואתקיף לן חדא, דהא לעיל מיניה אקשינן ומאי קושיא דלמא בית שמאי לית להו מוקא וארכינן לתרזי דקא סלקא דעתך מאן דשרי צמוקא בנולד אסור, והב' לא אקשינן ליה והא בית שמאי על כרחך אית להו מוקא ממתניתין דלא יטול אלא אם כן נענע. והרב בעל המאור ז"ל תירץ דאיכא למימר דבעלמא לית להו מוקא והכא בצעלי חיים אית להו משום דחיישי לחורבן שובד, וכדאמרינן לקמן (סס) בצריכה ראשונה דחיישינן דלמא מימליך עלה משום חורבן שובד, ודכותיה אמרינן (לקמן כז, ב) צבהמה שמתה מודה ר' שמעון בצעלי חיים שמתו שהן אסורין, ודבית שמאי עדיפא מדר"ס דאית להו מוקא בדבר שמלאכתו לאיסור אפילו לצורך גופו וכדתנן (לקמן יא, ב) אין נוטלין את העלי לקב עליו בשר. וקשיא לי דאם כן ליקשי מהיבא דלא יטול את העלי לקב. ומתסברא לי דלא מאי לאקשווי כלל מכל הני מתניתין משום דאיכא למימר דמוחלפת השיטה נינהו וכדאמר ר' יוחנן בגמרא (ט, ב). מגביהין עצמות וקליפין מעל השולחן. פירש"י ז"ל : אף על פי שאין עליהם [בשר] כלל. ובתוס' פירשו בשיש עליהם בשר דוקא. ואינו מחוור בעיני דתיפוק ליה מחמת אותו בשר שיש בהם ולכולי עלמא שרי, וכדאמרינן בפרק במה מדליקין (כט, א) דגרעיני של תמרי ארמייתא מותר לטלטלן ולשורפן ביו"ט אפילו לר' יהודה הואיל וחזיין אגב אימייהו, כלומר מחמת הבשר שנשאר דבוק על הגרעינים, אלא הכא דוקא בשאין עליהם בשר. אבל בפרק נוטל בשבת (קמג, א) פרש"י ז"ל עצמות קשין שאין ראויין לצהמה, [וזה] ודאי קשה דהנהו אפילו לר' שמעון אסור דהא לא חזו למידי והוה להו כעצים ואבנים ואסורין לכולי עלמא, ותדע לך דתנן התם בפרק נוטל מעצירין מעל השלחן פרורין פחות מכזית ושער של פולין ושל עדשים מפני שהוא מאכל צהמה ואוקימנא התם כרבי שמעון, אלמא אפילו לר"ס מפני שהוא מאכל צהמה שרי הא לאו הכי אסירי. ועצמות וקליפים נמי דוקא בראויין לכלבים, ומגביהין אותן מפני שהן ראויין למאכל צהמה או לכלבים כשער של פולין. ובית הלל אומרים מסלק את הטבלא כולה ומנערה. איכא למידק היאך מסלק את הטבלא והתנן בפרק נוטל (שבת קמז, ב) מעות שעל הכר מנער את הכר והם נופלים מאליהן אבל בטלטול אסור, ועוד תנן (סס) אבן שעל פי החצית מטה על כדה והיא נופלת מאליה הא לטלטל את החצית ולנער את האבן ממנה אסור. ותירצו בתוס' דהכא כשהיה צריך למקום הטבלא, וכדאמרינן התם בנוטל לא שנו אלא לצורך גופן אבל לצורך מקומן מטלטלן ועודן עליו. ואם תאמר עוד

והא הכא מניח הוא הקליפין והעלמות לדעת על השלחן ומניח נעשה בסים לדבר האסור ואסור אפילו לנער, וכדאמרינן התם בזהו דנוטל לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסים לדבר האסור ואסור, גם זו תיראו בתוס' (ד"ה וז"ה) להתם במניח לדעת כל השבת אבל הכא לא הניחם על דעת שיעמדו שם כל השבת והלכך הוה להו כשוכח, ותדע לך מדתנן בפרק במה טומנין (שבת מט, א) טומנים בגיזי אמר ואין מטלטלין אותן כיצד הוא עושה נוטל את הכיסוי והן נופלים מאליהן, והא הכא לדעת הניחם ונעשה בסים לדבר האסור, אלא טעמא כדאמרינן שלא הניחם שם לדעת שיעמדו שם כל השבת. ואין זה מחוור בעיני דהא דקא מסתייעי מההיא דטומנין בגיזי אמר אין הנדון דומה לראיה, דהתם לא נעשית הקדרה בסים לגיזי אמר אלא גיזי אמר תשמיש לקדרה שאין הקדרה [בסים] להניח עליהם גיזי אמר אלא הכא גיזי אמר להטמין בהם הקדרה, וגם הרב ר' זרחיה הלוי כן כתב שם בשבת. ועוד (נראה) [נר] לר' יהודה קשיא לי, דהא טעמא דנר משום דנעשה בסים הוא כדאיתא התם בשלהי כירה (מוז, א) הנח לנר ושמן ופתילה הואיל ונעשה בסים לדבר האסור, והא נר אינו מספיק לכולה שבת וכדאמרינן התם בכירה (מד, א) ואפילו הכי אסר ר' יהודה וקיימא לן כותיה, ועוד דתנן (כלים פי"ח מ"ב) מוכני בזמן שהיא נשמטת אין גוררין אותה בשבת בזמן שיט עליה מעות הא אין עליה מעות גוררין, ואוקים לה בכירה (שבת מד, ב) כר"ש ואפילו היו עליה מעות כל בין השמשות אבל לר' יהודה אסור אם היו עליה כל בין השמשות, וההיא ודאי בשדעתו שישתלקו משם בחלי השבת מתני דאי לאו הכי אפילו לר' שמעון אסור מידי דהוה אכוס וקערה ועששית דמודה ר' שמעון לר' יהודה בכל ענין אסור (עיין שם מד, א) ואף על גב שאינו מקלה אותן לכולי שבת. ומפני הדחק יש לי לומר להעמיד [דצריהם] דשאני נר לר' יהודה דאף על גב דדרכו לכבות באמצע שבת כיון שאינו מסור בידו דאינו יודע אימתי תכבה נרו ואפילו נכרך לו אינו יכול לכבותו ולא לנערו כדי שיכבה ואינו יכול להשתמש בו אלא כריך ליטב ולכפות עד שיכבה מאיליו ככי הא סבירא ליה לרבי יהודה דהוה כמוקפה לכולי שבת דאין אדם יושב [ומכפה] אימתי תכבה נרו, ומוכני נמי לא בשדעתו בין השמשות לנערם באמצע שבת היא דככי הא אפילו ר' יהודה מודה אלא בשדרכן לינטל או לפול משם ככיבוי נרו דדרכו בכך וגרע מיניה דאין דרכן של מעות כל כך לפול כמו שדרך הגר לכבות שהרי לר' יוחנן דלא סבירא ליה כר' שמעון בנר הוצרכנו להעמיד (בשבת שם) ההיא דמוכני בשלא היו עליה מעות כל בין השמשות כדי שלא לשבור דבריו של ר' יוחנן, אבל בגיזי אמר אי

נמי בקליפין ועצמות שסלוקן תלוי בדעתו ודעתו לנערם בכל עת שירצה אפילו ר' יהודה יתיר כיון שלא הניחן לדעת שיעמדו שם כל השבת, כך נראה לי ליטב דבריהם ז"ל. אי נמי יט' לומר דנר לר' יהודה לאו משום בסיס הוא אלא משום מוקצה מחמת איסור דעד כאן לא אוקימנא לה התם בבסיס אלא לר' שמעון משום דאי לאו הכי אפילו קודם שכבתה שרי לטלטלה לר' שמעון דאית ליה דבר שאין מתכוין מותר כדאיתא התם אבל לר' יהודה קודם שכבתה אסור לטלטלה משום גזירה דלמא [בהדין] דנקיט לה כביא, והילכך כיון דאיתקלאי לבין השמשות איתקלאי לכולי שבת. אבל מכל מקום אכתי קשיא לי לר' שמעון דהוי טעמא משום בסיס אסור מיהא לטלטולי בעוד שהוא בסיס ואף על פי שלא עשאו בסיס לכולי שבת, והכא נמי בעוד שהקליפין והעצמות [עליון] מיהא ליתסרי. ויט' לומר דשאני התם משום שאינו יכול לנערו בעודו לזוק מפני שהוא גורם לכבות הנר, ותניא (לקמן כב, א) המסתפק ממנו חייב משום מכבה. ומסתברא שאין אומרין נעשה בסיס אלא בנר שיט' לו חשיבות בסיסות קאת כמעט שעל [הכר] שאדם רוצה להאניעם כדי שלא יאבדו, ואבן שעל פי החזית נמי לפי שהיא רכיכה לבנין ואדם חס עליה שלא תאבד וכן שלא תתקלקל ותשבר אם תעמוד במקום [הפקר] כאבני גזית ודומיהם, והוא הדין והוא הטעם לאבן שבכלכלה וכן נר ושמן ופתילה שהן רכיכים להיות בסיס לאור וכל כיוצא בהם, והלכך בזמניה נעשה בסיס גמור ובשוכח נעשה בסיס קאת והלכך אינו מסלק אלא מנער והן נופלים מאליהן, אבל עצמות וקליפים דלא חשיבי ואינו מאניעם כלל לעולם אין להם תורת בסיס ואף על פי שהניחם על השלחן כדי שלא יטנף הבית מכל מקום לא לאורד עצמם הניחם שם ולא להאניעם מחמת חשיבותן, הלכך אין הטבלא בסיס להם כלל אלא מסלק את הטבלא ומנערה. ויט' לדקדק עוד בזה ממשנת האבן שבקרויה שבפרק כל הכלים (קכה, א) ומה שנאמר עליה בגמרא. ואמר רב נחמן אנו אין לנו אלא בית שמאי כר' יהודה ובית הלל כר' שמעון. כלומר: שכך קבל מרבו. גבי שבת סתם לן תנא כר' שמעון דתנן מחתכין את הדלועים לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים וכו'. ואף על גב דאיכא מחלוקת ר' יהודה בצדו ואפילו הכי קרי להו סתמא. והא דמשמע לכאורה ביצמות בפרק החולץ (מב, ב) כל הנשים לא יתארוסו וס' בתוס' (ד"ה סתם) דכל היכא דאיכא מחלוקת בצדו לא קרינן לה סתם אלא סתם ואחר כך מחלוקת ליתא, וכבר כתבנו שם בארוכה בס"ד. הא דתנן: מחתכין את הדלועים לפני הבהמה. פירש רש"י ז"ל כאן בדלועים שנתלשו מאמם, וכן עיקר, דבאוכלא טרחינן אי נמי אשווי אוכלא משוינן הוא

דפליגוי, אבל בפרק קמא דחולין (פרק) [גמרא] השוחט (בהמה) [בשבת] (יד, א) פירשה בשנתלשו היום וכן פירש רבנו תם ז"ל, ומשום מוקצה דומיא דאת הנבלה לפני הכלבים. ואינו נכון, חדא דמוקצה דמחוזר לא גרע מגרוגרות ואמוקין דמודה בהו ר' שמעון (לקמן מ, ב) וכמו שפירש רש"י ז"ל לקמן בפרק אין לדין (כד, ב) גבי עכו"ם שהביא דורון לישראל אם יש במינו במחוזר לקרקע, ועוד דהא איכא משום שמא יעלה ויתלוש דבאותה גזירה (משום) [משמע] דכולי עלמא מודו בהו אפילו ר' שמעון, הילכך פרושא קמא טפי עדיף. ואת הנבלה לפני הכלבים. לקמן בפרק אין לדין (כז, ב) פליגי אמוראי אליבא דר' שמעון בצעלי חיים שמתו לפי שאין אדם יושב ומלפף אימתי תמות בהמתו ואיכא מאן דאמר דחלוק היה ר' שמעון אף בצעלי חיים שמתו, והלכך למאן דאמר חלוק היה ר' שמעון מוקמי לה להא אפילו בבהמה בריאה שנתנבלה בשבת דלית להו מוקצה כלל, ולמאן דאמר התם מודה ר' שמעון בצעלי חיים שמתו הכא בשהיתה מסוכנת מערב שבת ואפילו הכי לר' יהודה לא יזיזה ממקומה כיון שלא היתה (מסוכנת) [מוכנת] ממש מערב שבת, ובפרק קמא דחולין גמרא השוחט בשבת כתבתיה בארוכה בס"ד. הא דאמרינן: גבי שבת דסתם לן תנא כר' שמעון. איכא למידק דהא בשבת סתם לן נמי כר' יהודה דתנן בכירה (מד, א) מטלטלים נר חדש אבל לא יסן דהיינו כר' יהודה דאית ליה מוקצה מחמת מיאוס, ויש לומר דלא חש לכולהו סתמי אלא להאי סתמא דהיא בתרא דמשמע דהיא עיקר. הא דסתם לן תנא בשבת להקל כר' שמעון וביום טוב להחמיר כרבי יהודה, לאו משום דאיכא מידי דביום טוב אסור ושבת פרי אלא כדמפרש טעמא שבת דחמירא לא אתו לזלזולי ביה ביו"ט אי שרית ביה מוקצה אתי לזלזולי ביה. ומיהו כלהו תנאי חד דינא אית להו במוקצה בין בשבת בין ביו"ט דמאן דאית ליה מוקצה אית ליה נולד בין בזה בין בזה אלא דרבי ראה דבריו של ר' שמעון במוקצה ובשבת דחמירא אוקמיה אדיניה וביום טוב דקיל כי היכי דלא לזלזלו ביה סתם לן כר' יהודה, ומשום דקיימא לן דבית שמאי במקום בית הלל אינה משנה אוקמיה לבית הלל כר' יהודה ולא תיקשי הלכתא אהלכתא. (רש"א)

גבי יום טוב דסתם לן תנא כרבי יהודה דתנן אין מבקעין עצים מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב מוקים לה לב"ה כרבי יהודה מכדי מאן סתמיה למתניי רבי מאי שנא בשבת דסתם לן כר' שמעון ומאי שנא ביו"ט דסתם לן כר' יהודה אמרי שבת דחמירא ולא אתי לזלזולי בה סתם לן כרבי שמעון דמיקל יום טוב דקיל ואתי לזלזולי ביה סתם לן כרבי יהודה דמחמיר במאי אוקימתא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה אי הכי אדמפלגי בביצה לפלגו בתרנגולת להודיעך כחן דב"ש דבנולד שרי ולפלוגי בתרנגולת להודיעך כחן דבית הלל דבמוקצה אסרי וכ"ת כח דהתירא עדיף ונפלוג בתרוייהו תרנגולת העומדת לגדל ביצים היא וביצתה ב"ש אומרים תאכל וב"ה אומרים לא תאכל אלא אמר רבה לעולם בתרנגולת העומדת לאכילה וביום טוב שחל להיות אחר השבת עסקינן ומשום הכנה וקסבר רבה כל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה ורבה לטעמיה דאמר רבה מאי דכתיב [\[שמות טז-ה\]](#) והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו חול מכין לשבת וחול מכין ליום טוב ואין יו"ט מכין לשבת ואין שבת מכינה ליום טוב אי"ל אביי אלא מעתה יו"ט בעלמא תשתרי גזרה משום יו"ט אחר השבת שבת דעלמא תשתרי גזרה משום שבת אחר יום טוב ומי גזרינן והא תניא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן ביום טוב ואם איתא ליגזר משום הנך דמתילדן ביומיהן אי"ל ביצים גמורות במעי אמן מילתא דלא שכיחא היא ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן רב יוסף אמר גזרה משום פירות הנושרין אי"ל אביי פירות הנושרין טעמא מאי

כ"י דתנן אין מבקעין עצים. ב"י ט לא מן הקורות הסדורות זו על גב זו בקרקע ועומדות לבנין: ולא מן הקורה שנשברה ב"י ט. ואע"פ שעומדת מעכשיו להיסק הואיל וזין השמשות לאו להכי קיימא כיון דאתקלאי לזין השמשות אתקלאי לכולי יומא אלמא אית לן מוקצה ביום טוב הלכך מוקי רב נחמן למתניי דאיידי ביום טוב ובית הלל כר' יהודה ובעומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה: מאן סתם לן למתניי ר'. הוא סדר המשנה וכשראה דברי חכם וישרו בעיניו שנאן סתם ולא הזכיר שם אומרו עליהן כדי שלא יהו שנויה מפי יחיד ונראין כאילו נשנו מפי

המרובים ויעשו כמותן: ולא אתי לזלזלי ביה. אי מקילין בה חדא קולא לא אתי לחקולי בה טפי: דהתירא עדיף ליה. טוב לו להשמיענו כח דברי המתיר שהוא סומך על שמועתו ואינו ירא להתיר אבל כח האוסרין אינה ראייה שהכל יכולין להחמיר ואפילו בדבר המותר: ומשום הכנה. דאסרי לה ב"ה כדמפרש ואזיל: דכל ביאה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה. ואף על גב דבידי שמים הוא אסור דבעינן כל סעודות שבת וסעודות יום טוב שיהו מזומנות ומוכנות מצעוד יום של חול: ורבה. דאסר בהכנה שאינה בידי ממש: לטעמיה דאמר רבה. בפסחים (77 מז:): וליף מהכא דמוקלה לאורייתא: והכינו. והזמינו כגון מכאן אני אוכל למחר דאי משום הכנה בידיים ולומר שיאפו ויבשלו מצעוד יום זהדיא כתיב את אשר תאפו אפו אלך הזמנה צפה קאמר וכתיב ביום הששי וסתם ששי חול הוא ואחשבה רחמנא לסעודת שבת שיזמיננה מצעוד יום ובחול: ואין יום טוב מכין לשבת. ויום טוב נמי קרוי שבת ובעיא סעודתו הזמנה והזמנתה בחול אבל סעודת חול לא חשיבא ולא שייכא בה הזמנה הלכך באחד בשבת בעלמא לית לן למיסר ביאה שנולדה ביה משום דאתכן בידי שמים דסעודת חול לא אכרכה רחמנא זמון מצעוד יום דלא שייך בה מוקלה: יום טוב בעלמא. שאינו אחר שבת: שבת בעלמא. שאינו יום טוב: תשתרי. לגמוע ביאה חיה שנולדה בו: ומי גזרינן. ומי אחמור רבנן דביאה למגזר היתרא משום איסורא: [והתניא וכו']. וא"ת הויא לה גזרה לגזרה דהנך דמתילדין ביומיהם נמי אינן אסורות אלך משום גזרה דיום טוב אחר השבת תריץ הא מאי לאוקומי ביום טוב אחר השבת דהשתא איכא למיגזר אטו דמתילדין ביומיהם ואשמועינן הך מתני' דאפי' בי"ט אחר השבת מותרות הואיל ואינם נולדות ומשום הנך דמתילדין ליכא למגזר דמילתא דלא שכיחא הוא צס רבינו והא דאמרין בכלי הס"ס שאין גוזרין גזרה לגזרה מהאי קרא נפקא ושמרתם את משמרתו עשו משמרת כלומר גזרה למשמרתי לתורתו ולא משמרת למשמרת שלא יעשו גזרה לגזרה: ואין י"ט מכין לחברו. לא גרסינן במלתיא דרבה דהא קרא קא דריש ושני ימים רכופים בתורה לא אשכחן דמספיקא עבדינן להו: רב יוסף אמר. טעמא דביאה בתרנגולת העומדת לאכילה וכדאוקימנא ובית הלל דאסרי משום פירות הנושרין מן האילן בשבת וקא סלקא דעתך השתא גזרה היא משום

פירות הנושרין ללא נכלינהו דהא נמי לפירות הנושרין מן האילן למיא שאף זו

פרי הנושר: (רס"ז)

תוספות גבי שבת דסתם לן תנא כרבי שמעון. ותימה והא הוי סתם ואח"כ מחלוקת דהא פליג ר' יהודה במתניתין ואמר אם לא נתנבלה בערב שבת אסור ואין הלכה כסתם דכי האי גונא חשיב סתם ואח"כ מחלוקת בפרק יש נוחלין (ב"ב דף קכב: ושם) גבי מלתיה דרבי יוחנן בן ברוקה דפריך סתם ואחר כך מחלוקת היא וי"ל דהתם סמיך אועוד מאי אלא דפריך בתר הכי וכן פירש שם בקונטרס אבל לעולם מהני הסתם להיות רבים והוי רבים רבי שמעון והוי יחיד רבי יהודה והלכתא כרבים כת"ק דהיינו רבי שמעון וא"ת גבי שבת נמי סתם לן כרבי יהודה כי האי דתנן (שבת דף מד.) מטלטלין נר חדש אבל לא ישן ור' שמעון מתיר והואיל ואוסר מוקצה מחמת מיאוס כל שכן מחמת איסור דהכי אמרינן התם וי"ל דהאי סתמא עדיפא הואיל ונשנית משנה בסתם לבסוף פרק מי שהחשיך (שם דף קנו: ושם): **מוקים** לב"ה כר"ש. וקשה דמאי אולמיה דהאי סתמא מהאי סתמא וי"ל דבעדיות לא תני לה מקולי ב"ש וחומרי ב"ה: **אין** מבקעין עצים לא מן הקורות וכו'. לא מייתי מרישא דאין מבקעין קורות דהא מיירי בסואר של קורות דהוי מוקצה מחמת חסרון כיס ובהא כ"ע מודו אפי' ר' שמעון אלא מייתי מסיפא דלא מן הקורה שנשתברה וא"ת והא ר' שמעון אינו מתיר אלא ביושב ומצפה (לקמן ל:) וי"ל דה"נ הואיל ונשתברה בשבת מסתמא היתה רעועה מאתמול והוי כיושב ומצפה מתי תשבר קורתו ותהיה ראויה להסקה: **וכ"ת** כח דהתירא עדיף. פי' הקונט' לכך כח דהתירא עדיף כשאדם מתיר סומך על שמועתו וצריך להביא ראיה לדבריו אבל איסורא אדם יכול להחמיר עליו בלא טעם: **ונפלוג** בתרוייהו. תימה ובכל מקום דקאמר כח דהיתרא עדיף לפרוך הכי וי"ל דהכי פריך ונפלוג בתרוייהו שלא יאריך משום כך ויאמר היא וביצתה אבל בעלמא לא שייך: **והיה** ביום הששי וגו'. פרש"י וע"כ בא לאשמועינן דאפילו הכנה בידי שמים ביצה אסורה דאי משום הכנה בידי אדם כלומר שיאפו ויבשלו מבעוד יום הא בהדיא כתיב את אשר תאפו אפו אלא הזמנה בפה קאמר ואין י"ט מכין לשבת כו' ואין שבת מכין ליי"ט מכ"ש דכיון דאין י"ט מכין לשבת כ"ש דאין שבת מכין ליי"ט והקשה רש"י אם כן ביצה שנולדה באחד בשבת או לאחר י"ט תתסר מכ"ש דשבת וי"ט לא מכינן אהדדי כ"ש דלא מכינן אחול ותירץ דלגבי סעודת חול לא צריך הכנה דאין סעודת חול חשובה אך תימה הואיל והכנה דאורייתא היאך אופין ומבשלין מיי"ט לשבת וכ"ת ע"י ערובי תבשילין וכי אתי תקנתא דרבנן וליעקר הכנה דאורייתא ונראה ליישב דרבה גופיה אזיל לטעמיה דאית ליה הואיל ואי מקלעי אורחין חזי ליה השתא נמי חזי ליה ואפילו לדין ניחא דכל דבר אפוי ומבושל לא שייך ביה הכנה שאינו מחוסר רק תקון בעלמא דמעיקרא הוה חזי ליה רק גבי ביצה שהוא דבר

חדש שלא היתה בעולם ולא היתה ראויה כלל מעיקרא (ולאפות ולבשל תקוני מלתא בעלמא) תימה דכאן משמע שהמן לא היה יורד בייט כדפי רש"י הששי הראוי להכנה וזהו בחול והא אמר ויברך ויקדש ברכו במן וקדשו במן שבשבת לא היה יורד מן אבל בייט היה יורד וי"ל דמדרשים חלוקין כדאיתא במדרש (מכילתא ע' בשלח) שבת לא יהיה (שמות טז) לרבות יום הכפורים לא יהיה בו לרבות י"ט שלא היה יורד בהן מן ועי"ל דאפי' היה יורד בייט מ"מ בייט שחל להיות בע"ש לא היה יורד מדכתיב קרא בו ביום הששי ולא כתיב ששי משמע הששי המיוחד שהוא ראוי להכנה ולא בששי שהוא יו"ט: נגזר משום הנך דמתילדן ביומיהן. ואין זה גזרה לגזרה דמותר לאוכלן בייט משמע אפילו ביום טוב דלאחר השבת: **מלתא** דלא שכיחא היא. וקשה דלמא אם לא שחטה היתה נולדת היום ואם כן מאתמול גמרה לה ותאסר בלא גזרה מספק וי"ל דמאחר דלא נולדה ע"י כך לא חשיב גמר ובירושלמי פליג בהא: (תוספות)

רשב"א ונפלוגי בתרוייהו תרנגולת העומדת לגדל ביצים היא וביצתה בית שמיא אומרים תאכל וכו'. אף על גב דבעלמא לא פריך הכי, הכא משום דתרנגולתא וביצתה בחדא מלתא וכיון דאמר ביצה שנולדה כבר הזכיר האם, לפיכך אם איתא דבמוקצה פליגי הוה ליה לאפלוגי בתרוייהו ולומר היא וביצתה. וסלקא האי אוקמתא דרב נחמן בקושיא. ואלא מיהו מסתברא כותיה דדינא דבצבת קיימא לן כרבי שמעון וזו"ט כרבי יהודה, אף על גב דבשלהי שבת (קנו, ב) דפסק ר' יוחנן כרבי שמעון גבי מתניתין דמחתכין את הדלועין לפני הבהמה אקשינן עליה והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן אין מבקעין עלים לא מן הקורות ולא מן הקורה שנסברה זיו"ט, דאלמא שבת זיו"ט חד דינא אית להו (חד דינא) זין בצבת זין זיו"ט כדכתיבנא לעיל משום הא לא מסקינן לה אדעתיהו ורב נחמן הוא (דהוית) [דחדית] הכי וקא יהיב טעמא למלתא ומסתברא טעמא הלכך קיימא לן כותיה וכן פסק הרי"ף ז"ל (בסוף מכילתין). אלא אמר רבה בתרנגולת העומדת לאכילה וזיום טוב שחל להיות אחר השבת עסקינן וכו'. קשיא לי היכי קאמר זיום טוב אחר השבת עסקינן, [ויש לומר] דאלו זיו"ט גרידא משום יום טוב אחר השבת היא. רבה לטעמיה דאמר רבה והיה זיום הששי והכינו את אשר יביאו וגו'. פירש רש"י ז"ל רבה לטעמיה דאית ליה מוקצה לאורייתא, כדאמרינן בפסחים צפרק אלו עוצרין (מו, ב) גבי פלוגתא דהאופה מזיו"ט לחול מוקצה לאורייתא דכתיב והכינו את אשר יביאו ואזהרתיה מלא תעשה כל מלאכה. ואין פרוש נכון חדא דהתם הדר ציה רבא במסקנא, ועוד קשיא לי דאם איתא למה לי דאמר וקסבר רבה כל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה ואפילו גמרה האידנא נמי

תחסר, ואפילו יו"ט גרידא ושבת גרידא נמי תחסר משום מוקצה, ומאי שנא יו"ט אחר השבת. אלא ה"פ רבה לטעמיה דמוקי לה לקרא בהכנה דממילא, ומשום דאמרינן בסמוך דהגך אמוראי דלית להו הכנה מוקי לה לקרא בהכנה ידידים ולומר שיכינו היום כדי שלא יעשו מלאכה בשבת. חול מכין לשבת וחול מכין ליום טוב ואין יום טוב מכין לשבת. ואם תאמר מנא ליה דאין יום טוב מכין לשבת, אדרבה נימא דיום הששי מכין לשבת ואפילו חל יום טוב להיות ערב שבת. איכא למימר דלא אפשר, דהתם גבי מן כתוב ומן לא היה יורד להם לא בשבתות ולא בימים טובים כדאיתא במדרש (מכילתא פרשת בשלח). ואי נמי יך לומר דהששי משמע דממעט, דכל ה"א הידיעה ממעטת. ולי נראה עוד דאי אפילו ביום טוב והיה ביום הששי למאי אתא, ואי להתיר בכל יום טוב לישתוק קרא מיניה דמנא תיתי לאסור דכיון דאוכל נפש שרי אפילו ארכי שבת יעשה ביום טוב. ואין שבת מכינה ליום טוב. פירוש: מקל וחומר דיום טוב [לשבת]. וכתב רש"י ז"ל אחשבה רחמנא לסעודת שבת שיזמינוה מצעוד יום ובחול דאין יום טוב מכין לשבת, ויום טוב נמי קרי שבת (ודמיהא) [ובעיא] סעודתו הזמנה והזמנתו בחול אבל סעודת חול לא חשיבא ולא בעיא הזמנה. ותמה אני על לשון זה דסעודת שבת בעיא הזמנה מצעוד יום ובחול אם כן אף שבת אינה מכינה לעצמה, (ולא) [והלוא] שבת ויום טוב גרידא מדינא בינה שריא וביום טוב שאחר השבת אי לאו דמאחמול גמרה לה אף היא שריא, ובערובין אמרינן (לח, ב) [דאין] תחלת היום קונה עירוב שבת מכינה לעצמה. אלא הכי פירוש סעודת יום טוב ושבת חשיבא למהוי להו הזמנה והלכך כל שתהא להן הזמנה אינו צדין שיזמין שבת ליום טוב ולא יום טוב לשבת, אבל הם מכינים לעצמן, וחול נמי לא חשיב ולא שייך ביה הזמנה והלכך בינה שנוולדה ביום שלאחר השבת או לאחר יום טוב שריא דלא שייכא הזמנה לסעודת חול. אמר ליה אביי אלא מעתה יו"ט דעלמא תשתרי. פירוש: (דמשמע) [דשמע] מרבה רביה דמתניתין אפילו ביום טוב דעלמא היא. והא דאקשינן ליה: שבת דעלמא תשתרי. איכא למידק והא מוקצה הוא דאי אפשר לשחוט את האם בשבת. ויך מתראים [דאליבא דרבי שמעון דלית ליה מוקצה קא בעי לה. והרמב"ן ז"ל (במלחמות לקמן כא, ב) תירץ דכל דבר העומד לאכילה אף על גב שקפץ עליו איסור שבת בעל כרחו של מכין לא יאז מהכנתו ודעתו לאכול כשתבא לו שעת היתר ואפילו בשחט לחולה כיון ששחט ברשות, וכיון שכן בינה שצאה שלא באיסור שבת הכנתה עליה, ולא דמי לשמן שצנר (שבת מד, א) ולא לסוכה (לקמן ל, ב) דהנהו [דחו להו] בידיים, ולא דמיא נמי לפירות שנסרו ולדגים שניארו (לקמן כד,

א) דדגים שניאודו לא ברשות אדם הן כלל ופירות שנסרו גזרה שמה יעלה ויתלוש, ותדע לך דכל שצא לו איסור שבת על כרחו של מכין לא ילא מתורת הכנתו בכך שאם אי [אתה] אומר כן למאן לאמר שבת ויום טוב קדושה אחת הן (לקמן 7, א) בהמה ביום טוב של אחר השבת היכי שחטינן והא בעלי חיים כולם נאסרו בשבת ומוקצה מחמת איסור הן (ואיסור) [ואיסור] עליהן ביום טוב. ואריך לי עיון דהא בפרק (כל שעה) [מקום שנהגו] (פסחים נו, ב) אמרו גבי של בין הכיפים והא מוקפות נינהו, אלמא אפילו בפירות שנסרו מעצמן איכא משום מוקצה ואף על פי שמתחלה היו מוכנים ואיסור שבת הוא שקפץ עליהם בעל כרחו של מכין ועכשיו צא להם שעת הכושר [ו]לא עבר על איסור שלהם כלל. ויש מי שתירץ דצדאית ליה חולה בתוך ביתיה קאמר. ואם איתא נגזור אטו הא דמתילדא האידינא. איכא למידק היכי דמי אי ביום טוב גרידא גזרה לגזרה הוא ושמעין ליה לאבוי בסמוך דלית ליה בכל הני גזרה לגזרה, ואי בשוחט ביום טוב שלאחר השבת מנא ליה לאבוי דמתניתא ביום טוב לאחר השבת היא דלמא ביום טוב דעלמא היא. ויש לומר דמתניתא סתם שמעין דבכל יום קאמר, דאי ביום טוב דלאחר השבת אסור לא היה סתים ליסניה להתירא דהא איכא יום טוב דלאחר השבת דאסור. ומהכא שמעין דביצים גמורות במעי אמן אפילו ביום טוב שלאחר השבת שרי. ואיכא למידק והא הכנה דרבה דאורייתא היא וכדאמרין בסמוך (ג, ב) בשלמא לרבה הוי ספקא דאורייתא וכיון שכן כיון דהשתא גמרה מאתמול גמירא לה, ואפילו תאמר דלמא השתא גמרה לה הוי ליה ספק נגמרה ביום טוב ספק נגמרה בשבת שלפניו ואסורה כדתניא לקמן (ג, ב) וספקא אסורה. ויש לומר דכל שלא נולדה אין גמר של אמא הכנה גמורה לפי שלא נגמרה לגדל אפרוחים אלא בלידה, ואף לאכילה נמי אינה חשובה לגמרי כי אם בלידה כדאיתא בהדיא (בירושלמי פ"ק ה"א) דגרסינן התם בריש פרק קמא דמכילתין, מה טעמין דבית שמאי מוכנת היא ע"ג אמה מה טעמין דבית הלל נעשה כמוקצה שיבש ולא ידע בו, מוקצה שיבש ולא ידע בו שמה אינו אסור והתניא השוחט את התרנגולת ומלא בה ביצים גמורות אף על פי שהן גמורות הרי אלו מותרות, רב חנינא ורב שילא חד אמר לא דמי טעם אכילתה מבפנים לטעם אכילתה מבחוץ וחד אמר שאינה נגמרת לאפרוח עד שתלא לחוץ עד כאן, ודכותיה איכא נמי בגמרא לקמן בשמעתין דאפרוח שנולד ביום טוב (ו, א), וכיון שכן כשנולדה נמלא גמרו של אמא גמר גמור (להכנתו) [והכנתו] הכנה גמורה, אבל כל שלא נולדה אין הכנתו הכנה, והלכך אף על פי שמלא שם ביצים גמורות מותרות ואפילו ביום טוב שלאחר השבת.

והרמב"ן ז"ל כתב לשון אחר בספר המלחמות וז"ל כל דבר שיום טוב מכין לשבת וכן שבת ליום טוב ואלמלא הכנת הראשון לא יהיה השני נהנה באותו הדבר אסור דרחמנא אמר ביום הששי הכינו ולא ביום קדש הכינו, וזה הטעם לביאה שנולדה ביום טוב שמא תמול גמרה ללאת היום ואלמלא גמר של אתמול לא ילאתה היום הלכך אסורה שעל ידי הכנת שבת באה לדינו ביום טוב, מה שאין כן בביאה במעי התרנגולת שאנו זכינו בה ביום טוב ולא הביאה לדינו הכנת שבת, ואם תאמר והלא ביום טוב יכול הוא לשחטה ולאכול היא וביאתה ומה הועיל לנו גמר של אתמול, זו אינה שאלה כיון שלא שחט ונולדה שבת הכינה לפנינו, ועוד אמרו בירושלמי לא דמי טעם אכילתה מצפנים לטעם אכילתה מבחוח, והרב ר' אפרים ז"ל אסרה ושמעתין דהכא (הוא תיובתא) [הוא תיובתיה] כדאמרן. אמר ליה אבבי פירות הנושרין טעמא מאי גזרה שמא יעלה ויתלוש. איכא למידק דפירות הנושרין מוקלין נינהו וכדאמרין בפרק מקום שנהגו (פסחים נו, ב) גבי של בין הכיפיים והא מוקלות נינהו, ומוקלה דמחוזר משמע דכולי עלמא מודו בה [אפי'] רבי שמעון וכדכתבי' (ב, א ד"ה הא דתנן מחתכין) ואם כן אמאי תלי להן בגזירה שמא יעלה ויתלוש תיפוק ליה משום מוקלה, ויש לומר משום דגזרה שמא יעלה ויתלוש שייכא בכולהו פירות הנושרין מה שאין כן באיסור מוקלה זמנין דליכא איסור מוקלה כגון דאית ליה (ל)עורבים ומוכן לעורבים הוי מוכן לאדם וכדאמרין התם בההיא דשל בין הכיפיים, ואפילו לל"ב דאמרין התם מוכן לעורבים לא הוי מוכן לאדם דזמנין דעבידי דנתרי דאדם יושב ומלפה מתי (יעלו) [יפלו] וכההיא דאמרין בפרק ואלו מליאות (ב"מ כא, ב) תמרי דזיקא היכי אכלי' להו וגו' ומשום הא נקט ליה טעמא דגזרה שמא יעלה ויתלוש. ומורי הר' יונה ז"ל תירץ דמשום הכי נסיב הכא טעמא דשמא יעלה ויתלוש משום דקסבר דאי ליכא בפירות הנושרין אלא משום מוקלה אטו מוקלה לא גזרינן, והכא הכי קא פירוש אפילו כשתמלא לומר דאיכא איסורא בפירות הנושרין לבד ממוקלה מאי איכא למימר דאית להו שמא יעלה ויתלוש היא גופה גזרה וכו' ופריק כולה חדא גזירה היא, ולעולם בפירות הנושרין תרתי אית בהו משום מוקלה ומשום פירות הנושרין. והקשו בתוספות ומאי נפקא לן מינה באיסור מוקלה דמחוזר לעולם יהא אסור משום שמא יעלה ויתלוש, ודחקו בתירוץ דנפקא מינה כגון בלפת ולנון שטמונים בקרקע ויש טורח גדול להוסיאם וליכא למיגזר שמא יעלה ויתלוש ואפילו הכי איכא מוקלה, ויש לומר דאי אשכח אינש ללא גזר לשמא יעלה ויתלוש מכל מקום איכא משום מוקלה, לכיון דלא לקטן מצערב כבר הקלה אותן מדעתו. (רש"א)

גזרה שמא יעלה ויתלוש היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה כולה חדא גזרה היא ר' יצחק אמר גזרה משום משקין שזבו אמר ליה אביי משקין שזבו טעמא מאי גזרה שמא יסחוט היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה כולה חדא גזרה היא כולהו כרב נחמן לא אמרי כי קושיין כרבה נמי לא אמרי הכנה לית להו אלא רב יוסף מאי טעמא לא אמר כר' יצחק אמר לך ביצה אוכלא ופירות אוכלא לאפוקי משקין דלאו אוכלא ורבי יצחק מאי טעמא לא אמר כרב יוסף אמר לך ביצה בלועה ומשקין בלועין לאפוקי פירות דמגלו וקיימו ואף רבי יוחנן סבר גזרה משום משקין שזבו דרבי יוחנן רמי דרבי יהודה אדר' יהודה ומשני תנן אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין ואם יצאו מעצמן אסורין רבי יהודה אומר אם לאוכלין היוצא מהן מותר ואם למשקין היוצא מהן אסור אלמא כל אוכלין לרבי יהודה אוכלא דאפרת הוא ורמינהו ועוד אמר רבי יהודה מתנה אדם על כלכלה של פירות ביום טוב ראשון ואוכלה בשני וכן ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני בשני אין בראשון לא ומשני רבי יוחנן מוחלפת השיטה ומדקא מרמי להו אהדדי שמע מינה חד טעמא הוא

רש"י ויתלוש. דהוה איסורא דאורייתא דהיינו קולר שהוה אב מלאכה: חדא גזרה היא. לא שתהא זו גזרה דלא ליתי לידי פירות הנושרין אלא כשנמנו וגזרו על פירות הנושרין אף ביצה היתה במשמע ואע"ג לית בה משום תלישה מיהו מכלל גזרת חכמים היתה שאף היא פרי הנושר: משום משקין שזבו. דק"ל אסורין לזו ביום כדתנן ואם יצאו מעצמן אסורים (שבת דף קמג:) וביצה נמי דמיא להו שזבה ויבאת ממקום שהיתה בלועה: שמא יסחוט. וסחיטת פירות תולדה דלש היא שמפרקו מתוך זג שלהן כמפרק תבואה מקש שלה: חדא גזרה היא. כדפרישית

כשגזרו על משקין שזבו אף ביצה היתה במשמע: כולהו. רבה לאוקי מתני' משום הכנה ורב יוסף ורבי יצחק לאוקמוה משום גזרה: כרב נחמן לא אמרי. משום מוקצה: כי קושיין. כדפרכינן לעיל ליפלגו בתרווייהו: ומשקין לאו אוכלא. הלכך כשגזרו על משקין שזבו לא היתה ביצה במשמע שהרי אינה משקה אבל בכלל פירות הנושרין היתה: בלועה. בתוך התרנגולת וזבה לחוץ: ומשקין בלועין. בחלצן וזבין לחוץ: לאפוקי פירות דמגלו וקיימו. הלכך נשירת הביצה לאו בכלל נשירת הפירות: ואם יאלו מעלמן אסורין. בו ביום גזרה שמה יסחוט: אם לאוכלין. הן מכונסין הפירות הללו היואל מהן מותר בו ביום דכיון דלא ניחא ליה בהני משקין ליכא למגזר שמה יסחוט: אלמא. מדקאמר אם לאוכלין היואל מהן מותר כל לאוכלין אמר בדבר היואל מהן אוכלא דאפרת הוא ואינו בכלל גזרת משקין שזבו: ועוד אמר ר' יהודה. לעיל מיניה תנן במסכת ערוזין ראש השנה שהיה ירא שמה תתעבר ויהיו שני ימים טובים מערב אלם שני ערוזין כו' דקסבר שתי קדושות הן אחד חול ואחד יום טוב ולא ידעינן הי חול והי יום טוב: מתנה אלם על הכלכלה. להא מלתא הוי שתי קדושות היתה לו כלכלה של פירות טבל וסכח ולא עישר מערב יום טוב ותנן אין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט מעשר ביו"ט בתנאי ואומר אם היום חול ולמחר קדש יהיו אלו תרומה ומעשרות על אלו ואם היום קדש אין בדברי כלום ונותן בהן סימן ולמחרת חוזר ואומר כן אם היום חול ואתמול קדש יהיו אלו תרומה על השאר ואם היום קדש ואתמול חול הרי נעשה תרומה מאתמול וממה נפשך נתקנו: ואוכלה בשני. אבל לא בראשון דשמה קדש הוא ואין בדבריו כלום: וכן לגבי ביצה. הוו שתי קדושות האחד חול והאחד יו"ט והגולדה בראשון מותרת בשני: בשני אין בראשון לא. אלמא כל מידי דזב ממקומו ביו"ט ואפילו אוכלא אסור: ומשני רבי יוחנן מוחלפת השיטה. שיטת המשנה דאין סוחטין ואיפוך דרבי יהודה לרבנן: ומדקא מרמי. רבי יוחנן משקין שזבו וביצה אהדדי: שמע מינה חד טעמא הוא. ומאן דאסר בהא אסר בהא דקרי בהא קרי בהא: (כ"ט)

תוספות גזרה שמא יעלה ויתלוש. ותימה ל"ל האי טעמא דלקמן (דף כד:) גבי נכרי שהביא דורון אם יש במינו במחובר אסור פי' רש"י דכיון דאתקצאי לבין

השמשות אתקצאי לכולא יומא וכן משמע דטעמא משום מוקצה מדמייתי לה גבי ספק מוכן והשתא תרי טעמי למה לי וי"ל דטעמא דהכא אתיא אליבא דר' שמעון דלית ליה מוקצה ולקמן אתיא אליבא דרבי יהודה ותימה דהא פירש רש"י גופיה לקמן נכרי שהביא דורון כו' אסור הואיל ולא לקטינהו מאתמול אקצינהו והוי כמוקצה דגרוגרות וצמוקים דאפי' ר' שמעון מודה א"כ אתיא נמי כר' שמעון ע"כ י"ל דמיירי הכא כגון בחצר דהוי מוכן לעורבים ומוכן לעורבים הוי מוכן לאדם לכך צריך האי טעמא וא"ת הא אמרי' (שבת דף קכב.) מעמיד אדם בשבת בהמתו על המחובר אבל לא על המוקצה פירוש עשבים שנתלשו היום ואמאי הא הוי מוכן לבהמה דאי בעי אכלה מנפשה וי"ל דמיירי בתרי עברי דנהרא עוד יש לומר דלא שייך מוכן לעורבים רק בפירות האילן שרגילין להשיר מעצמן והוא מצפה לכך אבל תימה אם כן כיון דאמר האי טעמא למה לי טעמא דלקמן ויש לומר . דלקמן מיירי בדבר דבעי מרא וחצינא כגון לפת וצנון דלא שייך שמא יעלה ויתלוש דאדכורי מדכר הואיל ואין יכול בקל לתולשו וראיה לדבר הא דתנן במסכת שבת (דף קכב. ושם) נכרי שהדליק הנר בשביל ישראל אסור להשתמש לאורו אבל בשביל הנכרי מותר ואמאי לא חיישינן שמא ידליקנו ישראל עצמו אלא אדכורי מדכר ומטעם זה אכל רבינו אליעזר ממי"ץ מליח שצלאו נכרי מעצמו בשבת דלמאי ניחוש הרי לא צלאו בשבילו וכי תימא שמא יצלה הוא עצמו הואיל ואיכא טרחא בדבר אדכורי מדכר ואי משום מוקצה חזי לכוס ולא נהירא דאמרינן במסכת שבת (ג"ז שם) בהדיא אם הביא נכרי מים אסור שמא ירבה בשבילו ואין לחלק ולומר דדוקא גבי מים שייך שמא ירבה בשבילו אבל כאן הנכרי צלאו כבר ולא שייך האי טעמא דהא איכא בתוספתא (דשבת ס"ב) בהדיא במכירו אסור מפני שמרגילו לשבת הבאה ועוד י"ל דדוקא בפירות וענבים שייך שמא יעלה ויתלוש ושמא יסחוט לפי שאדם מתאוה להם ובעודו בכפו יבלענו אך תימה מאי שמא יעלה ויתלוש הא אפי' לכתחילה מותר לתלוש דהא אוכל נפש מותר וגם קשה לקמן (דף כג. ושם) תנן אין צדין דגים מן הביברין ביו"ט ואמאי הא אוכל נפש הוא ואין לומר דכל דבר שיכול לעשותו מערב יו"ט אסור לעשותו ביו"ט עצמו כי לא אתעביד ליה מערב יו"ט דהא אמרי' (לקמן כח:) הוא ולא מכשיריו פירוש אוכל נפש ולא מכשיריו כגון לתקן שפוד רבי יהודה אומר לכם לכל צרכיכם והוא לבדו איצטריך לאסור מכשירין שאפשר לתקן מערב יום טוב אלמא דוקא במכשירין יש חילוק בין אפשר לעשותן מערב יו"ט בין אי אפשר אבל באוכל נפש כ"ע מודו דאפילו אפשר לעשותן מערב יו"ט מותר לעשותן ביו"ט וי"א דלכך אין צדין שמא יצוד דגים טמאים שאינם צורך ולא נהירא דאם כן הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דמותרת על כן פירש רבינו נתנאל מקינו"ן דבירושלמי יש אך אשר יאכל לכל נפש וסמך ליה ושמרתם את המצות אותם מלאכות שמימור ואילך הם מותרות דהיינו מלישה ואילך אבל שאר מלאכות דמקודם לכן אסורין ועוד דבירושלמי יש מיעוט אחר אך שלא

לקצור [וע' תוסכות שבת צה. ד"ה והרודה]: רבי יוחנן אמר מוחלפת השיטה. פירש רש"י מוחלפת ההיא דאין סוחטין ויפה פירש דעל כרחך צריך לפרש הכי דאין לפרש איפוך ההיא דכלכלה דאם כן כ"ש דקשה מדרבי יהודה לדרי"י שיאסור ביו"ט שני דהא רבנן דפליגי עליה אמרי קדושה אחת היא וא"כ אי אמרינן איפוך אסור אפילו ביו"ט שני ותימה דהא ר' יוחנן גופה פסיק בפרק חבית (שבת דף קמג: ושם) דהלכה כרבי יהודה (דקאמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה) בשאר פירות אבל זיתים וענבים לא אלמא דלא סבירא ליה דמוחלפת השיטה וי"ל דרבי יוחנן קאמר לפי דברי אותם האמוראים דלא סברי מוחלפת השיטה לדבריכם הכי הוא והכי נראה לי כמדומה ובשיטת מאיבר"א תירץ דמוחלפת השיטה היא אותה דכלכלה ורבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אפילו ביום הראשון מותרין דאוכלא דאפרת הוא ולדידכו דאסריתו נולד בהיא דאין סוחטין אפילו ביום טוב השני אסור ואם תאמר אם כן דלדבריהם קאמר להו אמאי קא מחליף השיטה לימא לדבריהם קאמר להו ולא מוחלפת השיטה כרבינא ויש לומר דזה נראה לו דוחק לומר לדבריהם קאמר להו כדלא מוקמינן מוחלפת כו' דהואיל ועדיין לא דברו חכמים כלל מתחילה קודם רבי יהודה לא שייך למימר לדבריהם ורבינא אינו חושש לזה: (תוספות)

קצ"א כלהו כרבה לא [אמרין] לית להו הכנה. ורבה לא אמר כרז יוסף ולא כר' יצחק טעמא דכל חד מינייהו אמר לחזריה דלא דמיא ליה [סבירא ליה] לרבה, לפירות הנושרין משום דהני מגלו וזינא מכסיא ולמשקים שזבו לא דאמי ליה משום דהני משקין וזינא אוכלא. ומיהו רבה שפיר אית ליה גזרה שמה יעלה ויתלוש וגזרה שמה יסחוט. ואיכא למידק אשמעתין לרז יוסף דאמר משום משקין שזבו, והא זינא אוכלא הוא וצפרק חבית שרי אפילו משקה הבא לאוכל משום דמשקה הבא לאוכל לאוכל, וכדאמרין התם (קמ"ד, ז) סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדירה אבל לא בתוך הקערה וקא מפרש טעמא התם משקה הבא לאוכל לאוכל, ויש לומר דהתם שאני דכיון דעזיד איהו האוכל זידים וסוחט ליה לתוך האוכל הויא לה הוכחה טפי, אבל הכא דזינא ממילא קא אחי טעי זה [משום] משקין שזבו מעלמן. ואם תאמר עוד לרבי יהודה דאית ליה אם לאוכלין משקין היוצאין מותרין, זינא נמי צאה מאוכל היא, ודחקו בתום' הרבה צפירוק קושיא זו, ולי נראה דזינא כפירות העומדים למשקין דמיא ומשקין היוצא מהם אסור אפילו לרבי יהודה, דטעמא מאי משום דכיון דלסחיטה קיימי ניחא להו בהו דילמא יהיב דעתיה וסחיט, זינא נמי ניחא ליה צלידתה וכולי עלמא ניחא להו טפי צזינא נולדת מזינא הנמצאת במעי תרנגולת, ועוד שאין זינא כמשקין שצפירות שלו אינן נסחטים מהם הרי (אין) [הן] נשארים בתוך הפירי, אבל זינא כל

שאינה מטלת ביצים הרי (הכפלים) [הזעלים] נפסדים צביצים והלכך כמשקין שזבו מפירות העומדים למשקין דמיא להו לאינשי. ובהאי תרואא נמי סלקי לתרואא לרבי יוחנן דהכא מדמי ליה למשקין הבאים מאוכל ואלו בשבת קאמר (קמג, ב) נראין דברי ר' יהודה בשאר פירות ודברי חכמים בזיתים וענבים, ואם כן לדידיה דאית ליה ביצה משום משקין שזבו כדאיתא הכא בסמוך היכי אסירא ומי גרע התרנגולת משאר פירות, אלא דתרנגולת הויא לה כזתים וענבים העומדין למשקין. הא דאמרין: ביש צמינן במחוצר לערב אסורים בכדי שיעשו. יש מפרשים שלא אמרו אלא לאותו ישראל שזאו בשבילו אבל לישראל אחר מותרים לערב מיד, דאפילו בשבת היו מותרים מן הדין אלא שגזרו בהם משום שמא יעלה ויתלוש ואפילו בנשרו מעלמן גזרו כן (לעיל ב, ב) וכן בניאודין ואפילו לדין הגוי לאורך עלמו, ודוקא בזיומן אבל לערב מותרין מיד והלכך לאותו ישראל שהביאן בשבילו אסורין אפילו לערב עד כדי שיעשו אבל לאחרים מותרין לערב מיד. והראיה להם ממה ששנו בתוספתא דשבת בפרק השואל (פי"ח ה"ח) גוי שהביא חליין בשביל ישראל בשבת לא יספוד בהן אותו ישראל אבל ישראל אחר מותר עשו לו ארון וחפרו לו קבר לא יקבר בו אותו ישראל אבל ישראל אחר מותר, ומדלא קתני לא יקבר בו אותו ישראל עולמית משמע דלא יספוד ולא יקבר בו אותו ישראל עד כדי שיעשו קאמר ואפילו הכי קתני דישראל אחר [מותר]. והא דלא קאמר הכא והבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר לערב מיד דקאמר בשאין צמינו במחוצר, היינו משום דזיומן אסורים לכל לזה כלזה וכיון דזיומן לא מאי אפלוגי בין הבא בשבילו לישראל [אחר] לא ניחא ליה לאפלוגי ולמימר דלערב הבא בשבילו כדי שיעשו ולישראל אחר מותר מיד דהא דפליג בסיפא בין הבא בשבילו ובין ישראל אחר היינו להתיר ישראל אחר בזיומו. ויש מגדולי המורים שאמרו דבכל דבר שנעשית בו מלאכה אין הפרש בין מי שזא בשבילו לישראל אחר, ומה שאמר רב פפא ולערב אסורין בכדי שיעשו סתמא משמע לזה כלזה כי היכי דמאי דקאמר אסורין היינו לכל ישראל אף מאי דקאמר ולערב אסורין לכל אותן שאמר שהן אסורין בו זיומו קאמר, דהא דתניא בתוספתא אם בשביל ישראל לא יספוד בהן אותו ישראל חפרו לו את הקבר לא יקבר בו אותו ישראל אבל ישראל אחר מותר, אותו ישראל אסור לעולם קאמר וכשהביא החליין צפרהסיא ובקבר העומד בסרטיא כדאיתא בגמרא בשבת בפרק שואל (קנא, א), וישראל אחר מותר דקאמר לאחר בכדי שיבוא ממקום אחר רחוק וכן בקבר כדי שיעשו קאמר, (הוא) [הא] בתוך כדי שיעור זה אסור אפילו לישראל אחר. והא דקאמר רב פפא בשאין צמינן

במחוזי דללאתו ישראל הבא בשצילו אסור, אף לערב רריך להמתין דכדי שיעשו דקאמר בין איש במינו במחוזי בין אשאין במינו במחוזי קאי לכל שאסור ביומו רריך להמתין בערב ככדי שיעשו. ופירוש כדי שיעשה יש מי שאומר דהיינו כדי שיבא מחוץ לתחום, והביאו ראייה ממה ששנו בפ"ב של מסכת מכשירין (משנה ו) מלא ביה ירק נמכר אם רוב גוים לוקח מיד ואם רוב ישראל ממתין כדי שיבואו ממקום קרוב מחלה על מחלה ימתין כדי שיבוא ממקום קרוב, דאלמא משמע דאף על גב דבא ממקום רחוק לא החמיירו להמתין אלא ככדי שיבוא ממקום קרוב. ויש שפירשו מקום קרוב לתחום, דהיינו חוץ לאלפים אמה דהיינו תחום העיר. ואינו מחוור בעיני שם כן עדיין יש לחוש שמה יאמר לגוי להביא לו כדי שיהא מוכן לו אחר שיעור זה, וכי תנן התם כדי שיבואו ממקום קרוב היינו כשאין יודע מאיזה מקום הובא ולפיכך הקילו בו ולא הכריחו אלא כדי מקום קרוב אבל (בידו) [בידוע] לא, וכן פרש"י ז"ל כדי שילך שם ויבא, ולפיכך בעינן כדי שילך הנכרי לגן וילקוט ו[ואחר] שהיית שיעור זה מותר. והא דאמר רב פפא דלישראל הבא בשצילו אסורין היינו דוקא בידוע שבא מחוץ לתחום, אבל אם נסתפק אם באו מחוץ לתחום אם לאו לדעת רש"י ז"ל בשבת פרק שואל (סג) הויא פלוגתא דרב ושמואל גבי גוי שהביא חלילין בשבת, דגרסינן התם לא יספוד בהן ישראל אלא אם כן באו ממקום קרוב ואמרינן עלה מאי מקום קרוב רב אמר מקום קרוב ממש ושמואל אמר חיישינן שמה חוץ לחומה לנו ופירש רש"י ז"ל דשמואל לקולא ולומר דאף על פי שלא נכנסו לעיר עד הבקר חוששין שמה מצעוד יום באו בתוך התחום ולנו בליה חוץ לחומה וקיימא לן כההיא דשמואל, אבל הגאונים והרי"ף ז"ל פירשו ההיא דשמואל להחמיר. וכבר כתבתי בארוכה בשבת פרק שואל (קנ"א, א) וכן בעירובין פרק בכל מערבין (מ, א ד"ה מאי אמרת), ויש לי שם קצת ראייה בההיא עובדא דליפתא דאתא למחוזא כדברי הגאונים. ומכל מקום נראה דאפילו לדברי הגאונים לא נאמרו דברים אלו אלא בגוי שאינו שרוי עמו בעיר וכן עובדא דליפתא דבהני איכא למיחש שמה מחוץ לתחום הביאום, אבל נכרי שרוי עמו בעיר ופירות המצויין בעיר מפני מה ניחוש להם אדרבה נימא כאן נמלאו וכאן היו (כתובות עה, ב), ועוד דספק תחומין של דבריהם הוא ולקולא, וכן מלאתי לראב"ד ז"ל בעירובין פרק מי שהוליאוהו בשמעתא (דגרסי') [דחפלין] הגוים קונים שבייתה (מו, ב). ולערב ככדי שיעשו דקאמר לערב יום טוב שני קאמר בשל גליות כדעת רש"י ז"ל והגאונים ז"ל, והראיה מההוא (כרטיבא לאתלד) [בר טביא לאתא] כי ריש גלותא בפרק בכל מערבין (עירובין

לט, ב) לאתלד ביום טוב ראשון ואשתחית ביום טוב שני רב נחמן ורב חסדא אכלי ורב ששת הוא ללא אכל והא הדר ביה התם, וטעמא משום דחד מינייהו חול ונולדה בזה מותר בזה (לעיל ב, ב), ומי שלא עירב עירובי תבשילין מניח בראשון [ומתנה] (לעיל יז, א), ואף על פי שמקלח מן הגדולים חלקו על רש"י ז"ל כבר פשטה הוראה מרווחת בישראל כדבריו. ופירות שבאו ביו"ט שני בשביל ישראל אריכים ג"כ לערב כדי שיעשו כדעת רש"י ז"ל וכפי גרסתו בפרק בכל מערבין (מ, א) דגרסינן התם הנהו בני גגנא דגזו להו גוים אסא ביו"ט שני לאורתא שרא להו רבינא לאורוחי בה לאלתר אמר ליה רב אחא בר תחליפא לרבינא [ליסר להו מר] (לא סבר ליה מר) לפי שאינן בני תורה ואתקיף לה רב שמעיה טעמא לאינן בני תורה [הא בני תורה] שרי והא בעינן בכדי שיעשו ושיילוה לרבא אמר להו בעינן בכדי שיעשו, וטעמא דרבינא דקא שרי להו דקא סלקא דעתיה ללא אסרו עד כדי שיעשו אלא ביום טוב ראשון דנעשית בו מלאכה דאורייתא אבל יו"ט דרבנן לא הכריכו להמתין כלל אלא מותרין לערב מיד ורבא אסר אפילו בהא עד שימתין בכדי שיעשו וקיימא לן כרבא. וגרסא אחרת יס שם דגזו להו אסא ביו"ט ולא גרסינן ביו"ט שני, ולפי אותה גירסא אפשר דביו"ט שני דרבנן אין צריך להמתין בכדי שיעשו, וראוי לחוש לדברי רש"י ז"ל וגרסתו. ודברים שאין במינס במחובר שהובא לישראל זה ביום ראשון של ראש השנה, כתוב בספר המאור שנסאלה שאלה בפני חכמי לונג"ל ז"ל והשיבו שמוחר ביו"ט שני לפי שאין עליו שום איסור הכנה ולא איסור התלוי בקדושה כדי שנאמר כי שני ימים קדושה אחת הן וקדושתא אריכתא היא, אלא כעין קנסא היא גזירה שמא יאמר לו להביא ודיו שקנסת עליו בראשון וה"ה לשבת וי"ט. ואף רבי יוחנן סבר גזרה משום משקין שזבו דרבי יוחנן רמי דרבי יהודה אדרבי יהודה ומשני. איכא למידק והא משמע לקמן דר' יהודה משום הכנה דרבה מפרש לה למתני', דתניא לקמן (ד, א) נולדה בשבת תאכל ביו"ט ביו"ט תאכל בשבת ר' יהודה אומר משום ר"א עדיין הוא מחלוקת, ועל כרחי' משום הכנה קאמר דאי משום גזרת משקין או משום פירות הנושרין ואי נמי משום מוקלה ליכא דהא בסמוך אמרינן (ג, ב) דרבי יהודה אמר להו לרבנן בשני מיהא אודו לי דשני קדושות הן, ועוד דההיא לקמן משמיה דר"א קאמר ור"א שתי קדושות הן סבירא ליה כדאיתא בעירובין בפרק בכל מערבין (לח, ב) ומייתי' לקמן (ד, א), ואם תאמר דר' יהודה משמיה דר' אליעזר קאמר לה לההיא דלקמן ולמה לא סבירא ליה מנא ליה לר' יוחנן הא דלמא דרבי יהודה כר' אליעזר סבירא ליה ולא תקשי מדידיה לדידיה, ויש לומר דהכי שמיע ליה מרביה דר"י

משמיה דר"א קאמר ליה וליה לא סבירא ליה אללא כתנא קמא לאמר נולדה בשבת
תאכל ביו"ט ביום טוב תאכל בשבת. (רש"א)

דף ג - ב

רבינא אמר לעולם לא תיפוך ורבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו
לדידי אפילו בראשון נמי שריא דאוכלא דאפרת הוא אלא לדידכו אודו
לי מיהת דבשני שריא דשתי קדושות הן ואמרי ליה רבנן לא קדושה אחת
היא רבינא בריה דרב עולא אמר הכא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ור'
יהודה לטעמיה דאית ליה מוקצה מיתבי אחד ביצה שנולדה בשבת
ואחד ביצה שנולדה ביו"ט אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי
ולא לסמוך בה כרעי המטה אבל כופה עליה את הכלי בשביל שלא תשבר
וספיקא אסורה ואם נתערבה באלף כולן אסורות בשלמא לרבה דאמר
משום הכנה הוי ספיקא דאורייתא וכל ספיקא דאורייתא לחומרא אלא
לרב יוסף ולר' יצחק דאמרי משום גזרה ספיקא דרבנן היא וכל ספיקא
דרבנן לקולא (א"ל) סיפא אתאן לספק טרפה אי הכי אימא סיפא
נתערבה באלף כולן אסורות אי אמרת בשלמא ספק יו"ט ספק חול הוי
דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל אלא
אי אמרת ספק טרפה דבר שאין לו מתירין היא ותבטל ברובא וכי תימא
ביצה חשובה ולא בטלה הניחא למ"ד כל שדרכו לימנות שנינו אלא למ"ד
את שדרכו לימנות שנינו מאי איכא למימר דתנן מי שהיו לו חבילי תלתן
של כלאי הכרם ידלקו נתערבו באחרות ואחרות באחרות כולן ידלקו
דברי ר' מאיר וחכמים אומרים יעלו באחת ומאתים שהיה ר' מאיר אומר
את שדרכו למנות מקדש וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים
בלבד ר' עקיבא אומר שבעה ואלו הן אגוזי פרך ורמוני באדן וחביות
סתומות וחלפי תרדין וקלחי כרוב ודלעת יונית ר' עקיבא מוסיף אף
ככרות של בעל הבית הראוי לערלה ערלה הראוי לכלאי הכרם כלאי
הכרם ואתמר עלה רבי יוחנן אמר את שדרכו לימנות שנינו ור' שמעון בן

לקיש אמר כל שדרכו למנות שנינו הניחא לר' שמעון בן לקיש אלא לרבי יוחנן מאי איכא למימר אמר רב פפא האי תנא תנא דליטרא קציעות הוא דאמר כל דבר שבמנין אפ' בדרבנן לא בטיל וכל שכן בדאורייתא דתנן ליטרא קציעות שדרסה על פי עגול ואינו יודע באיזה עגול דרסה על פי חבית ואינו יודע באיזו חבית דרסה על פי כורת ואינו יודע באיזו כורת דרסה ר' מאיר אומר ר' אליעזר

בב"ב רבינא אמר. ה' דקאמר ר' יוחנן מוחלפת הסיטה לא תיפוך: אוכלא לאפרת הוא. וכיון דמשום סחיטה ליכא משום משקינן שזבו נמי ליכא בעומדת לאכילה: לדידכו. דאסריתו לה אף בשני נהי נמי דאית לכו צביצה גזירת משקינן שזבו ואפילו בתרנגולת העומדת לאכילה: אודו לי מיהת דשני שריא. דחד מינייהו חול הוא: קדושה אחת היא. ולא דמו לשאר ימים טובים דהנך לאו משום ספקא אתקון דאף בזמן צ"ד היו עושין אותם שני ימים אם באו עדים מן המנחה ולמעלה כדאמרין בר"ה (דף ל:): רבינא ברי' דרב עולא אמר. רבי יהודה אדר' יהודה מעיקרא לא תקשי דה' דקאמר בשני חין בראשון לא בעומדת לציצים קאמר ומשום מוקצה ולא משום משקינן שזבו: מיתבי. אהנך אמוראי קמאי דאפלוג בטעמא דבית הלל דמתני': לכסות בה את הכלי. פי כלוחית: לסמוך בה. זוקפה כנגד חודה וסומך בה: אצל כופה עליה כו'. ואע"ג דהיא אינה ניטלת מטלטלין את הכלי לצורכה ולאפוקי מדר' יצחק דאמר (שבת דף מג.) חין כלי ניטל ללא לדבר הניטל בשבת ואיהו מוקי לה בצריך למקומו של כלי: וספקא. של זו אסורה קא סלקא דעתך ספק נולדה ביו"ט ספק בחול אסורה ביו"ט: ספק דרבנן היא. דאפי' ודאי משום גזירה הוא דאתסר וכי הויא לה ספיקא הוי ספק במידי דאסור מדרבנן: לספק טריפה. ספק נולדה מתרנגולת טרפה ולאו ביו"ט קאי ואידי דאיירי באיסור ביצה איירי נמי בהא: שיש לו מתירין. שיכול לאכול אחר יו"ט בהיתר גמור: אפילו באלף לא בטיל. ואע"ג דמדאורייתא חד בתרי בטיל דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות אחמור רבנן הואיל ויש לו מתירין לאחר זמן לא יאכלנו באיסור על ידי ציטול: הניחא למ"ד. לקמן: כל שדרכו למנות שנינו. במשנת ערלה כדלקמן דלא בטיל משמע כל דבר שיש בני אדם המקפידין עליו

מפני חשיבותו למוכרו במנין ביצה נמי הרבה מוכרין אותה במנין: אלא למאן דאמר את שדרכו. דמשמע את המיוחד לכך שאין אדם מוכרו באומד: מאי איכא למימר. הרי ביצה הרבה נמכרת באומד בלא מנין: תלתן. מין קטנית למתק קדירה פילוג"ר בלע"ז: ידלקו. כדין כלאי הכרם שנאמר (דברים כב) פן תוקדש תוקד אש לאסירי בהנאה: יעלו באחת ומאחיים. אם נתערב אחד מהן במאחיים של היתר יעלה אחד מהן וידלק והשאר מותרין וזה שיעור ביטול כלאים וערלה באחד ומאחיים: שהיה ר' מאיר אומר. כלומר להכי אמר ר' מאיר כולן ידלקו ולית להו ביטול שהיה ר' מאיר אומר הואיל ודרכן לימנות אין בטלין ומקדשין לאסור כל המתערבין בהן: וחכמים אומרים. כל פירות שבטולם בטלים חוץ משקה דברים הללו המנויין כאן שהן חשובין מאד: פרך ובאדן. מקומות הן: קולחי. קלחי כרובין גדולים עם עלין שלהן וכרוב של א"י היה גדול כאילן כדאמרין בכתובות (דף קיא:): הראוי לערלה ערלה. אותן שהן מין אילן וערלה נוהגת בהן מקדשין את ערוביהן משום ערלה: והראוי לכלאי הכרם. כגון חלפי תרדין וקולחי כרוב וככרות שאינן מין אילן מקדשין ערוביהן באיסור כלאי הכרם: את שדרכו לימנות שנינו. במילתיה דר' מאיר: הניחא לר' שמעון בן לקיש. איכא לאוקמא לברייתא דלעיל דקתני ביצה לא בטלה כר' מאיר: האי תנא. דלעיל: תנא. דאיירי גבי ליטרא קליעות הוא דאמר כל דבר שיש בו מנין אפילו במידי דרבנן כגון ליטרא קליעות דאיירי בתרומת פירות דרבנן לא בטיל כדמפרש לקמיה: וכ"פ. ביצה טרפה: ליטרא קליעות. תאנים שנתיבשו בשדה וקאען במקצוע והוא שם כלי העשוי לכך וחותרין בו עוקאי התאנים ואחר כך דורסים אותם בכלי עגול והן נדבקין יחד ונעשין כגבינה והוא נקרא עגולי דבילה וכשבאין למוכרן מפרידן במגריפה ומוכרן במסקל ליטרא: שדרסה ע"פ כלי. ששמו עגול שבו עושין העגולין: ואינו יודע באיזה עגול. אבל יודע שעל פיו הוא ולא בתוכו: רבי מאיר אומר. כן נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע בדבר זה ר' אליעזר אומר אף על פי שאין לטרות תחתונות בספק דמוע מאטרפות התחתונות אל הפומין של כל העגולין הללו: (כ"ט)

תוספות אבל כופה עליה כלי. פירש רש"י דמהך ברייתא פריך התם לר' יצחק דאמר דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל והוא תירץ בצריך למקומו ומכאן פוסקין

דהא דקי"ל דדבר שמלאכתו לאיסור אסור אינו אלא דוקא שאינו לצורך גופו או לצורך מקומו אבל לצורך גופו או לצורך מקומו שרי ואם התחיל לטלטלו בשביל שצריך לגופו או למקומו מותר להוליכו אפילו בחדרו אם ירצה דהא חזינא הכא דהואיל וצריך למקומו או לגוף הכלי כופהו על הביצה: לדידי אפי' בראשון נמי שריא ותימה ר' יהודה דאמר כבית שמאי וכי שביק ב"ה ועביד כבי"ש וי"ל דר' יהודה היה אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה מעולם: **ואחרות** באחרות וכו'. תימה דאם כן אוסר ספק ספיקא ובהתערובות (זבחים דף עד. ושם). דקאמר מי איכא דאסר ספק ספיקא באסורי הנאה אמאי לא פשיט ליה מהכא דאסרינן אע"ג דאיכא ספק ספיקא בשלמא ההיא דלעיל דאמר וספיקא אסורה נתערבה באלף כולן אסורות נוכל לפרש כדפירש ר"ת נתערב' באלף אייסור עצמו קאי א"נ הא דלעיל ברייתא היא ומאי אולמא דהך ברייתא דהכא מהך ברייתא דהתם אבל (. מברייתא קשיא למשנה) ע"כ לא גריס ר"ת ואחרות באחרות ורבינו יצחק ב"ר ברוך אומר דגרס ליה שפיר וה"פ שנתערב גם האייסור דסד"א שמותר הואיל ואיכא כעין תרי רובי קא משמע לן ועוד תירץ הר"ר יצחק דגרס ליה שפיר ואעפ"כ לא מצי למיפשט מהכא דקים לן כל דבר שיש לו חשיבות אינו בטל אלא בתרי רובי לכך אינו בטל הכא אבל התם מוכיח ליה מתרי רובי דקאמר אם נתערב רובא בתוך רובא והתניא וכו' אבל הכא אין כאן תרי רובי שהתערובת הראשון היה שוה ובפרק הערל (יבמות דף פא. ושם בד"ה נתערבו) פירשתי: (תוספות)

רש"א רבינא אמר לעולם לא תיפוך ורבי יהודה לדבריהם דרבינא קאמר להו. פירוש: ואפילו רבינא נמי משום משקים שזבו קא מפרש לה, דאי לא לא תיקשי ליה ולא מידי אף אם אמרה לנפשיה. וקשיא לי דכיון שכן אמאי לא קאמר ואף רבי יוחנן ורבינא סברי גזרה משום משקין שזבו, וניחא לי דאיכא למימר דרבינא לדבריו דרבי יוחנן קאמר וליה לא סבירא ליה. אבל כופה עליה את הכלי בשביל שלא תשבר. לרבי יצחק דאמר אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת הכא בצריך למקומו של כלי וכדאיתא התם צפרק כירה (מג, א) גמרא אין נותנים כלי תחת הגר, ושמעינן מינה דכלי הניטל לצורך מקומו אין מחייבים אותו להניח מיד שהוליאו מן המקום שהוא צריך לו, אלא כיון שנוטלו מניחו באיזה מקום שירצה, והיינו שכופהו כאן על הביצה, וכדמוכח נמי מהגך טובא דאקשינן עליה דרבי יצחק חזית של טבל שנסברה מביא כלי וכן קורה שנסברה סומכין אותה בספסל וכופין כלי תחת הגר וכולהו מוקמינן לצריך למקומו, וכולהו ודאי ליכא לדחוקי ולפרושי דוקא כשהיה כלי סמוך להם ובמקום שהוא צריך לו אלא ודאי כדאמרין, וכן כתב סם רש"י ז"ל (ד"ה בצריך). ולמאן דאמר דכלי ניטל אפילו לדבר

שאינו ניטל הכא נמי אפילו נטלו ממש לכסות את הביצה. נתערבה באלף כולן אסורות. פירש ר"ת ז"ל: לאודאי קאי, דאי אספקא הוה ליה ספק ספיקא ושרי אפילו בדאורייתא. ולפי פירושו הא לאמרינן בסמוך אי אמרת בשלמא ספק יום טוב ספק חול הוא דבר שיש לו מתירין וכו' וליבטיל ברובא, הכי קאמר אי אמרת בשלמא האי ספיקא דקתני ספק יום טוב ספק חול קאמר היינו דקתני שאם נתערבה באלף לא בטלה אלא אי אמרת ספק טריפה ודאי נמי כי נתערבה ליבטיל ברובא, וזהו דוחק קצת. אלא נראה דנתערבה באלף אספיקא קאי, ולא ספקא דספקא הוא ללא אמרינן ספק ספקא להקל אלא בב' ספקות הבאות מכח התערובת, כגון (זבחים עד, א) טבעת של עצודה זרה שנפלה לרובא ומרובא לרובא, דכל חדא וחדא דאיכא ברובא שני יס ביה ספק ספקא, דבכל חד מינייהו אמרינן לא זו היא שנפלה כאן עכשיו ואם תמצא לומר זו היא שנפלה כאן עכשיו שמה לא זו היא שנפלה לרובא ראשון כי היא נשארה ברובא הראשון שנפלה בו, אבל כאן מה תאמר שמה לא זו היא הביצה שנפלה כאן ואם תמצא לומר זו היא [היא] גופא שריא, והלא מתחלתה אסרתה והיאך תחזור ותתירנה אחרי שהספק בגופה ממש, וכן דעת רבותינו הגרפתים ז"ל ועיקר. ומיהו איכא למידק מדתנן התם במסכת ערלה (פרק ג משנה ה) הוצע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בבגד ואין ידוע איזהו רבי מאיר אומר ידלק הבגד וחכמים אומרים יעלה באחד ומאתים, ואלו נתערבה באחרים לא קתני דלמא משמע דאם נתערב באחרים לא ידלקו וטעמא משום דהוי ספק ספקא ואף על פי שהוא בעצמו נתערב שם, ויש לומר כגון שנחתך מלא הסיט מן הבגד ואינו יודע אם האיסור נחתך דהשתא אם נתערב באחרים הוי ליה ספק ספקא. והקשיא לי בהא לאמרינן בריש פרק קמא דכתובות (ט, א) האומר פתח פתוח מלאתי נאמן לאוסרה עליו מאי טעמא דשויה אנפשיה חתיכה לאיסורא, ואקשינן אמאי ספק ספיקא הוא ספק תחתיו זינתה ספק אין תחתיו זינתה ואם תמצא לומר תחתיו זינתה ספק באונס ספק ברצון והתם אין הספקות באות מכח התערובת ואפילו הכי אתה דן אותן בספק ספקא להקל. ויש לתרץ דהתם שאני שאי אפשר לה לדון לפניך אלא בשתי ספיקות, ואי אתה יכול להחמיר עליה ולומר היאך תתיר וכבר אסרתה כמו שאתה אומר בזו שהיא ספק חול ספק של יו"ט שמיוד] עמדה עלינו באיסור ואחר כך נתערבה באחרים ונתוסף בתערובת ספק זה השני. ומכל מקום בירושלמי (פ"א ה"א) מלאתי סיוע לדברי ר"ת ז"ל, בית שמאי אומרים תאכל ובית הלל אומרים לא תאכל כשם שהיא אסורה לאכול (ב) כך היא אסורה לטלטל נתערבה אחד במאה או אחד באלף

כולן אסורות, מה כמאן דאמר ספק הכן אסור ברם כמאן דאמר ספק הכן מותר מודה הוא הכא שהוא אסור, נשרים ספק מהיום נשרו ספק נשרו מאתמול ברם הכא יש כאן [אחת] אסורא והיא מוכחת על כלין, עד כאן. ומדברי ר"ת ז"ל נלמוד דכל ספק ספקא אפילו בדבר שיש לו מתירין מותר לאלתר, דהא טעמא דברייתא דקתני נתערבה באלף כולן אסורות משום דהוי דבר שיש לו מתירין ואפילו באלף לא בטיל ואפילו הכי דוקא ודאי אבל ספק לא, וטעמא משום דכל שהוא בספק ספיקא התר גמור משוינן ליה ואם כן אפילו לשיטתו מתירין (למה) [נמין]. הלכך אפילו בריה ללא בטלה או דבר שדרכו לימנות כל שיש בו ספק ספקא מותר לאלתר, ואינו דומה לספק אחד בשל דבריהם דשרי כספק ספיקא בשל תורה ואפילו הכי אסיק רב אשי לקמן בדבר שיש לו מתירין אסור, דהתם היינו טעמא דכיון דבספק אחד כנגדו בשל תורה אסור אלא דמשום שהוא בשל דבריהם הקלת בו להתיר בספק אחד כל שיש לו מתירין לא תקל בו. בשלמא לרבה דאמר משום הכנה הוי ליה ספיקא דאורייתא. פירוש: משכחת לה דאורייתא ביום טוב אחר שבת ומתניתא אית ליה אוקמתא, אלא לרב יוסף ולרב יצחק גזרות דרבנן נינהו ולא משכחת לה לברייתא אוקמתא. והא ללא מקשו מינה ג"כ לרב נחמן דהא מוקלה נמי דרבנן היא היינו משום דכבר אידחיא ליה בקושין, ואי נמי דאמר לך רב נחמן דהאי תנא סבר מוקלה דאורייתא וכדבעי רבה למימר בפרק אלו עוברין בפסחים (מוז, ב). אלא לרב יוסף ולרבי יצחק קשיא. תמיה לי אמאי לא תוקמא כתנאי דלקמן (ד, א) דתניא נולדה בשבת תאכל ביום טוב ביום טוב תאכל בשבת ר' יהודה אומר משום רבי אליעזר עדיין הוא מחלוקת, דאלמא תנא קמא לית ליה הכנה דרבה אלא הוי טעמא או משום פירות הנושרין או משום משקין שזבו ולרבי אליעזר אית ליה הכנה דרבה, והלכך ברייתא דהכנה כרבי יהודה משמיה דרבי אליעזר ורב יוסף ורבי יצחק כתנא קמא. ויש לומר משום (דדחיא) [דההיא] לא מפרשא דהוי טעמא דתנא קמא משום פירות הנושרין ו[לא] משום משקין שזבו אלא דלמא כולהו אית להו הכנה דרבה כיון דאשכחן האי ברייתא דאית ליה הכנה דרבה, אלא דלמא טעמא דתנא קמא דהתם משום דביומה מדינא שריא אס כן אין כאן הכנה ומדינא שריא, ואפילו לרבה לא אשכחן ליה לאסר בכי הא אלא לרב הוא דאמר הכי דקסבר דכיון דמדאורייתא ביום טוב אחר [השבת] נולדה בשבת אסורה ביו"ט מדרבנן. והא דאמרין לקמן לאו למימרא דתנא קמא שרי מטעמא דמילתא דר' יוחנן אלא לעיקרא קאי, כלומר נולדה בזה אסורה בזה כרב או מותרת כר' יוחנן תנאי נינהו ולא מטעמייהו ממא אלא מר אמר הכנה

לאורייתא ממנא אית לן דרבנן לית לן ומר סבר אפילו דרבנן אית לן כדאמרין, כן נראה לי. מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקו נתערבו באחרות ואחרות באחרות כלן ידלקו וכו'. חבילי תלתן מפורש בירושלמי: כמה היא חבילה עשרים וחמשה זרדים. נתערבו באחרות. יש ספרים שכתוב בהם ואחרות באחרות, ורבנו תם ז"ל לא גריס ליה דהוי ליה ספק ספקא, ובפרק התערבות בזבחים (עד, א) (ממש) [משמע] דליכא תנא דאית ליה ספק ספקא אסור אלא לרבי יהודה דברייתא בלבד, דאמר שמואל התם טבעת של עבודה זרה שנפלה לרובא ומרובא לרובא כולן אסורות ופריך (מטעם דשמואל) [התם אשמואל] מברייתא דשרי' ולא משכח תנא דקאי כשמואל אלא לר' יהודה דברייתא דאסר ספק ספקא בכל האיסורין ושמואל סבר ליה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא, ואי איתא לימא קאי כתנא דהא מתניתין. ועוד תדע דהתם במסכת ערלה דאיתא (להו) [להא] מתניתין קתני (פ"ג מ"א) בגד שקבעו בקליפי ערלה ידלק נתערבו) באחרים כולן ידלקו, וקתני התם הוצע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בצגד ואין ידוע איזהו רבי מאיר אומר ידלק הצגד וחמים אומרים יעלה באחד ומאיתים ואלו נתערב באחרים לא קתני, וכן נמי קתני התם האורג מלא הסיט מאמר [הבכור] בצגד ידלק ולא קתני ביה נתערב באחרים כדקתני גבי חבילי תלתן וגבי תבשיל שקבלו בקליפי ערלה, והיינו טעמא משום דאם נתערב בשאר בגדים יכול להסיר מכל אחד ואחד מלא הסיט דמשתרי מטעם ספק ספיקא. ויש מפרשים דאפילו גרסינן ואחרות באחרות ניחא דלא הוי ספק ספקא דמיירי שכל האחרות נתערבו באחרות, ואצטריך ליה לאשמועינן כי האי גוונא אף על גב דאיכא תרי רובי, ודכוותיה איכא בסוף פרק קמא דכתובות (טו, א עיי"ש) הולכים אחר רוב העיר והוא דאיכא רוב סיעה בהדה ואפילו עיר קטנה ואין הולכים אחר רוב העיר גרידתא אפילו גדולה כאנטוכיא. כולן ידלקו. ואם תאמר אמאי ידלקו לסגי ליה בהולכת הנאה לים המלח, כאותה שקנינו בעבודה זרה בפרק כל הכלמים (מט, ב) גבי אשרה נטל ממנה עצים ואפה את הפת ונטל ממנה כוס וארגו בו את הצגד ונתערב עם אחרים ר' אליעזר אומר יוליד הנאה לים, ואיפסיקא הלכתא התם בהדיא כר' אליעזר, ויש לומר דהתם הוא משום דליתיה לממנות אסורא בעיניה אבל הכא דאיתי' בעיניה לא. וההוא גברא דאיתערבא ליה חביתא דחמרא דסתם יינן בחמרא דשרינן נמי בהולכת הנאה לים המלח (קס), התם לא שרינן ליה בהולכת הנאה לים המלח אלא היתר הנאה כגון למכור לגוים או ליתן לפועליו עכו"ם ולא שיהנה גופו בדבר, ואלו היה בעי' לזבונא נמי כוליה חמריה לעכו"ם צבת אחת חוץ מדמי ההוא

חזית שרי, הילכך לא שרינו למיכל מכל הני חבילי תלתן בהולכת הנאה לים המלח. ואם תאמר מכל מקום ימכרו כלן לגוים חוץ מדמי האיסור שבהם וכדקאמר רבן שמעון בן גמליאל בפרק בתרא דעבודה זרה (עד, א) גבי יין נסך שנתערב ביין (כיון) תיראו אותה בירושלמי מס' עבודה זרה (פ"ג הי"ג ופ"ג דערלה שם) דחיישינן בהו דילמא הדר ביה עכו"ם ומזבין לישראל וכאותה שאמרו (פסחים מ, ב) בגד שאבד בו כלאים לא ימכרנו לעכו"ם, אבל ביין נסך ליכא למיחש דהא לא זבנינן ליה והוא הדין לכל הדברים שאין נקנין מעכו"ם. כולן ידלקו. כתב רבנו שמסון ז"ל: ולא מצעיא (דאמרין לזבנינהו) [דאסרינן לזברינהו] כדמוכח בפרק התערובות (זבחים עג, ב) דגזרי' שמא יבאו י' כהנים צבת אחת והכי נמי גזרה שמא יבואו עשרה בני אדם, אלא אפילו אתרמי דניידי מאליהן אסירי משום האי גזרה דכיון שהיו קבועים שעה אחת ונאסרו תו לא משתרו, כדמוכח מילתיה דרב יהודה דהתם (עד, א) דטבעת של עבודה זרה כשנפלה למאה ופירשו ארבעים לכל אחד ונפלו לאלף שרו, ומשמע דוקא שנפלו לאלף הא פירשו ולא נתערבו אסירי ואף על פי דפירשו משמע מאליהן, וכן קתני צברייתא גבי כוסות. ואם תאמר דבגזיר פ' הריני נזיר מן הגרוגרות גבי אמר לשלוחו לא וקדש לי אשה (יב, א) משמע דבשוקא מלי לקדושי אי לאו משום דהדרא לניחותא ולא חשבינן לה ניידא ואפילו בשוקא חשיבא קבועה, ואמאי הלא נאסרה צבית מקום קביעות, ויש לומר דשאני התם דלא שייך בכל נשים שבעולם גזירה שמא יבואו כל העולם. ועוד דכולא שמעתא דהתם אינו אלא קנסא בעלמא מפני שהכנים עצמו בספק, וכן בההיא דקן סתומה (שם), והא דקאמר ואלו שאר קיני' דעלמא [מיתקנן] מיהא דאפילו לדידיה שרו קא דייק. (וגרע) [ותדע] מדלח אסרינן כל אנשים שבעולם בנשים שהיו קטנות באותה שעה והיה להן אבות שמא קבלו אביהן הקדושין מזה האיש והן אינן יודעין. והא דמייתי לה בפרק התקבל (סד, א) ולא קאמר האי טעמא, היינו טעמא משום דאי לאו דאמרין בעלמא חזקה שליה עושה שליחותו לחומר כהאי גוונא לא היו קונסים אותו, ע"כ. וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים. פירש רש"י ז"ל: יעלו כלומר: יסלקו אחד מהן והשאר מותרין. ואינו מחוור דבהדיא תנן בריש פ' ב' דערלה ערלה וכלאי הכרם עולים באחד ומאתים ואין צריך להרים, ואף על גב דבתרומה שנינו שצריך להרים דוקא תרומה משום גזל השבט. ורבי שמעון בן לקיש אמר כל שדרכו לימנות שנינו. ואיכא למידק דהא שמעינן ליה לר' מאיר בסמוך גבי ליטרא קביעות דעולה לכ"ע במאה ואף על גב דליטרא קביעות חשבינן לה מכל שדרכו לימנות כדאיתא בסמוך, ועוד דהא כלאי הכרם

בזמן הזה דרבנן לדעת ריש לקיש דאמר במסכת יבמות (פב, ב) דקדושה שניה נמי לא קדשה לעתיד לבוא וכיון שכן אף הן יעלו בראחד ומאחיתים ככל שדרכו לימנות, דכל שהוא מדרבנן ומכל שדרכו לימנות עולה וכדאמר ריש לקיש גופיה ביבמות צפרק הערל (סם) לתרומה בזמן הזה דרבנן וקא מייתי ראייה שאני שונה עיגול בעגולים עולה. ויש לומר דהתם איכא תרי דרבנן חדא תרומת תאנים דרבנן ועוד דבטלה קדושת הארץ מה שאין כן בכלאי הכרם דליכא אלל חדא דרבנן. ואין זה מחוור בעיני דתלתן אינו (דרבנן דבר תורה) [דבר תורה אלל דרבנן]. ויש לומר דכלאי הכרם דאסירי בהנאה חמירי שיקדש בהם כל שדרכו, אף על פי שהם דרבנן דין הוא שיקדשו בכל שהן. ואי נמי יש לומר [דה"ק] שהיה ר' מאיר אומר כל שדרכו לימנות מקדש, ואם כן בכלאי הכרם דרבנן דין הוא שיקדשו בכל שהן את שדרכו וחבילי תלתן (משדרכו) [מאת שדרכו] לימנות היא אף לריש לקיש. הא דתנן: ליתרא קליעות שנדרסה על פי עגול ואינו יודע באיזה עגול דרסה. ולא אמרינן בכל חד מינייהו לא זהו שגפל סם ולישרו כולהו, כאותה שאמרו (תרומות פ"ז מ"ה) שאני אומר תרומה לתוך תרומה נפלה וחולין לתוך חולין נפלו לתרומת תאנים נמי דרבנן היא והוה לן למימר בה שאני אומר, כבר פרשתי ביבמות פרק הערל בס"ד (פב, ב ד"ה וסבר). (רשב"א)

א

-

ד

דף

אומר רואין את העליונות כאילו הן פרודות והתחתונות מעלות את העליונות ר' יהושע אומר אם יש שם מאה פומין יעלו ואם לאו הפומין אסורין והשולים מותרין ר' יהודה אומר ר' אליעזר אומר אם יש שם מאה פומין יעלו ואם לאו הפומין אסורין והשולים מותרין ר' יהושע אומר אפילו יש שם שלש מאות פומין לא יעלו דרסה בעגול ואינו יודע באיזה עגול דרסה דברי הכל יעלו דברי הכל היינו פלוגתייהו אמר רב פפא הכי קאמר דרסה בעגול ואינו יודע באיזה מקום עגול דרסה אי לצפונה אי לדרומה דברי הכל יעלו רב אשי אמר לעולם ספק יום טוב ספק חול

הוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל תניא אחרים אומרים משום רבי אליעזר ביצה תאכל היא ואמה במאי עסקינן אילימא בתרנגולת העומדת לאכילה פשיטה דהיא ואמה שריא אלא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים היא ואמה אסורה אי"ר זירא תאכל אגב אמה היכי דמי אמר אביי כגון שלקחה סתם נשחטה הובררה דלאכילה עומדת לא נשחטה הובררה דלגדל ביצים עומדת רב מרי אמר גוזמא קתני דתניא אחרים אומרים משום רבי אליעזר ביצה תאכל היא ואמה ואפרוח וקליפתו מאי קליפתו אילימא קליפה ממש קליפה בת אכילה היא אלא אפרוח בקליפתו עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר בן יעקב אלא היכא דיצא לאויר העולם אבל היכא דלא יצא לאויר העולם לא פליגי אלא אפרוח וקליפתו גוזמא הכא נמי תאכל היא ואמה גוזמא אתמר שבת ויום טוב רב אמר נולדה בזה אסורה בזה ור' יוחנן אמר נולדה בזה מותרת בזה נימא קסבר רב קדושה אחת היא והאמר רב הלכה כארבעה זקנים ואליבא דרבי אליעזר דאמר שתי קדושות הן אלא הכא בהכנה דרבה קמיפלגי רב אית ליה הכנה דרבה ורבי יוחנן לית ליה הכנה דרבה כתנאי נולדה בשבת תאכל ביו"ט ביום טוב תאכל בשבת ר' יהודה אומר משום ר' אליעזר עדיין היא מחלוקת שב"ש אומרים תאכל וב"ה אומרים לא תאכל אושפיזכניה דרב אדא בר אהבה הוו ליה הנך ביצים מיו"ט לשבת אתא לקמיה אמר ליה מאי לאטווינהו האידינא וניכלינהו למחר אי"ל מאי דעתך רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן אפילו ר' יוחנן לא קא שרי אלא לגומעה למחר אבל ביומיה לא והתניא אחת ביצה שנולדה בשבת ואחת ביצה שנולדה ביו"ט אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי ולא לסמוך בה כרעי המטה אושפיזכניה דרב פפא ואמרי לה ההוא גברא דאתא לקמיה דרב פפא הוו ליה הנך ביצים משבת ליום טוב אתא לקמיה אי"ל מהו למכלינהו למחר אמר ליה זיל האידינא ותא למחר דרב לא מוקי אמורא עלויה מיומא טבא לחבריה משום שכרות כי אתא למחר אמר ליה

כ"י רואין אותן כאילו הן פרודות. אם אין כאן מאה פומין של היתר שיהא בהן כדי להעלות פי האיסור באחד ומאה רואין כאילו ליטרות של כל הפומין פרודות מעל הפומין ומעורבות בשל שולים ונמלאו כולם בספק הדמוע ומאטרפות התחתונות להעלות את ליטרא שעל הפה דהואיל ותרומת פירות דרבנן מקילים

בהעלאתם: ור' יהושע אומר אם יש שם מאה פומין. של היתר לצד פומין של
חסור מעלין אותן בחד ומאה ואם לאו הפומין אסורין ואין השולים מועילין
לצטל הפומין הואיל ואינן בספק הדמוע: רבי יהודה אומר. לא כן נחלקו ר'
אליעזר ור' יהושע אלא כן נחלקו ר' אליעזר אומר כו': ר' יהושע אומר אפילו
יש שם שלש מאות פומין. וכולן בכלל הספק אין מעלין את היחיד הואיל ופומי
הכלי דבר שיש בו מנין הוא לא בטלי ואפילו בדרבנן אבל דרסה בעגול כו': הכי
קאמר דרסה בתוך העגול. דעכשיו אינן נכרות שהרי מדובקות ואינו יודע היכן
היא אם בצפונה של עגול או בדרכו הואיל והשתא לאו בת מנין היא ולא מנכרא
דברי הכל יעלו ותנא דלעיל ר' יהודה ואליבא דרבי יהושע היא: רב אשי אמר
לעולם. הא דקתני וספקה אסור ספק יום טוב ספק חול קאמר ודקשיא לך לרב
יוסף ולרבי יצחק ספק דרבנן הוא ולקולא הכא אזלינן לחומרא הואיל ויש לו
מתירין למחר: אפילו בדרבנן. כגון ביצה דגזרת פירות הנושרין היא לא בטלה
בתערובתה וכי היכי דבצטולה מחמרינן מהאי טעמא בספקה נמי מחמרינן מהאי
טעמא: ביצה תאכל. אם נולדה ביום טוב: פשיטא דהיא ואמה שריא. כלומר אם
בא לומר כבית שמאי לשמעין ביצה אמה למה לי פשיטא דשריא: היא ואמה
אסורה. דשמעין לר' אליעזר דאית ליה מוקצה דתנן בפרק המביא (לקמן דף 77.)
ר' אליעזר אומר עומד אדם על המוקצה כו' אלמא הכנה בעי: אגב אמה. אם
אוכלין את אמה היום תאכל אף היא: שלקחה סתם. תרנגולת זו קנאה סתם:
גוזמא קתני. כאדם שרואה להחזיק דבריו מדבר יתר ובעומדת לאכילה קאמר
ונחלק על בית הלל האוסרים ואמה לא איצטריכא ליה אלא גזים ואמר מילתא
יתירא הכל יאכל גם את האב גם את האם: דר' אליעזר בן יעקב. אוסר אפרוחים
שלא נפתחו עיניהם ופליגי רבנן עליה ולקמן מייתי לה בגמרא: גוזמא. אע"פ
ללא אפשר גזים ואמר מילתא דטופיינא גוזמא דבר שנוי שאינו מתקבל: שבת ויום
טוב. הסמוכין והוא הדין ליום טוב ושבת: קדושה אחת היא. הרי הן כיום אחד
ארוך: ארבעה זקנים אליבא דר' אליעזר. בערובין בפי' בכל מערבין (דף לח:):
דאמר שתי קדושות הן. ומערב ליום א' למזרח ולשני למערב: הכנה דרבה. דאמר
הכנה בידי שמים מתסרא מיום טוב לשבת דסעודת שבת בעיא הזמנה מיום חול

מגזרת הכתוב: עדיין היא מחלוקת. ב"ש וב"ה בזה כסם שנחלקו לכו ביום: אוספיוזכניה. בעל הבית: מיו"ט לשבת. היום נולדו והיה רואה לאכלן למחר בשבת: לאטווינהו. לאלותן האידנא מי אסירי בטלטול בו ביום או לא: מאי דעתיך. דפשיטא לך דלמחר מיהא שרו משום דקיימא לן רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן מיהו בטלטול האידנא אסירי דאפילו ר' יוחנן לא שרי לאלותה היום אלא לגומעה למחר אם היה יו"ט קודם לשבת אצל ביומיה לא ואפילו בטלטול: והתניא. סיעתא: דרב לא מוקי אמורא עלויה. לא היה מעמיד מתורגמן לפניו לדרוש דרשה לרבים: מיומא טבא לחבריה. כלומר משעשה היום יום טוב דהיינו לאחר סעודה עד מחר: משום שכרות. דרב אורווי היה מורי בדרשה שלו כדאמרינן בכריתות וסכור אסור להורות דכתיב וין וסכר אל תשת (ויקרא י) וכתיב להורות את בני ישראל (סם): (רש"י)

תוספות נימא קסבר רב קדושה אחת הן. תימה לימא דקסבר שתי קדושות הן אלא הטעם הוי מגו דאתקצאי לבין השמשות דשמא יום שבת הוא אתקצאי לכולי יומא דיום שני וי"ל דלא אמרינן מגו משום יום שהוא לשעבר דדוקא להבא אמרינן הכי כגון בין השמשות דתחילת יום טוב או בין השמשות דשבת שמא שבת הוא ותימה דהא בסוכה (דף י). אמרינן נויי סוכה אסורין עד מוצאי יום טוב האחרון של חג שהוא יום תשיעי שהוא ספק יום שמיני ועל כרחיך טעמא משום דאתקצאי בין השמשות דשמא יום שמיני הוא והיינו לשעבר וי"ל דמוקצה מחמת מצוה שאני כדמפרש טעמא התם דילמא מתרמיא ליה סעודה ואכיל בגוה והתם אמרינן אפילו לשעבר אבל הכא מוקצה דמחמת אסור לא אמרינן הכי: **אלא** בהכנה דרבה קמפלגי. ותימה דהא אמרינן כל היכא דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה ואם כן כשחל יום טוב לאחר השבת והביצה נולדה בשבת היא נגמרת ביום שהוא חול ואם כן מאי הכנה איכא וי"ל דמכל מקום כשנולדה בשבת הרי זו הכנה דגם בשעת לידה שייך הכנה ועוד יש לומר דכיון דאם נולדה ביו"ט הרי זו אסורה אם נאמר כשנולדה בשבת הרי היא מותרת בשביל אותה לידה דשבת אם כן הוי שבת מכין ליום טוב: **רבי** יהודה אומר משום ר' אליעזר עדיין היא מחלוקת. ואע"ג דפירשתי לעיל דר' יהודה סבירא ליה דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה מ"מ לא קשיא מהכא דהא דידיה והא דרביה: (תוספות)

רש"א רבי יהושע אומר אם יש שם מאה פומין יעלו. ואם תאמר אפילו יש שם מאה פומין היאך יעלו, והלא כל חבית וחבית צאפי נפשה קיימא ואינו צלול והיאך יעלו זה

את זה. יש לומר דכל שהוא נכנס בספק מחמת האיסור מצטרף לבטל את האיסור. ולפי מה שפירש רבינו שמעון בסמכת תרומות בפרק 7 (משנה יב) נראה לדוקא כשהן של אדם אחד לפי שדרכן להתערב ביחד וככלול דמי אבל של שני בני אדם לא, והביא ראיה ממה ששנינו בתוספתא תרומות פרק סאה תרומה שנפלה, דתניא התם שתי קופות בשתי עליות שתי מגורות בעלייה אחת ר' יהודה אומר לא יעלו רבי שמעון אומר אפילו הן בב' עיירות מעלות זו את זו, בזו מאה ובזו אין מאה הריני אומר בתוך מאה נפלה, פירוש שתי מגורות בעליה אחת אבל שתי מגורות בשתי עליות לא, ומפרש התם בירושלמי (סוף פ"7) [מה] בין קופות למגורות קופות דרכן להתפנות מגורות אין דרכן להתפנות, אלמא כל שהן של אדם אחד שדרכן להתפנות ולהתערב ביחד מצטרפים הא של שני בני אדם שאין דרכם להתפנות לא, והיינו דקתני סיפא דההוא תוספתא בזו מאה ובזו אין מאה הריני אומר לתוך מאה נפלה. והשתא איכא לאקשווי למאי נפקא מינה הא כיון דלא ידיע מעלות זו את זו, אלא טעמא כדאמרן דאיכטריד היכא דהו מתרי גברי, ואי אין באחד מהן מאה אין מעלות אבל בשיש באחד מהן כדי ביטול אני אומר לתוך אותה שיש בה בכדי ביטול נפלה. ואינו מחוור בעיני דאם כן היה לו לפרש כאן אם יש מאה פומין של אדם אחד. על כן נראה לי לדוקא בשיש אחד של מאה ואחת שאין בה מאה הוא דאיכטריד לדין שאני אומר, הא כשאין בזו מאה ולא בזו מאה מעלות ומצטרפות לבטל, וטעמא כדאמרן דכל שהוא נכנסה בספק מצטרף לבטל ומה שאינו נכנס בספק אינו מצטרף לבטל, והילכך כשיש שם אחת של מאה זו של מאה לא נכנס בספק שאפילו תמצא לומר ששם נפלה לא אסרה, הילכך אי אתה יכול לדון בה משום צירוף אלא משום שאני אומר, אבל כשאין באחת מהן מאה כולן נכנסו בספק הילכך כולן מצטרפין לבטל, כן נראה לי. הא דאמרינו: הא דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל. הגי מילי במינו אבל בשאינו מינו בטל כדיניה, והכין איתא בירושלמי (שביעית פ"ו ה"ג. נדרים פ"ו ה"ג) בהדיא, והכין משמע בהדיא בנדרים בפרק הגודר מן המצוקא (נב, א) ושם כתבתיה בס"7. ודוקא נמי כגון בינה שאם ימתין לה לערב לא תפסל, אבל חמץ בפסח בתבשיל כגון [חביץ] קדרה שאם ימתין לה לאחר הפסח תעובר לורתו לית ביה משום דבר שיש לו מתירין, אבל בפת שאינו מתפסד בהמתנתו אוסר בכל שהוא. אילימא בתרנגולת העומדת לאכילה פשיטא אמה שריא. ואם תאמר מאי קושיא אדרבא ניחא טפי לאדכורי תרווייהו דהא לעיל (ב, ב) גבי אוקימתא דרב נחמן אקשי' אי הכי לפלגו בתרווייהו, לא היא דהתם בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ולאשמעינן

כאן דבית הלל אפילו באמה קא אסרי הוה ליה למיתני אמה ללא שמעינן מביאה דילמא בינה דוקא אסירה ומשום נולד, אכל הכא בתרנגולת העומדת לאכילה לא ריך לאשמעינן כלל דפשיטא דשריא. נשחטה הוצררה ללאכילה עומדת. והילכך אף ביאתה שילדה תאכל, וטעמא דרבי אליעזר דשרי ביאתה משום דשמותי הוא וסבירא ליה כב"ש. ואי נמי אפשר דרבי אליעזר אף על גב דשמותי הוא לא היה עושה מעשה כבית שמאי, אלא לדידיה טעמא דמתניתין משום הכנה דרבה, וזיוס טוב אחר השבת הוא דאסירה מדאורייתא הא זיוס טוב גרידא שריא דלית ליה גזרה דיוס טוב דעלמא אטו יום טוב אחר השבת, ובדאי לכאורה משמע דר' אליעזר משום הכנה קא מפרש לה למתניתין כיון דסבירא ליה כבית הלל. דתניא בסמוך נולדה בשבת תאכל זיוס טוב נולדה זיוס טוב תאכל בשבת ר' יהודה אומר משום ר' אליעזר עדיין היא מחלוקת, אלמא לרבי אליעזר בהכנה דרבה פליגי וכי היכי דרבי אליעזר אליבא דר' יהודה מוקי לה בהכנה מסתמא אף אליבא דאחרים מוקי לה. רב אית ליה הכנה דרבה ורבי יוחנן לית ליה הכנה דרבה. ולכאורה הא לאו הכנה דרבה ממס דבהכנה כזו ליכא איסורא דאורייתא דמי איכא מידי דהשתא שרי ולמחר אתסרא, דהא בינה שנוולדה זיוס טוב דעלמא מדאורייתא משרא שרי ואם כן היאך תאסר למחר דהיינו בשבת שלאחריו, הא למה זה דומה לאופה ומבשל ליום טוב ואם הותר הותר לשבת (לקמן טו, ב), אלא הכי פירושו דרב אית ליה הכנה דרבה וכיון דהכנה דגמר אסירא מדאורייתא דין הוא שנאסור מדרבנן אפילו הכנה כלידה [ד]דמיא לה, ורבי יוחנן לית ליה הכנה דרבה ובכל יום טוב זין יום טוב דעלמא זין יום טוב אחר שבת ליכא אלא משום משקין שזבו הילכך נולדה בזה מותרת בזה דשתי קדושות הן. רב אית ליה הכנה דרבה. הקשו בתוספות דילמא טעמא דרב משום דאיתקלאי לבין השמשות איתקלאי לכולי יומא דרב כר' יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקלה ואפילו אית ליה טעמא דבינה משום פירות הנושרין או משום משקין שזבו, ותראו הם ז"ל ללא אמרינן מגו דאיתקלאי לבין השמשות מחמת יום שעבר אלא מחמת יום הבא כגון גבי נר שדלק בערב שבת. והביאו ראיה לדבריהם מדאמרינן בפרק בכל מערבין (לו, א) אמר רבא לוגין טבול יום שמלחהו מחצית של מעשר טבל ואמר הרי זה תרומת מעשר לכשתחשך דבריו קיימים ואם אמר עירבו לי זה לא אמר כלום, ומפרש טעמא משום דבעינן סעודה הראויה מצעוד יום ולא תלי טעמא דמגו דאיתקלאי לבין השמשות איתקלאי לכולי יומא, ואף על גב דרבה התם (שבת כב, א) כל מיליה עביד כרב ורב כר' יהודה אית ליה בפרק כירה (שם מד,

ב), ואפילו גרסינן רבא נמי כר' יהודה סבירא ליה (שם קמג, א), אלכא שמע מינה דלכא אמרינן מגו דאתקלאי מחמת יום שבער. ואם תאמר והא גבי סוכה (סוכה י, ב) אמרינן שאסורה עד מולאי יום טוב האחרון של חג הואיל ואי איתרמי ליה אורחים לכלי התם ומגו דאיתקלאי לבין השמשות אתקלאי לכולי יומא, אלמא אמרינן מגו דאתקלאי מחמת יום שבער, ויך לומר דמוקלא דמלאה שאני שהחמירו בו חכמים. ואם תאמר והא אמרינן התם וגם לקמן אמרינן בפרק המביא (ל, ב) הפריש ז' אתרוגים לז' ימים כל אחד ואחד יולא בה ואוכלה לאלתר ולא אמרינן מגו דאתקלאי, זו ודאי כריכא עיונא, ואף בזו נראה לי משום דלכא הוקלא בין השמשות קאמר לפי שאינו ניטל כלילה אלכא ביום. והראב"ד ז"ל כתב בעירוזין פרק בכל מערבין דלכא אמרינן מגו דאתקלאי לבין השמשות אלכא בשבת או ביום טוב ראשון במוקלא שיבש לחאי שבת או לחאי יום טוב (לקמן כו, ב) אלכא בספק יום טוב שני לא אמרינן, מדאמרינן (סוכה מו, ב) אתרוג שמיני ספק שביעי אסור משום דאתקלאי לבין השמשות אלכא בתשיעי ספק שמיני מותר ולא אמרינן הכא מיגו דאתקלאי לבין השמשות ושמע מיניה כל שני ימים של גלויות כיון דספקא נינהו האסור בזה מותר בזה. ואינו מחוור בעיני, וכבר כתבתיה בארוכה בעירוזין בפרק בכל מערבין (מ, א) גמרא י"ט של ר"ה שהיה ירא שמא תתעבר בס"ד (ד"ה גירסת הספרים הנהו עיי"ש). אפילו רבי יוחנן לא קא שרי אלכא לגומעה למחר אלכא ביומיה לא. והוא גברא הוה סבר דכיון דלכא נאסרה אלכא בגזרה כגון משקין שזבו ולא במחמת עצמה שריא לטלטולה, ואמר ליה רבא דלכא דמ"מ נאסרה. (רשב"א)

איכו השתא אשתלאי ואמרי לך רב ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן הא אמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא אמר ר' יוחנן עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביום טוב ואל תשיבני ביצה מ"ט ביצה משום דביומא נמי חזיא לגומעה ולא קא שרי לה עד למחר מידע ידיע דבת יומא אסורה עצים דלא חזו ליומייהו אי שרי להו למחר

אתי למימר ביומייהו נמי שרו ואתמול משום שבת הוא דלא חזו להסקה אמר רב מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור ביו"ט מרבה עליהם עצים מוכנים ומסיקן והא קא מהפך באיסורא כיון דרובא דהיתרא נינהו כי קא מהפך בהיתרא קא מהפך והא קא מבטל איסורא לכתחלה ותנן אין מבטלין איסור לכתחלה הני מיילי בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין ולרב אשי דאמר כל דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל מאי איכא למימר הני מיילי היכא דאיתיה לאיסורא בעיניה הכא מקלא קלי איסורא אתמר שני ימים טובים של גליות רב אמר נולדה בזה מותרת בזה ורב אשי אמר נולדה בזה אסורה בזה לימא קא סבר רב אשי קדושה אחת היא והא רב אשי מבדיל מיומא טבא לחבריה רב אשי ספוקי מספקא ליה ועביד הכא לחומרא והכא לחומרא אמר ר' זירא כותיה דרב אשי מסתברא דהאידינא ידעינן בקביעא דירחא וקא עבדינן תרי יומי אמר אביי כותיה דרב מסתברא דתנן בראשונה היו משיאין משואות משקלקלו הכותים התקינו שיהו שלוחין יוצאין ואילו בטלו כותים עבדינן חד יומא והיכא דמטו שלוחין עבדינן חד יומא והשתא דידעינן בקביעא דירחא מאי טעמא עבדינן תרי יומי משום דשלחו מתם הזהירו במנהג אבותיכם בידים זמנין דגזרו המלכות גזרה ואתי לאקלקולי אתמר שני ימים טובים של ר"ה רב ושמואל דאמרי תרוייהו נולדה בזה אסורה בזה דתנן בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום (כולו) פעם אחת נשתהו העדים לבא

ר"י איכו השתא. אם הוריתי לך אתמול בשכרותי: אשתלמי. שכחתי וסגגתי והייתי מורה זו היתר משום דקיימא לן בשאר דוכתי רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן עכשיו יפה לחיתוך עד היום ונזכרתי: הא אמר רבא. לקמן (דף ה.): הלכתא כותיה דרב בהני תלת. שאמר לענין ביצה זו משבת ויום טוב ולקמיה בשני ימים טובים של גליות נחלק להקל והשלישי בשני ימים טובים של ראש השנה נחלק להחמיר: מן הדקל. שנסבר בשבת: אסור להסיקן ביום טוב. הסמוך לו: ואל תשיבני ביצה. שאמרתי בה נולדה בזה מותרת בזה דהכא שייך למיסר טפי: ומאי טעמא ביצה כיון דביומא. אי לאו דאסירא משום דנולדה בשבת הוה חזיא לגומעה חיה שיש בני אדם גומעין כן: ולא שרי ליה (מר) עד למחר מידע ידיע. כי שרית ליה למחר ואתמול לא שרית דבת יומא אסירא אבל עלים דשבת כיון

דביומייהו בלאו איסור מוקצה נמי לא חזו שאין מצערין אף בשבת: אי שרי להו (מר) למחר אחי למימר. אם נפלו בו ביום נמי שרו ואתמול שלא בערנום משום דשבת לא חזי להסקה: והא קא מהפך באיסורא. כשמוליכן בתנור מזוית לזוית: בהיתרא מהפך. שהאיסור בטל ברוב: והא קמבטל איסור בידיים. ותנן אין מבטלין איסור לכתחלה דאע"ג דאיסורא בטיל ברובא הני מיילי היכא דאיערב ממילא אבל לאערובי ולבטולי בידיים אסור דהכי תנן במס' תרומות (פ"ה מ"ט תשעים ותשעה וחזרה ונפלה סאה של חולין אם שוגג מותר ואם מזיד הפילה לאותה סאה אחרונה כדי להשלים מאה חולין להעלות את התרומה אסור: בדאורייתא. כגון תרומה: אבל בדרבנן. כגון מוקצה דהכא: של גליות. שאין עושין אותו אלא בני גליות הרחוקים מבית דין ואין השלוחין יכולין להגיע אלכלם מראש חדש עד יו"ט להודיעם באיזה יום נקבע החודש אם ביום שלשים אם ביום שלשים ואחד ועושין ב' ימים יו"ט מספק ומדאורייתא ביום הראשון שבתון וביום השביעי שבתון ותו לא: מותרת בזה. דחד מינייהו חול הוא וממה נפשך שריא: אסורה בזה. כדמפרש ואזיל: לימא קסבר רב אסי קדושה אחת היא. חכמים קבעום על בני גולה לעשותם לדורות מחמת ספק זה והטילום עליהם כחומר יום ארוך: והא רב אסי מבדיל. ומצדך המבדיל בין קדש לחול דקסבר קים לן בקביעא דירחא ויו"ט שני חול גמור הוא משום מנהג אבותינו שלא ידעו בקביעת החדש כמונו ועשאום מספק מאלוהין אנחנו עושין אותם: ספוקי מספקא ליה. אם חק חכמים הוא שהוטל על הגליות לדורות ואפילו ירבו בהם חכמים יודעי העתים יהיו עושין אותן שנים א"כ הרי הוא מדברי סופרים כיום ארוך או אם הן עשאום מאלוהין מספק וחד מינייהו חול ולמאן דקים ליה בקביעא דירחא בעי אבדולי: כותיה דרב אסי מסתברא. דאסיר: קים לן בקביעא דירחא. על ידי חשבון שמחשבין תולדתו אנו למדים אם נראה ביום שלשים אם לאו: ועבדינן תרי יומי. אלמא חק קבוע הוא מתקנת חכמים על ישראל הרחוקים לעשותן ואפילו בלא ספק הלכך כחד יומא אריכא שוינהו: כותיה דרב מסתברא. שאינו חק אלא מדאגת הספק החמירוס עליהם הגליות: בראשונה. קודם שקלקלו הכותים והשיאו הם משואות ביום שלא קבעו בו החודש כדי להטעות את ישראל: משיאין משואות. כמו להעלותם משאת

העשן מן העיר (שופטים כ) (סימן) תצעה ובראש השנה מפרש להו ובהן היו יודעין כל בני הגליות הקרובים והרחוקים את קביעת החודש ולא היו עושין אלא יו"ט אחד בכל מקום: שיהו שלוחים יולאים. ועד מקום שיכול להגיע בתוך חמשה עשר ימים הם מודיעים ועושין יום אחד והשאר עושין שני ימים: ואילו בטלו הכותים. הדרינן ועבדינן משואות בראש ההרים וידעו הכל: ועבדי חד יומא. בכל דוכתא והאידנא נמי היכא דמטו שלוחין קודם יו"ט עבדי חד יומא שמע מינה לא קבעום עליהם בתקנה לדורות: דגזרי המלכות גזרה. שלא יתעסקו בתורה וישתכח סוד העיבור מכס ותעבדו נמי חד יומא ואתי לקלוקולי ולעשות חסר מלא ומלא חסר ותאכלו חמץ בפסח: אסורה בזה. שהם ודאי חוק קבוע להיות כיום ארוך מדרבנן שמתחילה לא מחמת ספק התחילו לעשות: כל היום. יום שלשים של אלול ומבערב היו אסורין במלאכה שמה יתקדש החודש למחר ונמלא שהלילה הזה יו"ט שכן כל היום מפין לעדות רואי הלבנה אולי יבואו וכל שעה שבאין עד שתחשך היו מקבלין עדותן ומקדשין החודש בו ביום: (רש"י)

תוספות ותנן אין מבטלין איסור לכתחילה ואע"ג דמדאורייתא חד בתרי . בטיל היינו היכא דמיערב ממילא אבל למערבינהו בידיים לבטולי אסור דהכי תנן במס' תרומות (פ"ה מ"ט) סאה של תרומה שנפלה לתוך תשעים ותשעה של חולין וחזרה ונפלה לתוכן סאה של חולין ורבה עליהן בשוגג מותר במזיד אסור דאין מבטלין איסור לכתחילה ומשני הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין ומש"ה הפילה אסור דאין מבטלין איסור לכתחילה אבל הכא לא אמרינן הכי דשפיר . מבטלין לכתחילה ואם תאמר לעיל (ג:) גבי עגול דהוי תרומה דרבנן יוסיף עליו ויבטל וי"ל דהא דאמר בדרבנן מבטלין היינו בדבר שעיקרו מדרבנן כגון מוקצה דעיקרו אינו אלא מדרבנן אבל בדבר שעיקרו מדאורייתא כגון תרומה דאיכא שום דבר דאורייתא כגון דגן תירוש ויצהר אפילו במקום שאינו אלא מדרבנן כגון בשאר פירות אין מבטלין וכן משמע פ' גיד הנשה (חולין צח.) גבי ההיא פלגא דזיתא דתרבא דנפל בדקולא סבר מר בר רב אשי לשערינהו בתלתין פלגי . דזיתא אי"ל אבוה אל תזלזל בשיעורי כו' ואין מבטלין ואמאי לא הוסיף עליהן עד [ששים] כדי לבטל אותם אלא שמע מינה כיון דעיקר איסורו דאורייתא כגון היכא דאיכא כזית הכי נמי דליכא כזית וליכא אלא איסור דרבנן אין מבטלין : (תוספות)

רצ"א הא דאמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני תלת זין לקולא זין לחומרא. מהא שמעינן דהלכתא כרבה דאית ליה הכנה, דהא אוקימנא טעמיה דרב בהכנה דרבה ופסק רבא הלכתא כוותיה שמע מינה דאית לן הכנה כרבה. ואם תאמר והא משמע לקמן בריש פרק יום טוב שחל להיות בערב שבת (טו, ז) דמדאורייתא ארכי שבת נעשין זיו"ט ועירוב מדרבנן וכטעמיה (דרבא) דאמר כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב אי נמי כרב אשי דאמר כדי שיאמרו אין אופין מיום לשבת קל וחומר מיום טוב לחול, ועוד דאם איתא דאין יום טוב מכין לשבת משום עירוב לא הוה שרי איסור דאורייתא וכדאמר לה רבה גופיה לרב חסדא בפרק אלו עוברין בפסחים (מו, ז) בשלמא לדידי דאית לי הואיל היינו דאופין מיום טוב לשבת אלא לדידך דלית לך הואיל היאך אופין מיום טוב לשבת, וכי תימא משום עירוב ומשום עירוב שרי איסורא דאורייתא ופריק רב חסדא שאני אומר ארכי שבת נעשין זיוס טוב, אלמא לדידן דאית לן הכנה אין ארכי שבת נעשין זיוס טוב ואפילו בעירוב. יא לומר דאנן נמי כאידך דרבה סבירא לן דאית ליה הואיל דאורייתא הוא, והילכך מדינא אופין לשבת הואיל ואי בעי אכיל ליה זיומיה ואפילו לא אכל ליה הואיל ואי מקלעי ליה אורחים. ואם תאמר עוד אם כן הא דכתב רחמנא לכם ודרשין מיניה (לקמן כה, ז) לכם ולא לעכו"ם לכם ולא לכלבים, היכי משכחת לה דהא הואיל דאורייתא הוא. יא לומר במבשיל להם דברים האסורים לו דליכא הואיל. ואם תאמר עוד והא אמרין (לקמן כא, ז) אין מזמנין את העכו"ם זיוס טוב גזירה שמה ירבה בשבילו. יא לומר ההיא מדרבנן בעלמא היא, ורבה נמי באופה זיוס טוב לחול אינו לוקה קאמר ומשום הואיל אכל איסורא מיהא איכא ומדרבנן, ומיום טוב לשבת דאיכא אורח מלוא שרי ובעירוב כטעמיה דרבא או כרב אשי. ואם תאמר עוד אם כן הא דכתב רחמנא והכינן את אקר יביאו ולמיסר הכנת יום טוב לשבת, היכי משכחת לה דהא איכא הואיל יא לומר בכל מקום דליכא הואיל, ומשכחת לה בהכנה דממילא כגון ביצה שנוולדה בשבת אחר יו"ט וכדרבה דאמר (ז, ז) כל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה. ואם תאמר אף בזו איכא, דהא בתרנגולת העומדת לאכילה עסקינן ואי בעי שחיט לה לתרנגולת ואכיל לה לביצה, יא לומר הכנת גמר אינה גמר במעי התרנגולת אלא בשעת לידה, דכי נולדה נמלאת הכנת גמר של אמא הכנה גמורה דעם יליאה נגמרה שהיא ראויה לגדל אפרוחים והיא מבוסלת יותר לאכילה כדאיתא לקמן (ז, ח) ואיתא נמי בהדיא בירושלמי (ריש פ"ק דביצה) והלכך ליכא הואיל ואסירה. ודכוותיה נמי הכנת

עירוב למאי דקס"ד מעיקרא צפרק בכל מערבין (לח, ב) דגרסינן התם גמרא רבי אליעזר אומר י"ט הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה מערב אדם שני עירובין, כי נח נפשיה דרב הונא על רב חסדא למירמא דרב אדרב מי אמר רב הלכה כארבעה זקנים ואליצא דרבי אליעזר דאמר שתי קדושות הן ורמינהו שבת ויום טוב רב אמר נולדה בזה אסורה בזה, אמר רבה התם משום הכנה לתניא והיה ציום הששי והכינו את אשר יביאו חול מכין לשבת וחול מכין ליום טוב ואין יום טוב מכין לשבת ואין שבת מכינה ליום טוב, אמר ליה אביי אללא הא דתנן כיאל הוא עושה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו וזא לו ובשני מחשיך עליו ונוטלו ואכלו הא קא מכין מיום טוב לשבת א"ל מי סברת סוף היום קונה עירוב לא תחלת היום קונה עירוב, אלמא אי הוה סבירא לן דסוף היום קונה עירוב לאורך השבת שלאחריו היה אסור לרב דאמר אין יום טוב מכין לשבת, והתם נמי היינו טעמא כדאמרן דליכא הואיל שהרי אי אפשר לו לקנות עירוב לאורך היום הילכך מכין הוא ממש בשבת ואינו דין אללא משום דתחלת יום השבת קונה עירוב ושבת מכינה לעצמה. ואתמול משום דלא חזו להסקה. ודוקא עמים מהאי טעמא דקא מפרש אבל פירות שגשרו בזה מותרין בזה לר' יוחנן דאינהו לביצה דמו, אבל לדין דאית לן הכנה פירות נמי אסורין, ואף על גב דאי אפשר לבוא לידי אסורא דאורייתא כביצה מכל מקום כיון דביומא אסורה או משום מוקפה או משום גזרה שמה יעלה ויתלוש הילכך אף הוא אינו מכין לשבת, והוא הדין לאפרוח שנוכל ביו"ט (ו, א) לרב דאסור משום מוקפה אף בשבת של אחריו אסור דכל שאינו מכין לעצמו אינו מכין לשבת, אבל עגל שנוכל ביום טוב מותר בשבת דהואיל ושרי ביו"ט אף הוא מותר בשבת דיו"ט הכין לעצמו וממילא הותר לשבת כיון דאי אפשר למהוי ביה איסור הכנה דאורייתא כשנוכל בשבת שלאחר יום טוב ולא ביום טוב שלאחר השבת. אבל עגל שנוכל בשבת אפשר דאסור אפילו ביום טוב, משום דשבת עצמו אסור משום מוקפה מחמת איסור וכיון שהוא אסור ביומו אינו מכינו ליום טוב וכן פסק רבנו אפרים ז"ל, ויש להתיר משום דהא אילו אית ליה חולה בתוך ביתו שרי ואפילו לבריא באומנא הלכך אף ביום טוב שרי, וכן פסקו מהקלת הפוסקים וכן כ' בעל העיטור ז"ל. והא קא מהפך באסורא כיון דרובא דהיתרא נינהו כי קא מהפך בהיתרא קא מהפך. ומסתברא היא דדוקא בשאינו מכיר עמי האיסור לאחר שנתערב הא מכירן אין ביטול מועיל להם שאין ביטול בדבר הניכר לעין, ולא אמרינן ביה בהיתרא קא מהפך דאי אפשר לאפוכי בהיתרא בלחוד בלא איסורא אבל דרובן מצטלין. וכי מצטלין דדרבנן איכא מאן

לאמר לדוקא כשנתערב בפחות מכדי שיעלה בהיתר דמשום שלא יאסר תערובתו מוסיפים עליו היתר ומצטלין אותו אבל לערב בידיים ולבטלו לא, והכא כשנפלו לתוך עצי התנור שאין ניכרין בין שאר העצים, ואי נמי טעמא הכא משום דמקלא קלי אסורא ואמסקנא דמילתא סמיך. ואיכא מאן דאמר דמצטלין לכתחלה ואפילו ברוב ממש ולא בעינן ששים ומאה, וכאותה שאמרו [בכורות כז, א] [במנחות] תרומת חוזה לארץ מצטלה ברוב ואפילו לאכלה זר וכן חלת חוזה לארץ כדמפרש בירושלמי בפרק בתרא לחלה (ה"ב). ודוקא באיסורי דרבנן דאין להם עיקר בדאורייתא, כגון שאובה דכולה שאובה דרבנן, וכגון תרומת חוזה לארץ וחלת חוזה לארץ שאין בחוזה לארץ תרומה וחלה לאורייתא כלל, והוא הדין לכלאי הכרם בחוזה לארץ כיון דליכא למיחש לתערובת איסור לאורייתא, ויש מי שאוסר אפילו באלו לערב לכתחלה, וכבר הארכתי בזה יותר ביבמות (פב, ב) פרק הערל בס"ד (ד"ה וסבר). והשתא מאי טעמא עבדינן תרי יומי משום דשלו מתם וכו'. ואם תאמר אמאי לא מצדילינן כדהוה עביד רב אסי, יש לומר דחיישינן דילמא אחי לזוזלי ורב אסי לא חייש לזוזלי. ויש מי שפירש דרב אסי סבר לה כר' דוסא דאמר בסוף פרק בכל מערבין (עירובין לט, א) העובר לפני התיבה ביום טוב א' של ר"ה אומר החליצנו ד' אלהינו את יום ראש החדש הזה אם היום אם למחר ולא הודו לו חכמים ומפרש בגמרא (שם מ, א) משום דלא ליתי לזוזלי ביה, ואנן קיימא לן

דף
א
-
ה

ונתקלקלו הלויים בשיר התקינו שלא יהו מקבלים את העדים אלא עד המנחה ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגין אותן היום קדש ולמחר קדש אמר רבה מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה מותרת דתנן משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו מקבלין עדות החדש כל היום א"ל אביי והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו ביצה אסורה א"ל אמינא לך אנא רבן יוחנן בן זכאי ואת אמרת לי רב ושמואל ולרב ושמואל

קשיא מתניתין לא קשיא הא לן והא להו ורב יוסף אמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה מ"ט הוי דבר שבמנין וכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו אמר רב יוסף מנא אמינא לה דכתיב [\[דברים ה-ל\]](#) לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואומר [\[שמות יט-יג\]](#) במשוך היובל המה יעלו בהר (ותניא) כרם רבעי היה עולה לירושלים מהלך יום אחד לכל צד וזו היא תחומה (עלת) מן (הצפון) ועקרבת מן (הדרום) לוד מן המערב וירדן מן המזרח ואמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מה טעם כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות ותניא כרם רבעי היה לו לר' אליעזר במזרח לוד בצד כפר טבי

רפ"י ונתקלקלו הלויים בשיר. תמיד של זין הערבים שאמרו זו שירה של חול שהיו סבורים שלא יבאו עוד והיום חול וכשבאו נמלא שהוא קדש ובשל שחר אין טעות דבתמיד של שחר אפילו הוקדש החדש קודם הקרבתו שיר של חול היו אומרים לפי שצרוז השנים אין העדים ממהרים לבא כל כך: עד המנחה. עד הקרבת תמיד של זין הערבים אבל לאחר מכאן אותו היום הרי הוא מעובר ומונין מיום המחרת ליום הכפורים וסוכות ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה אע"פ שאין מונין למועדות מהיום לא מזלזלינן ביה בהאי שלשים אלא גומרין אותו באיסורו כאשר הוזהרו עד המנחה ממלאכה כן נוהגין וגומרין אותו בקדושתו אלמא תחילת עשייה שני ימים לראש השנה אפילו בבית דין הוה ולא מספק שהרי ודאי שיום טוב למחר ואעפ"כ תקנו לעשותו שמע מינה חק חכמים ומאותן היה לעשותן בבאו עדים אחר המנחה והרחוקים יק עליהם לעשותן בכל שנה שמה יבאו עדים אחר המנחה והרי קדושתו אחת ואין כאן לומר ממה נפשך חד מינייהו חול דשמה אין כאן חול אלא שניהם קדש: אמר רבה. גר': מתקנת רבן יוחנן בן זכאי. שהחזיר הדבר ליושנו לקבל עדותן כל היום ולקדש היום נמלא שאין בית דין עושין שני ימים והרחוקים העושים שני ימים אינו אלא מספק שאין יודעין אם נתקדש ביום שלשים אם בשלשים ואחד והרי הן כשאר י"ט של גלויות וביצה שגולדה בזה מותרת בזה ממה נפשך דחד מינייהו חול. ולרבן ושמואל קשיא מתניתין. דקתני דחזר הדבר ליושנו: הא לן והא להו. לבני א"י שעושין יום אחד מותרת אבל לדידן בני גולה אסורה שהרי עדיין אנו עושין שני ימים ועודנו

בבתחילה מפני אותה תקנה ראשונה לא מפני ספק הלכך הואיל ולא פסקו מאכלנו משהתחלנו אין להקל ולומר אין מנהגנו זה מפני תקנה ראשונה אלא מפני הספק וביצה מותרת הא לא אמרינן דכיון דלא פסקה אותה תקנה מאכלנו שנה אחת לעשות יום אחד עדיין באיסורנו הראשונה עמדנו להיותם כיום ארוך: הוי דבר שבמנין. ביצה זו נאסרת בקבוץ חכמים שנמנו וגמרו לעשותן שני ימים קדושה אחת אם לא באו עדים לפני המנחה וכל העושין שני ימים מחמת כן עשו שמה לא באו עדים לבית דין קודם המנחה: כריך מנין אחר. שימנו לך ויתירוהו ולקמן פרכינן ביצה מי אתסרא במנין והלא לא נמנו אלא על קבלת עדות ובהוא חזר בו רבן יוחנן והתירו: מנא אמינא לה. דכל דבר הנאסר במנין כריך מנין אחר להתירו ואפילו אירע דבר שאתה יכול להורות בו היתר ולומר אין תקנת מנין הראשון עומדת כי הכא אפילו הכי אסור עד שיתירוהו בפירוש בקבוץ חכמים: לך אמור להם. לקמן מפרש לה היכי יליף: ואומר במשוד היוצב. לקמן מפרש: ותניא. נמי לריך מנין אחר להתירו: כרם רבעי. שאמרה תורה קדש הלולים (ויקרא יט) וגמרינן קדש קדש ממעשר שני דכתיב ביה קדש וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ וגו' (שם כז) שריך להעלות הפירות לירושלים או לפדותן ולהעלות הדמים לירושלים ותקנו חכמים במהלך יום אחד לכל כל שלא יפדוהו אלא הפירות עצמן יעלם ויאכלם שם כדמפרש לקמן כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות: במזרח לוד. היינו בין לוד לירושלים בתוך מהלך יום דהא אמרינן לוד בתוך מהלך יום מן המערב נמלא מזרחה בין לוד לירושלים ככילד מצרכין (ברכות דף לה.) יש פלוגתא חד תני נטע רבעי וחד תני כרם רבעי: (רש"י)

תוספות ונתקלקלו הלויים בשיר. בשיר של בין הערבים מיירי שאמרו שיר של חול שלא היו סבורים שיבאו עדים אותו יום ונהגו אותו יום חול וכשבאו לאחר המנחה נמצא שהוא קדש אבל אינו אומר בשיר של שחרית שאמרו של חול בתמיד של שחרית שהרי אפילו באו קודם הקרבת תמיד של שחרית היו אומרים שיר של חול כדאמרינן בר"ה (דף ל: ושם) לפי שרוב השנים לא היו ממהרין כל כך לבא והקשה ר' פרץ והאיכא קלקול גבי מוספין ואמאי לא חשו אלא על עבודת התמיד דכשבאו עדים מן המנחה ולמעלה כבר הקריבו התמיד וא"כ אינן יכולין להקריב המוספין דכתיב והקטיר עליה חלבי השלמים ודרשינן (יומא דף לג.) עליה השלם כל הקרבנות כולן שאין קרבן קרב לאחריה ותירץ דאפילו לא

באו עד לאחר הקרבת התמיד מכל מקום המוספין קרבין דהיכא דלא אפשר שאני מידי דהוי אמחוסר כפורים בע"פ שמביא כפרתו לאחר הקרבת התמיד של בין הערבים ואוכל פסחו בערב והכי אמרינן בפ' תמיד נשחט (פסחים נט. ושם) ועוד י"ל דאתי עשה דרבים ודחי עשה דהשלמה משום דאליס טפי דהכי אמרינן בתמיד נשחט (גי'ז שם) דאתי עשה דפסח דענוש כרת ודחי עשה דהשלמה דאינו ענוש כרת ויש מפרשי דמעיקרא אייתו התמיד ומתנו אם לא יבאו עדים יהא תמיד ואם יבאו יהא מן המוספין ואח"כ יביאו את התמיד ושאר קרבנות ולא נהירא דאיכא בהדיא התם דאמרו שיר של חול עם תמיד של בין הערבים : הא לן והא להו. פי' בקונטרס בני א"י שמקדשין החדש על פי הראייה ואין עושין אלא יום אחד ופעמים עושין שנים כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה ואשתני בשביל תקנת רבן יוחנן בן זכאי ואין עושין אלא יום אחד אף כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה ואפילו כשהיו עושין שני ימים כגון שלא באו עדים הרי הוא מחמת ספק והרי הן שתי קדושות לפי שאין זה מחמת המנהג לפיכך היתה מותרת להן אבל לבני חוצה לארץ אסור שהרי עדיין הם עושין שני ימים כבתחילה ואם כן לא אשתני להן מפני התקנה הואיל והתחילו לעשות שני ימים ולא פסקו בשום פעם לעשות יום אחד עדיין הם עומדים באיסורן להיותן כיום ארוך דלא נימא דמחמת ספק הן עושין דאין יודעין אם באו עדים אם לאו אלא מחמת המנהג הן עושין כיון דלא נשתנה להן המנהג וא"ת לר' יוסי דאמר בעירובין (דף לט. ושם) גבי שני ימים של ר"ה נולדה בראשון אסורה בשני והא ר' יוסי בא"י הוה לאחר חורבן וא"כ שתי קדושות הן ואמאי ביצה אסורה ואין לומר דהיינו קודם חורבן דהוה קדושה אחת דא"כ מאי נפקא מינה מאי דהוה הוה וכי תימא דהיינו לאחר חורבן והא דביצה אסורה היינו לבני בבל דלדידהו קדושה אחת הן זה אינו דר' יוסי מא"י ונקט מילתא בשביל בבל וי"ל דלעולם ר' יוסי מקודם חורבן קאמר ואין להקשות מאי דהוה הוה הואיל ואשמועינן פסק דגם עתה שייך לאחר חורבן לבני בבל : כל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו. יש שהיו רוצין לומר מכאן דאותן חרמות שעושין לזמן עד פסח או עד זמן אחר דכי יגיע הזמן צריך מנין להתיר את החרם אע"פ שעבר הזמן דהא הרי הכא דהקב"ה אסר להם תשמיש בשביל מתן תורה וממילא ידעינן דלאחר שלשה ימים דנתנה תורה דמותרין ואעפ"כ התיר להם ולא היא דהכא אין כאן שום זמן דקרא דהיו נכונים לשלשת ימים וגו' (שמות יט) הזמינו עצמכם לדבר שיהיה לסוף שלשת ימים דאם כתיב היו נכונים שלשת ימים בלא למ"ד של שלשת ימים הייתי מוכיח שפיר דכי היכי דצריך להתיר תשמיש צריך נמי להתיר החרם ומדלא כתיב הכי שמע מינה גבי תשמיש צריך להתיר משום דכתיב אל תגשו אל אשה וגו' דמשמע עולמית כי היכי דאסר להם קודם מתן תורה שלשת ימים אבל חרמות שמשמין לזמן מכי עבר הזמן ממילא עבר ואין צריך היתר : [ועי' תוספות סנהדרין נט : ד"ה לכל דבר] : (תוספות)

רצ"ב"א ונתקלקלו הלויים בשיר. פרשתיה בס"ד בראש השנה (ל, ב). אמר רבה מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה מותרת. יש לפרש דקסבר רבה דמתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך אם באו עדים מן המנחה ולמעלה שמקבלין אותן ואין נוהגין אלא אותו היום קדש בלבד והילכך אף כשלא באו עד למחר נמאלת עשיית יום ראשון בטעות מחמת הספק, ורבה כר' יהודה דפרק בכל מערבין (עירובין לט, א-ב) סבירא ליה דאמר אף בראש השנה שתי קדושות נינהו ולא הודו לו חכמים, מאן חכמים ר' יוסי כדמפרש התם דקסבר דקדושה אחת הן וכדתניא התם בצרייתא מודים חכמים לרבי אליעזר בראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר מערב ב' עירובין ואומר עירובי בראשון למזרח ובשני למערב וגו' ור' יוסי אוסר אמר להם ר' יוסי אי אתם מודים לי שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגים אותו היום קדש ולמחר קדש ורבנן התם ללא לזלזלו ביה, כלומר כל עצמן לא תקנו בעיקר התקנה לנהוג קדש בראשון ובשני אלא כדי שלא יזלזלו בהן, ור"ל דרבה לא שמיע ליה האי צרייתא [דאי לא כן] היכי קאמר דלאחר תקנה ביצה מותרת משום דאם באו עדים מן המנחה ולמעלה מקבלין אותן ואין נוהגין קדש אלא אותו היום בלבד האמר רבי יהודה לר' יוסי שאם באו עדים אף מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש כי היכי ללא לזלזלו ביה, ואם בקודם תקנת רבן יוחנן בן זכאי מפרש לה רבה הא לא איפשר דהא ודאי משמע דר' יהודה ור' יוסי לדידהו קאמרי ולא במאי דהוה קודם חורבן, ועוד דהא מודה רבה בקודם תקנת רבן יוחנן בן זכאי דביצה אסורה (ואולי) [ואילן] לר' יהודה אף קודם תקנה לא בקדושה אחת נהגו אותן אלא בשתי קדושות דהא לא נהגו בהן קדש אלא כדי שלא יזלזלו בו, אלא ודאי רבה לא שמיע ליה צרייתא אלא מסבר סבר דלאחר תקנה פליגי וטעמא דר' יוסי דאסר משום דקסבר דאף שני ימים טובים של גלויות דקדושה אחת הן וכדקא סלקא דעתיה דרב שסת התם ולא שמיע ליה אידך צרייתא דתניא מודה ר' יוסי לחכמים בשני ימים טובים של גלויות כדלא שמיע ליה לרב שסת כדמפורש התם. ורצא דאמר הכא (ע"ב) אף מתקנת רבן יוחנן ואילך ביצה אסורה מי לא מודה רבי יוחנן וגו' סבר לה כר' יוסי, דהתם מוקי פלוגתייהו דוקא בשני ימים של ר"ה ובין קודם תקנה ובין לאחר תקנה דלעולם לר' יהודה משום דלא לזלזולי ביה ור' יוסי סבר דקדושה אחת הן דבין קודם תקנה בין לאחר תקנה כל שנוהגין קדש בשניהם לעולם קדושה אחת הן שהתקנות שוות לאחר התקנה כקודם התקנה, וסמך רצא על ר' יוסי ור' יהודה הלכה כר' יוסי (עירובין מו, ב), ועוד דסתם מתניתין דהתם הוא. ויש לפרש עוד דרבה ודאי

מודה הוא לאף לאחר תקנה אם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש (לאלמא) [דסתמא] משמע דכולי עלמא מודו בהכי ורבה נמי מודה בה, אלא דרבה סבר דמעיקרא אם באו עדים מן המנחה ולמעלה כיון שאין מקבלין אותו ואפילו הכי נוהגין בו קדש ולמחר קדש שניהם קדושה אחת הן אבל לאחר תקנה אף על פי שנוהגין בו קדש בשל מחר לא מתורת קדושה אחת נוהגין כן אלא משום מהרה יבנה בית המקדש בימינו ומיום ראשון מנינו, וסם במסכת עירובין בפרק בכל מערבין (לט, א ד"ה אמר להם) כתבתי יותר מזה. וכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו. כתבו בתוספות בשם רש"י ז"ל שגזרות שהליצור גוזרין עד זמן ידוע כשיגיע הזמן אינן צריכין להתירו ללא גרע מנודר או נשבע עד זמן שכשבא הזמן אין צריך להתיר, (והכי) [והכא] לא נתנה התורה זמן אלא שאסרה מחמת (טענה) [טעם], כגון איסור תשמיש המטה ג' ימים קודם מתן תורה ואיסור עליית ההר מחמת קבלת התורה והיגלות השכינה בהר והייתי סבור לכיון שנתנה התורה יסובו להתירן הראשון אף על פי שלא נתנה תורה בו זמן וכן כשתסתלק השכינה מן ההר, וכן (העלות) [להעלות] נטע רבעי לירושלים לאחר החורבן וכל כיוצא בהן, לכך הולכך הכתוב לומר לכיון שנאסר במנין בלא קביעות זמן אף על פי שבטל טעם האיסור צריך מנין אחר להתירו. כרם רבעי היה לו לרבי אליעזר במזרח לוד. כתבתי בפרק בתרא דר"ה (לא, ב) גמרא אמר ר' יהושע בן קרחה עוד זאת היתה בירושלים בס"ד. (רשב"א)

ב

-

ה

דף

ובקש להפקירו לעניים אמרו לו תלמידיו רבי כבר נמנו עליך חבריך והתירוהו מאן חבריך רבן יוחנן בן זכאי טעמא דנמנו הא לא נמנו לא מאי ואומר ה"ק מכדי כתיב [\[שמות יט-טו\]](#) היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה [\[דברים ה-ל\]](#) לך אמור להם שובו לכם לאהליכם למה לי שמע מינה כל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו וכי תימא למצות עונה הוא דאתא ת"ש [\[שמות יט-יג\]](#) במשוך היובל המה יעלו בהר מכדי כתיב

[שמות לד-ג](#) גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא במשוך היובל למה לי שמע מינה דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו וכי תימא הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן לא ת"ש כרס רבעי והא כרס רבעי דרבנן וקאמרי ליה כבר נמנו עליך חבריך והתירוהו וכי תימא ביצה נמי אמנו עלה רבן יוחנן בן זכאי ושריוה כי אמנו אעדות אביצה לא אמנו א"ל אביי אטו ביצה במנין מי הואי ביצה בעדות תליא מלתא אתסר עדות אתסר ביצה אשתרי עדות אשתרי ביצה רב אדא ורב שלמן תרוייהו מבי כלוחית אמרי אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה מ"ט מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו ביצה ביום טוב שני השתא נמי ניכול ולא ידעי דאשתקד שתי קדושות הן והשתא קדושה אחת היא אי הכי עדות נמי לא נקבל מ"ט מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא קבלנו עדות החדש כל היום כולו השתא נמי נקבל הכי השתא התם עדות מסורה לב"ד ביצה לכל מסורה רבא אמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש ואמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא

ה"י להפקירו לעניים. שילקטוהו הם ויעלוהו לירושלים ויאכלוהו שם שהיה עליו טורח להעלות שם הפירות: כבר נמנו עליך חבריך והתירוהו. לפדותו ולהעלות דמיו ואע"ג דלאחר חורבן הוה קסברי קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא וצריך להעלות הפירות או הדמים: טעמא דנמנו הא לא נמנו לא. ואע"ג דממילא ליתא לתקנתא קמייתא דהא כדי לעטר סוקי ירושלים הוא דהוה וכיון דחרבה מה לנו לעטרה לצורך הנכרים ואפילו הכי צריך מנין: מאי ואומר. כלומר כיצד אנו למדין מן המקרא הראשון ולמה נאמרו שנים: ה"ק. כך למד מן הראשון מכדי כתיב היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה וממילא אישתרו בתשמיש לאחר שלשה ימים שקבלו את התורה למה ליה למהדר ולמיתן להו רשות לשבץ לאהליהם דהיינו תשמיש: ש"מ. הואיל וקודשא צריך הוא אסר בעי למשרייה הוא גופיה בהדיא וה"ה לכל דבר שבמנין: וכי תימא. כלומר וקרא דבמשוך היובל דיליף תנא מיניה להכי הדר ביה ויליף מהתם דהכי קאמר כך וכי תימא דהאי שובו לכם לאו למשרי תשמיש דהא ממילא משתרי אלא לכוותן לשבץ

במאות המלך על כרחן שלא לגרוע עונת נשותיהן: ת"ש. מהכא במשך היוזל שימשוך בהסתלק שכינה מן ההר ויאריך התוקע את קולו כמנהג התוקע באחרונה לשון אחר במשך היוזל שימשוך התוקע מלתקוע והכי מפרש לה במכילתא במשך היוזל בפסוק היוזל: מכדי כתיב. בלוחות האחרונות ואיך לא יעלה עמך וגו' שמות לד) מסיפיה דקרא יליף אל מול ההר ההוא כל זמן שהוא בהויית קדושתו שהשכינה עליו אסור אבל נסתלק שכינה מותר שמעינן ממילא למה ליה לאדכורי שריותא בהדיא בלוחות הראשונות ולמימר נסתלקה שכינה המה יעלו והלא לא נסתלקה שכינה ממנו מיום מתן תורה עד אחד בחדש שהוקם המשכן ועד בעשרים באייר שנעלה הענן והיה לו ללמוד היתר כשמסתלק מאל מול ההר ההוא ובמסכת תענית (דף קא:): נמי מההוא קרא ילפינן דתניא רבי יוסי אומר לא מקומו של אדם מכבדו אלא הוא מכבד מקומו שכל זמן שהשכינה היתה בהר אמרה תורה גם האזן והזקר אל ירעו וגו' נסתלקה שכינה אמרה תורה במשך היוזל המה יעלו בהר הלכך למה ליה לכתוב בהדיא המה יעלו ולא אישתרי ממילא מדוקיא דההר ההוא ש"מ כריך מנין אחר להתירו כו': הגי מילי בדאורייתא. באיסור שיא לא מפי הגבורה הורכנו לשמוע היתר מפיו אבל במנין דרבנן לא בעינן שריותא בהדיא אלא מכללל: ת"ש כרם רבעי. דהא דהורכך להעלות פירות עצמן במהלך יום דרבנן הוא וקא בעי מנין ואע"ג דאיכא למשרייה מכלל: וכ"ת ביצה נמי וכו'. השתא דהר רב יוסף לאסוקי מלתא דאמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה: ביצה במנין מי הוא. כלום הוזכרה במנין הראשון לאוסרה: מהרה יבנה בית המקדש. ותחזור תקנה ראשונה שלא לקבל עדות אלא עד המנחה: מסורה לב"ד. אין נזקקין להם אלא ב"ד והם יודעין טעמו של דבר ולא יטעו: לכל מסורה. ליד הכל היא בזה ואין הכל באין לישראל וסומכין על מנהגן: מי לא מודה כו'. אע"ג דתקן לקבל עדות החדש כל היום להיות מונין למועדות מן הראשון ואפילו באו עדים לאחר המנחה אבל מלעשות י"ט שני לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה: (רש"י)

תוספות ובקש ר' אליעזר להפקירו לעניים. וא"ת אי קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא א"כ מה הרויחו עניים בזה הא היו צריכין

לפדותו קודם אכילה שהרי לא היה חומה לירושלים ולא היו יכולין לאכלו בשום מקום רק לפדותו קודם אכילה וי"ל לפרש"י ניחא דפ"י קדושה ראשונה אליבא דרבי אליעזר קדשה לעתיד לבא א"כ יכולין העניינים להביא פירות לירושלים ולאכלן שם בלא פדייה אי נמי אפילו ס"ל לא קדשה לעתיד לבא מ"מ היו מרויחין העניינים דהא הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל ואפילו לכתחילה בזמן הזה כדאי בערכין (דף כט.): **מכדי** כתיב גם הצאן והבקר אל ירעו וגו'. פירוש מכדי כתיב אל מול ההר ההוא דמשמע כל זמן שהוא בהוייתו בקדושה ששכינה שרויה עליו דוקא אסור אבל נסתלקה שכינה מותר וא"כ במשוך היובל למה לי וא"ת והא אל מול ההר ההוא בלוחות אחרונות כתיב ובמשוך היובל נאמר קודם לכן בלוחות הראשונות ואי לא במשוך היובל לא שמעינן שריותא בלוחות הראשונות ופירש בקונטרס שלא נסתלקה שכינה ממנו מיום מתן תורה עד יום שהוקם המשכן ועד בעשרים באייר בשנה השנית שנעלה הענן וא"כ שריותא דבמשוך היובל לא הוי עד שנה שניה ואז נאמר כבר אל מול ההר ההוא דמשמע מינה שריותא כדפ"י כך שיטת הקונטרס ודוחק הוא דהא במשוך היובל משמע שגם בו ביום דמתן תורה הותרו לעלות כשימשוך היובל שלא היו קולות רק בלוחות הראשונות בסיון וא"כ ליכא למימר שריותא דבמשוך היובל לא היה עד השנה שניה ועוד כיון דמההוא משתמע היתר בהדיא כדפרי" א"כ אין צריך מנין אחר להתירו מידי דהוה אחרמות לאחר הזמן כדפרישית לעיל לכן נראה לי ה"פ ת"ש במשוך היובל וכו' למה לי והלא בלאו הכי יש להתיר מסברא דהא לא אסר להם לעלות אלא משום שכינה וא"כ ממילא משתריין כשנסתלקה השכינה והא דקאמר מכדי כו' זהו שלא תאמר דבמשוך היובל אתי למשרי כשיפסקו הקולות אע"פ שלא נסתלקה שכינה עדיין והאי התירא לא הוה שמעינן ממילא מסברא והשתא לא תפשוט מידי הא לא אפשר לומר דמכדי כתיב גם הצאן והבקר אל ירעו בלוחות האחרונות אע"פ שלא היה שם קולות ומסתמא ה"ה נמי בדברות הראשונות שנאסרו כל זמן ששכינה בהר אפילו כשיפסקו הקולות כמו באחרונות א"כ במשוך היובל לא בא להתיר (אלא) כשיפסקו הקולות (. שנסתלקה) שכינה והאי התירא שמעינן ממילא מסברא אלא שמע מינה שצריך מנין אחר להתירו: **מי** לא מודה רבן יוחנן בן זכאי כו' דהיום קדש ולמחר קדש. וא"ת והא הוא עצמו תקן לקבל עדות החדש כל היום ופ"י הקונטרס הני מילי לענין שמונין המועדות מיום הראשון ואפילו באו לאחר המנחה אבל מלעשות יום שני קדש לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה וקשה דמנין ליה הך סברא דתקיננו לענין מועדות לחוד הא לענין יום טוב הוי יום שני נמי קדוש וא"כ תהא הביצה אסורה ואימא כיון שהתקין שיהו מקבלין כל היום א"כ כשהיו עושין שני ימים הם מספק ושתי קדושות נינהו וביצה מותרת לכך נראה כפירוש ר"ח דגרס מי לא מודה שאם לא באו כו' ומ"מ קשה דכיון שלא באו א"כ היו שני ימים מספק וא"כ שתי קדושות נינהו וביצה

מותרת וי"ל דה"פ שאם לא באו עדים עד סמוך לחשכה ומיד החשיך ולא היה שהות ביום כדי לקבל עדותם ומ"מ היו יכולין לעשות מעט מלאכה ולא היו עושין אלמא דקדושה אחת נינהו והא דאמר התקינו שיהו מקבלין עדותן כל היום היינו היכא דבאו עדים ביום או קודם המנחה או לאחר מיד והשתא דאתית להכי אין למחוק גרסת הספרים אם באו עדים וכו' כדפי' ומ"מ יש ליישב פרש"י ודקשיא לך מנא ליה הך סברא ה"פ מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי וכו' כגון קודם חורבן דהוי קדושה אחת ואם כן גם לאחר חורבן נמי כשהיו עושין שני ימים כמו קודם חורבן הם קדושה אחת: (תוספות)

רשב"א מכדי כתיב גם הלוא והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא. פירש רש"י ז"ל כל זמן שהוא בהוייתו, וזה קשה למה שכבר כתבנו משם התוספות דכל דבר שקלוב לו זמן אין צריך מנין להתירו דהכא נמי כתב כל זמן שיהא בהוייתו הרי קבעו לו זמן, אלא ה"פ ההר ההוא מפני שהוא בהוייתו. אמר ליה אביי אטו ביצה בזמנן מי הוא. תמיה לי שפיר קאמר ליה אביי ומאי דעתיה דרב יוסף וכי אפשר דלימא רב יוסף הכי. ונראה לי דרב יוסף סבר דלא אימני רבן יוחנן אלא היכא דבאו עדים מן המנחה ולמעלה שאז נוהגים אותו היום קדש ולמחר חול מה שלא היה כן קודם התקנה אבל מכל מקום היכא דלא באו כלל ביום ראשון שאז עושין שני ימים בזה לא אימנו ועדיין נשאר הענין בתקנתו הראשון דכמות שהיו אז שני ימים בקדושה אחת הכי נמי השתא לאחר התקנה הרי הן בקדושה אחת ונפקא מינה לענין ביצה, ואמר ליה אביי דהא ביה תליא דכיון דאלו באו מן המנחה ולמעלה לא היו נוהגין קדש ביום מחר השתא דלא באו עדים נמצאת קדושת האחד בספק וביצה שריא כדין ב' ימים טובים של גלויות. אמר רבא אף מתקנת רבנן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה מי לא מודה רבן יוחנן וגו'. כלומר: דעדין התקנה על עניינה הראשון חוץ ממה שמקבלין את העדים ביום בואם כדי למנות ממנו לענין המועדות, הא לעשות אותו יום בלבד קדש ולמחר חול לא אלא נוהגין קדש בשניהם לאחר התקנה, הלכך ביצה אסורה. וכתב הרב אלפסי ז"ל בהלכות: ושמעינן מהא דבני ארץ ישראל כריכין למעבד ב' ימים של ר"ה, והרב רבינו אפרים ז"ל תלמידו הסיב עליו דאין לנו ראייה מדברי רבא לעשיית שני ימים כלל בזמן הזה דידעינן בקביעא דירחא ואנן נוהגין על פי תיקון סוד העיצור לפי שכבר חזרה להיותה) כל ארץ ישראל כבית הוועד שבאו שם עדים קודם המנחה שאין להן ספק בקדושת היום ואינם חייבים לשמור כי אם יום אחד בלבד, ואף כן כתב בעל המאור ז"ל. נראה דבריהם כמה שדחו ראייתו של הרב ז"ל מדברי רבא דאלו מדברי רבא (ו)לא שמענו אלא שבכל מקום ובכל

זמן שנוהגים קדש צב' ימים הרי הם בקדושת יום אחד כקודם התקנה והיינו נמי דרב
[ראשי] [יוסי] לאמר שאין אדם מניח עירוב תבשילין צב' ימים של ראש השנה מיום טוב
לחצירו ומתנה (עירובין לט, א), אבל (מ)זה לא שמענו מדבריו שהיו נוהגים שני ימים
טובים בארץ ישראל כיון דידיעין בקביעתא דירחא והרי כל ארץ (ישראלית) [ישראל
כזית] הוועד שכל ארץ ישראל היתה ראויה לקבל זו את העדים שכל מקום שיהיה שם
בית דין היו העדים הולכין וכיון שכן (הרי נמי) [הוי כמי] שקבלו את העדים בכל ארץ
ישראל קודם המנחה. אלא שהדברים נראין כן להלכה ולמעשה כדברי הרי"ף ז"ל משום
דכל מקום איכא למיגזר משום דלמא גזרי שמדא עבדי כמנהג הראשון, וכדלמרינן
לעיל (ד, ז) אגן דידיעין בקביעתא דירחא היכי עבדינן תרי יומי ופרקינן משום דשלחו
מתם הזהרו במנהג אבותיכם בידיכם זמנין דגזרו המלכות שמדא ואתי לאקלול, ותדע
לך דאי לא אפילו בחוה"ל לארץ לא יעשו אלא יום אחד דחזרה כל ארץ כמקום שהגיעו
שלוחים, והילכך בארץ ישראל נמי כיון שבכל המקומות היו עושין שני ימים קודם
שהתקן סוד העיבור חוץ ממקום הוועד השתא נמי עבדי מנהגייהו. (רשב"א)

אמר רבא מת ביום טוב ראשון יתעסקו בו עממים מת ביו"ט שני יתעסקו
בו ישראל ואפילו בשני ימים טובים של ר"ה מה שאין כן בביצה נהרדעי
אמרי אף בביצה דמה דעתין דלמא מעברי ליה לאלול הא אמר רב חיננא
בר כהנא אמר רב מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר אמר מר
זוטרא לא אמרן אלא דאשתהי אבל לא אשתהי משהינן ליה רב אשי אמר
אע"ג דלא אשתהי נמי לא משהינן ליה מ"ט יום טוב שני לגבי מת כחול
שוויה רבנן אפילו למיגזר ליה גלימא ולמיגזר ליה אסא אמר רבינא
והאידינא דאיכא חברי חיישינן רבינא הוה יתיב קמיה דרב (אסי) בשני
ימים טובים של ראש השנה חזייה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציב מר
א"ל דלא אותיבי עירובי תבשילין אמר ליה ולותיב מר האידינא מי לא

אמר רבא מניח אדם עירובי תבשילין מיו"ט לחבירו ומתנה אמר ליה אימר דאמר רבא בשני ימים טובים של גליות בשני ימים טובים של ראש השנה מי אמר והא אמרי נהרדעי אף ביצה מותרת אמר ליה רב מרדכי בפירוש אמר לי מר דלא סבר להא דנהרדעי אתמר אפרוח שנולד ביום טוב רב אמר אסור ושמואל ואיתימא ר' יוחנן אמר מותר רב אמר אסור מוקצה הוא ושמואל ואיתימא ר' יוחנן אמר מותר הואיל ומתיר עצמו בשחיטה אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב וכי מה בין זה לעגל שנולד ביום טוב אמר להו הואיל ומוכן אגב אמו בשחיטה ומה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה שתיק רב אמר רבה ואיתימא רב יוסף מ"ט שתיק רב לימא להו הואיל ומוכן אגב אמו לכלבים אמר ליה אביי

ה"י אמר רבא מת בי"ט ראשון כו'. מת המוטל לקבור אם י"ט ראשון הוא וכו': משא"כ בצ"ה. לענין צ"ה לא הקלו בי"ט שני דראש השנה להשוות לשל גליות דאלו ר"ה נולדה בזה אסורה בזה: אף בצ"ה. נולדה בזה מותרת בזה: דמאי דעתיד. לאסרה בשני לרחוקי מב"ד: דילמא מעברי ליה לאלול. כתקנה הראשונה למנות מיום שני ולעשות שני ימים כגון שלא באו עד יום שלשים ואחד: מימות עזרא ואילך וכו'. ואע"פ שתקנו לא אירע שצאו עדים מן המנחה ולמעלה חוץ מאותה הפעם ועדיין לא נתקנה האי דנקט מימות עזרא משום דזימיו עברוהו דכתיב בעזרא (נחמיה ח) וזיום השני ובראש השנה משתעי: לא אמרו. דיתעסקו בו ישראל: אללא דאשתהי. ומתירא שלא יסריח: אסא. הדם היו מניחין על מטת מת לכבודו: דאיכא חברי. אומה רשעה שהיו זימי פרסיים וכופין את ישראל לעשות מלאכתו ובי"ט היו נדחין מהן ע"י שאומרים להם י"ט הוא ואם יראו אותם מקברין מתיהם יכופו אותם למלאכה והאי גלימא דאמרינו לעיל אינו כורך המת שהרי יש לו תכריכין אחרים כל כרכו שאם כריך לו מאי אפילו דקאמר הא אמרינו בי"ט שני יתעסקו בו ישראל ועסק זה חליצת קברו וחתוך תכריכין הלכך על כרחך בגלימא שאינו כריך לו מיירי דומיא דאסא דשרי למגזייה וקמ"ל דאע"ג דטרחא ללא כריך הוא אללא משום כבודו עושין לו יותר מדאי מותר לעשות לו כיון דלגבי מת כחול שויה רבנן: חזייה. רבינא לרב אסי דהוה ע"כ: ה"ג אמאי ע"כ מר: א"ל ללא אותיבי ערוזי תבשילין. לא הושתתי כלומר לא

הכנתי לי ערוכי תבשילין לאפות ולבשל מי"ט לשבת דתנן לקמן (דף טו:) עושה אדם תבשיל מערב י"ט לשם ערוז: האידינא. בי"ט ראשון והוא חמישי בשבת ועל תנאי הוא אומר אם היום הוא חול ולמחר קדש יהא ערוז ואם היום קדש ולמחר חול איני צריך לכך: מי אמר. והרי הם כיום ארוך ושניהם קדש: א"ל רב מרדכי. לרבינא מנהרדעי לא תותציה למר בפירוש שמיע ליה מיניה דלא סבר לנהרדעי רב מרדכי תלמידו של רב אשי היה כדלמרינן בסוטה (דף מו:) גבי לוייה לרבו עד פרסה רב מרדכי אלויה לרב אשי כו': הואיל ומתיר עצמו. בלידתו להיות נשחט מה שלא היה לפני לידתו אף מוקצה התיר את עצמו בלידתו דמגו דאתקן להא אתקן להא: לעגל שנוכל בי"ט. דתניא לקמן שמותר בו ציום לדברי הכל: מוכן אגב אמו. בעודו בתוך מעיה אם נשחטה האם היה נאכל: הטרפה. בנה אסור אם נמלא בתוכה דעובר ירך אמו הוא הואיל ובשחיטת אמו אתה בא לאכלו וכי נולד ציו"ט מן הטרפה ליכא למימר הואיל ומוכן אגב אמו ואפ"ה בשחיטת עצמו מותר לשחטו ולאכלו דלא אשכחן מאן דאסיר: לכלבים. דבין השמשות היתה אמו עומדת לכך אבל אפרוח שבקליפה אינו עומד לאכילת כלבים ואף לא היה ראוי הלכך נולד הוא: (רש"י)

תוספות מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר. וא"ת והאמרינן בערובין (דף לט. ושם) דרבי יוסי אוסר הביצה שנולדה [בראשון ביום] השני וא"כ היכי פליגי נהרדעי ארי יוסי שהוא תנא י"ל דלרבי יוסי אסור אי אתרמי ונהרדעי אמרי דלא אתרמי: יום טוב שני לגבי מת כחול שויוה רבנן אפילו למיגז ליה גלימא ואפילו למיגז ליה אסא. ותימה דבמועד קטן (דף ת: ושם) אמרינן אין חופרין כוכין במועד והכא משמע דאין זו מלאכה וי"ל כפי" ר"ח דפירש שהיו רגילין לחפור הרבה ביחד כדי שיהיו מזומנות כשיבאו מתים ועל זה קאמר דאין חופרין במועד לצורך אחר המועד: **והאידינא** דאיכא חברי חיישינן. פרש"י שכופין לישראל לעשות מלאכה וכשהוא י"ט מניחין אותם ואם היו רואין שיקברו מתייהם יכופו אותם לעשות מלאכה והשתא בזמן הזה שאין חברי מותר ואין לומר שצריך מנין אחר להתירו דכיון דזה הטעם משום חששא ועברה החששא עבר הטעם וה"נ אמרינן גבי מים מגולין דאסורין שמא נחש שתה מהן ועכשיו שאין נחשים מצויין בינינו אנו שותין מהן אפילו לכתחילה אע"פ שהוא דבר שבמנין ומ"מ ר"ת היה אוסר ומעשה היה במלאו"ן שמת אדם אחד בי"ט שני ורצו להתעסק בו לקברו וגער בהן ר"ת ושלח להם בני בשכר אינן בני תורה ואתם בני תורה

כדאיתא בשבת (דף קלט : ושם) שלא לקבור מת ביי"ט שני משום דלאו בני תורה נינהו ואתי לזלזולי ביה אבל הר"י אמר דאין זה דמיון דהא לענין הרבה דברים אשכחנא דאין בני תורה כדאי' ביבמות (דף מו. ושם) חזנהו דקא אכלי תורמוס דשלקי נכרים ואסר להם ופרכינן והא נאכל כמו שהוא חי וכל שהוא נאכל כמו שהוא חי אין בו משום בשולי נכרים ומשני שלא היו בני תורה ואנו אין אנו חוששין בדבר זה דקיימא לן דכל שהוא נאכל כמו שהוא חי אין בו משום בשולי נכרים והר"ר יחיאל אומר דלא דמי דשאני הכא דבצנעה הוא אוכל בביתו ולא אוושא מלתא אבל לקבור מתים בפרהסיא אוושא מלתא ואין נכון להתיר ועוד אמר רבינו תם דבזמן הזה נמי יש יהודים שהן משועבדים למלכות לעשות מלאכה כגון לקבל המס ולהתעסק בצרכיהם הלכך אם יראו שיתעסקו לעשות מלאכה במת יכופו אותם לעשות מלאכה למלכות : **אפרוח** שנולד ביי"ט וכו'. נראה לומר דאתרמי שנפתחו עיניו היום דאי לא נפתחו עיניו קי"ל דאפילו בחול אסור : **הואיל** ומתיר עצמו בשחיטה. פירש רש"י מתיר עצמו בלידתו להיות נשחט אבל קודם לידתו היה אסור וכיון דאתקן לשחיטה אתקן נמי לענין מוקצה ותימה למה להו לשמואל ור' יוחנן הך טעמא תיפוק ליה משום דלית להו מוקצה כדאמרין פרק מי שהחשיך (שבת דף קנו :) דשמואל וזעירי ור' יוחנן כר' שמעון סבירא להו וי"ל דהכא קאמר טעמא אפילו לרבי יהודה דאית ליה מוקצה שרי מהאי טעמא ולכך צריך האי טעמא אי נמי איצטריך אפילו לרבי שמעון דלית ליה מוקצה דמודה בהאי מוקצה דהכא דהוי כגרוגרות וצמוקין והכי מוכח בשבת (דף מה :) : **וכי** מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה. דהתם לא מצי למימר הואיל ומוכן אגב אמו דהא אמו טרפה והוא מותר ותימה והא מוכן הוא דאמרין בחולין (דף עה.). דבן פקועה ניתר בארבעה סימנין בשחיטת אמו או בדידיה ואם כן יכול להושיט ידו במעי אמו וישחטנו ויהיה מוכן כהאי גוונא וי"ל דקאמר גמרא אליבא דרבי אושעיא דקמבעיא ליה התם בחולין (דף עד.). אם ניתר בן פקועה בארבעה סימנין אי נמי י"ל הואיל ולכתחילה אין לו לשחטו כי האי גוונא שאינו יכול לראות מידי דהוה אשוחט בלילה (שם דף יג :) דאסור לכתחילה לא מיקרין מוכן ועוד יש לומר דהתם מיירי דאירע שכלו לו חדשיו והכא מיירי בלא כלו לו חדשיו עד היום וא"כ לא הוי מוכן היום הואיל ובין השמשות לא הוה חזי : (תוספות)

רשב"א אמר מר זוטרא לא (שאני) [שנו] אלא דאשתהי אבל לא אשתהי משהינן ליה. יש מפרשים דאכולה מילתא קאי בין למת ביום טוב ראשון בין למת ביום טוב שני. ופירוש אשתהי, בין שנשתהא בין שעתיד להשתהות כגון יום טוב שהצבת סמוכה לה בין מלפניה בין מלאחריה. ורצו אשי אמר אף על גב דלא משהינן ליה, פירשו משם רש"י ז"ל דאמת ביום טוב שני בלחוד קאי משום דיום טוב שני כחול שזויה רבנן

לגבי מת ואפילו ביום טוב שני של (גלויות) [ר"ה], אבל ביום טוב ראשון לאורייתא לא יתעסקו בו אפילו עממים אלא דוקא בדאשתיא או משום דמשתהי, ולמדה הרב ז"ל מההיא דאמרינן בשבת (קלט, א) פרק ר' אליעזר דתולין הוה עובדא בכנישתא דמעון ביום טוב הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה ושלחו קמיה ר' יוחנן ואמר להו יתעסקו בו עממים, אלמא דוקא בשהיתה יום טוב סמוך לשבת בין מלאחריה בין מלפניה הוה דשרי להו הא לאו הכי לא. ויש מפרשים דהא [ד]מר זוטרא לא קאי אלא אמת ביום טוב שני, ותדע לך דודאי רב אשי אכולה מילתא דמר זוטרא קאי דאם איתא דמר זוטרא איירי בין ביו"ט ראשון בין ביו"ט שני ורב אשי לא פליג [אלא] ביום טוב שני הכי הוה ליה למימר רב אשי אמר ביו"ט שני אף על גב דלא אשתיא, [אלא] מוכח דודאי דמר זוטרא נמי לא אמר אלא כשמת ביו"ט [שני] כדי שלא יתעסקו ישראל עאמו במלאכה ביו"ט שני דרבנן אבל ביו"ט ראשון דליכא אלא שבות דאמירה לגוי כבוד המת מישראל שרי אע"ג דלא אשתיא, ואף על גב דמאן דאמר התם בפרק תולין ביו"ט הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה מספק ליה דילמא משום הא שרי ליה ר' יוחנן אבל אנו (הודאה דרבה) [הודאה דרבא] אשי נקיטין וכיון דביו"ט [שני] שרינן אפילו עסקי ביה ישראל כל שכן בראשון שהמלאכה נעשית על ידי עממין, וכן עמא דבר. אפילו למיגז ליה גלימא ולמיגז ליה אסא. פירוש: אפילו מן המחובר דהיא מלאכה גמורה. והא דתנן בפרק קמא דמועד קטן (ה, ב) אין חופרין כוכין במועד וכל שכן ביום טוב עאמו ההיא ליקבר בו בחול היא וכמו שכתב שם הרי"ף ז"ל בהלכות, ואי נמי אפילו ליקבר במועד התם היינו דוקא בכוכין לפי שיש בהם טורח אומנות הרבה שהוא חופר הכוך בסלע וכן פירש הראב"ד ז"ל שם. והא דתנן התם וארון עם המת בחצר ורבי יהודה אוסר אלא אם כן היו לו נסרים המנוסרין מערב יום טוב, ההיא נמי באדם שאינו מפורסם הוא הא באדם מפורסם מותר וכדאיתא בירושלמי וכתבו הרב ז"ל בהלכות, ועכשיו כיון שאין אדם חופר כוכין ולא קצרות אלא לצורך שעה הכל באדם מפורסם ואפילו כוכין מותרין לדברי הרב ז"ל, ולדברי הראב"ד ז"ל הכל מותר חוץ מכוכין דהכל יודעין לצורך מת דביומו הוא שרינן, מכל מקום ארון עץ ממש כהללו שעושין לעתים לקבור אותו עם המת שלא בחצר עם המת אסור אלא אם כן הוא אדם מפורסם כאותה שאמרו בירושלמי. ואפשר לעכשיו לעומדים אנשים בשכונה והכל מרגישין בשיש שם מת הכל באדם מפורסם ושרי אפילו שלא בחצר המת, כך נראה לי. רב אמר אסור מוקפה הוא. וכבר כתבתי למעלה (ד, ב ד"ה ואתמוול) דכיון שהוא אסור

ביומו משום מוקצה גם בשבת הסמוכה לו מאחריו אסור משום הכנה, אבל עגל שנולד ביום טוב כיון דביומו מותר אף בשבת שלאחריו מותר דאין כאן הכנה לשבת אלא ליו"ט עצמו ואם הותר הותר לשבת. ושמאל ואיתימא ר' יוחנן אמר מותר הואיל ומכין עצמו לשחיטה. ואם תאמר לימא משום דלית להו מוקצה [ד]שמאל ור' יוחנן תרוייהו פסקו הלכה כר' שמעון צפרק בתרא דשבת (קנז, ב) וכיון דלית להו מוקצה למה לי שיתיר עצמו בשחיטה בלאו הכי שרי וכמוכן הוא, יס לומר דכולהו אית להו דרב נחמן דאמר בריש מכילתין (ב, א) דיך מוקצה ליו"ט הואיל וסתם לן תנא ביום טוב כר' יהודה. ואם תאמר והא פסק ר' יוחנן התם כר' שמעון [ו]אקשינן עליה ומי אמר ר' יוחנן הכי והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן אין מבקעין עאים לא מן הקורות ולא מן הקורה שנסברה ביו"ט ואם איתא מאי קושיא הא ר' יוחנן לא פסק כר"ס אלא בשבת אבל לא ביו"ט, יס לומר דההיא סוגיא איתא כמאן דאמר לה להא משמיה דשמאל ולמאן דאמר לה משמיה דר' יוחנן ליתא. אבל בתוס' (ד"ה דילמא) תיראו קושין דהכא דכולי עלמא מוקצה כי האי אית להו דהא אפרוח בקליפתו לא חזי למידי והוה ליה כגרוגרות ומוקין (עיין לקמן מ, ב), ומשום חסרון כים נמי אית ביה (בנסר) [כמסר] הגדול ויתד של מחרישה דכו"ע מודו ביה (כן איתא בשבת קנז, א) ובאפרוח נמי בעודו בקליפתו כו"ע חיישי ליה כי היכי דלא ליפסד, והלכך אי לאו דמתיר עצמו בשחיטה אסור. ואפרוח שנולד אינו דומה לא לפירות הנושרין ולא למשקין שזבו, דבעלי חיים נינהו ולא טעי בהו והלכך לא גזרינן בהו משום הנך גזירות. עגל שנולד ביום טוב מותר הואיל ומתיר עצמו בשחיטה. ואם תאמר אם כן אף מדבריות (לקמן מ, א) נתייר הואיל ומתירין עצמן עכשיו בשחיטה, לא היא דהגהו היה להם אותו היתר אלא שלא היה היתר ביסוד ולכי שניאוד ביום טוב [כמו] כן אבל זה עכשיו הוא שצא להם היתר זה. ומיהו מלאתי בירושלמי (ריש פ"ק) שדמו אותה למדבריות ולצביה, דגרסינן התם עגל שנולד ביום טוב [מותר] שמתיר עצמו בשחיטה ר' זירא בעי מעתה מדבריות תהא מותרת הואיל ומתרת עצמו בשחיטה צביה תהא מותרת שהיא מתרת עצמה בשחיטה. ירושלמי (סם): עגל שנולד מן הטריפה ביום טוב מותר נעשה כדבר מוכן טמון בדבר שאינו מוכן. נימא הואיל ומוכן אגב אמו לכלבים. פירוש: להאכילו לכלבים חי, אבל לא לשחטו וליתנו לכלבים דהא כתיב לכם ודרשינן מניה (לקמן כ, ב) לכם ולא לעכו"ם לכם ולא לכלבים. וקשיא לי מאי קאמר הואיל ומוכן אגב אמו לכלבים דאם איתא אף אפרוח נמי מוכן לכלבים, וליתא דטריפה לכלבים קיימא אבל אפרוח דחזי לאדם לא

מפיק ליה מהכנת אדם ומפיק ליה לכלבים. והואיל ומוכן אגב אמו לכלבים. ואם תאמר לימא הואיל ומוכן במעי אמו דאי בעי מוסיט ידיה במעי אמו ושחית ליה, דהא קיימא לן בפרק בהמה המקשה (חולין עג, א. עה, א) הוסיט ידו במעי פרה ושחט בה בן ט' חי כשר והוא הדין למעי טריפה כדאסיקנא התם דארבעה סימנים אכשר ביה רחמנא. ויט לומר דמילתא דלא שכיחא היא ולאו הכנה היא, ואי נמי לא ניחא ליה למנקט מילתא דלא שכיחא. הא דאמרין דעגל שנוולד ביום טוב [מותר] דוקא בדקים ליה שכלו לו חדשיו, הא לאו הכי אפילו בחול אסור כל שמונה דכל שלא שיה בבהמה שמונה ימים הרי זה נפל. וקשיא לי ומאי שנא עגל מביצה, שאף בעגל יהא אסור בנוולד ביום טוב של אחר השבת משום הכנה דאמא נגמרא, ואפילו ביום טוב גרידא ניגזור כדגזרינן בביצה וכמאן דאמר (בכורות כ, ב) שאין הבהמה יולדת למקוטעין. ויט לומר דהכא כמאן דאמר יולדת למקוטעין, וכן מלאתי בירושלמי (ביצה פ"ק ה"א) דגרסינן התם אמר רבא אתיא כמאן דאמר הבהמה יולדת לחדשים מקוטעין ברם כמאן דאמר הבהמה יולדת לחדשים ומסויימי' באין, בתמיה כלומר יט לך להתיר בכיולא בזה, ופריק הגע עלמך שסיים אימת יעלה עלה זכר ע"כ בירושלמי, מ"מ בירושלמי לא בא מחמת מה שהקשיתי אלא מחמת איסור נפל, אבל מתוך כך אני למד לדין להתירו ביו"ט שלאחר השבת כמאן דאמר יולדת למקוטעין. מתקיף ליה אביי השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דתנן מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים וכו'. ואם תאמר והא לאביי מנא ליה דלמא משום מוקאה, ותדע לך דהא מתניתין על כרחין בשבת מתניא וכדתנן אבל לא היתה נבלה מערב שבת לא יזיזה ממקומה, ואמרין נמי לעיל בריש פרקין גבי שבת דסתם לן תנא כר' שמעון דתנן מחתכין את הדלועין כו' אלמא בשבת מתניא ובשבת מאי מוכן לאדם איכא אדרבה אף לאדם אינו מוכן דהא [אין] אפשר לשוחטה בשבת. ויט מי שתירץ דכל שהיא מוכנת ועומדת לאכילה מערב שבת אף על פי שקפץ עליה איסור שבת בעל כרחו של מכין אם בא לה שעת הכושר שלא בעצירה הרי היא בהכנתה, הלכך אלו היה מה שמוכן לאדם מוכן לכלבים כשנתנבלה זו הרי בא לה שעת הכושר שלא באיסור שבת ועדיין הכנה במקומה עומדת, אלא דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים. ורבנו תם ז"ל תירץ דלישנא קא דייק מדקתני לפי שאינה מן המוכן, דמשמע דאפילו אינו אסור מטעם מוקאה וכגון שנתנבלה ביו"ט או בשבת ואית ליה חולה בתוך ביתו אפילו הכי אסירא דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים. ואם תאמר והא אורחא דתלמודא הוא דתני הכין, דתנן בפרק כירה (מב, ב)

אין נותנין כלי תחת הגר לקבל (ניארוות) [שמן] ואין נאותין ממנו לפי שאינו מן המוכן, והתם בשבת דוקא ולא ביו"ט. יש לומר דמשום דאין נאותין הימנו לא פירש הטעם למה לפיכך הולך לפרש שאינו מן המוכן אבל הכא כיון דתנא אס לא היתה נבלה מערב שבת הא פירש דמשום מוקלה הוא למה ליה למיתני לפי שאינו מן המוכן. ובפרק קמא דחולין (טו, א) גמרא השוחט בשבת (ד"ה אבל) כתבתי זו יותר בס"ד. (כסב"א)

דף ו - ב

השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דתנן מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם אמר ליה אין מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דמאי דחזי ליה לאיניש לא שדי ליה לכלבים מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם דדעתיה דאיניש אכל מידי דחזי ליה תניא כותיה דרב תניא כותיה דשמואל ואיתימא ר' יוחנן תניא כותיה דרב עגל שנולד ביו"ט מותר אפרוח שנולד ביום טוב אסור ומה הפרש בין זה לזה זה מוכן אגב אמו בשחיטה וזה אינו מוכן אגב אמו תניא כותיה דשמואל ואיתימא רבי יוחנן עגל שנולד ביום טוב מותר ואפרוח שנולד ביו"ט מותר מאי טעמא זה מוכן אגב אמו וזה מתיר עצמו בשחיטה תנו רבנן אפרוח שנולד ביום טוב אסור רבי אליעזר בן יעקב אומר אף בחול אסור לפי שלא נתפתחו עיניו כמאן אזלא הא דתניא [ויקרא יא-מב] לכל השרץ השורץ על הארץ לרבות אפרוחים שלא נתפתחו עיניהם כמאן כר' אליעזר בן יעקב אמר רב הונא אמר רב ביצה עם יציאתה נגמרה מאי עם יציאתה נגמרה אילימא עם יציאתה נגמרה ומותרת לאכלה בחלב הא במעי אמה אסורה לאכלה בחלב והתניא השוחט את התרנגולת ומצא בא ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב אלא עם יציאתה נגמרה ומותרת לאוכלה ביום טוב הא במעי אמה

אסורה לאכלה ביום טוב והא תניא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן ביום טוב וכי תימא קמ"ל בברייתא מאי דלא אשמעינן במתניתין הא נמי תנינא ביצה שנולדה ביו"ט ב"ש אומרים תאכל וב"ה אומרים לא תאכל ועד כאן לא פליגי ב"ש וב"ה אלא בנולדה אבל במעי אמן דברי הכל שריין וכי תימא בית הלל אפילו במעי אמן נמי אסרי והא דקתני נולדה להודיעך כחן דב"ש דאפילו נולדה נמי שרו אלא הא דתניא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן ביום טוב מני לא ב"ש ולא ב"ה אלא עם יציאתה נגמרה ומגדלת אפרוחים במעי אמה אינה מגדלת אפרוחים למאי נפקא מינה למקח וממכר כי ההוא דאמר להו ביעי

רש"י מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים. למאן דאית ליה מוקצה דהא נתנבלה בשבת לר' יהודה אתמול בין השמשות היתה עומדת לאדם וקא חשיב ליה מוקצה דהא לגבי כלבים: אכל מידי דחזי ליה. ועובר שצמעי טרפה ראוי לו לכשוולד הלכך מאתמול דעתיה עלויה אם יולד יאכלנו: לפי שלא נתפתחו עיניו. ואתרבי לאסורא מכל השרץ השרץ על הארץ כדלקמן: עם יציאתה נגמרה. כשיצאה נגמרה ברייתה אבל מקמי הכי לא חשיבא ביצה גמורה ולקמיה מפרש ואזיל למאי הלכתא: לאכלה בחלב. דהשתא הוה ביצה ולא בשר אבל הנמנאת צמעי אמה אינה ביצה ואסורה לאכלה בחלב: ביצים גמורות. ואפילו בלא קליפה לבנה אלא שהחלמון לבדו גמור ואע"פ שמעורה עדיין בגידין שריא כדלקמן מדפליג ר' יעקב עליו ואמר אם היו מעורות בגידין אסורות: צ"ט. וה"ק יצתה ודאי מצעוד יום מותר כי ודאי הוא דנגמרה בחול אבל לא יצתה לא נגמרה בחול ואסורה משום הכנה דרבה: וכי תימא. אין הלכה כברייתא זו דאשמועינן דהא מאי דלא אשמעינן צמתני' ובקום משנה לא סתם לן רבי הכי ואם רבי לא שנה רבי חייל מנין לו: אלא הא דתניא כו'. הך ברייתא דלעיל מאן קתני לה: לא בית שמאי ולא צ"ה. לא צ"ט דמאי אריא צמעי אמה אפילו נולדה צ"ט שריא ולא צ"ה דאפילו צמעי אמן אסירי: ומגדלת אפרוחים. ולענין דין מקח וממכר דאם נולדה נגמרה בשולה וראויה לגדל ממנה אפרוחים אבל נמנאת צמעי אמה אינה מגדלת

אפרוחים ואם תזעוהו למכור זיאים לגדל אפרוחים אם מכר אלו הוי מקח טעות ובטל מקח: (רס"ז)

תוספות השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן לבהמה דתנן מחתכין וכו' ר' יהודה כו' לפי שאינו מוכן. ותימה היכי הוי מוכן לאדם אדרבה לא הוי מוכן לאדם דבין השמשות לא מצי שחיט לה דשמא הוא שבת והיכי מוכח מהכא דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים על כן נראה להרר"י דגרס אם לא היתה נבלה מעיו"ט ולא נראה דהא בהדיא אמרינן לעיל דגבי שבת מתניא דקאמר. גבי שבת דסתם לן תנא כר"ש וכו' ומייתי הך משנה וי"ל דשפיר מיירי בשבת ומייתי מן היתור דאי לא אשמועינן כי אם גבי שבת לתני רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה ותו לא והייתי יודע דאסורה משום מוקצה ואמאי היה צריך למיתני לפי שאינו מן המוכן אם אינו ענין לשבת דהא שמעינן ליה תנהו ענין ליו"ט ואפילו הכי אסור ואע"ג דהוה מוכן לאדם בין השמשות משום דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים ותימה הא דתנן בשבת (דף מב : ושם) אין נותנין כלי תחת הנר בשבת לקבל בו שמן ואם נתנו מבעוד יום מותר ואין נאותין הימנו לפי שאינו מן המוכן והתם מאי דרשינן מן היתור ולא שייך לרבות י"ט וי"ל דהתם נמי מרבי' מן היתור אע"פ שכבה הנר כבר אסור אחרי כן לפי שאינו מן המוכן והר"ר יעקב מקורביי"ל תירץ דשפיר מיירי דוקא לענין שבת ואעפ"כ מוכח שפיר דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דאי ס"ד מוכן לאדם הוי מוכן לכלבים א"כ בע"ש מבעוד יום אם היה מוכן לאדם היה כמו כן מוכן לכלבים לפי דבריו דמוכן לאדם הוי מוכן לכלבים א"כ כשהחשיך וקדש היום אע"ג דנסתלקה הכנה דאדם שאינה ראויה לאדם עכשיו מ"מ היתה מוכנת לכלבים מבעוד יום וכיון שהיתה מוכנת להם ההכנה לא נסתלקה בקדוש היום : **מוכן** לכלבים הוי מוכן לאדם דדעתיה דאיניש אכל מידי דחזי ליה. וקשה דא"כ אפרוח נמי יהא מותר שמוכן לכלבים וי"ל דבעינן מוכן ועומד וזה אינו עומד לכלבים : **עגל** שנולד בי"ט מותר. ותימה מ"מ הוי אסור משום נולד כמו ביצה וי"ל דהא דאמר דשייך למיסר נולד היינו דוקא בדבר מאכל דומיא דפירות הנושרין ומשקין שזבו אבל בעלי חיים לא : **ביצים** גמורות מותרות לאכלן בחלב. וקשה דהא אמרינן בעדיות (פ"ה מ"א) ביצת נבלה כל. שכמוה נמכרת בשוק ב"ש מתירין וב"ה אוסרין והכא היכי מותר לאכלן בחלב וי"ל דטעמא משום דבשר עוף בחלב מדרבנן ואפילו ב"ה מודו וקשה דאמרינן בעירובין (דף סב : ושם) אפילו ביעתא בכותחא לא לשרי איניש במקום רביה מאי קמ"ל פשיטא והאיכא בסמוך ר' יעקב דאסר וי"ל דכ"ע מודו דביצים. גמורות מותרות לאכלן בחלב וטעמא דב"ה דאסרי ביצת נבלה היינו משום דגזרינן אטו ביצת טרפה כדאמרינן בעדיות ומודים בביצת טרפה שהיא אסורה מפני שהיא גדילה באיסור : [וע"ע תוס' עירובין סב : ד"ה אפילו ובכתובות ס : ד"ה אפילו ובב"ק מז. ד"ה מ"ט ובחולין נח. ד"ה ושוינן] : **וכי** תימא

קא משמע לן בברייתא מאי דלא אשמעינן במשנה. פירש רש"י וגילה לנו רבי הואיל ולא סתם לן במשנה הכי דהברייתא משובשת דרבי לא שנאה ר' חייא מנין ליה ותימה אם כן מאי פריך הא נולדה אסורה לא בית שמאי ולא ב"ה ואמאי דחיק נפשיה לאוקומה אליבא דתנאי הואיל ומשובשת היא על כן צריך לפרש הכי וכי תימא קא משמע לן בברייתא מאי דלא אשמעינן במתניתין כלומר מאי ששייר במתניי קתני הברייתא דאי לא תנא אלא מתניתין הייתי אומר שמתירין בית שמאי דוקא כשנולדה אבל במעי אמה היו מודים דאסור ופריך תנינא דאדרבה נולדה חמורה יותר מבמעי אמה ואתיא נמי כבית הלל וכי דבמעי אמה דברי הכל שריא: מני לא כב"ש ולא כב"ה. ואינו יכול לפרש דקתני בברייתא מה ששייר במתניתין דהא ס"ד עכשיו שנולדה חמורה מבמעי אמה: (תוספות)

רשב"א ר"א בן יעקב אומר אף בחול אסור לפי שלא נתפתחו עיניו. וקמחל ואיתימא רבי יוחנן דקרו לעיל הואיל ומכין עצמו בשחיטה דלמא כרבנן סבירא להו, ואי נמי כר' אליעזר בן יעקב וכשנתפתחו עיניו ביומו. ולענין פסק הלכה באפרכה שלא נתפתחו עיניו פסק הרי"ף ז"ל פרק אלו טריפות (סד, א) כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים, ואחרים פסקו כר' אליעזר בן יעקב משום דמסנתו קב ונקי. וקם כתבתיה בארוכה. ולענין אפרכה שנוכל ביום טוב (בדקו) [פסקו] הגאונים ז"ל כרב משום דקיימא לן כרב באיסורי, ואפילו למאן דאמר לה משמיה דר' יוחנן הא איכא (רבא) [רבה] ואיתימא רב יוסף דמשמע דקיימי כוותיה מדאמרי מאי טעמא שתיק רב. ואחרים פסקו כקמחל מדקיימי רב כהנא ורב (אסי) [אסי] כוותיה דאקשו עליה דרב מעגל שנוכל מן הטריפה, ואנו אין לנו אלא כדברי הגאונים. (רשב"א)

דף ז - א

דפחיא למאן יהבו ליה בעי דשחוטה אתא לקמיה דרבי אמי אמר להו מקח טעות הוא והדר פשיטא מהו דתימא האי לאכילה קא בעי להו והאי דקאמר דפחיא משום דצריבן למאי נפקא מינה למיתבה ליה ביני ביני

קמ"ל ההוא דאמר להו ביעי דדכרא למאן ביעי דדכרא למאן יהבו ליה ביעי דספנא מארעא אתא לקמיה דרבי אמי אמר להו מקח טעות הוא והדר פשיטא מהו דתימא האי לאכילה קא בעי להו והאי דקאמר דדכרא משום דשמינן טפי למאי נפקא מינה למיתבא ליה ביני ביני קמ"ל ואי בעית אימא מאי עם יציאתה נגמרה עם יציאת רובה נגמרה וכדרבי יוחנן דא"ר יוחנן ביצה שיצאה רובה מערב יום טוב וחזרה מותרת לאכלה ביום טוב ואיכא דאמר מאי עם יציאתה נגמרה עם יציאת כולה נגמרה עם יציאת כולה אין אבל רובה לא ולאפוקי מדרי' יוחנן גופא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב ר' יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות מאן תנא להא דת"ר האוכל מנבלת עוף טהור מן השלל של ביצים מן העצמות ומן הגידין ומן הבשר שנתלש מן החי טהור מן האשכול של ביצים מן הקורקבן ובני מעיין או שהמחה את החלב וגמעו טמא מאן תנא מן השלל של ביצים טהור אמר רב יוסף דלא כרבי יעקב דאי כר' יעקב האמר אם היו מעורות בגידין אסורות אמר ליה אביי ממאי דלמא עד כאן לא קאמר רבי יעקב התם אלא לענין אסורא אבל לענין טומאה לא וכי תימא לענין טומאה נמי נגזור אפוישי טומאה הוא ואפוישי טומאה מדרבנן לא מפשינן ואיכא דאמרי מאן תנא מן האשכול של ביצים טמא אמר רב יוסף ר' יעקב היא דאמר אם היו מעורות בגידין אסורות א"ל אביי ממאי דאשכול מהנך דתליא באשכול דלמא אשכול גופיה וכי תימא אשכול גופיה מאי למימרא מידי דהוה אקורקבן ובני מעיין דאע"ג דבשר נינהו כיון דאיכא אינשי דלא אכלי איצטריך לאשמועינן הכא נמי כיון דאיכא אינשי דלא אכלי איצטריך לאשמועינן ת"ר כל שתשמישו ביום נולד ביום כל שתשמישו בלילה נולד בלילה כל שתשמישו בין ביום ובין בלילה נולד בין ביום ובין בלילה כל שתשמישו ביום נולד ביום זו תרנגולת כל שתשמישו בלילה נולד בלילה זו עטלף כל שתשמישו בין ביום ובין בלילה אדם וכל דדמי ליה אמר מר כל שתשמישו ביום נולד ביום זו תרנגולת למאי נפקא מינה לכדרב מרי בריה דרב כהנא דאמר רב מרי בריה דרב כהנא בדק בקנה של תרנגולין מערב יום טוב ולא מצא בה ביצה ולמחר השכים ומצא בה ביצה מותרת והלא בדק אימר לא בדק יפה ופילו בדק יפה אימר יצתה רובה וחזרה הואי וכדרי' יוחנן איני והא אמר ר' יוסי בן שאול אמר רב בדק בקנה של תרנגולת מערב יו"ט ולא מצא בה ביצה ולמחר השכים ומצא בה ביצה אסורה התם בדספנא מארעא אי הכי דרב מרי נמי אימא

מארעא ספנא בדאיכא זכר בהדה בדאיכא זכר נמי אימא מארעא ספנא
אמר רבינא גמירי כל היכא דאיכא זכר לא ספנא מארעא ועד כמה אמר
רב גמדה משמיה דרב כל היכא

רפ"י דפחיא. כמו דפעיא הנולדים מן התרנגולת חיה שפועה בלידתה: פשיטא.
דמקח טעות הוא דהא בהדיא אמר ליה דפחיא: דלריצו. לשון מבוסלות כל לרכון
כמו לרבת (ויקרא יג) כויה שבסול: ונפקא מינה. בין מאן דבעי להו לאכילה בין
מאן דבעי להו לאפרוחים: למיתבא ליה דביני ביני. להחזיר לו דמי מעלה שבין
ביעי דפחיא לביעי דשחוטתה ואי בעי להו לאכילה אין המקח בטל דהא בני אכילה
נינהו אלא שאלו יפס מהם ויחזיר לו דמי מעליותו: קא משמע לן. רבי אחי
דתם מאן דבעי ביעא דפחיא לאפרוחים בעי להו ואין אלו שוין לו כלום: דדכרא.
שילדתן תרנגולת מתרנגול ולא נתחממה מן הקרקע לקולטון בלא זכר: דספנא
מארעא. מתחממת בקרקע ויולדת ביצים ואותן ביצים אין מגדלות אפרוחים:
ספנא. קולטת ביצים כשמתעפרת בקרקע ובסמוך לקמן אמר כל היכא דאיכא
זכר לא ספנא מארעא כלומר אינה קולטת ביצים מן הקרקע אלא מן הזכר ואינו
אלא לשון שפוני טמוני חול (דברים לג): עם יציאת רובה נגמרה. ולענין י"ט
אתמר דאם יתה רובה מערב י"ט וחזרה בתוך מעיה וילדתה בלידה מותרת
דהויא ליה כאילו נולדה מאתמו: כדרכי יוחנן. דאמר לקמן הכי: ואי בעית
אימא. רב לאפוקי מדר' יוחנן אתא ועם יציאתה דקאמר עם יציאת כולה ולמעוטי
יציאת רובה: מעורות. מחוברות: נבלת עוף טהור. מטמאה האוכלה לטמא בגדים
שהוא לבוש בשעת בליעתה ואין לה טומאת מגע ומשא ובמסכת נדה (דף נא.)
ילפינן לה והאוכל אחד מן הדברים הללו ממנה: מן השלל של ביצים. כשהן כבושין
וקלויין וקבועין בשדרה כלומר האוכל אותם ביצים בעודן מעורין בגידין: מן
הגידין. וקסבר אין בגידין בנותן טעם: שלל. בשט"א כמו שלל של כובסין (שבת
דף מח:): בשר שנתלש מן החי. לאו נבלה היא: מן האשכול. מבשר השדרה
שהביצים אדוקים שם: שהמחה את החלב. התיך את השומן וגמעו טמא ובהעור
והרוטב (חולין דף קב.) פרכינן והא אכילה כתיבה ביה ואמר רבי שמעון בן לקיש
הנפש לרבות את השותה והכא כתיב ונפש אשר תאכל נבלה ובנבלת עוף טהור

מתוקם בת"כ: מאן תנא מן השלל של ביצים טהור. אלמא לאו בשר הוא ללא כר' יעקב: אלא לענין אסורא. דאע"ג ללאו בשר נינהו אסר לה מדרבנן הואיל וקרובים להיות בשר ואיכא למגזר משום בשר בחלב אבל לענין טומאה לא ללאו בשר נינהו לטמו: וכי תימא לענין טומאה נגזר. לטמו מדרבנן כי היכא דגזרינן לענין אסורא: אפוקי טומאה הוא. דאיכא הפסד טהרות. ואפוקי טומאה מדרבנן לא מפשינן. ואע"פ שגזרו בטומאות במקומות הרבה ליכא למימר הכא נמי נגזר ללא ניחא לן דלפשו בטומאות: ואיכא דאמרי. דאשכול דסיפא הוא משמע ליה לרב יוסף ביצים המעורות בגידין ושלל הוא משמע ליה שאינן מעורות כל כך כמו אותן הגמורות קרובות לזא בהן קליפה הלכנה שאינם דבקות יפה אלא מעט: מאשכול גופיה. בשר הדבוק בשדרה והביצים אדוקין זו: נולד ביום. נקבותיו יולדות ביום: עטלף. קלב"א אור"ץ בלע"ז: מערב יום טוב. בין השמשות דקוב לא ילדה אלא בלילה: השכים. קודם עלות השחר והאי דנקט דק רבותא קמ"ל דאע"ג דבדק ולא מלא לייכא למתלייה בנולדה בחול אפילו הכי מותרת דסמכינן אברייתא דקתני כל שתמיסו ביום נולד ביום והא ודאי לא ילדתו בלילה: אימר יתה רובה וחזרה הואי. ואע"ג דמילתא ללא שכיחא היא מגו דפשיטא לן דאינה יולדת בלילה תלינן בה: דספנא מארעא. והיא יולדת אף בלילה: אי הכי. דיך יולדת בלילה: דרב מרי. היכי שריא אימא מארעא ספנא וילדה כליל יום טוב: (כ"ז)

תוספות ומצא בה ביצים גמורות וכו' ר' יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות. תימה כיון דגמורות כיצד היו מעורות ופירש הקונטרס דגמורות קאי אהלמון אבל לא נתקשה עדיין השפופרת מבחוץ רק הקרום על כן קאי רבי יעקב וקאמר אם היו מעורות ולפי הספרים דלא גרסי גמורות ניחא והכי גרסינן ומצא בה ביצים מותרות לאכלן בחלב רבי יעקב אומר כו' : (תוספות)

כ"ז"א אמר להו מקח טעות הוא. כלומר: דאינו כיפות ונמלאו רעות אלא כמין (א') [אחר] הוא. פשיטא. תמיה לי מאי פשיטא וכי מקשינן פשיטא גבי מעשה. ומשמע דהכי פירושו פשיטא ומאי הוא סלקא דעתיה דמוכר דאזיל בהדיה לזי דינא, ופרקינן דקסבר דסתם מאן דאמר ביעי דפחיא למאן איכא למימר דלאכילה קא בעי להו, וקא משמע לן ר' אחי. אלא דלישנא דמהו דתימא וקא משמע לן אינו מתישב שפיר להאי פירושא.

גופא השוחט את התרנגולת ומאכא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב רבי יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות. משמע לתנא קמא אף מעורות בגידין שראו גמורות דקאמר שנגמר חלבון וחלמון שבה ונבדל החלבון מן החלמון, ומדאמרינן מאן תנא מן השלל של ביצים טהור דלא כר' יעקב דקס"ד שלל היינו הביצים שהן מעורות בגידין ושנגמרו כבר ולת"ק דר' יעקב אתי שפיר דנפקי להו מתורת בשר אבל לר' יעקב עדיין בשר נינהו, ואשכול היינו אותן שהן קטנות עדיין שלא נגמרו ואין בהם אלא חלמון לבד, וללישנא בתרא דאמר מאן תנא אשכול של ביצים טמא ר' יעקב היא אשכול הוא אותן שתלויין בה באשכול כלומר שנגמרו אלא שמעורות בגידין, ושלל הן שאינן מעורות בגידין כלל אלא שאין קליפתן החיצונה מתקשת עדיין. והא דאקשי ליה אבוי וממאי דמן אשכול מהנד תליא באשכול דילמא מאשכול גופיה הוא הדין דהוה מצי למימר דילמא מהנד קטנים דעדיין לא נגמרו דהנהו לכולי עלמא כבשר נינהו, אלא משום דבעי לאשמועינן דאפילו אשכול גופיה טמא אף על גב דאיכא אינשי דלא אכלי ליה וזה החידוש לא היה משמיענו בביצים קטנים שלא נגמרו. ולענין פסק הלכה מסתברא דהלכה כת"ק דר' יעקב דרבים נינהו ואפילו מעורות בגידין כל שיש לה חלבון וחלמון, ואע"ג דלישנא בתרא ברייתא דאשכול של ביצים אתיא כר' יעקב אפי' הכי לישנא קמא דייק טפי דאלו לישנא בתרא קא דחי ליה אבוי וכיון דלישנא קמא לא אידחי ולא איפריך ולית ביה קושיא ולישנא בתרא אקשי עליה אבוי (ו) לישנא קמא טפי דייק, ועוד דבשל סופרים הלך אחר המיקל ובשר עוף בחלב דרבנן דלית ליה חלב אם (חולין קיג, א). הא דדחי אבוי: ממאי דילמא עד כאן לא קאמר ר' יעקב התם אלא לענין אסורא. כלומר: ומשום גזרת קטנים שלא נגמרו דעדיין בשר נינהו. קשיא לי דשאינן גמורות עצמן דרבנן נינהו דבשר עוף אינו דבר תורה לפי שאין לו חלב אם אלא גזרה אטו בשר בהמה, והיא גופא גזרה ואנן ניקום וניגזור גזרה לגזרה דאבוי לית ליה גזירה לגזירה כדאיתא בריש פרקין (ג, א). ויש לומר דכולה חדא גזירה היא. (רשב"א)

דשמעה קליה ביממא עבד רב מרי עובדא עד שתין בתי ואי איכא נהרא לא עברא ואי איכא מברא עברא ואי איכא מיצרא לא עברא הוה עובדא ועברא אמיצרא במאי אוקימתא בדספנא מארעא מאי איריא בדק כי לא בדק נמי כי לא בדק אימא מאתמול הואי אי הכי כי בדק נמי אימא יצתה רובה וחזרה היא וכדר' יוחנן דרבי יוחנן לא שכיח ואמר רבי יוסי בן שאול אמר רב האי תומא שחיקא סכנתא לגלויא: בית שמאי אומרים שאור בכזית: מאי טעמייהו דב"ש א"כ לכתוב רחמנא חמץ ולא בעי שאור ואנא אמינא ומה חמץ שאין חמוצו קשה בכזית שאור שחמוצו קשה לא כל שכן שאור דכתב רחמנא למה לי לומר לך שיעורו של זה לא כשיעורו של זה ובית הלל צריכי דאי כתב רחמנא שאור הוה אמינא משום דחמוצו קשה אבל חמץ דאין חמוצו קשה אימא לא צריכא ואי כתב רחמנא חמץ משום דראוי לאכילה אבל שאור שאין ראוי לאכילה אימא לא צריכא ובית שמאי לית להו דרבי זירא דאמר רבי זירא פתח הכתוב בשאור וסיים בחמץ לומר לך זהו שאור זהו חמץ לענין אכילה כולי עלמא לא פליגי כי פליגי לענין ביעור בית שמאי סברי לא ילפינן ביעור מאכילה ובית הלל סברי ילפינן ביעור מאכילה אתמר נמי א"ר יוסי בר חנינא מחלוקת לענין ביעור אבל לענין אכילה דברי הכל זה וזה בכזית תניא נמי הכי [\[שמות יג-ז\]](#) ולא יראה לך (שאור) ולא יראה לך (חמץ) זהו מחלוקת שבין בית שמאי וב"ה שב"ש אומרים שאור בכזית וחמץ בככותבת וב"ה אומרים זה וזה בכזית: השוחט חיה ועוף ביו"ט וכו': השוחט דיעבד אין לכתחלה לא אימא סיפא וב"ה אומרים לא ישחוט מכלל דת"ק סבר ישחוט הא לא קשיא לא ישחוט ויכסה קאמר אימא סיפא ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה מכלל דרישא לאו דיעבד הוא אמר רבה הכי קאמר השוחט שבא לימלך כיצד אומר לו ב"ש אומרים אומר לו שחוט חפור וכסה ובית הלל אומרים לא ישחוט אא"כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום רב יוסף אמר ה"ק השוחט שבא להמלך כיצד אומר לו ב"ש אומרים אומר לו לך חפור שחוט וכסה וב"ה אומרים לא ישחוט אא"כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום א"ל אביי לרב יוסף לימא מר ורבה בדרבי זירא אמר רב קא מפלגיתו דא"ר זירא אמר רב השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר [\[ויקרא יז-ג\]](#) ושפך את דמו וכסהו

בעפר עפר לא נאמר אלא בעפר מלמד שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה דמר אית ליה דרבי זירא ורבה לית ליה דרבי זירא א"ל בין לדידי בין לרבה אית לן דרבי זירא והכא בהא קא מפלגינן רבה סבר אי איכא עפר למטה אין אי לא לא חיישינן דלמא ממליך ולא שחיט ולדידי (אדרבה) הא עדיפא דאי לא שרית ליה אתי לאמונעי משמחת יום טוב: ומוודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה: אמר רבי זריקא אמר רב יהודה והוא שיש לו דקר נעוץ מבעוד יום והא קא עביד כתישה אמר רב חייא בר אשי אמר רב

רש"י דשמעה קליה ביממא. שהקול אינו נשמע ביום כזלילה: עובדא. לדקא מעי"ט ולא מלא והשכים ומלא ולא היה תרנגול זכר עד ששים בתים וסמך רב מרי על התרנגול והתיר את הביצה: מצרא. גשר: מיצרא. חבל קשור בראשי שתי יתדות אחת תקועה בשפת הנהר מזה ואחת תקועה בשפת הנהר מזה ועץ קצר מוטל לרוחב הנהר ועוברין בו בדוחק על ידי שאוחזין בחבל ועוברין: במאי אוקימתא. לדרכי יוסי ב"ר שאול: אימא מאתמול הואי. דכיון דרובא ביממא ילדן אי לא דקא תלינן ביממא: דרבי יוחנן לא שכיחא. הלכך בדאיכא זכר כיון דקים לן דאינה יולדת זלילה תלינן כרבי יוחנן אבל בדספנא מארעא לילד זלילה שכיח טפי מיצתה רובה: תומא שחיקא. שומין שחוקין: לגלויא. הנחש שותה ממנו אם מולאו מגולה ומטיל בו ארס: אם כן. דחד שיעורא לתרוייהו: שיעורו של זה כו'. להכי לא יליף שאור מחמץ משום דחמץ בככותבת ללא תימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון ושאור נמי בככותבת להכי כתביה בהדיא לשעורי בשיעורא זוטא ושיעורא רבא ולהכי נקט כותבת דבהכי הוי יתובי דעתא כדמפרש טעמא ביומא (דף עט.) אי נמי שיעורין הלכה למשה מסיני: לית להו דרבי זירא. בתמיה והא קרא בהדיא כתיב: פתח הכתוב בשאור. שאור לא ימלא זבתיכם (שמות יב): וסיים בחמץ. כי כל אוכל [מחמאת] והוא ליה למכתב כי כל אוכל שאור כו' דהא אתיא עונשו עם אזהרתו זהו שאור וכו'. כזה כן זה: לענין אכילה כולי עלמא לא פליגי. דאפילו ב"ש מודו דחמץ חייב בכזית כשאור באכילתו וכדרי' זירא אבל לביעור לב"ש לא השוה מדאילטריך קרא למכתבינהו לתרוייהו לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור לא ילפינן למימר כי היכי דבאכילה השוה הכתוב אכילת חמץ

לביעור שאור אף לביעורו הקשה לו דמדאיכטריך למכתבינהו ין חלוק בשיעורו:
תניא נמי הכי. דביעור הוא דפליגי ולא באכילה: השוחט דיעבד. דאי שחט
משמע אבל לכתחילה לא שרי ליה בית שמאי לשחוט א"כ ין לו עפר מוכן
תיחוח: מכלל דת"ק סבר ישחוט. בתמיה והא השוחט קאמר הא לא קשיא. לא
ישחוט דב"ה אכסוי לחודיה קא מהדרי והכי קאמר לא יגמור מעשה השחיטה
דהיינו הכסוי: לא ישחוט ויכסה. אע"פ ששחט לא יגמור: השוחט שצא לימלך.
אע"ג דהשוחט דעלמא דיעבד על כרחק הכא לכתחילה השוחט שצא לשחוט
(בהמה) וצא לימלך לנו מה יעשה אם ישחוט אם לאו הואיל ואין לו עפר תיחוח
ב"ש אומרים כו': רב יוסף אמר כו'. ולקמיה מפרש במאי קמפלגי רבה ורב יוסף
אליבא דב"ש: בעפר. משמע שהוא נכלל וטמון בעפר קודם הכסוי: וכסהו עפר.
הוי משמע דלא קפיד אלא אכסוי: אית לן דר' זירא. ובעינן עפר למטה והכי
קאמר רבה אם יכולין לומר לו שחוט מיד שיך לו כבר עפר למטה שרינן ליה
אבל אם אנו כריכין לומר לו חפור תחלה לא נתיר לו: דלמא. לאחר חפירה ממליך
ולא שחיט נמלא שחופר בחנם: הא עדיפא. ללא תגזור הכי: והא קא עביד כתישה.
לרב יהודה פריך דאמר והוא שיך לו דקר נעוץ אלמא דטעמא דמתניתין לאו
משום דאתי עשה דוכסהו בעפר ודחי את לא תעשה כל מלאכה אלא משום דכבר
חפור ועומד הוא והא קא עביד כתישה שעדיין רגבים מדובקים הם ואינן ראוינן
לכסוי אלא אם כן כותשן וכותש תולדה דטוחן הוא ומלאכה היא: (רש"י)

תוספות **דשמעה** קליה ביממא. ובלילה משמיעין קולם למרחוק יותר מביום ולא
נקט בלילה משום דתשמישו ביום: כי לא בדק אימר מאתמול הואי. וא"ת והא
ביצה דבר שיש לו מתירין א"כ ספקא לחומרא וי"ל דשאני הכא משום דגם כי
ספנא מארעא שכיח דיולדת ביום יותר מבלילה: **לומר** לך שיעורו של זה לא
כשיעורו של זה. פירש רש"י דאי לא כתב שאור הייתי אומר דיו לבא מן הדין
להיות כנדון ודוקא בככותבת וא"ת מנלן דשיעור חמץ בככותבת אימא כביצה
או כשיעור אחר ופ"ה דהלכתא גמירי לה דהוי ככותבת ולא נהירא דא"כ קרא
למה לי ע"כ נראה פירוש (אחר) הואיל וידענא דשיעורו של זה לא כשיעורו של
זה נוקים ליה שיעורו כדאשכחנא בעלמא גבי יום כפור (יומא דף עט. ושם) דהוי
בככותבת: דאמר רבי זירא פתח הכתוב בשאור וסיים בחמץ וכו' ובית הלל סברי
לפינן ביעור מאכילה. ואם תאמר למה ליה צריכותא דלעיל הא ידענא שפיר

[דחמץ] בכזית מהכא וי"ל שלא תטעה לומר הואיל וחלקן הכתוב בשני לאוין ולא יראה לך (. שאור) ולא יראה לך (. חמץ) ודאי אין שיעורן שוה דזה בככותבת וזה בכזית קמ"ל הצריכותות וא"ת הואיל ואית להו הצריכותות למה להו דר' זירא י"ל לא הייתי משים כרת אלא בחמץ דכתיב ביה כרת : (תוספות)

רש"א כי לא בדק נמי אימר מאתמוּל הואי. ואם תאמר והא דבר שיש לו מתירין היא וקיימא לן כרב אשי דאמר לעיל (ד, א) דבכל דבר שיש לו מתירין ספיקו להחמיה, פירש רש"י ז"ל (ד"ה אימא): דאפילו ספנא מארעא רובן אינן יולדות אלא ביום. והילכך לוקחין ביצים מן החנוני כליל ראשון של י"ט ואפילו של ר"ה דרובן של זכרים, ואפילו ספנא מארעא רובן ביממא ילדן, וכן כליל שני של יום טוב אבל של ראש השנה לא דאימא מאתמוּל הואי ואסירא. אימא סיפא ומודים שאם שחט שיחפור דקדק ויכסה מכלל דרישא לאו דיעבד הוא. קשיא לי דעדיפא מינה הוא ליה לאקשווי בהדיא דהא קתני שיחפור דקדק ויכסה אלמא כיון ששחט מכסה, וניחא לי דניחא טפי לאקשווי בה דהיינו (את) [אי] השוחט לכתחלה או דיעבד. והוא שיש לו דקר נעוץ מצעוד יום. ואסיקנא דוקא בעפר תחות, ואפילו הכי לכתחילה לא ישחוט לב"ה דקסברנין] (דהתם) [דהכנת] דקר נעוץ אינה הכנה גמורה לסמוך עליה לכתחילה, אבל אם שחט סומכין דכמוכן קלת דמי. (רש"א)

א - **ח** **דף**

בעפר תיחוח והא קא עביד גומא כדר' אבא דאמר ר' אבא החופר גומא בשבת ואינו צריך אלא לעפרה פטור עליה : שאפר כירה מוכן הוא : אפר כירה מאן דכר שמיה אמר רבה הכי קאמר ואפר כירה מוכן הוא אמר רב יהודה אמר רב לא שנו אלא שהוסק מערב יו"ט אבל הוסק ביום טוב אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר תניא נמי הכי כשאמרו אפר כירה מוכן הוא לא אמרו אלא שהוסק מערב יו"ט אבל הוסק ביום טוב אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר הכניס עפר לגנתו ולחורבתו מותר לכסות

בו ואמר רב יהודה מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בה כל צרכו דרש
מר זוטרא משמיה דמר זוטרא רבה והוא שייחד לו קרן זוית מיתבי כוי
אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ואי איתא לכסייה
כדרב יהודה ולטעמיך לכסייה באפר כירה או בדקר נעוץ אלא דלית ליה
הכא נמי דלית ליה אי הכי מאי איריא ספק אפילו ודאי נמי לא לא מבעיא
קאמר לא מבעיא ודאי דלא לשחוט אבל ספק אימא משום שמחת יו"ט
לשחוט ולא לכסייה קמ"ל

רש"י והא קא עביד גומא. וחייב משום בנין: פטור עליה. כדמפרש טעמא בפ"ק
דחגיגה דכיון דאינו כריך אלא לעפרה ולא לגומא אינו בונה ולא חורש אלא
מקלקל וכל המקלקלים פטורים: מאן דכר שמיה. דקאמר שאפר כו' דמשמע
דיהיב טעמא למילתיה דלעיל: שהוסק מערב י"ט. מאתמול דעתיה עלויה לכל
מילי: אבל הוסק ביו"ט. לזיכא למימר דעתיה עלויה מאתמול אסור: ואם ראוי
לכלות בו בינה. שיס עדיין רמז חס: מותר. דמאתמול בעודם עלים היו מוכנים
להסק ולבשל ולכלות ועודנו בתשמישו זה ואידי דחזי להפוכי ביה מידי לכליית
בינה שקיל ליה נמי ומנח ליה על הדם: הכנים עפר. הרבה במקום אחד לכורך
גנתו או לכורך חורבתו לשוחטן בהן מותר לכסות בו דכל זמן שהוא לבור דעתיה
עלויה לכל צרכיו: מכנים אדם מלא קופתו עפר. בסתם ונותנו במקום אחד
ועושה בה כל צרכיו ולא אמרינן בטלה לה לגבי קרקע הבית אידי דזוטרא: והוא
שיחד לה כו'. ולא שטחה דמוכחא מילתא דלצרכיו קא בעי לה ובעפר תיחוח
קאמר שאינו מחוסר לא חפירה ולא כתישה אלא הכנה: כוי. ספק חיה ספק
בהמה: אין שוחטין אותו ביו"ט. משום דשמא חיה הוא וכריך כסוי והוא אינו
יכול לכסותו ביו"ט כדקתני: ואם שחטו אין מכסין את דמו. דשמא בהמה הוא
ואין בו מלות כסוי ואין מטלטלין העפר לכך: ואם איתא. דיס עפר שמוכן לכל
צרכי אדם אפי' הוא בהמה לכסייה: כדרב יהודה. אם הכנים קופת עפר: ה"ג
ולטעמיך לכסייה בדקר נעוץ או באפר כירה. דהא בהדיא תנא במתני' דמוכן
הוא: אפילו ודאי נמי. דהא כב"ה קי"ל דאסרי ואפילו דיעבד בלא דקר נעוץ: לא
מבעיא קאמר. הא דנקט כוי אין שוחטין כל שכן חיה גמורה הטעונה כסוי והוא
אינו יכול ולרבותא אשמעינן כוי ולא מיבעיא ודאי: (רש"י)

בעפר תיחוח והא קא עביד גומא. תימה דמשמע דשייך גומא אף בעפר תיחוח ובשבת פרק כירה (דף לט. שם) אמריי אין טומנין ביצה בחול (רב) אמר גזרה שמא יטמין ברמץ (ור' זירא) אמר גזרה שמא יזיז עפר ממקומו מאי בינייהו איכא בינייהו עפר תיחוח פירוש למי"ד שמא יטמין ברמץ איכא למגזר אבל למי"ד שמא יזיז אין כאן משום שמא יזיז וי"ל דהתם מיירי שכל המקום סביב עפר תיחוח וכשמגביה הביצה אז נופל הקרקע ואין ניכר כאן שיש גומא אבל הכא מיירי שהוא קשה סביב והעפר תיחוח באמצע וא"כ כשמגביה (הביצה) נכרת הגומא : ואינו צריך אלא לעפרה פטור. משום. דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ופטור עליה ותימה דא"כ פטור אבל אסור לכתחלה וי"ל דמשום שמחת י"ט מותר אפילו לכתחלה וא"ת אם כן למה לי דקר נעוץ וי"ל דמי"מ בעינן שיהא מוכן מערב יום טוב : הכי קאמר ואפר כירה מוכן הוא. ותימה דאמריי בפרק כסוי הדם (חולין דף פח : ושם) ב"ש אומרים אין מכסין באפר דאפר לא מקרי עפר והיכי קאמר הכא דאפר מוכן הוא לעשות כסוי לכ"ע דהא קתני ליה גבי ושין במתניי וי"ל דמלתא דהכא באפי נפשה קאמר רבה כלומר ואפר הכירה מוכן הוא לענין טלטול שאר דברים כגון לכסות בו צואה וכיוצא בו אבל לא קאי אכסוי דלעיל כלל אי"נ י"ל דהתם מיירי באפר אוכלין דאינו מגדל צמחין הלכך הואיל ואינו מגדל צמחין אין מכסין בו אבל הכא מיירי באפר עצים דמגדל צמחין ואע"פ דלא מקרי עפר מכסין בו דקאמר דבר המגדל צמחין אע"ג דלא אקרי עפר ואי אקרי עפר בשום מקום אע"ג דלא מגדל צמחין מכסין בו דתניא היה הולך במדבר ואין לו עפר לכסות שוחק דינר זהב ומכסה בו היה הולך בספינה ואין לו עפר לכסות שורף טליתו ומכסה בו ופריך אשכחן אפר דמקרי עפר שנאמר ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ולכך שורף טליתו ומכסה בו אלא דינר זהב מנא ליה ומשני דכתיב ועפרות זהב לו (איוב כח) ועל כרחך עפרות זהב ושריפת טלית לא מגדלי צמחים ולכך הוצרך הפסוק לומר דמקרו עפר דכל דבר המגדל צמחים מרבינן התם מקרא דוכסהו (ויקרא יז) אע"ג דלא אקרו עפר כגון נסורת של חרשים דקה ונעורת של פשתן דקה ושחיקת כלי מתכות וא"כ אפר הכירה וחול הדק ונעורת של פשתן וסיד ומגופה שכתשן מותר לכסות : **אמר** רב יהודה לא שנו אלא שהוסק מערב י"ט וכו'. נראה דהכי הלכתא דהא מייתי ליה סייעתא מברייתא ועוד דליכא מאן דפליג דאפי' ר"ש מודה דהאי דהוסק ביי"ט דהוי נולד גמור דמעיקרא עצים והשתא אפר והויא כמיא בעיבא מבלע בליעי (עירובין דף מה :) דמודה ר"ש וא"ת ואנו היאך אנו מסלקין אפר הכירה ביי"ט לאפות הפשטידיה אע"ג שאין ראוי לצלות בו ביצה ואומר הר"ר יצחק דמוקצה אינו אסור לטלטל ביי"ט בשביל אוכל נפש ושמחת י"ט וראיה מדלקמן פרק אין צדין (דף כח :) ובירושלמי מפרש דהכא מיירי בשלא שחט אבל שחט שרי אע"ג שהוסק ביי"ט שלא לעקור מצות כסוי : **ואמר** רב יהודה מכניס אדם מלא קופתו עפר וכו'. וא"ת מה בא להוסיף על הברייתא דקתני אפי' הכניס

לגנתו או לחורבתו וכ"ש מלא קופתו וי"ל דלפי רש"י ניחא דכשהכניס עפר לגנתו מיירי שהכניס הרבה ביחד וכל זמן שהוא צבור דעתו עליו לכל צרכו ואינו בטל אגב קרקע אבל הכא מיירי שלא הכניס הרבה רק מלא קופתו מעט (מפני) עפר וס"ד דיבטל אגב קרקע אי"נ י"ל דהתם לא מיירי רק לכסות בו אבל שאר צרכיו לא והכא אשמועינן דהואיל ומלא קופתו עפר עביד בו כל צרכו: ואי איתא לכסייה כדרב יהודה. משמע דקאי אסיפא וכן פי' רש"י בסמוך בהדיא דקאי אסיפא ועל כרחך צ"ל דקאי אסיפא דאי קאי ארישא מאי פריך לכסייה בדקר נעוץ הא ב"ה סבירא להו דלכתחילה לא ישחוט וכו' וכי פריך הש"ס ולעביד כב"ש אבל תימה מדפריך בסמוך והא סיפא וכו' מכלל דעד השתא איירי ברישא וי"ל דלעולם קאי ארישא ולא גרסינן בדקר נעוץ אלא גרס לכסייה באפר כירה עוד י"ל דלמה שפירש ר"ת לקמן (דף ט: ד"ה אנ ר"י) ניחא דפירש שמוחלפת השיטה דבית הלל אומרים יחפור בדקר ויכסה וב"ש אומרים לא ישחוט והשתא פריך אליבא דבית הלל: אי הכי מאי איריא ספק אפי' ודאי נמי. תימה מאי אי אמרת בשלמא שייך הכא אפי' כי ליתא דרב יהודה שייך להקשות הכא לכסייה בדקר נעוץ וכו' וצריך לשנויי דלית ליה וי"ל דהכי פי' אי אמרת בשלמא דלית ליה דרב יהודה לא קשיא ליה אברייתא דאיכא למימר דלית ליה דקר נעוץ ואפר כירה דבני אדם לא שכיחי שיש להם דקר נעוץ ואפר כירה שהוסק מערב י"ט ודרב יהודה אית ליה שיש לו עפר מזומן דשכיח הוא טפי ומ"מ אין לכסות כדרב יהודה בעפר דליתא לדרב יהודה ואין הלכה כרב יהודה ואין להקשות מאי איריא ספק וכו' הואיל וליתא לדרב יהודה ודקר נעוץ לית ליה דהא ודאי איתא לדרב יהודה לענין שמכסה בו כשהוא ודאי חיה או עוף אבל מה שאמר רב יהודה ועושה בו כל צרכו לא סבירא לן כותיה ולא שרי לכסויי בו כוי אבל כיון דאיתא לדרב יהודה צריך ליה לשנויי דלית ליה כל הני ואפי' עפר מזומן אין לו ואם כן אפי' ודאי נמי: (תוספות)

רש"י והא קא עביד גומא. הכא משמע אפילו בעפר תיחוח חיישינן משום גומא, ואיכא למידק דבשבת פרק כירה (לט, א) לא משמע הכי גבי לא יטמיננה בחול דאמרין עלה בגמרא מאי טעמא רבה אמר גזרה שמה יטמין ברמץ ורב זירא אמר גזרה שמה יזיז עפר ממקומו, ופירש רש"י ז"ל שמה יחפור ויזיז עפר ממקומו וקא עביד גומא, ואמרין מאי בינייהו איכא בינייהו עפר תיחוח לרבה איכא למגזר דדמי לרמץ. ויש לומר דהתם מיירי בשיש בו עפר תיחוח הרבה סביבות הביצה אבל כאן כשאין שם אלא מעט וכשיחפור בדקר בעפר תחוח נמצא סביבות הגומא עפר קשה. אלא דאכתי קשיא לי דאם כן היאך הקשה כאן להדיא והא קא עביד גומא, דכיון דאוקמי בעפר תיחוח מאן קאמר דליכא אלא מעט. ויש לומר משום דאורחא דמילתא דבבית ליכא עפר

תיחוח כולי האי, והוא הדין דהוה מצי לתרוצי הכין אלא דקושטא דמילתא קאמר ליה ועדיף מינה קאמר ליה. והא קא עביד גומא כדר' אבא החופר גומא בשבת ואינו רריך לעפרה פטור עליה. כלומר: אע"ג דבעלמא פטור אבא אסור, הכא משום שמחת יו"ט שרי אפילו לכתחלה. ואפר כירה מוכן הוא. יך מפרשים דלאו אמודים קאי דהא לבית שמאי אפר כירה אינו ראוי לכיסוי כדאמרינן בפרק כיסוי (חולין פח, ב) אין מכסין אלא בעפר דברי בית שמאי, אלא הכא לבית הלל קאי. (ור"ח) [ור"ת] ז"ל מפרש דלא פליגי בית שמאי התם אלא (בעפר) [באפר] של אוכלין וכדמייתי התם מעפר שריפת החטאת, אבא באפר כירה כולי עלמא שרו דהא איקרי עפר גבי אשרות ששרף יאשיה דכתיב (מלכים—ב כג) וישלך את עפרה על קבר בני העם. אבא לא הוסיף מערב יום טוב אסור. פירוש: ורב לטעמיה דקסבר ליה כר' יהודה (שבת כט, א) לאית ליה מוקצה ואית ליה נולד, אי נמי איכא למימר דאפילו ר' שמעון מודה בהא ואף על גב דרבי שמעון לית ליה מוקצה ולא נולד בנולד כי האי מודה דמאתמול עלים והשתא אפר. ולא דמי לגרעינין וקליפין ועצמות (שבת קמג, א) ולא לביצה (לעיל ב, א) ולא לשברי כלים בזמן שראויים למלאכה, אלא לשברי כלים שאינן ראויים למלאכה כדתנן דאפילו ר' שמעון מודה דלריך שיהו ראויים לשום מלאכה כגון שברי עריבה לכסות החבית ושברי זכוכית לכסות בהן פי הפך (שבת קכד, ב). מיתיבי כוי אין שוחטין אותו ציו"ט. והוא הדין דהוה מצי לאקשווי אברייתא דהכנים עפר לגנתו ולחורבתו אלא דלמא לא הוה ידע ליה, אי נמי יך לומר דאדרב יהודה בלחוד קשיא ליה משום דקאמר ועושה כל כרכו. וכן נראה לי מתוך שאמרו צירושלמי דגרסינן התם (ביצה פ"א ה"ג) תני הביא עפר לכסות את גגו סיד לסוד את ביתו מכסין בו, אית תניי תני אין מכסין בו, ר' יוסי בר בון בשם רב חסדא מאן דאמר מכסין לשעבר מאן דאמר אין מכסין בא לישראל לכתחלה, עד כאן. ומכאן אנו למדין דברייתא דקתני מכסין לא קשיא כלל למה ששנינו כוי אין שוחטין אותו ציוס טוב אבא לרב יהודה דאמר מכנים ועושה בה כל כרכו קשיא כך נראה לי. הא דאקשינן: ולכסייה בדקר נעוץ. איכא למידק וכי מדב"ש קא פריך, דהא משמע דאדרישא דברייתא קאי דקתני כוי אין שוחטין אותו ציוס טוב, דמדאקשינן בסמוד והא מדקתני סיפא ואם שחטו אין מכסין את דמו משמע דאכתי לא אקשינן אסיפא ולא שקלינן וטרינן עלה אלא לאין שוחטין דרישא בלחוד, ואי לבית הלל אין שוחטין אפילו את הודאי על סמך דקר נעוץ אלמא אליבא לבית שמאי קאמר. ויך לומר דהכי קאמר לכסייה לכולי עלמא או בדקר נעוץ לבית שמאי או באפר כירה לבית

הלל, אי נמי אפילו לבית שמאי לכשתמלא לומר דמודה בית שמאי באפר עלים [לדברי] ר"ת ז"ל שכתבנו (ד"ה ואפר), ואי נמי [אי] מפכינן להא דהקוחט כדברי רבינו תם ז"ל כדכתבינן לקמן בס"ד (לקמן י, א ד"ה ה"ג) מקשי שפיר אליבא דר"ה. והוא הדין דהוה מצי לאקשווי וליכסייה בעפר מוכן אללא משום דהנו מתנו צמתני' אקשי מינייהו, ועוד דאפר כירה היינו בעפר מוכן. אי הכי (אימא סיפא) [מאי איריא] כו'. האי אי הכי לא מפרשינן ליה צאי אמרת בשלמא ככולהו אי הכי דמתאמרן בתלמודא, ומקלת יס בדרך זה שאינן מתפרשין צאי אמרת בשלמא. (רש"א)

ב

-

ח

דף

והא מדקתני סיפא ואם שחטו אין מכסין את דמו מכלל (דרישא) בדאית ליה עסקינן אלא אמר רבה אפר כירה מוכן לודאי ואין מוכן לספק לספק מאי טעמא לא דקא עביד גומא ודאי נמי קא עביד גומא אלא כדר' אבא הכא נמי כדר' אבא אלא ספק מאי טעמא דלמא עביד כתישה ודאי נמי נגזור משום כתישה ודאי כי קא עביד כתישה אתי עשה ודחי את לא תעשה אימר דאמרינן אתי עשה ודחי את לא תעשה כגון מילה בצרעת אי"נ סדין בציצית דבעידנא דקא מעקר לאו קא מוקים לעשה הכא בעידנא דקא מעקר לאו לא מוקים עשה הא לא קשיא דבהדי דכתיש קא מכסי סוף סוף יום טוב עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה אלא אמר רבא אפר כירה דעתו לודאי ואין דעתו לספק ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא הכניס עפר לכסות בו צואה מותר לכסות בו דם צפור דם צפור אסור לכסות בו צואה נהרבלאי אמרי אפילו הכניס עפר לכסות בו דם צפור מותר לכסות בו צואה אמרי במערבא פליגי בה ר' יוסי בר חמא ור' זירא ואמרי לה רבא בריה דרב יוסף בר חמא ור' זירא חד אמר כוי הרי הוא כצואה וחד אמר כוי אינו כצואה תסתיים דרבא הוא דאמר כוי הרי הוא כצואה דאמר רבא הכניס עפר לכסות בו צואה מותר לכסות בו דם צפור דם צפור אסור לכסות בו צואה תסתיים

רמי בריה דרב ייבא אמר כוי היינו טעמא דלא מכסינן גזירה משום התרת חלבו אי הכי אפילו בחול נמי בחול אמרי לנקר חצרו הוא צריך שחט באשפה מאי איכא למימר בא לימלך מאי איכא למימר אלא בחול [אי נמי] מספקא אמרי ליה רבנן זיל טרח וכסי ביום טוב אי מספקא מי אמרי ליה רבנן זיל טרח וכסי תני רבי זירא לא כוי בלבד אמרו אלא אפילו שחט בהמה חיה ועוף ונתערבו דמן זה בזה אסור לכסותו ביום טוב אמר רבי יוסי בר יאסיניאה לא שנו אלא שאין יכול לכסותו בדקירה אחת אבל יכול לכסותו בדקירה אחת מותר פשיטא מהו דתימא נגזר דקירה אחת אטו שתי דקירות קמ"ל אמר) רבה שחט צפור מערב יו"ט אין מכסין אותו ביו"ט

רס"י והא מדקתני סיפא כו'. כלומר בשלמא אין פוחטין דרישא איצטריך כדקאמרת דלא תימא נשחוט משום כבוד יום טוב בלא כסוי אלא סיפא דקתני אין מכסין אי דלית ליה חדא מהני לכסות מאי איצטריך לאשמועינן השתא ודאי אין מכסין ספק מצעיא אלא שמע מינה בדלית ליה דלגבי ודאי מכסין ואשמועינן דספק לא וקשיא לן אמאי אין מכסין אי כדרב יהודה אי באפר הכירה: מוכן לודאי ואין מוכן לספק. קא ס"ד דהכי קאמר אע"ג דדעתיה לכל מילי הכנסתו מועלת לודאי ואינה מועלת לספק ופרכינן וכיון דדעתיה עלויה ומשום דאקאה ליכא ספק מ"ט לא מכסין משום דקא עביד גומא בתמיה: אלא כדר' אבא. ודאי מ"ט שרית כדר' אבא דאמר לעיל מקלקל הוא ופטור עליה: דלמא קא עביד כתישה. גרסינן שמא יהו שם רגבים ויכתיבם: ודאי נמי נגזור משום כתישה. ומשני כיון דרוז פעמים אין כריך לכתוש לא גזור רבנן משום כתישה דאי נמי אתו לידי כך לאו איסורא דאורייתא איכא דאתי עשה דוכסהו בעפר ודחי לא תעשה מלאכה דקיימא לן בפרק קמא דיבמות (דף 7.) עשה דוחה את לא תעשה: מילה בצרעת. דכתיב (דברים 7) השמר בנגע הצרעת ותניא בקולץ בהרתו הכתוב מדבר ותניא בגמרא דאם לא הביא כלי במסכת שבת (הלכז:) ימול בשר ערלתו אפילו במקום בהרת יקוץ: אי נמי ליכא בכלאים דכתיב (דברים 23) לא תלכש שטטנו וסמך ליה גדילים תעשה לך דבשעת מילה או בשעת לבישת הטלית מעקר לאו ומקיים עשה אצל עשה זה כשהוא כותש עובר בלאו והעשה אינו מקיים עד

שיכסה: עשה ולא תעשה הוא. דכתיב (ויקרא כג) ביום הראשון שבתון למשמע שבות: ואין דעתו לספק. הלכך איסור מוקצה איכא והוא הדין לדרב יהודה: ואזלא רבא לטעמיה. דאמר מי שדעתו לודאי לא רמי אנפשיה לאזמוני למידי לספק: הכנים עפר לכסות בו אראה. ביום טוב שיש לו תינוק וירא שמא יטיל רעי ביו"ט לפניו: מותר לכסות דם כפור. שיש לו לשחוט ביום טוב דכיון שהזמינו לספק כל שכן לודאי: אסור לכסות בו אראה. אם יש לו תינוק קטן והטיל אראה ביום טוב מאי טעמא דם כפור ודאי היה לו שישחטנו ויהא צריך כסוי אבל האראה ספק הוא אם יארע במקום המאוס לו ודעתו לודאי ולא לספק: מותר לכסות בו אראה. כיון לאזמוניה אזמוניה דהא נמי קרוב לודאי: נהרבבאוי אמרי. בסנהדרין (דף יז): מפרש דהוא רמי בר בריבוי: כוי הרי הוא כלאה. המכנים עפר לכסות בו אראה מותר לכסות בו דם כוי דזה וזה ספק: וחד אמר אינו כלאה. והמכנים עפר לכסות אראה אסור לכסות בו דם כוי לגבי אראה כספק לגבי ודאי לאוהא תינוק שכיחא וקרובה לודאי: תסתיים דרבא הוא דאמר. אראה כספק וכוי מותר בהזמנת אראה: דאמר רבא הכנים עפר לכסות בו אראה מותר לכסות בו דם כפור דם כפור אסור לכסות בו אראה. אלמא ספק הוא: משום התרת חלבו. דאי שרית לכסוייה אתי למימר חיה הוא: בחול אמרי לנקר חלבו כו'. הרואה אומר לא מפני שטעון כסוי אלא כדי לנקר חלבו מכסהו: לא גרסינן ולטעמיה אלא הכי גרסינן בא לימלך מאי איכא למימר. מי שיש לו כוי ובא לימלך לחכמים אם צריך לכסותו ובחול והם מורים לו שצריך כסוי: מאי איכא למימר. איהו גופיה אתי למימר חיה הוא דהא מרכבו ליה כסוי: אלא. לא גרסינן: בחול אי נמי ספקא הוא כו'. כלומר בחול זה שהורוהו לכסות לא מחזיק ליה בחיה ודאית דמימר אמר אי נמי מספקא להו לרבנן אי חיה אי בהמה אמרי ליה זיל טרח וכסי כו' אמרי ליה גרסינן: לא כוי בלבד אמרו. דאין מכסין ביום טוב דדין הוא שלא יכסוהו שמא בהמה היא וטרח טרחא ללא מראה ואפילו באפר הכירה: אלא אפילו שחט כו'. דאיכא חד דטעון כסוי אפילו הכי אין מכסין משום דקא טרח נמי בשל בהמה: פשיטא. דהא לא טרח בשביל בהמה מידי: אין מכסין אותו ביו"ט. דהיה

לו לכסות מצעוד יום ומשום אמונעי משום שמחת יום טוב ליכא דמשום ללא
מכסי דם לא מתסר כפור באכילה: (כ"ז)

תוספות והא מדקתני סיפא ואם שחטו וכו'. ואם תאמר אמאי לא פריך אי לית
ליה פשיטא דאין שוחטין דבמאי יכול לכסות ופירש הקונט' דאי קאי ארישא
הוה אמינא דלשחוט ולא לכסייה משום שמחת י"ט אלא אסיפא דקתני אין
מכסין אי דלית ליה חדא מהני איצטריך למימר אין מכסין אותו השתא ודאי
אין אנו מכסין כב"ה דאסרי אפי' דיעבד בלא דקר נעוץ ספק מבעיא אלא שמע
מינה בדאית ליה דודאי מכסין אבל ספק לא והדר קושיא לדוכתין לכסייה כדרב
יהודה או באפר כירה: **סוף סוף** יו"ט עשה ולא תעשה אלא אמר רבא וכו'. ותימה
דהכא משמע לרבא דאית ליה עשה ולא תעשה מדדחיק נפשיה לשנויי ובפרק
במה מדליקין (שבת דף כד: שם) אמר רבא הוא ולא מכשיריו לבדו ולא מילה
שלא בזמנה ורב אשי אמר יום טוב עשה ולא תעשה וכו' משמע דרבא לית ליה
ההוא טעמא וי"ל דגמרא דחיק נפשיה לאוקומי מילתא דרבא אליבא דהלכתא
די"ט עשה ולא תעשה אע"ג דרבא עצמו לית ליה האי סברא: **תני ר'** זירא לא
כוי בלבד אמרו וכו'. וא"ת וכי יש כח ביד חכמים לעקור דבר שהוא מן התורה
דהא כסוי דאורייתא דכתיב וכסהו בעפר וי"ל דאין הכי נמי דשב ואל תעשה יש
כח בידם. : (תוספות)

כ"ז"א אלא אמר רבא אפר כירה מוכן לודאי ואין מוכן לספק. פירוש: אי אפשר לו
להיות מוכן לכסות בו אותו הספק וכדמפרש ואזיל משום כתישה. ונראה ללא גרסינן
הכא דקר נעוץ ואפר כירה, דהכא מדלתינן למימר לודאי היינו טעמא משום דלתי
עשה ודחי את ל"ת מה שאין כן בספק אלמא לא גרסינן אפר כירה דהא באפר כירה
מיהא ליכא כתישה ולכסייה באפר כירה, אלא שמע מינה ללא גרסינן ליה הכא. ואם
תאמר תהדר קושין לדוכתה ולכסייה באפר כירה לא היא דלמא דלית ליה, (ומאי)
[ואי] פרכת והא מדקתני סיפא ואם שחטו אין מכסין את דמו מכלל דלית ליה עסקינן
איכא למימר דלית ליה דקר נעוץ ולית ליה אפר כירה, כך נראה לי והוארכתי לכתוב
זה מפני שיש במקל"ת ספרים דקר נעוץ וליתא כדלמרון. והא דלמרון: כי קא עביד
כתישה אחי עשה ודחי את לא תעשה. קשיא לי דהא קיימא לן כ"ז"ל דלמא (שבת
קלג, א) כל מקום שאתה מולא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב
ואם לאו יבוא עשה וידחה את לא תעשה, הכא נמי הא יכול לקיים את שניהם דימתין
ולא יכסה עד הערב כאותה שאמרו בחולין פרק כיסוי הדם (פד, ב) גבי השוחט לחולה
בשבת שאינו מכסה עד הערב וכדתניא בצרייתא לכסוי הדם אין ודאי דוחה שבת.

ונראה לי דמהכא איכא למשמע דאין מעבירין על המצות כלל אלא כיון שא"א לקיים עכשיו את שניהם אומר יבא עשה וידחה ל"ת דאם ימתין אפשר דמטריד ולא מקיים ונמצא דיחוי מפני ל"ת. ולכאורה נמי הכי משמע לי מדאיתין למפשט בריש פרק קמא דיבמות (ו, א) דאין עשה דוחה את לא תעשה שיש בו כרת מדכתיב את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו שאין בנין בית המקדש דוחה שבת, ומאי ראייה דלמא התם משום דאפשר לבנות למחר, ואמרינן נמי התם (ו, ב) לא תבערו וגו' בהבערת בי"ד הכתוב מדבר והתם נמי דילמא משום דאפשר למחר, ואף על פי דאפשר למדחינהו להנהו הכי משמע לכאורה טפי. (אלא דשוחט לחולה בשבת קיימא לן דלא דחי ואינו מכסה עד לערב ואף על גב דעשה דחי את לא תעשה שיש בו כרת, אלא יש לומר דהכא קא אקשינן עליה מלד אחר ולא דייקנן בה כולי האי כנ"ל). וההיא דהשוחט לחולה בשבת אף על פי דאיכא עפר תיחוח וליכא מלאכה דאורייתא כלל אין מכסין ואפילו לחולה שחלה מצעוד יום, כדמוכח התם בפרק כיסוי הדם דאמר רבא (ההיא) [אהוא] דלריש דמכסה (חטוה לאחוריה) [לישמטוה לאמוריה], וטעמא דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ובחופר וכותש כדי לכסות כיון דלאו דשבת חמיר ולא מידחי עשה בשבת דרבנן נמי, ודכוותה נמי הא דלקמן דשחט כפור מעי"ט אין מכסין אותו בי"ט ואפילו בעפר מוכן משום דלא התירו טלטול עפר דרבנן במקום דאפשר לו מעי"ט כיון דבחופר וכותש אסור מדאורייתא אפילו לשוחט ביומו, אלא דבשוחט ביומו לא [החמירו] משום שמחת יו"ט (כדלהלן ט, ב). אחי עשה ודחי לא תעשה. קשיא לי אם כן למה לי דקר נעוץ ישחוט ואפילו לכתחילה ואף על פי שאין לו דקר נעוץ דהא בשעת שחיטה לאו מידי קא עביד ובהתירא קא שחיט ולבתר דשחיט יחפור ויכסה דאתי עשה ודחי את ל"ת, ויש לומר כיון דלכסוף אי אפשר לו לכסות אלא בדיחוי הלאו לכתחילה לא ישחוט שהרי זה כמתכוין לבטל לא תעשה, והראיה מההוא ינוקא דאישתפוך חמימיה קודם מילה ולא שרינן להחם ולא אפילו שבות דאמירה לגוי לדעת אביי (עירובין סז, ב), ועל דעת הרי"ף ורז"ה ז"ל לכולי עלמא אסור לגוי להחם דשבות שיש בו מעשה הוא וכמקל"ת נוסחי דגרסינן התם בהדיא (והתם נמי לא אמרינן) [דהא מר לא אמר ליה] זיל אחים, ואם איתא ימול דבשעת מילה לאו מידי עביד ובהיתרא מהיל ולאחר מילה הוא ליה תינוק מסוכן אלל חמין ויחמם אפילו על ידי ישראל, אלא ודאי כדאמרן דכל שהוא עושה על דעת שידחה הלאו לבסוף ואי אפשר לו בלאו הכי הרי [הוא] כדוחה אותו בתחלה. ואכתי קשה לי כי שחט מיהא יחפור בדקר ויכסה ואפילו אין לו דקר נעוץ

ואפילו בעפר שאינו תיחוח דאתי עשה ודחי לא תעשה, וליכא למימר דרבא למאי דקס"ד השתא לית ליה דר' זירא דאמר והוא שיש לו דקר נעוץ ועפר תיחוח הא ליתא דהא רבא השתא לתרואי מאי דאקשינן מסיפא דברייתא הוא דאתא, דאקשינן והא מדקתני סיפא שחטו אין מכסין את דמו מכלל דבאית ליה עסקינן כלומר דאי בדלית ליה מאי איריא ספק אפילו ודאי נמי כמו שפירש רש"י ז"ל, ועלה קא מתרץ רבא דבאית ליה דקר נעוץ דדקר נעוץ מוכן לודאי ואינו מוכן לספק, אלמא דוקא דבאית ליה דקר נעוץ אבל בדלית ליה דקר נעוץ אפילו שחיטת הודאי לא יחפור ויכסה. ויש לומר דאסור משום טלטול דמוקלה היא וחכמים העמידו דבריהם במקום עשה דשב ואל תעשה הוא, ואפילו בעפר מוכן נמי משום טירחא בעלמא אמר רבה בסמוך דהיכא דשחט אפור מערב יו"ט אין מכסין את דמו ביום טוב, וכן נמי לדעת ר' זירא משמיה דרבא אפילו בעפר תיחוח לליכא לא משום כתישה ולא משום גומא אם אין לו דקר נעוץ דהוי הכנה קלת אפילו שחט אין מכסה דשב ואל תעשה שאני (דרשינן) [ולא שרינן] ליה במקום טלטול דרבנן או במקום טירחא דשחיטה דמאתמול, כך נראה לי. והא דאמרין: הכא אתי עשה ודחי לא תעשה. לא בדעביד ודאי כתישה קאמרין דהא עפר תיחוח הוא אלמא דילמא עביד כתישה קאמר, ועלה קאמר אי משום חשך כתישה דדילמא איכא רגבים מדובקים להכי לא חיישינן דאפילו איכא רגבים ועביד כתישה הא לא אתי לידי איסורא דאורייתא דאתי עשה ודחי לא תעשה אבל בספק כיסוי לא שרינן אפילו הא דדילמא עביד כתישה. דילמא עביד כתישה גרסינן, וכן פי' רש"י ז"ל. והא יו"ט עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה. הקשו בתוס' מדאמרין בפסחים צפרק אלו עוברין (מו, ב) האופה מיום טוב לחול רבה אמר אינו לוקה רב חסדא אמר לוקה רבה אמר אינו לוקה אמרין הואיל ואקשינן עלה (שם מז, א) ומי אמרין הואיל והתנן יש חורש תלם אחד וחייב עליה שמונה חטאות ואם איתא אחרישה לא לחייב הואיל וחזי לכסויי ביה דם אפור, ומאי קושיא דהא לא חזי לכיסויי ביה דם אפור דהא איכא עשה ולא תעשה כדאמרין הכא. ואיכא מאן דמתרץ דהתם סבירא ליה לתלמודא דיום טוב לא תעשה גרידא אית ביה כדהוה סלקא דעתיה הכא מעיקרא וכדאיכא אמוראי צפרק כיצד כולין (פסחים פג, ב) וצפרק כמה מדליקין (כד, ב ועיין בתוס' כאן) וצפרק כירה דאית להו הכין, ואף על גב דמסקנא דרבא דאית ביה עשה ולא תעשה התם אגב ריהטא פריך לפי ההיא סברא ולא לפי מסקנא דהכא, אבל קשה לומר דרבה ורב חסדא וכל הנך אמוראי דהתם לא ידעי מסקנא דהכא ולא דרשות דפרק כיצד כולין

ובשבת. ורבינו יצחק בר אברהם ז"ל תירץ לאף על גב דיום טוב עשה ולא תעשה מכל מקום אתי עשה ודחי לא תעשה שבו לומר דלא לקי אכל ודחי עשה שבו לא מידחי והלכך אפילו ודחי לא דחי כיסוי ידיה ל"ט דאית ביה עשה ולא תעשה אכל מכל מקום פריך התם שפיר דחי אמרינן הואיל אחרישה לא לילקי דהא חזי לכסויי דם כפור ולית ביה לאו. אלא אמר (רבה) [רבא] אפר כירה מוכן הוא לודאי וגו'. הקשו בתוס' והא רבא לית ליה דיום טוב עשה ולא תעשה צפרק כילד לולין (פג, ב) ובפרק ב' דשבת (כד, ב) דרב אשי הוא דקאמר ולא שאר אמוראי ורבא איירי התם, והם ז"ל תירצו למכל מקום הוי מצי למיפרך הא אין עשה דכיסוי הדם דוחה יום טוב משום דדרשינן (לקמן כח, ב) הוא לבדו הוא ולא מכשירין במכשירין שאפשר לעשות מערב יום טוב מיהא לכולי עלמא ותלמודא הוא דנקט טעמא דרב אשי משום דפשיטא טפי. נהרבלאי אמרי אפילו הכנים עפר וכו'. ולדידהו מתרצא לה ברייתא דכוי כר' ייבא דבסמוך דמוקי לה דטעמא משום התרת חלבו. גזירה משום התרת חלבו. ואף על גב דאיכא עשה דכיסוי, איכא למימר דדחינן ליה בשב ואל תעשה כי היכי דלא לית ליה לדי אכילת חלבו דאית ביה כרת, אי נמי מיתחזי ליה דכיון דספק הוא ואפשר לכסויי נמי בערב ולא מידחי עשה בו לגמרי מוטב שידחה עד הערב כדי שלא יבוא לדי התרת חלבו לאפשר דאית ביה

כרת. (רשב"א)

א

-

ט

דף

גלגל עיסה מערב יו"ט מפריש ממנה חלתה ביום טוב אבוה דשמואל אמר אפילו גלגל עיסה מערב יום טוב אין מפריש ממנה חלתה ביו"ט לימא פליגא דשמואל אדאבוה (דשמואל) דאמר שמואל חלת חוצה לארץ אוכל והולך ואח"כ מפריש אמר רבא מי לא מודה שמואל שאם קרא עליה שם שאסורה לזרים: **מתני'** ב"ש אומרים אין מוליכין את הסולם משובך לשובך אבל מטהו מחלון לחלון ובי"ה מתירין: **גמ'** אמר רב חנן בר אמי מחלוקת ברשות הרבים דב"ש סברי הרואה אומר להטיח גגו הוא צריך

וב"ה סברי שובכו מוכיח עליו אבל ברשות היחיד דברי הכל מותר איני והא אמר רב יהודה אמר רב כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור תנאי היא דתניא שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם ר' (אליעזר) ור' שמעון אוסרין איכא דאמרי אמר רב חנן בר אמי מחלוקת ברשות היחיד דב"ש אית להו דרב יהודה אמר רב וב"ה לית להו דרב יהודה אמר רב אבל ברשות הרבים דברי הכל אסור לימא רב דאמר כב"ש תנאי היא דתניא שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם רבי (אליעזר) ור"ש אוסרין

ה"י גלגל עיסה מערב י"ט מפריש ממנה חלתה בי"ט. ואע"ג דתנן לקמן (דף לו:) אלו הן משום שבות אין מגביהין תרומות ומעשרות בי"ט והא נמי כתרומת דגן דמיא שהיה יכול להפרישה מערב י"ט אפילו הכי מפריש שלא גזרו על תרומת עיסה שהרי מותר לגלגלה בי"ט ולאפותה כדי לאכול פת חמה: אין מפריש הימנה. דלא התירו להפריש חלה אלא בעיסה שנתגלגל בי"ט אבל זו היא לו להפריש מערב יו"ט כתרומת דגן ופירות: חלת [חור"ל]. חלה טורטי"ל חלה שמרימין מן העיסה שבחוכה לארץ הואיל ואינה מן התורה כדקיימא לן בקדושין (דף לו:) כל מצוה התלויה בפירות הגדלים בארץ אינו נוהג אלא בארץ: אוכל והולך. כל הפת ומשייר כדי חלה ומפרישה באחרונה אלמא הפרשתה שלא לאורך היא ולא היא הפרשה והמפריש בי"ט אינו כמתקן דלתסר כשאר הגבהת תרומה דגזור בה רבנן מפני שנראה כמתקן: מי לא מודה שמואל. אע"פ שאינו כריך להפרישה שאם קרא עליה שם שחל עליה שם חלה ואסורה לזרים אלמא שם תרומה עליה ואיתא בכלל אין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט: מתני' אין מוליכין את הסולם. קס"ד סולם המיוחד לכך וניכר שהוא של שובך וטעמא דב"ש מפרש בגמרא דאסרי ואע"פ שהוא בא ליטול גוזלות לשמחת י"ט: מחלון לחלון. באותו שובך עצמו שכן דרך שובך להיות בו מחיכות הרבה קן לכל זוג וזוג וחלון לכל קן וקן: גמ' הרואה. שהוא מוליכו אומר להטיח גגו הוא כריך והרי הוא עושה מלאכה ביום טוב: להטיח. שהיו טחין גגותיהן בטיט לפי שלא היו משופעין אלא עשויין כמין תקרת עליה ומשתמשין בהן לפיכך טחין אותן ומשפיעין הטיח לצד הכתלים שיזובו מימיו: שובכו מוכיח עליו. שובכו של סולם מוכיח שהוא ניכר

שהוא של שובך: מותר. שהרי אין אדם רואהו: והאמר רב יהודה אמר רב כו'.
וקשיא לרב אדרב חנן ואע"ג דרב אמורא הוא מקשי מיניה מפני שרבן של כל בני
הגולה היה בדורו חוץ משמואל: תנאי היא. איכא תנא דקאי כוותיה: שוטחן
בחמה. מי שנקרו כליו בדרך במי גשמים שוטחן בחמה והן נוגזין מאליהן: אבל
לא כנגד העם. שלא יאמרו כבסן בשבת אלמא מידי דמשום מראית העין מותר
במקום לנוע: לימא רב דאמר כב"ש. לרב חנן קא פריך דאוקי לה בית הלל
ברה"ר אסרי וברשות היחיד שרו א"כ לרב חנן רב דאמר כל מקום שאסרו כו'
דאמר כב"ש בתמיה הא ודאי לא שביק ב"ה ועבד כב"ש ועל כרחק לבית הלל
אפי' ברשות הרבים מותר משום דשוכו מוכיח עליו דאי ברה"ר אסור וברשות
היחיד שרי לא הוה אמר רב להא שמעתא: תנאי היא. כלומר אמר לך רב חנן
ודאי רב סבר לבית הלל אפילו ברה"ר שרו ופליג עלי ואנא דאמרי כי האי תנא
דאמר שוטחן בחמה לבית ליה דרב והוא תנא מוקי בית הלל כוותיה ללא התיירו
אלא ברשות היחיד ורבי אליעזר ור"ש דסבירא להו כרב מוקמי שריותא לבית
הלל דמתניתין ואפי' ברה"ר דקא סברי שוכו מוכיח עליו וב"ש לית להו שוכו
מוכיח עליו ואסרי אפי' בחדרי חדרים י"מ דלרב קא פריך ואמר לך רב תנאי
היא ולאו מלתא היא דמאי רבותיהו דרבי אלעזר ור' שמעון במקום בית הלל
הא ב"ש נמי טובא הוה ואין הלכה כמותן: (כ"ט)

תוספות **גלגל** עיסה מערב י"ט מפריש חלה בי"ט. פרש"י דאע"ג דאין מגביהין
תרומות ומעשרות בי"ט והא נמי כתרומת גורן דמיא שהוא היה יכול להפריש
מע"י"ט דהא מאתמול התחיל זמנה להפריש דתנן (חלה פ"ג) מאימתי חיוב חלה
משגלגל אפילו הכי מפרישין לה שלא גזרו על תרומת עיסה שהרי מותר לגלגל
בי"ט ולאפות כדי לאכול פת חמה ואז מותר להפריש ממנה חלה כיון שבי"ט
נלושה א"כ לא היה הפרשת חלה בכלל איסור הגבהת תרומה ואפי' כשגלגלה
מבעוד יום ע"ל דלפי הירושלמי ניחא דקמיירי שלא גמר הלישה מע"י"ט ואע"ג
דסוף סוף היה יכול להפריש מבעוד יום משעת גלגול מכל מקום אחר שנגמרה
הלישה בי"ט הוה ליה כאילו נעשית כל הלישה בי"ט שרגילות שלא להפריש חלה
עד גמר הלישה ולעולם הפרשת חלה הוי בכלל הגבהת תרומה היכא דהיה לו
להפריש מאתמול אבל לא מצי למימר דלהכי מחלק בין כסוי משום דגבי כסוי
לא ממנע משמחת י"ט דאין הכסוי מעכב האכילה אבל הפרשת חלה מעכב
אכילה דזה אינו דהא מיירי הכא בחוצה לארץ כדאמר בסמוך וא"כ אוכל ואחר

כך מפריש דמשמע דליכא מאן דפליג בזה ובתוספתא פ"י דטעמא דרבה דמיירי בחוצה לארץ ולא מחזי כמתקן כיון שבלאו הכי יוכל לאכול אבל בא"י מודה רבה ואין נראה דמשמע בסמוך דלא שייך כלל לומר זה הטעם דקאמר מי לא מודה שמואל שאם קרא וכו' א"כ כיון דשם חלה עליה מיחזי כמתקן ומשמע לפי הלשון דסברא זו פשוטה ולכך נראה עיקר כדפ"י לעיל דאפ"י בא"י מתיר רבה ואבוה דשמואל אסר אפ"י בחו"ל ותדע דהא ודאי הירושלמי מיירי בא"י ואפילו הכי לא קא אסר אלא היכא דלש אבל ערס שרי דהיינו גלגל ונראה דהלכה כרבה דהוא בתראה ודוקא גלגל שלא נגמרה לישתה לגמרי דאי נגמרה לגמרי אפילו רבה מודה דאין מפרישין אותה ביי"ט והכי נמי איתא בירושלמי כל הלש עיסה מעיי"ט אין מפרישין חלתה ביי"ט וקאמר לש אין ערס לא וה"פ דוקא לש דנגמרה מערב י"ט אין מפרישין אבל ערס לא דלא נגמרה הלישה מערב י"ט מפריש והכא נמי מיירי בגלגל שהוא כמו ערס והיכא דשכח ולא הפריש מן הפת מעיי"ט קי"ל דחלת חו"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש וא"כ ישייר מן הפת מכל אחד ואחד ואוכל השאר ולמחר יפריש חלה וצריך שתהא גדולה כדי שיהיה לה הכירא אחר הפרשה דכתיב (במדבר טו) ראשית דבעינן שיהיו שיריה ניכרין והיכא דאפה עריבה מלאה עיסה מערב י"ט ושכח ולא הפריש חלה מערב י"ט ישייר פת אחת בשביל כולם עד למחר מפני שגבלן כאחד אבל במצות בערב הפסח אם שכח ולא הפריש צריך לשייר מכל אחת ואחת מפני שגיבולן כל אחת ואחת בפני עצמה ולמחר יניח כל החתיכות בסל אחד ומצרפן לחלה ויפריש מן כולם אחת ומיהו אם ירצה לעשות דבר קל יעשה מצה אחת ויאפה אותה ויצרפם ויפריש [מאחת על] כל האחרות אגב אותה מפני שחיובה בא עכשיו : אין מוליכין הסולם. תימה אפ"י הכין אותם מאתמול מ"מ אית בהו משום צידה כדאמרין לקמן (דף כד.). הצד יוני שובך [ויוני עליה] חייב וי"ל דמיירי בקטנים שלא פרחו. : והאמר רב יהודה אמר רב. אף על גב דרב היה אמורא מ"מ פריך שפיר כיון דרב גדול היה בדורו וראש ישיבה לישראל חוץ משמואל אין סברא דרב חנן פליג עליה : **ורב** כבית שמאי. פרש"י ומקשה לרב חנן דמוקי דבית הלל לית להו דרב וברה"ר דברי הכל אסור ואפילו ב"ה אסרי וברשות היחיד שרו (ואדרבה) רב לא יאמר הכי דלא יאמר דלא כהלכתא אלא יאמר דב"ה שרו אפילו ברה"ר דשובכו מוכיח עליו ודלא כוותך ומשני תנאי היא כלומר רב חנן אמר לך אין הכי נמי דרב סבר דבית הלל שרו ברה"ר ופליג עלי ואנא דאמרי כי ההוא תנא דשוטחן דלית ליה דרב וההוא תנא מוקי לה בית הלל כוותיה דלא התירו אלא ברשות היחיד וי"מ דלרב קא פריך ואמר לך רב תנאי היא דסבירא להו כב"ש ואנא סבירא לי כהני תנאי ולא נראה דמאי אולמייהו דרבי אליעזר ור"ש לגבי בית הלל הא ב"ש טובא תנאי הוו ואע"פ כן אין הלכה כמותם : (תוספות)

רש"א אצוה דשמואל אמר אפילו גלגל עיסה מערב יום טוב אין מפריש ממנה חלתה ציום טוב. פירוש. אם עיסה טהורה היא אפילו התחיל לגלגלה מערב יום טוב אפילו שלא נגמרה לישתה עד לאחר שקדש היום לא יפריש ממנה חלתה ציום טוב לפי שמשעת התחלת גלגול חייב להפריש חלה מן הטהורה, אבל מן הטמאה אם לא [נגמרה] עד שלא קדש היום מפריש ממנה חלתה ציום טוב לפי שלא חייבו להפריש מן העיסה עד גמר גלגול מלישה ואילך, והכי איתא בירושלמי בפ"ק דמכילתין (ה"ח) ובפסחים בפרק אלו עוברין (ה"ג) דגרסינן התם הכי הלך עיסה ציום טוב מפריש חלתה ציו"ט לשה מעי"ט ושכח להפריש חלתה אסור לטלטלה ואז"ל ליטול ממנה [עירם] לא אמר אלא לך אבל עירם לא אמר שמואל וכו'] אמר שמואל אחוה דרבי ברכיה תאמר בעיסה טמאה שאינו מפריש חלתה עד לבסוף אמר רבי (יוסי) בעיסה טהורה שלא (הפריש) [יפריש] חלתה אלא בסוף תקנה תקנו בה שיפרישנה תחלה שלא תטמא את העיסה. פירש רבינו שמשון ז"ל (פ"ג דחלה משנה א') עירם מלשון עריסותיכם, והיכא דמערב יום טוב לא גמר עיסתה אלא עירם בעלמא בזה לא אמר שאינו מפריש חלתה ציום טוב וכדמסיק בעיסה טמאה דמפריש חלתה בסוף. ובדין היה אפילו בעיסה טהורה כן אלא שהתקינו שיהא נוטל משעה שעירם כדי שלא יארע טומאה לעיסה ותטמא חלתה הלכך משעירם בטהורה דהיינו מתחילת הגלגול חייב להפריש ואם לא הפריש מערב יום טוב אינו מפריש ציום טוב. [כתב הרי"ף ז"ל] ולענין פסק הלכה נ"ל דהלכתא כאצוה דשמואל דגרסינן בפרק משילין (לקמן לז, א) ולא מגביהין תרומות ומעשרות ציום טוב לא נכרכה אפילו ליתגם לכהן צו ציום והני מיילי פירי דטבילי מאתמול אבל פירי דטבילי האידנא כגון עיסה לאפרושי ממנה חלה מפרשינן ויהבינן לכהן ע"כ. ואם הלשון הזה עיקר הנוסחא (דאית) [ראיה] גדולה היא לדבריו, דכיון דאיכא תרומה שזכאי בהרמחה כדטבילא האידנא כדאיתא לקמן (יב, ב) לימא סתמא אבל בפירי דטבילי האידנא מפרישין ויהבינן דהוי כלל לכולהו, מדקאמר חלה משמע דבחלה נמי בעינן טבילי האידנא, אלא שאינה נמנעת בספרים ואף בספרים ישנים אמרו שאינה. והרב בעל המאור ז"ל כתב אף לאותה גרסא דאין ראיה משם לדחות דברי רבה, דאדרבה איפכא מסתברא דהתם בחלת ארץ ישראל מיירי שהעיסה טבולה לה והילכך הוי מתקן אבל חלת חו"ל מאחר דקיימא לן כשמואל דאמר אוכל והולך ואחר כך מפריש הא לא טבולה כל עיקר ואין בה משום דמחזי כמתקן דהא לית בה משום טבל, ורבה ואצוה דשמואל בחלת חוץ לארץ פליגי, (וקי"ל) [וקשיא לין] דמכל מקום רבא דהוא

בתרא אמר לאפילו לשמואל אתיא שפיר כאצוה משום דאף על גב דלא מעכבא ומאי
אכיל מתקן מיהא הוי והוה ליה כמגביה תרומות ומעשרות, ומדמתרץ לה רבא לאוקמי
שמואל כאצוה משמע דכוותיה סבירא ליה וקיימא לן כרבא דהוא בתראה, ועוד דהני
בסתם חלה פליגי ואפילו בשל ארץ ישראל ובכולהו שרי (רבא) [רבה] משום שמחת יום
טוב דכיון דרובא לא טבילי מאתמול לא פליג רבנן משום שמחת יום טוב ואצוה
דשמואל נמי בכולהו אסר כיון דאפשר מערב יום טוב ומשום דאינהו סתמא (איסור)
[אמרן] ואפילו בשל חוזה לארץ קא אמרינן עלה מי לימא פליגי ידיה אדידיה, ופריק
רבא דלא פליגי דכיון דאם קרא לה שם אסורה לזרים הרי הוא נראה כמגביה תרומות
ומעשרות וכמתקן והילכך כרבא דהוא בתרא דקאי כאצוה דשמואל קיימא לן. ואם
תאמר הא דתניא בתוספתא (פרק קמא דביצה ה"ב) הלך עיסה ביום טוב בין טמאה
בין טהורה מותר לטלטלה ומותר להפריש ממנה חלה, דאם איתא דרבה אף בשל ארץ
ישראל שרי הא מתניתא כמאן מוקי לה, יך לומר דההיא מתניתא אצוה דשמואל סבר
דכיון דאלו קרא לה שם אסורה לזרים אף הוא נראה כמתקן ואסור וכיון דרבא מפרש
האי טעמא משמע דרבא כוותיה סבירא ליה וקיימא לן כרבא דהוא בתרא, וההיא
תוספתא אתיא ככולי עלמא ובחלת ארץ ישראל היא שנויה. ומכל מקום כולי עלמא
אית להו דשמואל דאמר בחלת חוזה לארץ שאוכל והולך ואחר כך מפריש, ומכאן היה
אומר רבינו תם ז"ל שאין צריך עכשיו להפריש חלה מן המוקף שהרי אוכל והולך ואחר
כך מפריש, ומרבני כרפת יך שאמרן שצריך להניח קלת מן האחרות יותר מכדי שיעור
החלה כדי שפריש מן המוקף, ורש"י ז"ל כתב אוכל והולך כל הפת ומשייר כדי חלה
ומפריש לה באחרונה דאלמא אינו צריך להניח אלא כדי אותה חלה בלבד שהוא מפריש.
גמרא: תנאי נינהו דתניא שוטהו בחמה אצל לא כנגד העם. פירוש: ואנא דאמרי כתנא
קמא ורב דאמר כר' אליעזר ור' שמעון ואינהו מוקמי לה לפלוגתא דבית שמאי ובית
הלל בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים, דבית שמאי סברי דברשות הרבים אסור
משום מראית העין וכיון דאסור משום מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור ובית
הלל סברי דאפילו ברשות הרבים מותר דשוכו מוכיח עליו. איכא דאמרי אמר רב חנן
בר אמי מחלוקת ברשות היחיד אצל ברשות הרבים דברי הכל אסור לימא רב דאמר
כבית שמאי, דאלו לבית הלל אף על גב דברשות הרבים אסור ברשות היחיד שרי. תנאי
היא. כלומר דרב סבר כר' אליעזר ור' שמעון ומוקמי לה לפלוגתייהו בין ברשות הרבים
בין ברשות היחיד וכלאמרן לעיל. והרי"ף פסק במסכת שבת (קמו, א) כי הא דאמר רב

יהודה אמר רב וכיון שכן קיימא לן דבין ברשות הרבים בין ברשות היחיד פליגי, אבל רבינו נסים גאון ז"ל כתב דליתא לדרב משום דאיכא משניות טובא דלא כוותיה לתנן בפרק צ דחולין (מא, א) אין שוחטין לתוך הגומא אבל עושה גומא לתוך ביתו כדי שיכנס הדם בתוכו ובשוק לא יעשה כן כדי שלא יחקה את המינים, והיינו דלא כרב, ותנן בפרק קמא דמו"ק (ח, ב) ועושין נברכת במועד וארון עם המת בחכרו הא ברשות הרבים אסור, וטובא נמי דמייתי בירושלמי דפרק בתרא דכלאים (ה"א). ולא ראיא היא דמאי אולמיייהו דהנך מתני' מהא דאקשי' עליה דרב ואמרו תנאי היא דילמא כולהו כהדין תנא דשוחטין בחמה, ועוד דהנך משניות הא משמע דלא פליגי עליה דרב מדלא אמרינן עלייהו לימא מתניתין פליגא אדרב כי היכי דאמרינן בפרק קמא דעבודה זרה (יב, א) גבי נתפזרו לו מעות לפני עבודה זרה לא יסוח ויטלם וגו'. וטעמא דמילתא דבההוא דחולין הדבר ניכר וידוע שאינו עושה אלא [לנקר] חליו ובשוק לא שייך, וההיא דמועד קטן היינו טעמא משום דמה שהוא עושה העולם סוברים שהוא אסור ואינו אלא מותר אמור אבל כאן העולם סוברים שהוא מטיח את גגו וזה אסור מה שאין כן שם אף על פי שהם חושדים אותו במעשה ממש שהוא עושה שיהא עושה באיסור אינו כן אלא בהיתר. וההיא נמי דתניא בפרק אף על פי (כתובות ס, א) נחום איש גליא אומר [אינור] שעלו בו קשקשים ממעכן ברגלו כלנעא ואינו חושש וקא פסיק הלכה כנחום איש גליא, ההיא נמי לא דמיא לרב דהתם אין חושדין אותו אלא במה שהוא עושה והם חושדים שהוא אסור ואינו אלא מותר אבל בשטיחת בגדיו לחמה יחשדו אותו שלכבס וללבן אותם בחמה הוא מתכוין. ומיהא לדברי הרב רבינו נסים ז"ל הולכת סולם ברשות הרבים אסירא כלישנא בתרא דרב חנין בר אמי. ומיהא הא דמועד קטן לא ניחא לי שפיר דהא התם משום חשש שיחזיקו בו בעושה מלאכה גמורה לעצמו לצורך חול הוא ולא כרכי המת, ואלו באדם מפורסם מותר כדאיתא התם בירושלמי (מועד קטן פרק קמא א' ה"ו), וכיון שכן אף הם חושדין אותו במלאכה אסורה דאורייתא דמועד אסור במלאכה דבר תורה לכולהו תנאי ולכולהו אמוראי כדאיתא בהדיא בשלהי מסכת

(כצ"א)

עי"ש.

א'

י"ח

חגיגה

מסכת

מתניתין דלא כי האי תנא דתניא אמר רבי שמעון בן אלעזר מודים ב"ש וב"ה שמוליכין את הסולם משובך לשובך לא נחלקו אלא להחזיר שב"ש אומרים אין מחזירין וב"ה אומרים אף מחזירין אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בסולם של שובך אבל בסולם של עליה דברי הכל אסור ר' דוסא אומר מטהו מחלון לחלון אחרים אומרים משום רבי דוסא אף מדדין בו בני רבי חייא נפוק לקרייתא כי אתו אמר להו אבוהון כלום מעשה בא לידכם אמרו לו סולם בא לידנו והתרנוהו אמר להם צאו ואסרו מה שהתרתם אינהו סבור מדקא אמר רבי יהודה בסולם של עליה לא פליגי מכלל דתנא קמא סבר פליגי ולא היא רבי יהודה טעמיה דתנא קמא קא מפרש ממאי מדקתני מוליכין את הסולם משובך לשובך ואי סלקא דעתך בסולם של עליה פליגי האי מוליכין את הסולם משובך לשובך מוליכין את הסולם לשובך מבעי ליה אלא לאו הכי קאמר של שובך אין של עליה לא ואידך מי קתני סולם של שובך משובך לשובך קתני ואפי' לכמה שובכין איכא דאמרי אמרו לו הטוי סולם של עליה בא לידנו והתרנוהו אמר להם צאו ואסרו מה שהתרתם אינהו סבור מאי דקא אסר תנא קמא קא שרי רבי דוסא ולא היא מאי דקא שרי תנא קמא קא אסר רבי דוסא: אבל מטהו מחלון לחלון וכו': אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ביום טוב ב"ש אומרים יחפור בדקר ויכסה וב"ה אומרים לא ישחוט אא"כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ממאי דלמא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא היכא דאיכא דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא ואי נמי עד כאן לא קאמרי בית הלל הכא אלא דשובכו מוכיח עליו אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא בית שמאי אומרים לא יטול אלא אם כן נענע מבעוד יום וב"ה אומרים עומד ואומר זה וזה אני נוטל אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ביו"ט אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ודלמא לא היא עד כאן לא אמרי ב"ש אלא היכא דאיכא דקר נעוץ

רש"י מתניתין. דקתני בהולכת סולם פליגי לאו כי האי תנא דקתני בהולכה מודו מפני שצורך י"ט היא: אבל של עליה אסור. דההוא ודאי אמרי להטיח גגו הוא

כריד: מדלין זו. אם החלון רחוק ואין ראש הסולם מגיע קם זה בהטיה מדלין גליו קל סולם מעט מעט: להרייתא. לכפרים לראות קדוניה: סולם בא לדינו. הולכת סולם קל עליה לקובד: מכלל דת"ק סבר. בקל עליה פליגי בחזרה ומודים בהולכה: טעמיה דת"ק קא מפרש. ובקל עליה ליכא למאן דשרי: ממאי מדקתני. במלתיה דת"ק משובד לקובד אלמא בסולם המיוחד לקובדין קאי: מי קתני סולם קל קובד. דנהוי משמע דבקל קובד קאי: משובד לקובד קתני. ולעולם בקל עליה ורבותא אשמועינן דיוליכנו מעליה לקובד ראשון וממנו לכמה קובדין: הטוי סולם קל עליה. והולכו לקובד מצעוד יום ועכשיו בא להטותו מחלון לחלון: מאי דקא אסר ת"ק. דרבי דוסא דהוא ר' יהודה דאמר בסולם קל עליה אסור להוליך קא שרי רבי דוסא מיהא להטות: ולא היא מאי דקא שרי ת"ק. דהיינו קל קובד להוליך קא אסר ר' דוסא ואתא למימר הולכה אסור הטוי שרי ובקל עליה לא איירי כלל: מוחלפת השיטה. כאן הוחלפה שיטתן וכריד להפוך דבריהם: וממאי דמוחלפת. ומאי קשיא ליה לר' יוחנן דלמא טעמייהו דב"ק התם משום דאיכא דקר נעוץ וליכא דאסור: אכל היכא דליכא דקר נעוץ. דאיכא דאסור דאסור חפירה לא שרו ואפי' בעפר תיחוח שהוא כחפור ועומד והכא נמי לא שניא דהא איכא חשדא דלהטיח גגו: אכל התם לא. דגזרי משום כתישה דלמא זמנין דבעי כתישה: אלא אי קשיא. מתניתין אהדדי שהולך רבי יוחנן להחליף שיטתן וכריד להפוך דבריהם: הא קשיא. על זו החליפה: לא יטול. מן הגזלות ד"ט: א"כ נענע מצעוד יום. ולא סגי בהכנה בדבור בעלמא כדמפרש לקמן טעמא דלמא למחר כי שקיל להו חיים עליהו וממליך: (כ"ט)

תוספות ולא היא דר"י טעמא דת"ק מפרש. וא"ת והא כל מקום דתני במה לחלוק וי"ל דהיינו במשנה אבל לא בברייתא. : מאי דקא שרי ת"ק קא אסר רבי דוסא. דאפי' בשאר סולמות לא שרי אלא הטוי ותימה רבי דוסא דאמר כמאן דלכ"ע שרי הולכה בשאר סולמות וי"ל דר' דוסא יאמר דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה משמע דק"ל כר' דוסא ותימה דאמר בעירובין פרק חלון (דף עז : ושש) מטלטלין את הסולם ובכולי שמעתין משמע דאסור לטלטל סולם של עליה ור' דוסא אוסר אפי' סולם של שובד וי"ל דשני מיני סולמות הן וכן משמע בהדיא פרק חלון (שם דף עז :) והתם מיירי בקטנים והכא מיירי בגדולים והר"ר אברהם מבורגוו"ל פירש דהתם מיירי בשבת דמאי טעמא אסרי לטלטל הסולם משום

דמחזי דלהטיח גגו הוא צריך ובשבת ליכא חששא שאסור להוציאו לחוץ אבל הכא מיירי ביום טוב דמותר להוציאו לחוץ וא"כ איכא הך חששא ולפי זה אסור לטלטל הסולם שלנו בי"ט ואפילו בביתו דשמא הלכה כרבי דוסא וצ"ע: **אלמא** גבי שמחת י"ט ב"ש לחומרא וכו'. וא"ת אמאי לא פריך מביצה שנולדה ופי' הקונט' משום דגבי ביצה לא שייך שמחה שאין בה שמחת י"ט כ"כ ומה שמתירין ב"ש היינו מטעם דלית להו הכנה ומטעם דלא דמי לפירות הנושרים ולמשקין שזבו: **אמר** ר' יוחנן מוחלפת השיטה. פירוש ההיא דתריסין דב"ה סברי אין מסלקין התריסין בי"ט וכל הנך משניות דמייתי מחליף ואותה דהשוחט כדקאי קאי וקשה טובא להדא פי' דא"כ מתוקמא לפי המסקנא כל הני שנויי דחיקי דלעיל דמייתי הואיל ולא מחליף בשום פנים אותה דהשוחט ועוד קשה מאי קאמר גבי עור משום דמחזי למזגא עליה הא מפרש טעמא לקמן (דף יא:): דהתירו סופן משום תחלתן וע"ק דא"כ דאותה דהשוחט נשארת במקומה א"כ רבה ורב יוסף שקלו וטרו (לעיל דף ז:): אליבא דב"ש וזהו דוחק גדול ועוד קשה כיון דמוחלפת ההיא דתריסין סבירא להו לב"ה דאין מסלקין משום דיש בנין וסתירה בכלים ובריש פרק כל הכלים (שבת דף קנב: ושם) סתים לן תנא דאין בנין וסתירה בכלים לכך פר"ת דמוחלפת השיטה היינו ההיא דהשוחט דב"ה סברי יחפור בדקר ויכסה וכו' והשתא ניחא הכל ואומר ר"ת תמיה אני על מה הצריכו העולם הכנה וזכור אני דבימי נערוטי לא הוי מצריכין כלל אך עתה לפי מה שטעו דסבורים דמוחלפת לא קאי אהשוחט וכו' וב"ה לחומרא לפיכך מצריכין הכנה ומיהו זה אינו דלפי פירושו נמי לכל הפחות סברי ב"ה מאי דסברי ב"ש מעיקרא וב"ש בעו דקר נעוץ ואפי' בעפר תיחוח בעו הכנה מדקאמר הכא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא דאיכא דקר נעוץ משמע אפילו בעפר תיחוח בעו ב"ש דקר נעוץ מבעוד יום משום הכנה כדפי'ה ותדע דאלי"כ הא דקאמר רב יהודה לעיל והוא שיש לו דקר נעוץ לאו אליבא דב"ה הוא לפי המסקנא דאמרי ב"ה שיחפור בדקר לכתחלה וישחוט ואע"ג דמייתי מלתיה דרב יהודה גבי ומודים מכל מקום קאי אכולה מתניתין כדפרישית וסברא היא דלא פליגי ב"ש וב"ה אלא בהא דבכה"ג דשרו ב"ש בדיעבד שרו ב"ה לכתחילה ולעולם בעו דקר נעוץ משום הכנה ועוד ראייה מדקאמר רב יהודה גופיה לעיל (דף ח:). ממלא קופתו ועושה בה כל צרכו משמע דבעינן הכנה לפי האמת ואע"פ שיש לפרש דבשאר צרכים מיירי כגון לכסות בו צואה אבל לכסוי דם לא בעינן הכנה לא משמע הכי לעיל לפי המסקנא וגם עתה דאמר מוחלפת השיטה אין להחליף פירוש דברי האמוראין וא"כ יפה נהגו העולם שלא לכסות רק בעפר מוכן שהוא תיחוח כגון מצבור של אפר או שראוי לצלות בו ביצה ולא מעפר תיחוח שע"ג קרקע שהוא בטל אגב קרקע ולא מאפר הכירה שהוסקה בי"ט אם אינו ראוי לצלות בו ביצה ותימה א"כ דמוחלפת קאי אההיא דהשוחט ובית שמאי לחומרא

היכי מונה לה במסכת עדיות גבי הנך דבייש לקולא ובית הלל לחומרא וי"ל
דמונה לה לפי הטעות דנשנית קודם דמוחלפת השיטה : (תוספות)

רש"א ולא היא מאי דקא שרי תנא קמא קא אפר ר' דוסא. ואם תאמר ור' דוסא
דקאמר כבית שמאי. יש לומר דסבירא ליה דלא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה
והטוי של עליה לכולי עלמא אסור. ויש מקשים מהא דאמרינן בעירובין בפרק חלון
(עז, ב) סולם המארי אינו ממעט בחלון דהוי ליה דבר שניטל בשבת וכל דבר שניטל
בשבת אינו ממעט בחלון, ואקשינן אי הכי אפילו סולם הנורי התם כבידו קובעתו
ומתוך שהוא כבד אין אדם נוטלו משם ולא מחמת איסור שבת, וכן פרש"י ז"ל וז"ל
כובדו קובעו מתוך שהוא כבד אין נוטלין אותו משם ולא משום איסור אלא שקשה
ליטלו ע"כ, אלמא משמע מהתם דכולן ניטלין בשבת. ותירץ רבינו תם ז"ל דהכא מיירי
בסולמות שאנו רגילין לעשות לעלויות שאין דרך לטלטלן והם היו רגילין להטיח בהם
גגות אצל בעירובין מיירי בסולמות שלנו שאדם רגיל לעשות לטלטלן בכל עת ואין
רגילות להטיח בהם גגות הילכך מותר, ואי נמי הכא בסולמות גדולות מאד שאין רגילות
לעולם אלא להטיח בהם גגות אצל בעירובין בשאר סולמות קטנות שרגילין להזיזן
ולטלטלן בכל עת והילכך שרי. אצל ר"ח ז"ל פירש שם כבידו קובעתו דמשום שהוא
כבד אדם קובע לו מקום ואינו ניטל בשבת וכיון שאינו ניטל ממעט, וזה לשונו סולם
המארי שאין לו וכו' אינו ממעט מפני שהוא קל וניטל בשבת אצל סולם הנורי שהוא
כבד ואינו ניטל בשבת ממקום למקום ממעט ע"כ, וכן מלאתי שם לראב"ד ז"ל שפירש
כן בפירוש דמפני כובדו קובע לו מקום ולפיכך אינו ניטל בשבת. ורמינהו השוחט חיה
ועוף וכו'. והא ללא פריך מביאה שנוולדה ציוס טוב כבד פרש"י ז"ל משום דביאה לא
שייכא בה שמחת יו"ט, ונראה לי דמהא דסמיך לה ניחא ליה טפי ודכוותה איכא
בעלמא בפרק קמא דחולין (ו, א) בשמעתא דתערובת דמאי. עוד נראה לי דמהאיא
דביאה לא מאי לאקשווי מיהא לבית הלל דאיכא למימר דטעמייהו משום הכנה דרבה
דהיא דאורייתא, וכיון דלא מאי לאקשווי מינה לבית הלל ניחא ליה טפי לאקשווי מכל
הנך מתניתין דקשו לכולהו, כן נראה לי. הא דאמרינן: עד כאן לא קאמרי בית שמאי
התם אלא היכא דאיכא דקר נעוץ. פירש רש"י ז"ל כיון דאיכא דקר נעוץ אין כאן
חפירה אצל היכא דאיכא דקר נעוץ לא דדמי לחפירה, ואינו מחוור דאף על גב דאיכא
דקר נעוץ הא ודאי מיחזי כחפירה דהא קא עביד גומא. אלא הכי פירוש דאיכא דקר
נעוץ הויא לה הכנה אצל ליכא דקר נעוץ לא הויא הכנה. ואם תאמר מכל מקום אפילו

היכא דליכא דקר נעוץ הא קא עביד גומא ואף על פי שאינו צריך אללא לעפרא ופטור עליה איסורא מיהא איכא אללא דמשום שמחת יום טוב מקילינן בה, יך לומר דליכא דקר נעוץ חשיבא הכנה גמורה ושרי רבנן זכי הא ביום טוב לגמרי כאלו אין כאן איסור כלל. האי ליסנא דאמרינן הכא אי נמי עד כאן לא קאמרי צית הלל התם. אינו כשאר אי נמי דליכא בתלמודא דפירושן כמו איבעית אימא דהכא הא אצטריך לשנויי נמי אליבא דצית הלל ופירושן וכן, כלומר וכן לצית הלל אלימא (דהתם) [דהכא] משום דצובכו מוכיח עליו. (רשב"א)

א

-

י

דף

אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא כיון דמוקצה הוא בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגי אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא ב"ש אומרים אין נוטלין את העלי לקצב עליו בשר וב"ה מתירין אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ב"ש וכו' אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ממאי דלמא לא היא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא היכא דאיכא דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא דאיכא תורת כלי עליו אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא ב"ש אומרים אין נותנין את העור לפני הדורסן ולא יגביהנו אלא אם כן יש עליו כזית בשר וב"ה מתירין אלמא גבי שמחת יום טוב ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ביום טוב וכו' אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ממאי דלמא לא היא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא היכא דאיכא דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא דחזי למזגא עלויה אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא ב"ש אומרים אין מסלקין את התריסין ביום טוב וב"ה מתירין אף להחזיר אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ביו"ט וכו' בשלמא ב"ש אבית שמאי לא קשיא התם

דאיכא דקר נעוץ הכא ליכא דקר נעוץ אלא ב"ה אבית הלל קשיא אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה (אי נמי) עד כאן לא קאמרי בית הלל הכא אלא משום דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים אבל התם לא: מתני' ב"ש אומרים לא יטול א"כ נענע מבעוד יום וב"ה אומרים עומד ואומר זה וזה אני נוטל: **גמ'** אמר רב חנן בר אמי מחלוקת בבריכה ראשונה דב"ש סברי גזרינן דלמא אתי לאמלוכי וב"ה סברי לא גזרינן אבל בבריכה שניה דברי הכל בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגיא וב"ה למה ליה למימר זה וזה אני נוטל לימא מכאן אני נוטל למחר וכי תימא ב"ה לית להו ברירה והתנן המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאים נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורין חשב להוציאו באחד מהן או בחלון שיש בו ארבעה על ארבעה מצלת על כל הפתחים כולן ב"ש אומרים והוא שחשב להוציאו עד שלא ימות המת ובית הלל אומרים אף משימות המת הא אתמר עלה אמר רבה לטהר את הפתחים מכאן ולהבא וכן אמר רבי אושעיא לטהר את הפתחים מכאן ולהבא מכאן ולהבא אין למפרע לא רבא אמר לעולם למפרע והכא היינו טעמא דלמא מטלטל ושביק מטלטל ושביק וקא מטלטל מידי דלא חזי ליה והא אמרת בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגיא הני מילי מערב יו"ט

קס"י אכל היכא לזיכא דקר נעוץ לא. והא נמי להא דמיא דלמא ממליך ואשתכח דטלטלה בכדי דכיון דממליך בטלה לה הזמנה למפרע: אלא כיון דמוקצה הוא. כיון דחינו אסור אלא משום מוקצה בהזמנה בעלמא סגי: את העלי. דף עב וכדז וכותשין זו חטים לטרגים וטיסני והוי מלאכתו לאיסור וקא סברי ז"ש אסור לטלטלו ואפי' לצורך גופו שצריך לגוף הכלי למלאכה המותרת היום: תורת כלי עליו. ואף על פי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו: אין נותנין את העור. שהופשט ביום טוב: לפני הדורסן. לא ישטחנו במקום דריסת הרגלים שזה צורך עבוד שמתעבד ע"י הדריסה: וז"ה מתירין. קס"ד משום שמחת יום טוב דאי לא שרית ליה לא שחיט: למזגא עליה. כן היתה ישיבתם שוטחין בגדים על גבי הקרקע ונסמכין ויושבין על צרכיהן כפופין כדאמרינן בפסחים (דף קה.) הוה זגינן אצרכי דהדדי ונמלאת שטיחתו צורך י"ט: תריסין. ללחות החלונות של חנויות שסוגרין בהן החלונות כלילה ומסלקין אותם ביום ונותנין אותן לפנייהם ושוטחין

עליהן תכלין למכור לרבים ובי"ט מותר ליקח מחנוני המכיר אותו ובלבד שלא יזכיר סכום מקח: אף להחזיר. ולסגור בהן וחזרה ודאי שלא לאורך היא ואפילו דאמרינן אין בנין בכלים טרחא ללאו אורך מיהא הוה וקא שרינן ליה משום תחלתן כדלקמן אלמא משום שמחת י"ט מקילינן וקשיא ב"ה דכסוי: הכא ליכא דקא נעוץ. כלומר ליכא טעמא להתירא דקא סברי י"ט בנין בכלים: מתני' עומד ואומר. מצעוד יום: גמ' בצריכה ראשונה. דרך מגדלי יונים להניח צריכה ראשונה של כל שנה להיות נוות לאמה: גזרינן. כי שקיל להו למחר אתי לאמלוכי וחיים עלייהו והוי ליה טלטול שלא לאורך ומשנענע ומשמץ בהן מצעוד יום לשחיטה ולא חס עלייהו תו לא חיישינן דחיים: צריכה. קובי"ד בלע"ז שהיונים יולדים צריכה בכל חדש וחדש והן שני גוזלות זכר ונקבה ומפסיקין בתקופת טבת וחוזרים ויולדים בניסן: לית להו צריכה. וכי שקיל למחר דלמא לא הגי אזמין והוא לא הזמין את כולם אלא כדי לרכו: ולו פתחים הרבה. כולם פתחים או כולם סגורים: כולם טמאים. כל כלים המונחים בחלל הפתחים תחת עובי התקרה של פתח טמאים ואע"פ שאינו תחת הגג המאהיל על המת שגזרו חכמים טומאה על מקום שהוא דרך יציאת הטומאה שסופו ללאת דרך שם וכאן אין לנו יודעים באיזה יוציאו הלכך כולם טמאים: נפתח אחד מהם. לאחר מיתת המת: הוא טמא. בין כלים דמעיקרא בין כלים דלכסוף המוצאין לו מבחוץ: וכולן טהורים. לדברי הכל מוקמינן להו דמודו הכל מכאן ולהבא בכלים המוצאים לתוכן אחרי כן מבחוץ דודאי בההוא דנפתח מפיק ליה: ארבעה על ארבעה. בכך שערוהו שראוי להוצאת מחים: מאלת על כל הפתחים. מלטמא כאילו נפתח: אף משימות המת. וקס"ד דצריכה פליגי ובכלים שהיו בהם בין מיתה למחשבה ב"ט סברי לא אמרי' הוברר דמעיקרא דעתיה להכי הואי ולא ירדה הטומאה לשאר הפתחים וב"ה סברי הוברר ולמאי דס"ד השתא סבירא לן דנפתח אחד מהם נמי הווי פליגי בכלים דמעיקרא וטהורין דקא תני לעיל לדברי הכל בכלים דמכאן ולהבא: הא אתמר עלה כו'. ואפי' ב"ה לית להו הוברר ואין מטהרין אלא כלים דלכסוף דלאחר מחשבה אבל הראשונים טמאים וב"ט מטמאין אף האחרונים דקא סברי משירדה תורת טומאה לפתחים לפני מחשבה במיתת המת שוב אינו עולה מהם אלא על

ידי מעשה כגון נפתח ונפתח אחד מהם לא פליגי מידי: רבא אמר לעולם למפרע. נמי מטהרין ב"ה דאית להו ברירה והכא צמתניתין היינו טעמא לכריך לצרר ולומר אלו אני נוטל דלמא למחר מטלטל ובודק השמנים וסביק הא וסקיל אידך נמלא מטלטל מה שלא הזמין שהרי לא היה דעתו אלא בכדי לרכו הלכך אומר זה וזה אני נוטל ולמחר על כרחיה הני מיילי דסקיל: והא אמרת בעומד. מרחוק ואין מנענע סגיא אלמא לא צדק מאתמול הכחוסים והשמנים ואכתי איכא למיחש: ה"מ מערב י"ט. כלומר היכא ידע מערב י"ט דהני הוא לאזמינן דתו בין שהן כחוסין בין שהן שמנים לא שקיל אחריני שהרי יודע שמוקצין הם שלא זמנן: (כ"ז)

תוספות ב"ש אומרים והוא שחשב עליו וכו' וב"ה אומרים אף משימות המת. וקא סלקא דעתך דמיירי בכלים דלמפרע וה"ה דפליגי כשנפתח אחד מהם ובכלים דלמפרע והא דקאמר לעיל נפתח אחד מהם הוא טמא והן טהורין ולא פליגי ב"ש מיירי בכלים הבאים אחר כן שם ותימה אדפליגי בחשב ליפלגו בנפתח ובכלים דלמפרע וי"ל דנקט חשב משום רבותא דב"ה דאפי' במחשבה דעלמא פליגי דמועיל להציל כל הפתחים אחרים אבל תימה לב"ה דאית להו ברירה היכי משכחת כשמת בבית ולו פתחים הרבה דכולן טמאים הא איכא למימר לבסוף כשמוציאין בההוא פתח הוברר הדבר מתחלה דסופו לצאת דרך שם וי"ל כגון שעשאו פתח חדש והוציאו המת דלא שייך ברירה א"נ מיירי דנשאר המת במקומו: (תוספות)

ר"ב"א בית שמאי אומרים אין נוטלין את העלי לקצב עליו צער כו', ודילמא עד כאן לא קאמרי בית שמאי התם דאיכא דקר נעוץ אצל הכא לא. דהוה ליה מוקצה, ואפילו לרב נחמן דאמר בריש פרקין דלית להו לבית שמאי מוקצה צמוקצה כי האי מודו דחמיר טפי לאדם מיחד לו מקום (בנסר) [כמסר] הגדול (וביתד) [וכיתד] של מחרישה וכדמשמע בריש פרק כל הכלים (קכג, א ע"ש). הכי גרסינן בספרים שלנו: בית שמאי אומרים אין מסלקין את התריסין בי"ט וכו' ורמינהי השוחט חיה ועוף ביום טוב וכו' בשלמא בית שמאי אבית שמאי לא קשיא התם דאיכא דקר נעוץ הכא לא אלא בית הלל אבית הלל קשיא אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה. ותו לא, ויש להפך לפי גרסא זו א' מהן, ויש מי שפירש דמהפכינן הא דתריסי חנויות משום דתנינן בבחירתא (עדות פ"ד מ"ב) הא דהשוחט בקולי בית שמאי וחומרי בית הלל וכל מה דתנינן

בבחירתה דוקא. אבל רבינו תם ז"ל פירש דהך דהשוחט מפכינן, דאי מפכינן הך דתריסין אם כן רבה ורב יוסף דאייירי לעיל (ז, ב) בשחוט חפור וכסה וכו' אליבא דבית שמאי איירי, ועוד לרב יוסף דאמר כיצד אומר לו לך חפור שחוט וכסה ולא חיישינן לאימלוכי אי לבית שמאי הא בית שמאי ודאי חיישי לאמלוכי גבי מחלוקת בבריכה ראשונה וגבי אין מוליכין טבח וסכין אלל בהמה ואין מוליכין תבלין ומדוך אלל מדוכה (לקמן יא, א), אבל אי מפכינן ההיא דהשוחט לא תיקשי מידי דרבה דאמר שחוט חפור וכסה דחייש לאמלוכי אליבא דבית הלל, ואף על גב דבית הלל לא חיישי בהני לאמלוכי משום דגבי הני הוא דליכא למיחש בהו לאמלוכי משום דהא לא עביד איסורא לגמרי אלל משום טורח יום טוב אבל כסוי עפר אי ממליך ולא שחיט נמצא שטלטל עפר שלא לאורך ולא דמי מוקצה דעפר למוקצה דיונים דהא ביונים בזה ובזה אני נוטל סגי ובעפר לא סגי, ועוד דכי פריך לעיל ולכסייה בדקר נעוץ פריך אליבא דבית שמאי דהא משמע דארישא דכוי אין שוחטין אותו ביום טוב קאי כדכתבינן לעיל (ד"ה הא דאקשינן) אבל אי מפכינן ההיא דהשוחט אחי שפיר דפריך אליבא דבית הלל, ועוד דאי הא דהשוחט כדקיימא קיימא אכטרכינן לשנויי כל הני שנויי דחיקי ועור לפני הדורסן משום דחזי למזגא עלייהו ולקמן (יא, ב) אמר עולא דהוי טעמא משום שמחת יום טוב דהתירו סופן משום תחלתן ונאטרך לומר דעולא דאמר ג' דברים התירו סופן משום תחלתן אליבא דבית שמאי אמרה לשמעתי, ועוד אי מפכינן הך דסלוק תריסין דאסרי בית הלל נימא דבית הלל אית להו יס בנין בכלים ואלו בריש פרק כל הכלים (קכב, ב) סתם לן תנא (דגין) [דאין בנין וסתירה בכלים] וגזירה שמה יתקע כדמפרש לה רבא וכי סתים לן תנא בבית שמאי, ולקמן נמי (כב, א) גבי זוקפין את המנורה לית להו לבית הלל יס בנין בכלים וסתירה בכלים. ואי קשיא לך אם כן היכי מתניא בבחירתה ההיא דהשוחט בקולי בית שמאי ובחומרי בית הלל, יס לומר לפני טעות דמתניתין דהכא מתניא, ותדע לך דאף לכשתמלא לומר דמפכינן הך דתריסין הוה ליה נמי למיתני הא דתריסין (סתם) [התם]. והרי"ף ז"ל כתב בהלכות שתי המשניות כדורתן בלא הפוך כלל, והוא מן התימא דהא מקשינן להו בגמרא אהדדי ומפכינן חדא מינייהו. ויס מרבתינו הכרפתים שפירשו מוחלפת השיטה דבית הלל ודאי החליפו שיטתן כאן להקל בתריסין וטעמא לפי שסלוק תריסין כרכי רבים ואין רוב כבוד יכולין לעמוד בה ולכך הקילו גבי תריסין, ואם היתה סוגיתנו סובלת הפירוש הזה היה פסק הרי"ף ז"ל כדקונו וגם הרב בעל העיטור ז"ל העמיד דברי הרב בענין זה, אלל שאין הפירוש מחוור חדא דהוה ליה לתלמודא לפרושי

האי טעמא להדיא, ועוד שאין זה כשאר מוחלפת השיטה שלמעלה ולא כשאר שיטתלמוד. אבל בספרי הגאונים ז"ל נמצאת גירסא אחרת כאן שהן גורסין אף בזו של תריסין ודלמא ע"כ לא קאמרי בית הלל התם אלא משום דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים אבל הכא לא, ולפי גירסא זו אין מן המשניות בחלוף וכדברי הרי"ף ז"ל. אלא שהדבר כריך תלמוד עדיין דכיון דאית להו לבית הלל דאין בנין בכלים וכדאיתא בפרקין דלקמן אמאי איצטריך רבי יוחנן לאפוכה, ועוד דהא אמר עולא לקמן דחזרת תריסין לאו משום דאין בנין וסתירה בכלים אלא משום שמחת יו"ט ואף חזרתו התירו משום תחלתן. ויש לומר דרבי יוחנן סבר דלא התירו בית הלל לסלק ולהחזיר אלא מפני שדרכן של תריסין להטלטל ואינן נדחקים הא אלו החזיר כל כרכו חייב חטאת ואף על פי שלא תקע, ואף על פי שלא החזיר כל כרכו כלומר שלא דחק פטור אבל אסור, ומשום הכי אסר רבי יוחנן גופיה לטלטל מנורה של חליות כדאיתא בפרק כירה (מז, ב), והלכך מסבר סבר ר' יוחנן שכל עצמן לא התירו בית הלל בתריסי חנויות אלא משום שמחת יום טוב ולא חשו לשמא יחזיר כל כרכו והתירו החזרה בעצמה אף על פי שהוא פטור אבל אסור, ומשום הכי הוה קשיא ליה הרי השוחט דדכותה הוא דכיון דאינו כריך אלא לעפרה ופטור עליה הוה להו למשרי בהו משום שמחת יום טוב ואף על גב דאי לא משום שמחת יום טוב פטור אבל אסור ואף על גב דאי מכוין לגומא עצמה חייב חטאת, והיינו דמהפך לה להא דתריסין, אבל אנן דקיימא לן דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים ובתריסין שיטתו להו כיר באמצע פליגי (לקמן יא, ב) ואף הן אינן נדחקים לעולם ורפויין הן הלכך אפילו בשבת שרי (לחלק) [לסלק], ואף להחזיר נמי מדינא שרי דקיימא לן כרשב"ג דאמר התם בשלהי פרק כירה דאם היה רפוי מותר ואפילו לבית שמאי אלא שגזרו אטו מן הגד ומן הגד נמי לבית הלל אינו אסור אלא משום שמא יתקע, הלכך משום שמחת יום טוב לא גזרינן גזירה לגזירה ככהאי גוונא דלא מוכחא מילתא דעבר אשבות דיום טוב, והכי נמי אמרינן (יא, ב) בעור לפני הדורסין כיון דחזי למזגא עלייהו ולא מוכחא מילתא דעבד ליה שבות דשרו בית הלל משום שמחת יו"ט ואף על גב דהיכא דליכא משום שמחת יום טוב כגון דערב יום טוב (יא, ב) ותריסין דבתים גזרינן, והלכך קמו להו תרתין מתניתין בלי הפוך כלל, כך תירץ הרמב"ן. אלא שקשה לי עדיין קצת דהא אמרינן התם בכירה (שבת מ"ז, ב) גבי מלצנות המטה וכרעות המטה וסיפי המטה ולווחין של סקיצס רשב"ג אמר [אם] היה רפוי מותר כלומר ואפילו בשבת ואפילו לכתחילה, וקיימא לן כרשב"ג וכדאמרינן התם בי רב (חמי) [חמא] הואי מטה גללניתא

דהוה (מחדד) [מהדר] לה ציומא טבא אמר ליה ההוא מדרבנן לרבא מאי דעתך בנין
מן הלל הוא נהי דאיסור דאורייתא ליכא איסורא דרבנן מיהא איכא אמר ליה אנן
כרשב"ג סבירא לן דאמר אם היה רפוי מותר, וא"כ תריסי חנויות אם רפויין הן אף
לכתחלה יהא מותר ולמה לא התיירו אלא משום תחלתן, ושמא לא התייר רשב"ג אלא
ברפויין ממש הא ברפויין ואינן רפויין והחזיר כל ארכו פטור אבל אסור, וכן כתב שם מורי
הרב רבינו יונה ז"ל. והלכך תריסי חנויות שאינן רפויין לגמרי בשיש להם ציר מן הלל
אסור אפילו לבית הלל ואפילו לא החזיר כל ארכו גזירה שמא יתקע (ויחזור) [ויחזיר]
כל ארכו, וכשאין להם ציר מן הלל אי לאו משום שמחת יום טוב אסור כתריסין דבתים
אבל משום שמחת יום טוב כיון דאפילו אותן שיש להם ציר מן הלל אין אסורין אלא
גזירה שמא יתקע מותר כדברי רבינו ז"ל. ועכשיו עם דברי הרי"ף ז"ל נתיישב מה ששנו
ההיא דהשוחט בבחירתא בקולי בית שמאי וחומרי בית הלל ולא שנו הא דתריסין
דמחומרי בית שמאי וקולי בית הלל היא. ומה שהקשו בתוספות מדשקלו וטרו רבה ורב
יוסף בההיא דהשוחט מסתברא לי שאינה קושיא, דהא לתרואי למתניתין דהשוחט
דמשמע דיעבד עם סיפא דמתניתין דמשמע אפילו לכתחלה אתי ולתרואי ליטנא
דמתניתין אתי. והרמב"ן ז"ל תירץ דאפשר לפרש דמפלוגתא דרבה ורב יוסף אליבא
דבית שמאי (לעיל ז, ב) נפקא לן לבית הלל דלרבה דסבר שלא התיירו בית שמאי לחפור
אלא לאחר שחט ב"ה לא התיירו כלל, אבל לרב יוסף דאמר דבית שמאי התיירו לחפור
קודם שחיטה אף בית הלל לא אסרו אלא בענין זה הא (לא) [אילו] היה עפר למטה
שוחט הוא ואינו נמנע דבשעת שחיטה שפיר קא שחיט ולא מידי עבד ולאחר שחט
חופר הוא דקור נעוץ דהוה ליה דיעבד ומודים בית הלל שאם שחט שיחפור דקור
ויכסה, וכן נראה מדברי ר"ח ז"ל שכן כתב וקיימא לן כבית הלל דאמרי לא ישחוט
אלא אם כן היה עפר מוכן וכרבה. ומה שהקשו מאי טעמא דרב יוסף דלא חייש
לאמלוכי דהא בית שמאי חיישי לעולם לאמלוכי, לא קשיא דשאני התם לכיון דסמוך
לחפירה שחיט לא חיישינן במקום דאיכא שמחת יום טוב וכדאמר רב יוסף (לעיל שם
ע"ש) ואנא אמינא הא עדיפא דאי לא אתי לאימנועי משמחת יום טוב דמשמע דאיכא
למיהש לאמלוכי אלא (אשרי) [דשרינן] ליה. והא דאקשינן נמי ולכסיה דקור נעוץ הכי
קאמר הא מתניתין דכוי כמאן לכולי עלמא שרי לכסויי או דקור נעוץ לבית שמאי או
באפר כירה לבית הלל, ועוד דמאי דכר להו דמתניתין קא מקשינן מינייהו הכי. והא
דאמר עולא בעור לפני הדורסן משום דהתיירו סופן משום תחלתן והכא אמרינן משום

דחזי למזגא עליה, ה"ט דאי לאו דחזי למזגא עליה לא שרי ליה משום שמחת יום טוב
אבל השתא דחזי למזגא עליה שרי סופן משום תחלתו, ודעולא לא פליג אמאי דפרקינן
הכא ואוקימנא משום דחזי למזגא עליה, ותדע לך מדאקשינן עליה פשיטא ואי אתיא
ללא כאוקימתא דהכא מאי פשיטא הא ודאי כריכא טובא. גמרא: רבא אמר לעולם
למפרע. כלומר דבית הלל אית להו ברירה ולטהר הפתחים למפרע קאמר. ואם תאמר
כולן טמאין היכי משכחת לה, [דהא] כשנפתח אחד מהן והוליאו דרך שם כולן טהורין,
יש לומר כשנסרף המת בתוך הבית או שנתעכל, ואי נמי כשלא הוליאוהו דרך הפתחים
הישנים אלא שפתחו בו פתח חדש והוליאוהו דבהכי לא שייך ברירה. דילמא מטלטל
ושציק מטלטל ושציק. והלכך לא סגי באומר מזה אני נוטל עד שיגמור בדעתו מערב
יום טוב איזהו [ויאמר זה] וזה אני נוטל. ומסתברא (דב"ש) [דכ"ף] במכין את כולן
ואומר כולן יהיו מוכנים לי למה שאני כריך מהם שפיר דמי דהוה להו כאוויזין ותרנגולין,
אבל בתוספות אמרו שאי זימן כל יוני השובך לזוג אחד שהוא כריך אין הכנה זו חשובה
הכנה ולא יטול אפילו אחד מהן. ומכל מקום אם זימן את כולם (אם) [שאם] ילטרך את
כולם יקה ואם ילטרך לזוג אחד מהם לבד יקה הרשות בידו. (רשב"א)

דף י - ב

אבל ביום טוב אסור דזימנין דמשתכחי שמנים כחושים וכחושים שמנים
וקמטלטל מידי דלא חזי ליה אי נמי זימנין דמשתכחי כלהו כחושים
ושביק להו ואתי לאמנועי משמחת יום טוב: מתני' זמן שחורים ומצא
לבנים לבנים ומצא שחורים שנים ומצא שלשה אסורים שלשה ומצא
שנים מותרים בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורין ואם אין שם אלא הם
הרי אלו מותרים: גמ' פשיטא אמר רבה הכא במאי עסקינן כגון שזמן
שחורים ולבנים והשכים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום
שחורים מהו דתימא הני אינהו נינהו ואתהפוכי אתהפוך קמ"ל הנך אזדו
לעלמא והני אחריני נינהו לימא מסייע ליה לר' חנינא דאמר ר' חנינא רוב

זמן בתוך הקו ומלא לפני הקו. ובתוך הקו לא מלא כלום הרי אלו אסורים ובגמרא מפרש לה: גמ' כגון שזמן שחורים ולבנים. בשני קנין וכל הקנין מובדל בין במחילות ועליות כדרך כל שובכין עשויין עליות הרבה וכל עליה יש בה מחילות הרבה: השכים ומלא כו'. והכי קאמר זמן שחורים בקו זה ומלא בו לבנים ולבנים זמן בשני ומלא בו שחורים: דרבי חנינא. בצבא בתרא בלא יחפור: רוב וקרוב. אם בא מעשה לפנינו ויש לתלותו בדבר הקרוב לו להתיר או לאסור ויש לתלותו אחר הרוב לענין אחר חלוקה הקרוב הלך אחר הרוב ומתני' נמי הכי אמר דהא איכא למתלינהו להנד שחורים באותם שהיו אתמול בקו שבדלו וכן הלבנים ולומר נהפכו ולא תלינן אלא אמרינן מעלמא אתו ומרובא פירשו: כדאמר רבי. לקמן: בדף. שיט דף לפני השוכך בולט ויולא ממנו ושם באים ויושבין יונים דמעלמא תדיר שיראים ליכנס לקו מפני שאותן שבקו מגרשים את כל הבא אליהן וכשיואלין משוכך אלו נכנסין הלכך חיישינן שמא מן הדף באו לקנין הלכך אסורים דהוה להו כלהו קרובים שבדף ושבקו הלכך זיל בתר רובא: מה נפשך כו'. פירושא דמתניתין היא כלומר להכי אסורים דמה נפשך להתירם: ולימא מתניתין רבי היא. הא מתניתין סתמא היא והלכה כסתם משנה ואנן קי"ל (כתובות דף כא.) הלכה כרבי מחזירו ולא מחזירין]: הניח מנה. ממועות מעשר שני בתיבה: חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה. האחד חולין ואינו יודע איזהו ונוטל היפה שבהן ואומר אם (היא זו) של מעשר) הרי יפה ואם חולין היא תהא חזרתה מחוללת עליה: הכל חולין. הואיל ולא מלא כמו שהניח חולין להקל ולומר נטל את הראשון והניחו במקום אחר והניח שוב את אלו ושכח שאין אדם מניח מעות חולין ומעות מעשר ביחד: מנה מוטל. ונשאר הק מנה ממעשר: הכל חולין. הואיל ולא העלהו לירושלים לא הפרידן זה מזה ושניהם נטלן והניחם במקום אחר וזה חולין הוא שהניח הלום אחרי כן ושכח: שאני גוזלות. להכי איכא למימר האחד הלך וחזרו נשאר: הואיל ועשויין. רגילים הן להיות מדדין אחד אחד ויואלין ונכנסין אבל מנה לא הלך מאליו אלא כ"כ נטלו וכשנטל נטל שניהם: ולמה לי לשנויי עלה. רבי יוחנן ורבי אלעזר מה דוחקין לתלות טעם משנתנו במדדים הא לדידהו מתוקמת שפיר כרבנן בלאו האי טעמא דהא אינהו אפליגו בההיא דמעשר חד אמר מחלוקת

במונחין שני המנין זכיס אחד זעהווא הוא דקאמרי רבנן דכשנטל כל הכיס נטל
אבל זשני כיסוס מודו דהאחד נטל והניח השני וחד אמר מחלוקת זב' כיסין
זעהווא הוא דקאמר רבי מנה מונח ומנה מוטל: האי מאי. לא גרסינן: זשלמא
למ"ד כו'. המקשה סיומי מסייס למילתיה ומפרש קושייתו זשלמא מאן דמוקי
פלוגתייהו זב' כיסין דהיינו כדומיא דמתני' דהוּו שני גוזלות כריך לשנויי דתקום
מתניתין כרבנן מהאי טעמא הואיל ועשוין לדדות אלל למ"ד זשני כיסין מודו
רבנן השתא למה לי לשנויי מקום דעשוין לדדות הא זשני כיסוס נמי הכי
קאמרינן: השתא ומה כו'. לא גרסינן אלל ה"ג אלל למ"ד זכיס אחד מחלוקת
אבל זשני כיסוס דברי הכל מנה מונח ומנה מוטל השתא למה לי לשנויי עלה
האמר זשני כיסוס לא פליגי וחד מהני רבנן או רבי יוחנן או רבי אלעזר אוקמה
הכי ולעיל אמאי שנו תרוייהו הואיל ועשוין לדדות: אמר רב אשי הכא בגוזלות
כו'. מ"ד זכיס אחד מחלוקת זשני כיסין כעין כיס אחד קאמר דהיינו שני כיסין
מקושרין ודקאמר אבל זשני כיסין דברי הכל מנה מונח ומנה מוטל זשאין
מקושרין ומתניתין אפי' בגוזלות מקושרין משמע דהנותרין מותרין ולל אמרי' אותן
שזמן נטלו כולם ואלו אחריס הלכך אי לא זשאני גוזלות הואיל ועשוין לדדות
לא הוה מתוקמא כרבנן דהא זכיסוס מקושרין אמרי רבנן הכל חולין והשתא אגב
האי שנויא מתוקמא שפיר כרבנן דגוזלות דמדדין מנתחי אהדדי ואיכא למתלי
לקולל דחד מנייהו הוא דאזל ליה אבל כיסוס לא מנתחי ואדם זא ונטלן וכיון
דמקושרים הם שניהם נטל: (רש"י)

תוספות איכא חד דמערב בהו. ואיית ולבטיל ברובא וי"ל דבעלי חיים לא בטלי
דחשיבי אי נמי הי"ל דבר שיש לו מתירין לאחר יו"ט וכל דבר שיש לו מתירין
אפי' באלף לא בטיל: חד מנייהו אזל לעלמא. ואיית וכי תלינן לקולל בדבר שיש
לו מתירין ויש לומר דהואיל ונשאר שנים במקומם ודאי בכה"ג תלינן לקולל:
חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה. פ"ה בורר מנה היפה שבשניהם ויאמר אם זה
של מעשר מוטב ואם האחר של מעשר הרי זה מחולל על זה ותימה דמפרש בפרק
הזהב (בי"מ דף מה.) דאין מחללין כסף על כסף ולא מעות על מעות לכך נראה
דמחלל בתחלה המנה של מעשר על פרוטות של נחשת ואח"כ מחללו על מנה
היפה שבשניהם: הכל חולין. שאני אומר הוא לקח מעות של מעשר שני והני
אחריני נינהו ותימה דהא לא אמרי' שאני אומר להקל אלא כשהוא מדרבנן

כדאיתא בפסחים (דף י.) דקאמר שאני תרומה דרבנן לפיכך אני תולה להקל
לומר שאני אומר וכו' וי"ל דכיון שאין אדם מניח חולין אצל מעשר תלינן שפיר
לקולא ואמרי' ודאי לקח אלו משם ושכח ואחר כך הניח אלו שם : (תוספות)

רש"א מתני': זמן שחורים ומלא לבנים וכו'. במדלין ואי נמי בפורחין פריחה מועטת
דמטי להו בחד שיחיא דלית בהו משום אידה כדאיתא לקמן בריש פרק אין לדין (כד,
א), הא במפורחין אפילו (לא) מלא אותן שזימן ממש גם הן [אסורין] משום (לדין) [אידה]
כדאמרין בפרק אין לדין (סס) הלך יוני שובך ויוני עליה ופורים שקננו בטפוחין או
בצירות חייב. והא דאמרין לקמן (יא, א) במאי עסקינן אילימא במפורחין ליחוש דילמא
הנך אזלו לעלמא, התם נמי במפורחין פריחה מועטת, ואי נמי אפילו מוקי לה
במפורחין ממש לא ניחא לאקשווי והרי כד משום דניחא ליה טפי לאקשווי במאי דאיידי
זיה עד השתא כלומר באיסור [הכנה] (ד) [וכיון דאוקי לה במדלין איתרצא לה כולה
מילתא. לימא מסייע ליה לר' חנינא דאמר ר' חנינא רוב וקרוב וכו'. פירוש: ואפילו
בקורבא דמוכת, דבקורבא דלא מוכח כולי עלמא מודו זיה דאזלינן בתר רובא כדאיתא
בפרק לא יחפור (ב"ב כג, ב) בפלוגתא דרבי חנינא ורבנן. מה נפשך אי אחריני נינהו
הא אחריני נינהו. נראה לי פירושן אי בפלוגתא דרבי ורבנן דהניח מנה ומלא מאתים
כולן חולין כרבנן דאמרי הני אחריני נינהו הני נמי אחריני נינהו (דאי) [ואי] התם לא
אחריני נינהו אלא מנה מונח ומנה מוטל. הא איכא חד דמערב בהו. ואם תאמר כי
מערב חד בהו ליבטיל חד ברוב, יש לומר משום דכולהו דבר שיש לו מתירין דאסקה
רב אשי לעיל (ה, ב) אפילו בדרבנן לא בטיל, ואזלינן נמי בספיקתו לחומר' והיינו
דאזלינן בכולהו ספקי דמתניתין לחומר', ועוד דבעלי חיים לא בטילי כדאיתא בריש
פרק התערובות (זבחים עג, א). וחכמים אומרים הכל חולין. ואם תאמר למה מקילין
בהו רבנן כולי האי דמכל מקום ספיקא דאורייתא הוא וניזיל בהו לחומר', ויש לומר
במעשר שני דרבנן, ואי נמי אפילו בשל תורה דכודאי נשתנו משו' להו רבנן והילכך
אזלינן בהו בתר רובא דעלמא ורובא דחולין נינהו. הכא בכיסין קשורים. והא דמיייתי
לה בפרק קמא דפסחים (י, א) גבי הניח עשר ומלא כו' באנו למחלוקת רבי ורבנן, התם
נמי בצבורין מונחים בכיסין מקושרים קאמר למאן דמוקי לה הכא לפלוגתייהו בכיסין
קשורים.

(רש"א)

דמתעכל קטרייהו : בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורין : לימא מסייע ליה לר' חנינא דאמר ר' חנינא רוב וקרוב הלך אחר הרוב אמר אביי בדף רבא אמר בשני קנין זו למעלה מזו עסקינן ולא מבעיא זמן בתחתונה ולא זמן בעליונה ומצא בתחתונה ולא מצא בעליונה דאסירן דאמרינן הנך אזלו לעלמא והנך אשתרבובי אשתרבוב ונחות אלא אפילו זמן בעליונה ולא זמן בתחתונה ובא ומצא בעליונה ולא מצא בתחתונה הנך נמי אסירי דאמרינן הנך אזלו לעלמא והנך סרוכי סריך וסליקו : ואם אין שם אלא הן הרי אלו מותרין : היכי דמי אילימא במפורחין איכא למימר הנך אזלו לעלמא והני אחריני נינהו אלא במדדין אי דאיכא קן בתוך חמשים אמה אדדויי אדדו ואי דליכא קן בתוך חמשים אמה פשיטא דמותרין דאמר מר עוקבא בר חמא כל המדדה אין מדדה יותר מחמשים אמה לעולם דאיכא קן בתוך חמשים אמה וכגון דקיימא בקרן זוית מהו דתימא אדדויי אדדו קמ"ל כל היכא דמדדה והדר חזי לקניה מדדה ואי לא לא מדדה : מתני' ב"ש אומרים אין נוטלים את העלי לקצב עליו בשר וב"ה מתירין בית שמאי אומרים אין נותנין את העור לפני הדורסן ולא יגביהנו אלא אם כן יש עמו כזית בשר ובית הלל מתירין : גמ' תנא ושויין שאם קצב עליו בשר שאסור לטלטלו אמר אביי מחלוקת בעלי אבל בתברא גרמי דברי הכל מותר פשיטא עלי תנן מהו דתימא הוא הדין דאפי' תברא גרמי נמי והאי דקתני עלי להודיעך כחן דב"ה דאפי' דבר שמלאכתו לאיסור נמי שרו קמ"ל איכא דאמרי אמר אביי לא נצרכא אלא אפילו תברא גרמי חדתי מהו דתימא ממלך ולא תבר עלה קמ"ל וב"ש לא חיישי לאמלוכי והתניא בית שמאי אומרים אין מוליכין טבח וסכין אצל בהמה ולא בהמה אצל טבח וסכין ובית הלל אומרים מוליכין זה אצל זה בית שמאי אומרים אין מוליכין תבלין ומדוך אצל מדוכה ולא מדוכה אצל תבלין ומדוך וב"ה אומרים מוליכין זה אצל זה הכי השתא בשלמא בהמה אתי לאמלוכי דאמר נשבק האי בהמה כחושה ומייתינא בהמה אחריתי דשמינה מינה קדרה נמי אתי לאימלוכי דאמר נשבק האי קדרה

דבעיא תבלין ומייתינא אחריתי דלא בעיא תבלין הכא מאי איכא למימר ממלך ולא תבר כיון דשחטה לתבירא קיימא: בית שמאי אומרים אין נותנין את העור: תנא ושויין שמולחין עליו בשר לצלי אמר אביי לא שנו אלא לצלי אבל לקדרה לא פשיטא לצלי תנן הא קמ"ל דאפי' לצלי כעין קדרה אסור ת"ר אין מולחין את החלבים ואין מהפכין בהן משום ר' יהושע אמרו שוטחן ברוח ע"ג יתדות אמר רב מתנה הלכה כר' יהושע איכא דאמרי אמר רב מתנה אין הלכה כר' יהושע בשלמא למ"ד הלכה כר' יהושע אצטריך סד"א יחיד ורבים הלכה כרבים קמ"ל הלכה כיחיד אלא למ"ד אין הלכה פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מסתבר טעמיה דר' יהושע דאי לא שרית ליה ממנע ולא שחיט קא משמע לן ומ"ש מעור לפני הדורסן

רפ"י דמתעכל קטרייהו. ניתר הקשר שלהם ומתפרק מאליו והבא ונטל שמה לא מקושרין מצאם וחטף האחד והלך לו: לפני הקו. דרך כל שזכין להיות מעט מן דף העליה בולט חוץ למחילה של כל קו וקו ושם היונים יוצאים לאויר ונוחים שם כרעונם וחוזרים לקו: הלך אחר הרוב. כי הכא דלא אמרי' אלו אותן שזמן בתוך הקו שהוא קרוב ללפני הקו אלא אמרי' מעלמא אתו: בדף. דכלהו קרוב נינהו הלכך הלך אחר הרוב דאיכא תרתי: רבא אמר. הא לא אצטריך לאשמועינן אלא בשני קנין זו למעלה מזו ובשניהם גוזלות וזמן את שבזו ולא זמן את שבזו ולמחר בא ולא מצא בתוך הקו שזמן אלא לפניו ובאותו שאל זמן לא מצא לא לפניו ולא לתוכו הלכך אסירי ולא משום הששא דיוני דעלמא אלא מאחר שאל מצאן במקומן ועוד שבקו האחר המוקצה לא מצא כלום יש לחוש שמה אלו שמה לפני הקו המוכן לא מתוכו יאלו אלא מתוך המוקצה: ולא מיבעיא קאמר לא גרסי' אלא ה"ג ולא מיבעיא זמן בתחתונה ולא זמן בעליונה כו'. כלומר ותנא דאצטריך לאשמועינן אסורים לאו כשזמן את של תחתונה ולמחר מצא בתחתונה לפניו ולא בתוכה ולא מצא בעליונה כלום אצטריך למימר דאסירי דחיישין דלמא הני דאזמין אזדו להו והגך שמה לפניו משל עליונה באו ואשתרבוזי אשתרבוז למטה ונחיתו הא לא אצטריך דאפי' זמן בעליונה בתוכה ולא זמן את של תחתונה ולמחר מצא בעליונה לפניו ולא בתוכה ולא מצא בתחתונה כלל אסירי ולא תימא לאו

אורחיהו למסרך ומיסק בעודן קטנים אלכא אמרינן סרוכי סרוך מן התחתונה המוקנה וסליקו לפני העליונה: ואם אין שם אלכא הן. אם אין סביבותיהם אתמול אלכא הן ב הרי אלו מותרים. דודאי אלו הן שהזמין בתוך הקן ובאו לפניו: מפורחים. גדולים ופורחים למרחוק: אדוויי אדדו. מאותו קן ואתו להכא כדמפרש ואזיל דעד חמשים אמה מדדה: בקרן זוית. שזוית הבית בולט להלכא מן השוכך וקן זה שזמן בו עומד לכדדין דאי הוה אתי להכא לא הוה חזי לקניה שהזוית של בית עומדת לפניו: מתני' עלי. מלככתו לאיסור לכתוש במכתשת משום הכי אסרי ליה בית שמאי: גמ' שאסור לטלטלו. דאתעביד ליה אורך י"ט: בתברא גרמי. המיוחדת לקצב עליה בשק: מהו דתימא. הוא הדין דאפילו תברא גרמי אסרי ב"ש דלמא בתר דטלטלה ממליך ולא תבר ואשתכח דטרח בכדי: איכא דאמרי אמר אביי כו'. כי אותביניה פשיטא עלי תנן שני אביי גופיה הכי לא נכרכא הא דאמרינן אכל תברא גרמי דברי הכל מותר אלכא לתברא גרמי חדתי שלא קצב עליה מעולם דאיכא למיחש דחיים עלה וממלך: לא חיישי לאמלוכי. בתמיה ופריך לאביי: אין מוליכין טבח וסכין וכו'. אם היו רחוקים זה מזה דלמא [בתר] דטריח ממליך: מדוך. בוכנא שדוכין בו תכלין במדוכה: נשכק האי קדרה. מין תבשיל זה שיהא כריך תכלין כגון בשר וכללים: ואעבד קדרה דלא בעיא תכלין. כגון כרוב ולפת: מאי איכא למימר גרסי' קמ"ל לא גרסינן: שמולחין עליו. ואע"פ שהמלח מועיל לעבוד: לכלי. דאין מולחין אותו יפה: הא קא משמע לן דאפי' לכלי כעין קדרה אסור. האי אכל לקדרה דקאמר אביי כלי כעין קדרה קאמר כגון אדם המולח כלי יפה יפה קרוב למליחת בשר שלכורך קדרה דלא תימא כל כלי שרי: אין מולחין את החלבים. ביום טוב כדי שלא יסריחו ואפי' נשחטה הבהמה בי"ט: ומאי שנא מעור לפני הדורסן. דקרו בית הלל משום דאי לא שרית ליה ממנע ולא שחיט:

(כ"ז)

תוספות פשיטא דמותרין דאמר. מר עוקבא כל המדדה וכו'. וקשה וכי מייתי ראייה ממר עוקבא שהוא אמורא וי"ל דע"כ אנו צריכין לומר כדמר עוקבא דאם לא כן לא מתוקמא מתניתין דלא יחפור (ב"ב דף כג:) : אין נוטלין העלי. ותימה הא צריך לגופה וכל כלי שצריך. לגופו או למקומו אפילו מלאכתו לאסור נוטלין אותו ביום טוב וי"ל דבפרק כל הכלים (שבת דף קכג. ושם) מוקמינן ליה

במוקצה שיש בו חסרון כיס דכ"ע מודו דאסור כגון סיכי זירי ומזורי דקפיד עלייהו וב"ה שמתירין היינו דוקא משום שמחת י"ט כדמפרש בגמרא: ושזין שמולחין עליו בשר לצלי. לאו משום דצריך מליחה לצלי כדמפי' בחולין (דן קיא). אלא משום שנהגו למלחו כדי ליתן טעם [ועי' תוספות חולין יד. ד"ה ונסבין]: (תוספות)

רש"א בתוך הקו ומלא לפני הקו אסורין. תוספתא (פ"א ה"ז) זימן בתוך הקו ומלא לפניו אסורין על פתחה מותרין. רבא אמר בשני קינין זו למעלה מזו עסקינן. כלומר: ובדליכא אלא הגי תרי קני לחוד זימן בעליונה ולא זימן בתחתונה ומלא בעליונה ולא מלא בתחתונה. כלומר: [שדף] יורא לפני הקו שבעליונה. ומלא בתוך הקו העליונה ממס לכולי עלמא מותרים דהא לא אשתנו הגי כלל אלא (בשיואל) [בשמאל] לפני הקו ולא בתוך האמר וכדתני מתניתין ומלא לפני הקו, והילכך כיון דלא מלא במקום שהניחם ולא מלא בשל תחתונה כלום לא בתוכה ולא לפניו חיישינן למלא הגי אחריני נינהו דמשל תחתונה סרוך והגך לעלמא אזלו אפילו לרבנן. ותמיה לי דמכל מקום כיון דליכא אלא הגי תרי קיני וחד מינייהו אזיל ואידך אשתאר ומדדין נינהו דליכא למיזל בתר רובא דעלמא ואפילו לר' חנינא, מאי טעמא לא אמרינן לכולי עלמא ככי הא דאזלינן בתר קורבא וכל שכן בקורבא דמוכח ואי משום חד מן קיני דאזל לימא דהגך דתחתונה אזיל, וכל"ע. גמרא: בית שמאי אומרים אין מוליכין תבלין ומדוך אלל (קדרה ולא קדרה) [מדוכה ולא מדוכה] אלל תבלין ומדוך וכו'. מסתברא לי דדוקא מרשות הרבים לרשות היחיד הא ברשות היחיד מוליכין דאי לא אלא כשרחוקים זה מזה קאמר וברשות היחיד היה להם לפרש כמה יהיו רחוקים, ובלא ריחוק כלל אי אפשר דאם כן היאך שוחטין לבית שמאי וכי אין שוחטין אלא בסכין תלוי צואר בהמה או תחוב בצמרה וכן תבלין בתוך מדוכה, ורש"י ז"ל לא פירש כן. תנא ושזין שמולחין עליו בשר לצלי. פירוש: דמעבד כלאחר יד הוא ואין בו אלא איסור מדצריהם, ומשום תחלתן התיירו סופן. ודוקא לצלי אצל לקדרה לא, דאף על גב דאף הוא כלאחר יד הוא כיון דאפשר ליה צפורתא דהיינו לצלי [לא] ממנע ושחיט הילכך לא שרי ליה טפי דכל דאפשר לאוקמה גזירות הללו ביום טוב [כ]בצבת מוקמינן, כן נראה לי. משום ר' יהושע אמרו שוחטין על גבי יתידות. פירוש: אצל במליחה ליכא מאן דפליג אלא לכולי עלמא אסור. ואני מסתפק אם התיירו לו למלוח על גביו לצלי כדרך שהתיירו בעור, שיש לי לדון בדבר דכיון שאמרו בעור ולא אמרו בחלבים שמע מינה שאין היתר מליחה בחלבים כלל, וכדאמרינן נמי

בסמוך מאי טעמא שרו לי רבנן למשטחינהו כי היכי דלא ליסרח מה לי למשטחינהו מה לי לממלחינהו דאלמא מליחה בחלבים אסורה, ואפשר דטעמא דמלתא דכפורתא סגי ליה ואפילו לכלי הוה ליה כמעבד גמור. ויך לדון להקל דאדרבה מדאקשינן לקמן גבי אין מהפכין ומאי שנא מעור לפני הדורסן ופרקינן התם לא מוכחא מלתא כלומר משום דחזו למזגא עלייהו הכא אתי למימר מאי טעמא שרו לי רבנן, אלמא כל היכא דלא מוכחא שרינן בחלבים כדשרינן בעור, ובמליחת בשר לכלי על העור ועל החלבים לא מוכחא מלתא דמימר אמרינן לא משום חלבים הוא דמלח אללא איתרמויי איתרמי ליה דמלח לה לבשרא הכא, וכו"ע. (רש"א)

ב

-

יא

דף

התם לא מוכחא מלתא משום דחזי למזגא עליה הכא אתי למימר מ"ט שרו לי רבנן כי היכי דלא לסרח מה לי למשטחינהו מה לי לממלחינהו אמר רב יהודה אמר שמואל מולח אדם כמה חתיכות בשר בבת אחת אע"פ שאינו צריך אלא לחתיכה אחת רב אדא בר אהבה מערים ומלח גרמא גרמא: **מתני'** ב"ש אומרים אין מסלקין את התריסין ביום טוב וב"ה מתירין אף להחזיר: **גמ'** מאי תריסין אמר עולא תריסי חנויות ואמר עולא שלשה דברים התירו סופן משום תחלתן ואלו הן עור לפני הדורסן ותריסי חנויות וחזרת רטיה במקדש ורחבא אמר רבי יהודה אף הפותח חביתו ומתחיל בעיסתו על גב הרגל ואליבא דרבי יהודה דאמר יגמור עור לפני הדורסן תנינא מהו דתימא טעמייהו דב"ה משום דחזי למזגא עלייהו ואפילו מערב יום טוב נמי קמ"ל התירו סופן משום תחלתן דיום טוב אין דערב י"ט לא תריסי חנויות נמי תנינא [וב"ה מתירין] מהו דתימא טעמייהו דב"ה משום דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים ואפילו דבתים נמי קמ"ל התירו סופן משום תחלתן דחנויות אין דבתים לא חזרת רטיה במקדש נמי תנינא מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה מהו דתימא טעמא מאי משום דאין שבות במקדש אפילו כהן

דלאו בר עבודה הוא קמ"ל התירו סופן משום תחלתן דבר עבודה אין דלאו בר עבודה לא פותח את חביתו נמי תנינא הפותח את חביתו ומתחיל בעיסתו על גב הרגל ר' יהודה אומר יגמור וחכמים אומרים לא יגמור מהו דתימא טומאת עם הארץ ברגל כטהרה שויה רבנן ואע"ג דלא התחיל נמי קמ"ל התירו סופן משום תחלתן התחיל אין לא התחיל לא ועולא מאי טעמא לא אמר הא בפלוגתא לא קא מיירי הנך נמי פלוגתא נינהו בית שמאי במקום בית הלל אינה משנה מתניתין דלא כי האי תנא דתניא אמר רבי שמעון בן אלעזר מודים בית שמאי ובית הלל שמסלקין את התריסין ביום טוב לא נחלקו אלא להחזיר שבית שמאי אומרים אין מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין במה דברים אמורים בשיש להן ציר אבל אין להן ציר דברי הכל מותר והתניא בד"א בשאין להן ציר אבל יש להן ציר דברי הכל אסור אמר אביי בשיש להן ציר מן הצד דברי הכל אסור אין להן ציר כל עיקר דברי הכל מותר כי פליגי בשיש להן ציר באמצע

ר"י התם לא מוכחא מילתא. שתיחא שטיחתו לכורך עבוד דמימר אמר האי דשרו ליה רבנן לתתו לפני הדריסה מפני כורך יום טוב התירו שאף שטיחתו כורך י"ט דחזי למזגא עליה אכל הכא גבי חלצים כי שרית לשטחן מוכחא מילתא שלתקון החלצים התרתו ואתי נמי לממלחינהו ומליחה מאבות מלאכות היא בדבר שיס צו עבוד דתנן (שבת 79 עג.) והמולחו והמעבדו: צבת אחת. דחד טרחא לכלהו: מערים. לאחר שמלח זו לאכלה היום אומר חברתה ערבה עלי לאכלה היום וחוזר ומולחה: חנויות. כמו תיבות הן ועומדות בשוק ואינן מחוברות לקרקע: תריסין. ללחות פתחיהן: התירו סופן שאינו כורך יום טוב: משום תחלתן. שהוא כורך יום טוב ואי לא שרית סופן לא עביד תחלתן: עור לפני הדורסן. הותרה שטיחתן משום שחיטתן: תריסי חנויות. הותרה חזרתן משום סלוקן: וחזרת רטיה. בשבת פרק כלל גדול (79 עה:) אמרו הממרח רטיה בשבת חייב משום ממחק: במהדף. לכהן שלקה זידו וכריך לעבוד עבודה וליטול רטיה מעל ידו שלא תהא חלינה בין ידו לעבודה מחזיר הרטיה לאחר עבודה דאי לא שרית ליה להחזירה לא שקיל ליה מעיקרא: ורחבא אמר רבי יהודה. י"מ ספק משמיה דרבי יהודה נשיאה ספק משמיה דרב יהודה ואני אומר לא ראה רחבא את רבי יהודה נשיאה

דהא מפומבדיתא הוה ולא מלינו שעלה לא"י ועוד כי אמרי' בעלמא דדייק וגמר שמעתת' מפומיה דרביה כרחבא דפומבדיתא. הוה לן למימר לאפילו ספיקי דגברי גרים כדאמרינן בדרכי יהודה בהכל שוחטין (חולין יח:) ונראה בעיני משום דרבו מובהק היה ולא היה לומד מרב אחר הוה קרי ליה רבי דלא נספקיה בדרכי יהודה אחרינא: אף הפותח את חביתו. חבר כשהתחיל למכור יינו או ככרו לעולי הגלים ברגל וממשמשי בה יד הכל וטומאת עם הארץ ברגל טהורה כל ימות הרגל ובמה שנשאר לאחר הרגל נחלקו רבי יהודה וחכמים בפרק חומר בקדש (חגיגה ד' כו.) רבי יהודה אומר יגמור וימכרנה לחברים ולכל אדם ויזהר שלא יגע עם הארץ עוד וחכמים אומרים לא יגמור ולא ימכרנה עוד משום דנטמאת ברגל במגע עם הארץ ונהי דכל ימות הרגל אשתראי שלא לביישם מיהו לאחר הרגל חלה למפרע ואשמעינן רחבא דרבי יהודה לא אמר יגמור אלא משום תחילתן דאי לא שרית ליה לא פתח ליה מעיקרא: תנינא. במתניתין ובית הלל מתירין ומעולא מאי נפקא לן: ואפילו מעי"ט. שהופשט מצעוד יום: דערב יום טוב לא. דליכא למיגזר משום תחילתן דאי נמי לא שרית ליה אינו נמנע מלשחוט מעי"ט דהא יכול לשוחטו מצעוד יום: תנינא. במתניתין: וב"ה מתירין אף להחזיר גרסינן: דאין בנין בכלים. אין איסור בנין וסתירה בכלים אלא בבתיים דנחייב בבנין כל דהו והעושה כלי או גומרו צי"ט או בשבת משום מכה בפטיש הוא דמחייב שהוא חיוב לכל גמר מלאכה או אם הוא דבר שהוא מחליקו חייב משום ממחק ואם כריך קרוע חייב משום מחתך וכן אורג או מסך או תופר אבל בנין וסתירה לא שייך בהו לאחיובי בסלוק וחזרה דהא דתנן (שבת ד' קב:) הבונה כל שהוא בבתיים תנן והלכך בית הלל אפילו בתיבות הבית שרו לסלק לתותיהן ולהחזיר ואע"ג דלאו לשמחת י"ט קמ"ל עולא דאע"ג דאין בנין וסתירה בכלים קאסרי ליה צ"ה מדרבנן אי לאו משום תחלתן דחנויות שהן לרכי רבים אין אבל תריסי כלי הבית לא: תנינא. בעירובין מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה: מהו דתימא טעמא. דהתירא משום דלא גזרו על השבות שבמקדש ולקשור רטיה וכן כל דבר רפואה שאין מלאכה אלא שבות הוא שגזרו חכמים בכל רפואות גזירה משום שחיקת סמנין: תנינא. בחגיגה: כטהרה שויה רבנן. דאסמכוה אקרא כאיש אחד חברים

(שופטים כ) וטעמא דרבי יהודה משום דלא הדרה חיילא ואע"ג דלא התחיל על גב הרגל למוכרה ואירע שנגע בה עם הארץ בהגל קאמר נמי רבי יהודה דאין מגעו מטמאה ואפי' לאחר הרגל קמ"ל רחבא דמשום תחלתן הוא: בפלוגתא לא קא מיירי. והא פליגי רבנן עלה: מתניתין. דקתני בסלוק נמי פליגי לאו כי האי תנא: בשיש להן זיר. ידות לשני ראשין דדומות לבנין: והתניא. בשאין להן זיר הוא דקרי ב"ה אבל בשיש כו': אמר רבי. לכולי עלמא תרוייהו הנך תנאי דברייתא דפרקי לן פלוגתא דב"ש וב"ה: דברי הכל אסור. ובשאין להן זיר כל עיקר דברי הכל ב"ש וב"ה: בשיש להן זיר באמלע. כעין פליט"א ותוחזין אותו בחור שבאמלע דופן פתח התיבה: (רש"י)

תוספות מערים ומלח גרמא גרמא. וכן רגילין העולם שמערימין ואוכלין מעט מן התרנגולת ואוכלין הכבד ומיהו ה"ר שמואל היה אומר היינו דוקא קודם אכילה אבל אחר אכילה לא. : אמר רחבא אמר ר' יהודה. פי' רש"י יש מפרשים דלהכי קאמר האי לישנא משום שהיה מסופק אם שמע שמועה זאת מרבי יהודה הנשיא או מרב יהודה ולא נהירא דרחבא היה בפומבדיתא ולא מצינו שעלה לא"י ועוד מצינו בפסחים (דף נב:) דדייק וגמר שמעתתא מפומיה דרביה כרחבא דפומבדיתא כו' ואם כן שהיה מסופק ממי שמע שמועה היה לו לומר דאפילו ספיקי דגברי גריס כדאמר בחולין (דף יח:) בשמעתין דמוגרמת לכך נראה לי דלכך אמר רבי יהודה משום שהיה רבו מובהק והא דקאמר וגמר שמעתתא מפומיה קאי אהא דקאמר סטיו לפנים מסטיו ולא קאמר. אסטונית דאותו לשון שמע מרבו ולא רצה לשנותו : מהו דתימא טעמייהו דב"ה דאין בנין וסתירה כו'. דקי"ל אין בנין וסתירה כשהוא מהדק ומפרק כי אם בעושה כלי שהוא חייב משום מכה בפטיש או בבונה על גבי קרקע כדאמרין בשבת (דף קב:) הבונה כל שהוא חייב קמ"ל ותימה הא קיימא לן אין בנין וסתירה בכלים י"ל מ"מ אסור שמא יתקע : (תוספות)

רשב"א אמר לך התם לא מוכחא מילתא. כלומר משום דחזי למזגא עלייהו. קשיא לי בא לישראל מאי איכא למימר. ויש לומר דכי שרינן ליה אמרינן ליה זיל (והב) [ותיב] עלייהו ואי דרסי דרסי, הא למימר ליה דקרי למשטחיה לפני הדורסן לא אמרינן ליה. רב אדא בר אבהו (אמר) מערים ומלח גרמא גרמא. ואין אומרים בהערמות זו דומה לזו דלגבי עור התיירו למלוח עליו לכלי ואמרינן בירושלמי (הלכה ו) מלח הכא ומלח הכא עד דמלח ליה כוליה, ואלו בפרקין דלקמן (יז, ב) גבי מי שלח הניח עירובי תבשילין

(אמרינו) אסרינו ליה טפי ממזיד, ויש לי לומר דהערמות דהכא היינו דוקא בדברים שהפסד בא להן מחמת שמחת יום טוב ושלל מחמת פשיעתו, כמליחת העור ומליחת גרמא גרמא דאי אפשר לו לחתיכות שהוא כריך ליום טוב בלא שחיטה ויפסדו עליו כל שאר החתיכות היכך שרי ליה הערמה, אבל גבי עירוב דפשיעתו גרמה לו שלל הניח עירובי תבשילין או שנאכל ונאכל בפשיעתו שלל שמרו כראוי לפיכך אסרו עליו הערמה וכן כל כיוצא בזה. גמרא: מהו דתימא טעמייהו דבית הלל משום דחזי למזגא עלייהו ואפילו מערב יום טוב נמי קא משמע לן התירו סופן משום תחלתן. כלומר: קא משמע לן שאין הכל תלוי במאי דחזי למזגא עלייהו, דאי לאו משום דהתירו סופן משום טעמא דחזי למזגא עלייהו [לבד לא שרינו] וכל חד מהני תרי טעמי כריך לחבריה, והיא דתריסין נמי הכי מפרשין ליה דלתרי טעמי היא כריכה כלומר משום דאין בנין וסתירה בכלים ואי לא התירו לו בסופו אתי לאמנועי בתחלתו שרינו ליה הא בחד מהני טעמי לא שרינו, והיינו תריסין דבתים ואף על גב דליכא משום בנין וסתירה, ובשיש להם איר מן האד אף על גב דאתי לאמנועי משום שמחה אפילו הכי כיון דאיכא למיחש לשמא יתקע דחייב לא שרינו ליה משום תחלתן. ואיכא למידק דהכא אמרינו דעור לפני הדורסן דוקא משום דהתירו סופן משום תחלתן אין בעור של עי"ט לא, דאלמא אסור לטלטליה ואפילו (לומר) [לבית הלל] דהא משמע דאפילו בלא יטלטלנו (מידו) [מודו] לבית שמאי אי לאו משום תחלתן, ואלו בשבת (מט, א) בפרק במה טומנין תנן טומנין בשלחין ומטלטלין אותן ולא מפליג התם בין עבודין לשאינן עבודין אלא לענין טומאה הא לענין טלטול לא שניא עבודין ולא שניא שאינן עבודין מטלטלין אותן, ותנן נמי בפרק כל כתבי הקודש (קכ, א) פורסין עור על גבי תיבה כדי שלא יאחוז בה האור. ויש לומר דהכא בלחין וגו' והתם ביבשין ממש דחזו שפיר למזגא עלייהו בהדיא. והא דאמרינו בפרק כל כתבי הקודש (קטז, ב) אם נטלטל תיקא אגב ספר לא נטלטל עור אגב בשר דמשמע דבלא בשר אסור, התם נמי מהאי טעמא הוא דלא חזי למזגא עלייהו (דלא) [דלח] הוא בשעת הפסו וכן תירץ ר"ת ז"ל. מהו דתימא טעמא מאי משום דאין שבות במקדש. ואיכא למידק דאין הכי נמי דאיכא טובא דשרי משום דאין שבות במקדש וכדתנן התם בפרק בתרא דעירובין (קג, ב) כהן שלקה באצבעו כורך עליו גמי במקדש (ובמדינה) [אבל לא במדינה], וכן (קס עמוד א) חותכין יבולת במקדש אבל לא במדינה וטובא נמי כדתנין התם דכלהו שרינו להו משום דאין שבות במקדש, ויש לומר דאין השבותין שוין דאיכא דהתירו ואיכא דגזרו ולפי מה שיש לחוש ולגזור (אי) [אז] שלא

לחוש ולהתיר. קא משמע לן דבר עבודה אין ללאו בר עבודה לא. ללא התירו סופן
אלא משום תחלתן. קשיא לי ולמה התירו סופן דהא אפשר בלאו הכי וכגון שהפרישה
ע"ג כלי (עירוזין ק"ג, ב, עי"ש), ויש לומר דמפלוגתא הוא. ועוד יש לומר דאי לא
שרית ליה אלא בשפירשה על גבי כלי זמנין דלא מיתרמי ליה ואתי לאימנועי מעבודה
לפיכך התירו לו בכל ענין כך נראה לי. בפלוגתא לא קא מיירי. ואם תאמר ואמאי לא
קא חשיב הא דתנן בעירוזין בפרק מי שהוציאוהו (מד, ב) כל היוצאין להאיל חוזרין
למקומן וכן חכמה הבאה לילד (ר"ה כד, ב) והוי טעמא דהנך נמי משום דהתירו סופן
משום תחלתן. ויש לומר דהתם פשיטא דהא תנינן להו וליכא למיתלינהו אלא בהתירו
סופן משום תחלתן ומאי קא משמע לן וכדפרכינן עליה הכא בהני תלת. אמר אביי
בשיש להן ציר מן האד דברי הכל אסור. פירוש: לבית שמאי משום דסבירא להו דיש
בנין בכלים ויש סתירה בכלים ובשיש להן ציר מן האד, ולבית הלל אף על גב דסבירא
להו דאין בנין וסתירה בכלים ואפילו בשיש להם ציר מן האד מכל מקום אסור גזירה
שמא יתקע, ובשאיין להם ציר כל עיקר דברי הכל מותר דבהכי ליכא משום בנין ולבית
הלל נמי ליכא משום שמא יתקע כי פליגי באמצע גו'. (רשב"א)

א

-

יב

דף

מר סבר גזרינן ציר באמצע אטו ציר מן הצד ומר סבר לא גזרינן : מתנני
בית שמאי אומרים אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את
ספר תורה לרשות הרבים ובית הלל מתירין : גמ' תני תנא קמיה דרבי
יצחק בר אבדימי השוחט עולת נדבה ביו"ט לוקה א"ל דאמר לך מני בית
שמאי היא דאמרי לא אמרינן מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי
שלא לצורך דאי בית הלל הא אמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה
נמי שלא לצורך הכא נמי מתוך שהותרה שחיטה לצורך הותרה נמי שלא
לצורך מתקיף לה רבה ממאי דבי"ש ובית הלל בהא פליגי דלמא בערוב
והוצאה לשבת ואין ערוב והוצאה ליו"ט קא מיפלגי מ"ס ערוב הוצאה

לשבת וערוב הוצאה ליו"ט ומר סבר ערוב הוצאה לשבת ואין ערוב הוצאה ליו"ט כדכתיב **[ירמיה יז-כב]** ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת בשבת אין ביו"ט לא מתקיף לה רב יוסף אלא מעתה ליפלגו באבנים אלא מדלא מפלגי באבנים ש"מ בהוצאה שלא לצורך פליגי ואף ר' יוחנן סבר במתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך פליגי דתני תנא קמיה דר' יוחנן המבשל גיד הנשה בחלב ביו"ט ואכלו לוקה חמש לוקה משום מבשל גיד ולוקה משום אוכל גיד ולוקה משום מבשל בשר בחלב ולוקה משום אוכל בשר בחלב ולוקה

ה"י מר סבר. בית שמאי: ומר סבר. בית הלל והנך מתניתא לא אפלוג אלא מר אשמעינן חדא ומר אשמעינן חדא ולא פליגי מתניתא קמייתא הכי קאמר במה דברים אמורים בשיש להן זיר באמצע אבל אין להם זיר כל עיקר דברי הכל מותר ותנא בתרא ה"ק במה דברים אמורים דנחלקו בשאין להם זיר מן האד אבל בשיש להם זיר מן האד דברי הכל אסור: מתני' לא את הקטן. כל מיילי דלאו אורד אכילה: גמ' עולת נדבה. דאילו עולת חובת היום רחמנא שריא אבל זו יש להקריבה לאחר יום טוב: לוקה. משום (לא תעשה כל מלאכה) (שמות כ): לצורך. אך אשר יאכל לכל נפש: בערוב הולאה. אם נאסרה הולאה ביו"ט ונתקנו הלכות ערובי חצירות ליו"ט אם לאו: ואין ערוב והולאה כו'. ואע"ג דעיקר הולאה מויעבירו קול במחנה נפקא לן (שבת דף לו:) בא ירמיה ופירש שלא נאסרה אלא בשבת משום הכי קא שרו אבל שחיטה שהיא אב מלאכה ובכלל לא תעשה כל מלאכה היא אימא לך אפילו לב"ה אם הותרה לצורך לא הותרה שלא לצורך והך מתניתין אפי' ב"ה: מתקיף לה רב יוסף. אהך אתקפתא דרבה: אלא מעתה. דסבירא להו לב"ה אין אסור הולאה ליו"ט: ליפלגו באבנים. אי אין אסור הולאה אין אסור טלטול שלא נאסר טלטול אלא משום הולאה ומה שלא גזרו על כל טלטולים אפילו על אוכלים וכלים משום דאין גוזרין גזרה על הצבור אלא כרוב צבור יכולין לעמוד בה: אלא מדלא אפלוג באבנים. ש"מ דלכולי עלמא יש הולאה ליו"ט אלא שמן התורה הותרה לצורך וב"ה אית להו כיון דהותרה לצורך הותרה מן התורה לגמרי אלא רבנן גזור במידי דהוי טרחא דלא כריך כגון אבנים אבל בקטן וספר תורה דלריכינן להו ביו"ט לא גזור ובית שמאי לית להו מיגו ומידי

לכורך אכילה שהתורה התירתו הותר ושאינו כורך אכילה באסורו עומד מן התורה: ואף ר' יוחנן סבר במתוך גרסינו: פליגי. ב"ש וב"ה ודכולי עלמא יש אסור הולאה ליו"ט מויעבירו קול במחנה דיסנה בשאר מלאכות וירמיה היה מזהירן על השבתות שהן חמורין והלואי ישמעו: לוקה משום מצשל גיד. שהבשול אב מלאכה הוא ובשול גיד דבר האסור ואינו ראוי לאכילה ועומד באסור לא תעשה כל מלאכה ללא הותר אלא לכורך: ולוקה משום מצשל בשר בחלב. לאו משום יו"ט דמלקות דבשול יו"ט הא תנא ליה אלא אפילו הוא חול לוקה משום מצשל בשר בחלב דכתיב לא תבשל גדי בחלב שלש פעמים אחד לאסור אכילה ואחד לאסור הגאה ואחד לאסור בשול: (כ"ט)

תוספות השוחט עולת נדבה ביום טוב לוקה וכו'. וה"ה דמצי למימר ר"ע היא. דלית ליה מתוך אלא ניחא ליה למנקט ב"ש דסבירא להו הכי בהדיא טפי ותימה הואיל ומוקמינן לה אליבא דב"ש אם כן לימא השוחט עולת חובה ב"ש לוקה דהא ב"ש אית להו לקמן (דף יט.). על עולת ראייה דלוקה דדרשינן וחגותם חגיגה אין עולת ראייה לא וי"ל משום דיוקא נקטיה דאי הוה נקט עולת חובה הוה אמינא עולת חובה מחייבי אבל שלמי חובה כיוצא בו פטור הואיל והם חובה וגם יש בהן צורך האדם אבל שלמי נדבה חייב הואיל והיה יכול להקריבן למחר והשתא דנקט עולת נדבה אשמעינן רבותא דדוקא עולת נדבה חייב דכולה כליל אבל שלמי נדבה פטור אע"ג שאינו חייב בהן והיה יכול להמתין עד למחר הואיל ויש בהן צורך הדיוט וא"ת והא אפילו ב"ה מודו דלוקה דסבירא להו לקמן (שם) דנדרים ונדבות אין קרבים ב"ש ואמאי מוקים לה אליבא דב"ש וי"ל דמהיכא אית ליה דנדרים ונדבות אין קרבים ב"ש מלכס ולא לגבוה וא"כ הוי לאו הבא מכלל עשה דאין לוקין עליו וא"ת כיון דאהדריה אהדריה לאסורא קמא דהא אמרי' גבי גוזז פסולי המוקדשין דלוקה אע"ג דלא ידעינן אסור גזיזה רק מדכתיב (דברים יב) תזבח ולא גיזה דהיינו לאו הבא מכלל עשה דאין לוקין אלא ש"מ כיון דאהדריה אהדריה לאסורא קמא כלומר ללאו שהיה בו קודם שנפסל וגם גבי נדרים ונדבות נימא הכי דאהדריה לאסורא קמא ולוקה וי"ל דשאני גיזה שלא הותרה בפסולי המוקדשין כלל בהדיא וא"כ הואיל ואשתכח סמך בהו לאסורא מוקמינן ליה באיסורא קמא אבל הכא גבי יו"ט דאוכל נפש הותר דכתיב אשר יאכל וגוי' (שמות יב) וה"ה בנדרים ונדבות מתוך שהותרה וכו' וא"כ אשכחנא דהותרו בהדיא וכיון דאשכחנא דהותרו בהדיא לא אמרי' אהדרי' לאסור' קמא אלא למאי דאהדריה אהדריה ולמאי דלא אהדריה לא אהדריה וקאי דוקא בעשה: **דלמא** בערוב והוצאה קמפלגי. פי' רש"י ערובי חצרות וקשה

מאי צריך עירובי חצרות גבי י"ט הא בלאו הכי מותר לטלטל מחצר לחצר לצורך לכ"נ להר"ר חיים כהן דגרסינן ערוב הוצאה בלא וי"ו והכי פירושו אם אסור הוצאה מעורב בו בין שאר מלאכות אע"ג שהיא מלאכה גרועה ואם שייכא אסור הוצאה אם לא קמפלגי ומיהו יש לישב דגרסינן שפיר ערוב והוצאה דצריך ערוב שיוכל להוציא דברים שאינן לצורך יו"ט כלל (ואין ערוב והוצאה ליו"ט דשאני הוצאה דגרועה היא מכל שאר מלאכות ויש ספרים דגר' קרא דירמיה ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת בשבת אין ביו"ט לא דממעט לה בהדיא מטעם דהוצאה גרועה היא): ה"ג רש"י אלא מעתה לפלגו באבנים ומדלא מיפלגי באבנים ש"מ וכו' והכי פירושו אלא מעתה דב"ה לית להו אסור הוצאה לפלגו בטלטול אבנים ולשמעינן רבותא דלית להו בהן אסור הוצאה דהא לא נאסר בשום דבר טלטול אפי' דבר שמלאכתו לאסור וגם אינו צורך יו"ט כלל אלא גזרה שמא יוציא כדאיתא בהדיא פרק כל הכלים (שבת דף קכד:) ואפי' דבר שהוא צורך יו"ט כגון כלי הצריך לו היה ראוי לאסור גזירה שמא יוציא אלא שאין גוזרין גזירה על הצבור אא"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בה ומדלא קמפלגי באבנים שמע מינה בהוצאה וכו' דב"ה סברי מתוך וא"ת כיון דב"ה אית להו מתוך אמאי אין מתירין אפי' טלטול אבנים וכל דבר אפילו אינו צורך יום טוב ויש לומר דודאי אין ה"נ דמדאורייתא הואיל והותרה הותרה לגמרי אלא רבנן גזור על דבר שאינו צורך יו"ט דכיון דעיקר הוצאה נאסרה יש לאסור בדבר שאין לצורך יום טוב כלל ע"כ פי' רש"י ולא רצה לגרוס כמו שיש בספרים אלא מעתה הוציא אבנים לב"ה ה"נ דלא מחייב מלקות דא"כ הוה מסיק לפי' זה הוציא אבנים לב"ה דחייב ורש"י קים ליה דב"ה סבירא להו הואיל והותרה הותרה לגמרי אלא רבנן הוא דגזור בדבר שאינו צורך יו"ט כלל וקשה חדא דאמרי' בפסחים (דף מ:) האופה מיו"ט לחול לוקה ולא אמרינן מתוך וכו' ואפילו לרבה דלא לקי היינו מטעם הואיל ואי אתרמי ליה אורחים אבל מטעם מתוך לא קאמר ועוד דמוחק גירסת הספרים לכן נראה לפר' דגרסי' כגירסת הספרים אלא מעתה הוציא אבנים לב"ה ה"נ דלא מחייב פי' מדאורייתא מלקות וכ"ת ה"נ א"כ לפלגו באבנים אלא ודאי מדלא קמפלגי וכו' ודוקא בהוצאה שיש בה צורך יו"ט קצת אמרינן מתוך שהותרה לצורך יו"ט דכל אוכל נפש מותר הותרה נמי שלא לצורך אוכל נפש הואיל ואיכא צורך מקצת שיש צורך יו"ט אבל שלא לצורך יו"ט כלל ודאי דאסור מן התורה כגון אופה מיו"ט לחול ומוציא אבנים דליכא לא צורך נפש ולא שמחת יו"ט חייב מדאורייתא וכי פליגי ב"ש וב"ה בדברים שאינן לצורך אוכל נפש ואיכא בהן צורך יו"ט קצת כגון קטן למולו דהמצוה נקראת צורך יום טוב ולולב לצאת בו וס"ת לקרות בו וכן פי' רבינו חננאל אבל. ליתא פירושן דלאו דוקא קטן למולו דה"ה שלא למולו דשרי גם טיול דהא אשכחן נמי דמשחקין בכדור שקורין פלוט"א בלע"ז ביו"ט ברה"ר אע"ג דליכא אלא טיול וא"ת השוחט עולה מה צורך יש לו בה יש לומר דהכא

נמי איכא שמחת יו"ט שלא יהא שלחנד מלא ושלחן רבך ריקן כדמוכח לקמן
(דף כ:) : (תוספות)

רשב"א תני תנא קמיה דרב יצחק בר אבדימי השוחט עולת נדבה ביום טוב לוקה
אמר ליה דאמר לך מני בית שמאי היא וכו'. הקשו בתוס' אמאי אפקא מדבית הלל
הא אינהו נמי אית להו בפרק ב' דמכילתין נדרים ונדבות אין קרבים ביום טוב, כדתנן
(יט, א) אמרו להם בית שמאי לבית הלל נדרים ונדבות יוכיחו שמתרים להדיוט
ואסורים לגבוה אמרו להם בית הלל [מה] לנדרים ונדבות שאין קבוע להם זמן דאלמא
לבית הלל אין קרבין והעלו אותה בקושיא, ויש לומר דפלוגתא היא לקמן בפ"ב לבית
הלל אם נדרים ונדבות קרבין ביום טוב או לא ור' יצחק בר אבדימי סבירא ליה כמאן
דאמר התם נדרים ונדבות קרבין ביום טוב. ואין עירוב והולאה ליום טוב. ואם תאמר
ומאי שנא משאר אבות מלאכות דיסנן ביום טוב כמו בשבת, ויש לומר משום דהולאה
לאו מלאכה היא וחידוש הוא ואי לא כתיבא לא מחייב עלה אפילו בשבת ומשום
דכתיבא כדילפינן לה בריש פרק הזורק (שבת לו, ב) הוא דמחייב הא לאו הכי לא ואף
על גב דהוה במשכן, והילכך לא גמרינן מינה ליום טוב. אלא מדלא מיפלגי באבנים
שמע מינה בהולאה שלא לצורך פליגי. פרש"י ז"ל מדלא אפלוג באבנים שמע מינה
דכולי עלמא יש הולאה ליום טוב אלא שזמן התורה הותרה לצורך וקסבר בית הלל דכיון
שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, אלא דבטלטול אבנים גזרו רבנן משום טרחא
דלא כריכא, אבל בקטן וספר תורה לכריכינן להו ביום טוב לא גזור. ותימא לי א"כ
היאך מצינו עירוב והולאה ליו"ט אם כן הולאת אבנים לכולי עלמא אסור מדאורייתא
ואם הולאת אבנים אינה אלא מגזירת חכמים אם כן אין עירוב והולאה ליום טוב ואם
כן היאך נמצא דבר והפכו ביחד, ועוד מאי קא פריך רב יוסף אלא מעתה אדמיפלגי
בקטן ליפלגי באבנים דילמא בעירוב והולאה פליגי ומיהו מדרבנן גזרו באבנים משום
דהוי טרחא דלא כריך, ועוד קשה לפירושו דהא מדקאמר רב יוסף אלא מעתה הולאה
אבנים לב"ה הכי נמי דלא מחייב משמע דפשיטא להו בהולאת אבנים דחיובי מחייב
מדאורייתא, ועוד הא אמרינן (פסחים מו, ב) האופה מיום טוב לחול לוקה ואף רבה
דפטר לא פטר אלא משום הואיל אלמא אפייה שלא לצורך היום כלל אסורה מן התורה
ואף על פי שהותרה לצורך היום והוא הדין להולאת אבנים שאין בה צורך היום כלל.
ואם תאמר מכל מקום היאך נקיים את שתייהם שיהא עירוב והולאה ליום טוב ושנאמר
הואיל והותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ועוד שריפת קדשים למה אינה דוחה יום

טוב כדליתא בשבת (כד, ב) ובפסחים (פג, ב) והאופה מיום טוב לחול למה לוקה לרב חסדא, תירץ רבינו תם ז"ל וכן ר"ח ז"ל ללא אמרינן מתוך שהותרה לאורך הותרה נמי שלא לאורך אלא בשיש אורך היום קאת כתינוק למולו או לטיילו בחוץ לאיכא נמי משום עונג היום וספר תורה לקרות בו וכיוצא הא כשאין בה אורך היום כלל כהואצת אבנים לבנין לוקה אפילו לבית הלל, והשוחט עולת נדבה לבית הלל דאינו לוקה היינו משום דאינו צדין שיהא שולחנך מלא ושולחן רבך ריקם (לקמן כ, ב) והילכך חשבינן לאורך היום קאת, והא דאמרינן בפסחים בפרק קמא (ה, ב) דמותר לשרוף חמץ ביום טוב של פסח משום דהותרה הבערה לאורך היינו נמי לאיכא אורך מאות היום כדי שלא יהא חמץ ברשותו בפסח, והא דאמר ליה ר' יוחנן לתנא גבי הבערה ובשול של גיד הנשה פוק תנא לברא הבערה ובשול אינו משנה התם נמי אף על גב דאסור ליה למיכל מכל מקום כיון דבעי לאתהני ולמיכל מיניה לדידיה אורך היום איכא והילכך לא לקי עלה. ואפשר דכל שיש בו אורך היום קאת להדיוט ובהיתר שרי אפילו לכתחלה והיינו קטן וספר תורה ולולב, אבל בשאין בה אורך להדיוט כלל אלא שהוא כולו לגבוה כעולת נדבה אסור לכתחלה ומדרבנן ואין לוקה עליה לבית הלל, וכן במבשל גיד בחלב ואכלו אסור לכתחלה כיון דאינו אורך היום בהיתר אבל אינו לוקה עליו דקא מתהני ואפילו באיסור, וכשאין בו אורך מאוה ולא אורך הדיוט ביומו כלל כהואצת אבנים לוקה עליו דקא מתהני ואפילו באיסור, וכשאין בו אורך מאוה ולא אורך הדיוט כלל כהואצת אבנים לוקה עליה ואפילו לבית הלל, וכן דעת הרמ"ה ז"ל. ומכל מקום משמע שאסור להוציא אפילו מחצר לחצר בלא עירוב ומדרבנן דברים שאינן לאורך היום, דהא כי היכי דהוציא מרשות היחיד לרשות הרבים אסור דבר תורה במה שאין בו אורך היום כלל הכי נמי יס בהן עירוב ליום טוב כלומר שצריך עירוב להוציאו מחצר לחצר. והא דאמרינן לקמן (טז, ב) מערבין עירובי חצירות מיום טוב לשבת ואין מערבין עירובי תחומין מפני שאתה אוסרו בדבר האסור לו ואי אתה אוסרו בדבר המותר לו דמשמע דאין עירובי חצרות ביום טוב ומותר לו בלא עירוב, התם בדברים שיש בהם אורך היום קאת ודבר המותר לו כשיש בו אורך היום מיהא קאמר. ירושלמי (פ"ק ה"ז): תני ולא את המפתח ובית הלל מתירין א"ר הושעיה הדא דתימא במפתח של אוכלין אבל במפתח של כלים לא והא רבי אבא יתיב ומתני ומפתחא דפלטרין בידיה פלפלין הוה ליה בגויה. ומשמע דלאו דוקא אוכלין אלא הוא הדין לכלים שיש בהן אורך היום, ומפתח של כלים לא דקאמר בירושלמי היינו כלים שאין ליום אורך בהן. (רש"א)

משום הבערה אי"ל פוק תני לברא הבערה ובשול אינה משנה ואם תמצא לומר משנה ב"ש היא דאמרי לא אמרינן מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך הי"נ לא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך דאי ב"ה כיון דאמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך הכא נמי מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך: **מתני'** בש"א אין מוליכין חלה ומתנות לכהן ביום טוב בין שהורמו מאמש בין שהורמו מהיום וב"ה מתירין אמרו להם ב"ש גזרה שוה חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן כשם שאין מוליכין את התרומה כך אין מוליכין את המתנות אמרו להם ב"ה לא אם אמרתם בתרומה שאינו זכאי בהרמתה תאמרו במתנות שזכאי בהרמתן: **גמ'** קא סלקא דעתך שהורמו מהיום ושנשחטו מהיום ושהורמו מאמש ושנשחטו מאמש מני מתני' לא רבי יוסי ולא ר' יהודה אלא אחרים דתניא אמר רבי יהודה לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המתנות שהורמו מערב יו"ט שמוליכין עם המתנות שהורמו מהיום ושנשחטו מהיום לא נחלקו אלא להוליכין בפני עצמן שב"ש אומרים אין מוליכין ובית הלל אומרים מוליכין וכך היו בית שמאי דנין חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן כשם שאין מוליכין את התרומה כך אין מוליכין את המתנות אמרו להם ב"ה לא אם אמרתם בתרומה שאינו זכאי בהרמתה תאמרו במתנות שזכאי בהרמתן אמר רבי יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה על המתנות שמוליכין לא נחלקו אלא על התרומה שב"ש אומרים אין מוליכין וב"ה אומרים מוליכין וכך היו ב"ה דנין חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן כשם שמוליכין את המתנות כך מוליכין את התרומה אמרו להם ב"ש לא אם אמרתם במתנות שזכאי בהרמתן תאמרו בתרומה שאין זכאי בהרמתה אחרים אומרים לא נחלקו ב"ש וב"ה על התרומה שאין מוליכין לא נחלקו אלא על המתנות

שב"ש אומרים אין מוליכין ובית הלל אומרים מוליכין לימא אחרים היא ולא רבי יהודה אמר רבא מי קתני שהורמו מהיום ושנשחטו מהיום שהורמו קתני ולעולם שחיטתן מאמש לימא רבי יהודה היא ולא אחרים אפילו תימא אחרים ובהנך דנשחטו מאמש אי הכי היינו ר' יהודה איכא בינייהו טפלה: אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי רב טובי בריה דרב נחמיה הוה ליה גרבא דחמרא דתרומה אתא לקמיה דרב יוסף אמר לו מהו לאמטויי לכהן האידנא א"ל הכי אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי אושפזיכניה דרבא בר רב חנן הוה ליה אסורייתא דחרדלא א"ל מהו לפרוכי ומיכל מנייהו ביו"ט לא הוה בידיה אתא לקמיה דרבא א"ל מוללין מלילות ומפרכין קטניות ביו"ט איתביה אביי המולל מלילות מע"ש למחר מנפח מיד ליד ואוכל אבל לא בקנון ולא בתמחוי המולל מלילות מערב יו"ט למחר מנפח על יד על יד ואוכל אפילו בקנון ואפי" בתמחוי אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה מערב יו"ט אין ביו"ט לא אפילו תימא ביו"ט ואידי דתנא רישא מע"ש תנא סיפא נמי מערב יו"ט א"כ מצינו תרומה שזכאי בהרמתה ותנן לא אם אמרתם בתרומה שאינו זכאי בהרמתה וכו' לא קשיא

רש"י משום הצערה. שהיא מלאכה לעצמה קא סבר יך חלוק מלאכות ליום טוב ללקות שתיים על שתי מלאכות משום יום טוב: הצערה וצפול. ליום טוב אינה משנה ללקות עליהן דמתוך שהותרו לצורך הותרו נמי שלא לצורך מן התורה: אינה משנה. לא נשנית מעולם צבית המדרש: ואם תמצא לומר משנה. אם יאמרו תנאים שנסנית ודאי בית שמאי שנאוה: מתני' אין מוליכין חלה. אע"פ שמתר בהפרשתה לא שרו ליה הולכתה אלא תקון לתקון עיסתו התיירו לו ולא יותר: מתנות. הזרוע והלחיים והקיצה אף הן הרמתן הותרה לו שהרי נטוה להרימן והיאך יאכל שאר הבשר ואע"פ שאין טובלין כשאר טבל לאסור הבשר באכילה מיהו אם לא פירש שאר הבשר מהן הרי הוא אוכלן ועובר בעשה הלכך הרמתן התיירו ולא הולכתן וכולן משום גזרה דאין מגביהין אותם: גזרה שוה. לאו דוקא דכולה מדרבנן גזור אלא דומיא דגזרה שוה דרבנן: מתנה לכהן. מעשרים וארבע מתנות כהונה הן: כסם שאין מוליכין. דבהא מודיתו לן שהרי מאתמול הוגבהה: שאינו זכאי. רשאי לא נתנו חכמים לאדם כח וזכות בהפרשתה: גמ' לא ר' יוסי

ולא רבי יהודה אלא אחרים גרסינן: שמוליכיין אותן כו'. ומתניתין קתני בין שהורמו מהיום וקס"ד לבגשחטו היום קא מיירי ואסר: על המתנות שמוליכיין. הואיל וזכאי בהרמתן והוא הדין לחלה וחד מינייהו נקט: אלא על המתנות. ואפילו נשחטו מהיום משמע כי מתניתין: לימא אחרים היא ולא ר' יהודה. כלומר כר' יוסי ודאי לא אפטר לאוקמא כרבי יהודה מאי מי מלינן למימר דמתניתין נמי דוקא בשל אמש קאמר ומתוקם אליביה או נזקק על כרחנו לומר ללא כרבי יהודה: מי קתני. מתני' בין שהורמו ונשחטו מהיום ולעולם שחיטתן מאמש אבל בהגך נשחטו ביום טוב מודו: לימא רבי יהודה היא ולא אחרים. כיון דמתניתין דוקא בדשל אמש קאי מדלא קתני נשחטו היום נימא ללא כאחרים דהא אחרים על המתנות קאמרי: בהגך נשחטו מאמש. על המתנות דקאמרי אחרים בשל אמש קמיירי: טפלה. ר' יהודה מתיר לטפל ולהוליך של אמש עם של היום ואחרים סברי דאפי' לטפל נמי אסרי ב"ש ומתני' ללא איירי בטפלה כלל איכא למימר כרבי יהודה ואיכא למימר כאחרים: הלכה כרבי יוסי. ואליבא דב"ה דאפי' תרומה נמי מותר להוליך: אסורייתא. חבילות של חרדל בסרביטין והזרע בתוכן: מהו לפרוכי. הסרביטין ולהוציא הזרע ביום טוב מי שרי ב"ש כשחיטה וכבישול או לזמא כיון דאפטר מערב יו"ט לא דתולדת דיסה הוא: מוללין מליכות. דדש כלאחר יד הוא ואפילו בשבת לאו דאורייתא הוא אלא מדרבנן וביום טוב לא גזור: מליכות. של חטין שמוכלל בידיו כשהן רכים: גבי שבת גרסי' מיד ליד וגבי יום טוב גרסי' על יד על יד: מיד ליד. שלא כדרך חול: קנון. כלי הוא ראשו אחד רחב והשני עשוי כעין מרזב קצר ונותן הקטניות בתוך הרחב ומנענע והאוכל מתגלגל דרך המרזב והפסולת נשאר בכלי: תמחוי. קערה גדולה: על יד על יד. מעט מעט: אבל לא בטבלא כו'. דמחזי כמאן דעביד לכורך מחר שאין דרך לעשות בכלים הללו אלא הרבה: מערב יום טוב אין. המולל מערב יו"ט קתני ולא קתני המולל ביו"ט: אם כן. דמוללין מליכות ביו"ט מינו תרומה שזכאי בהרמתה דסתם שבלין לא מפרישין תרומה עד שיעשו דגן והמולל ביו"ט לאכלן מפריש מהן תרומה על כרחו: (כ"ט)

תוספות הכא נמי כיון שהותרה הבערה לצורך וכו'. וא"ת ומה צורך איכא במבשל גיד כיון שהוא אסור יש לומר כיון שהיה בדעתו של זה לאכלו היינו צורך יום טוב: אין מוליכין חלה ומתנות לכהן כו'. פי' לאו דוקא מוליכין דה"ה אם יבא הכהן לביתו לא יתנם לו וכן משמע בירושלמי דדמאי פרק הלוקח פירות בהדיא דקאמר התם מי שקרא שם לתרומת מעשר דמאי ולמעשר עני של ודאי לא יטלם בשבת אבל אם כהן ועני רגילים לאכול אצלו באין ואוכלין ובלבד שיודיעם פי' מאתמול וקאמר. עלה דההוא דקאמר לא יטלם היינו מתניתין לא יתנם ומייתי מהך דהכא אין מוליכין וכו' ומסיק ילפי' הוא מההיא וההיא ילפינן מהוא הוא ילפינן מההיא הוא יו"ט היא שבת פי' ה"ק דהיא דבשבת ילפינן מההוא דאין מוליכין דמיירי ביו"ט והוא ילפינן מהיא דוקא מה שמתירין ב"ה היינו דוקא כשרגילין לאכול אצלו ואותה של ירושלמי קרי היא אלמא דאם אין למדין לאכול אצלו לא יתנם אפי' אם יבא הכהן לביתו משום דלא סלקא אדעתא דבר אינש למיכל פיסתיה בביתא דחבריה ויסברו העולם שהוא תרם אותם ביום טוב ולכך הוא אוכל בביתו: (תוספות)

רפ"א בית שמאי אומרים אין מוליכין חלה ומתנות לכהן וכו'. פירשו בתוספות דהאי מוליכין ואין מוליכין דרך רשות הרבים הוא, ואינו מחוור בעיני דהא עיקר טעמא (לקמן לו, ב) משום שאין מגביהין תרומות ומעשרות ביום טוב הוא וכמו שהיו דנין בית שמאי חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן וכו' וכיון שכן מאי שנא רשות היחיד מאי שנא רשות הרבים. אמר רבא מי קתני שנשחטו מהיום ושהורמו מהיום שהורמו מהיום ולעולם שנשחטו מאמש. קשיא לי דהא משמע לעיל (ט, א) דרבא כחבזה דשמואל סבירא ליה דאמר אפילו גלגל עיסה מערב יום טוב אסור להפריש ממנה חלתה ביום טוב, מדקא אמרינן עלה לימא פליגא דשמואל אדחבזה דאמר שמואל וכו' ואמר רבא אפילו תימא לא פליגא מי לא מודה שמואל שאם קרא עליה שם שאסורה לזרים אלמא כוותיה סבירא ליה, ואם כן כשנשחטו מאמש היאך אפשר להפרישן היום וכן נמי חלה כשנתגלגלה העיסה מאמש היאך מפרישה היום, ואין לומר דבעבר והפרישן קאמר דכיון שאסור להפרישן משמע דאסור להוליכין, ועוד דאי לא קתני וכאותה שאמרו בריש פרק קמא דיצמות (י, א) גבי ליתני שש עשרה. ומסתברא דהכא דוקא במתנות קאמרינן אבל בחלה לא, והיינו דבכולה שמעתין לא אמרי אלא בשנשחטו מהיום והורמו מהיום הורמו מאמש נשחטו מאמש ולא אישתמיט דלימא שהורמו מהיום ונתגלגלה מהיום וכולהו תנאי לא הזכירו אלא מתנות דהיינו זרוע ולחיים וקיבה, הא חלה כלל כלל לא אלא כשהורמו מהיום ונתגלגלה העיסה (מאמש)

[מהיום] וכן מלאתי בירושלמי (ה"ח). ואם תאמר מאי שנא, ויש לומר דמתנות כיון
לאיכא תרתי חדא ללא טבולן, ועוד דכמופרשות ועומדות הן דניכרין הן קודם הפרשה
כלאחר הפרשה כי מפריש להו השתא לאו מידי קא עביד. ותדע לך דהא אפילו גלגל
עיסה מערב יום טוב כיון דאמר שמואל חלת חוזה לארץ אוכל והולך ואחר כך מפריש
הוא סלקא דעתך דאזוה דאמר גלגל עיסה מערב יום טוב אסור להפריש ממנה חלתה
ביום טוב פליגא עליה משום דכיון (מערב) [דלא מעכב] לאו מידי קא עביד, ואי לאו
משום דמודה שמואל דאהנו מעשיו דאם קרא לה שם אסור לזרים הוה ודאי פליגי
דידיה אדרביה, הלכך גבי מתנות דלא טבולן ולא אהני בהפרשתן כלום שפיר דמי, כן
נראה לי. מהא דרב טובי דהוה ליה גרבא דחמרא דתרומה ובעא מהו לאמטויי לכהן.
משמע דפירות שבחולה לארץ חייבים בתרומות ומעשרות, והכי משמע בריש פרה בנות
הכותים בנדה (לב, א) גבי מעשה היה בפומבדיתא והטבילוה קודם לאמה ואוקימנא
התם משום סיכה דשמן של תרומה בחולה לארץ, וכן משמע בפרק כיאל מצרכין (לו,
א) גבי כלף, וקשיא דבריך פרה קמא דחולין (ו, ב) משמע דפטורין גבי אני ראיתי את
ר' מאיר שאכל עלה ירק בבית שאן והתיר [רבין] כל בית שאן על ידו וקא סלקא דעתא
משום דבית שאן חולה לארץ היה, ועוד דבפרק רבי ישמעאל בעבודה זרה (נח, ב) ושם
בתוס' אמרינן ריש לקיש איקלע לבצרה חזנהו דקא אכלי פירי דלא מעשרי אסר להון
כי אתא לקמיה דר' יוחנן אמר ליה אדמקטורך עלך זיל דר בר לאו היינו בצרה,
כלומר דבצרה בחולה לארץ ופטורה מן המעשר. ותיירך ר"ת ז"ל דלענין דמאי איירי
התם וכדתנן (דמאי פ"א מ"ג) מכזיב ולהלן פטורין מן הדמאי, אבל הרב אלחנן הקשה
עליו מדאמרינן בירושלמי (דמאי פ"ג ה"ג) אמר רשב"ג שלח לי ר' יוסי אתרוג ואמר
לי זה בא מקסרין ולמדתי ממנו ג' דברים שהוא ודאי [ש]פירות קסרין ודאי וכו' (ע"כ),
אמר ליה רבי זירא (ואי) [ולאו] מפירות המותרות בקיסרין כלומר דלעיל (ירו' דמאי
פ"א ה"ב) דרבי התיר קסרין עם בית שאן, אמר ליה ולאו רשב"ג קודם לרבי הוה,
אלמא משמע דכי שרא רבי אפילו ודאי שרא, ועוד דאין אנו נוהגין לעשר אפילו מן
הודאי כלל. ויש מי שתיירך דלא חייבו בחולה לארץ (בכל מצרכים) [בבל ומצרכים]
דשכיחי שיירתא וחולה לארץ הקרובים לארץ, אבל שאר חולה לארץ פטורי וכדמפלגינן
נמי גבי חלה בין סוריא וכו' שקרובים לארץ לשאר חולה לארץ לענין שתי חלות וכדתנן
במסכת חלה (פ"ד מ"ח) הכי נמי מפלגינן בתרומות ומעשרות בין הרחוקים לקרובים.
ולפי זה בצרה ובית שאן שהתירה אף על פי שהן קרובין מאוד לארץ עד שהיה ריש

לקיץ סבר דצרכה היינו צר במדבר אפילו (לן) [הכי] לא חייבום כשאר עיירות הרחוקות, ו"ע למה. ואידי דתנא מערב שבת תנא נמי מערב יום טוב. פירוש דשבת א"א למלול. הא (דתנן) [דתניא] בפרק מפנין (קכח, א) חבילי סאה אזור וקורנית הכניסן לעצים וכו' (וקוטס) [ומולל] ואוכל ובלבד שלא ימלול הרבה דברי ר' יהודה וחכמים אומרים מולל בראשי אצבעותיו, התם לאו מולל ממש לפרוק את האוכל מן הקשים קאמר אלא מולל לרכך בעלמא. והא דאמרינן לקמן (יג, ב) כיצד מולל ביום טוב קאמר וכיצד מנפח בשבת קאמר וללדין היא אמורה, וכן דעת רבותינו התוס'. והרב רבי משה ז"ל כתב בפרק כ"א מהלכות שבת (הלכה יז) שמולל בראשי אצבעותיו וכן כתב הרי"ף ז"ל בהלכות שבת פרק מפנין. הא דקתני המולל מלילות מערב שבת למחר מנפח מיד ליד ואוכל אבל לא בקנן ולא בתמחוי. לאו דוקא קנן ותמחוי אלא אפילו בשתי ידיו וכדאמרינן לקמן (יג, ב) כיצד מנפח ואסיקנא בידו אחת ובכל כחו, אלא אידי דתנא ביום טוב ואפילו בקנן ובתמחוי תנא גבי שבת אבל לא בקנן ולא בתמחוי. לא קשיא הא רבי הא רבי יוסי ברבי יהודה. פרש"י ז"ל לכולי עלמא מוללין במלילות אלא מתניתין דקתני שאינו זכאי בהרמיה ר' יוסי בר' יהודה היא (לפי) [דסבר] שהמולל במלילות אינו חייב בתרומה, דתניא הכניסן למוללן במלילות רבי מחייב כלומר אפילו באכילת עראי, שכיון שהכניסן למוללן הכנסתן לבית היינו גרנן שאין להם גורן אחר, ורבי לית ליה מתניתין דקתני שלא מצינו תרומה שזכאי בהרמיה, ורבי יוסי פוטר מלילות מן התרומה לפי שהכתוב תלחה בגורן דכתיב ראשית דגנך הילכך כיון שאין בדעתו לעשות מהן גורן לעולם הרי הן פטורין, ואיהו מצי למתני [הא] דקתני שלא מצינו תרומה שזכאי בהרמיה שאף על פי שהוא ראשית למולל במלילות המולל במלילות פטור מן המעשרות, והכי גרסינן לפי פירושן ולר' יוסי בר' יהודה נמי משכחת לה כגון שהכניסן שבלין וכו'. כלומר אכתי לא ניחא לי, דאי אמרת מוללין במלילות לכולי עלמא אם כן מתניתין דקתני שהתרומה אינו זכאי בהרמיה אפילו כר' יוסי לא תוקמה לדלידיה נמי משכחת לה שזכאי בהרמיה כגון שהכניסן שבלין לעשות מהן עיסה ואחר כך נמלך למוללן במלילות דכתיב הא מודה ר' יוסי דחייב ואפילו בארעי. אלא מאי תרומה רוב תרומה. ומתניתין כולי עלמא מודו בה שרוב תרומה אינו זכאי בהרמיה. ורבינו תם ז"ל הקשה לפי' בספר הישר (שו"ת סי' כ"ז עיין סס) חדא דבעל כרחך אפילו לר' יוסי הכניסן למוללן במלילות אינו פטור אלא באוכל מהן עראי הא באוכל מהן קבע חייב, ואפילו נתן ונפח לתוך חיקו חייב (לקמן עמוד ב) וההיא על כרחין רבי יוסי

קתני לה דאי לא אמאן תרמייה, דאי לרבי אפילו במליכות מחייב אלא ודאי ר' יוסי
היא ובנפח מיהא חייב ואם כן מצינו אף לדידיה תרומה שזכאי בהרמתה, והילכך כי
אקשינן ולר' יוסי ברבי יהודה נמי משכחת לה כשהכניסן לעשות מהן עיסה ונמלך
למוללן במליכות למה ליה לזהדורי אההיא כשהכניסן למליכות נמי משכחת לה כשנפח
ונתן [לתוך] חיקו, ועוד לרבי אמאי זכאי בהרמתה אדרבה כיון שהוטבלו מאמש ויכול
להפריש מערב יום טוב ולא הפריש אינו מפריש ביו"ט דמאי שנא משאר תרומה שאינו
זכאי בהרמתה וגלגל עיסה מערב יום טוב שאינו מפריש חלתה ביו"ט (לעיל ט, א). על
כן פירש הוא ז"ל בהפך, דמתניתין דקתני לא מצינו תרומה שזכאי בהרמתה רבי היא
דמחייב במליכות וכיון שכן היה לו להפריש מערב יום טוב, וכי קא אמרינן דיכול
למולל ביו"ט וזכאי אליבא דרבי יוסי ברבי יהודה הוא דכיון דאתמול לא הוטבלו
לתרומה ומעשרות ולא היה יכול להפריש והוטבלו היום מפריש והולך כמו גלגל עיסה
ביום טוב שמפריש חלתה ביום טוב. ולהאי פרושא לא גרסינן ולר' יוסי ברבי יהודה
נמי משכחת לה וגו' אלא לרבי נמי משכחת לה כגון שהכניסן שבלין לעשות מהן עיסה
ונמלך עליהן למוללן במליכות שלא הוטבלו עד היום והווי כמו גלגל עיסה ביום טוב,
ואם כן אף לדידיה נמי משכחת לה שזכאי בהרמתה ומתניתין וברייתא כמאן. אלא
דקשה לי קת' דאם כן כי קאמר רבא מעיקרא הא רבי (יהודה) הא רבי יוסי בר' יהודה
אתיא (דרבה) [דרבא] כר' יוסי בר' יהודה ודלא כמתניתין וברייתא דקתני בתרומה
שאינו זכאי בהרמתה, והיכי שביק מתניתין וברייתא ועבד כרבי יוסי בר' יהודה. ואיכא
למימר דכיון דלא [קיימא הכי] ולבסוף תירץ דמאי תרומה רוב תרומה ולכ"ע אמרה
לא דייקי' זה כולי האי, ועוד דזמנין סגיאין דפסקי אמוראי כחד מן תנאי דברייתא
ושביקי מתניתין. (רשב"א)

אוכל מהן עראי ופטור למוללן במלילות רבי מחייב ור' יוסי ברבי יהודה פוטר ולרבי יוסי ברבי יהודה נמי משכחת לה כגון שהכניס שבלין לעשות מהן עיסה ונמלך עליהן למוללן ביום טוב דטבלא ביומיה אלא מאי תרומה רוב תרומה אמר אביי מחלוקת בשבלין אבל בקטניות דברי הכל אסורייתא טבלא לימא מסייע ליה מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה כותש ומחשב כמה זרע יש בהם ומפריש על הזרע ואינו מפריש על העץ מאי לאו רבי יוסי בר' יהודה היא דאמר התם לא טבלא הכא טבלא לא רבי היא אי רבי היא מאי איריא תלתן אפי' שבלין נמי אלא מאי רבי יוסי בר' יהודה לשמעין שאר מיני קטניות וכ"ש תלתן אלא תלתן אצטריכא ליה סד"א הואיל וטעם עצו ופריו שוה לפרוש נמי אעצו קמ"ל איכא דאמרי אמר אביי מחלוקת בשבלין אבל בקטניות דברי הכל אסורייתא לא טבלא מיתבי מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה כותש ומחשב כמה זרע יש בהן ומפריש על הזרע ואינו מפריש על העץ מאי לאו טבל טבול של תרומה לא טבל טבול של תרומת מעשר וכדר' אבהו א"ר שמעון בן לקיש דאמר רבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין שמו טובלו לתרומת מעשר כותש למה לי לימא ליה כי היכי דיהבו לי הכי יהיבנא לך אמר רבא קנסא תניא נמי הכי בן לוי שנתנו לו שבלין במעשרותיו עושה אותן גורן ענבים עושה אותן יין זיתים עושה אותן שמן ומפריש עליהם תרומת מעשר ונותנן לכהן שכשם שתרומה גדולה אינה ניטלת

ר"י הא רבי הא ר' יוסי ברבי יהודה. לעולם מוללן מלילות לדברי הכל ודקשיא לן אם כן מצינו תרומה שזכאי בהרמיה אין ודאי מצינו אליבא דרבי דאמר יס תרומה במלילות ומתניתין דקתני לא מצינו ר' יוסי ברבי יהודה היא דאמר אין תרומה במלילות: אוכל מהן עראי. כל זמן שלא דשן ומרחן בכרי לא נגמרה מלאכתן לתרומה: למוללן במלילות. הכניסן לאכלן מעט מעט ע"י מלילות: רבי מחייב. בתרומה שלא יאכל מהן עראי עד שיפריש לפי שהכנסתן בשבלין היא גמר מלאכתן שאין סופן לבא לידי גורן אחר וזהו גרנן: ורבי יוסי בר' יהודה פוטר. דגנך כתיב והיינו מרוח דאין דגון אלא קבוץ בכרי: ופרכינן לרבא דאמר מוללן לר' יוסי ברבי יהודה נמי אי שרית למוללן ביו"ט משכחת לה על כרחיך שזכאי בהרמיה במלילות שהכניסן לעשות עיסה בדישה ומרוח ונמלך עליהן למוללן

להאניען כולן למליכות דעל כרחיק מודה זהו רבי יוסי דטבולן זיוס שנמלך עליהן
דכיון דהכניסן לשם גורן גמור ירדה להן תורת תרומות ומעשרות וכשנמלך למוכלן
נעשית הכנסתו גורן והמוכלן זיו"ט על כרחו קדים תרומתן: אלא מאי תרומה
רוב תרומה גרסינן. ולא גרם אלא מאי אית לך למימר אלא לא תימא הא רבי
הא רבי יוסי דבין לרבי זין לרבי יוסי מתוקמא ומאי תרומה דתנן מתניתין אינו
זכאי בהרמתה ברוב תרומות קאמר שיטנן על ידי דיסה ומרוח והן מערב יום
טוב: מחלוקת בשבלין. בהנהו הוא דפטר ר' יוסי דרובן לדיסה ואין גרנן אלא
במרוח: אבל קטניות. יש בני אדם הרבה שאין חובטין אותן יחד אלא כדי קדרתן
לפיכך הכנסתן בחבילין זהו גרנן: תלתן. מין קטנית הוא ומעט נותנין בקדרה ליתן
טעם: כותש. זהו דרך דיסתן: ומחשב. מאומד: ואין מפריש על העץ. אין כריך
להפריש מן הקשים ואף על פי שטעם עמו ופריו שיה לא חייבוהו חכמים
במעשרות מדקתני חבילין של טבל אלמא אסורייתא טבלא: לשמעין שאר מיני
קטניות. דטבלו בחבילי ואף על פי שהרבה עושין מהן כרי ומרוח וכ"ש תלתן
שהוא נותנו מעט מעט בקדרה למתק ונותנו בעמו: אלא תלתן אנטריכא ליה
גרסינן. ולעולם רבי היא וה"ה לשבלין ולא תסייעי מהכא: איכא דאמרי אמר
אביי מחלוקת בשבלין. בהנהו מחייב רבי לפי שהרבה כונסין אותן למליכות וקלויות
שהן גרנן אבל בקטניות סתם הכנסתם למרוח ואסורייתא לא טבלא: מאי לאו
בטבל טבול לתרומה. כלומר מאי לאו גבי ישראל קרי ליה טבל ועדיין לא נקרא
עליו שם בפה ומסתמא קרוי טבל וחייב לתרומה שהיא תחלה לכל המעשרות
דכתיב זה ראשית: לא בטבל טבול לתרומת מעשר. לעולם אין חבילין גמר
מלאכה ואילו גבי ישראל הוא לא הוה מקרי טבל אלא צבן לוי קאי שקדם והלך
אלל ישראל ונטל מעשר ראשון ממנו בחבילין והואיל וכל על חבילין הללו שם
מעשר נעשו טבל אללו להפריש מהם תרומת מעשר מן המעשר שעל הלוי להפריש
והיא במיתה וכל תורת תרומה עליה לתרומה קרייה רחמנא: שהקדימו בשבלין.
שהקדימו לתרומה גדולה: שמו טובלו. שם מעשר שנקרא עליו טובלו ואוסרו
באכילת עראי ובמיתה כדין טבל עד שירים תרומת מעשר שלו ולקמיה יהיב
טעמא: כותש למה לי. אי צבן לוי מוקמינן ליה למה מוטל עליו לעשותו דגן אי

אמרת בשלמא בישראל האי ואסורייתא טבלא שפיר תנא כותש דכתיב לגנך ודרכנך דומיא לאורייתא תקון: קנסא. על שהקדים וגרס להערים לעצור על דברי תורה שהמשנה סדר המעשרות עובר בלאו מלאתך ודמעך לא תאחר (שמות כג) דהכי קאמר לא תאחר תרומה להקדים לה מעשר: יעשה אותו גורן גרסינן: (רש"י)

תוספות הא רבי יוסי. פרש"י ומה מצינו דזכאי בהרמתה היינו אליבא דרבי דאמר יש תרומה במלילות דסבר דהכנסתן דמלילות היינו גרנן וגמר מלאכה אבל מתני דקתני לא מצינו היינו ר' יוסי ברבי יהודה דאמר אין תרומה במלילות דאדגן קפיד רחמנא ואין זה אלא קבוץ בעלמא ובסמוך גרסינן ולרבי יוסי בר' יהודה נמי משכחת לה וכו' משמע לפי דלר' יוסי אפי' אכילת קבע יכול לאכול בלא מעשר דאם היה מחייב באכילת קבע משכחת לה לר' יוסי בר' יהודה דזכאי בהרמתה באכילת קבע ותימה דהלשון לא משמע כן דהא קאי על אכילת עראי הכניס שבלין לעשות מהן עיסה אוכל מהן עראי ופטור ועלה מסיק למוללן במלילות רבי מחייב מעראי ור' יוסי בר' יהודה פוטר מעראי וע"ק לרבי נמי היכי מצינו (הוא) שזכאי בהרמתה ביו"ט הואיל דאית ליה דהכנסתן למלילות זהו גרנן וגמר מלאכתן אם כן נתחייבו מאתמול מעיו"ט ואם כן אין יכול להפריש ביו"ט לכן נ"ל דהא דקאמר דכהן זכאי בהרמתה אתיא אליבא דר' יוסי ברבי יהודה דפוטר דכיון דסבר דהכנסתן לאו זהו גרנן ואם כן כי מללן ביו"ט בא לו חיוב השתא וא"כ זכאי בהרמתה והא דאמר דאינו זכאי בהרמתה אתי אליבא דרבי דס"ל דהכנסתן זו היא גרנן והיה להם לתרום מאתמול וא"כ אינו זכאי בהרמתה ובסמוך גרסי' ולרבי משכחת לה וכו': **איכא** דאמרי מחלוקת בשבלים אבל בקטניות ד"ה לא טבלא. והקשה הר"ר שמשון מקוצי דבכל התלמוד לא מצינו איכא דאמרי כה"ג שהוא להפך מן הראשון דודאי . מצינו בשאר מקומות לישנא קמא דברי הכל ואיכא דאמרי בהא נמי פליגי או איכא דאמרי בהא פליגי ובהא דלישנא קמא דברי הכל אבל כה"ג לא דכל הפחות הוה ל"י למימר דבקטניות מחלוקת אבל בשבלין כ"ע מודו ותירץ דה"ק לישנא קמא מחלוקת בשבלין היכא שפירש בהדיא שהכניסן לשבלין אבל בקטנית שפירש למוללן ד"ה טבלא וה"ה דפליגי בקטניות סתם ובשבלין סתם ולא יכא דאמרי ה"ק מחלוקת בשבלין סתם שלא פירש למוללן אבל בקטניות סתמא כ"ע מודו דלא טבלו וה"ה בקטניות שהכניסן למוללן פליגי וכן בשבלין פליגי והשתא ניחא דלא הוי להיפך לגמרי דהא דקאמר לישנא קמא דפליגי מסיק הכא בדאיכא דאמרי ד"ה [לא] טבלא וא"ת והא לא מיירי כלל בפלוגתיה רק במפרש שהכניסן לשבלים יש לומר דמה דקתני סיפא למוללן במלילות משום דמסתמא כמו למוללן במלילות דכל שלא פיר' דהוה לעשות מהן עיסה הוי כמו למוללן במלילות בשבלים אבל תימה להאי פירושא דמקשה בסמוך מאי לאו בטבל וכו' מאי פריך לשני ליה דמיירי

בדמפרש והכא מיירי בסתם ויש לומר דמשמע דמיירי בכל ענין אפילו בסתמא
ועוד דבעי אליבא דכלהו תנאי : (תוספות)

רש"א מהא דקתני בצרייתא: הכנים שבלין לעשות מהן עיסה אוכל מהם עראי.
משמע דדוקא עראי הא אכילת קבע לא, והכי נמי משמע מדרבי הושיעיא דאמר
(פסחים ט, א) מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת
ופטורה, ומשמע דוקא כדי שתהא בהמתו אוכלת לפי שאכילת בהמה כעראי לגבי
אכילת אדם אבל אכילת אדם חייב. ואיכא למידק מדאמרין במנחות בפרק רבי
ישמעאל (סז, א) מירוח הגוי אינו פוטר גזירה משום בעלי כיסין, פירוש שלא יערימו
לפטור דגנם על ידי מירוח גוי, ופריך אי הכי חלה נמי ופריק חלה אפשר דאפי לה
פחות מחמשת רבעים קמה, תרומה נמי אפשר דעביד לה כדר' הושיעיא דאמר מערים
אדם על תבואתו וגו', ואם איתא דר' הושיעיא לא פטר אלא באכילת בהמה לבד מאי
קושיא דהא במירוח הגוי פוטר תבואתו אפילו באכילת קבע [ו]אפי עבד לה כדרבי
אושעיא לא פטר לה אלא מאכילת עראי, ואם כן עדיין ראוי לתקן ולחייב מירוח הגוי
משום גזירת בעלי כיסין שלא יפטרו דגנם אפילו מאכילת קבע. ותיראו מקאת מרבני
הכרפתים ז"ל (תוס' פס' ע"ב ד"ה כדי) דמירוח הגוי נמי לא פטר מן הדין אלא מאכילת
עראי, משום דמירוח ישראל מחייב בעראי אף על פי שהיה מותר בעודה במוץ שלה
ומירוח הגוי אינו מחייב אבל מיפטר [לא] פטר והילכך הרי הוא כאלו לא מירח והרי
הוא כאלו עדיין במוץ שלה. והני מיילי בתבואת ישראל שהיתה אסורה באכילת קבע
במוץ שלה אבל מירוח הגוי בשל עצמו פוטר אפילו מאכילת קבע לפי שאפילו קודם
מירוח היתה מותרת אפילו באכילת קבע, והילכך שפיר קאמר מירוח נמי אפשר דעביד
לה כדרבי אושעיא דאי בעי פטר לה איהו נמי מאכילת עראי. והקשו הם ז"ל מדתנן
במסכת (מעשרות) [פאה פ"א מ"ו] הקדיש תבואתו ומרחה פטורה מן המעשרות, ואמאי
אחר הקדש ומירוח [פטורה נימא] לאסורה באכילת קבע מיהא, ויש לומר דכיון לאכילת
קבע בעודה במוץ שלה אינה חייבת אלא מדרבנן לגבי הקדש פטורה לגמרי והעמידוהו
על דין תורה משום פסידא דהקדש. מאי לאו טבול טבול לתרומה גדולה וכו'. ללישנא
קמא הוה ליה למימר כי האי לישנא אלא דלעיל נקט לישנא והכא קתני לישנא. כותש
למה לי. ואם תאמר דילמא ענה טובה קא משמע לן שיכתוש כדי שלא יפריש גם על
העץ, יש לומר מכל מקום מדקתני כותש משמע שחייב לכתוש על כרחיה. (רש"א)

אלא מן הגורן ומן היקב כך תרומת מעשר אינה ניטלת אלא מן הגורן ומן היקב מחשב הא מדידה בעי הא מני אבא אלעזר בן גימל היא דתניא אבא אלעזר בן גימל אומר [\[במדבר יח-כו\]](#) ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה גופא א"ר אבהו א"ר שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין שמו טובלו לתרומת מעשר מאי טעמא אמר רבא הואיל ויצא עליו שם מעשר : אמר ר"ש בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה שנא' [\[במדבר יח-כו\]](#) והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר א"ל רב פפא לאביי אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי אמר ליה עליך אמר קרא [\[במדבר יח-כט\]](#) מכל (מעשרותיכם) תרימו את כל תרומת ה' ומה ראית האי אדגן והאי לא אדגן : תנן התם המקלף שעורין מקלף אחת אחת ואוכל ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב אמר רבי אלעזר וכן לשבת איני והא רב מקלפא ליה דביתהו כסי כסי ור' חייא מקלפא ליה דביתהו כסי כסי אלא אי אתמר אסיפא אתמר המולל מלילות של חטים מנפח על יד על יד ואוכל ואם נפח ונתן לתוך חיקו חייב אמר רבי אלעזר וכן לשבת מתקיף לה רבי אבא בר ממל ורישא למעשר אין לשבת לא ומי איכא מידי דלענין שבת לא הוי גמר מלאכה ולמעשר הוי גמר מלאכה מתקיף לה רב ששת בריה דרב אידי ולא והא גרנן למעשר דתנן איזהו גרנן למעשר הקשואין והדלועין משיפקסו ושלא פקסו משיעמיד ערמה ותנן נמי גבי בצלים משיעמיד ערמה ואילו גבי שבת העמדת ערמה פטור אלא מאי אית לך למימר מלאכת מחשבת אסרה תורה הכא נמי מלאכת מחשבת אסרה תורה : כיצד מולל אביי משמיה דרב יוסף אמר חדא אחדא ורב אויא משמיה דרב יוסף אמר חדא אתרתי רבא אמר כיון

דמשני אפילו חדא אכולהו נמי כיצד מנפח אמר רב אדא בר אהבה אמר
רב מנפח

רפ"י אלא מן הגורן ומן היקב. שנגמר כולה דכתיב דגן תירוש ויאהר (במדבר יח): מחשב הא מדידה בעי. בשלמא אי בישראל מוקמת לה ובתרומה גדולה איכא למיתני מחשב דניטלת באומד שתרומה גדולה לא נתנה זה התורה שיעור דכתיב ראשית דגן (דברים יח) ורבנן הוא לאמרי שיעור עין יפה וזינונית ורעה הלכך באומד סגי דאי נמי לא יהיב כשיעור חטה אחת פוטרת כל הכרי אבל גבי לוי מעשר מן המעשר כתיב (במדבר יח) וכריך למדוד: אבא אלעזר בן גימל גרסי: ונחשב לכס תרומתכס. כלום כתיב: בשתי תרומות הכתוב במדבר. דכתיב כדגן מן הגורן זו תרומה גדולה תרומתכס זו תרומת מעשר: מה תרומה גדולה נטלת באומד. כדפריש' ללא כתיב זה שיעור: ובמחשבה. נתן עיניו בלד זה ואוכל בלד אחר דכתיב ונחשב ואתרוייהו קאי והא דקא יליף לה מתרומה גדולה משום אומד נקט לה: הואיל ויאל עליו שם מעשר. ורחמנא אמר והרמותם ממנו מעשר מן המעשר משנקרא מעשר הזקיקם לתרומתו: פטור מתרומה גדולה. שהיה לו לכהן ליטול תרומה גדולה תחלה שהרי קרויה ראשית והלוי אחריו מעשר במה שמשיר וזה שנטל מעשר תחלה ונמאל שלא הורמה תרומה גדולה ממעשרו וישראל לא יתן לכהן אלא אחד מחמשים במה ששייר נמאל כהן מפסיד פטור הלוי מתרומה גדולה שבמעשר זה שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה' ופירש ומה היא התרומה מעשר מן המעשר: אפילו הקדימו. לתרומה בכרי משנתמרח נפטר לוי מהאי קרא: עליך אמר קרא. כדי שלא תאמר כן: מכל (מעשרותיכם) תרימו את כל תרומת ה'. וכלום כתיב ולהכי כתיב כל למימר לכל כד תרומה המוטלת בו יתן ומה ראית. דהאי כל דמרבי שדית ליה אהקדימו בכרי ואידך אהקדימו בשבלים אימא איפכא: האי אדגן. הקדימו בכרי כבר נעשה דגן ומשבא לכלל דגן חלה עליו חובת כהן דכתיב ראשית דגן הלכך מסתברא דהאי קרא דזכותא דכהן אכרי תשדייה: המקלף שעורים. לאוכלן קלופים חיים: ואוכל. ופטור מן המעשר דכי האי גוונא אכילת עראי היא ובשלל נתמרחו קאי שמקלפן מתוך שכולת שלהן: חייב. במעשר דהוה ליה קבע: וכן לשבת. אחת אחת לא הוי מפרק תולדה דדש

דכלאחר יד הוא אצל משקבאן בידו הויה תולדת דיסה וחייב: כפי כפי. מלא
כוסות ואוכל. בלא מעשר: לתוך חיקו. בשולי בגדיו שקורין פאנ"ץ: והרי גרנו של
מעשר. כלומר הרבה מלאכות שאמרו שהן קובעות גורן למעשר לאסרו באכילת
עראי ומותרות בשבת: איזהו גרנן למעשר. לעיל מינה איירי בפירות וקאמר
אימתי גמר מלאכתן ליקבע למעשר: משיפקסו. משניטל פקס שלהן והוא כמין
פרח בראשן כמו שיס בתפוחים ונופל מאליו כשמתביב: ושלל פקסו משיעמיד
ערמה. כלומר ואם עד שלל פקסו העמיד ערמה מהן כמין כרי הוקבעו אלמא
העמדת ערמה הויה גמר מלאכה למעשר ולענין שבת משהביא בכלים לביתו אין
העמדת ערמה מלאכה: אלא מאי אית לך למימר. אע"ג דלמעשר הויה מלאכה
לשבת מלאכת מחשבת שהיא מלאכת אומנות אסרה תורה שנסמכה פרשת שבת
למלאכת המשכן בויקהל והתם מלאכת מחשבת כתיב: כיאל מולל. ביום טוב
דאמרן לעיל מוללין מלילות והא ודאי שינוי צעי מעובדא דחול: חדא אהדא. בין
גודל לאצבע: חדא אחרתי. בין גודל לשתי אצבעותיו: כיאל מנפת. דאמרינן לעיל
למחר מנפח מיד ליד בשבת: (ר"ט)

תוספות **כשם** שתרומה גדולה ניטלת וכו'. ואם תאמר מה צריך למילף תרומת
מעשר מתרומה גדולה דניטלת במחשבה תיפוק ליה דבהדיא כתיב בה ונחשב
דקאי אתרומת מעשר וכו' ופי"ה דלאו דוקא נקט מחשבה אלא אומד דוקא נקט
ועי"ל אי לאו דילפינן תרומת מעשר מתרומה גדולה לא הייתי אומר דתרומת
מעשר ניטלת במחשבה דאי משום קרא דונחשב דכתיב גבי מעשר מוקמינן לה
בתרומה גדולה דה"ק בירושלמי כל התורה למדה ומלמדה חוץ מתרומת מעשר
דמלמדה ואינה למדה דהא ממנו דכתיב גבי תרומת מעשר דמיניה נפקא מוקף
דדרשינן ממנו מן הסמוך לו ומוקמינן לה בתרומה גדולה דבעינן מוקף אבל
בתרומת מעשר מדאורייתא לא בעינן מוקף אלמא גבי ממנו דכתיב במעשר
מוקמינן ליה בתרומה גדולה והכא נמי ונחשב נימא כדפרישית: **ומה** ראית האי
אדגן והאי לא אדגן. ותימה היכי אסיק אדעתיה דמקשה לומר אפכא דשבלין
יהא חייב ובהקדימן בכרי יהא פטור אם הוא חייב בשבלים כ"ש בכרי שכל מה
שאחרי כן יהא חייב ואומר הר"י דה"ק מה ראית לחייב מכל צדדין הקדימו
בכרי ופטור בשבלין אימא דבין חיוב ובין פטור בהקדימו בכרי פטור קודם
ראיית פני הבית וחיוב לאחר ראיית פני הבית ומשני האי אדגן פירוש בהקדימו
בכרי וא"כ דין הוא שיהא חייב מכל צד: **ואם** קלף ונתן לתוך ידו חייב. פרש"י
ואם קלף מתוך השבלין ותימה היכי מקלפא לרב דביתהו כסי כסי האמר לעיל

דמולל מלילות מערב שבת וכו' משמע הא בשבת אסור ויש לומר דהתם מיירי לתלוש מן השבלים שהוא מפרק וזהו תולדה דדש שהוא אב מלאכה והכא מיירי בשכבר נתלשו מע"ש מן השבלין אבל עוד הן בקליפתן החיצונה ולכך שרי ומה שפרש"י הכא דאם קלף ונתן לתוך ידו חייב מפני שהוא קבע לא נהירא דבסמוך משמע שהטעם מפני שהוא גמר מלאכה הואיל והוא קולף הרבה ביחד דהיינו דגונו : כיצד מולל. פי' ביו"ט ובשבת אסור למלול וכיצד מנפח ר"ל בשבת דביו"ט שרי אף בקנון ובתמחוי : כיצד מנפח וקאמר בין קשרי אצבעותיו. ותימה דלעיל אמר המולל מלילות מע"ש למחר מנפח מיד ליד כו' אבל לא בקנון וכו' ויש לומר דלעיל הוי פירוש בין קשרי אצבעותיו וקנון ותמחוי דנקט משום י"ט נקט ליה : (תוספות)

הש"א כסם שהתרומה גדולה ניטלת באומד. פרש"י ז"ל לפי שחטה אחת פוטרת את הכרי. וקשה לי לפירושן דאי מהא אס כן נימא כסם שהתרומה גדולה חטה אחת פוטרת את הכרי כך תרומת מעשר וזה לא אפשר דמעשר מן המעשר כתיב ואס כן היאך למדין ממנה. וניחא לי דלזה אי אפשר שהקיסו הכתוב דהא מעשר מן המעשר כתיב, אלא ש'הקיסה למה שאפשר להקיסה בא (קאי) הכתוב ומאי ניהו להיות ניטלת באומד ושלל דלקדק בשעורה, כסם שאין מדקדקין בתרומה גדולה שהיא פוטרת את הכרי [בחטה אחת] כך תרומת מעשר. ורבותינו הלכתיים ז"ל פירשו (מנחות נד, ב תוד"ה ניטלת ור"ש תרומות פ"ק מ"ז) כסם שהתרומה גדולה ניטלת באומד כדי שיטול בעין יפה וכדתנן בפרק קמא דתרומות (מ"ז) אין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא בזמנין כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה. ומיהא להשוותן לגמרי [לא], דתרומה גדולה אינה ניטלת למאה אלא מאומד אבל תרומת מעשר ניטלת מאומד משום היקשא דתרומה גדולה אבל למאה אינה ניטלת אפילו לאבא אלעזר מאומד אלא במשקל, ובהא פליגי רבנן עליה דלדידהו אינה ניטלת כלל באומד אלא דקדוק דמעשר מן המעשר כתיב ולאבא אלעזר ניטלת היא אף מאומד, ותדע לך מדתנן בתרומות בפרק ד (משנה ו) המונה משובח והמודד משובח ממונה והשוקל משובח משלשתן, ופריך בירושלמי (פ"ק דתרומות ה"ד) והא תנן אין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא בזמנין לא קשיא כאן לתרומה גדולה כאן לתרומת מעשר ותני אבא אלעזר בן גומל אומר מנין שאין תורמין במדה ולא במשקל ולא בזמנין תלמוד לומר ונחשז לכס תרומתכס במחשבה אתה תורם ואין אתה תורם במשקל ובזמנין, כלומר ההיא דאין תורמין לא במדה ולא במשקל בתרומה גדולה ולכולי עלמא וההיא דהשוקל משובח משלשתן בתרומת מעשר

ואבא אלעזר בן גומל היא וכדתי אבא אלעזר וגו' ואלו לרבנן אינה ניטלת באומד. וגרסינן התם בירושלמי (פ"ד לתרומות ס"ט) אהיהיא להמונה משובח ממי הוא משובח אמר ר' מונה מן התורם מאומד, משמע דמאומד הוא תרומה אלא דהמודד משובח, וקאמר נמי התם אמר ר' הלל מתנית' אמרה כן והשוקל משובח משלשתן, כלומר מכלל דאיכא ג' לבד משוקל דהיינו מדה ומנין ואומד, ועל כרחך היה אבא אלעזר היא דאלו לרבנן הא משמע דאפילו עבר והפריש מאומד לא הויא תרומה וכדמשמע (רבא) בשמעתין דקאמר מחשב הא מדידה בעי אלא על כרחך אבא אלעזר היא, ואם אינה ניטלת אלא מאומד קאמר אבא אלעזר היכי קאמר התם דהשוקל משובח ממאומד בתרומת מעשר, אלא על כרחך אף לאבא אלעזר לא ילפינן אלא דמועיל מאומד ולא שיהא מצוה מאומד. וגרסת ספרים דגרסי' כסם שתרומה גדולה אינה ניטלת אלא באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר אינה ניטלת אלא באומד ובמחשבה ליתא כדאמרן, אלא ה"ג כסם שהתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה. באומד ובמחשבה. פרש"י ז"ל מחשב כגון נותן עיניו בלד זה ואוכל בלד אחר. וכן עיקר דמחשבה היינו שאינו צריך להוסיף בשפתיו כלום, וכדמוכח בהדיא בפרק ג' דשבועות (כו, ב) דאמרין התם דבשבועה גמר בלבד ולא הוסיף בשפתיו הוסיף בשפתיו ולא גמר בלבד אינו חייב ופרכינן מכל נדיב לב דאלמא בקדשים אפילו גמר בלבד ולא הוסיף בשפתיו ופרכינן ההיא בקדשים ופרכינן ונגמר מינה ופריק משום דהו להו קדשים ותרומה שני כתובים כאחד ואין מלמדו, אלמא תרומה ניטלת במחשבת הלב לבד בלא הוסיף בשפתים, ולא כמו שפרש"י ז"ל בפרק בתרא דזכורות (נט, א) מחשב ואומר שני לוגין שאני עתיד להפריש בלפניו או בדרומו, ואף על פי שאינו מפריש עכשיו כלום מהתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה. ואם תאמר והא עיקר מחשבה בתרומת מעשר [כתיב] ונחשב לכם תרומתכם דהיינו תרומת מעשר, כבר נשמר ממנה רש"י ז"ל דמחשבה [לאו דוקא] נקט דמחשבה בתרומהו כתיבא אלא עיקר דרשא מניטלת מאומד. אבא בתוס' תיראו דמדכתב ונחשב לכם כתרומת גורן משמע שיותר הדבר פשוט שתהא המחשבה מועלת בתרומת גורן. ואם תאמר היכי פליגי במחשבה בתרומת מעשר דהא מכל מקום גבי דידה כתיבא מחשבה. ויש לומר דהכי גמירי דאף על גב דכתב ונחשב גבי תרומת מעשר לא ילפינן מיניה אלא לתרומה גדולה, וכענין שאמרו בירושלמי (תרומות ר"ט פ"ב) גבי מוקף לתרומת מעשר דגבי דידה כתב ממנו דילפינן מניה והרמותם ממנו מן המוקף ואפילו הכי לא ילפינן מיניה לתרומת מעשר

דהא אינו כריך מוקף ואפילו הכי מלמד לתרומה גדולה, וכדאמרינן כל התורה לומדת ומלמדת חוץ מזה שמלמדת ואינה לומדת. מעשר ראשון שהקדימו בשבלין שמו טובלו לתרומת מעשר מאי טעמא אמר רבא הואיל ויכא עליו שם מעשר. תמיה לי מה הוסיף רבא בטעם הדבר דהיינו לשון ריש לקיש ממא שאפילו שמו טובלו, אלא הכי הוי ליה למימר מאי טעמא דכתב מעשר מן המעשר כל שקרא לו שם מעשר שמו טובלו, ומהאי טעמא נמי הוא דהוי מעשר דאי לאו האי קרא (ו)בדין היה שלא יהא מעשר כלל דהא כתיב מעשר דגנך כההא דתנן גבי חלה (חלה פ"ב מ"ה) המפריש חלתו קמח אינה חלה וגזל ביד כהן, אלא דרבייה רחמנא הכא מדכתיב מעשר מן המעשר אי נמי דכתיב מכל מעשרותיכם, וכריך לי עיון. ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב. פירוש משום דהוי כמירוח הכרי והיינו דמייתנין עלה ההיא דאיזה גרנו למעשר, ולא כפירוש רש"י ז"ל שפירש משום דהוי קבע למעשר. כיצד מולל. פירוש ביום טוב, דאלו בשבת אסור למולל וכדמשמע בצרייתא לעיל (יב, ב) דקתני המולל מליכות מערב שבת דאלמא מערב שבת אין בשבת לא, והא נמי דאמר מוללין מליכות ביום טוב ואקשי עליה אביי מדקתני בהדיא המולל מליכות מערב יום טוב קא פריך ואמר איידי דתנא מערב שבת תנא נמי מערב יום טוב, דאלמא בשבת לעולם לא ודוקא קתני מערב שבת אבל שבת לא. כיצד מנפח. כלומר בשבת, דאיכו ביום טוב מנפח אפילו בקנון ובתמחוי (כדלעיל יב, ב) והכא לא שרי אלא בידו ובידו אחת. (רשב"א)

א

-

יד

דף

מקשרי אצבעותיו ולמעלה מחכו עלה במערבא כיון דמשני אפי' בכולה ידא נמי אלא א"ר אלעזר מנפח בידו אחת ובכל כחו: מתני' בית שמאי אומרים תבלין נדוכין במדוך של עץ והמלח בפך ובעץ הפרור וב"ה אומרים תבלין נדוכין כדרכן במדוך של אבן והמלח במדוך של עץ: גמ' דכולי עלמא מיהת מלח בעיא שנוי מ"ט רב הונא ורב חסדא חד אמר כל הקדרות כולן צריכות מלח ואין כל הקדרות צריכות תבלין וחד אמר כל

התבלין מפיגין טעמן ומלח אינה מפיגה טעמה מאי בינייהו איכא בינייהו
דידע מאי קדרה בעי לבשולי אי נמי במוריקא אמר רב יהודה אמר
שמואל כל הנדוכין נדוכין כדרכן ואפילו מלח והא אמרת מלח בעיא שנוי
הוא דאמר כי האי תנא דתניא אמר רבי מאיר לא נחלקו בית שמאי וב"ה
על הנדוכין שנדוכין כדרכן ומלח עמהן לא נחלקו אלא לדוכה בפני עצמה
שבית שמאי אומרים מלח בפך ובעץ הפרור לצלי אבל לא לקדרה וב"ה
אומרים בכל דבר בכל דבר סלקא דעתך אלא אימא לכל דבר א"ל רב
אחא ברדלא לבריה כי דייכת אצלי אצלויי ודוך רב ששת שמע קל בוכנא
אמר האי לאו מגוויה דביתאי הוא ודלמא אצלויי אצלי דשמעיה דהוה
צליל קליה ודלמא תבלין הוה תבלין נבוחי מנבח קלייהו תנו רבנן אין
עושין טיסני ואין כותשין במכתשת תרתי הכי קאמר מה טעם אין עושין
טיסני לפי שאין כותשין במכתשת ולימא אין כותשין במכתשת אי תני
אין כותשין במכתשת הוה אמינא ה"מ במכתשת גדולה אבל במכתשת
קטנה אימא שפיר דמי קמ"ל והתניא אין כותשין במכתשת גדולה אבל
כותשין במכתשת קטנה אמר אביי כי תניא נמי מתניתא מכתשת גדולה
תניא

רס"י מקשרי ארבעותיו. ולא בכפו: מתני' מדוך. הוא בוכנא שמכין בו כדרכו
ואין כריך שנוי אצל במלח במקום שיש מלח גסה צפך של חרס ידוכנו ולא במדוכה:
או בעץ פרור. כף גדולה שקורין פוקי"א דמלח בעי שנוי ובגמרא מפרש טעמא:
והמלח במדוך של עץ. שנוי בעי אצל סגי בהאי שנוי זוטא: גמ' כל הקדרות. כל
מיני תבשיל כריכות מלח הלכך מאתמול הוה ידע דאיבעי לי' לדוכה: ואין כל
הקדרות כריכות תבלין. ואדם אינו יודע מה יעלה בלבו לאכול מחר: מפיגין
טעמן. ממירין טעמן אם ידוכן מאתמול ריחו לא נמר (ירמיהו מח) מתרגמינן לא
פג: דידע מאתמול מאי קדרה בעי בשולי. לליסנא קמא בעי שנוי לליסנא בתרא
לא בעי שנוי: אי נמי. תבלין של מוריקא איכא בינייהו שיש קדרה שמתבלין אותה
בכרכום ואינו מפיג טעמו אם נדוך מצעוד יום והוא לא היה יודע מה יבשל מחר
לליסנא בתרא בעי שנוי לליסנא קמא לא בעי שנוי: עמהם. מלח ותבלין כאחד:
לא נחלקו אלא לדוכה בפני עצמה. כדרכה כשאר תבלין: צפך ובעץ הפרור. על
ידי שנוי ולא כדרכה ולכלי דהיינו דבר מועט: בכל דבר סלקא דעתך. ואפי' בדבר

שאין ניטל בשבת: לכל דבר. ואפי' לקדרה ועל כרחך כדרכה אמרי ככל דרך שיטת הש"ס דעל מה נחלקו דומיא ללא נחלקו קאמר לא נחלקו על התבלין ומלח כאחד שנדוכין כדרכן על מה נחלקו לדוך כדרכה על מלח בפני עצמה שב"ש אומרים בפך בשנוי ועוד מחמיר לכלי ולא לקדרה וב"ה אומרים לכל דבר נדוכית כדרכה ולא הולך לפרש שכבר פירש: כי דייכת. מלח: אללי אלכויי ודוך. הטה המדוכה על לדה דסבר כשמואל דאמר נידוכת כדרכה במדוך של אבן ומיהו שנוי זוטא בעי לשנויי: קל בוכנא. במדוכת מלח: האי לאו מגויה דביתאי הוא. יודע אני שאין זה בתוך ביתי שאסרתי עליהם לדוך במדוך של אבן בלא שנוי: דהוה כליל קליה. ואילו מכה בהשמטה באלכסון לא היה קולו כלול: ודילמא תבלין הו. שאין כריכין שנוי: נבוחי מנבח. כשהן משצרין הגרעינים נשמע קולו במדוכה כמנבחים קרוי שנוי: אין עושין טיסני. בי"ט שטורח גדול הוא שכותש החטין עד שנחלקים א' לארבעה כדאמרי' במו"ק (ד' יג:): תרתי. שני דברים יש כאן לא זה דומה לזה קתני אין עושין טיסני הא חלקא ודייסא שפיר דמי דאין טרחן מרובה והדר תני אין כותשין כלל: ולימא אין כותשין. ואנא ידענא דתו לא מתעביד טיסנא: סתם מכתשת היינו גדולה: אבל קטנה אימא שפיר דמי. אפילו טיסני: הא משמע לן. אין עושין טיסני כלל לפי שאין כותשין שום כתישה במכתשת והך מכתשת על כרחיך לא שנא גדולה ולא שנא קטנה מדתני רישא אין עושין טיסני כלל: אבל כותשין בקטנה. דהוי כלאחר יד דאינה אלא לתבלין: כי תניא נמי מתני'. דלעיל מכתשת גדולה תניא ולא תימא מה טעם קאמר אלא תרתי קתני וה"ק אין עושין טיסני כלל אפי' בקטנה ואין כותשין שאר כתישות במכתשת כגון דייסא וסתם מכתשת בגדולה קא מיירי: (כ"ט)

תוספות בית הלל אומרים תבלין נידוכין במדוך של אבן. ותימה דמשמע הכא דתבלין מותר לדוך בלא שנוי ובמסכת שבת (דף קמא. ושם) קאמר פלפלין בקתא דסכינא חדא חדא שרי תרי תרי אסיר וכי תימא דיש חילוק בין פלפלין לתבלין זה אינו דבהדיא קאמר בתוספתא עלה דהכא פלפלין הרי הוא כתבלין וי"ל דהתם מיירי בשבת ותדע דשמעתא דהתם מיירי בשבת דאם רוצה לומר בי"ט היה לו לפרש. כדפירש ר"ח והכא מיירי בי"ט וא"כ שרי כדרכו ואפי' במדוך של אבן אבל מלח של ים צריך שינוי לדוך אותו גרעין גרעין אבל שליניוניי אין צריך

שנוי הואיל והוא עשוי בידי אדם : איכא בינייהו דידע כו' בעי לבשולי. דללישנא קמא בעי שנוי וללישנא בתרא לא בעי שנוי אי נמי בהאי שאינו מפיג טעמו ולא ידע דללישנא בתרא צריך שנוי וללישנא קמא לא צריך שנוי ופסק ר"י שיש לאסור בכל ענין דאזלין לחומרא אע"ג דבשל סופרים הלך אחר המיקל הואיל ולכל אחד ואחד יש קולא וחומרא מכל צד עבדין לחומרא ומיהו שומין מותר לתקנם ביי"ט בלא שנוי מפני שמתקלקלין ביותר אם יעשה אותן מערב יו"ט ועוד דאמרינן דרוח רעה שורה עליהן כשנטחנין בלילה ומיהו מהאי פיסקא לא נפיק לן מידי דהא קי"ל כשמואל בסמוך דכל הנדוכין נדוכין כדרכן וכדתניא דמייתי בר ממלח שצרי' אצלווי דרך שנוי מעט וכן פסק רב אלפס דהואיל ואזלי וגררי אמוראי אליבא דהאי ברייתא אע"ג דבמתני' פליגא עלה קיימא לן כברייתא וכן פסק רב יהודאי גאון בהלכות פסוקות וכן יש מנהג הלכה למעשה דהך מלתא תליא באשלי רברבי ומ"מ אסור לטחון פלפלין ברחים שלהם משום דמחזי כעובדא דחול כשטוחנין ברחים שקורין מוליני"ט בלע"ז כדאיתא בפ"ב (דף כג.) אבל במדוך של אבן מותר לדוכן בלא שנוי ואף לפירוש התוספות דאזלין לחומרא מכל מקום שמא דפלפלין מותרין היכא דלא ידע מאי קדרה בעי לבשולי לפי שהן מפגיגין טעמן ופלפלין נמי מפיג טעמן מדלא קאמר איכא בינייהו פלפלין אבל לפי מה שפירש בשם הגדולים דקי"ל דכל הנדוכין נדוכין כדרכן יש להתיר אפי' כי ידע מאי קדרה בעי לבשולי ואפילו לא מפיג טעמו והמחמיר לדוכן מעיי"ט הרבה ביחד יתברך באלהים ובשם המיוחד : בכל דבר ס"ד. פי' ואפילו בדבר שאין ניטל בשבת כגון סיכי זיירי ומזורי דמודי בהו ר' שמעון אלא אימא לכל דבר ואפילו לקדרה ואם תאמר ואכתי מאי מייתי דילמא לעולם בעי שנוי וי"ל כדפ"ה דשיטת התלמוד כך היא דדומיא דלא נחלקו קאמר דנחלקו וכי היכי דלא נחלקו על התבלין ומלח עמהן שנדוכין כדרכן ביחד בלא שנוי דומיא דהכי נחלקו בית שמאי וב"ה על מלח בפני עצמה לדוכה כדרכה בלא שנוי : תרתי. כלומר למה לי למימר תרתי דסתרי אהדדי אין עושין טיסני הא חלקא ודייסא שפיר דמי דאין טרחא מרובה והדר תני אין כותשין כלל כדפ"ה : כי תניא נמי במתניתא במכתשת גדולה תניא. פירוש והשתא נימא דתרתיה קאמר והכי קאמר אין עושין טיסני כלל אפי' במכתשת קטנה ואין כותשין שאר דברים בגדולה אבל בקטנה כותשין הכל חוץ מטיסני משום דהאי דליכא רק לתבלין הוי כתישה כלאחר יד : (תוספות)

קצ"א מתני': ובית הלל אומרים תבלין נדוכין כדרכן במדוך של אבן. ומהכא שמעינן דהא לאמר רב יהודה בשלהי פרק תולין (שבת קמ"א, א) הני פלפלי מידק חדא חדא בקתא דסכינא שריא תרתי אסור (והכא) [ורבא] אמר כיון דקא משני אפילו טובא נמי, בשבת היא ולא ציוס טוב לאלו ציוס טוב נדוכין כדרכן כדתנן הכא, ופלפלין כתבלין

כדתניא בתוספתא למכילתין (פ"א, הי"ב) ולא כפירוש רש"י ז"ל שפירש שם דביום טוב קאמר. גמרא: איכא בינייהו דידע מאי קדרה בעי למיכל אי נמי צמוריקא. וכל חד וחד מהני לישנא אית ביה חומר וקולא, ולפיכך אמרו בתוס' וכן בספר המאור דנקטינן כחומרי דמר ודמר, לייכא למימר בכי הא הלך אחר המיקל דהא לא ידעינן מאן מנייהו מחמיר. אצל הרי"ף ז"ל וכלהו רבותא כבעל הלכות פסוקות ובה"ג פסקו דכל הגדוכין נדוכין כדרכן ואפילו מלח כדתנא דברייתא וכדפסק רב יהודה אמר שמואל כוותיה ואמרי כל הגדוכין נדוכין כדרכן ואפילו מלח, והא דאמר ליה רב לרב אחא ברדלא (לבריה) כי דייכת אלכוי ודוך ורב ששת דשמע קול בוכנא ואמר האי לאו מגווייה דביתאי הוא לא פליגא אדרב יהודה אמר שמואל דהנהו במלח לחוד הוא, דאף על גב דאפילו מלח נדוכת כדרכה כלומר ואפילו במדוך של אבן מכל מקום כיון (דרבה) [דרכה] היא ואפשר לדוכה במעט הטייה. ותדע לך דההיא דרב ששת ודאי במלח היא מדאמרו ליה ודילמא תבלין נינהו שמע מינה דאיהו סבר דמלח הוא וכי היכי דרב ששת במלח דרב נמי במלח, ואפשר דרב יהודה נמי מודה בהא ואף על גב דנידוכין כדרכן ואפילו מלח קאמר דלמא כיון דאף בחול לפעמים דרכה בהטייה מתוך (דכוותא) [רכותה] היינו כדרכה אצל תבלין שאין דרכן בהטייה לעולם מתוך שהן קשין לא קרי כדרכן אלא כולהו שלא בהטייה כלל. ואפשר דרב ורב ששת פליגי אדרב יהודה בהא, משום דרב סבר כיון דקתני בצרייתא כל הגדוכין נדוכין כדרכן ובמלח לא קתני כדרכה אלא לכל דבר שמע מינה שחלוק יש בין מלח לתבלין, (שלו) [שאלו] בכל דברים הגדוכין לא בעי שנוי כלל וכדקתני נדוכין כדרכן אצל במלח דלא קתני כדרכה (כפי) [בעי] שינוי קתת והיינו לרריך הטייה. ומכל מקום כולהו מודו דתבלין אינו רריך הטייה כלל וכמו שכתב הרי"ף ז"ל בהלכות, מדאקשינן ודילמא אלכוי ודוך ופריק דשמע דהוה ליל קליה והדר אקשינן ודילמא תבלין הו שמע מינה דתבלין לא בעו הכלאה. (ומי) [ומיהו] מהא לא שמעינן לכל תבלין דדילמא שאר תבלין לא בעו הכלאה נינהו קאמר אצל מוריקא דילמא בעי שינוי ונידוך כדרכו, ועוד דאפילו מלח דאית (בהו) [ביה] כלהו טעמי דאינו מפיו טעמו וכל הקדרות כריכות מלח ואפ"ה נדוך כדרכו אלא מתוך (דכוותא) [רכותה] בעי הטייה שאף בחול לעתים שעושים כן. ירושלמי (פ"א ה"ט): רבי ירמיה ורבי אמי בשם רבי יוחנן השום השחליים והחרדל נדוכין כדרכן. ומיהא מסתברא לרבנן דאסרי לקמן בפרק י"ט (כו, א) לשחוק את הפלפלין בריחים שלה משום דמחזי טפי כעובדין דחול חרדל נמי אין שוחקין אותו בריחים שלו מהאי טעמא. ירושלמי (ס): ר' יצחק

שלא יעשנו בשורה תנא אין שורה פחותה משלשה בני אדם בעי רב אשי תלתא גברי ותלתא מיני מאי תיקו : רבי שמעון מתיר בתבואה : תניא רבי שמעון מתיר בתבואה כגון חטין לעשות מהן לודיות שעורים ליתן לפני בהמתו עדשים לעשות מהן רסיסין : מתני' משלחין כלים בין תפורין בין שאינן תפורין ואע"פ שיש בהן כלאים והן לצורך המועד אבל לא סנדל המסומר ולא מנעל שאינו תפור ר' יהודה אומר אף לא מנעל לבן מפני שצריך אומן זה הכלל כל שנאותין בו ביו"ט משלחין אותו : גמ' בשלמא תפורין חזו למלבוש שאין תפורין נמי חזו לכסויי אלא כלאים למאי חזו וכי תימא חזו למימך תותיה והתניא {ויקרא יט-יט} לא יעלה עליך אבל אתה יכול להציעו תחתיך אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תכרך לו נימא על בשרו וכ"ת דמפסיק מידי ביני ביני והאמר ר' שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי אמר ר' יוסי בן שאול אמר רבי משום קהלא קדישא דבירושלים אפי' עשר מצעות זו על גבי זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהם (משום שנאמר לא יעלה עליך) אלא בוילון והאמר עולא מפני מה אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו

הש"י רבא אמר. לעולם מה טעם קאמר ובקטנה נמי קאי וקאמר אין כותשין כלל ודרמינן עלה אצל כותשין כו': הא לן. דלית לן עבדי דמזלזלי: הא להו. דאית להו עבדי דמזלזלי ועושין בגדולה ואומרים בקטנה עשינו: קליף כהריה. אהר מראיתו היה קלוף ולבן: מתני' מדית. במים: ושולה. מפרש בגמרא שולה הפסולת שקף למעלה כמו משישלה בחציות (ע"ז דף נו.) דהיינו נמי שנוטל חרמנים הנפים ע"פ החציות: גמ' ד"א. דקרו ב"ה ליטול פסולת ממך ולהשליך: מי איכא מאן דשרי. ואפי' לטלטלו והא בטיילי ליה מיעוטא לגבי רובא והוה ליה ככוליה פסולת ולא חזי: דנפיש בטרחא. שישנו דק והכי קאמר ד"א בזמן שטורח האוכל מרובה על של פסולת הוא דקא אמרי ב"ה נוטל פסולת דמעוטי בטרחא עדיף אצל אם טורח הפסולת מרובה על של האוכל דברי הכל כו': ומאיפין עליו מים. ונותנים בו מים עד שפנים על האוכל איפכא. אוכל למעלה ופסולת למטה: עפרא. למטה מן האוכל: גילי. קש למעלה מן האוכל: מתני' אין משלחין. דרוח איש לרעהו: אלא מנות. דבר המוכן ואינו עשוי להניחו למחר כגון חתיכות בשר חתוכות לפני האורחים וכן דגים: אצל לא את התבואה. שאינה ראויה היום שאין טוחנים ביום

טוב שהיה לו לטחון מאתמול ולא תפוג טעמה: ורבי שמעון מתיר בתבואה. שם
יבשלים בקדרה ויכתשם במכתשת קטנה: גמ' שלא יעשונו בשורה. לא ישלח הדורון
ע"י אנשים הרבה לאושא מלתא ונראים כמוליכים למכור בשוק: תלתא גברי.
שלושים עם תלתא מיני: מאי. מי אזלינן בתר כל מין ומין ושרי כי היכא דיכול
לשלוח איש אחד עם כל מין זה בלא זה השתא נמי שרי או ללמא השתא מיהא
אושא מלתא: לודיות. מאכל חטין: רסיסין. מאכל העשוי מן העדשים: מתני'
משלחין כלים. בגדים: והן לאורך המועד. ובגמרא מפרש למאי חזו: אבל לא
סנדל. של עץ מצופה עור ומסמרות קבועין בו שגזרו חכמים עליו שלא לנעלו
בשבת וציוס טוב משום מעשה שהיה שנהרגו הרוגים בשבת על ידו במסכת שבת
(דף ס.). ולא מנעל שאינו תפור. ללא חזי למידי: אף לא מנעל לבן. שלא היה
דרכו לנעלו: שריד אומן. להשחירו: שנאותין. מתקשטין: גמ' למימד. לכפול:
שם תכרך לו נימא. ויש נימים גדולין וגסים כגון של דלופקרין שקורין קו"ט
ומחממת במקומה ועובר משום לא תלבש שטנז א"נ נימא בעלמא כיון דעיקר
הבגד מהנהו ומחממו מלמטה הויא לה הא לבישה דאית בה הנאה: דמפסיק
מידי. שנותן בגד אחר ביניהם: אסור לישן עליהם. מדרבנן: צולון. שראוי לפרסו
כנגד הפתח. מפני מה אמרו וילון טמא. מקבל טומא' ולא עשאוהו כא' ממחירו'
הבית שאינן מקבלות טומאה. מפני שהשמש מתחמם כנגדו. מתעטף בשוליו לפיכך
יש תורת כלי עליו וכיון דמתחממים כנגדו אסור לעשותו כלאים: (רפ"י)

תוספות רבא אמר. לעולם מה טעם קאמר ושום כתישה לא שריא ואפילו בקטנה
ומיירי להו לבני איי שיש להם עבדים שמזלזלים בדבר כך פירש הקונטרס:
הבורר קטניות ביו"ט בית שמאי אומרים בורר אוכל ואוכל. ולא ' היינו ברירה
וכו' ותימה דבמסכת שבת (דף קלח.) קאמר מה דרכו של בורר נוטל האוכל
ומניח הפסולת והכא משמע שאין ברירה בכך דקרי ליה שנוי וי"ל דהתם ה"פ
נוטל האוכל עצמו ומניח הפסולת פירוש יזרוק אותו ומכל מקום פסולת מתוך
האוכל הוי ברירה אי נמי התם שהפסולת מרובה על האוכל ואז ודאי הוי אוכל
מתוך הפסולת דרך ברירה אבל הכא מיירי שהאוכל מרובה על הפסולת דאז הוי
פסולת מתוך האוכל דרך ברירה ובגמ' דפריך דפסולת מרובה על האוכל מי איכא
מאן דשרי פי' אפי' בטלטול יהא אסור היה יכול להקשות דזהו דרך בורר אלא
דעדיפא מניה פריך דאפילו טלטול יהא אסור דבטל מעוטא לגבי רובא והוי

ככוליה פסולת : מפני מה אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו. וא"ת והא בפרכת המשכן אמר בפרק גיד הנשה (חילין דף צ : ושם) דמקבל טומאה (וקאמר) ושלוש מאות כהנים וכו' ואף על גב דהאי טעמא לא שייך בהו ויש לומר דשאני פרכת הואיל דמיכף כייפי עלויה דארון הוי הוא אהל ומטמא במת ומ"מ קשה דהיאך מטמאה בולד הטומאה דאמר במסכת שקלים (דף יב :) פרכת שנטמאה בולד הטומאה ומיירי במשקה דזב וזבה דאי לאו הכי לא מטמו כלי וי"ל כיון שנעשה אהל יש להם תורת כלי ומטמאים אף בולד הטומאה ועוד אומר הר"ר שמואל מאייבר"א כשהיו נושאים הפרכת ממקום למקום נותן הכלים לתוכה א"כ יש תורת כלי עליהם ובה"ג. גרס וילון אסור ויש לפרש אסור לעשותו מכלאים מפני שהשמש מתחמם כנגדו ולי"נ דלא אשכחנא בשום מקום לא בברייתא ולא במשנה דיהא אסור וילון מכלאים בשלמא טומאה אשכחנא כדתנן סדין שהיה טמא מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס אבל טמא מגע. (תוספות)

כ"ז"א מתני': בית שמאי אומרים אין משלחין ציוס טוב אללא מנות ובית הלל אומרים משלחין בהמה חיה ועוף בין חיין בין שחוטין. ירושלמי (פ"א הי"א) וקשיא על ד"ז ש ירך גדולה מותר לשלחה גדי קטן אסור לשלחו א"ר יודן לא מסתברא בטענו אלל אם היה מושכו והולך. (כ"ז"א)

א - **טו** **דף**

אלא בקשין וכי הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע האי נמטא גמדא דנרש שריא אמר רב פפא ערדלין אין בהן משום כלאים אמר רבא הני צררי דפשיטי אין בהם משום כלאים דבזרני יש בהם משום כלאים רב אשי אמר אחד זה ואחד זה אין בהן משום כלאים לפי שאין דרך חמום בכך : אבל לא סנדל המסומר : סנדל המסומר מ"ט לא משום מעשה שהיה אמר אביי סנדל המסומר אסור לנעלו ומותר לטלטלו אסור לנעלו משום מעשה שהיה ומותר לטלטלו מדקתני אין משלחין דאי ס"ד אסור לטלטלו השתא לטלטולי אסור משלחין מבעיא : ולא מנעל שאינו תפור :

פשיטא לא נצרכא דאע"ג דנקיט בסיכי : ר' יהודה אומר אף לא מנעל לבן : תניא ר' יהודה מתיר בשחור ואוסר בלבן מפני שצריך ביצת הגיר ר' יוסי אוסר בשחור מפני שצריך לצחצחו ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דמר בשרא לתחת באתריה דמר בשרא לעיל : זה הכלל כל שנאותין בו ביום טוב : רב ששת שרא להו לרבנן לשדורי תפלין ביומא טבא אמר ליה אביי והא אנן תנן כל שנאותין בו ביום טוב משלחין אותו הכי קאמר כל שנאותין בו בחול משלחין אותו ביום טוב אמר אביי תפלין הואיל ואתו לידן נימא בהו מילתא היה בא בדרך ותפלין בראשו ושקעה עליו חמה מניח ידו עליהם עד שמגיע לביתו היה יושב בבית המדרש ותפלין בראשו וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו מתיב רב הונא בריה דרב איקא היה בא בדרך ותפלין בראשו וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הסמוך לחומה היה יושב בבית המדרש וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הסמוך לבית המדרש לא קשיא הא דמנטרא הא דלא מנטרא אי דלא מנטרא מאי איריא בראשו אפילו מחתן בארעא נמי דהא תנן המוצא תפלין מכניסן זוג זוג לא קשיא הא דמנטרא מחמת גנבי ומחמת כלבי הא דמנטרא מחמת כלבי ולא מנטרא מחמת גנבי מהו דתימא רוב לסטים ישראל נינהו ולא מזלזלי בהו קמ"ל :

רש"י בקשין. בגדים קשין שאין מחממים מותר לישב עליהן: נמטא. בגד שקורין פלטר"א בלע"ז: גמלא. קשה כמו גמוד מסאני (פסחים דף קיא.). דבר שהוא כוץ נעשה קשה: דנרש. מקום: שריא. לשיבה שאינו מחמם: ערדילין. ראיתי בתשו' הגאונים שרגילין ללכסן תחת מנעליהן (ותולים) עליהם עור של תישים מעובדין תחת קרקעיתן וכנגד העקב של רגל יש עושין אותן של למר וקורין אותן נמטי: אין בהם משום כלאים. דקשין הן: לררי דפשיטי אין בהן משום כלאים. בגד כלאים שצורין בו מעות מותר לתתן בחיקו שהמעות מקשין אותו ואינו מחמם: דצורני. שצורר בהם זרעים: יש בהם משום כלאים. ואסור לתתן בתוך חיקו: אסור לנעלו ביו"ט: ומותר לטלטלו. דכלי הוא: מעשה שהיה. במסכת שבת פרק במה אשה יולאה (דף ס.). בסיכי. יתדות קטנות של עץ וי"א תופר שתי תפירות באמצעו ושתיים בראשו ושתיים בעקבו: ביצת הגיר. גיר מין קרקע המשחיק: ביצת. כל דבר הנלוש ונעשה עב קרוי ביצת מטונ"ש בלע"ז: ללחצחו. להחליקו כדמפרש לקמיה

שבמקומו היו הופכים מקום בשר מבחוץ ומקום שער מצפנים ודרך מקום בשר להיות בו מרטים וקליפות קליפות: באתריה לר' יהודה בשרא לתחת. לפנים הלכך א"כ ללחצו: והאנן תנן כו'. ותפילין אין נאותין בהן ביו"ט כדאמר בערוזין (דף לו.) ילאו שבתות וימים טובים שהן עממן אות: כל שנאותים בו בחול. שהוא מתוקן כל לרכו: משלחין אותו ביום טוב. דאי ביום טוב דקתני מתני' לאו אנאותין דלקמיה קאי אלא אמשלחין דבתריה ולא תויי תפילין אתא דאי נמי מנח להו ביו"ט ליכא אסורא ומיהו סנדל המסומר לא דלא לימא מדקרו רבנן לשלחו ש"מ מותר לנעלו: היה בא דדרך. בע"ש: מניח ידו עליהם. שלא יראום וחכמים התיירו לו להכניסם לעיר דרך מלבוש דהיא העברה כללחר יד ומקום בזיון: בבהמ"ד. בשדה היה ואינו משתמר: לבית הסמוך לחומה. משנכנס לעיר יתנס לבית הראשון ולא יוליכם עד ביתו: הא דמנטרא. באתו בית הסמוך לבהמ"ד אם נשמרים הם בו יתנס שם: מאי איריא בראשו. שכבר היה מלבוש בהן מצעוד יום דקא נקיט אביי: אפי' מחתן בארעא נמי. אפילו לאחר שקדש היום מלאן מונחים בקרקע התיירו לו חכמים להניחן בראשו ולהניען: המולא. גרם ולא גרסינן המוליא: המולא תפילין. בשבת בשדה: מכניסן. לעיר: זוג זוג. נותן בראשו אחד ואחד בזרועו כדרך הנחתן בחול ומכניסן וחוזר והולך ולבוש זוג אחר ומכניסן תפילין של ראש ושל זרוע קרי זוג זוג: ולא מנטרא מחמת גנבי. ואשמעינן אביי דהואיל ולא מנטרא מחמת גנבי מאחר שהן בראשו יוליכם עד ביתו אבל אם מלאן שם במקום שהן נשמרין מן הכלבים לא יזיזם ממקומן: (הש"י)

תוספות אלא בקשין. משמע הכא דבדבר קשה אין בו משום כלאים וכן משמע ביומא (דף סט. ושם) דקאמר שהכהנים היו מקפלים בגדיהם תחת ראשיהם ופריך הא קא מתהנו מכלאים וכו' וכללא דסוגיא איתא התם כדאיתא הכא ואמר רב אשי שאני בגדי כהונה דקשין הן ותימה דאמר בערכין (דף ג:) הכל חייבין בציצית כהנים ליום וישראלים ופריך פשיטא משום דכהנים הן יהיו פטורים ומשני מהו דתימא הואיל וכתוב לא תלבש שעטניו גדילים תעשה לך אימא כל שישנו בלא תלבש שעטניו ישנו בכלל גדילים תעשה לך והני כהני הואיל ואשתרו כלאים לגבייהו אימא לא לחייבו בציצית קמ"ל דכהנים חייבין והשתא תימה מאי קאמר הואיל ואשתרו כלאים לגבייהו דשאני בגדיהם שהיו קשין לכ"נ דדוקא להציע תחתיהם דהואיל דברכים ליכא אלא איסור דרבנן להציע

בקשין לא גזור ומייתי כי ההיא וכו' נמטא גמדה דנרש שריא גמדה שמתקשה מותר להציע תחתיו כן פרש"י אבל רכים אסורים כדאמר התם דלבדין אסורין מפני שהן שוע ול"נ דשריא משמע אפי' ללבוש ויש לומר דאה"נ דשריא אפילו ללבוש ואם תאמר מאי מייתי מהא גמדה דנרש וכו' והא פירש דקשין מותרין דוקא להציע תחתיו אבל ללבוש אסורין וי"ל דגבי [בבגדי כהונה] מיירי שהוא שוע טווי ונוז ואז יש בו איסור כלאים מדאורייתא וכיון שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבישה ובהעלאה אבל גמדה אינו אלא דרבנן כדאמרינן בנדה (דף סא: ושם) דמדאורייתא בעינן שיהא שוע טווי ונוז והא דקאמר הלבדים אסורים מיירי דוקא דרבנן וכיון דרכים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבישה בקשין לא גזור והני פורפוינטייש שקורין באשכנז דמזיל"ש שאנו לובשים דפעמים שיש בהן צמר יש לומר הואיל ואם עושין קרע קטן מוציאין אותו דרך הקריעה דחד מסרך סריך לחבירו שרי אבל אם היו משימין בהן חתיכות קטנות של בגד צמר ודאי שיהא אסור: הכי קאמר כל שנאותין בחול וכו'. ... ואתי לאתויי תפלין דמשלחין אותן דהא אפילו אם מניח אותן ליכא אסורא אבל לא תני לאתויי סנדל המסומר דודאי יהא אסור לשלחו דאי שרית לשלחו אתי לנעלו דאיכא איסורא בדבר זה אבל תפלין (נהי דשבת ויום טוב לאו זמן תפילין הן) מכל מקום ליכא איסורא להניחן: היה בא בדרך ותפילין בראשו ושקעה עליו חמה וכו' או יושב בבית המדרש וכו'. פרש"י דתרוייהו מיירי בערב שבת דשבת לאו זמן תפילין וכי בא בדרך ושקעה עליו חמה התירו לו להביאם לעיר הואיל ומביאם כלאחר יד ולפ"ז קשה דא"כ אמאי נקט גבי בא בדרך ושקעה ולגבי יושב בבית המדרש וקדש היום כיון דטעמא דתרוייהו שוין אמאי שני בלישניה לכ"נ ובא בדרך ושקעה מיירי בחול והואיל ושקעה חמה יש לו לסלקן וקמ"ל דלילה לאו זמן תפילין הוא ואם תאמר אי מיירי בחול אמאי אינו מביא אותם בידו וי"ל דלמא משתלפי ליה מידיה וההיא דיושב בבית המדרש נקט וקדש היום דבע"ש מיירי וקמ"ל דשבת לאו זמן תפילין הוא: (תוספות)

רש"א אלא בקשין וכדכר הונא בריה דרב יהושע האי נמטא גמדה דנרש שריא. נראה מדברי רש"י ז"ל דכל שהן [קשין] אפילו שוע טווי ונוז דהוי כלאים לאורייתא שרי ואפילו בהעלאה, וכן פירש ביומא דפרק ב"א לו (סט, א) גבי בגדי כהונה דאמרינן התם דפרחי כהונה מקפלין אותם ומניחין מתחת מראשיהם ופריך ותיפוק ליה משום כלאים ואוקמה רב אשי משום דקשין הן, ופירש הוא ז"ל שאין בהם איסור כלאים כלל אפילו לעלות עליו ללבוש. והקשה עליו רבינו תם ז"ל מדאמרינן דפרק קמא דערכין (ג, ב) ובמנחות פרק התכלת (מג, א) הכל חייבין צליצית כהנים לויים וישראלים ופריך פשיטא ומשני כהנים אינטריכא ליה סלקא דעתך אמינא הואיל ואינטרי כלאים לגבייהו לא

לחייבו צליצית קא משמע לן, אלמא אף בצגדי כהונה שייד כלאים ואף על פי שהם קשים אלמא כל שהוא שוע טווי ונוז אפילו בקשים אסור דבר תורה בהעלאה, אבל להציעו תחתיו שרי משום שהצעה תחתיו אינה של תורה אלא של דבריהם וכדאמרין לעיל בסמוך, והילכך כיון דאיכא תרתי שהן קשין ועוד דאינו מעלה אותן עליו אלא מצינו תחתיו דליכא אסורא דאורייתא שרי ללא גזרו הצעה אלא ברכין משום שמה תכרך נימא על בשרו. וכשאינה שוע טווי ונוז דליכא כלאים דאורייתא אלא מדרבנן, אם קשים הם כנמטא גמדה דנרש [שרין] אפילו בהעלאה כיון דאיכא תרתי שהן קשין ועוד שאין בהם כלאים דאורייתא. סוף דבר לא העמידו דבריהם בקשין ונמטא גמדה דנרש שרי [שאין בהם משום כלאים דאורייתא לפי שאין אלא שועין [כדתנן] הלכדין אסורין מפני שהן שועין (כלאים פ"ט מ"ט), ונמטא היינו לדין אלא שהלכדים הרכים אסורים אבל גמדה דנרש שהן [קשים] מותרין לגמרי. ולפי זה נראה הא דתנן בפ"ט (מ"ב) דכלאים (הכדים) והכסותות אין בהם משום כלאים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן, (כדים) [כרים] וכסותות רכים הם אלא שאין שוע טווי ונוז וכיון שאין עשוין להעלאה לא גזרו [שלא] להציען תחתיו משום שמה תכרך נימא על בשרו. ומיהא מפני שהן רכין אסורין בהעלאה ממש, ואפילו בשרו נוגע בהן אסור, וגרסינן בירושלמי גבי ההיא דכרים הדא דתימא [בדריקים] אבל מלאים אסורים כלומר מפני שהן עולין מכאן ומכאן כשיושב עליהן, וכן הא דתנן התם (מ"ד) תכריכי המת ומרדעת החמור אין בהם משום כלאים מההיא טעמא נמי הוא דאין עשוין להעלאה. והא נמי דאמרין בנדה בפרק האשה שהיא עושה לרכיה (סא, ב) בגד שאבד בו כלאים אין עושים אותו מרדעת לחמור, [התם] שאני שמה מתוך שאין הכלאים ניכרין בו פעמים שיקרע כסותו ויקח ממנו טלאי (ויתפרדו) [ויתפרנו] על גבי בגדו, וכדאמרין בפרק ב דעבודה זרה (לב, א) נודות הגוים אסירי לעשות מהן שטיחין לחמור משום שמה יבקע נודו ויחזור [ויתפרנו] על גבי נודו, אבל משום שמה תכרך נימא על בשרו לא ללא גזרו אלא בצגדים העשויים לעלייה, וכן פירש רבינו שמסון ז"ל בפירוש המשניות שלו (כלאים פ"ט מ"ב). ואם תאמר מפני מה לא העמידו משנתנו בכרים וכסותות, יש לומר ההיא פשיטא ואגב אורחיה קא משמע לן הא דרב הונא בריה דרב יהושע. מותר לטלטלו מדקתני אין משלחין אותו. ודוקא לכורך גופו ולכורך מקומו כדאמרין בהדיא בפרק אשה יולדת (שבת ס, ב). ואם תאמר אם כן פשיטא לטלטלו אסור אלא לכורך גופו ולכורך מקומו לשלחו מיבעיא, יש לומר דלשלחו נמי היינו לכורך גופו שחברו שמה ונהנה בדבר. כל

שנאותין בו בחול משלחין אותו ביום טוב. ואם תאמר הא איכא סגדל המסומר דנאותין בו בחול ואין משלחין אותו ביום טוב, תיראנו בתוספות דמשום גזירה החמירו בו טפי שלא לשלחו ביום טוב. וסקעה עליהם חמה. פירוש בערב שבת מניח ידו עליהם. פרש"י ז"ל כדי שלא יראו, ואינו מחוור דמי נימא פליגא אדרכ דאמר כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור (לעיל ט, א), ומיהא אינו קשה כל כך לאיכא לתרוצי כדתרצינן לעיל (שם ד"ה תנאי) בשמעתא דאין מוליכין את הסולם. ובתוס' תיראנו כדי שיהא זכור כשיגיע לביתו ויחלוץ. סליק פרק ביצה שנוולדה (רפז"א)

פרק שני - יום טוב

דף טו - ב

מתני' יום טוב שחל להיות ערב שבת לא יבשל בתחלה מיום טוב לשבת אבל מבשל הוא ליום טוב ואם הותיר הותיר לשבת ועושה תבשיל מערב יו"ט וסומך עליו לשבת בית שמאי אומרים שני תבשילין ובית הלל אומרים תבשיל אחד ושויין בדג וביצה שעליו שהן שני תבשילין אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחלה ואם שייר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת: **גמ'** מנה"מ אמר שמואל דאמר קרא **[שמות כ-ח]** זכור את יום השבת לקדשו זכרהו מאחר שבא להשכיחו מאי טעמא אמר רבא כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב רב אשי אמר כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת קל וחומר מיום טוב לחול תנן עושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת בשלמא לרב אשי דאמר כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת היינו דמערב יום טוב אין ביום טוב לא אלא לרבא מאי

איריא מערב יום טוב אפילו ביום טוב נמי אין הכי נמי אלא גזרה שמא יפשע ותנא מייתי לה מהכא [\[שמות טז-כג\]](#) את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו מכאן אמר ר' אלעזר אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל מכאן סמכו חכמים לערובי תבשילין מן התורה ת"ר מעשה ברבי אליעזר שהיה יושב ודורש כל היום כולו בהלכות יום טוב יצתה כת ראשונה אמר הללו בעלי פטסין כת שניה אמר הללו בעלי חביות כת שלישית אמר הללו בעלי כדין כת רביעית אמר הללו בעלי לגינין כת חמישית אמר הללו בעלי כוסות התחילו כת ששית לצאת אמר הללו בעלי מארה נתן עיניו בתלמידים התחילו פניהם משתנין אמר להם בני לא לכם אני אומר אלא להללו שיצאו שמניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה בשעת פטירתן אמר להם [\[נחמיה ח-י\]](#) לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם אמר מר שמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה והא שמחת יום טוב מצוה היא רבי אליעזר לטעמיה דאמר שמחת יום טוב רשות דתניא רבי אליעזר אומר אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה ר' יהושע אומר חלקהו חציו לה' וחציו לכם אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו כתוב אחד אומר [\[דברים טז-ח\]](#) עצרת לה' אלהיך וכתוב אחד אומר [\[במדבר כט-לה\]](#) עצרת תהיה לכם הא כיצד רבי אליעזר סבר או כולו לה' או כולו לכם ורבי יהושע סבר חלקהו חציו לה' וחציו לכם מאי לאין נכון לו אמר רב חסדא למי שלא הניח עירובי תבשילין איכא דאמרי מי שלא היה לו להניח עירובי תבשילין אבל מי שהיה לו להניח עירובי תבשילין ולא הניח פושע הוא מאי כי חדות ה' היא מעוזכם אמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בר' שמעון אמר להם הקב"ה לישראל בני לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע ואמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בר' שמעון הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר שנאמר [\[תהילים צג-ד\]](#) אדיר במרום ה' אי נמי אדרא כשמיה כדאמרי אינשי מאי אדרא דקיימא לדרי דרי תניא נמי הכי שדה שיש בה אדר אינה נגזלת ואינה נחמסת ופירותיה משתמרין תני רב תחליפא אחוה דרבנאי חוזאה

כ"י מתני' יום טוב לא יבשל בתחלה. להיות תחלת צקולו ועיקרו לֶסֶם שֶׁבַת אלא לֶסֶם יו"ט יהא תחלת צקולו והמקויר יהא לֶסֶבַת כדקתני . ואזיל אכל מבשל הוא ליו"ט וכלא הערמה כדקתני לקמן: עושה תבשיל. לֶסֶם ערוב: וביאה פֶּעִלּוּ.

שהיו טחין בינה על הדג כשכולין אותו: אכלו או שאבד. קודם שבשל כל ארכי שבת: סומך עליו. לבשל בשבילו: גמ' מנא הני מיילי. לאו דוקא מקראי יליף דערובי תבשילין דרבנן והכי קא מצעיא ליה אהיכא אסמכוה רבנן: זכור. אין זכירה אלא בדבר המשתכח: זכרהו מאחר שבה להשכיחו. כשבא יו"ט בערב שבת קרוב שבת להשתכח מחמת יו"ט שמרבה בסעודת היום ואינו מניח לשבת כדי כבודו והזהירך הכתוב לזכרו וכשמערב ערובי תבשילין נמאץ שזכרו שהרי אינו עושה אלא מחמת שבת: מ"ט. למה תקנו ערוב קרא ודאי לאו בערוב משתעי ולא ערוב משתמע מניה ואסמכתא בעלמא הוא וכי אתא קרא לקדוש היום אתא כדתניא בפסחים (דף קו.). זכרהו על היין ערוב מדרבנן ומה ראו לתקן: אמר רבא כדי שיברור בו'. מתוך שמערב זוכר את השבת ואינו מכלה את הכל ליו"ט וזכור מנה לזה ומנה לזה: רב אשי אמר. לא לכבוד שבת תקנוהו אלא לכבוד יום טוב: כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת. אלא א"כ התחיל מצעוד יום דאינו אלא כגומר והולך אבל אתחולי לא: ק"ו דמיום טוב לחול. לגמרי לא: בשלמא לרב אשי. דאמר לכבוד ו"ט תקנוהו כדי שיאמרו אסור להתחיל בשולי שבת ביו"ט היינו דמערב יו"ט הולך לעשותו: אלא לרבא. דאמר כדי שיברור: אפי' ביו"ט. יעשה לפני סעודת יו"ט יש כאן זכירת שבת לברור מנותיו: שמא יפגע. ישכח ולא יערב משום דטריד: ותנא מייתי לה מהבא. כן דרך שיטת התלמוד כשמתחילין האמוראין להוסיף טעם מן המקרא ויש תנא של ברייתא למד אותו ממקום אחר נקט הכי כלומר האמוראין למדוהו מכאן והתנא למד מכאן: את אשר תאפו אפו. הוה ליה למכתב היום אפו ובשלו אלא רמז הוא שיש לך יום ששי שאין אופין לאורך מחר: אלא על האפוי. בחמישי בשבת: אופין. פת: מבשילין. תבשיל: שהיה יושב ודורש. ביום טוב: יתה כה ראשונה. לסעוד סעודת יום טוב והניחוהו דורש: בעלי פטסין. חביות גדולות הכינו להם באנומלין ומסך משתאות לפיכך מהרו לאת כלומר בעלי נפש הן ואינן יגיעין לשמוע תורה: הללו בעלי מארה. שהיה בית המדרש מתרוקן מאד וגנאי הדבר וקשה בעיניו: עד מתי הם יושבים ל"ג: התחילו פניהם משתנין. כסבורין שכועס על כה ששית מפני שאחרו לאת וכ"ש עלינו: חיי שעה. סעודה: אכלו משמנים. מקרא הוא בספר עזרא עד

כי חדות ה' היא מעוזכם: שלא היה לו להניח. כגון שאצדה לו אצדה מערב יו"ט ומחזר כל היום אחריה: חדות ה'. שמחה שאתם עושים בצביל הקב"ה הרי היא מעוזכם היא תעזור אתכם לשלם הקפוחים ומלוותים שתלו בצבילה: שיתקיימו לו נכסיו. שלא יהא אדם חומסן וגוזל שדות ממנו: יטע בהן אדר. אינן חשוב הוא יס לו שם למרחוק ואומרים פלוני יס לו אדר בשדהו ומתוך כך היא נקראת על שמו ואם הולך למדינת הים וצא אחר והחזיק בה יס לו עדים הרבה שהיתה שלו ואילו מכרה היה הקול יוצא להיות נקראת על שמו של שני: שנאמר אדיר במרום. כלומר שאדר לשון קיום וחזק ולכך נקרא אדר: כשמיא. כשמו שפרשין בני אדם את שמו: נחמס. חמסן יהיב דמי אללא שלוקח בכח ויס קול לדבר והיום או מחר מזמינו לבית דין: ופירותיה משתמרין. לא ידענא מאי היא י"מ שנוטעין אותו על הגבולים ויס לו ענפים הרבה והוא לשדה לגדר ולי נראה שהוא מין עשב חשוב וזרעו מתערב עם הפירות ובשדה לבן קאמר ומשתמרת התבואה מן הכנימה והתולעים שריח אותו זרע מצריחן והורגן כלאמר בחומטין שמשמר התבואה במסכת שבת (דף לא.): (כ"ט)

תוספות או אוכל ושותה או יושב ושונה. ואע"ג דלעיל קאמר לתלמידיו אכלו משמנים ושתו ממתקים משום דסיים הדרשה הוא דהא בשאר ימים נמי היו אוכלים אחר הדרשה ומ"מ אמר להו אכלו משמנים ושתו ממתקים משום שמחת יום טוב: לוו עלי ואני פורע. והא דאמר (פסחים דף ק.) עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות ה"מ כשאין. לו [א] לפרוע: (תוספות)

קצ"א מתני': לא יבשל בתחלה מיום טוב לשבת. פירוש: בקדירה בפני עצמה לצורך השבת, אבל בקדירה אחת מותר, וכדתיב לקמן בצרייתא (יז, א) ממלחה אשה קדירה בשר ואף על פי שאינה כריכה אללא לחתיכה אחת. ואם הותיר הותיר לשבת. פירוש ובלבד שלא יערים ותניא לקמן בצרייתא (יז, ב). ומודים בדג וביצה שעליו שהם (כתבשלין) ב' [תבשילין]. ולא לפרושי טעמא דבית שמאי איכטריך דבמקום בית הלל אינה משנה, אללא לאשמעינן דבית הלל בתבשיל אחד גרידא סגי להו ולא בדג וביצה שעליו פליגי, ולאפוקי מדר' שמעון בן אלעזר (יז, ב) דאמר מודים בית שמאי ובית הלל על שני תבשילין שצריך על מה נחלקו על דג וביצה שעליו. גמרא: מנא הני מיילי. דאף על גב דעיקר עירוב מדרבנן הוא אפילו הכי בעינן מנא ליה כלומר אמאן סמכוה,

ודכוותה צפרק אין מעמידין בעבודה זרה (לז, ב ע"פ בתוס') גבי שלקות מנא הני מילי אמר קרא אוכל בכסף תצירני ואכלתי. מאי טעמא אמר רבא כדי שיצטרך מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב. ואף על גב דעירוב לכבוד שבת תקנוה לרבא, אפילו הכי לא תיקשי הא דנאכל עירובו או שאבד לא יבשל עליו בתחלה לשבת, דגם זה תקנה לשבת דאי לא אף הוא מתבשל בעירוב וישכח סעודה שבת מלצרוך לה מנה יפה ומוטב שלא יתעדן שבת אחת כדי שיתעדן שבתות הרבה. אמר ר' אליעזר אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבוסל. רבי אליעזר גרסינן ולא ר' אלעזר דצירושלמי (רי"ף פרק ב) עביד לה פלוגתא דר' יהושע ור' אליעזר דהוא בר פלוגתיה ולא ר' אלעזר, דגרסינן התם ר' אליעזר אומר אופין על האפוי ומבשלין על המבוסל [ר' יהודה אומר אופין ומבשלין על המבוסל מאי טעמא דר' אליעזר את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו. והא ללא מייתי הכא ההיא דר' יהושע, משום דעיקרא דמילתא הכא אינו אלא לומר דתנא מסמיך ליה אקרא דאת אשר תאפו]. (רשב"א)

א

-

טז

דף

כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכפורים חוץ] מהוצאת שבתות והוצאת י"ט והוצאת בניו לתלמוד תורה שאם פחת פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו א"ר אבהו מאי קראה [\[תהילים פא-ד\]](#) תקעו בחדש שופר (בכסא) ליום חגנו איזהו חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ראש השנה וכתוב [\[תהילים פא-ה\]](#) כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב מאי משמע דהאי חק לישנא דמזוני הוא דכתיב [\[בראשית מז-בב\]](#) ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה מר זוטרא אמר מהכא [\[משלי ל-ח\]](#) הטריפני לחם חקי תניא אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אומר זו לשבת מצא אחרת נאה הימנה מניח את השניה ואוכל את הראשונה אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים שנאמר [\[תהילים סח-ב\]](#) ברוך ה' יום יום תניא נמי הכי

בית שמאי אומרים מחד שביך לשבתוך ובית הלל אומרים ברוך ה' יום יום א"ר חמא ברבי חנינא הנותן מתנה לחברו אין צריך להודיעו שנאמר { שמות לד-כט } ומשה לא ידע כי קרן עור פניו מיתבי { שמות לא-יג } לדעת כי אני ה' מקדשכם אמר לו הקב"ה למשה משה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיע אותם מכאן אמר רבן שמעון בן גמליאל הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו לא קשיא הא במתנה דעבידא לאגלויי הא במתנה דלא עבידא לאגלויי שבת נמי מתנה דעבידא לאגלויי מתן שכרה לא עבידא לאגלויי: אמר מר מכאן אמר רשב"ג הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו מאי עביד ליה שייף ליה משחא ומלי ליה כוחלא והאידנא דחיישינן לכשפים מאי אמר רב פפא שייף ליה מאותו המין א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל מצות שנתן להם הקב"ה לישראל נתן להם בפרהסיא חוץ משבת שנתן להם בצנעא שנאמר { שמות לא-יז } בני ובין בני ישראל אות היא לעולם אי הכי לא לענשו נכרים עלה שבת אודועי אודעינהו מתן שכרה לא אודעינהו ואי בעית אימא מתן שכרה נמי אודעינהו נשמה יתירה לא אודעינהו דאמר ר' שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו שנאמר { שמות לא-יז } שבת וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש: עושה אדם תבשיל מערב יום טוב: אמר אביי לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא מאי שנא פת דלא אילימא מידי דמלפת בעינן ופת לא מלפתא והא דייסא נמי דלא מלפתא דאמר ר' זירא הני בבלי טפשי דאכלי נהמא בנהמא ואמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי מערבין בדייסא אלא מידי דלא שכיח בעינן ופת שכיחא ודייסא לא שכיחא איכא דאמרי אמר אביי לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא מאי טעמא אילימא דמידי דלא שכיח בעינן ופת שכיחא והא דייסא לא שכיחא ואמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי אין מערבין בדייסא אלא מידי דמלפת בעינן ופת לא מלפתא ודייסא נמי לא מלפתא דאמר ר' זירא הני בבלי טפשי דאכלי נהמא בנהמא תני ר' חייא עדשים שבשולי קדרה סומך עליהן משום ערובי תבשילין וה"מ דאית בהו כזית אמר רב יצחק בריה דרב יהודה שמנונית שעל גבי הסכין גוררו וסומך עליו משום ערובי תבשילין והני מילי דאית בהו כזית אמר רב אסי אמר רב דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי נכרים אמר רב יוסף ואם צלאן נכרי סומך עליהם משום ערובי תבשילין ואי עבדינהו נכרי כסא דהרסנא אסור פשיטא מהו דתימא

רש"י כל מזונותיו של אדם. כל מה שעתיד להשתכר בשנה שיהא נזון משם קצוב לו כך וכך ישתכר בשנה זו ויש לו לזיהר מלעשות יציאה מרובה שלא יוסיפו לו שכר למזונות אלא מה שפסקו לו: חוץ מהולאת שבתות. אותה לא פסקו לו מה ישתכר לכרכה ומהיכן תבואהו אלא לפי מה שרגיל ממציאים לו לשעה או לאחר שעה: פוחתין לו. כלומר ממציאין לו שכר מועט: מאי קראה. שקולצין מזונות בראש השנה: שהחדש מתכסה בו. שהלצנה מתכסה בו שאינה נראית לכל אדם אלא שחרית ליושבי מזרח וערבית ליושבי מערב כדאמר בר"ה (דף כ:): עשרים וארבע שעות מתכסה סיהרא: הוי אומר זה ר"ה. דאלו שאר יו"ט כבר נתמלאה הלצנה במקל ונראית בכל מקום: בכסה ליום חגנו. אבחדש קאי תקעו בחדש הלצנה שופר כשהוא מתכסה ביום חגנו: ואוכל את הראשונה. נמלא אוכלה לזו כדי שתהא היפה נאכלת בשבת דהויא לה אכילתה של הראשונה לכבוד שבת: לשם שמים. בוטח שתזדמן לו נאה לשבת: מחד שביד לשבתך. מאחד בשבת שלך תן לצד לשבת הבאה: יום יום. יעמס לנו את כרכינו ועזרתנו: אינו צריך להודיעו. לומר שלא יהא זה יושב ותוהה מהיכן בא אליו דבר זה: ומשה לא ידע. אלמא נתן לו הקב"ה הוא קרון עור פנים ולא הודיעו: לדעת כי אני ה' וגו'. רישיה דקרא אך את שבתותי תשמרו ומאי לדעת רוצה אני שתודיעם מה מתנה חסובה אני מבקש ליתן להם: צריך להודיע את אמו. לעשות לו אות וסימן שאם יאכלנו קודם שיבא לאמו תראה את האות ותשא לנו מי עשה כך והוא יאמר פלוני וגם נתן לי פת ומתוך כך ידעו אביו ואמו שהוא אוהבם ותרבה אהבה ורעות בישראל: דעבידא לגלויי. כגון קרון פנים דמשה שהודיעוהו הרואין לא צריך הנותן להודיעו: ומלי ליה כוחלא. נותן כחול סביבות עיניו: לא (נענשו) נכרי עלה. ואנן אשכחון שחזר הקב"ה להענישן על התורה ועל המצות דכתיב וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן (דברים לג) וכתיב אלוה מתימן יבא (חבקוק ג): נשמה יתירה. רוחב לב למנוחה ולשמחה ולהיות פתוח לרוחה ויאכל וישתה ואין נפשו קלה עליו: וינפש. דרקינן ליה אוי על הנפש שהלכה לה: לא שנו. דהוי ערוב: דמלפת. לפתן בעינן דמוכחא מלתא שעסוי לשבת: ופת לא מלפתא. הלכך לא מוכחא מלתא היא שהרי בכל יום יש לחם: שבשולי קדרה. שנסארו בלא מתכוין: סומך עליהם.

מערכ יום טוב לשם ערוז ולל אַמרינן לל חִשְׁבֵי וּבְטֹלֵי: גוררו. מערכ יום טוב: אין זה מִשּׁוֹם בְּשׂוּלֵי נְכָרִים. שְׁגָזְרוּ חֲכָמִים בְּבְשׂוּלֵי נְכָרִים מִשּׁוֹם חֲתָנוֹת וְעַל שְׁנֵאֲכַל כְּמוֹ שְׁהוּא חֵי לֹא גָזְרוּ עַל בְּשׂוּלוֹ דְכִיּוֹן שְׁנֵאֲכַל כְּמוֹ שְׁהוּא חֵי אִינוּ בְּשׂוּל לֹל אַהֲנֵי מִיָּדֵי וְאִלוֹ נֹאכְלִין עַל יָדֵי מִלְחָן חַיִּים: סוּמַךְ יִשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶן. דֵּהֵא שְׁרוּ בְּאֲכִילָה: כִּסָּא דֵּהֲרַסְנָא מִטּוּגָן בְּשׂוּמָן קַרְבֵי דְגִים וּבְקַמָּח: אֲסִירֵי. דְקַמָּח אִין נֹאכַל כְּמוֹ שְׁהוּא חֵי לְפִיכְךָ יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוֹם בְּשׂוּלֵי נְכָרִים: (רִשׁ"י)

תוספות כל מזונותיו של אדם קצובים כו' והוצאת בניו לתלמוד תורה. פריי הכל נפקי מקראי דלעיל מזונותיו דשבת כדאמר לוו עלי ואני פורע תורה דכתיב חדות וחדות היא תורה דכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב (תהלים יט): איזהו חג שהחדש מתכסה בו וכו'. פרש"י שהלבנה אינה נראית וקשה לפי זה דהוה ליה למימר שהלבנה מתכסה לכך. פרי"ת [שר"ח] מזדמן בו כלומר שרגיל לבא בו וכסא לשון זמן כמו ליום הכסא יבא ביתו (משלי ז) ורבינו משולם פירש מתכסה שלא היה שעיר של ר"ח קרב בו והקשה רבינו תם דבתוספתא. קאמר דקחשיב (ל"ו) שעירים בשנה וקא חשיב י"ב שעירים דראשי חדשים ולא מצינו י"ב אם לא היה שעיר דר"ח דר"ה והשיב לו רבינו משולם דלא עלה על לבו לומר כן אלא היתה דעתו דלא מפרש קרא בהדיא של ראש חדש דראש השנה דכתיב בפינחס מלבד עולת החדש וחטאת לא הזכיר וי"מ מתכסה שאין מזכירין אותו במוסף דראש השנה ור"ת היה אומר אדרבה הואיל והיה קרב מזכירין אותו במוסף דראש השנה ותקן ר"ת לומר במוסף מלבד עולת החדש וגוי וכן תקן לומר שני שעירים כהלכתן וגוי שעיר אחד של ראש חדש ושעיר אחד של ר"ה: (תוספות)

רש"א אי ללאן נכרי סומך עליהם משום ערוזי תבשילין. כלומר אם מלחן נכרי ואח"כ ללאם, וזהו חדושו. וכבר כתבתי בארוכה בפרק אין מעמידין בע"ז בס"ד.
(רש"א)

הרסנא עיקר קמ"ל קמחא עיקר אמר ר' אבא ערובי תבשילין צריכין כזית איבעיא להו כזית אחד לכלן או דלמא כזית לכל אחד ואחד ת"ש דאמר רבי אבא אמר רב ערובי תבשילין צריכין כזית בין לאחד בין למאה: תנן אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחלה שייר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת מאי כל שהוא לאו אע"ג דליכא כזית לא דאית ביה כזית: ת"ש תבשיל זה צלי ואפילו כבוש שלוק ומבושל וקולייס האספנין שנתן עליו חמין מערב יו"ט תחלתו וסופו אין לו שיעור מאי לאו אין לו שיעור כלל לא אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה אמר רב הונא אמר רב ערובי תבשילין צריכין דעת פשיטא דעת מניח בעינן דעת מי שהניחו לו בעינן או לא בעינן תא שמע דאבוה דשמואל מערב אכולה נהרדעא רבי אמי ורבי אסי מערבו אכולהו טבריא: מכריז רבי יעקב בר אידי מי שלא הניח ערובי תבשילין יבא ויסמוך על שלי ועד כמה אמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי עד תחום שבת: ההוא סמיא דהוה מסדר מתניתא קמיה דמר שמואל חזייה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציבת אמר ליה דלא אותיבי ערובי תבשילין אמר ליה סמוך אדידי לשנה חזייה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציבת אמר ליה דלא אותיבי תבשילין אמר ליה פושע את לכולי עלמא שרי לדידך אסור ת"ר יום טוב שחל להיות בערב שבת אין מערבין לא ערובי תחומין ולא ערובי חצרות רבי אומר מערבין ערובי חצרות אבל לא ערובי תחומין מפני שאתה אוסרו בדבר האסור לו ואי אתה אוסרו בדבר המותר לו אתמר רב אמר הלכה כתנא קמא ושמואל אמר הלכה כרבי: איבעיא להו הלכה כרבי לקולא או לחומרא פשיטא דלקולא קאמר משום דשלח רבי אלעזר לגולה לא כשאתם שונין בבבל רבי מתיר וחכמים אוסרין אלא רבי אוסר וחכמים מתירין מאי תא שמע דרב תחליפא בר אבדימי עבד עובדא כותיה דשמואל ואמר רב תחלת הוראה דהאי צורבא מרבנן לקולא אי אמרת בשלמא לקולא קאמר היינו קלקולא אלא אי אמרת לחומרא מאי קלקולא איכא כיון דמקלקלי בה רבים

כ"י הרסנא עיקר. שומן הדגים: בין לאחד בין למאה. די להם כזית: לא דאית ביה כזית. ולגבי ככר שלם קרי ליה כל שהוא: תבשיל זה. של ערוב: כזו. בחומץ ובחרדל ומיני ירקות: שלוק. מבוסל הרבה מאד: מבוסל. כהלכתו: קוליים האספנין. דג מליח הוא ורך ונאכל כמו שהוא חי אלא שנתנין עליו חמין וזה

בְּשׂוּלוֹ כְּדַתְנָן בְּמַסְכַּת שָׁבֵת (דף לט.) שֶׁהִדְחִתוּ זֶה הָיָא גַּמֵּר מִלְּאֲכֵתָא: שְׁנַתְנוּ עֲלֵיו חֲמִיז. גְּרַסִּינָן שְׁעָסוּ לוֹ מֵעֵרֵב יו"ט בְּשׂוּל הֶרְאוּ לוֹ: תַּחֲלָתוּ. כַּשְׁעָה הִתְבַּשְׁיֵל אִין לוֹ שִׁיעוֹר כִּמֵּה יֵהָא בּוֹ: סוּפּוֹ. אֲכַלּוּ אִוּ שְׂאֵבֵד וְשִׁייר מִמֶּנּוּ קָתָא: מֵאִי לָאוּ אִין לוֹ שִׁיעוֹר כֻּלָּל. לֹא לֵרֵב וְלֹא לְמַעַט: לֹא אִין לוֹ שִׁיעוֹר לְמַעְלָה. לּוֹמֵר שְׂלֵא יוֹסִיף בּוֹ עַל כֵּךְ וְכֵךְ: לְמַטָּה. לֹא יִפְחֹת מִכְזִיתָא: אֲרִיכִים דַּעַת. שִׁדְעוּ שְׁלָסָם כֵּךְ נַעֲסוּ וְרֵב הוֹנָא לֹא פִירֵךְ דַּעַת מִי וּמִפְרָשִׁינָן לֵה אֲנִן וְאִמְרִינָן הָא וְדֵאִי פְּשִׁיטָא לָן דְּכִי אִמֵּר רַב הוֹנָא אֲרִיכִים דַּעַת דַּעַתוּ דְּמִנִּיחַ מִיֵּהָא בְּעֵי דֵאִיְהוּ עֲדִיף שְׁעוֹסָהוּ לָסָם כֵּךְ מִיֵּהוּ מִבְּעִיָא לָן דַּעַת מִי שֶׁהִנִּיחוּ לְאֲרֵכוּ כְּגוֹן דַּעֲסָהוּ זֶה לְאֹרֶךְ חֲזֵרוּ כְּלוּם אֲרִיךְ שִׁימְלֹךְ בּוֹ תַּחֲלָה לְעַשְׂתּוֹ עַל פִּיּוֹ: עַד תַּחֲסוּם שָׁבֵת. וְלַעֲוֹמְדִים חוּץ לְתַחֲסוּם לֹא הִיָּה דַּעַתוּ שָׁל מִנִּיחַ עֲלֵיהֶם וְלֹא עֲלוּ עַל לְבוֹ לְזוֹכְרָן: מַסְדֵּר מִתְנִיתָא. שְׁהִיָּה יוֹדַע מִשְׁנִיּוֹת בְּגֵרָסָא וּמַחֲזֵר עֲלֵיהֶן לְפָנֵי מֵר שְׁמוּאֵל שְׁהִיּוּ סְדוּרוֹת בְּפִיּוֹ כַּעֲיַקְרָן: סַמוּךְ אֲדִידִי. דְּמֵעֵרְבָנָא אֲכֻלָּה נִהַרְדַּעָא שְׁהִיָּא עִירוֹ: לְשָׁנָה. לְשָׁנָה אַחֲרַת וְרֵאֶשׁ הַשָּׁנָה הִיָּה שְׁאִין יִכּוֹל לְהִנִּיחַ וְלְהַתְנוּת: לְדִידֵךְ אֲסוּר. שְׁאִין דַּעַתִּי עַל הַמְזִידִין וְהַפּוֹשְׁעִים שְׁאִינִם חֲרָדִים לְדַבְרֵי חֲכָמִים: לֹא עֲרוּבֵי חֲרָוֹת. לְטַלְטַל מַחַר דְּנִרְאָה כְּמַתְקָן דְּבַר: שְׂאֵתָה אֲוֹסְרוּ בְּדַבַּר הָאֲסוּר לוֹ. כַּח יֵשׁ בִּידֵךְ לְאֲסוּר עֲלֵיו מִלְּעַשְׂתּוֹ אֹרֶךְ מַחַר דְּבַר שְׁהוּא אֲסוּר בּוֹ בְּיוֹם וְהִיָּינוּ תַּחֲוּמִין שְׂאֵף בְּיו"ט אֲסוּר לְאֵלֵת מִן הַתַּחֲסוּם: וְאִי אַתָּה אֲוֹסְרוּ. אִין כַּח בִּידֵךְ לְאֲסוּר לוֹ מִלְּתַקָּן לְמַחַר דְּבַר שְׁהוּא מוֹתֵר בּוֹ בְּיוֹם וְאֲסוּר טַלְטוּל חֲרָוֹת לִיתִיָּה בְּיוֹם טוֹב: מִשּׁוּם דְּשַׁלַּח רַבִּי אֲלַעְזַר כו'. לְפִיכֵךְ הוֹאֲרָכוּ לְשֹׂאֵל לְקוּלָא קְאָמֵר שְׁמוּאֵל אִוּ לְחוּמְרָא מִשּׁוּם דְּשַׁלַּח ר' אֲלַעְזַר לְחוּמְרָא וְאֲנוּ שְׁוִינִן דְּרַבִּי לְקוּלָא לְפִיכֵךְ שְׁוֹאֲלִים אֲנוּ שְׁמוּאֵל שְׁקַבַּע הִלְכָה כְּרַבִּי הִיָּכִי מִתְנִי לְפִלּוּגַתִּיָּהוּ: וְאִמֵּר רַב תַּחֲלַת הוֹרְאָה וכו'. דְּרַב פְּלִיג עֲלֵיהּ וְאִמֵּר הִלְכָה כַּת"ק: כִּיּוֹן דְּמַקְלָקֵי בַּהּ רַבִּים. שְׁשׁוּכְחִין וּמִטְלַטְלִין בְּלֹא עֲרוּב: (רש"י)

תוספות אמר רבי אבא ערובי תבשילין צריך שיהא בהן כזית. וגי' דינים יש בהלכות ערוב ערובי תחומין צריך שתי סעודות לכל אחד ואחד והכי מסיק בהדיא בעירובין (דף פ:) ערובי חצרות צריכין כגרוגרת לכל אחד ואחד והכי מסיק בהדיא בעירובין (דף פב:) עד שיהא ב' סעודות ואם יש שם מזון ב' סעודות אינו צריך יותר ואפילו מאה יכולין לסמוך עליו ערובי תבשילין בין לאחד בין למאה אינו צריך אלא כזית לכל מין ומין: [לעיל] דגים קטנים מלוחים אין בהם

משום בשולי נכרים. דהא נאכלים כמו שהן חייך הואיל ומלוחים אבל אם לא היו מלוחים יש בהם משום בשולי נכרים ותימה דאמר במס' ע"ז פרק אין מעמידין (דף לח.) כל שאינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת אין בו איסור משום בשולי נכרים וקאמר עלה כגון דגים קטנים וי"ל דהתם בקטנים טפי מיירי והכא מיירי בדגים שאין קטנים כל כך שפעמים שהן עולין על שלחן מלכים ללפת בו את הפת: **קמ"ל** קמחא עיקר. מכאן אנו סומכין ליקח מן הנכרים פת הנלוש מן הביצים שקורין קנטווי"ש ואובליזא"ש דמאי נחוש אי משום פת עצמו התירו חכמים אי משום ביצים ששלקו בה הא אמרינן קמחא עיקר ואין לחלק ולומר דשאני הכא לחומרא כלומר דקמחא שהוא מן שלקות שבילתו רכה אסור אבל בעלמא שהוא עב והוי מעשה תנור אף שהיתר עיקר לא אזלינן לקולא אי אפשר לומר כן דהא קאמר הכא מהו דתימא הרסנא עיקר כלומר היה לנו להתיר אלמא היכא דהיתר עיקר אזלינן בתריה אפי' לקולא אי לאו דאסיק דקמחא עיקר ואין לחוש שמא הביצים מעופות טמאים דהא אינן מצויין בינינו ושמא יש דם בביצים רובם אין בהם דם ומה שבדקים הביצים בשעה שמשימין אותם ברוטב אם יש בהן דם זהו חומרא בעלמא דהא אם לא נבדקו מותרין וגם אין לחוש משום ביצי נבלות או מטרפות משום דאזלינן בתר הרוב וא"ת והא יש לחוש שמא נלושו בביצים טרופות דאמר בחולין (דף סד). ושם) דאין לוקחין ביצים טרופות מן הנכרי וי"ל ה"מ בעינייהו משום דאית בהו ריעותא דמוכחא מלתא ממה שהן טרופות דמנבלות וטרפות אתו וזבנהו ישראל לנכרי אבל הכא שנלושו דליכא שום ריעותא לא חיישינן לשום דבר ויש לומר שנלושו מביצים שלמות ומיהו פשטי"ץ של דגים שאפאו נכרי אין להתיר דיש בהם משום בשולי נכרים הואיל ונבלע שומן הדגים בתוך העיסה והדגים אסורין משום בישולי נכרים א"כ אף העיסה שמבחוץ אסורה ונעשה כולו בשולי נכרים אע"פ שהעיסה אין בה משום ב"נ דהא התירו את הפת וגם מה שנבלע בה אינו בעין מ"מ קודם שנבלע בעיסה היה בעין והיה נאסר ונמצא שהעיסה נלושה מן האיסור דרבנן ויש שמסירין השומן ואוכלים אותן בכה"ג ואותן ניליי"ש מדלא מברכין עלייהו ברכת המוציא יש בהן משום ב"נ ומיהו אומר הר"ר יחיאל דאין בהם משום ב"נ כיון דדרך אפיית פת עביד להו ועוד דאי קבע סעודתיה עלייהו מברך ברכת המוציא אלמא פת נינהו. : **רבי** אומר מערבין ערובי חצרות אבל לא ערובי תחומין. תימה הא רבי ס"ל בפרק בכל מערבין (עירובין דף לח: ושם) דשבת ויו"ט קדושה אחת היא וא"כ היכי מערבין ערובי חצרות מ"ט לשבת ויש לומר דאדרבה היינו טעמא הכא דרבי דהא דאית ליה קדושה אחת הן היינו בדבר האסור לעשות ביו"ט כגון תחומין אסור לעשותם ביו"ט בשביל שבת דהא קדושה אחת הן אבל בשביל שקדושה אחת היא לא אסרינן דבר המותר לעשות ביו"ט עצמו כגון לטלטל בחצרו לעשות ערוב בשביל שבת: (תוספות)

רש"א פושע את לכולי עלמא שרי לדידך אסור. כלומר שאין דעתי על הפושעים. יום טוב שחל להיות בערב שבת אין מערבין לא עירובי תחומין ולא עירובי חצרות. פירוש: ולא מיבעיא לרבנן דר' אליעזר דאמרי צפרק בכל מערבין (עירובין לה, א) דיום טוב ושבת קדושה אחת הן דכיון שכן אסור לפי שאין מערבין בחלי היום, אלא אפילו לר' אליעזר דאמר דב' קדושות הן אסור, וכדאמרו ליה התם רבנן לר' אליעזר אי אתה מודה שאין מערבין מיום טוב לשבת אמר להם אבל (א"כ קדושה) [אחת היא] אמר להם משום הכנה. ואף על גב דקיימא לן (שם ע"ב) דתחלת היום קונה עירוב ולא סוף היום ושבת מכינה לעצמה וכדתנן התם (ע"א) מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו ב' ומחשיך עליו ואוכלו, התם צפת ראשון אי נמי במערב [בבבב] שאינו צריך לומר כלום ואינו נראה כמכין בשבת אבל צפת אחרינא נראה כמכין ואסור. (רש"א)

א

-

יז

דף

היינו קלקולא אמר רבא אמר רב חסדא אמר רב הונא הלכה כרבי ולאסור תנו רבנן יום טוב שחל להיות בשבת בית שמאי אומרים מתפלל שמנה [ואומר] של שבת בפני עצמה ושל יו"ט בפני עצמה ובי"ה אומרים מתפלל שבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע רבי אומר אף חותם בה מקדש השבת ישראל והזמנים תני תנא קמיה דרבינא מקדש ישראל והשבת והזמנים אמר ליה אטו שבת ישראל מקדשי ליה והא שבת מקדשא וקיימא אלא אימא מקדש השבת ישראל והזמנים אמר רב יוסף הלכה כרבי וכדתריץ רבינא: ת"ר שבת שחל להיות בר"ח או בחולו של מועד ערבית ושחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר מעין המאורע בעבודה ואם לא אמר מחזירין אותו רבי אליעזר אומר בהודאה ובמוספין מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע רשב"ג ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומרים כל מקום שהזקק לשבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע אמר רב הונא אין הלכה כאותו הזוג אמר

רב חייא בר אשי אמר רב מניח אדם עירובי תחומין מיום טוב לחברו ומתנה אמר רבא מניח אדם עירובי תבשילין מיום טוב לחבירו ומתנה מאן דאמר עירובי תחומין כל שכן עירובי תבשילין ומאן דאמר עירובי תבשילין אבל עירובי תחומין לא מאי טעמא דלמקני שביתה בשבתא לא תנו רבנן אין אופין מיום טוב לחברו באמת אמרו ממלאה אשה כל הקדרה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת ממלא נחתום חבית של מים אע"פ שאינו צריך אלא לקיתון אחד אבל לאפות אינו אופה אלא מה שצריך לו ר' שמעון בן אלעזר אומר ממלאה אשה כל התנור פת מפני שהפת נאפת יפה בזמן שהתנור מלא אמר רבא הלכה כרבי שמעון בן אלעזר איבעיא להו מי שלא הניח עירובי תבשילין הוא נאסר וקמחו נאסר או דלמא הוא נאסר ואין קמחו נאסר למאי נפקא מינה לאקנויי קמחו לאחרים אי אמרת הוא נאסר וקמחו נאסר צריך לאקנויי קמחו לאחרים ואי אמרת הוא נאסר ואין קמחו נאסר לא צריך לאקנויי קמחו לאחרים מאי תא שמע מי שלא הניח עירובי תבשילין הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין לא לו ולא לאחרים ולא אחרים אופין ומבשלין לו כיצד הוא עושה מקנה קמחו לאחרים ואופין לו ומבשלין לו ש"מ הוא נאסר וקמחו נאסר ש"מ איבעיא להו עבר ואפה מאי ת"ש מי שלא הניח עירובי תבשילין כיצד הוא עושה מקנה קמחו לאחרים ואחרים אופין לו ומבשלין לו

ר"י היינו לקבולא. אם היה מותר לערב אתמול והוא אסר: מתחיל בשל שבת. ברכה אחת לשניהם ומתחיל להזכיר שבת תחילה ותתן לנו את יום המנוחה הזה ואת יום חג פלוני הזה: ומסיים. הברכה בשל שבת מקדש השבת ותו לא: ואומר קדושת היום באמצע. ותתן לנו ה' אלהינו את יום המנוחה הזה ואת יום חג פלוני הזה: תני תנא קמיה דרבינא. במילתיה דרבי מקדש ישראל והשבת והזמנים: אטו שבת ישראל מקדשי ליה. שקדמת קדושת ישראל לשל שבת בשלמא זמנים צריך להקדים קדושת ישראל לקדושתן שעל ידי קדושת ישראל נתקדשו הם ואילו לא נתקדשו ישראל לא היו קובעים חדשים וקוראין מועדים צבית דין: אלא שבת מקדשא וקיימא. משעת ימי בראשית ואינה תלויה בקביעות דראש חדש: מתפלל שבע. כשאר שבתות כי היכי דבחול אין לו למועד ברכה קבועה בשלש תפלות הללו אף בשבת אין צריך לקבוע לו ברכה לצבית שמאי ולא לכללו לצבית הלל: מעין

המאורע. ראש חדש או מועד: בעבודה. כגון יעלה ויבא בצרכת עבודה: בהולאה. כמו שאומר על הנסים בחנוכה ופורים: כל מקום שזקוק לשבע. ואפי' ערבית וסחרית ומנחה: אין הלכה כאותו הזוג גרסינן אלא כתנא קמא דאמר ערבית שחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר מעין המאורע בעבודה מיהו לאו הלכתא כוותיה בהא דקאמר וצמוספין מתחיל כו' אלא בהא הלכתא כרבי דאמר אף חותם זה מקדש השבת ישראל והזמנים או ראשי חדשים בראש חדש: מיום טוב לחצירו. אם נזכר ביו"ט ראשון וחלו שני ימים טובים חמישי וערב שבת ומתנה אם היום חול ומחר קדש עירוני עירוב ואם חלוף איני כריך לערב לתשילין וצתחומין יאמר אם היום קדש אין בדברי כלום ולמחר יאמר כמו כן בשל תחומין וצאותה הפת עצמה דממה נפשך הוי עירוב אבל בשל תשילין אין כריך לשנות ולחזור את תנאו למחר: דלמקני שביתה בשבתא. לאו דוקא שבתא נקט אלא יו"ט קרי שבתא לא התירו לו לקנות שביתה ביום טוב ואפי' מספק ואם התירו בעירוני תשילין התם משום כבוד שבת התירו: אין אופין. פת: ממלאה אשה כו'. דבחד טרחא סגי וכן בנחתום לגבי מלוי: אבל לאפות. כל ככר וככר כריכה אפיה ורדיה לעצמה: בזמן שהתנור מלא. שתנורים קטנים היו ומדביקין פת בדפנות ומתוך שהוא מלא מתמעט חללו ואין מקום לחמימותו להתפשט והפת נאפת יפה: הוא נאסר. לאפות: וקמחו נאסר. שלא יהו אחרים אופין קמחו בעודו שלו לאקנויי קמחו. אם כריך לתת במתנה את קמחו סיהו אחרים מותרים לאפותו ולתת לו: בשלמא לא גרס: ולא יטמין. כדרך שמטמינן תשילין שבת: עבר ואפה מאי. מהו שיאכל בשבת: (רש"י)

תוספות אין הלכה כאותו הזוג. וא"ת אמאי לא קאמר הלכה כתנא קמא וי"ל דאי הוה אמר הלכה כתנא קמא הוה משמע אכל דבריו אף ממה שאמר מסיים בשל שבת והא ליתא דהא קי"ל דהלכתא כרבי דאמר חותם ברוך מקדש השבת ישראל והזמנים. : מאי טעמא למקני שביתה בשבתא לא. וא"ת למה לי האי טעמא האיכא טעמא דהכנה כדאמרי' בפי' בכל מערבין (עירובין דף לח: ושם) מיו"ט לשבת מאי טעמא לא משום הכנה וי"ל דאי לאו ההיא טעמא דמקני שביתה בשבתא משום טעמא דקאמר משום הכנה לא אסרינן הואיל ויש שם ספק דשמא חול הוא לגמרי מכל מקום קשה דהתם בעירובין למה לי טעמא דהכנה תיפוק ליה משום דמקני שביתה בשבתא לא ויש לומר דהתם מיירי

בעירובי חצרות ולא שייך למקני שביתה ומכל מקום קשה מההוא דגטין. פרק הזורק (דף ע' :) גבי שכיב מרע דקאמר איהי תזיל ותחוד ותפתח והתם מיירי בשבת דשרי לעשות קנין והכא אסר למקני שביתה אפי' ביו"ט וי"ל דשכיב מרע שאני דהתירו עליו שלא תטרף דעתו ותדע דיש חלוק בין שכיב מרע לאיש אחר דהא התירו לו לגרש בשבת ואין אנו מקדשין ואין מגרשין ואע"ג דלא קאמר לקמן אין מגרשין. מכל מקום למה יש לחלק בין קדושין לגרושין ועוד דבתוספתא אמרינן בהדיא אין מקדשין ואין מגרשין ולי נראה מדקאמר התם אי אתה מודה משמע דלא פליג שום אדם עליה והא פליג רבי עליה לעיל דאמר מערבין עירובי חצרות לכך נראה לפרש דטעמא דהכא יש לומר משום הכנה וה"ק אסור למקני שביתה בשבתא משום דהיינו הכנה ואין מכינין מיום טוב לשבת וא"ת לרבי יוחנן דאמר לעיל (דף ד.) נולדה בזה מותרת בזה וקאמר טעמא לעיל משום דלית ליה הכנה וכי פליג רבי יוחנן אכל הני תנאי ואמוראי דהכא ויש לומר דהתם מיירי בהכנה שנעשה בידים כגון עירובי תחומין ואפי' רבי יוחנן מודה אבל מה שמתיר ר' יוחנן היינו גבי ביצה דהוי הכנה בידי שמים שנעשית מאליה: אי אמרת הוא נאסר וקמחו נאסר צריך לאקנויי קמחו לאחרים ואי אמרת אין קמחו נאסר אין צריך לאקנויי קמחו. ותימא הואיל וקמחו נאסר מה מועיל הקנייה לאחרים מי יכול לסלק האיסור שבו כדי שיאכל הוא עצמו אחר (כך) שנאסר ועוד קשה כיון שהוא נאסר מאיזה טעם יהא מותר שאחרים אופין (לשבת) בשבילו וכי אחרים יכולים לעשות בשבילו מה שהוא עצמו אינו יכול לעשות בשביל עצמו לכן נראה לי כג"י. דה"ג אי אמרת הוא נאסר ואין קמחו נאסר מצי לאקנויי קמחו לאחרים ואז מועיל הקנין ואי אמרת הוא נאסר וקמחו נאסר לא מצי לאקנויי קמחו לאחרים דהא לא מועיל הקנין ובסמוך גרס ש"מ הוא נאסר ואין קמחו נאסר: (תוספות)

כ"ב"א אמר רב הונא אין הלכה, כחותו הזוג. ומיהו אף כתנא קמא אין הלכה דליהו קאמר במוספין מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת כבית הלל ואנן קיימא לן כר' דאמר אף חותם ביה מקדש ישראל והזמנים. אבל ערובי תחומין לא מאי טעמא דלמקנא שביתה ציומא טבא לא. תמיה לי והלא אינו קונה ציוס טוב כלום דהא מתנה, יא לומר דאפילו ספק אסור מפני שנראה כקונה ציו"ט. ועוד קשה לי מאי קאמר דלמקנא ציתא ציומא טבא לא והא אמרינן בעירובין דפרק בכל מערבין (לט, א) עירב צרגליו צראשון מערב צרגליו צשני ולר' אליעזר מערב אפילו צפת וצפת ראשון מיהא כדאמר שמואל התם ולא חיישינן למקנא ציתא כי הכא, יא לומר דהתם כיון דלא מערב צפת חדא אלא צפת ראשון שצבר עירב צו לא מיחזי כקונה עכשיו אלא כקנין שקנה מערב יום טוב, ומערב צרגליו נמי כיון דלא צעי למימר ולא מידי אלא דקאים התם בלחוד לא

מחזי כקונה עכשיו כלום, אבל בקונה צפת חדש ואפילו מתנה נראה כקונה ביומא טבא ואסור. ואכתי קשה לי כי אמרי ליה לר' אליעזר התם (לח, א) אי אתה מודה שאין מערבין מיום טוב לשבת ואהדר להו אמאי לא אמר להו משום דלמקנא ביתא ביומא טבא לא, ומיהא לפי מה שפירשנו שם דלעירובי חצרות קא מקשי לאו מקנא איכא דעירובי רשותא בעלמא הוא, ואפילו למי שפירש ההיא בעירובי תחומין יס לומר דעדיפא מינה קאמר להו דהכנה ממש היא דאורייתא ומקנא ביתא ליתא אלא מדרבנן, ועוד דדילמא לית ליה האי טעמא כדלית ליה לרבנן] הכא דרב חייה בר אשי. אבל הא קשיא לי מאי טעמא לא אמר הכא משום הכנה דעדיפא וקא מודה ביה רבא, ועוד קשיא לי לרב חייה [בר אשי] דאמר משמיה דרב מניחין עירובי תחומין ותיפוק ליה מיהא משום הכנה, ועוד דרב נמי הא אית ליה הכנה כדאיתא בפרק קמא (ד, א) בהדיא ובפרק בכל מערבין (לח, א) גבי פלוגתא דר' אליעזר ורבנן ואם כן היכי שרינן הכא בערובי תחומין. ויס לומר דקסבר דמתנה ביום ראשון וביום שני ליכא משום הכנה, דהא אפילו ביצה דכותה שנוולדה ביום טוב ראשון מותרת בשבת והכא נמי כיון דמתנה ביו"ט ראשון לא מיחזי כמכין מיו"ט לשבת ואפילו במערב צפת, אבל בב' ימים טובים של ר"ה דכיומא אריכתא דמי אינו מניח עירובי תחומין אפילו [במתנה] ואפילו לרב דלית ליה אסור קנייה כי האי משום דהא איכא משום הכנה מיהא וכההיא דר' אליעזר התם [בפ'] בכל מערבין ומסתתפין. למקנא ביתא ביומא טבא לא. ואם תאמר והא אמרינן בגיטין פרק הזורק (עז, ב) ההיא שכיב מרע [דכתב] גיטא לדביתהו בהדי פניא דמעלי יומא דשבתא למחר תקף עליה עלמא טובא אתו לקמיה דרבא אמר להו תיזול ותיחוד ותפתח כי היכי דלקני ביתא ולקני גיטא אגב ביתא, אלמא קונים בשבת וכל שכן ביום טוב. יס לומר דגבי שכיב מרע הקילו, תדע דהא תנן לקמן בפרק משילין (לו, ב) לא מקדשין ולא חולצין ולא מיצמין וכו' כל אלו ביו"ט ואין צריך לומר בשבת והתם שרי לגרש, אלא (ל)טעמא דמילתא דשכיב מרע הקילו. ממלא נחתום חבית של מים. כלומר: מחממה. אף על פי שאינו צריך אלא לקיתון אחד. וכן שרו אותה בירושלמי (פ"ב ה"א). ואם תאמר הכא משמע דלרבות בשיעורא במלאכה אחת ליכא איסורא, ואיכא למידק דהא אמרינן לקמן (כא, ב) אין מזמנין את העכו"ם ביו"ט גזירה שמה ירבה בשבילו. יס לומר דשמא ירבה בשבילו בקדירה בפני עצמה, אבל לרבות בשבילו בקדירה [אחת] אחר שהניח על גבי האש נמי שרי לדיקן דקיימא לן כרשב"א אפילו באפיה וכל שכן בקדירה שהבשר והתבשיל יפה בשעה שהקדירה מלאה בשר. והא

לדמרינו בפרק המא' דחולין (טו, ב) המבטל לחולה בשבת אסור לבריא גזירה שמה ירבה בשבילו, התם נמי בקדרה אחרת קאמר, ואי נמי אפילו באותה קדרה לאחר שהניחוהו על האש דלגבי שבת בין כך ובין כך אסור. אלא הא קשיא לדמרינו בשמעתא קמייתא דפרק ר' ישמעאל במנחות (סד, א) בעי רבא חולה [שאמדוהו] לשתי גרוגרות ויש שתי גרוגרות בשתי עוקלין וג' בעוקץ אחד הי מינייהו מייתנין שתיים מייתנין דחזיא ליה או דילמא ג' מייתנין משום דקא ממעט (בבבירה) [בבבירה], ואסיקנא דג' מייתנין דב' לא מייתנין משום דכי קא ממעט באוכלה נפישא בבירה, ומשמע מהתם דבהכין הוא דאיבעיא ליה אכל היכא דאיכא שתיים בעוקץ [אחד] ושלשה בעוקץ אחד שתיים מייתנין שלש לא מייתנין כי היכי דלא ניפוש באוכלא. ותירץ רבינו יצחק הזקן בעל התוס' (שם במנחות) דהתם בשבת דאיכא איסור סקילה אכל ביום טוב דאיסור לאו לא, ולפי זה [ב]ההיא דחולין אפילו להוסיף באותה קדרה קודם הנחתה על גבי האש נמי גזרינן. ואי קשיא לך ההיא דגרסינן בעירובין פרק (בכל מערבין) [הדר] (סח, א) ההוא ינוקא דאיסתפוך חמימיה אתו לקמיה דרבא אמר להן נשייליה לאימיה אי צריכה נחיס ליה אגב אימיה אלמא אפילו בשבת רבויי בשיעורא שרי יס לומר דההיא על ידי ארמאי קאמר אכל לא על ידי ישראל, וכן כתב שם רש"י ז"ל וכן פירשו בתוספות רבותינו בעלי הרפתיים. ובמקומה כתבתי כי מדברי בה"ג נראה שהוא גורס נחיימו ליה סתם כלומר אפילו על ידי ישראל, ולא קשה מידי אהא דהכא דכיון דלגבי יום טוב שרי אלמא ליכא איסורא דאורייתא ומדרבנן בלחוד הוא לאסור במקום מלוא כגון גבי מילה שרו ליה רבנן, ושם כתבתי בארוכה בסייעתא דשמיא. גרסת הספרים כך היא: אי אמרת הוא נאסר וקמחו נאסר צריך לאקנויי קמחו לאחרים תא שמע מי שלא הניח ערובו וגו' שמע מינה הוא נאסר וקמחו נאסר. וכן היא בהלכות הרב אלפסי ז"ל. ויש מקשים (בתוד"ה אי אמרת) לגרסא זו דאי אין קמחו נאסר היאך אפשר שיאפו ויבטלו לו אחרים דאם כן מה הועילו חכמים בתקנתן כל (ליערב) [אדם לא יערב] ויתן לאחרים שיעשו לו, ועוד כיון שהוא נאסר היאך יעשו לו אחרים שלוחו של אדם כמותו, ואין עיקר לקושיות אלו לפי דעתי דעירוב דרבנן הוא ואם איתא דלא אסרו קמחו יס ללמוד שלא החמירו בדבר אלא שלא יעשה הוא בעלמו אכל אחרים אופים (ומכלכלים) [ומבטלים], לו דמילתא דלא שכיחא הוא שלא יערב כדי שיאפו ויבטלו לו אחרים. אלא הא קשיא לי לכשתמצא לומר שהוא וקמחו נאסר כי מקנה קמחו לאחרים אמאי שרי הא כבר נאסר קמחו והרי הוא כמוהו, והיאך יהא מותר לחצי יום טוב, אדרבא הוה

ליה [למימר] שיהא קמחו כבעליו וכענין שאמרו בעירוזי תחומין (לז, א) דהבהמה
 והכלים כרגלי הבעלים ואפילו נתנן לאחר בשבת או ביום טוב. ויש לומר דלגבי הא נמי
 הקילו בעירוב תבשילין כיון שאינו אלא להיכרא בעלמא או לכבוד שבת או לכבוד יום
 טוב, וכיון שהחמיירו עליו כל כך שאסרו הוא וקמחו בעודו שלו שפיר דמי. אבל בהלכות
 גדולות גרסינן כד, אי אמרת הוא נאסר וקמחו נאסר אינו מקנה קמחו לאחרים שלא
 תועיל לו הקנאתו שכבר קמחו נאסר מערב יום טוב, ואי אין קמחו נאסר מקנה קמחו
 אבל בלא הקנאה לא דקמחו בעודו שלו אסור לאפות לו ממנו ששלוחו של אדם כמותו,
 [ובסמוך גרס] תא שמע מי שלא הניח עירוזי תבשילין וכו' שמע מינה הוא נאסר ואין
 קמחו נאסר שמע מינה. (רש"א)

ב

-

יז

דף

ואי איתא ליתני עבר ואפה מותר אמר רב אדא בר מתנה תנא תקנתא
 דהיתרא קתני תקנתא דאסורא לא קתני ת"ש מי שהניח עירוזי תבשילין
 הרי זה אופה ומבשל ומטמין ואם רצה לאכול את עירובו הרשות בידו
 אכלו עד שלא אפה עד שלא הטמין הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין
 לא לו ולא לאחרים ולא אחרים אופין ומבשלין לו אבל מבשל הוא ליו"ט
 ואם הותיר הותיר לשבת ובלבד שלא יערים ואם הערים אסור אמר רב
 אשי הערמה קא אמרת שאני הערמה דאחמירו בה רבנן טפי ממזיד רב
 נחמן בר יצחק אמר הא מני חנניה היא ואליבא דבית שמאי דתניא חנניה
 אומר בית שמאי אומרים אין אופין אלא אם כן ערב בפת ואין מבשלין
 אא"כ ערב בתבשיל ואין טומנין אלא אם כן היו חמין טמונין מערב יום
 טוב ובית הלל אומרים מערב בתבשיל אחד ועושה בו כל צרכו (תנן)
 המעשר פירותיו בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל לא צריכא דאית ליה
 פירי אחריני ת"ש המטביל כליו בשבת בשוגג ישתמש בהן במזיד לא
 ישתמש בהן לא צריכא דאית ליה מאני אחריני א"נ אפשר בשאלה ת"ש
 המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל דשבת שאני: בית שמאי

אומרים שני תבשילין : מתניתין דלא כי האי תנא דתניא אמר רבי שמעון בן אלעזר מודים בית שמאי ובית הלל על שני תבשילין שצריך על מה נחלקו על דג וביצה שעליו שב"ש אומרים שני תבשילין ובית הלל אומרים תבשיל אחד ושיון שאם פרפר ביצה ונתן לתוך הדג או שרסק קפלוטות ונתן לתוך הדג שהן שני תבשילין אמר רבא הלכתא כתנא דידן ואליבא ד"ה : אכלו או שאבד הרי זה לא יבשל עליו וכו' : אמר אביי נקטינן התחיל בעיסתו ונאכל עירובו גומר : מתני' חל להיות אחר השבת בית שמאי אומרים מטבילין את הכל מלפני השבת וב"ה אומרים כלים מלפני השבת ואדם בשבת ושיון שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרן אבל לא מטבילין ומטבילין מגב לגב ומחבורה לחבורה : גמ' דכולי עלמא מיהת כלי בשבת לא מאי טעמא אמר רבה גזרה

רש"י ואי איתא. לעבר ואפה מותר מכדי תנא אתקנתא קא מהדר נתני נמי הך תקנתא בהדי הך דמקנה קמחו: תקנתא דהיתרא. העשויה בהיתר: שלא יערים. לאחר שבשיל לזרד. לומר עוד אני צריך להזמין אורחים ויבשל תבשילין אחרים ויתירם לשבת אבל בקדירה אחת אם ירבה לשבת הא אמר דאפי' לחול שרי כלעיל ממלחה אשה קדירה בשר ואע"פ שאינה כריכה אלא לחתיכה אחת: ואם הערים אסור. לאכול דאחמור רבנן בהא מילתא שלא לעקור תורת עירוב ולא דמי להערמה דרב אדא בר אבהו דמלח גרמא גרמא דאין עבוד באוכלין ואי משום טרחא הא עדיפא דלמא חס שלא יסריח הבשר וממנע ולא שחיט וקס"ד דהוא הדין לעבר ואפה: שאני הערמה כו'. לעולם עבר ואפה מותר והערמה אינה ראויה לכאן דשאני הערמה ממוזד דאיכא למימר אחמור בה רבנן בהערמה טפי ממוזד דאלו מזיד רשע הוא לעבור על דברי חכמים ואין אחרים למדים הימנו והוא. עצמו משים אל לבו ושב הלכך. לא מעקרא תורת עירוב אבל מערים סבור לעשות בהיתר הלכך לא ישיב אל לבו לחזור בו ואחרים למדין הימנו ומעקרא תורת עירוב הלכך קנסוהו רבנן: הא מני. דקתני אם הערים אסור: חנניה היא. דשמעין ליה דמחמיר בעירובי תבשילין ואליבא דבית שמאי: במזיד לא יאכל. שעבר על השבות דאין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט אלמא אחמור רבנן במילתייהו ואפי' גבי עונג שבת: דאית ליה פירי אחריני. לשבת: המטביל

כליו. במקוה שיֵשׁ לוֹ בחֲזָרוֹ ועֵצֶר אֲדַרְבֵּנִי דְאִמְרֵי בְּמַתְנִיתִין מְטַבְּלִין כְּלִים מִלְּפָנֵי הַשָּׁבֶת לְנִרְחָה כְּמַתְקָן: יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. בּוֹ בְיוֹם אֲפָסֵר בְּשָׂאלָהּ. לְשָׂאוֹל כְּלִים מִחֲזָרוֹ וְלִהְשַׁתְּמֵשׁ: אֲסוּרָא לְשָׁבֶת. בְּשׂוֹל שָׁבֶת מֵאֲבוֹת מִלְּאֲכוֹת הוּא וְאִיסוּר סְקִילָה הוּא הַלֵּכֶךְ קְנִסוּהָ רַבִּין לְמִזִּיד אֲבָל עֵצֶר וְאִפֵּה בְיוֹם טוֹב לְשָׁבֶת אֲסוּרָא דְרַבִּין הוּא דְעֵצֶד: עַל מַה נִּחְלְקוּ עַל דָּג וּבִיָּצָה שְׁעֵלְיוֹ שָׁבִית שְׂמַאי אֲוֹמְרִים שְׁנֵי תַבְשִׁילִין. כְּרִיד וְזֵה כְּתַבְשִׁיל אֶחָד שְׂמַחֻבֵּר בּוֹ וּבְטִיֵל לְגִזְיָה וּבִ"ה אֲוֹמְרִים דִּיּוֹ בְּתַבְשִׁיל אֶחָד כֹּזֵה: וְשׁוּין שְׂאֵם פְּרַפְרֵי בִיָּצָה. מְבֻשְׁלָת וְנִתֵּן לְתוֹכֹוּ לְחַחֻדִיָּה קָאֵי שְׁהֵן שְׁנֵי תַבְשִׁילִין: שְׂרַסְקָ. מִינְאֲ"ר בְּלַעַז: קְפֻלוּטוֹת. כְּרֵתֵי פוּרִי"שׁ בְּלַעַז: כְּתִנְאֵ דִידָן. דְּמַתְנִי' דְּקַתְנִי בִ"ה שְׂרוֹ בְּתַבְשִׁיל אֶחָד: אִם הִתְחִיל בְּעִיסָתוֹ. לְתַקְנָה וְלִאֲפֻתָה עִ"י עִירוּבֹו: מַתְנִי' מְטַבְּלִין אֶת הַכֵּל. כֹּל הַכְּרִיד טַבִּילָה בִּין אֶדָם בִּין כְּלִים: מִלְּפָנֵי הַשָּׁבֶת. דְּקִי"ל בְּר"ה (דף טז): חֵיבֵב אֶדָם לְטַהֵר אֶת עֲלָמֹו בְּרַגְלֵי דְכְּתִיב וּבְנִבְלַתְסָם לֹא תִגְעוּ (וְיִקְרָא יֵאֵ) וּמוֹקִים לֵה בְּרַגְלֵי הַלֵּכֶךְ יִטְבִּיל מְעַרְבֵ: שָׁבֶת דְּאֲסוּר לְהַטְבִּיל בְּשָׁבֶת וּבִי"ט: וּבִית הַלֵּל אֲוֹמְרִים כו'. וְהֵאֵ דְנִקְטָ שָׁבֶת רַבּוֹתָא אֲשַׁמּוּעִינָן לְבִ"ה דְּאִפִּי' בְּשָׁבֶת שְׂרוֹ בְּאֶדָם וּבְגַמְרָא מִפְּרָשׁ מֵאֵי טַעֲמָא דְכְּלִים אֲסוּרִים: וְשׁוּין שְׂמַשְׁקִין אֶת הַמַּיִם. מִי שֵׁיֵשׁ לוֹ מַיִם יִפִּין לְשָׁתוֹת וְנִטְמָאוּ מִמֵּלָא מֵהֵן כְּלֵי אֲבָן וְנִתְנַס בְּמַקְוֵה מַיִם מְלוּחִים עַד שְׂמַשְׁקֵי מַיִם לְמַיִם וְנִמְאָאוּ אֲלוֹ זְרוּעִים וּמַחֻבְרִים לְמֵי הַמַּקְוֵה וּבְטִלֵי אֲגִזְיָהוּ וְטַהֲרוּ וְאִין עוֹד טַהֲרָה בְּמַקְוֵה לְכֹל אֹוֹכֵל וּמַשְׁקָה אֲלֹא לְמַיִם וְלֹא בְּתוֹרַת טַבִּילָה אֲלֹא בְּתוֹרַת זְרִיעָה כְּדִאֲמַרִּין בְּפַסְחִים בְּפִרְקָ כֹּל שְׁעָה (דף לז): אֲבָל לֹא מְטַבְּלִין. בְּגַמְרָא מִפְּרָשׁ שְׂאִין נִתְנִין אֹוֹתָן בְּכֵלֵי עֵץ טַמְאָ הַכְּרִיד טַבִּילָה לְהַשְׁקִין בּוֹ כְּדֵי לְהַעֲלוֹת טַבִּילָה לְכֵלֵי אֲגִזְיָה הַשְׁקַת הַמַּיִם: וּמְטַבְּלִין מִגִּבְ לְגִבְ. בְיוֹם טוֹב: וּמַחֻבְרָה לְחַחֻרָה. בְּגַמְרָא מִפְּרָשׁ לֵה: גַּמ' (רס"ז)

תוספות ובלבד שלא יערים. פרש"י בשתי קדרות שיאמר אני צריך להזמין אורחים או יבאו לי אורחים אבל בקדרה אחת מותר להערים ולהרבות דהא חזינן לעיל דאפי' מיום טוב לחברו שרי בכך. ואם תאמר מאי שנא מההיא דרב אדא דמערים ומלח גרמא גרמא וי"ל דשאני התם דהוי עבוד אוכלין בעלמא ומשום שמחת יום טוב התירו דאי לאו הכי חייש שמא יסריח הבשר וממנע ולא שחיט אבל הכא מיירי בבשול דחמור וגם היה יכול לעשות תקנה על ידי עירובי תבשילין מבעוד יום: על מה נחלקו על דג וביצה שעליו שב"ש אומרים שני

תבשילין. ודג וביצה שעליו אינו חשוב אלא תבשיל אחד ובי"ה אומרים תבשיל אחד כלומר תבשיל אחד כי האי גוונא כגון דג וביצה שעליו חשוב שני תבשילין וקשה דלישנא לא משמע הכי לכך נראה לי דגרס אפכא. ב"ש אומרים תבשיל אחד פירוש דג וביצה שעליו אינו חשוב אלא תבשיל אחד וצריך עוד תבשיל אחר ובית הלל אומרים שני תבשילין פירוש דג וביצה שעליו חשוב שני תבשילין : **אמר רבא הלכתא כותנא דיק ואליבא דבי"ה**. פירש רש"י ואליבא דבית הלל דקאמר תבשיל אחד ואר"ת דלאפיה צריך לערב: גם בפת ואינו יכול לאפות על ערוב תבשיל אחד דהא קיימא לן כרבי אליעזר דאמר אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל מדקא מייתי סתמא דגמ' כוותיה לעיל בריש פרקין דקאמר ותנא מייתי לה מהכא והא דקאמרי ב"ה לעיל מניח אדם ערוב תבשיל אחד ועושה בו כל צרכו קאי אמאי דקאמר בית שמאי אין טומנין את החמין אלא אם כן היו לו חמין טמונין מבעוד יום וכו' וסברי דאפי' בשלשה תבשילין צריך שיהא לכל אחד ואחד כנגדו ועל זה קא מיירי ב"ה ואמרי דעל תבשיל אחד עושה בו כל צרכו כלומר כל מיני תבשילין כגון חמין וכיוצא בו והא דקאמר אביי לא שנו אלא תבשיל אחד אבל פת לא היינו דווקא היכא דאינו רוצה לאפות אבל אם היה רוצה לאפות היה צריך פת ולא נהירא להר"ר יצחק חדא דמכל הני משמע דלא צריך אלא תבשיל אחד לכל דבר בין לאפות בין לבשל ומה שמביא הש"ס לעיל דר' אליעזר לאו משום דהלכתא כותיה אלא אסמכתא בעלמא מייתי על עירובי תבשילין אלא אדרבה קיימא לן כרבי יהושע לגבי דרבי אליעזר משום דרבי אליעזר שמותי הוא ורבי יהושע פליג עליה בירושלמי ואמר אופין ומבשלין על המבושל ומ"מ אור"י לא מלאני לבי לעבור על דברי דודי וצריך שני תבשילין פת ותבשיל וכן עמא דבר : (תוספות)

רשב"א הכי גרסינן: **שבית שמאי אומרים תבשיל אחד ובית הלל אומרים שני תבשילין**. אבל במקצת הספרים כתוב בהפך שבית שמאי אומרים שני תבשילין ובית הלל אומרים תבשיל אחד, ואף רש"י ז"ל נראה שכך גורס והוארך לדחוק ולפרש שבית שמאי אומרים שני תבשילין אנו כריכין ואין אלו אלא כתבשיל אחד ובית הלל אומרים תבשיל אחד ובזה מספיק, וזה דחוק מאוד ואין הלשון הולמו. אמר רבא הלכתא כותנא דידן ואליבא דבית הלל. כתב רבינו תם ז"ל בספר הישר (סי' קל"ב) דעירובי תבשילין כריכין פת ותבשיל דהא מפליגו בה בית הלל ובית שמאי במתניתין בתבשיל אחד וב' תבשילין, [ו]בהא הוא מפליגו דבית שמאי סברי אחד לכלי ואחד לתבשילי קדחה ובית הלל סברי דכולהו בכלל ביטול נינהו ובחד תבשיל סגי להו, אבל לאפות לכולי עלמא אינו אופה אלא על האפוי לפי שאין אפיה בכלל תבשיל וכדמשמע בפרק ב' דע"ז (לז, ב) גבי אלו דברים של עכו"ם אסורים, וקם כתבתיה בארוכה בס"ד, והיינו דאמרין בריש פרקין

ותנא מייתי לה מהכא את אשר תאפו אפו ואת אשר תבטלו בטלו וגו' מכאן אמר ר' אלעזר אין אופין אלא על האפוי ואין מבטלין אלא על המבוסל, דאלמא מילתא פסיקתא היא וליכא מאן דפליג בה וחנניא הוא דקא פליג ומוסיף אליבא דב"ש דבעי מעין כל דבר ודבר, ואף רבי שמעון ז"ל כן פסק שצריך פת ותבטלו. אבל מדברי הרי"ף ז"ל נראה שאינו צריך אלא תבטיל אחד לבד בין לאפות בין לבטל, שהוא ז"ל לא הביא בהלכותיו אלא מתניתין כגורתה ודברי רבא לבד ולא הזכיר דברי ר' אלעזר. וכן נראים הדברים, חדא דאם איתא מאי טעמא שייריה במתניתין לעירוב פת דהוא עיקר דעיקר אורח היום לאפיה והא נקטי' בכל מקום וכדאמר רב אשי כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת קל וחומר מיום טוב לחול, אלא לאפשר לי לדחות דעל כרחך מתניתין לא איירי באפיה ולא מיום דאינו צריך אפיה, ותדע לך דהא [לבית שמאי לכאורה לכולי עלמא אין אופין אלא על האפוי ואין מבטלין אלא על המבוסל, ולכאורה רבי אלעזר לא חנניא סבירא ליה דאמר אין אופין אלא על האפוי ואין מבטלין אלא על המבוסל ואין טומנין את החמין אלא אם כן היה לו חמין טמונין, דהא מדלא קאמר אלא אין אופין אלא על האפוי ואין מבטלין אלא על המבוסל וסמך ליה אקרא דכתיב ביה אפיה וביטול אלמא הגי דוקא אבל חמין לא צריך, אלמא בית שמאי לכולהו תנאי אפוי בעי ואפילו הכי לא תני במתניתין אפוי, ואי אפשר לומר דב' תבטלין דקאמר חד מנייהו אפוי חדא דתבטלין קאמר ולא אפוי ועוד דהא תנן ושזין בדג וביצה שעליו שהם שני תבטלין, אלא על כרחך שזירי שייריה לאפוי, אלא אם תאמר דתלתא תנאי נינהו ואליבא דבית שמאי תנא דמתניתין סבר דב' תבטלין סגי ופת [לא] בעי ורבי אלעזר סבר פת נמי בעי וחנניא סבר כעין כל מין ומין בעי. ומכל מקום יש עוד להביא ראיה לדברי הרי"ף ז"ל מדאמר אביי (יז, א) לא שנו אלא תבטיל אבל פת לא, ולמאי אי משום אפיה צפת דוקא ולא בתבטיל ואי משום תבטיל פשיטא דהא אמרת דאפיה לא סגי ליה בעירוב תבטיל ואף על גב דתבטיל עדיף דמלפת וכל שכן דתבטיל לא סגי צפת דלאו (ולא) ולא מלפת, ומיהא איכא לדחויי דפת אינו בכלל ביטול אבל ביטול ישנו יותר בכלל אפיה אלא שזה דחוק מאוד. ועוד מדתניא חנניא אומר בית שמאי אומרים אין אופין אלא אם כן עירב צפת ואין מבטלין אלא אם כן עירב בתבטיל וגו' ובית הלל אומרים מניח אדם עירוב ועושה וכו', דאלמא (אין) [אף] לחנניא דמחמיר בעירוב טפי אפילו הכי בעירוב אחד סגי לבית הלל בין לאפוי בין למבוסל. והא דתניא לעיל בריש

פירקין את אשר תאפו וגו' מכאן אמר רבי אלעזר אין אופין אלא על האפוי, התם רבי אליעזר גרסינן והוא ר"א בר פלוגתיה דרבי יהושע ושמותי ובשטת בית שמאי אמרה ובירושלמי תני לה בפלוגתא דרבי יהושע ורבי אליעזר, והא דמייתי לה לעיל לא משום אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל מייתי לה אלא משום לאשמעינן דתנא סמכי לה אקרא דאת אשר תאפו וגו', ואף רבי יהושע מהתם מייתי לה ורבי יהושע בהדיא תני בה דאופין ומבשלין על המבושל דאמרינן התם (ירו' כאן ה"א) רבי אליעזר אומר אופין על האפוי ומבשלין על המבושל רבי יהושע אומר אופין ומבשלין על המבושל מאי טעמא דרבי אליעזר את אשר תאפו אפו וגו' ורבי יהושע אומר את אשר תאפו וגו', ותניא בתוספתא (פ"ב ה"ב) עושה תבשיל מערב יום טוב ואופה ומבשל עליו לשבת ומטמין לו את החמין ואף רש"י כן דעתו דבתבשיל אחד סגי בין לאפוי בין למבושל וכתב בה"ג שכתבו שצריך פת ותבשיל להחמיר על עצמן כתבו כן, ואין אנו נוהגין כן להחמיר לא למעשה ולא להלכה. מתני': ואדם בשבת. ואף על גב דאמרינן ביצמות פרה החולץ (מו, ב) דאין גר טובל בשבת, (היינו) [שאני] התם משום דאיכא תיקון טפי דקא מפיק ליה מטומאת עכו"ם ומעיייל ליה לטהרת ישראל ומעיקרא עכו"ם והשתא ישראל. ושזין שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרן. ואם תאמר אמאי נקט כלי אבן אפילו בכלי עץ טהור נמי, ואין לתרץ כדי שלא יחזרו המים ויטמאו את הכלים והוה ליה כמטביל כלי אגב מימיו, דהא ליתא משום דהוה ליה כלי שנטמא בולד הטומאה ומטבילין אותו אפילו ביום טוב וכדתניא לקמן, ומיהו למאן דמוקי לה בגמרא דהאי מתניתין כרבנן דרבי ומתניתין בשבת אתיא שפיר דאפילו כלי שנטמא בולד הטומאה אין מטבילין אותו בשבת, אבל למאן דמוקי לה כרבי ומתניתין ביום טוב קשיא. ושמא נאמר דלכתחלה אין מביאין את הכלי לידי טומאה ואפילו על ידי ולד הטומאה להטבילו ביום טוב. ושזין שמשיקין את המים. ואף על גב דאוכלים ומשקים אין להם טהרה במקוה אלא אדם וכלים בלבד הכא במים עולה עולה להם טהרה על ידי השקה, וטעמא דמילתא דהויא לה זריעה. ומדקאמר משיקין משמע שאינו צריך שיהיו המים הטמאים מתערבים ממש במי המקוה אלא בהשקה בעלמא סגי להו, וכן בדין שאם לא כן למה להו למעבד השקה אי איכא מקוה דמים יפס לסקול מנייהו ואם מים שאינם יפים כי מתערבי לגמרי אפסדינהו, אלא ודאי בהשקה בעלמא סגי להו וטעמא משום זריעה כדאמרן. וכיון דטעמא משום זריעה איכא למשמע דהוא הדין לענין טבילה לטבול בתוכן בעודן בתוך הכלי שהוא משיקן לתוכו עלתה לו טבילה

ואין כאן משום מים שאובים אלא הרי הן כאלו לא נשאבו (אלא) שאם רצה לטבול בתוך הכלי בתוך המקוה טובל ואינו נמנע משום מים שאובין, וכדאמרין בפרק חומר בקודש (חגיגה כז, א) מטבילין כלי בתוך כלי שיט בפיו כשפופרת הנאל, ותנן בפרק שביעי במקואות (משנה ה) מטבילין בשידה תיבה ומגדל שהן נקובין כשפופרת הנאל. ונראה לי עוד להביא ראיה מדתנן אבל לא מטבילין ומפרש בגמרא מטבילין בכלי אבן אבל לא מטבילין כלי אבן מימיו לטהרו, וביום טוב הוא דלא ומשום גזירה או משום [תיקון] כלי כדאיתא בגמרא הא לענין טהרת הכלי עלתה לו טבילה אפילו בהסקת המים לצד, ואם איתא היאך תעלה לו לכלי טבילה והלא אין מי המקוה באין לחללו של כלי ותוכו ודאי ביאת המים בעי אלא שהמים המושקין בתוך הכלי מעלין אותו, אלמא טהרו אפילו לטבול בהם בתוך הכלי עצמן. והא לתנן (מקואות פ"ז משנה ב) מקוה שיט בו מ' סאה נתן סאה ונטל סאה כשר ואמר ר' יוחנן ביצמות פרק הערל (פב, ב) עד רובו, כבר העמידה ר"ת ז"ל במי פירות דבהכי מיירי במתניתין לעיל מיניה דהיא, אבל במים אפילו נתן סאה ונטלו אפילו כל היום כלו ואפילו לא נשארו שם מן הראשונים כלום כשר. וכן הא דאמרין בריש מכות (ד, א) אמר רב יהודה חבית של מים שנפלה לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה, רש"י ורובנו תם וכן הריב"א ז"ל לא גרסי לה חבית של מים אלא חבית של יין. ומיהו קשה מדאמרין בירושלמי במסכת יומא (פ"ג ה"ח) גבי ים שעשה שלמה היאך טובלין והלא כלי הוא ומתרץ רגלי השוורים נקובים היו צמוליא רמון, ומדקאמר צמוליא רמון ולא קאמר בשפופרת הגוד דהיינו חבור למקוה משמע דלאפוקיה מתורת כלי קאמר דבעינן נקב צמוליא רמון. ויש לומר דצמוליא רמון דקאמר משום דמעשה שהיה כך היה ולא משום לאכשורי הוא דעבדין הכי אלא כדי שיכנסו שם המים יותר בשפע, וכן מסתברא דאי לאפוקי מתורת כלי רגלי כל השוורין למה בחד מינייהו סגי. והרב ר' אלחנן ז"ל [תירץ] דלכך הולך שם צמוליא רמון ולאפוקי מתורת כלי, לפי שהמעין ההוא היה קטן וכל שפע המעין נכנס לתוך אותו ים והיה נראה כטובל בתוך כלי גמור ולפיכך הולכו לנקוב אותו צמוליא רמון. ואכתי קשיא מדתנן במקואות פרק ג (משנה ג) בור שהוא מלא שאובים [ו]האמה הנכנסת לתוכו ויולאת ממנו לעולם [הוא] בפסולו עד שיתחשב שלא נשתייר מן הראשונים ג' לוגין, ותנן נמי התם (שם פ"ה מ"א) מעין שהעבירו על גבי השוקת לעולם פסולו עד שיתחשב וגו', ותירצו בתוס' (ר"ש שם פ"ה מ"ב) דהתם כשלא היו מי האמה מ' סאה קודם נשיקתן לצור או לשוקת דכיון דליכא מ' סאה לא מכשרי להו לשאובים

בהשקתן לטבול בו אדם שהרי לא היה במעין כדי לטבול בו אדם, ואף על פי שאמרו (פ"ה מ"א) המעין מטהר בכל שהוא לא לאדם אמרו אלא לכלים, ואפילו לאחר שצטלו רביעית דמקוה (כדאיתא בנזיר לה, א) לגבי כלים דהעמידן] מעין אדינא לאורייתא לטהר כלים בכל שהו אבל אדם אפילו מעין ארבעים סאה צעי וכדאמרינן בחומר בקדש (חגיגה כב, א) ארעא חלחולי מחלחלא צעיא ארבעים סאה במקום אחד, ועוד לאמרינן במדרש (במדבר רבה פי"ח י"ז) יען כי מאס העם הזה את מי השלוח ההולכים לאט בגימטריא מ' סאה, ומי השלוח הוא מעין גיחון, ואמרינן נמי בפרק בתרא דיומא (ע"ה, א) דכיון שהגיע לפתח בית דוד רוחצין בו זבין וזבות מכלל דמעיקרא לא אלמא שיעורא צעי. גמרא: גזרה שמה יעצירנו וכו'. והא ללא קאמר גזירה שמה יוציאנו (משום) [מראש] היחיד לראש הרבים משום דמראש לראש כיון דאיכא מחינות לא שכיח דמשתלי. (רשב"א)

א

-

יח

דף

שמה יטלנו בידו ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים א"ל אביי יש לו בור בחצירו מאי איכא למימר א"ל גזירה בור בחצרו אטו בור ברשות הרבים התינח שבת ביו"ט מאי איכא למימר גזרו יו"ט אטו שבת ומי גזרינן והא תנן ושויין שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרן אבל לא מטבילין ואי איתא נגזור השקה אטו הטבלה ותסברא אי אית ליה מים יפים הני למה לי למעבד להו השקה אלא דלית ליה וכיון דלית ליה מזהר זהיר בהו איתיביה מדלין בדלי טמא והוא טהור ואי איתא נגזור דלמא אתי לאטבוליה בעיניה שאני התם מתוך שלא הותרה לו אלא ע"י דליו זכור הוא איתיביה כלי שנטמא מעיו"ט אין מטבילין אותו ביו"ט ביו"ט מטבילין אותו ביום טוב ואם איתא נגזור דיום טוב אטו דערב יום טוב טומאה ביום טוב מלתא דלא שכיחא היא ומלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן איתיביה כלי שנטמא באב הטומאה אין מטבילין אותו ביום טוב בולד הטומאה מטבילין אותו ביום טוב ואם איתא נגזור הא אטו הא ולד

הטומאה היכי משכחת לה גבי כהנים כהנים זריזין הם ת"ש דאמר רב חייא בר אשי אמר רב נדה שאין לה בגדים מערמת וטובלת בבגדיה ואם איתא נגזור דלמא אתי לאטבולי בעינייהו שאני התם מתוך שלא הותרה לה אלא על ידי מלבוש זכורה היא רב יוסף אמר גזרה משום סחיטה אמר ליה אביי תינח כלים דבני סחיטה נינהו כלים דלאו בני סחיטה נינהו מאי איכא למימר א"ל גזרה הני אטו הני איתיביה כל הני תיובתא ושני ליה כדשנינן רב ביבי אמר גזרה שמא ישא תניא כוותיה דרב ביבי כלי שנטמא מערב יום טוב אין מטבילין אותו ביום טוב גזרה שמא ישא רבא אמר מפני שנראה כמתקן כלי אי הכי אדם נמי אדם נראה כמיקר הא תינח מים יפים מים רעים מאי איכא למימר אמר רב נחמן בר יצחק פעמים שאדם בא

רפ"י ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים. ממקומו עד המקוה: ומי גזרינן. ומי אחרמור רבנן כולי האי בהך תקנתא לטבילת כלים למגזר התירא אטו אסורא וגזרה לגזירה: ותסברא. דהא קושיא הוא: מזהר זהיר זהו. שלא יטמאו וכיון דזהיר זהו הויא להו טומאתן מלתא דלא שכיחא ולא גזרו זה רבנן: מדליין. מים: בדלי טמא והוא טהור. מאליו והא לא דמי למטביל כלי ע"ג מימיו דמתני' דאסור דהתם כל עצמו לא בא אלף לטהר בין מים בין כלי הלכך מוכחא מילתא דטבילה וטעמא דטבילה אסורה משום דנראה כמתקן כלי והאי מחזי אצל הכא אין הכל יודעים שהדלי טמא והרואה אומר לשאוב מים הללו היה כריד: נגזור דלמא אתי לאטבוליה בעיניה. בלא שאיבת מים: מחוך שלא הותרה לו. טבילה זו אלא ע"י דליו בשאיבתו שאין כן דרך שאר טבילות: זכור הוא. שהטבילה אסורה בי"ט: כלי שנטמא מערב י"ט. ובאב הטומאה כדלקמן: אין מטבילין אותו בי"ט. הואיל והיה לו להטבילן מצעוד יום: בי"ט מטבילין אותו בי"ט. וישתמש בו היום חולין שאין כריכין הערב שמש: דלא שכיחא. שהרי הכל מטהרין ברגל וכל שכן שזהירין מלהטמא: כלי שנטמא באב הטומאה. מערב י"ט כדלעיל: אין מטבילין אותו בי"ט. דכיון דטמא מן התורה הוה ליה כמתקן: בולד הטומאה אין כאן תקון דמדאורייתא טהור מעליא הוא שאין כלי טמא אלא באב הטומאה כדתניא (בהכל שוחטין (דף כה). אוכל ומסקה מטמאין מאויר כלי חרס ואין כל

הכלים מטמאין מאויר כלי חרס משום דהוה ליה ולד הטומאה שמה שצתוכו אין מיטמא מחמת השרץ אלא מחמת אויר כלי יס מפרקים כלי שנטמא באב הטומאה אפילו נטמא ב"ט אין מטבילין אותו ב"ט וטעמא משום דבעי הערב שמש דטומאה לאורייתא כריכה הערב שמש הלכך הואיל ואינו ראוי היום לתשמיש לא יטבילנו וקשי' לי הרי ראוי להשתמש בו חולין שאין הערב שמש אלא לתרומה וקדשים כדתנן טבל ועלה אוכל במעשר העריב שמן אוכל בקדשים (נגעים פרק יד מ"ג): ולד הטומאה היכי משכחת לה. מי הוא הכריך להטבילו אינו אלא כהן דהא ולד הטומאה ראשון וכלי שנטמא בו שני ומותר לחולין שאין שני עושה שלישי בחולין וא"כ להטבילו אלא לתרומה: זריזין הן. ולא אתו למשרי לאב הטומאה אי נמי זריזין מלבד טומאה לכליהן והויא מלתא דלא שכיחא: שאין לה בגדים. טהורים להחליף וללבוש אחר טבילתה והיום י"ט ואינה יכולה להטביל את אלו שעליה: מערמת וטובלת. כשהיא לבושה וסלקא לה טבילה אף לכלים ולא מוכחא מלתא שהיא מתקנת לטבילת עצמה נכנסה ואדם מותר לטבול כז"ה דנראה כמיקר כדלקמן: רב יוסף אמר. טעמא דמתני' לטבילת כלים בשבת וי"ט אסירא משום סחיטת בגדים שאף הן בכלל כלים: שמה ישהא. אי שרית ליה לאטבולינהו ביו"ט משהי להו עד י"ט שהוא פנוי ואתי בהו בתוך כך לידי תקלה להשתמש בהן תרומה: רבא אמר. טעמא דמתני' מפני שנראה כמתקן כלי ודמיא לתקנת מלאכה וגזור עלה מדרבנן: תינח מים יפין. שדרך לרחוץ בהן: (רש"י)

תוספות **שמה** יעבירו ארבע אמות ברשות הרבים. תימה אמאי לא קאמר שמה יוציאנו מרשות היחיד לרשות הרבים וי"ל שיש היכרא בפתח ובגופי החצר.: **גזרה** י"ט אטו שבת. ולא הוי גזרה לגזרה דייט ושבת אחת היא: **נגזור** השקה אטו הטבלה. וקשה לפרוך נגזור משום שמה יעבירו ארבע אמות ברשות הרבים להשיקן וי"ל דגבי הטבלת כלי צריך למגזר שמה יעבירו לפי שלהוט להטבילו אבל בהשקת מים אין להוט כל כך להשיקן דאפשר במים אחרים וכן בסמוך בולד הטומאה לא פריך נגזור שמה יעבירו לפי שאינו להוט כל כך להטבילו כיון דליכא אלא טומאה דרבנן: **מדלין** בדלי טמא והוא טהור. מאליו תימה דבמתניתין אמר אין מטבילין כלי על גבי מימיו לטהרו וי"ל דהתם מיירי שהוא מלא מים ויש בו הוכחה דלאטבולי קבעי ואסור להטביל כלי דמחזי כמתקן אבל הכא אין הכל יודעין שהדלי טמא וא"כ הרואה יהא סבור דלשאוב הוא צריך:

כלי שנטמא באב הטומאה אין מטבילין אותו בולד הטומאה מטבילין אותו וכו'. פירש רש"י דמיירי שנטמא מערב י"ט דאי בי"ט אפילו באב הטומאה מטבילין אותו והא דאמרינן לעיל מערב י"ט אין מטבילין אותו בי"ט מיירי שנטמא באב הטומאה וטעמא דאב הטומאה אין מטבילין אותו משום דטומאה דאורייתא היא דנראה כמתקן אבל בטומאה שנטמא במשקין אינו טמא כי אם מדרבנן ולא מחזי כמתקן ועוד פירש פירוש אחר דמיירי שנטמא בי"ט עצמו ובאב הטומאה ומ"מ אין מטבילין אותו בי"ט הואיל וצריך הערב שמש ואין מטבילין לצורך חול אבל בולד הטומאה אינו צריך הערב שמש ומטבילין אותו בי"ט והא דאמרינן נטמא ביום טוב מטבילין אותו בי"ט מיירי שנטמא בולד הטומאה ולא נהירא ליה לרש"י דאכתי מ"מ הרי ראוי להשתמש בו חולין שאינו צריך הערב שמש אלא תרומה והר"י פי' דניחא לפי המסקנא דאיירי בתרומה דשם צריך הערב שמש ואינו נראה להר"ר יצחק דאטו פסיקא ליה דכהנים לית להו חולין ומיהו קשה היאך הוא מותר להטביל כלי שנטמא בולד הטומאה דאם רוצה להשתמש בחולין ובמעשר א"צ טבילה ואי משום תרומה הא בעי הערב שמש וא"כ לצורך חול הוא מטביל ויש לומר דלפירוש אחר שפירש רש"י ניחא דבטבילה דרבנן כמו זו לא בעיא הערב שמש. כדתנן במסכת פרה (פי"א משנה ה) כל הטעון ביאת מים מדברי חכמים לאחר ביאתו מותר בכולן: היכי משכחת לה בכהנים. וא"ת בישראל נמי משכחת לה דכל הפוסל תרומה מטמא משקין להיות תחלה וי"ל דמיירי בכלי שאינו ראוי להשתמש בתוכו מים כגון כלי מנוקב: מערמת וטובלת בבגדיה. תימה היינו שרייה ושרייה אסורה מפני שהוא מכבס ומלבן דאמרי' שרייתו זו היא כבוסו וי"ל דהואיל דהוי דרך טינוף שרי ותדע דהאיך אנו מנגבים ידינו במפה בשבת הא הוי שרייה ואסור מפני שהוא מכבס ומלבן אלא כיון דהוי דרך טינוף שרי הכא נמי נימא הכי: גזרה שמא ישא. פי' עד י"ט שהוא פנוי ויבא לידי תקלה להשתמש בהן תרומה אבל אדם אין משהא עצמו מלטבול ועוד לא שייך למיחש לידי תקלה כל כך: (תוספות)

כצ"א אמר ליה אביו ומי גזרינן הכי. פירוש: ככענין זה, אצל מקומות יש לאית ליה ודאי לאביו גזרינן גזירה לגזירה כגון גבי מחט התחובה לו כבגדו פרק קמא דשבת (יא, ב) וגבי עומד צרקות היחיד לפרק בתרא לעירוזין (לט, א) דגזר בהו אביו אפילו בצרמלית אף על גב דהיא גופה גזירה, והתם טעמיה לאביו משום דהוי הפלס הלכתיים לו ואי נמי צמחט דשכיח טפי למשתלי וכמו שכתבתי שם בפרק קמא דשבת ובעירוזין בס"ד. לגזור השקה אטו הטבלה. ואם תאמר לימא בהשקה גופא ניגזור שמא יעבירו גזירה יום טוב [אטו שבת], תירץ בספר הישר (סי' שפ"ו) דמהשקה גופא ליכא למיפרך שמא יעבירו ד' אמות לפי שזה יתן על דעתו כי היכי לאית ליה מסתמא מים יפס

במעין ואינו יכול להביא והוא כריך להשיק את מימיו והכי נמי אינו יכול להוליך מים אצל מעין להשיקו אבל בכלים איכא למיגזר. ומכל מקום אינו מספיק לתרץ כל שמועתנו ללקמן פריך נגזור ולד הטומאה אטו אב הטומאה ולא פריך ולד הטומאה גופא נגזור יום טוב אטו שבת. אבל בתוספות תירצו ללא גזרו כן בשום מקום אלא במקום מראה דמתוך שהוא בהול לקיים מצותו משתלי ולא דכיר, כגון גבי לולב ושופר ומגלה ואי נמי הכא גבי טהרת כליו שנטמאו באב הטומאה דמתוך שמראה עליו לטהרן והרי הוא בהול לקיים מצוה אינו זכור, אבל גבי השקת מים אינו בהול וכן כשנטמא כלי בולד הטומאה לא חמירא ליה טומאה זו כל כך וזכור הוא, והיינו דפריך הכא נגזור השקה אטו הטבלה ולא פריך מהשקה גופא. דולה הוא וטהור מאליו וכו' כיון שלא הותרה לו אלא על ידי לליו זכור הוא. ופירש רש"י ז"ל: ואינו דומה למטביל כלי אגב מימיו דאסרי ליה במשנה ולא אמרינן כיון שלא הותרה לו אלא על ידי השקת מימיו זכור הוא, דהתם כל עצמו לא בא אלא לטהר בין מים בין כלי אבל הכא הרואה אומר לדלות מים הוא כריך. ואכתי קשיא לי דאם כן נדה שאין לה בגדים דאמר רב חייה בר אשי דמערכת וטובלת, וקא מפרשינן טעמא בסמוך משום דמתוך שלא הותרה לה אלא על ידי מלבוס זכורה היא, והא התם נמי כל עצמה לא באה אלא לטהר בין גופה בין בגדיה והוא לה (ב) [כמתניתין, וריך עיון. כלי שנטמא מערב יום טוב אין מטבילין אותו ביום טוב. פירוש: שנטמא באב הטומאה. הנטמא ביום טוב מטבילין אותו ביום טוב. ואפילו נטמא באב הטומאה. כלי שנטמא באב הטומאה אין מטבילין אותו ביום טוב. כלומר: וכשנטמא מערב יום טוב וכמו שפירשנו. ופירש רש"י ז"ל טעמא דכיון דנטמא באב הטומאה הוא תיקון גדול אבל נטמא בולד הטומאה לא הוא [תיקון], ואינו מחזור דאכתי לא ידעינן ההוא טעמא דתיקון כלי דרבא הוא [דאמר] ליה לקמן, אלא טעמא משום גזירה דשמא יעבירו וכמו שכתבנו למעלה דכשנטמא באב הטומאה חמירא ליה ומתוך שהוא בהול לטהרו אף הוא אינו זכור אבל כשנטמא בולד הטומאה לא חמירא ליה ואף הוא זכור. ורש"י ז"ל פירש משם אחרים דטעמא דתני שנטמא באב הטומאה לפי שכריך הערב השמש, אבל בולד הטומאה מטבילין אותו ביום טוב לפי שאין כאן אורך הערב השמש. והוא ז"ל הקשה לפירוש זה אפילו נטמא באב הטומאה הא חזי לאשתמושי ביה חולין ומעשר בלא הערב שמש, ובתוס' העמידו פירושם דמיירי בכלי דכהן דרוב אכילתו בתרומה, וכן משמע בירושלמי דתרומות (פ"ב ה"א) דטעמא משום הערב שמש. ואם תאמר מנא לן דבולד הטומאה אין כריך הערב שמש, יא לומר דכל טומאה דרבנן אינה

לריכה הערב שמך דתנן במסכת פרה (פי"א מ"ה) כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים מטמא את הקודש ופוסלת את התרומה ומותר בחולין ובמעשר דברי ר' מאיר וחכמים אוסרים במעשר, לאחר ביאתו הותר בכולן. ואי קשיא לך הא לאמרין ציומא פרק הוליאו לו (מוז, א) מעשה בר' ישמעאל בן קמחית שספר עם גוי בשוק וניתזה לינורא מפיו על בגדיו ונכנס ישבב אחיו ושמך תחתיו, אלמא אף על גב דלנורא דעכו"ם אינה אלא מדבריהם צריך הערב שמך דאי לא הוא יטבול וישמך. ויש לומר דלענין עכו"ם החמירו ועשאום כזבים גמורים ואפילו להטעינן הערב שמך, וכן נמי בלנורא דעם הארץ הצריכו הערב שמך מן הטעם הזה, ואף על גב דמשמע בחגיגה (כג, א) גבי [כלים] הנגמרים בטהרה לצינורא דעם הארץ לא בעי הערב שמך התם הוא לפי שאינו דאי שניתזה שם לנורא אלא ספק. ולד הטומאה היכי משכחת לה גבי כהנים כהנים זריזין הם. כלומר: ונגמרים הם בכליהם שלא יטמאו. (ד) ומילתא דלא שכיחא היא ולא גזרו בהן רבנן. וקשיא לי אם כן אפילו באב הטומאה נמי וכל שכן דכל טומאה חמורה יותר גם הן נזהרין יותר והוא ליה מלתא דלא שכיחא, יש לומר דהכי קאמר כיון דטומאה דולד הטומאה לא משכחת ליה אלא בכהנים וכהנים זריזין הם לא גזרו בה, אבל באב הטומאה משכחת לה אפילו בהדיוט אף הם החמירו בה אפילו אל כל כהנים. ואם תאמר ולד הטומאה נמי משכחת לה בהדיוט ובחולין, כגון כלי שנטמא במסקין דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה (פרה פ"ח מ"ז), תיראו בתוס' דמיירי בכלי שאינו ראוי למסקין כגון סל או קופה. ומסתברא דככל כלי, והכי קאמר רב[ה] טומאת ולד הטומאה היכי משכחת לה גבי כהנים, ואף על גב דלפעמים משכחת לה נמי אפילו בחולין מילתא דלא שכיחא היא ואף בה לא גזרו רבנן. כיון שלא הותרה לה אלא על ידי מלבוש זכורה היא. ומהאי טעמא נמי לא גזרינן בה דלמא אתיא לידי סחיטה דאף היא זכורה. ואם תאמר מכל מקום יש בו משום כביסה וכדלמרין בציזים פרק דם חטאת (נד, א). ובספר הישר (סימן רפ"ג) חלקו בו בין בגדים לבגדים, כי יש בגדים שמתכבסין במהרה ובאותן היא שאמרו שרייתו זהו כבוסו, ויש שצריך לטרוח הרבה כעין שלנו ואין אומרים בהם שרייתו זהו כבוסו, ובהא מיתרלא הא דהכא וכן נמי היא לאמרין ציומא (עז, ב) ההולך להקביל פני רבו או לשמור פירות עובר במים עד לוארו ואינו חושש, דהכא והתם בבגדים שלנו שצריכין טורח הרבה לכבסן. ועוד כתב שם דלא אמרינן שרייתו זהו כבוסו דדבר שאינו אלא כעין לכלוך כגון ספוג ואלונתית וקנוח ידים במפה, וכן אלו אינו אלא כעין לכלוך שהולכין

במים לבזקין ואין שרייה זו לרד נקיון ולבזון וגם אינו מתכוין לנקות ולהסיר טנוף על ידי המים ופעמים שמלכלך בכך. גזרינן הני אטו הני. ואם תאמר והא תניא צפרק כל כתבי (שבת קיח, א) קערות שאכל בהן שחרית מדיחן לאכול בהן ערבית אלמא לא גזרינן, יא לומר ללא גזרינן אלא צטבילה דמארה וכמו שכתבנו לעיל (בד"ה לגזור). גזירה שמא ישהה. ואפילו הכי בנטמא גופו לא חיישינן, דגופו חמיר ליה ולא משהה. (כסב"א)

ב - יח דף

בשרב ורוחץ אפילו במי משרה תינח בימות החמה בימות הגשמים מאי איכא למימר אמר רב נחמן בר יצחק פעמים שאדם בא מן השדה מלוכלך בטיט ובצואה ורוחץ אפילו בימות הגשמים תינח בשבת ביוה"כ מאי איכא למימר אמר רבא מי איכא מידי דבשבת שרי וביוה"כ אסור אלא הואיל ובשבת שרי ביוה"כ נמי שרי ומי אית ליה לרבא הואיל והתנן החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ אבל מטבל הוא כדרכו ואם נתרפא נתרפא ורמינן עלה לא יגמע ופולט אבל מגמע ובולע ואמר אביי כי תנן נמי מתניי מגמע ופולט תנן ורבא אמר אפי' תימא מגמע ובולע ולא קשיא כאן קודם טבול כאן לאחר טבול ואם איתא נימא הואיל וקודם טבול שרי לאחר טבול נמי שרי הדר ביה רבא מההיא וממאי דמההיא הדר ביה דלמא מהא הדר ביה לא סלקא דעתך דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בתשעה באב בין ביוה"כ: ושויין שמשיקין את המים בכלי אבן וכו': מאי אבל לא מטבילין אמר שמואל אין מטבילין את הכלי על גב מימיו לטהרו ביום טוב מני מתניתין לא רבי ולא רבנן דתניא אין מטבילין את הכלי על גב מימיו לטהרו ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרן דברי רבי וחכמים אומרים מטבילין כלי על גב מימיו לטהרו ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרן מני אי רבי קשיא השקה אי רבנן

קשיא הטבלה איבערעית אימא רבי איבערעית אימא רבנן אי בעית אימא רבי
רישא דברייתא ביום טוב וסיפא בשבת וכולה מתניתין ביו"ט

ה"י בש"ב. חוס: מי המשרה. שפורין הפשתן בהן: ביום הכפורים. שאסור
ברחילה משום ענוי ומותר בטבילה מלוא כדלקמן: מאי איכא למימר. הא ודאי
מוכחא מלתא דלטבילה מתכוין ולא כמיקר: מי איכא מידי. דמלאכה דבשבת
שרי וליכא איסור דרבנן משום דמילא למלאכה: וביום הכפורים אסור. משום
מלאכה כי הא דבעית למסרי עליה משום דנראה כמתקן: כיון דבשבת. דחמירא
במלאכה שרי משום טעמא דמיקר: ביום הכפורים נמי שרי. ואע"ג דלא נראה
כמיקר שלא תחמיר לענין מלאכה ביום הכפורים משבת: ומי אית ליה הואיל.
באיסורי שבת כה"ג משום דשרי בהא לא תשרי בהא: לא יגמע בהן את החומץ.
לרפואה דכל רפואה בשבת גזור בה רבנן משום שחיקת סממנין שהיא אב מלאכה
טוחן: אבל מטביל הוא. בו מאכלו כדרכו: לא יגמע ופולט. דמוכחא מלתא
לרפואה עבד: ואמר אבוי גרסינן: ורבא אמר. גרסינן: קודם טבול. קודם אכילה
מגמע וזולע דלא מוכחא מלתא דלרפואה דסברי חומץ אהני ליה למיכל: לאחר
טבול. לאחר אכילה וטבול מאכלו בחומץ דמוכחא מלתא דלאו חומץ בעי למטעם
אלא משום רפואה ואמאי הרי קודם אכילת שבת היה מותר ובחלי שבת אתה
אוסרו ובחלי שבת אתה מתירו: נימא הואיל. וקודם אכילה שרי דנראה כחפץ
בבליעת חומץ לאחר אכילה נמי שרי שאין חלוק בשיעור של שבת: הדר ביה רבא
מהיא. דחומץ וסנייה כאבוי ואת זו דטבילה דאית ליה הואיל אמר לאחר חזרה:
דלמא מהא. דטבילה דיוה"כ הדר ביה ושל חומץ אמר באחרונה: לא ס"ד. למיסר
טבילה דיוה"כ: בין בתשעה באב בין ביום הכפורים. ואע"פ שאסורין ברחילה:
אין מטבילין כלי. הכריך טבילה על גב השקת מימיו לטהרו: הכי גרסינן דתניא
אין מטבילין את הכלי על גב מימיו לטהרו ואין משיקין את המים בכלי אבן
לטהרן דברי רבי וחכמים אומרים מטבילין כלי על גב מימיו לטהרו ומשיקין
את המים בכלי אבן לטהרן מני אי רבי קשיא השקה אי רבנן קשיא הטבילה אי
בעית אימא רבי אי בעית אימא רבנן אי בעית אימא רבי מתניתא רישא ביו"ט
וסיפא בשבת וכולה מתני' ביו"ט ואי בעית אימא רבנן וכולה מתני' בשבת. וה"פ

אי רבי קשי' השקה דרבי אסר ומתני' תנן משיקין אי רבנן קשיא הטבילה לאינהו שרו להטביל ומתניתין קתני אין מטבילין ומשני רישא דמתניתא רישא דמלתא דרבי דאיירי בהטבילה לאוסרה הא השקה קריא איירי זי"ט וסיפא דמלתא דאסר אף השקה איירי בשבת וכן רבנן נמי רישא איירי זי"ט וסיפא איירי בשבת והכי קאמר מטבילין כלי על גב מימיו לטהרו זי"ט וכל שכן דמשיקין ומשיקין את המים בכלי אבן בשבת השקה אין הטבילה לא וכתוספתא דזילא ודשבת בהדיא תני בה הכי אין מטבילין את הכלי על גב מימיו לטהרו זי"ט ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרן בשבת דרבי רבי וחכמים אומרים כו' והשתא דזרייתא מתוקמא הכי אי בעית אימא מתני' רבנן היא וכולה מתני' בשבת הלכך הטבילה אסירא והשקה קריא כרבנן דאמרי משיקין את המים בכלי אבן לטהרן בשבת השקה הוא דקריא הא הטבילה כלים אסירא: (רש"י)

תוספות הדר ביה רבא מההיא. פי' מההיא שנויא דקא משני כאן קודם כו' לא ס"ד דאמר כל חייבי טבילות כו' ותימה מנא ליה דרבא הדר ביה מההיא שנויא לעולם אימא לך דהדר משנויא דהואיל דמאי מזקיקו לההוא טעמא דהואיל דקמשני מתני' משום דנראה כמתקן ואימא דהדר ביה מההיא שנויא והדר ביה נמי מההיא שנויא דהואיל והא דכלים אסורים מההיא טעמא דשנויי אמוראי דלעיל משום שמא יעבירונו או ישהא או יסחוט וי"ל דסמי חדא מקמי תרתי ההיא שנויא דהכא כאן קודם טבילה מקמי תרתי שנויי דמשני משום מתקן כלי והואיל ולא נהירא חדא דהא בהא תליא דהא מה דמשני רבא הואיל ושבת כו' היה כולו להעמיד שנויא משום דנראה כמתקן ועוד דהיה לו לפרש האי מקמי תרתי לכך נראה לי דקים ליה לגמרא דלא היה יכול לעקור מפני שנראה כמתקן כיון דמתרץ ליה עלה דמתני' אבל היה סבור לעקור שנויא דהואיל ומהא נמי מייתי ראיה דאין יכול לעקור [ועי' תוס' שבת קיא. ד"ה לא]: כל חייבי טבילות טובלין כדרך בין בתשעה באב בין ביום הכפורים. היינו דוקא להני שטובלין טבילת מצוה בזמנה אבל השתא שכל טבילות שנשותינו טובלות היינו טבילה שלא בזמנה דהן סופרות ז' נקיים מספק שהן זבות אינן טובלות בטי' באב וביוה"כ ומיהו יש לחלק כדאמר ביומא (דף פח.). נדות ויולדות טבילתן בלילה זבין וזבות טבילתן ביום בעל קרי טובל והולך עד המנחה כדי שיתפלל תפלת המנחה בטהרה אבל לאחר המנחה לא יטבול ומפרש התם טעמא דאי משום תפלת נעילה היה יכול להמתין עד הלילה ויטבול ויתפלל תפלת נעילה בלילה ואמאי אינו טובל ביום כדי שתהא הטבילה בזמנה אלמא ש"מ דקסבר ההוא תנא דטבילה בזמנה לאו מצוה היא ואפילו הכי שריא ביוה"כ ומיהו בתשעה

באב אין טובלין כר' חנינא בן אנטיגנוס דאמר כדאי בית אלהינו לאבד טבילה אחת בשנה וקאמר עלה בירושלמי הורה ר' לוי כר' חנינא בן אנטיגנוס ולית הלכתא כהך משנה דקאמר כל חייבי טבילות וכו' ועוד אומר ר"י דבזמן הזה אין טובלין לא ביוה"כ ולא בט' באב דדוקא הם שהיו עוסקין בטהרות היה צריך לטבול מיד כדי שלא יטמאו הטהרות אבל השתא דהטבילה אינה באה אלא לטהרה לבעלה יכולה היא לרחוץ ולחוץ ערב יוה"כ כדי שתסרוק שערה וחופפת מעט למוצאי יום הכפורים משום דצריך חפיפה סמוך לטבילה וכן בט' באב דהא אפי' תטבול ביום הכפורים ובט' באב אסורה. לבעלה: ושויין שמשיקין המים בכלי אבן לטהרן. אבל לא בכלי עץ לפי שהוא מקבל טומאה מן המשקין ונמצא שהוא מטביל כלי וא"ת אמאי אין מטבילין אותו הא איכא תרתי לטיבותא חדא דנטמא ביי"ט ועוד דלא נטמא כי אם בולד הטומאה וכולי עלמא מודים דמטבילין לכל הפירושים דלעיל ולמאן דמוקי מתניתין בשבת וכתבנן נחא אבל למאן דמוקי לה ביי"ט וכו' קשיא וי"ל דמ"מ אין לגרום הטומאה לכלי בידיים כדי שיטבילנו דדוקא כשנטמא כבר בולד הטומאה הוא דמטבילין אותו אבל אסור לטמאותו על מנת להטבילו ביי"ט: אין מטבילין את הכלי על גבי מימיו לטהרו ואין משיקין וכו'. הכי גריס רש"י הטבלה קודם השקה בין בדברי רבי בין בדברי חכמים ובספרים היה כתוב אפכא השקה קודם הטבלה והכל אחד אלא שגרסת הספרים גרס רישא בשבת וסיפא ביי"ט ולגירסת רש"י רישא ביי"ט וסיפא בשבת ועל פי התוספתא הגיה רש"י הגירסא ולפי מה שכתוב בספרים השקה קודם הטבלה לא תוכל לפרש רישא ביי"ט וסיפא בשבת אלא אם כן תפרש שאמתניתין קאי דקתני משיקין אבל לא מטבילין ושבוש הוא כדפירש רש"י: (תוספות)

רש"א תינה בצבת ציום הכפורים מאי איכא למימר. איכא למידק ומנא ליה השתא דציום הכפורים שרי, דאי משום דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן צין (בי"ט) [בט' בצב] צין ציום הכפורים, הא משמע דאכתי לא ידעינן ליה. ויץ לומר דחדא דאית צה תרתי קא מיבעיא ליה והכי קאמר, יום הכפורים מאי איכא למימר מי נימא דאסור דאי אמרת שרי מאי איכא למימר. הואיל ובצבת שרי ציום הכפורים נמי שרי. ואם תאמר אמאי לא אמר ליה ציום הכפורים נמי פעמים שאדם צא מן השדה מלוכלך בטיט וצלוואה. ויץ לומר דציום הכפורים מקום לכלוכו בלבד הוא דרוחץ הא כל גופו לא, וכשהוא רוחץ כל גופו לא יאמרו דבצביל לכלוך הוא רוחץ שאין דרך להיות כל גופו מלוכלך. לא סלקא דעתך דתנן כל חייבי טבילות טובלין כדרכן. ואיכא למידק מאי קא מוכח מההיא דכל חייבי טבילות דלא הדר ציה רבא מטעמא דהואיל, דאטו מי קא מפרש טעמא דתנא דהוא צרייתא משום הואיל, אכתי נימא דרבא הדר ציה

מההיא טעמא דהואיל ומתניתין משום גזירה שמה יעצירנו או משום גזירה שמה ישהה ולפיכך באלם שרי ומתניתין לשבת לאחר (טבילה) [טבול] וכדאמר רבא וטעמא דהואיל לית לן כלל. ובתוס' דחקו בפירוק קושיא זו ואמרו ללא מסתבר דהדר ביה מטעמא דלעיל דאיכא תרתי מיילי דרבא חדא דנראה כמיקר וחדא מטעם הואיל ובשבת שרי וגו' ולא תיסמי הגי תרתי מיילי דהכא מקמי חדא בשבת, והא דקאמר תלמודא לא סלקא דעתך דתניא כל חייבי טבילות הוה מצי למימר כדאמרן אלא לישנא קלילא נקט, כלומר דהיא צרייתא שריה ציום הכפורים ורבא סבר לה כוותיה דאית ליה הואיל. ואין הלשון מתחורר לפי פרושם כלל, ועוד כ"ע. (רש"א)

א

-

יט

דף

ואיבעית אימא רבנן וכולה מתניתין בשבת : תנו רבנן כלי שנטמא מערב יום טוב אין מטבילין אותו בין השמשות רבי שמעון שזורי אומר אף בחול אין מטבילין אותו מפני שצריך הערב שמש ותנא קמא לא בעי הערב שמש אמר רבא אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקא אמרי במחשבתו נכרת מתוך מעשיו קמפלגי והיכי דמי כגון דנקיט מנא בידיה ורהיט ואזיל בין השמשות לאטבוליה מר סבר האי דקא רהיט ואזיל מידע ידע דבעי הערב שמש ומר סבר מחמת מלאכתו הוא דקרהיט ואמינא להו אנא במחשבתו נכרת מתוך מעשיו דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי כגון דאיטמי בפחות מכעדשה ואתא לקמיה דרבנן לשיולי בפחות מכעדשה איטמי אי לא מר סבר מדהא לא גמיר הערב שמש נמי לא גמיר ומר סבר הא הוא דלא גמיר הא הערב שמש גמיר : ומטבילין מגב לגב : תנו רבנן כיצד מגב לגב הרוצה לעשות גתו על גב כדו וכדו על גב גתו עושה כיצד מחבורה לחבורה היה אוכל בחבורה זו ורוצה לאכול בחבורה אחרת הרשות בידו : מתני' ב"ש אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהן אבל לא עולות ובית הלל אומרים מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהן : גמ' אמר עולא מחלוקת בשלמי חגיגה לסמוך ועולת ראייה ליקרב דבית שמאי סברי ויקרא כג-

מא וחגותם אותו חג לה' חגיגה אין עולת ראייה לא וב"ה סברי לה' כל דלה' אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביו"ט וכן אמר רב אדא בר אהבה נדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט מתיבי אמר רבי שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על עולה שאינה של יו"ט שאינה קרבה ביום טוב ועל שלמים שהן של יום טוב שקריבין ביו"ט על מה נחלקו על עולה שהיא של יום טוב ועל שלמים שאינן של יו"ט שבת שמאי אומרים לא יביא ובית הלל אומרים יביא תריץ ואימא הכי אמר ר' שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על עולה ושלמים שאינן של יו"ט שאינן קריבין ביום טוב ועל שלמים שהן של יום טוב שקריבין ביו"ט על מה נחלקו על עולה שהיא של יו"ט שבת שמאי אומרים לא יביא ובית הלל אומרים יביא רב יוסף אמר תנאי שקלת מעלמא תנאי היא דתני שלמים הבאים מחמת יו"ט ביום טוב בית שמאי אומרים סומך עליהן מערב יו"ט ושוחטן ביו"ט ובית הלל אומרים סומך עליהן ביום טוב ושוחטן ביום טוב

ה"י ואי בעית אימא רבי קתני לה וכולה מתני' בי"ט כדאמרינן אין מטבילין את הכלי על גב מימיו לטהרו בי"ט הטבילה הוא דלא הא השקה בכלי אבן שפיר דמי ובספרים שלנו נחלפה רישא לסיפא וסיפא לרישא דכתיב זהו זרישא אין משיקין והדר אין מטבילין ועל כן רוב התלמידים שגו בפירושה של סוגיא זו ואין אדם יכול לישבה על כנה וגורסין מפני דוחק ומתני' רישא בי"ט וסיפא בשבת ומפרשין רישא דקתני משיקים בי"ט קאמר ותנא השקה והוא הדין להטבילה וסיפא דקתני אבל לא מטבילין איירי בשבת ותנא הטבילה והוא הדין להשקה ואין ראוי לפרש כן לדרכי דבי רב דא"כ ליתני קילתא ושמעין חמירתא לשמעין הטבילה דמותרת בי"ט ואנא חמינא דכל שכן השקה אבל השתא דאשמעינן משיקין איכא למימר דוקא קתני אבל הטבילה לא וכן לענין שבת דאשמעינן אבל לא מטבילין אי הוה הדין להשקה סבירא ליה הוה ליה לאשמעינן אין משיקין ושמעין כל שכן דאין מטבילין אבל השתא דאשמעינן אין מטבילין איכא למימר הא השקה שרי וסייג לדברי ספר התוספתא דכך מלינו בו במסכת שבת ובמסכת ביצה: אין מטבילין אותו בין השמשות. מפני שהוא ספק לילה ונמצא מטביל בי"ט: אף בחול. אם אנו רואין אדם המטביל כלי בין השמשות אנו כריכין להחזירו

ולמחות בידו מפני שרריך הערב שמש וזה המטביל כלי זבילה ודאי דעתו להשתמש בו מיד ולא להמתין הערב שמש דלמחר: ותנא קמא לא בעי כו'. בתמיה: אשכחתינהו לרבנן דבי רב. לתלמידים שבצית המדרש: מעשיו. דקא רהיט במרוצה: מידע ידע דבעי הערב שמש. והיינו דרהיט כסבור להספיק קודם יציאת היום וכשיראה שלא יספיק הואיל וזא למקוה גומר טבילתו וממתין מלהשתמש בו עד שיעריב שמשו למחר הלכך בין השמשות די"ט אסור משום דמטביל די"ט שלא לצורך אבל בחול לא מחינן ביה דמחשבתו ניכרת שלהערב שמשו הוא מתכוין מתוך מעשיו של מרוצתו: דכולי עלמא לא פליגי. דודאי ניכרת באיניש דעלמא והאי גברא דאפליג ביה רבי שמעון קזורי ואמר דלא אמרינן ביה מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו: כגון דאיטמי ליה מנא אחרינא בפחות מכעדשה מן השרץ ואתא לקיולי וכו': הא הוא דלא גמיר. דלא כתיב בהדיא בכעדשה אבל הערב שמש דבהדיא כתיב מגמר גמיר וככהן עסקינן דמשתמש בו תרומה: הרואה לעשות גתו על גב כדו. מי שהיו כליו טמאין ולהטבילן לדעת דריכת זיתיו ונמלך לעשות גתו: עושה. גתו על גב טבילה זו שהטביל לשם כדו וא"ל לחזור ולהטביל לשם גת וההיא טבילה שניה הזא להחמיר על עצמו ולהטביל קתני מתניתין שהוא מטביל די"ט שאין כאן תקון כלי ואינה טבילה שהרי אינה רכיבה: בחבורה זו. על פסחו והיה טמא או כליו טמאין וטבל לדעת כן: הרשות בידו. וא"ל לחזור ולטבול וקאמרה מתני' דאם זא להחמיר ולהטביל כליו לשם חבורה האחרת מטביל ביום טוב: מתני' מביאין שלמים. ביו"ט לפי שיש בהן אכילת אדם: ואין פומכין עליהן. שהסמיכה אסורה משום שבות שזכל כחו היה סומך והוי ליה משתמש בצעלי חיים ותנן אין רוכבין על גבי בהמה (לקמן 79 לו): אבל לא עולות. אין מביאין עולות חוץ מתמידין ומוספין שהן קרבן לבור וזמנן קבוע אבל עולת יחיד לא יביא לפי שאין בה אכילת הדיוט וכתיב (שמות יב) יעשה לכם ולא לגבוה: גמ' מחלוקת בשלמי חגיגה לסמוך ועולת ראייה ליקרב. מתני' דמודו תרוייהו בשלמים להביא ולא אפלוג בהו אלא בסמיכתן בשלמי חגיגה מודו ב"ש בהבאתן מפני שהן חובת היום כדאמרין בחגיגה (79 ט). מוחגותם אותו חג ועולה שנחלקו אף בהבאתן בעולת ראייה נחלקו וההיא הוא דקא שרו ב"ה מפני שהיא

של יום טוב הנפקא לן מולא יראו פני ריקם (שמות כג): אבל נדרים ונדבות. הואיל ואין זמנן היום כלל דברי הכל אין קרבין ואפי' שלמים וכ"ש עולות דיכול להביאן לאחר זמן ואף על גב דחגיגה וראייה יס' להן תשלומין כל שצעה שרו בה שמה יאנס ולא יקריבנה בשאר הימים ותנן עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו והכי מפרש צברייתא לקמן דמשום האי טעמא שרו לה: שאינה של יום טוב. כגון נדר ונדבה: שאינה קרבה. דאית בה תרתי לאסורא אין בה אכילת אדם ואפשר לאחר זמן: ועל שלמים שהן של י"ט. כגון חגיגה ושלמי שמחה: שקרבין. דאיכא תרתי להתירא אכילת אדם והן זמנן ברגל ואם יעבור הרגל בטל קרבנו: ועל שלמים שאינן וכו'. אלמא שלמים דנדרים ונדבות לבית הלל קרבין וקשיא לעולא: תנאי שקלת מעלמא. וכי לא משכחת תנא דאמר כעולא דתימא עולא כי הוא סבירא ליה דאיכטריכא לך לשבוסה להך מתני' ולתרוכה: תנאי היא. אשכחן תנא אחרינא דקאי כעולא: מחמת יום טוב. חגיגה ושמחה: (רש"י)

תוספות אמר עולא מחלוקת כו'. ואי' לב"ש למה להו למימר טעמא משום וחגותם הא קאמרינן לקמן משום לכם ולא לגבוה וי"ל משום דלא תטעה לומר לה' כל דלה' ומ"מ קשיא לב"ה למה להו למימר כל דלה' תיפוק ליה משום דאית להו לב"ה מתוך וכו' והוי שפיר צורך קצת משום שלא יאמרו שלחן שלך מלא ושל רבך ריקן כדפרישית לעיל פ"ק (ד' יב. סד"ה ה"ג) וי"ל משום שלא תטעה לומר וחגותם חג חגיגה אין עולה לא: (תוספות)

רש"א גירסת רש"י ז"ל: כגון שנטמאו לו ב' כלים אחת בכעדשה ואחת בפחות מכעדשה ואתי לקמיה לרבנן לשיוליה על פחות מכעדשה. אבל בספרים שלנו וכן ר"ח ז"ל גרים: כגון שנטמא כלי בכעדשה ואתו לקמיה לרבנן לשיולי בכעדשה מטמא או לא, וזו גרסא נכונה דב' כלים למה לי. גתו על גב כדו. פרש"י ז"ל שהטביל כליו לשם גתו ונמלך לעשות בהם כדו דלאו תיקון היא ואינו כריך טבילה אחרת. ומיהו לא למימרא דאין כריך כלל אפילו מדרבנן דאם כן פשיטא מאי קא משמע לן אלא משמע דמדרבנן מיהו כריך משום מעלה, ואשכחן טבילה כי הא משום מעלה בפרק (חומר בקדש) [אין דורשין] (חגיגה יח, ב) דאמרינן טבל ולא נתכוון כאלו לא טבל ואמרינן נמי התם טבל לחולין לא הוחזק למעשר. ור"ח ז"ל פירש גתו וכדו שאחד מהן למעשר ואחר לתרומה, ומחצורה לחצורה לאכול באחת תרומה ובאחרת שלמים, וקשה קצת דאם כן

למה ליה גתו וכדו דנקט לימא מנת לגת או מכד לכד, והכין איתא בירושלמי (ה"ג) כדברי רש"י ז"ל דגרסינן התם: כיאל מגב לגב ראה לעשות עיסתו על גב גתו או גתו על גב עיסתו מטביל את כליו, כיאל מחבורה לחבורה היה אוכל עם חבורה זו ונמלך לאכול עם חבורה אחרת טובל, ע"כ. מתני': בית שמאי אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהן. פרש"י ז"ל משום דסמיכה שבות. פרשה ז"ל על דעת מי שאמר בגמרא דבית שמאי אית להו דשלמי חובה טעונין סמיכה והכא משום שבות קאמר, וכדתניא צברייתא שלמים הבאים מחמת יום טוב בית שמאי אומרים סומכים עליהם מערב יום טוב וסוחטין ביום טוב, וכן אמרו בחגיגה (טז, ב) לא תהא השבות הזה קלה בעיניך שהרי סמיכה רשות ונחלקו עליה שני גדולי הדור, אבל איכא תנאי בגמרא (כ, א) דמפרשי טעמא דבית שמאי משום דסמיכה לית להו, דאין שלמי חובה טעונין סמיכה ולא ילפינן שלמי חובה משלמי נדבה. אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קרבין ביום טוב. (ובין דרש"י) [כיון דדרשינן] דוקא כעין וחגותם דקבוע להם זמן. (רשב"א)

ב

-

יט

דף

אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביום טוב והני תנאי כי הני תנאי דתניא אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה ולא בעצרת מפני שהוא יו"ט אבל מביא אדם תודתו בחג הסוכות ר' שמעון אומר הרי הוא אומר [דברים טז-טז] בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות כל שבא בחג המצות בא בחג השבועות ובחג הסוכות וכל שלא בא בחג המצות אינו בא בחג השבועות ובחג הסוכות ר"א בר"ש אומר מביא אדם תודתו בחג הסוכות ויוצא בה ידי חובתו משום שמחה ואין יוצא בה משום חגיגה אמר מר אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה פשיטא אמר רב אדא בריה דרב יצחק ואמרי לה רב שמואל בר אבא הכא בארבעה עשר עסקינן וקסבר אין מביאין קדשים לבית הפסול ולא בעצרת מפני שהוא יו"ט קסבר נדרים ונדבות אין קריבין ביום טוב אבל

מביא אדם תודתו בחג הסוכות אימת אילימא ביום טוב עצמו והא אמרת ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב אלא בחולו של מועד ר"ש אומר הרי הוא אומר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות כל שבא בחג המצות בא בחג השבועות ובחג הסוכות וכל שלא בא בחג המצות אינו בא בחג השבועות ובחג הסוכות מתקיף לה ר' זירא השתא סלותי מסלתין נדרים ונדבות מבעיא אמר אביי בהקרבה כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי למיקם עליה בבל תאחר ת"ק סבר שלש רגלים אמר רחמנא אפילו שלא כסדרן ור' שמעון סבר כסדרן אין שלא כסדרן לא רבי אלעזר בר' שמעון אומר מביא אדם תודתו בחג הסוכות אימת אילימא בחולו של מועד היינו ת"ק אלא ביו"ט וקסבר נדרים ונדבות קריבין ביו"ט ומאי שנא חג הסוכות דנקט רבי אלעזר בר' שמעון לטעמיה דתניא רבי שמעון אומר לא יאמר חג הסוכות שבו הכתוב מדבר למה נאמר לומר שזה אחרון רבי אלעזר ברבי שמעון אומר לומר שזה גורם: ויוצא בה משום שמחה ואינו יוצא בה משום חגיגה: פשיטא דבר שבחובה הוא וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין לא צריכא דאף על גב דפריש כדבעא מניה רבי שמעון בן לקיש מר' יוחנן האומר הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה הריני נזיר

ר"י אבל נדרים ונדבות כו'. ועולא דקאמר כי האי תנא: והני תנאי. דלקמן פליגי כי הני תנאי דלעיל בנדרים ונדבות: מפני חמץ שבה. על חלות לחם חמץ וגו' (ויקרא ז): ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב. ותודה נדרים ונדבות היא: בחג הסוכות. בחולו של מועד: רבי שמעון אומר כו'. לקמיה מפרש לה: מביא אדם תודתו בחג הסוכות. לקמיה מפרש אפילו ביום טוב קאמר ויולא זה משום שלמי שמחה ואף על פי שמחויב בתודה זו ועומד לתניא במסכת חגיגה (דף ת.ו.) ושמחת בחגך לרבות כל מיני שמחות של בשר לשמחה מדלח כתיב והבאת שלמים ואכלת שם ושמחת ומיהו פשיטא לן דכל זמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר (דברים כז) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת והאי קרא בהר גרזים כתיב ולא בשלמי שמחת י"ט כתיב דשמחת י"ט אם יש לו בכורות ומעשר בהמה אין צריך להביא שלמים: ואין יולא זה משום חגיגה. דדבר שבחובה הוא וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין ותודה זו כבר מחויב הוא זה ואין זו מן החולין

שיהא פוטר צה חגיגתו: אמר מר. השתא מהדר אמילתיה לפרושי מאי דאמר לעיל בהקרבת נדרים ונדבות פליגי: לבית הפסול. שממעט זמן אכילתן שאינו יכול לאכול חמץ אלא עד ארבע שעות ומתוך כך חמץ שבה בא לידי נותר: ר"ש אומר כו'. קס"ד למיסר נדרים ונדבות בחולו של מועד אתא: השתא. לרבי שמעון דאמר הגי: סלותי מסלתינן. לוקטין עלים בשדה מן המחובר בחולו של מועד דתניא במועד קטן (דף יב:) קולאין עלים מן המחובר במועד לאורך המועד: אמר אביי בהקרבנה כ"ע ל"פ דשרי. בחולו של מועד: כי פליגי למיקם עליה בצל תאחר. וכולה הך מתני' לענין כל תאחר איירי תנא קמא סבר כל המאחר נדרו שלש רגלים אפילו שלא כסדרן עובר בצל תאחר וטעמא יליף בר"ה (דף ז:) מהאי קרא שלש פעמים בשנה וגו' למה לי למיכתב בחג המלות ובחג השבועות ובחג הסוכות כיון דכתיב שלש פעמים פשיטא דהני נינהו דהא מינייהו קסליק דלעיל מיניה כתיב שמור את חדש האביב שבעה שבועות תספור לך חג הסוכות תעשה לך ש"מ לצל תאחר לומר אלה קבעתי לך לתשלום מתנותיך ונדריך והיינו דקא אתא לאשמועינן ענה טובה כל מי שיס עליו תודה יביאנה בחג הסוכות ואפילו הוא רגל ראשון אחר נדרו שאם לא יביאנה עכשיו יאטרך לצל בשבילה לירושלים שהרי בעלותו ברגל בפסח לא יביאנה מפני חמץ שבה ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב נמלא שאיחרה ג' רגלים שלא כסדרן ואתא ר"ש למימר הרי הוא אומר כו' כסדרן אין שלא כסדרן לא הלכך הנודרה לפני סוכות יס לו שהות עד לשנה הבאה וה"ק כל שבה בחג המלות כגון שנדר קודם הפסח והיה עליו להביאה בחג המלות בא בחג השבועות שלאחריו או בחג הסוכות ואין לו עוד שהות וכל שאינו בא בחג המלות שלא היתה עליו להביאה בפסח כגון שנדר אחר הפסח אינו בא כלומר אינו צריך להביאה לא בחג השבועות שלאחריו ולא בחג הסוכות שיס לו שהות עד הסוכות של שנה הבאה שעברו שלש רגלים כסדרן: אלא ביום טוב וקסבר כו'. והיינו תנאי: לא יאמר חג הסוכות. כשהחזיר הכתוב להזכירן לשלש רגלים לצל תאחר לא היה צריך לכתוב ובחג הסוכות כיון שכתוב שלש פעמים בשנה וכתב בחג המלות ובחג השבועות דממילא ידענא דבו היה הכתוב מדבר שצפרקת סוכות הוא עסוק ובו נכתב כתוב זה: שזה אחרון. דבעינן כסדרן: שזה

גורם. את כל תאחר שאפילו נדר לפני החג כיון שעצר עליו חג הסוכות עובר:
דבר שחובה הוא. לכתוב וחגותם: מן החולין. ולא ממעות מעקר שני ולא
מנדריס ונדבות שהיא מחויב ועומד בהן: לאף על גב דפריש. לכסנדר התודה
פירש על מנת שיואלא בה ידי חגיגתו: (רש"י)

תוספות רבי שמעון אומר הרי הוא אומר בחג המצות וגוי כל שבא בחג המצות
בא בחג השבועות ובחג הסוכות. כך משמע מתוך פירוש הקונטרס דלקמן דגריס
הכי וא"כ לפירוש זה מעיקרא דס"ד שבא לומר דנדריס ונדבות אין קרבין בחול
המועד ה"פ כל שאינו בא בחג המצות כגון תודה וכיוצא בה דאליבא דתנא קמא
תודה אינה קרבה בחג המצות ואפי' בחול המועד וזהו דוחק דהכי משמע
ממלתיה דנדריס ונדבות חוץ מתודה אין באין בחג המצות וכי תימא כל שאינו
בא בחג המצות ר"ל ביום טוב אם כן לא הוי דומיא דחג הסוכות ועוד דאם כן
אמאי כתב בחג השבועות לומר שאין באין בחג השבועות והא אף בחול המועד
דסוכות אין באין ועוד כי גם לפי המסקנא לא אתי שפיר דקאמר דלענין בל
תאחר קאמר וה"ק כל שראוי לבא בחג המצות שנתחייב בו קודם חג המצות בא
בחג השבועות ובחג הסוכות שלא יאחר מלהביאו או בעצרת או בסוכות ועתה
איך יביאנו והלא אין בו חול המועד וכי תימא דנדריס ונדבות קרבין ב"יט הא
משמע דבהני תנאי ליכא מאן דסבר קרבין ב"יט רק רבי אלעזר בר' שמעון ודוחק
הוא לפרש בא בחג השבועות שכשיבא לרגל יביאנו או קודם לכן ולא ב"יט
קאמר על כן נראה דגרס הכי כל הבא בחג המצות ובחג השבועות בא בחג
הסוכות וכי' והשתא מעיקרא סלקא דעתך כל שאינו בא בחג המצות כגון תודה
וכן שאר נדריס ונדבות שאין באין בחג השבועות כדקאמר תנא קמא בהדיא
אין באין בחג הסוכות ואפילו בחול המועד ולפי המסקנא ה"ק כל שבא בחג
המצות ובחג השבועות כלומר שראוי לבא בזמן שניהם כלומר שעברו שני רגלים
כסדרן בא בחג הסוכות פירוש צריך שיביאנו בחול המועד של סוכות וכל שאינו
בא וכי' כלומר שאינו ראוי לבא בשניהם רק בעצרת ולא בחג המצות אינו חייב
להביאו בחג הסוכות זה ורישא דוקא פירוש בא בחג הסוכות כלומר חובה
להביאו משום בל תאחר וסיפא לאו דוקא פי' סיפא דאינו בא ר"ל אם לא ירצה
שהרי הוא יכול להמתין עד סוכות של שנה הבאה אבל לעולם אם ירצה יקריב
בחול המועד וקל להבין: (תוספות)

ואגלח ממעוות מעשר שני מהו א"ל נדור ואינו יוצא נזיר ואינו מגלח: ההוא גברא דאמר להו הבו ליה ארבע מאה זוזי לפלוני ולנסיב ברתי אמר רב פפא ארבע מאה שקיל וברתיה אי בעי נסיב אי בעי לא נסיב טעמא דאמר הבו ליה ולנסיב אבל אי אמר לנסיב והבו ליה אי נסיב שקיל ואי לא נסיב לא שקיל: יתיב מרימר וקאמר להא שמעתא משמיה דנפשיה א"ל רבינא למרימר אתון הכי מתניתו לה אנן כדבעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן מתנינן לה: תני תנא קמיה דר' יצחק בר אבא [\[ויקרא ט-טז\]](#) ויקרב את העולה ויעשה כמשפט כמשפט עולת נדבה למד על עולת חובה שטעונה סמיכה א"ל דאמר לך מני בית שמאי היא דלא גמרי שלמי חובה משלמי נדבה דאי בית הלל כיון דגמרי שלמי חובה משלמי נדבה עולת חובה נמי לא תבעי קרא דגמרי מעולת נדבה וממאי דבית הלל שלמי חובה משלמי נדבה גמרי דלמא מעולת חובה גמרי ועולת חובה גופא בעיא קרא מאי שנא משלמי נדבה דלא גמרי שכן מצויין מעולת חובה נמי לא גמרי שכן כליל (אלא) אתיא מבינייא וסברי בית שמאי שלמי חובה לא בעו סמיכה והתניא אמר רבי יוסי לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הסמיכה עצמה שצריך על מה נחלקו על תכף לסמיכה שחיטה שבית שמאי אומרים אינו צריך ובית הלל אומרים צריך הוא דאמר כי האי תנא דתניא אמר רבי יוסי ברי יהודה לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על תכף לסמיכה שחיטה שצריך על מה נחלקו על הסמיכה עצמה שבית שמאי אומרים אינו צריך ובית הלל אומרים צריך: ת"ר מעשה בהלל הזקן שהביא עולתו לעזרה לסמוך עליה ביו"ט חברו עליו תלמידי שמאי הזקן אמרו לו מה טיבה של בהמה זו אמר להם נקבה היא ולזבחי שלמים הבאתיה כשכש להם בזנבה והלכו להם ואותו היום גברה ידם של בית שמאי על בית הלל ובקשו לקבוע הלכה כמותן והיה שם זקן אחד מתלמידי שמאי הזקן ובבא בן בוטא שמו שהיה יודע שהלכה כבית הלל ושלח

רפ"י ואגלח ממעוות מעשר שני. קרבנות שגזר עליו הכתוב ציוס תגלחתו אקנה ממעוות מעשר שני: נדור. על התודה ואינו יוצא בה ידי חגיגה: נזיר ואינו מגלח. ממעוות מעשר אלא מן החולין לכיון דאמר הרי עלי נתחייב דאמירה לגבזה

כמסירה להדיוט וכי הדר אמר על מנת לאו מילתא היא: ההוא גברא. מאוה מחמת מיתה היה: להא שמעתא. דהאומר הרי עלי תודה ואלא זה ידי חגיגה: משמיה דנפשיה. ולא אמר לה בלשון בעיא אלא מאליו אמרה האומר הרי עלי תודה ואלא זה ידי חגיגה הריני נזיר ואגלח ממעות מעשר שני נדור ואינו יואל נזיר ואינו מגלח: אתון הכי מתניתו לה. מאליה ולא משמיה דר' יוחנן און כדבעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן מתנינן לה. דאהדר ליה ר' יוחנן הכי: ויקרב את העולה. עולת יום שמיני של מלואים שהטיל הכתוב על אהרן חובה ליום קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמימים (ויקרא ט): ויעשה כמשפט. מה משפט האומר בעולת חובה על כרחיך כמשפט המפורש בעולת נדבה בויקרא קאמר שכל משפטי עולה ושלמים שם נאמרו ובשל נדבה דבר הכתוב דכתיב אדם כי יקריב מכס משמע לכשיראה יקריב וכתיב התם וסמך ידו ואתא האי כמשפט דכתיב בעולת חובה ללמד עליה שהטעון סמיכה כשאר משפטי נדבה: אמר ליה. ר' יצחק לתנא: דאמר לך מני. הא דאיכטריך קרא להכי ולא גמר לה בצנין אב דמה מלינו בנדבה שהיא עולה וטעונה סמיכה אף חובה שהיא עולה כמותה טעון סמיכה: ב"פ היא. דאמר במתניתין מביאין שלמים של י"ט שהן חובה ואין סומכין עליהן וטעמא מאי משום דסמיכה בויקרא כתיב בשלמי נדבה ואם זבח שלמים קרבנו וסמך ידו וגו' וקא סברי לא גמרינן חובה מנדבה דפרכינן מה לנדבה שכן מליה בכל שעה שיראה יתנדב ויביא תאמר בחובה שאינה אלא לכשיתחייב הלכך לא דחיא סמיכה דידהו יום טוב הלכך עולת חובה נמי אי לאו דפרט זה קרא כמשפט לא הוה בעיא סמיכה דחובה מנדבה לא גמרינן: וממאי דבית הלל כו'. דלמא לעולם חובה מנדבה לא גמרינן אלא בית הלל חובה מחובה גמרי שלמי חובה מעולת חובה הלכך עולת חובה בעיא האי קרא דכמשפט להיות מפורש זה ואי לא לא הוה ידעינן סמיכה לא בעולה ולא בשלמים דחובה והך מתניתא דברי הכל היא: אתיא מבינייא. לעולם מתני' דתני תנא דברי הכל היא ואפי' לב"ה בעיא קרא ומאחר דקי"ל סמיכה בעולת חובה מהאי קרא אתו להו שלמי חובה מתרוייהו משלמי נדבה ומעולת חובה במה מלינו בשלמי נדבה שטעונין סמיכה אף שלמי חובה שהן שלמים כמותן יטענו סמיכה וכי פרכת מה

לשלמי נדבה שהן מצויין עולת חובה תוכיח שאינה מצויה וטעונה סמיכה אף אני אביא שלמי חובה שאע"פ שאינן מצויין יטענו סמיכה וכי פרכת מה לעולת חובה שכן כליל תאמר בשלמי חובה שאינם כליל שלמי נדבה יוכיחו וחזר הדין לא ראי זה כראי זה לא ראי עולת חובה כראי שלמי נדבה לתלות טעם הסמיכה בראיה שכן מצוין דהך ראיה בעולת חובה ליתא ולא ראי שלמי נדבה כראי עולת חובה לתלות טעם הסמיכה בראיה שכן כליל דהא ליתא בשלמי נדבה וכתוב זהו סמיכה האל השווה שבהן על כרחך תתלה טעם סמיכתן בטעם האל השווה שבשניהם בעולת חובה ובשלמי נדבה האל השווה שבשניהם שקרבן יחיד הן וטעונין נסכים [וסמיכה] אף אני אביא כל הטעון נסכים והוא קרבן יחיד שיטעון סמיכה ואתו להו שלמי חובה מהאי טעמא: לא נחלקו על הסמיכה. בשלמי חובה שצריך ללא כך היו בית שמאי אומרים סומך עליהן מערב יום טוב ושוחטן ביום טוב ולא אמרין תכף לסמיכה שחיטה: הוא דאמר כי האי תנא כו' על תכף לסמיכה שחיטה שצריך. בדבר הטעון סמיכה כדכתיב וסמך ושחט: על הסמיכה עצמה. אם טעונין שלמי חובה סמיכה: נקבה היא. שאין עולה נקבה: ולזבחי שלמים הבחיתה. מרוב ענותנותו של הלל היה משנה מפני השלום: כשכף להם בזנבה. כדי להטעותן שיהיו סבורים שהיא נקבה: (רש"י)

תוספות נזיר ואינו מגלח. ודוקא דקאמר הכי אבל אם אמר אפכא על מנת שאצא משום חגיגה הרי עלי תודה לא וכן בנזיר וכן משמע בסמוך דקאמר דטעמא דאמר הבו ליה ולנסיב כו' וכן פי' בקונט' שפירש טעמא משום דכיון דאמר הרי עלי נתחייב דאמירה לגבוה כמסירתו להדיוט וכי אמר ע"מ לאו מילתא היא: **ויקרב** את העולה וכו'. פירש רש"י דקאי אעולה של אהרן שנאמר בפי' שמיני ולא נהירא דהא קאי אעולת צבור דהכתיב שעיר העם ומיד אח"כ כתיב ויקרב את העולה ועולה של אהרן מפורשת בפסוק אחר בפרשה לכך נראה דאין הכי נמי דקאי אעולה של צבור: **למד** על עולת חובה שטעונה סמיכה. ותימה דאמר התם דאין טעונין סמיכה בקרבנות צבור אלא בשתי קרבנות וזו אינה מן המנין אלא (פר) של ע"ז ופר של העלם דבר ולפי' רש"י דפירש דהכא מיירי בקרבן של אהרן שהוא קרבן יחיד ניחא וי"ל דהא דקאמר דאין צריכין סמיכה אלא בב' קרבנות היינו דוקא בקרבנות שהן לדורות אבל הכא מיירי בקרבן המלואים שהיה לפי שעה ומ"מ קשה דהיכי ילפינן דורות משעה דקא למד על עולת חובה שטעונה סמיכה ועוד היכי ילפינן יחיד מצבור דהא פי' דקרא דויעשה כמשפט מיירי

בקרבת צבור ולפני רש"י ניחא ועוד י"ל שנויא השוה לשניהם הואיל וגלה לנו קרא דויקרב את העולה וגו' דילפינן שעה מדורות וקרבן צבור מקרבן יחיד דכתיב אדם כי יקריב לדורות וה"ה דלילפי דורות משעה ויחיד מצבור ועוד אמר הר"מ דיש לישב פ"י רש"י ולעולם פשטיה דקרא דויקרב העולה מיירי בקרבן צבור ואי קשיא הא אינה טעונה סמיכה כדקאמר ב' סמיכות בצבור י"ל דאין הי"נ אלא אם אינו ענין לקרבנות צבור דהא קי"ל דאין טעונין סמיכה אלא בשתי קרבנות צבור וזו אינה מן המנין תנהו ענין לקרבנות אהרן שהוא קרבן יחיד: **דלא** גמרי שלמי חובה כו'. השתא אית ליה לרבי יצחק בר אבא דטעמא דב"ש דאמרי אין סומכין היינו משום דאין טעונין סמיכה ולא כרבי יוסי דקאמר בסמוך דפליגי בתכף כו' ורש"י פ"י במתני' טעמא משום שבות שמשתמש בבעלי חיים ויפה פ"י דבפ"י אין דורשין (חגיגה דף טז:) משמע דבהכי פליגי לרבי יוחנן: **דלמא** מעולת חובה גמרי. ואם תאמר והא הוי דבר הבא מן ההיקש דעולת חובה לא ידעינן אלא מנדבה דכמשפט ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בבנין אב וי"ל דבעיא היא בזבחים (דף נ.) אם חוזר ומלמד בבנין אב ואם לאו והכא קאמר אם תמצי לומר חוזרין ומלמדין בבנין אב דבר הלמד בהיקש מעולת חובה גמרי לה דחובה מחובה ילפינן: (תוספות)

קצ"א הא דאמר רב פפא ארבע מאה זוזי שקיל וזרתיה אי צעי נסיב אי צעי לא נסיב. יק מי שפירקה משום דהוה ליה מעשה קודם לתנאי וכל תנאי שקדמו מעשה תנאו בטל וכדתנן במיליעא צפרק השוכר את הפועלים (כד, א) (האומר), וכן פירש הר"ז ז"ל. ואינו מחזור, לאם כן מאי אתא רב פפא לאשמועינן מתניתין היא, [ואין] לאשמועינן דהלכתא כהיא סתם מתניתין התם היה לו לאומרה, אי נמי לימא דתנן, ועוד מאי שייטיה דהא הכא. והראב"ד ז"ל (בהשגות על הר"ה) השיב על מי שפירש כן דודאי אם אמר על מנת שישא בתי אי נסיב שקיל ואי לא נסיב לא שקיל שאם אי אתה אומר כן ילא משפט מעוקל הוא התנה שלא יטול אלא (טעמא) כשישא ואנו נאמר שיטול ולא ישא, אצל לא אמרו תנאי שקדמו מעשה דתנאי בטל וכן כל מה שאמרו (גיטין עה, א) בתנאי כפול והן קודם ללאו ותנאי ומעשה בדבר אחד אלא כשהמעשה נעשה מיד, כעין נתינת גט וחליצת יבם שאין התנאי מצטל המעשה למפרע אלא אם כן נעשה התנאי בחוזק כעין תנאי בני ראובן ובני גד לפני שצקשו שתנתן להם נחלתן מיד הוצרך משה לחזק התנאי ולכפול אותו ולהקדים הן ללאו וכן בכל שאר הדרכים, [וכן] כשהתנאי ומעשה בדבר אחד כגון על מנת שתחזירי לי את הנייר איך יתנה עליו מגופו לסותרו, ואף על גב דבמסקנא דהיא מטעמא אחרינא אתי עלה מכל מקום ילפינן מינה למילי אחריני היכא דליכא על מנת אלא באם, ומעתה כל התנאים שבעולם שהם באים

לעקור המעשה כגון נתינת גט לידה או קדושין וחליצת היבם שנעשו מיד, וכן בנתינת ממון שהוא ניתן מיד כגון שאמר אדם לחברו הילך מנה זה ויהיה לך אם לא באתי מכאן ועד יום פלוני, אם לא כפל תנאו או לא דקדק בענייני התנאים אינו תנאי, ומכל מקום אם לא נעשה שום מעשה, כגון זה שאמר תנו לפלוני מאתים זוז אם יקח בתי, לית דין ולית דיין שאם לא יקח לא יטול. והא דאמר רב פפא הכא היינו טעמא לפי שהדיבור הראשון הוא עיקר, כלומר תנו לו ואם ירצה ליקח [ו]אחר כן לישא הבת ישא, וכן בשאמר לינסיב ברתא והבו ליה הכי קאמר יקח בתי ואחר שישאנה אם ירצה תנו מאתים זוז, וכן פירש הרי"ף ז"ל בפרק מי שמת (ב"ב קמב, ב ע"פ) וכן עיקר, והיינו שהביאה כאן בשמועה זו לפי שהוא דומה [למה] ששאל ר"ל מר' יוחנן האומר הרי עלי (ואלא בהירי) [תודה ואלא בה ידי] חגיגה הריני נזיר ואגלח ממעות מעשר שני. והרמב"ן ז"ל הביא ראיה לדברי הראב"ד מהא דגרסינן בירושלמי בקידושין פרק האומר (ה"ג), דתני האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שירדו גשמים [ירדו גשמים] מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ר' מאיר אומר בין ירדו ובין לא ירדו מקודשת עד שיכפול תנאו, הכל מודים שאם אמר לאחר שירדו גשמים ירדו גשמים מקודשת ואם לאו אינה מקודשת, ר' חגי בעי קומי ר' יוסי והן אם לא כלאחר הוא אמר ליה שנייא הא שהיתה הארץ לפנייהם והוא מבקש להוציאה מידם. ופירשו דבירושלמי סבורין באומר לאשה הרי את מקודשת לאחר שירדו גשמים שאינו צריך לכפול תנאו לפי שלא חלו הקדושין עכשיו וכאלו לא נעשה בו שום מעשה, והקשו והא של תנאי בני גד ובני ראובן דכתיב אם יעברו לאו (ב)ללאחר הוא ואף על פי כן הוצרך הכתוב לכפול תנאו ותירץ שאני התם שהיתה הארץ לפנייהם והם מחזיקים בה מעכשיו לפיכך כפל משה רבינו עליו השלום התנאי שאם (כן) לא יקיימו שיטלו הנחלה מידם, אלמא משמע מהכא דכל שלא הוחזקה מתנה בידו הרי אם כלאחר ואינו צריך לכפול תנאו ואפילו לר' מאיר והוא הדין לכל שארי חומרי התנאים. אמרו לו מה טיבה של בהמה זו. אבל על הסמיכה לא אמרו לו דבר מפני שעדיין לא היה סומך, אבל באותו מעשה דבסמוך דאמר לו מה זו סמיכה מפני שראה אותו סומך, והיינו דהכא גרסינן לסמוך ובאידיך גרסינן וסמך.

(רש"י א)

והביא כל צאן קדר שבירושלים והעמידן בעזרה ואמר כל מי שרוצה לסמוך יבא ויסמוך ואותו היום גברה ידן של בית הלל וקבעו הלכה כמותן ולא היה שם אדם שערער בדבר כלום: שוב מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ב"ה שהביא עולתו לעזרה לסמוך עליה מצאו תלמיד אחד מתלמידי ב"ש אמר לו מה זה סמיכה אמר לו מה זה שתיקה שתקו בנייפה והלך לו אמר אביי הלכך האי צורבא מרבנן דאמר ליה חבריה מלתא לא להדר ליה מלתא טפי ממאי דאמר ליה חבריה דאיהו אמר ליה מה זה סמיכה וקא מהדר ליה מה זה שתיקה: תניא אמרו להם בית הלל לבית שמאי ומה במקום שאסור להדיוט מותר לגבוה מקום שמותר להדיוט אינו דין שמותר לגבוה אמרו להם בית שמאי נדרים ונדבות יוכיחו שמותר להדיוט ואסור לגבוה אמרו להם בית הלל מה לנדרים ונדבות שאין קבוע להם זמן תאמר בעולת ראייה שקבוע לה' זמן אמרו להם בית שמאי אף זה אין קבוע לה זמן דתנן מי שלא חג ביום טוב ראשון של חג חוגג והולך כל הרגל כולו ויום טוב האחרון של חג אמרו להם בית הלל אף זה קבוע לה זמן דתנן עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו אמרו להם בית שמאי והלא כבר נאמר לכם ולא לגבוה אמרו להם בית הלל והלא כבר נאמר לה' כל דלה' אם כן מה תלמוד לומר לכם ולא לכותים לכם ולא לכלבים: אבא שאול אומר בלשון אחרת ומה במקום שכירתך סתומה כירת רבך פתוחה במקום שכירתך פתוחה אינו דין שכירת רבך פתוחה וכן בדין שלא יהא שולחנך מלא ושולחן רבך ריקן במאי קא מפלגי מר סבר נדרים ונדבות קרבין ביום טוב ומר סבר אין קרבין ביום טוב אמר רב הונא לדברי האומר נדרים ונדבות אין קרבין ביום טוב לא תימא מדאורייתא מחזא חזו ורבנן הוא דגזרי בהו גזירה שמא ישהה אלא אפילו מדאורייתא נמי לא חזו דהא שתי הלחם דחובת היום נינהו וליכא למגזר שמא ישהה ואינו דוחה לא את השבת ולא את יו"ט: איבעיא להו לדברי האומר נדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט עבר ושחט מאי רבא אמר זורק את הדם על מנת להתיר בשר באכילה רבה בר רב הונא אמר זורק את הדם על מנת להקטיר אימורין לערב מאי בינייהו

איכא בינייהו נטמא בשר או שאבד לרבא לא זריק לרבה בר רב הונא
זריק מיתבי כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או ששחטן בין לפני זמן
בין לאחר זמן הדם יזרק והבשר יאכל ואם היתה שבת לא יזרוק ואם
זרק

ר"י כאן קדר. מעולים היו: שוב מעשה כו'. לאחר המעשה הזה היה מעשה
בתלמיד אחד כו': מה זו סמיכה. שאתה רוצה לסמוך ולעבור על דברי ב"ק והלא
אנו חלוקין עליכם: אמר לו מה זו שתיקה. שהיה לך לשחוק ואיך שותק: שתקו
בנזיפה. בגערה: מקום שאסור להדיוט. שנת שאסור לעשות להדיוט כלום מותר
לגבוה תמידין ומוספין: מקום שמותר להדיוט. י"ט דכתיב (שמות יב) הוא לבדו
יעשה לכם כל כד כרכי אכילה: אינו דין שמותר לגבוה. כל כרכי אכילת מזבח
ואפילו עולת ראייה: נדרים ונדבות יוכיחו. שיו"ט מקום המותר להדיוט הוא
ואתם מודים לנו שאסורים להקריב והן כרכי גבוה: אף זו קבוע לה זמן כו'. ויש
לחוש שמא יפגע או יאנס בשאר ימי המועד ולא יביא: והלא כבר נאמר לה'.
וחגותם אותו חג לה': אומרה בלשון אחרת. להאי קל וחומר דבית הלל דלעיל:
כירה. יש לה בית קבול לקבל שתי קדרות ושייך למימר בה סתומה ופתוחה: במאי
המפלגי. אבא שאול ותנא קמא אבא שאול דלא אמר אמרו להם בית שמאי נדרים
ונדבות יוכיחו סבירא ליה נדרים ונדבות קרבין לבית הלל: לא תימא מדאורייתא
מחזא חזו. דלה' משמע כל דלה' אפילו נדרים ונדבות: שמא ישהה. עד המועד
שיהא לו בשר מאוי ברגל ושמא כשיבא המועד יארע לו אונס ונמלא מאחר נדרו:
מדאורייתא נמי. סבירא ליה דאסור דכי כתיב לה' דומיא דוחגותם קאמר עולות
הדומות לחגיגה זמן קבוע ברגל כמותה: דהא שתי הלחם. לעצרת לחובת היום
הן ואינן ראויין לבא קודם לכן דלגזר בהו שמא ישהה הואיל ויכול לאפותן מערב
י"ט אמור רבנן במסכת מנחות (דף כה:): דאין דוחין לא שבת כו' באפייתן דלאו
דומיא דחגיגה הוא שזמן שחיתתה קבוע ברגל ואינו יכול להקדים ולאחר: עבר
ושחט מאי. מהו שיזרוק את הדם: על מנת להתיר בשר באכילה. כלומר אם
הבשר קיים שתהא זריקתו אורך יו"ט שיאכל הבשר היום זורק ואם לאו אינו זורק:
על מנת להקטיר אימורין לערב. אפילו אין כאן אלא לאורך הבשר קרבן להכשיר

קרצן שאין יכול לזרוק כלילה והקטרת האימורין כשרה כל הלילה וימתין עד שתחשך ויקטירה: לרצח לא זריק. אף על גב דלאו מלאכה היא גזור בה משום שבות: כזשי עלרת. הבאים עם שתי הלחם כדכתיב צפרשת שור או כזב בעלרת ועשיתם פעיר עזים אחד לחטאת ושני כזשים וגו' (ויקרא כג): שלא לשמן. שריק לשחטן לשם שלמי כזור ושחטן לשם עולה: לפני זמנו. קודם עלרת והם הופרשו לשם כזשי עלרת: הדם יזרק והזכר יאכל. לקיימא לן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים ליקרב ונאכלין אלא שלא עלו לזעלים לשם חובה: ואם היתה שבת לא יזרוק. שהרי אסור לזבל ולכלות היום ולא יאכל מן הזכר: ואם זרק. ולא נמלך: (כ"ז)

תוספות והביא כל צאן קדר בעזרה. ותימה הא אין מביאין חולין בעזרה ויש לומר דלאו דוקא בעזרה אלא בהר הבית: שכירתך פתוחה. פ"ה לשון כירה ממש ונראה דר"ל כמו ויכרה להם כירה גדולה (מלכים ב ו): נדרים ונדבות יוכיחו. פ"ה שמותר להדיוט במקום שמותרים להדיוט לעשות כל צרכו כגון ביום טוב אסורין ליקרב לגבוה אפילו שלמים וכל שכן עולות במאי קא מפלגי מר סבר נדרים ונדבות אין קרבין פרש"י ת"ק דאמר נדרים ונדבות יוכיחו ומר סבר אבא שאול נדרים ונדבות קרבין ביי"ט מדלא קאמר נדרים ונדבות יוכיחו והר"ר שמואל היה מפרש פירוש אחר נדרים ונדבות יוכיחו במקום שיש חלק להדיוט כגון שלמים ואסורי לגבוה כגון עולות במאי קמפלגי ת"ק סבר נדרים ונדבות קרבין ביום טוב מדקאמר במקום שמותר להדיוט כגון שלמים דהו נדרים ונדבות אלמא דס"ל לת"ק דנדרים ונדבות קרבין ביו"ט ואסורין לגבוה כגון עולה אבל אבא שאול דאמר ומה במקום שכירתך סתומה כו' משמע אפילו דשלמים אלמא דס"ל דנדרים ונדבות אין קרבין ביי"ט וקשה להאי פי' דבפי' אלו עוברין (פסחים דף מז. ושם) אמר בהדיא וסבר לה כאבא שאול דאמר לכם ולא לנכרים משמע אבל נדרים ונדבות קרבין ביי"ט מדלא מוקי ליה לומר לכם ולא לגבוה אלמא דסבירא ליה לאבא שאול דנדרים ונדבות קרבין ביי"ט לכ"נ כפי' ראשון: לכם ולא לנכרים. ב"ה נמי דרשי לכם ולא לגבוה למעוטי נדרים ונדבות כדפי' בפ"ק (דף יב. בד"ה השוחט) אלא נקט כותים וכלבים דפסיקא ליה: מאי בינייהו כגון שנטמא. וא"ת נימא דאיכא בינייהו כגון שנטמאו אימורים או שנאבדו דלרבא זריק הואיל ואיכא בשר ולרבה בר רב הונא לא זריק כיון שנטמאו האימורין ותי' הר"ר שמשון מקוצ"י דרבה בר רב הונא מודה להא דרבא דזורק את הדם על מנת להתיר באכילה דהוי צורך אוכל נפש ושמחת יום טוב אבל הוא מוסיף עליה דקאמר אפילו נטמא בשר זורק את הדם ע"מ

להקטיר אימורין לערב אבל קשה היאך יהא הבשר מותר באכילה הא אמר. התם אימורין כל כמה דלא מקטרי בשר לא מתאכיל דהא דהקטרת אימורין לא מעכבא הי"מ היכא דליתנהו שנטמאו או נאבדו אבל היכא דאיתנהו מעכבי ויש מתרצים דהכא מיירי שנטמאו או נאבדו ולא נהירא דאם כן לימא דאיכא בינייהו דהכל קיים דלרבא לא זרק ולרבה זריק ועוד דבסמוך משמע אע"ג דאיתנהו דקאמר כבשי עצרת וכי' הדם יזרק והבשר יאכל ואם היתה שבת לא יזרוק ואם זרק הורצה ע"מ להקטיר וכי' אלמא דמיירי דאיתנהו ואעפ"כ בי"ט הדם יזרק והבשר יאכל וי"ל דהכא הואיל ואין יכול להקטיר האימורין מבעוד יום הוי כאילו נאבדו או נטמאו : (תוספות)

רש"א והעמידן בעזרה. כלומר בעזרת ישראל, אצל בעזרת כהנים לא דהוי להו חולין בעזרה. ויש מפרקים שהקדישן לכל מי שיצוא וילצה להציא עולה. וזכרוסלמי (ה"ד) גרסינן (והעמיק) [והעמידן] בהר הבית. (רש"א)

א

-

כא

דף

הורצה על מנת להקטיר אימורין לערב אם זרק דיעבד אין לכתחלה לא בשלמא לרבא ניחא אלא לרבה בר רב הונא קשיא קשיא ואיבעית אימא שאני שבות שבת משבות י"ט : בעא מניה רב אויא סבא מרב הונא בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל מהו לשחטה בי"ט אמר ליה מותר אמר ליה וכי מה בין זה לנדרים ונדבות אמר ליה עורבא פרח כי נפק אמר ליה רבה בריה לאו היינו רב אויא סבא דמשתבח ליה מר בגויה דגברא רבה הוא אמר ליה ומה אעביד ליה אני היום [שיר השירים ב-ה](#) סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים ובעא מינאי מלתא דבעיא טעמא וטעמא מאי בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל מותר לשחטה בי"ט דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה אבל נדרים ונדבות אסור לשחטן בי"ט דכהנים כי קא זכו משלחן גבוה קא זכו : אמר רב חסדא בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל מותר לשחטה ביום טוב דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה עיסה חציה של נכרי וחציה של ישראל אסור לאפותה בי"ט דהא

אפשר ליה למפלגה בלישה מתיב רב חנא בר חנילאי עיסת כלבים בזמן שהרועין אוכלין ממנה חייבת בחלה ומערבין בה ומשתתפין בה ומברכין עליה ומזמנין עליה ונאפת ביי"ט ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח ואמאי והא אפשר ליה למפלגה בלישה שאני עיסת כלבים הואיל ואפשר לפייסן בנבלה ומי אית ליה לרב חסדא הואיל והא אתמר האופה מיי"ט לחול רב חסדא אמר לוקה רבה אמר אינו לוקה רב חסדא אמר לוקה לא אמרינן הואיל ומקלעי ליה אורחים חזי ליה השתא נמי חזי ליה רבה אמר אינו לוקה אמריי הואיל אלא לא תימא הואיל ואפשר אלא כגון דאית ליה נבלה דודאי אפשר לפייסן בנבלה: בעו מניה מרב הונא הני בני באגא דרמו עליהו קמחא דבני חילא מהו לאפותה ביי"ט אמר (ליה) חזינא אי יהבי ליה רפתא לינוקא ולא קפדי כל חדא וחדא חזיא לינוקא ושרי ואי לאו אסור והתניא מעשה בשמעון התימני שלא בא אמש לבית המדרש בשחרית מצאו [ר'] יהודה בן בבא אמר לו מפני מה לא באת אמש לבית המדרש אמר לו בלשת באה לעירנו ובקשה לחטוף את כל העיר ושחטנו להם עגל והאכלנום ופטרנום לשלום אמר לו תמה אני אם לא יצא שכרכם בהפסדכם שהרי אמרה תורה לכם ולא לעובדי כוכבים ואמאי הא חזי למיכל מיניה אמר רב יוסף עגל טרפה הואי והא חזי לכלבים תנאי היא דתניא [\[שמות יב-טז\]](#) אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם ממשמע שנאמר לכל נפש שומע אני אפילו נפש בהמה במשמע כענין שנאמר [\[ויקרא כד-יח\]](#) ומכה נפש בהמה ישלמנה תלמוד לומר לכם

רש"י הוראה על מנת להקטיר כו'. כלומר ויקטיר אימורין לערב ולא יקטירם היום: לכתחלה לא. הואיל ולא יאכל צקר היום: שאני שצות שצת. החמירו חכמים בצדריהם שצת מציום טוב: מה צין זה לנדר ונדבה. שחלין לו וחלין לגבוה ואסור לשוחטן מפני חלק גבוה: עורבא פרח. עורב הפורח למעלה הסיאו לדבר אחר: כי נפק. רב אויא: אמר ליה רבה צריה. דרב הונא לאבוה: לאו היינו כו'. ולמה דחיתו והלך לו בכלימה: אני היום סמכוני באשיקות. יו"ט הוא ודרשתי לרבים וחליתי מטורח הדרסה וקורא אני עלי סמכוני באשיקות הציאו לי סעודה ואסעוד: דבעיא טעמא. וכריך אני להרהר ולעיין צה: וטעמא מאי. סוגיא דגמרא הוא: כהנים משלחו גבוה קא זכו. בחזה ושוק וה"ה לצעלים צסאר הצקר כעבד הנוטל פרס מצית רבו נמלאת כל השחיטה לשם גבוה: חייבת בחלה. ללחם קרינא

זיה: ומערבין זה. ערוצי חרות להוליא מצתים לחצר שהצתים רשות לכל יחיד ויחיד והחצר רשות כולן ורכיכים ערוז להוליא כל אחד מציתו לחצר: ומשתתפים זה. שתוף קרי במצוי שהצירות הרבה פתוחין לו וכל חרות שבש"ס לפני הצתים ויוצאים דרך חצר לרשות הרבים או למצוי: ומצרכין עליה. המוליא: ומזמנים עליה. שלשה שאכלו כאחת: ונאפת צי"ט. משום חלק הרועים: ואדם יולא זה ידי חובתו בפסח. לילה הראשון של פסח שהוא מצוה לאכול מצה דכתיב בערב תאכלו מצות (שמות יב) ושאר הימים אם רצה לאכול שאר דברים בלא לחם הרשות בידו: לפייסן בנבלה. ונמאלת כולה נאכלת לאדם: ומי אית ליה הוליא. סוף סוף מפרנס הכלבים ממנה שהרי אין לו נבלה ומשום אסמכתא דהוליא ואילו היה לו נבלה קא שרית ליה: מיו"ט לחול. לאחר שסעד אפה דהא ודאי לחול הוא: בני צאגא. ישראל הדרים בכפרים: דרמו עלייהו קמחא דבני חילא. המלך הטיל עליהם לאפות ולבשל לבני חילו אנשי מלחמתו: כל חדא וחדא כו'. ופליג רב הונא אדרכ חסדא דאמר חליה של נכרי וחליה של ישראל אסור לאפותה: התימני מתמנת היה כדכתיב (סופטים טו) שמסון חתן התימני מתמנת: אמר. כלומר בין הערבים של יו"ט: בלשת. חיל גדול של גדודי נכרים שמחפשים וזולטין לשלול שלל: ילא שברכס. שנסתרתם בממון ילא ואבד בשביל הפסד עונש שתענשו על חילול יו"ט: ולא לכלבים לא גרסינן: והא חזי למיכל מניה. ולא יקפידו שהרי משלהן היה: היינו דקאמר ליה כו' לא גרס והכי גרס והא חזי לכלבים: תנאי היא. דאיכא תנא דאסר לכלבים: לכל נפש. אך אקר יאכל לכל נפש: (רש"י)

תוספות אב נדרים ונדבות כי קא זכו משלחן גבוה קא זכו. כהנים בחזה ושוק והישראל בבשר משלחן גבוה כעבד שנוטל פרס מרבו כן פרש"י ואפי' לרבי יוסי הגלילי דקאמר קדשים קלים ממון בעלים הן בב"ק (דף יב:) ואפי' לאחר זריקה קאמר דממון בעלים הם רק במתנות כהונה מ"מ אותו ממון זכה משלחן גבוה דהא עיקר הקרבן בשביל גבוה והלכך נהי דהוי ממון לקדש בו את האשה מ"מ כל העבודות לצורך גבוה הם עושים: עיסה חציה של נכרי וחציה של ישראל. ואם תאמר והאמר לעיל רבי שמעון בן אלעזר אומר ממלאה אשה תנור פת ואע"פ שאינה צריכה אלא לפת אחת מפני שהפת נאפית יפה בזמן שהתנור מלא ושרי לאפות ב"ט אפי' לכתחילה וכי תימא דאתיא לת"ק והא הלכתא כר' שמעון דמתיר ויש לומר דשאני התם דכל הפת של ישראל שהרשות בידו לאכול

כל אחד ואחד או זה או זה ועוד דלמא מקלעי ליה אורחים אבל הכא דחציה של נכרי אסור לאפותה ביי"ט : חזינן אי יהבינן לינוקא ולא קפדי כל חדא וחדא וכו'. פרש"י ופליגא אההיא דלעיל דרב חסדא דקאמר עיסה חציה של נכרי וכו' דאפשר למפלגה בלישה ואומר ר"י דלא פליגי דשאני עיסה דחציה של נכרי וחציה של ישראל דישראל מצי למפלגה ולאפות חלקו אבל הכא מיירי שהיה הקמח לבני חילא אלא שטורח אפייה הוה רמי אבני באגא הלכך לא היו יכולין ליקח כלל מן הקמח קודם האפייה לאפותו לצורך התינוק אבל אח"כ שאפו בשביל החיל אז לא קפדי וכן בעגל דבסמוך לא שייך אפשר למפלגיה שנתנו משלהם ומש"ה אם היו לוקחין ממנו היו מקפידין אם לא ע"י טורח הבשול כדרך מבשלים שאוכלין מעט מן הבשול להכי פריך אדרב הונא מהכא : הואיל ומקלעי אורחים וכו'. ותימה הא אמר בשבת פרק המצניע (דף צה. ושם) הרודה חלות דבש ביום טוב סופג ארבעים ואמאי לוקה לרבה דאמר הכא הואיל וכו' התם נמי נימא הואיל דמקלעי אורחים וכו' ואין לומר דשאני התם דאפשר לעשותו מעיי"ט דלענין אוכל נפש אין לחלק בין אפשר ללא אפשר כדפרישית בריש מכילתין (דף ג.) גבי רב יוסף דאמר משום פירות הנושרין ויש לומר דמיירי שהדביש הדבש ואינו ראוי לאכילה אלא לכתשישה דגמלי א"נ שתלש חלות דבש סמוך לחשכה ולא היה שהות אפי' באו אורחים לאכלן : (תוספות)

רשב"א אמר ליה וכי מה בין זה לנדריים ונדבות. קשיא לי ומנא ליה דרב הונא אסר נדריים ונדבות, דלמא כמאן דאמר קרבין ציום טוב סבירא ליה וקיימא לן נמי כוותיה. ויש לומר דרב אויא אליבא דמאן דאמר אין קרבין קא בעי ליה ולא היה התלמוד כריך לפרש דאיעביא אדעבר והקריב דסמוך לה קא סמיך ודבר הלמד מענינו הוא, ואי נמי משום דאהדר ליה מותר סתם ולא אמר ליה למאן דאמר נדריים ונדבות שרי משמע ליה דלכולי עלמא קאמר ליה דשרי. ומי אית ליה לרב חסדא הואיל וכו'. הוא הדין דהוה מצי למפרך ואפילו לרבה דאית ליה הואיל לכתחלה מי שרי, אלא דכיון דאקשי מדרב חסדא לרב חסדא לא חש לקושיא אחריתי. אלא אימא כגון דאית ליה נבלה. דודאי אפשר לפייסן צנבילה. ואיכא למידק דמכל מקום לצורך כלבים ואדעתא דכלבים הוא אופה, ויש לומר דהתירו כאן כמו שהתירו במסוכנת דאפשר לו לאכול כזית מצית שחיטתה (לקמן כה, א). כל חדא וחדא חזיא לינוקא ושרי ואי לאו אסור. פירש רש"י ז"ל דהאי דרב הונא פליג אדרב חסדא, וקשה קצת דאם כן הוה ליה למימר ופליגא דרב חסדא כדאמרינן לקמן ופליגא דרבי יהושע בן לוי, ובתוס' פירשו דלא פליגי דהא דרב הונא לא אפשר למפלגה בלישה דהא אי שקיל איהו חדא ריפתא לינוקא ולא אפי שארא ודאי קפדי בה. וקשיא לי דאם כן מנא לן דפליגא אדרבי יהושע בן לוי דאמר

אין מזמנין את הגוי ביום טוב, דלמא שאני ר' יהושע בן לוי דאפשר ליה למיפלג דאיבעי שקיל מקאת ושציק להו שארא ואי נמי אכל כולה סעודה דדידיה הוא, ויש לומר דכיון שזימנן כדלא איפשר למיפלגא לה [דמין]. עגל של לדקה (היא) [הוא]. ואפילו הכי שרי להציל ממונו צו דהכל עניים אכלו לדבר זה כיון שלא היה להן אחר, ולדידהו מיהו אסור באכילה דלגבי אכילה אינן עניים אכלו. ולדידי קשיא לי דאפילו לדקה מותר ללוותו ולשלם ומותר היה לכל אף על גב דבא לידי גבאי כדאיתא בפרק קמא דערכין (ו, א) דסלע לדקה מותר לשנותו כלומר ללוותו ולשלם. ויש לומר דהוא הדין דהוה מצי לאקשווי הכין כלומר הא אית להו ללוותו ולשלם וחזי לכלהו צין לעניים צין לעשירים ולמה יפדו עמנן במה (שנתן) [שניתן] לעניים, אלא דמילתא [גופיה] אקשי ואפילו לטעמי' הא חזי לעניים וכי אוקמי' בעגל טריפה איפרקה כולה מילתא ואי משום (דהוי) [דחזי] לכלבים תנאי היא, כך נראה לי. (רשב"א)

ב

-

כא

דף

לכם ולא לכלבים דברי רבי יוסי הגלילי ר"ע אומר אפילו נפש בהמה במשמע אם כן מה תלמוד לומר לכם לכם ולא לעובדי כוכבים ומה ראית לרבות את הכלבים ולהוציא את העובדי כוכבים מרבה אני את הכלבים שמזונותן עליך ומוציא אני את העובדי כוכבים שאין מזונותן עליך : אמר ליה אביי לרב יוסף ולרבי יוסי הגלילי דאמר לכם ולא לכלבים הני סופלי לחיותא היכי שדינן להו ביום טוב אמר ליה הואיל וחזו להסקה תינח ביבישתא ברטיבתא מאי איכא למימר אמר ליה חזו להיסק גדול תינח ביי"ט בשבת מאי איכא למימר מטלטלין להו אגב ריפתא כדשמואל דאמר שמואל עושה אדם כל צרכו בפת ופליגא דרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי מזמנין את הנכרי בשבת ואין מזמנין את הנכרי ביום טוב גזרה שמא ירבה בשבילו רב אחא בר יעקב אמר אפילו בשבת נמי לא משום שיורי כוסות אי הכי דידן נמי דידן חזו לתרנגולין דידהו נמי חזו לתרנגולין דידהו איסורי הנאה נינהו ולטלטלינהו אגב כסא מי לא אמר

רבא מטלטלין כנונא אגב קטמיה אע"ג דאיכא עליה שברי עצים התם לאו איסורי הנאה נינהו הכא איסורי הנאה נינהו: אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא ולהוי כגרף של רעי אמר ליה וכי עושין גרף של רעי לכתחלה: אדבריה רבא למר שמואל ודרש מזמנין את הנכרי בשבת ואין מזמנין את הנכרי ב"יט גזרה שמא ירבה בשבילו: מרימר ומר זוטרא כי הוה מקלע להו נכרי ב"יט אמרו ליה אי ניחא לך במאי דטריחא לן מוטב ואי לא טריחא יתירא אדעתא דידך לא טריחין: **מתני'** ב"ש אומרים לא יחם אדם חמין לרגליו אלא אם כן ראויין לשתיה וב"ה מתירין עושה אדם מדורה ומתחמם כנגדה: **גמ'** איבעיא להו האי מדורה מאן קתני לה דברי הכל היא ושני להו לבית שמאי בין הנאת כל גופו להנאת אבר אחד או דלמא ב"ה קתני לה אבל ב"ש לא שני להו ת"ש ב"ש אומרים לא יעשה אדם מדורה ויתחמם כנגדה וב"ה מתירין: **מתני'** שלשה דברים רבן גמליאל מחמיר כדברי ב"ש אין טומנין את החמין לכתחלה ביום טוב ואין זוקפין את המנורה ביום טוב ואין אופין פתין גריצין אלא רקיקין אמר רבן גמליאל מימיהן של בית אבא לא היו אופין פתין גריצין אלא רקיקין אמרו לו מה נעשה לבית אביך שהיו מחמירין על עצמן ומקילין לכל ישראל להיות אופין פתין גריצין וחררין: **גמ'** היכי דמי אי דאנח עירובי תבשילין מאי טעמא דב"ש ואי דלא אנח עירובי תבשילין מאי טעמא דב"ה אמר רב הונא לעולם אימא לך שלא הניח עירובי תבשילין וכדי חייו שרו ליה רבנן ורב הונא לטעמיה דאמר רב הונא מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת אחת ומבשילין לו קדרה אחת

ה"י סופלי. גרעיני תמרין: היכי שדינן להו. כיון דלאדם לא חזו ומאכל לבהמה לא משתרי אסירי בטלטול: עושה אדם כל לרכו צפת. ומטלטל ע"י הפת ולא חיישין לזיוון לאוכלין: ופליגא דרבי יהושע בן לוי. הא דרב הונא דלעיל דאמר אי כי יהבינן רפתא לינוקא כו': שיורי כוסות. של יין ששרה בהן פתו ומטלטלן השמש להאניע הכוס: דידן נמי. הא לא חזו דמאיסי: כנונא. כלי שמשימים בו הגחלים: אגב קטמיה. שהיינו לריכין לאפרו והוכן מע"ש לכסות רוק או לואה: ואע"ג דאיכא עליה שברי עצים. ללא חזו מטלטל להו עם כנונא: הכא איסורי הנאה נינהו. ומוקאי טפי: ולהוי כגרף של רעי. שמותר לטלטלו ולפנותו לאשפה מחמת מאוס כדאמרין בפרק בתרא (דף לו:): וכי עושין גרף של

רעי לכתחילה. נהי דכי איתיה קמן מסלקינן ליה אצל לאתויי קמן או למיזל אנן לגביה כי היכי דנמאס עלן ונסלקיה מי פרי: מתני' לא יחס אדם חמיון. לרחוץ רגליו אוכל נפש התיר הכתוב ולא להצעיר אור בצביל רחילה: מדורה. היסק גדול: גמ' הנאת כל גופו. דמיא לאוכל נפש: מתני' ג' דברים כו'. מפ' טעמא בגמרא: אין זוקפין. משמע אם נפלה מנורה של מתכת אין זוקפין ומשיצין אותה: פתין גרילין. ככרות עצים משום טרחא: חררין. שאופים על הגחלים: גמ' (כ"ז)

תוספות **לכם** ולא לכלבים דברי ר' יוסי הגלילי. אומר הר"ר שמואל מאייבר"א בשם אחיו הר"ר משה דהלכה כר' יוסי הגלילי ואף ע"ג דקיימא לן דהלכה כרבי עקיבא מחברו דהא אשכחנא סתמא דמשנה כותיה במס' חלה (פ"א מ"ח) בההיא דמייתי לעיל עיסת כלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה נאפית ביום טוב ודוקא בזמן שהרועים אוכלין ממנה הא לאו הכי לא והכי איתא (בספרי) בהדיא אבל אין הרועים אוכלין ממנה אין אופין אותה ב"ט: הני סופלי לחיותא היכי שדינן. ואם תאמר מאי מספקא ליה דאמאי היה לו לאסור אי משום טרחא מהא לא משני מידי דמה בכך משום דחזיא להסקה והאיכא טרחא יתירא ואי בעי לאסורו משום מוקצה דאית להו דמאכל לבהמה מוקצה הוא לא היא דאם כן תיקשי היאך אנו נותנין תבן לבהמה ועוד תנן מטלטלין שער של אפונים הואיל שהוא ראוי למאכל בהמה ועוד דאמר בשר תפוח מטלטלים אותו מפני שהוא ראוי למאכל כלבים ויש לומר דהני גרעיני תמרה אינן ראויין לבהמה אלא על ידי תקון גדול לחתכן ומדרבנן הוא מלאכה ומ"מ ראויין כמו שהם על ידי הדחק והואיל ואינן ראויין להיות עיקר מאכל בהמה אלא על ידי תקון גדול היכי שדינן להו למאן דדריש לכם ולא לכלבים משום דהוא מלאכה ומשני דמותרין לטלטל ליתנם לחיות מפני דחזו להסקה: עושה אדם כל צרכו בפת. ותימה דאמר בשבת (דף קמב:) דלא אמרו היתר ככר או תינוק אלא למת בלבד ויש לומר בדבר שיכול לעשות מבעוד יום אמר התם דלא אמר היתר אלא למת בלבד אבל הני סופלי לא היה יכול לעשותם מערב יו"ט: כנונא אגב קטמיה אף על גב דאיכא עליה שברי עצים. וא"ת מאי מייתי מהכא דלמא שאני הכא שיש בו דבר המטלטל כגון קטמא שראוי לכסות בו צואה או רוק אבל בלא קטמא לא שרי משום דהוי בסיס לדבר האסור וא"כ הכא בכוס שיש בו דבר שאסור לטלטלו לא ויש לומר דה"נ מדמה שבכל אחד יש בו חדא לטיבותא וחדא לריעותא והכא הכוס שרי לטלטל ומה שיש בתוכו אסור וגבי כנונא יש בתוכו דבר המותר והכנונא עצמו אסור לטלטל דמלאכתו לאיסור וה"פ כי היכי דמטלטל כנונא אגב קטמא הכי הוה לן לטלטל השירין עם הכוס ואין נראה דלפום רהיטא משמע דהא דקאמר מטלטלין כנונא אגב קטמיה לאו מכח הקטמא אלא היינו לצורך גופו ולצורך

מקומו ולא דמי לכוס ואם כן אף כי הוי מלאכתו לאיסור שרי לטלטל אלא נראה דטיבותא דכוס הוי משום דשיורי כוסות גריעי טפי וראויין להתבטל אגב הכוס כמו שברי עצים אגב קטמא ור"ת פי' דלא מקרי בסיס לדבר מועט שאינו נקבע כגון שברי עצים ושיורי כוסות ודאמרינן דבעינן קטמא היינו משום שמטלטל שברי עצים תוך הכנונא והיה לו לנערם אבל אי איכא קטמא לא היה יכול לנערם שלא יפול הקטמא וכ"ש שיורי כוסות אף על גב דליכא היתר עמהן מ"מ שרו לטלטל אגב כסא לפי שאי אפשר לנערם: לא יחס אדם חמין אא"כ ראויין לשתיה. וא"ת מאיזה טעם שרו ב"ש ואפילו ראויין לשתיה הא לית להו מתוך וי"ל דמיירי כגון ששותה ומרבה לרחוץ רגליו והכי איתא בהדיא בירושלמי דלבי"ש צריך לשתות מהן וב"ה מתירין ודוקא לרגליו אבל לכל גופו מודה דאסור דדבר השוה לכל נפש בעינן וזה אינו ראוי אלא לבני אדם מעונגין אבל ידיו ורגליו שוה לכל נפש: (תוספות)

הש"א ולרבי יוסי הגלילי דאמר לכס ולא לכלבים הגי סופלי לחיותא היכי שדינן להו ביום טוב. ואם תאמר מאי קושיא (אפיל) אף על גב דאין נפס בהמה במשמע להתיר מלאכה דאורייתא מכל מקום טלטול שרי דכיון דראוי למאכל בהמה מטלטלין אותן, ותדע לך דהא אפילו בשבת מחתכין את הדלועין לפני הבהמה (שבת קנו, ב) ומתירין פקיעי עמיר [לפני בהמה] (שם קנה, א) ומטלטלין את [הלוף] מפני שהוא מאכל לעורבים (שם קכו, ב) ושברי זכוכית מפני שהוא מאכל לנעמיות (שם קכח, א). ותיראו בתוס' דהגי סופלי לחיותא קשין הן ואינן מאכל לבהמה אלא על ידי שחיקה ששוחקין אותן קלת, אלא שעל ידי הדחק הן אוכלין אותן לפעמים בלא [שחיקה] ולפיכך לר' עקיבא דאמר נפס בהמה במשמע שוחקין ונותנין לפניהם, אבל לר' יוסי אי אפשר משום דשחיקה תולדה דטוחן ומלאכה דאורייתא היא וכיון שכן אף הן בלא שחיקה אינן מאכל בהמה ואסירי לטלטל. מטלטלין להו אגב ריפתא. כלומר: אותן שנפלו על הפת אבל ליתן על הפת לכתחלה לא לטלטולי נמי לתת אותן על הפת מי שרי ליה. ואם תאמר דהא קיימא לן דלא אמרו (כבר) [ככר או תינוק] אלא למת בלבד (שבת קמב, ב), ועוד דהא אמרינן בשבת פרק נוטל (שם) אביי מנח כפא אחיפי ומטלטל להו רבא יהיב סכינא [אבר יונה] ומטלטל ליה, ואמר רב יוסף כמה חריפא שמעתא (דדחיקי) [דלרדקי] אימור דאמור רבנן בשוכח לכתחלה מי אמור, ואם כן היאך התיר כאן רב יוסף גופיה לזרוק על הפת לכתחלה כדי לטלטל. ותיראו בתוס' (ד"ה עושה) דשאני הכא שאי אפשר לעשות הטלטול מאתמול. ועוד יס' לומר דהתם שאני שמטלטל האיסור ממש על ידי ההיתר שעל גביו אבל הכא שמטלטל ההיתר בעלמו אלא שהאיסור ניטל (עלמו)

[עמו] שרי ואפילו לכתחילה נמי. [ואם תאמר] והא אפילו כשמטלטל ההיתר ממש כיון
לדפטר לנער האיסור היכי שרי, והא תנן (קמא, ב) נוטל אדם כלכלה והאבן בתוכה,
ואוקימנא בכלכלה מלאה פירות וצפירי דמיטנפי דלא אפטר לנעורי הא אפטר לא,
ותנן נמי (קמב, ב) מעות שעל הכר מנער את הכר והן נופלין מאליהן, יש לומר דהתם
כשצריך לגופו אבל צריך למקומו מטלטלן ועודן עליו. כדשמואל דאמר שמואל עושה
אדם כל צרכיו צפת. הוא הדין דהוה מצי למימר מטלטל להו אגב (פרירי) [פתורא],
אלא דאגב אורחיה קא משמע לן דאיתא לדשמואל דלא ממאנים מיהא וכדמשמע נמי
בפרק (כילד מצרכין) [שלשה שאכלו] (ג, ב). ולטלטינהו אגב כסא מי לא אמר רב
נחמן וכו'. כתבתיה בשלהי כירה בשבת (מ"א א, ד"ה הוה) בס"ד. וכי עושין גרף של
רעי לכתחלה. פירש רש"י ז"ל נהי דכי איתא קמן מסלקין, אבל לאתויי קמן או למיזל
גביה כי היכי דנמאס עלן ונסלקי מי שרי. ואיכא למידק דהא אמרינן לקמן באידך
פירקא (לו, ב) [בי ריחיא] דאביי [דליף] אתא לקמיה (דרבא) [דרבה] אמר ליה זיל אמטי
פוריך להתם כי היכי דלהוי גרף של רעי ואפיק יתיב אביי וקא קשיא ליה וכי עושין
גרף של רעי לכתחלה אדהכי והכי נפל (הסיא) [בי ריחיא דאביי] אמר תיתי לי על
דעברי אדמר, אלמא שרי למיזל גביה כי היכי דנהוי גרף של רעי, ויש לומר דשאני
התם דאיכא פסידא. והא דאמרינן נמי (שבת קמג, א) רב הונא צריה דרב יהושע עביד
להו כגרף של רעי, פירוש לגרעינין כשהיו לפניו היו נמאסים בעיניו וזרקן כדאיתא
בפרק נוטל, התם נמי כיון שלא היה יכול לסלקן מאתמול איז זה גרף של רעי לכתחלה.
גזירה שמה ירבה בשבילו. פירוש: בקדרה לפני עצמה, הא באותה קדרה היה מותר
אלא משום שמה ירבה בקדרה לפני עצמה אסור, ואף על גב דקיימא לן כרבה דאית
ליה הואיל ואפילו אם ירבה בשבילו בקדרה לפני עצמה ליכא איסורא דאורייתא הואיל
ואי מקלעי ליה אורחים חזי ליה וא"נ (חזינן) לדידיה נמי חזי ליה כיון דלא אכל ומדרבנן
בלחוד הוא דאסור, אפילו הכי אסור גזירה שמה ירבה בשבילו דברים האסורים דליכא
הואיל וכולה חדא גזירה היא. ולענין פסק הלכה קיימא לן כמאן דאמר לכם ולא לגוים
דהא בית הלל אית להו הכין לעיל (כ, ב) ור' יוסי הגלילי ור' עקיבא הכי סבירא להו
וכן ר' יהודה בן בבא ואמוראי נמי כרב חסדא וריב"ל ורבא כלהו נמי סבירא להו הכין
וההוא דרב הונא פליגא אכולהו אמוראי דאמרי איז מזמנין את הגוי ציו"ט, ופסק גם
כן כהיא דרב הונא ודבר תימא הוא דהא אמרינן בגמרא דפליגן והיכי מזכי שטרא
לבי תרי, ושמה בספרי הרב ז"ל ל"ג ופליגא דריב"ל ועבדי לה לר' יהושע מימרא באנפי

נפשיה, והוי טעמא דריב"ל משום דהוה ליה כמאן דאפשר למיפלג דהא חי צעי לא אפי' ולא מבשל להו כלל דמדעתא דנפשיה מזמן להו. ואיכא למידק הני עבדי היכי מבשלינן להו, ואפילו בקדרה שלנו היאך מרבין בשבילן והא איכא משום דריב"ל. ויש לומר דצבישול ליכא למיחש שאין דרך לרבות בשבילו בקדרה אחרת ולבשל להם, דמזומנים שאדם רוצה להתכבד בהם הוא דאיכא למגזר משום דמלתא דשכיחא היא הא בשביל עבדיו ושפחותיו לא שכיחא, ואפילו עבד להו קדרה בפני עצמה אינהו גופייהו (שכח) [שכיח] דמבשלי להו ולא שכיח דמבשל להו ישראל, ולענין פת נמי אפשר בדאית ליה מידי דאפשר לפרנסן ביה וכדאמרינן לעיל גבי עיסת הכלבים. ומן הטעם הזה אפשר שיך להתיר אפילו בגוי המתלזה עם ישראל קודם יום טוב ומזונותיו על ישראל. ולענין כלבים פסק הרי"ף ז"ל כר' יוסי הגלילי דאסר משום דהוה ליה סתם במתניתין דפרק קמא דחלה דעיסת הכלבים דמייתי לעיל ומחלוקת בצרייתא, וקיימא לן כסתם מתניתין. והר"ז ז"ל הקשה עליו מדאמר ליה אבוי לרב יוסף ולר' יוסי הגלילי הני סופלי לחיותא היכי שדינן להו ביו"ט ואצטרך לשנויי בשנויי דחיקי ודלא כהלכתא, ובהדיא תנן (שבת קנו, ב) מחתכין את הגבלה לפני הכלבים אפילו בשבת ואין לריך לומר ביו"ט ונותנים מזונות לפני בהמה בשבת והרבה משניות ששנינו בשבת דכל מאכל בהמה מטלטלין אותרו בשבת וכל שכן ביו"ט והיאך דוחין משניות אלו מפני משנה יחידית עיסת הרועים. ועוד דאפשר דבהוא אפילו ר' עקיבא מודה, הואיל ואפשר להו לכלבים בעיסה לא נאפה להם שלא לצורך. ואין דבריו מחוורים, דאדרבה מדשרינן בשבת ודאי הדבר מוכרח דאינו תלוי במחלוקתן של ר' יוסי הגלילי ורבי עקיבא דמי איכא מאן דשרי אוכל נפש בשבת ולא [יעלה] על דעת לאסור לתת מזונות לפני בהמה בשבת והיכי אקשינן ליה אבוי הכא שבת מאי איכא למימר, ועוד דהא בית הלל אית להו לכס ולא לגוים לכס ולא לכלבים כדאיתא לעיל בצרייתא, ואינהו אית להו מסלקין מעל השלחן עצמות וקליפין וכל דבר שהוא ראוי לבהמה (קמג, א). והא דאמר ליה אבוי לרב יוסף הכא בשמעתין הני סופלי לחיותא היכי שדינן, כבר כתבנו למעלה משם רבותינו הגרפתים ז"ל הני סופלי לא חזו למאכל בהמה בלא שחיקה. והרמב"ן (נראה) [גר"ן] כתב דאבוי משום דנולדין נינהו קא צעי מיניה מדרב יוסף, וכגון תמרים שאכלן ביו"ט והכי קאמר בשלמא לר' עקיבא דאמר נפש בהמה במשמע כיון שהתמרים מוכנים למאכל אדם מערב יו"ט מוכן לאדם מוכן לכלבים שהרי מוכנים הם לצורך אוכל נפש ולצורך נפש בהמה לצורך אוכל נפש והרי הן כאלו הכיין אף לכלבים שהרי דבר זה הוכן

סתם לאוכל נפש והראוי לאדם ולאדם לבהמה לבהמה, אלא לר' יוסי הגלילי
לאמר אין במשמע נפש בהמה הראוי לו לאדם מוכן ושאינו ראוי אלא לכלבים אינו
בכלל הכנה שזה מוכן לאוכל נפש וזה אינו אוכל נפש והיכי מטלטלין, ופרקיין הואיל
וחזו להסקה שכיון שהוכנו לאורך אדם מוכנים הן אף להסקה שאף היא אורך אוכל נפש
היא, ולא סבירא ליה לרב יוסף למיסר בהסקה משום דמעיקרא מיכסו והשתא מיגלו
אלא סבר ליה כיון דמעיקרא גרעינין [והשתא גרעינין] שרי, ובפרק במה מדליקין (כט,
א) לא איפשט בגמרא אי רב(א) קבלה אי לא קבלה ואף על גב דפשיטא לן (שבת מד,
ב) דרב סבר במוקלה כר' יהודה. ומיהא אנון כיון דקיימא לן ביו"ט כר' יהודה לאמר
(שם כ"ט, א) (אין) מסיקין בתמרים אכלן אין מסיקין בגרעיניהן שמעינן מינה דליתא
לדרב יוסף ולא מטלטלין להו ולא שדינן לחיותא ביומא טבא כדליתא התם בפרק
במה מדליקין, ובשבת מטלטלין להו לאותן שעומדים למאכל בהמה בלא ריפתא
וכדקיימא לן כר"ש בשבת דלית ליה מוקלה ולא נולד, ודלא קיימי למאכל בהמה לא
מטלטלין להו אלא אגב ריפתא אי נמי אגב (ליקנא) [לקינא] דמיא מטלטלין להו
כדליתא בפרק נוטל (קמג, א). והא לאמר ליה אביי לרב יוסף היכי שדינן, לאו קושיא
היא ממה שנהגו כבר אלא שאלה היא היאך נשדי להו לר' יוסי הגלילי כדקאמר לי
התינח י"ט שבת מאי איכא למימר ואמר ליה מטלטלין להו אגב ריפתא, ואי מעשים
בכל יום קאמר ליה דמטלטלי להו אגב ריפתא מאי קא מהדר ליה דעבדינן הכי אלא
הלכה למעשה קא בעא מיניה למכאן ולהבא, ולית הילכתא כרב יוסף אלא כדקא סלקא
דעתיה דאביי דלר' יוסי הגלילי אסור. מתני': לא יחם אדם (מים) [חמין] לרגליו אלא
אם כן ראויין לשתייה וכו'. פירוש: לאו למימרא שאם היו מים יפים וראויים לשתייה
שיהא מותר להחם לרגליו דהא טעמא דבית שמאי משום דלית להו מתוך שהותרה
הבערה לאורך, אלא הכי קאמר אלא אם כן ראויין לשתייה ושהחם לשתייה ואם הותר
רוחץ בהם רגליו, וכדתניא לעיל (יוז, א) ממלא נחתום חבית של מים אף על פי שאינו
כריך אלא לקיתון אחד. ומיהא בירושלמי (ה"ה) איכא לישנא אחרינא (כיון) [כאן] דמפרש
לה בראויין לשתייה ממש אף על פי שלא שתייה מהם, דגרסינן התם על מתניתין דהכא
פתר ליה תרין פתרין על דעתיה דבית שמאי והוא שתייה מהן על דעתיה דבית הלל
והוא שיהיו ראויין לשתייה וכו', פתר לה פתר (אחרון) [אחרון] על דעתיה דבית שמאי
והן שראויין לשתייה על דעתיה דבית הלל ואפילו אין ראויין לשתייה. גמרא: בית שמאי
אומרים לא יעשה אדם מדורה להתחמם כנגדה ובית הלל מתירין. ומיהא שמעינן דבית

שמאי ובית הלל במתוך שהותרה הבערה לאורך פליגי, והא דפליגי [אמוראי] צפרקא
קמא גמרא אין מוסיאין את הקטן (יב, א) אי פליגי במתוך שהותרה הוצאה לאורך או
לא, הכי קאמר מהא לא תשמעיניה אלא (דהכי) [דהכא] שמעינן לה, ודכוותה איכא
טובא בגמרא וחדא מינייהו בעירוזין בשלהי כל גגות (אה, א) גשרים המפולסין. אלא
דקשיא לי קאת הא דאמר ליה ר' יוחנן לההוא דתני קמיה (ביצה יב, א) המבשל גיד
הנשה ביו"ט לוקה חמש פוק (קרי) [תני] לצרף הבערה ובישול אינה משנה ואם תמצא
לומר [משנה] בית שמאי היא דאמרי לא אמרינן מתוך שהותרה הוצאה לאורך הותרה
נמי שלא לאורך אבל לבית הלל דאמרי מתוך שהותרה לאורך הכא נמי מתוך שהותרה
הבערה לאורך הותרה נמי שלא לאורך, למה ליה לרבי יוחנן למימר כי היכי דאמרינן
מתוך שהותרה הוצאה אמרינן נמי מתוך שהותרה הבערה, לימא אבל לבית הלל הא
אמרי מתוך שהותרה הבערה לאורך הותרה נמי שלא לאורך דהא אמרוה הכא בהדיא.
ויש לומר דברייתא לא שמיע להו מי שלא הניח ערוזי תבשילין אופין לו פת אחת
וכו'. כלומר ואין צריך להקנות קמחו לאחרים דלא אמרו (לעיל יז, א) צריך להקנות
קמחו לאחרים אלא כשאופין לו בריוח אבל בצמאום כדי חייו שרי. והלכה היא דהא
תנא בצרייא הא נמי דסבירא ליה הכין (ולא) [ולכא] אמורא דפליגי עליה, וקא פסקה
הרז"ה ז"ל ואף על פי שלא כתב הרי"ף ז"ל בהלכות. ומסתברא מדקתני אופין וכולין
לו דדוקא אחרים עושין לו אבל הוא עצמו אינו עושה, והא דקתני במתניתין אין טומנין
את החמין לכתחילה ביום טוב אין טומנין אפילו על ידי אחרים קאמר, אבל בירושלמי
(ה"א) משמע דאף הוא כולה לעצמו, דגרסינן התם לא עירב ולא עירבו לו אחרים, רבי
יחזק אומר כולה לו דג קטן רב הונא אמר מחמם לו חמין שמואל אמר מדליק לו את
הנר, מדאמרינן מדליק ולא אמרינן מדליקין משמע דאף הוא עצמו מדליק לעצמו.
מיהא דקתני ומדליקין לו את הנר. איכא למשמע דאף הדלקת הנר צריכה עירוב וצריך
לומר צדין יהא שרא לנא לאדלוקי שרגא, וכן כתב הרב (בהלכות) [בעל הלכות]. ויש
אומרים דאינו צריך אלא הכא סדורא דשלחנו הוא דנקט, ומיהו למעשה שפיר דמי
לאחמורי ולמימר הכין. (רשב"א)

ומדליקין לו את הנר משום רבי יצחק אמרו אף צולין לו דג קטן תניא נמי הכי מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת אחת וטומנין לו קדרה אחת ומדליקין לו את הנר ומחמין לו קיתון אחד ויש אומרים אף צולין לו דג קטן רבא אמר לעולם שהניח ושאני הטמנה דמוכחא מלתא דאדעתא דשבתא קעביד איתיביה אביי חנניה אומר בית שמאי אומרים אין אופין אלא אם כן ערב בפת ואין מבשילין אלא אם כן ערב בתבשיל ואין טומנין אלא אם כן היו לו חמין טמונין מערב יו"ט הא היו לו חמין טמונין מיהא עביד ואע"ג דמוכחא מלתא דאדעתא דשבת קעביד אלא אמר אביי כגון שערב לזה ולא ערב לזה וחנניה היא ואלביא דב"ש: ואין זוקפין את המנורה: מאי קא עביד אמר רב חנינא בר ביסנא הכא במנורה של חליות עסקינן דמחזי כבונה דב"ש סברי יש בנין בכלים וב"ה סברי אין בנין בכלים ואין סתירה בכלים עולא איקלע לבי רב יהודה קם שמעיה זקף לה לשרגא איתיביה רב יהודה לעולא הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר והמסתפק ממנו חייב משום מכבה א"ל לאו אדעתאי: אמר רב קנבא שרי: בעא מיניה אבא בר מרתא מאביי מהו לכבות את הנר מפני דבר אחר אמר לו אפשר בבית אחר אין לו בית אחר מאי אפשר לעשות לו מחיצה אין לו לעשות מחיצה מאי אפשר לכפות עליו את הכלי אין לו כלי מאי אמר ליה אסור איתיביה אין מכבין את הבקעת כדי לחוס עליה ואם בשביל שלא יתעשן הבית או הקדרה מותר אמר ליה ההיא רבי יהודה היא כי קאמינא אנא לרבנן בעא מיניה אביי מרבה מהו לכבות את הדלקה ביו"ט היכא דאיכא סכנת נפשות לא קא מבעיא לי דאפילו בשבת שרי כי קמבעיא לי משום אבוד ממון מאי א"ל אסור איתיביה אין מכבין את הבקעת כדי לחוס עליה ואם בשביל שלא יתעשן הבית או הקדרה מותר ההיא רבי יהודה היא כי קאמינא אנא לרבנן בעא מיניה רב אשי מאמימר מהו לכחול את העין ביו"ט היכא דאיכא סכנה כגון רירא דיצא דמא דמעטא וקדחתא ותחלת אוכלא לא מבעיא לי דאפי' בשבת שרי כי קמבעיא לי סוף אוכלא ופצוחי עינא מאי א"ל אסור איתיביה אין מכבין את הבקעת ושני ליה כדשנין אמימר שרי למכחל עינא מנכרי בשבתא איכא דאמרי אמימר גופיה כחל עינא מנכרי בשבתא אמר ליה רב אשי לאמימר מאי דעתיד דאמר עולא בריה דרב עילאי כל צרכי חולה עושין

ע"י נכרי בשבת ואמר רב המנונא כל דבר שאין בו סכנה אומר לנכרי ועושה הני מילי היכא דלא מסייע בהדיה אבל מר קא מסייע בהדיה דקא עמיץ ופתח אמר ליה איכא רב זביד דקאי כותך ושניי ליה מסייע אין בו ממש אממר שרא למכחל עינא ביו"ט שני של ראש השנה אמר ליה רב אשי לאמימר והאמר רבא מת ביום טוב ראשון יתעסקו בו עממין ביום טוב שני יתעסקו בו ישראל ואפילו בשני ימים טובים של ראש השנה

ר"י שערב לזה ולא ערב לזה. אפה ובקל מצעוד יוס לקס ערוב ולא טמן חמין: צמנורה של חליות. וכסנפלה נפרדו חליותיה: יס תורת בנין בכלים. וזונה חייב בכל שהוא: אין תורת בנין בכלים. ואינו חייב אלל אם כן עשה צו מלאכה כגון ממחק או מחתך או אורג או תופר שהן אצות מלאכות לעצמם אבל חזרת חליות שאין בה אלל מקום בנין אין זונה אלל צצתים ואלהלים: קס שמעיה. דעולא: זקף לשרגא. שהיה רואה קיסתלק השמן לאחוריו ולא ימשך אחר הפתילה ותכזה: שרגא. נר של חרס קרויזו"ל בלע"ז: הנותן שמן צנר. בצצת: המסתפק. הנוטל ממנו ואוכל: חייב מקום מכזה. וכזוי צי"ט לא אשתרי: לאו אדעתאי. עשה השמש מה שעשה: קנבא. למחוט ראש הפתילה שנעשה פחס שקורין מוקיי"ר בלע"ז: מפני דבר אחר. לשמש מטתו: לעשות מחילה. בסדין: בקעת. אישטיל"א: כדי לחום עליה. שאין כזוי זה אורך י"ט ואני שמעתי דהוי ליה סותר ע"מ לצנות צמקומו מותר אלמא לאורך יוס טוב שיהנה היום שרי: ר' יהודה. דאמר לקמן מכסירי אוכל נפש שרו ודריש יעשה לכם לכל כרכיכם והאי נמי כרכיכם הוא וכן תשמיש ואנא דאסרנא כרבנן דדרשי הוא לצדו: איתיביה רב. ואין כך עשון בית גדול מן הדלקה ואורך י"ט הוא לכבותה שלא יצטרך ליטב צצרב ובגשמים: למכחל עינא. לקום צו כחול לרפואה: רירא. שעושה ריר ציב"א והוא שקורין קליד"ה בלע"ז שהוא עושה ריר שמגליד תמיד: דיאל. פי' שנוקב כמו מחט כמו דץ ציה מידי (חולין דף אג:): דמא. שנקנ"ר: דמעתיא. מדמעתיא תמיד: קדחתא. לשון קדחה בצפי (דברים לב) שורפת והוא שקורין איתקלפיישו"ן: תחלת אוכלא. תחלת החולי של כל אלו דאפילו בצצת שרי כדאמרינן צמסכת ע"ז (דף כח:): שוריני דעינא בצובנתא דלצא תלו: סוף אוכלא ופלאחי עינא. שקרוב להתרפאות הוא ואינו כוחל

אלא להגיה מאורו: איתיביה בקעת. שמותר להנחת הגוף שלא יתעשן: כדשנין. רבי יהודה היא לאמר לכל לרכיכס: עמיץ ופתח. סוגר ופותח ריסי עיניו להכניס הכחול: איכא רב זבד. שהיה מקסה לי כמותך: ושניי ליה. ופרקתי לו: מסייע אין זו ממש. מי שאינו עושה מלאכה ממש אלא מסייע מעט כי האי וכלאו הוא מתעבדלא אין זו ממש והכי אמר במסכת שבת בהמלניע (דף אג.) גבי זה יכול וזה אינו יכול יכול חייב ושאינו יכול פטור ואע"ג דקמסייע בהדיה מסייע אין זו ממש: (רפ"י)

תוספות ומדליקין לו נר. מכאן משמע שצריך להזכיר בברכת עירובי ' תבשילין יהא שרי לבשולי ולאפויי ולאדלוקי וכו' ואם בשביל הדלקה לא התנה משמע הכא דיהא אסור להדליק לו רק נר א' מדחזינן דהוצרך להזכיר אדלוקי הנר משמע דאסור למי שלא הניח להדליק לו רק נר אחד: **ובית** הלל סברי אין בנין וסתירה בכלים. וא"ת והא בשבת (דף מו.) במנורה של חליות כ"ע לא פליגי דאסור וי"ל דהתם מיירי בשבת והכא מיירי ביי"ט ולא החמירו חכמים הואיל ואין בנין בכלים אי נמי י"ל דהתם מיירי שכולה של חליות ומפרקין אותה אברים אברים אבל הכא מיירי שאין חסר כאן רק להקימה קצת ואינה בעלת אברים דכולה מחוברת היא. : **והמסתפק** ממנו חייב משום .. ' מכבה. אינו ר"ל מפני שממהר כבוי דלא הוי אלא גרם כבוי וגרם כבוי ביום טוב שרי אע"פ שממהר כבוי ובשבת נמי אינו חייב אלא היינו טעמא הואיל דבאותה שעה שהוא מסתפק ממנה מכבה קצת ומכסה אורו דלא יכול לאנהורי כולי האי כי איכא שמן מועט בנר ולכך נראה ככבוי ומכאן יש להתיר קנדיל"א של שעה גדולה לחתוך למטה ממנה כיון דבשעה שחותך אותה אינו מכחיש מאור שלה כלל אע"ג שהוא גורם לגרום כבוי שרי ודוקא לחתוך אותה באור אבל בסכין אסור אליבא דכולי עלמא דאמר לקמן במתני' (דף לב.) חותכה באור בפי שתי נרות: **קנבא** שרי. פי' רש"י מוקייר בלעז למחוט ראש הפתילה ועושה פחם ולא נהירא דלקמן פרק המביא (דף לב:) קרי ליה מוחטין את הנר מאי מוחטין עדויי חושכא ולא קאמר הכא כי ההיא לישנא דהתם לכ"נ דתרי חטויי יש אחד בשעה שדולק והיינו ההוא דלקמן ויש אחד לאחר שכבה שמתקנין אותה כדי שידליק מהר ומסיר הפחם שבראש הפתילה ובכך נוחה כשידליק אותה והיינו ההוא דהכא דשרי: **אין** מכבין את הבקעת וכו'. מכאן יש למחות את הנשים שרגילות להסיר הפתילה מתוך השמן כשהיא דולקת ומשימין אותה על הקרקע וכן שלא לכסות את האור ומה שנהגו העולם להדליק הנר מי"ט לחברו ואין מדקדקין אם הוא לילה ולעיל פירשתי דהוי הכנה ואין י"ט מכין לחבירו י"ל דאע"ג שאינו לילה מ"מ הוא סמוך לחשיכה ואף באותו יום צורך הוא אותה הדלקה: **ההיא**

רבי יהודה היא. דאית ליה לכל צרכיכם ואנן עבדינן כרבנן ואם תאמר והא אנן פסקינן לקמן הלכה כר' יהודה וי"ל דמסיק עליה ואין מורין כן אי נמי י"ל דהא דשרינן מדרשה דלכם היינו דוקא בדבר שהוא אוכל נפש אבל בדבר שאינו אלא לתשמיש בעלמא וכן שלא תתעשן הקדרה אסור: (תוספות)

רש"א אין לו כלי לכפות עליה מאי אמר ליה אסור. ואם תאמר לימא ליה הכא מתוך שהותר כזוי לאורך הותר נמי שלא לאורך דהוה דבר השוה לכל נפש וכלאמרין בריש פרק קמא דכתובות (ז, א וע"ש בתוס') דמותר לבעול לכתחלה צו"ט ואע"ג דקא עביד חבורה מתוך שהותרה חבורה לאורך הותרה נמי שלא לאורך. ויש לומר דכזוי לאורך אוכל נפש היינו אורחיה כבשרא אגומרי (לקמן כג, א) ומגופו של מעשה הוא וכן חבורה של בעילה אבל כזוי הנר משום דבר [אחר] שאינו מלכדי התשמיש וזה דבר אחר ככזוי הבקעת בשביל שלא יתעשן הבית. אם בשביל שלא יתעשן הבית או הקדרה מותר. יש מפרשים בשביל שלא יתעשן הבית שלא ישחיר הכותל וכן הקדרה עכמה שאין כאן אורך יו"ט, אבל בשביל שלא יתעשן הבית שהוא יושב בו כדי שלא יאטרך ללאת מן הבית ולהתבטל מסעודתו אין לך אוכל נפש גדול מזה וכי הא אפילו רבנן מודו, ותדע לך מדבעי מיניה אביי (מרבא) [מרבה] מהו לכבות את הדליקה צו"ט היכא דאיכא סכנת נפשות לא תיבעי לך כי תיבעי לך משום אבוד ממון מאי ופשט ליה לאיסורא ואותביה אביי מהא דאין מכבין את הבקעת ואם בשביל שלא יתעשן הבית מותר, דאלמא דאפילו היכא דליכא אלא אבוד ממון בלבד וליכא משום שמחת יו"ט ולאורך אוכל נפש [שרי] ר' יהודה להדיא, וכיון שכן איכא למימר דבהא הוא דפליגי רבנן עליה דר' יהודה הא כדי שלא יתעשן הבית שהן יושבים בו להתבטל מסעודתן אפילו רבנן מודו דאין לך אורך אוכל נפש גדול מזה. אבל רש"י ז"ל נראה שהוא מפרש דר' יהודה דוקא בשמתעשן הבית שהוא יושב בו אמרה וכן בעשן הקדרה שהוא מבשל בה וכדי שלא יתעשן המאכל, שכן פירש לקמן גבי בעיא דמהו לכבות את הדליקה איתביה אביי אין מכבין וכו' ואם בשביל שלא יתעשן הבית מותר ואין לך עשון גדול מזה שהוא צריך ללאת בחוץ ולאכול בשרב או בגשמים, ולפי זה לא נחלקו חכמים אלא בעישון הבית אבל בעישון הקדרה מודו ליה לאורך אוכל נפש הוא. וי"מ בשביל שלא יתעשן הקדרה עכמה ואפילו הכי שרי ר' יהודה שהוא צריך לבשל בה והוי דומיא דשלא יתעשן הבית שהוא צריך לאכול בתוכו. הא דפשיט הכא כרבנן לאיסורא בין בכיבוי הנר מפני דבר אחר בין בכיבוי בקעת כדי שלא יתעשן הבית ושלא תתעשן הקדרה וכן במכחל עינא ציומא טבא, הרי"ף

ז"ל אמר דכן הלכה. ואיכא דקשיא ליה דהא אסיקנא לקמן באידך פרקא (כח, ב) דהלכה כר' יהודה דאמר לכס לכס לכל ארכיכס ואין מורין כן, ותירץ הרז"ה ז"ל דהכא נמי משום דאין מורין כן הוא דמהדרי הכי אנו דאמרינו כרבנו, אלא שהיה לו לר"ף ז"ל לפרש. אבל הרמב"ן ז"ל אומר דהכא לגמרי אסרו דהא לאו בפרקא הוא ולא בפני עם הארץ, וכן בהשחזת סכין (כח, א) לא אשכחן מאן דשרי בלא שינוי הלכה למעשה, אלא שצריך לתקן הסוגיות ולתראם דאלו הכא אסרו לגמרי ואלו בגריפת תנור אשכחן (לכ, ב) דשרו לגמרי היכא דלא אפשר ור' חייא לדביתהו (ורבה) [ורבא] לשמעיה אורויי אורו להו ואזהורי מזהרי להו מחרוכא ולמעבד ריפתא מעלייתא, ואמרינו נמי התם (כח, א) דרשינו משמך הלכה כרבי יהודה ואמר להו יהא רעוא דכל הגי מילי מעלייתא תדרשון בשמי. ויש לומר שלא סמכו על ר' יהודה לגמרי אלא באותן הדברים שהם עיקר מכשירי אוכל נפש כגריפת תנור כדי שלא יחרוך התבשיל עצמו שאם אתה מחמיר עליו אתי לאימנועי משמחת יו"ט, ובדברים שאינם עיקר אוכל נפש אלא שהן צריכין כגון כבוי בקעת שלא יתעשן הבית במקום שהוא אוכל אס או כבוי הדליקה משום אבוד כלי תשמישו שאוכל בהם אסור לגמרי בין להורות בין לעשות מעשה ביחיד, וכל שכן לכבות את הגר מפני דבר אחר ואף על פי שתשמיש אורך כל נפש וראוי להתיר בו מלאכה כדאיתא בכתובות (ז, א) מכל מקום מכשיריו אסורים, הא לר' יהודה כל שהוא דוחה יו"ט מכשיריו נמי דוחין, וכן כחול עין הנאת כל הגוף ולדברי ר' יהודה דאמר לכס לכל ארכיכס מותר ולא סמכו על דברי ר' יהודה בזו ביו"ט ראשון אלא בשני, ודברים שהם מכשירי אוכל נפש אלא שאין צריכים (בב"ב) [כל כד] כגון סכין שעמדה (כח, ב) שהרי אפשר בשאלה שהרי מצויין לכל ויוליך בהמה אלל סכין או סכין אלל בהמה מותר על ידי שינוי, דכיון דאפשר על ידי שינוי לא שרינו אלא שאין מורין כן משום דשכיחי ולא אתי לאימנועי משמחת יו"ט, ולפיכך דורשין בכלל הלכה כר' יהודה במכשירין ובפרטון מחלקין בהן הכל לפי מה שהוא ענין, אלו הם דברי הרמב"ן ז"ל. הא דאמרינו: הכא במנורה של חוליות עסקינן. כתבתיה בשבת בשלהי פרק כירה בס"ד (מו, א) בד"ה הלכך. קנבה שרי. פרש"י עדויי (לקמן ל"ב, ב) חשוכא, דהיינו מוחטין את הפתילה. ובתוספות פירשו להסיר הפחם מראש הפתילה לאחר שכבתה, והוא מלשון קניבת ירק

(רשב"א)

ב.

קיג,

שבת

מה שאין כן בביצה אמר ליה אנא כנהרדעי סבירא לי דאמרי אף בביצה ומאי דעתיד דלמא מעברי ליה לאלול האמר רב חיננא בר כהנא מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר : ואין אופין פתין גריצין אלא רקיקין : תנו רבנן ב"ש אומרים אין אופין פת עבה בפסח וב"ה מתירין וכמה פת עבה אמר רב הונא טפח שכן מצינו בלחם הפנים טפח מתקיף לה רב יוסף אם אמרו בזריזין יאמרו בשאינן זריזין אם אמרו בפת עמלה יאמרו בפת שאינה עמלה אם אמרו בעצים יבשים יאמרו בעצים לחים אם אמרו בתנור חם יאמרו בתנור צונן אם אמרו בתנור של מתכת יאמרו בתנור של חרס אמר רב ירמיה בר אבא שאלית את רבי ביחוד ומנו רב מאי פת עבה פת מרובה איכא דאמרי אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב שאלית את רבי ביחוד ומנו רבינו הקדוש מאי פת עבה פת מרובה ואמאי קרו ליה פת עבה משום דנפישא בלישה אי נמי באתריה דהאי תנא פת מרובה פת עבה קרו ליה מכדי משום דקטרר טרחא דלא צריך הוא מאי אריא פסח אפי' בשאר ימים טובים נמי אין הכי נמי ותנא ביו"ט דפסח קאי תניא נמי הכי ב"ש אומרים אין אופין פת מרובה ביום טוב וב"ה מתירין : מתני' אף הוא אמר. שלשה דברים להקל מכבדין בית המטות ומניחין את המוגמר ביו"ט ועושין גדי מקולס בלילי פסחים וחכמים אוסרין : גמ' אמר רב אסי מחלוקת לגמר אבל להריח דברי הכל מותר מיתיבי אין מכבדין בית המטות ביום טוב ושל בית רבן גמליאל מכבדין אמר רבי אליעזר בר צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל ולא היו מכבדין בית המטות ביום טוב אלא מכבדין אותן מערב יום טוב ופורסין עליהם סדינין למחר כשאורחים נכנסין מסלקין את הסדינין ונמצא הבית מתכבד מאליו אמרו לו אם כן אף בשבת מותר לעשות כן ואין מניחין את המוגמר ביו"ט ושל בית רבן גמליאל מניחין אמר רבי אליעזר בר צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל ולא היו מניחין את המוגמר ביום טוב אלא מביאין ערדסקאות של ברזל ומעשנין אותן מערב יום טוב ופוקקין נקביהן מערב יום טוב למחר

כשאורחים נכנסין פותחין את נקביהן ונמצא הבית מתגמר מאליו אמרו לו א"כ אף בשבת מותר לעשות כן אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רב אסי מחלוקת להריח אבל לגמר אסור איבעיא להו מהו לעשן רב ירמיה בר אבא אמר רב אסור ושמואל אמר מותר רב הונא אמר אסור מפני שמכבה אמר ליה רב נחמן ונימא מר מפני שמבעיר א"ל תחלתו מכבה וסופו מבעיר א"ר יהודה על גבי גחלת אסור

ר"י מה שאין כן צבילה. דקדושה אחת הן ולא הקלו צ"ט שני של ראש השנה אלא לענין מת בלבד: בפסח. קא סלקא דעתך שאינו יכול לשמרה מהחמיץ: וכמה פת עצה. שהתירו בית הלל: שכן מצונו בלחם הפנים. שהוא מצה כדאמרין בכל המנחות בלחם (מנחות 77 נז.) ועציו טפח כשמו לחם הפנים י"ן לו פנים ואין פנים פחותין מטפח: בזריזין. של בית גרמו שהיו אומנים וזריזים בדבר: פת עמלה. צרי"א בלע"ז שהיה טעון ג' מאות שיפה שפשוף בידו וחמש מאות בעיטה באגרוף שף אחת בועט שתיים שף שתיים בועט שלש במנחות (77 עו.): עלים יצאים. מט"ו באב היו פוסקין מלכרות עלים למערכה במסכת תענית (77 לא.) ומעלי לשכת העלים היו אופין ומצקלים כל כרכי מקדש: בתנור חם. שמסיקין אותו בכל יום הן למנחות הן לכלי: מתכת. במס' זבחים (77 נה:) אמרי' תנור של מקדש של מתכת היה משום שתי הלחם ולחם הפנים שאפייתן וקדשתן בתנור הוה ליה כלי שרת וכלי שרת דחרס לא עבדינן: ביחוד. ביני לבינו: ואיכא דאמרי. רב גופיה אמר שאלית את רבי ביחוד: ומנו. רבו רב רבינו הקדוש לשון אחר ביחוד בצרור כדתנן בשקלים (פ"ו מ"ב) וידעו ביחוד ששם ארון נגזז: פת מרובה. ולאו משום חמוץ הוא אלא משום דטרח טרחא יתירא למחר וליום אחר: וב"ה מתירין. כדאמרין שהפת נאפה יפה כשהתנור מלא: תניא נמי הכי. דבשאר יום טוב נמי נחלקו: מתני' מכבדין בית המטות. בית המסיבה שאוכלין שם שהיו מסובין ואוכלין על גבי המטות: מוגמר. לבונה על גבי גחלים: מקולס. כרעיו ובני מעיו תלויין חוץ לו בלדו כשאלהו והיו עושין זכר למקדש שכתוב בו על כרעיו ועל קרבו ומקולס לשון גבור מזויין שכלי זיינו תלויין לו בלדו כדמתרגמינן וכובע נחשת וקולסא דנחשא (שמואל א' יז): וחכמים אוסרין. בשלשתן בכבוד

משום אשווי גומות ובמוגמר משום ללאו אורך כל נפש הוא ומהאי טעמא אסרינן ליה בכתובות בפרק ראשון (דף ז). אשר יאכל לכל נפש דבר השוא לכל נפש וזה אינו אלא למפונקים או למי שריחו רע ובגדי מקולס מפני שדומה לקדשים ויאמרו מותר להקדיש ולאכול קדשים בחוץ: גמ' מחלוקת לגמר. כשאסרו חכמים לא אסרו אלא כשמניחו כדי לגמר בו כלים שנותן המחיתה עם הלבונה והגחלים תחת הבגדים להכניס בהן ריח ללאו להנחת הגוף הוא אלא להכשיר כלים אצל מניח לבונה על גבי גחלים להריח ריח מותר שהנחת הגוף הוא ולאכול נפש דמי והשתא למאי דקאמר רב אסי לא הוי טעמא דרבנן משום דבר השוא לכל נפש כדפרישית לעיל אלא משום דלקשוט כלים הוא מכוינן ולקמן הדר ביה מחמת קושיא: כשאורחים נכנסין. שהן קרויין לסעודת הנשיא לכבוד יום טוב: ערדסקיאות. אנלינאיי"ר"ש והם נבזים ומנוקבים: ופוקיין נקביהן. לשמור העשן והריח שלא יא: אם כן. לא היו חביריו חלוקין עליו דאף בשבת מותר לעשות כן אלא ודאי ביום טוב היו מניחים לפיכך נחלקו עליו מכל מקום גמרינן מינה ללאו לגמר הוה אלא להריח ולכבוד האורחין ואפלוג רבנן עליה למיסר להניחו ביום טוב אליבא דתנא קמא ולר"א בר כדוק אפי' רבן גמליאל לא התיר ואת אמרת דברי הכל מותר: מחלוקת להריח. התם הוא דשרי רבן גמליאל להניח ביום טוב כדי להריח כתנא קמא דרבי אליעזר בר כדוק ורבנן אסרי דבעינן דבר השוא לכל נפש: מהו לעשן. פירות בעשן בשמים לקלוט טעם הבוסם: אסור. דתפנוק יתירא הוא ואין שוא לכל נפש אלא לאיסטונים ובהאי עשן איכא אב מלאכה כדמפרש רב הונא טעמיה דרב מפני שהוא מכבה הגחלים כשנותן אצקת הבשמים עליהן: ושמואל אמר מותר. דאוכל נפש הוא וראוי אף לעניים אלא שאינו מצוי להם דמי לנזדמן לו כבי צי"ט כדאמרינן בכתובות (ס): מפני שמכבה. כדפרישית אינו שוא לכל נפש לפיכך אסור לעשות אב מלאכה בשבילה: ונימא מר מפני שמבעיר. הבשמים שגם זה אב מלאכה: אמר ליה תחילתו מכבה וסופו מבעיר. ותרוייהו הווי ביה ואנא קמא קמא נקטי: על גבי גחלת אסור. דאיכא מכבה ומבעיר: (כ"ט)

תוספות דנפישא בלישה. פירש רש"י וב"ה מתירין משום דאמר ר"ש בן אלעזר. ממלאה אשה תנור פת וכו' ולא נהירא חדא דאם כן ה"ל לאתויי הא דר' שמעון בן אלעזר כיון דפלוגתייהו בהכי ועוד דלא דמי כלל לפתין גריצין ולמאי אייתינהו הכא לכן נראה לי דפת מרובה. דקאמר היינו פתים גדולים ביותר ועושה לצורך חול הואיל ואין בו טורח כל כך והכי משמע בירושלמי מתוך שאתה מיגעו ממנע ואין עושה אלא כדי צרכו דפת קטן יש בו טורח יותר בעריסת כל אחד ואחד ובין גריצין ובין ריקין קטנות והא דקאמר בסמוך משום דקא טרח דגריצין היינו גדולות וריקין קטנות והא דקאמר בסמוך משום דקא טרח טרחא דלא צריך הכי קאמר מתוך שעושה ככרות גדולות אתי למעבד יותר מצורך י"ט: [ועי' תוספות פסחים לז. ד"ה וב"ה]: (תוספות)

כש"א אמר ליה כנהרדעי סבירא לי לאמרי אף צבינה. ומיהא אנון לא קיימא לן כנהרדעי אללא כרצא וכרצא אפי' דהוה בתרא דקאי כוותיה כדמשמע הכא, וברי' פירקין קמא (ו, א) אמרינן בפירוש שמייע לי מיניה דמר ללא סבירא ליה כנהרדעא. ומיהו מהא (דלמרי') [דלמרימ] שמעינן לדין ליו"ט שני של גליות דשרי ולא גזרינן ביה משום שחיקת סממנים וכן כתב הרי"ף ז"ל בהלכות, ואין דעת בעלי התוספות ז"ל כן. אם אמרו בזריזין. מהא שמעינן דאסור לעשות פת עבה טפח בפסח, ולא אתפרש בגמרא עד כמה שרי, וכל דעביד להו ריקין שפיר דמי. ואמאי קרי ליה עבה משום דנפישא בלישה. פירש רש"י ז"ל דפליגי בפלוגתא דתנא קמא (ורש"ב"ג) [ורש"ב"א] ברי' פירקין (י"ז, א) בית שמאי כתנא קמא דאסור למלאות את התנור פת כיון שהוא לצורך חול ובית הלל כרש"ב"א. והקשו בתוספות דאם כן הוה ליה לאתויי לעיל הך פלוגתא דבית שמאי ובית הלל. והם ז"ל פירשו דפת מרובה היינו פת גדולה דנפישא בלישה אללא שאינו עבה ממש ודומיא דפתין גריצין וריקין דמייתי ליה עלה, ומפרש לה בירושלמי (ה"ו) שמתוך שאתה מיגעו אף הוא אינו אופה אללא כדי צרכו, כלומר מתוך שאתה מיגעו לעשות אותן קטנים ויטרח בהן הרבה לעשות מלישה מועטת פתין הרבה אף הוא אינו צא לאפות לצורך חול ובית הלל לא גזרי, ולעולם גריצין וריקין עבים זה כזה אללא קזה קטן וזה גדול. ומכדין את המטות ואין חכמים מודים לו. דקדקו בתוס' מכאן וגם הר"ז"ה ז"ל דאף (דלמרי') [לר"ש] דאמר דבר שאין מתכוין מותר (אחר) [אסור] לכבד את (הפת) [הבית] ומשום אשווי גומות, דהויא ליה כפסיק רישיה ולא ימות. ורי"ף ז"ל כתב בהלכות [במסכת] שבת (קכד, ב) שאף לכבד שרי לדין דקיימא לן כר"ש דלא פסיק רישיה הוא וחכמים דהכא היינו ר' יהודה, וכן כתב הוא ז"ל בתשובה [תשו' הרי"ף

אומן הוא אי לעשן אסור דקא מוליד ריחא אמר רב אשי אנא אמריתה נהליה ומשמיה דגברא רבה אמריתה נהליה לעולם לעשן ומידי דהוה אבשרא אגומרי: ועושין גדי מקולס: תניא רבי יוסי אומר תודוס איש רומי הנהיג את בני רומי לאכול גדי מקולס בלילי פסחים שלחו ליה אלמלא תודוס אתה גוזרנו עליך נדוי שאתה מאכיל את בני ישראל קדשים בחוץ קדשים סלקא דעתך אלא אימא כעין קדשים: **מתני'** שלשה דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר וחכמים אוסרים פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה ומקרדין את הבהמה ביו"ט ושוחקין את הפלפלין ברחים שלהן רבי יהודה אומר אין מקרדין את הבהמה ביום טוב מפני שעושה חבורה אבל מקרצפין וחכמים אומרים אין מקרדין אף לא מקרצפין: **גמ'** למימרא דר' אלעזר בן עזריה חדא פרה הויא ליה והאמר רב ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב תליסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה כל שתא ושתא תנא לא שלו היתה אלא של שכנתו היתה ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו: ומקרדין את הבהמה ביו"ט: תנו רבנן איזהו קרוד ואיזהו קרצוף קרוד קטנים ועושין חבורה קרצוף גדולים ואין עושין חבורה וג' מחלוקות בדבר רבי יהודה סבר דבר שאינו מתכוין אסור מיהו קרוד קטנים ועושין חבורה קרצוף גדולים ואין עושין חבורה ולא גזרינן קרצוף אטו קרוד ורבנן סברי נמי כר' יהודה דבר שאינו מתכוין אסור וגזרינן קרצוף אטו קרוד ור' אלעזר בן עזריה סבר לה כר' שמעון דאמר דבר שאינו מתכוין מותר ובין קרוד ובין קרצוף שרי אמר רבא אמר רב נחמן אמר שמואל ואמרי לה אמר רב נחמן לחודיה הלכה כר' שמעון שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו אמר ליה רבא לרב נחמן ולימא מר הלכה כר' יהודה שהרי חכמים מודים לו א"ל אנא כר' שמעון ס"ל ועוד שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו:

רש"י על גבי חרס. שהסיקו: מותר. דכזוי ליכא והצערה נמי ע"י שינוי היא כללחר יד וליכא איסורא לאורייתא: דקמוליד ריחא. שנכנס בחרס שלא היה בו ריח ואסור מדרבנן שהמוליד דבר חדש קרוב הוא לעושה מלאכה חדשה: סחופי כסא אשיראי. לכפות כוס מבזקס על השיראים של מלבוש להכניס בהן ריח הבזקס שבזקס: אסור. דקא מוליד ריח בשיראים: מאי שנא ממוללו ומריח בו. דתניא (במשילין) גבי עצי בשמים מוללו בין אלצעותיו כדי להוליא ריחו או קוטמו שיהא מקום הקטימה לח ונותן ריח וכתלוסין קמיירי: רבא אמר על גבי גחלת

נמי מותר. כשמואל לאוכל נפש הוא עשון פירות זה וזה לכל נפש ואי משום כבוי והבערה ואולודי ריחא מידי דהוה אבשרא אגומרי לאיכא כל הני ושרי: קטורא שרי. כן דרש להם ולא פירש דבריו: אי קטורא בידי. שעושין לבתי שוקים ולבתי ידים של חלוקי הנשים שמקמטין אותן על עץ חלק או על אגודה של קשים וקורין אופרונל'יי'ר מעשה אומן הוא ואסיר וקטורא לשון קשר: ואי קטורא. לשון קטור הכבשן דהיינו לעשן: אסור משום דמוליד ריח. והיכי דריש קשר: בשרא אגומרי. מוליד נמי ריח בפחמין: אלמלא תודום אתה. חכם גדול ונכבד: קדשים סלקא דעתך. מאי קרוב להאכיל קדשים איכא היאך יכולין להיות קדשים ואין אדם מקדישן: אימא כעין קדשים. והכי שלחו ליה שאתה מאכיל את ישראל כעין קדשים והרואה אומר הוקדשו לפסח: מתני' פרתו יולאה. בשבת: ברבועה שבין קרניה. לנוי ואמור רבנן משאוי הוא ואינו תכשיט לה: ומקדין. אישטרילי'ר במגרדת של ברזל ששיניה דקות ואע"ג דעביד חבורה: ברחים שלהן. כעין אותם שלהן: מקרלפים. במגרדת של עץ ששיניה גסות ואין עושה חבורה: גמ' במאי קא מיפלגי. כולה ליסנא לא גרסינן וה"ג ושלש מחלוקות בדבר ר' יהודה סבר דבר שאין מתכוין אסור מיהו קרוד קטנים ועושין חבורה קרלף גדולי' ואין עושין חבורה ולא גזרינן קרלף אטו קרוד ורבנן סברי לה כרבי יהודה לאמר דבר שאינו מתכוין אסור וגזרינן קרלף אטו קרוד ור' אלעזר בן עזריה סבר דבר שאין מתכוין מותר ופירש ר' יהודה סבר חבורה אע"פ שאין מתכוין לה אסור מיהו הך חששא בקרוד איתא הלכך אין מקדין אבל בקרלף ליכא למיחש משום חבורה: ורבנן סברי נמי כר' יהודה דבר שאין מתכוין אסור. ואין מקדין ומחמירי מיניה דגזרי קרלף אטו קרוד: ור' אלעזר סבר. הואיל ואין מתכוין לחבורה אף על גב דזמנין דמתרמי שרי הלכך אפי' קרוד שרי: הלכה כר' שמעון. לאמר (שבת כב. מו:) גורר אדם מטה כסא וספסל דדבר שאינו מתכוין מותר: (רש"י)

תוספות על גבי חרס מותר. פי' רש"י משום שאין כאן כבוי ואי משום הבערה הוי הבערה כלאחר יד ושרי לעשותה ביום טוב והר"ר יצחק פירש דשפיר הוי הבערה כדרכה ומ"מ שריא דקסבר דהבערה שלא לצורך שרי לעשותה ביום טוב וכן משמע בירושלמי [דמשילין] מהו לאדלוקי נר של בטלה ביום טוב ר' יוסי אסר ורבנן שרו והטעם מאן דאסר סבר דהבערה לחלק יצתה והוי מלאכה ואסור

לעשותה ביי"ט ומאן דשרי סבר דללאו יצתה והבערה שלא לצורך מותר לעשותה ביי"ט ולא הוי אב מלאכה ומיהו התם קאמר לא תאסור ולא תשרי ומכאן יש ליזהר מלעשות הבערה שלא לצורך כדקאמרינן בירושלמי לא תאסור ולא תשרי ומכל מקום על גבי גחלת אסור לפי שיש כבוי עם הבערה דלכולי עלמא האי לא שרי הואיל דאין זה דבר השוה לכל נפש ואפי' למאן דשרי הבערה שלא לצורך כלל בירושלמי היינו לפי שישנו פעמים לצורך אוכל נפש אבל כבוי דלעולם אינו לצורך תקון אוכל נפש ודאי אסור לכולי עלמא ביי"ט ורבא דשרי אף על גבי גחלת היינו משום דחשיב ליה דבר השוה לכל נפש דאם היו עשירים צריכין הן לכך: **תליסר** אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה וכו'. ותימה והא ר' אלעזר בן עזריה היה אחר חורבן הבית טובא דהא רבן גמליאל היה נשיא קודם ר' אלעזר בן עזריה ורבן גמליאל היה לאחר חורבן הבית דהא רבן יוחנן בן זכאי היה עושה תקנות מיד לאחר חורבן הבית משום דרבן גמליאל לא הגיעו ימיו להיות נשיא כדאמר משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי ואח"כ רבן גמליאל ואחר כך ר' אלעזר ור' אלעזר לא היה כי אם בן שמנה עשרה שנה כשהיה נשיא ונשיאותו לאחר חורבן ואמרינן בבכורות (דף נג.) דלאחר חורבן נתבטל כל מעשר בהמה ויש לומר דלא נתבטל לאלתר כי אם לאחר זמן אי נמי אפטרופוס של רבי אלעזר בן עזריה שהיה בימי הבית היה מעשר אי נמי לאו דוקא מעשר אלא שהיה נותן למלך בכל שנה העשירית: **ושלש** מחלוקות בדבר מר סבר גזרינן קרצוף וכו'. פירש ר"י דהלכה כר' שמעון שמתיר ודוקא במגררת של עץ דאין עושה חבורה אבל במגררת שלנו שהן של ברזל כ"ע מודו דאסור דפסיק רישיה ולא ימות הוא שתולש שערות: (תוספות)

כשז"א רבא אמר על ידי גחלת נמי מותר מידי להוה אבסרא אגומרי. כלומר: להוי דבר הכריך לכל נפש (כתובות ז, א) כבסרא אגומרי ולפיכך אף על גב דמכבה ומצעיר ומוליד ריחא שרי, והיינו טעמא (ממש) [נמי] דסמואל דלעיל דשרי, דרב וסמואל ודאי זהא הוא דפליגי אס עישון פירות הוי דבר השוה לכל נפש או לא רב סבר אינו שוה לכל נפש ולפיכך כיון דמכבה ומצעיר ומוליד ריחא אסור וסמואל סבר דדבר השוה לכל נפש הוא ושרי. [ו]א"כ למידק רבא מאי (חזית) [חדית] צמאי דקאמר מידי להוה אבסרא אגומרי, הוה ליה למימר הלכתא כסמואל אי נמי אפילו על גבי גחלת שרי דדבר השוה לכל נפש הוא, וז"ע. מהרד"ן אצל לא מהר"פ"ן. פירוש: דוקא קירוד וקרצוף שלהם אצל שלנו אסור משום השרת נימין ופסיק רישיה ולא ימות הוא דומיא (למה) [דהא] דנזיר (מב, א עיי"ש) אצל לא סורק. ורבנן סברי לה כר' יהודה וגזרו קירוד אטו קרצוף. וזירושלמי (ה"ח) פירשו טעם אחר (דגזרי') [דגרסינן] התם, קירוד אסור משום חבורה

דף**כג****-****ב**

מתני' הרחים של פלפלין טמאה משום שלשה כלים משום כלי קבול ומשום כלי מתכת ומשום כלי כברה: **גמ'** תנא תחתונה משום כלי קבול אמצעית משום כלי כברה עליונה משום כלי מתכת: **מתני'** עגלה של קטן טמאה מדרס ונטלת בשבת ואינה נגררת אלא על גבי כלים ר' יהודה אומר כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת: **גמ'** עגלה של קטן טמאה מדרס דהא סמיך עלויה ונטלת בשבת משום דאיכא תורת כלי עלה ואינה נגררת אלא על גבי כלים על גבי כלים אין על גבי קרקע לא מאי טעמא דקא עביד חריץ מני ר' יהודה היא דאמר דבר שאין מתכוין אסור דאי ר' שמעון האמר דבר שאין מתכוין מותר (דתנן) רבי שמעון אומר גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ אימא סיפא ר' יהודה אומר אין הכל נגררין בשבת חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת מפני שכובשת אין אבל חריץ לא עבדא תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה:

רפז"א מתני' טמאה משום שלשה כלים. מקבלת טומאה על שם שלשה כלים נפקא מינה דאי נמי אזל חד שמא מינה טמאה משום אידך ובגמרא מפרש לה: **גמ'** תחתונה. שמקבלת אצק הפלפלין כשנופל דרך נקבי המכבר: משום כלי קבול. שכלי עץ שיש לו בית קבול הוא: אמרעית. שהיא מקפת את המכבר משום כלי עץ לא מטמאה דאין קבולה קבול אלא חכמים גזרו טומאה על הכברה משום ארוג ואפי' אין המכבר של מתכת מטמאה משום כלי כברה ושלנו שהיא של מתכת ודאי טמאה משום פשוטי כלי מתכות: ועליונה. שמכתשין ושוחקין בה הפלפלין טמאה משום כלי מתכות דמשום כלי עץ ליכא לטמויה דפשוטיהן טהורין אלא

משום כפוי התחתון שהוא עיקר והעץ בטל אלכו: מתני' עגלה של קטן. שעושין לו לשחוק ויושב עליה ומטלטלין אותו עליה: טמאה מדרס. אם התינוק זב נעשית העגלה אב הטומאה דמיוחדת לשיצה היא דהא סומך קטן עליה נמארת שהיא מיוחדת לו לשיצה ואין אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו דאילו לא מיחדא להכי לא הות אב הטומאה כדתניא יכול כפה סאה וישב עליה כו' (שבת 77 נט.). ונטלת בשבת. דתורת כלי עליה: ואינה נגררת. בשבת: אלא על גבי כלים. על גבי בגדים מפני שעושה חריץ בקרקע וחופר חייב משום חורף: מפני שכובשת. חריץ הנראה בהלכה לא על ידי חפירה הוא אלא כובשת ודורסת הקרקע ונדוץ תחתיה ונעשה מקומה נמוך אצל אינו זז עפר ממקומה: גמ' לעשות חריץ גרסינן: כובשת אין. כובשת היא אצל חריץ לא עבדא: תרי תנאי ואליצא דרבי יהודה. חד סבר העגלה נמי כשאר כלים לעושה חריץ בגרירתה שפעמים שאין האופן מתגלגל והוא נגרר וחופר ואידך סבר לא שכיח הכי ואינה אלא כובשת תחת גלגולה: (רש"י)

תוספות **מתני'** משום שלשה כלים. פי' ואם נטמא זה לא נטמא זה אפי' בשעת מלאכה שהן כולן יחד הואיל וכל אחד ראוי למלאכה בלבדו ולא דמי למספרים של פרקים ואזמל של רהיטני דהתם הם מחוברים יותר בשעת מלאכה: **משום כלי כברה**. פירש רש"י אע"ג שהיא של עץ ואין לה בית קיבול שאין נשאר בה כלל מכל מקום גזרו עליה משום ארוג ולא נראה דלא שייך ארוג במעשה של עץ כי אם [בצמר ופשתים ונראה לפרש] בכברה של סלתות דקאמר בירושלמי כברות של סלתות טמאה משום שיש עליה תורת כלי שמקבלת הסובין שאינן יכולין לצאת דרך נקבים והא דקאמר משום כלי כברה ולא קאמר משום בית קיבול ה"ק משום תורת קבול כלי כברה דחשיב קבול שלה כדפי': **עגלה של קטן**. פירש הקונטרס שהקטן יושב בתוכה ולא נהירא דמאי קא משמע לן פשיטא הא אין לך כלי מיוחד גדול מזה לכך נראה לי דהיינו כלי שעושין לקטנים להתלמד להלוך והיא עומדת על שלשה אופנים ואוחז בה בידיו והיא מתגלגלת לפניו תמיד: (תוספות)

רש"י א' **מתני'**: **ומשום כלי כברה**. פירשן בתוס' משום כלי קיבול, ואף על גב שמוציאה הסלת מכל מקום מקבלת הסובין והרבה דברים (גרסינן) [גסיס], ורש"י ז"ל לא פירש כן. **מתני'**: **עגלה של קטן טמאה מדרס**. פרש"י ז"ל עגלה של קטן שיושב עליה ומטלטלין אותו עליה. ואם תאמר אם כן פשיטא דטמאה מדרס, יש לומר דקא משמע

לן ללא תימא כיון שאין עושין אותה אלא לשחוק בעלמא אין זה עיקר מדרס, מידי דהוה אספינה לאמרינן בפרק רבי עקיבא (שבת פג, ב) דטהורה ואינה מטמאה מדרס משום דאין עיקרה עשויה אלא לעבור בה ממקום למקום, וכן לוקמין טהורה (שבת סו, ב) ומפרש בגמרא קישורי ופירש רש"י ז"ל שהן [אשקל"ש שמהלכין בהן במקום טיט], וטעמא דטהורין לפי שאין עיקרן למדרסות אלא לעבור בהם את הטיט ואין עשוין להנאת מדרס. ובתוס' פירשו עגלה שעושין ללמד את הקטנים להלך (ומקטן) [והקטן מניח] ידיו עליה והיא מתגלגלת, וקא סלקא דעתך שאין כאן הנאת מדרס קא משמע לן. הדרן עלך פרק יום טוב (רש"א)

פרק שלישי - אין צדין

מתני' אין צדין דגים מן הביברים ביו"ט ואין נותנין לפניהם מזונות אבל צדין חיה ועוף מן הביברין ונותנין לפניהם מזונות רשב"ג אומר לא כל הביברין שוין זה הכלל כל

רש"י אין לדין דגים. אף על גב דשחיטה ואפייה ובסול מאבות מלאכות הן והותרו לכורך יום טוב טעמא משום דאי אפשר מערב יום טוב דשחיטה חייש למכמר בשרא פן יתחמם ויסריח אבל אידה אפשר לכודו מצעוד יום ויניחנו במאודתו במים ולא ימות ולמחר יטלהו: **ביבירים.** של דגים הן צריכות של מים שקורין ויבירין צדין של חיה קרפיפות מוקפין גדר סביב וכונסין לתוכן חיות הבר ויולדות ומגדלות שם: ואין נותנין. לפני הדגים מזונות ואפי' למאן דאמר נפש בהמה במשמע הגי מילי דמזונותן עליך אבל דגים אפשר להם בלא מזונות שהם אוכלים שרשי עשבים וקרקע וגדול אוכל את הקטן: אבל לדין חיה ועוף. המכונסים מאתמול קא סלקא דעתך השתא כיון דמוקפים גדר הוה כנאודין ועומדין אבל דגים נשמטין לחורים ולסדקים והויא ליה ביום טוב: ונותנין

לפניהם מזונות. זימי החורף כריכין מזונות ואף זימי הקיץ במקום דריסת בני
חדם שאין עשבים עולים בו (כ"ז)

תוספות אין צדין דגים מן הביברין וכו'. פירש רש"י דאע"ג דאוכל נפש מותר
היינו דוקא כגון בשול ואפייה ושחיטה דאי אפשר מערב יום טוב דיותר טוב פת
חמה וגם בשול ב"ט ושחיטה שמא יסריח אבל צידה אפשר לצודו מערב י"ט
ויניחנו במים במצודתו ולא ימות ולא נהירא כדמפרש בריש מכילתין (דף ג. ושם)
גבי גזרה שמא יתלוש דאין לחלק באוכל נפש בין אפשר לעשותו מערב יום טוב
לאי אפשר אלא דוקא במכשירין יש חלוק לכך נ"ל כפר"ח מקינו"ן שפירש לעיל
[דף ג. סד"ה גזרה] משום דדמי לקצירה : ואין נותנין לפניהם מזונות. פירש רש"י
דאין מזונותן עליו דהם אוכלים עשב הנמצא במים וגם פעמים אוכלים עפר
וגדולים אוכלים הקטנים ואפילו למאן דשרי מאך אשר יאכל לכל נפש (שמות
יב) דמשמע אפילו בהמה מכל מקום דגים לא הואיל ואין מזונותן עליך ותימה
דבגמרא פריך ורמינהי ביברין של חיה ועוף אין צדין וכו' ומשני כאן בביבר קטן
כאן בביבר גדול והשתא תינח מצידה לצידה תרצת שפיר אלא מזונות מאי
תרצת דבמתני' אמרי' ונותנין לפניהם מזונות והתם אמרי' אין נותנין לפניהם
מזונות לכך נראה לי דהא תליא בהא אי צידה מותרת מותר נמי ליתן לפניהם
מזונות והכי פירושו אין צדין דגים מן הביברין וכו' ואין נותנין לפניהם מזונות
גזרה שמא יצודם דהא צידה שלהן אין מותרת ביום טוב והשתא כשמתרץ
בגמרא מצידה ממזונות נמי ניחא דהא בהא תליא ומכל מקום קשיא דמשמע
הכא דהיכא דצידה שלהן אסורה אפילו לזרוק להם מזונות אסור ובפרק מי
שהחשיך (שבת דף קנה : ושם) קאמר גבי דברים שאסור ליקח מהן למשדא
קמייהו שפיר דמי ויש לומר דהתם מיירי בשבת דחמיר דאוכל נפש אסור ולא
שייך למגזר שמא יקח מהן אבל הכא מיירי ביום טוב דאוכל נפש מותר גזרינן
דלמא כשיתן להם מזונות שמא יצוד מהם (תוספות)

כ"ז"א מתני': אין לדין דגין מן הביברין זיו"ט. פירש רש"י ז"ל: ואף על גב דאפייה
ושחיטה ובישול אבות מלאכות הן והותרו לזרוק משום דאי אפשר מערב יום טוב,
דשחיטה חייב למכמר בשרא פן יתחמם ויסריח אבל צידה אפשר מצעוד יום ויניחנו
במצודתו במים ולא ימות ולמחר יטלנו משם. ואינו מחוור, חדא דיך פירות שנספדין
בלקיתתן מאמץ כגון תותים ותאנים וכיוצא בהם ואף על פי כן אסרו לתלוש מן המחוצר
זיו"ט, וכל שכן צידת הדגים שהן נפסדין הרבה בעומדין במלודה והרבה נפסדים אלו
מסמנים הנשחקים מאמץ שהתירו לזוך כדרכו. ועוד כי לא אסרו באוכל נפש דלאפשר
לעשות מערב יום טוב, לאפילו במכשירין שרי רבי יהודה וקיימא לן כוותיה ובמכשירין

בלחוד הוא דנחלקו עליו חכמים אבל באוכלין לא נחלקו. והרמב"ם ז"ל (פ"א ה"ה מהל' יו"ט) נתן טעם לדבר דכל מלאכה שאפשר לעשותה מערב יום טוב ואין בו הפסד אסרו עליו גזירה שמה יניח אדם מלאכול וימנע משמחת יום טוב ולא יהיה לו פנאי לאכול ולשתות, וגם זה אינו מחוור כל האורך. אבל בירושלמי (ביצה פ"א ה"י) משמע שהן אסורין דבר תורה, ובשלהי פרק המלניע (שבת כה, א בד"ה שגג) כתבתיה בארוכה. אין נותנין לפנייהם מזונות. פרש"י ז"ל ואפילו למאן דאמר נפש בהמה במשמע הני מילי במזונותיו עליו, אבל דגים אפשר להם בלא מזונות שאוכלין שרשי עשבים שבקרקע וגדול את הקטן. ואינו מחוור דאם כן בצרייתא דמייתי בגמרא דקתני שאין נותנים לפני חיה ועופות אמאי לא. ובפרק האורג בשבת (קו, ב) פירש משום דהו מוקלין, ויש לי קצת ראייה לפירוש זה מן הירושלמי (כאן ה"א). אבל בתוס' פירשו לידה אסורה דבר תורה וכל שיש בו לידה לאורייתא אסרו ליתן לפנייהם מזונות שמה יאוד, אבל (ב)כל שאין בו לידה לאורייתא (אבל) [אלא] דרבנן נותנין דלא גזרינן, וכן משמע לקמן, ובפרק ר' אליעזר לאורג כתבתיה בארוכה בסייעתא דשמיא. (רשב"א)

המחוסר צידה אסור ושאינו מחוסר צידה מותר: **גמ'** ורמינהו ביברין של חיה ושל עופות אין צדין מהם ביום טוב ואין נותנין לפנייהם מזונות קשיא חיה אחיה קשיא עופות אעופות בשלמא חיה אחיה לא קשיא הא ר' יהודה הא רבנן דתנן ר' יהודה אומר הצד צפור למגדל וצבי לבית חייב לבית הוא דמחייב אבל לביברין לא וחכמים אומרים צפור למגדל וצבי לגנה ולחצר ולביברין אלא עופות אעופות קשיא וכי תימא הא נמי לא קשיא הא בביבר מקורה הא בביבר שאינו מקורה והא בית דכביבר מקורה דמי ובין לרבי יהודה ובין לרבנן צפור למגדל אין לבית לא אמר רבה בר רב הונא הכא בצפור דרור עסקינן שאינה מקבלת מרות דתנא דבי ר' ישמעאל למה נקרא שמה צפור דרור שדרה בבית כבשדה השתא

דאתית להכי חיה אחיה נמי לא קשיא הא בביבר קטן הא בביבר גדול היכי דמי ביבר קטן היכי דמי ביבר גדול אמר רב אשי כל היכא דרהיט אבתרה ומטי לה בחד שחיא ביבר קטן ואידך ביבר גדול אי נמי כל היכא דאיכא עוקצי עוקצי ביבר גדול ואידך ביבר קטן אי נמי כל היכא דנפלי טולא דכתלי אהדדי ביבר קטן ואידך ביבר גדול: רשב"ג אומר לא כל הביברין שוין וכו': אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי שמעון בן גמליאל אמר ליה אביי הלכה מכלל דפליגי אמר ליה ומאי נפקא לך מינה אמר ליה גמרא גמור זמורתא תהא: זה הכלל כל המחוסר צידה וכו': היכי דמי מחוסר צידה אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל כל שאומר הבא מצודה ונצודנו אמר ליה אביי והא אווזין ותרנגולין שאומרים הבא מצודה ונצודנו ותניא הצד אווזין ותרנגולין ויוני הרדיסאות פטור אמר רבה בר רב הונא אמר שמואל הללו באין לכלובן לערב והללו אין באין לכלובן לערב והרי יוני שובך ויוני עלייה דבאין לכלובן לערב ותניא הצד יוני שובך ויוני עלייה וצפרים שקננו בטפיחין בבירות חייב אלא אמר רבה בר רב הונא אמר שמואל הללו באין לכלובן לערב ומזונותן עליך והללו באין לכלובן לערב ואין מזונותן עליך רב מרי אמר הני עבידי לרבויי והני לא עבידי לרבויי כולהו נמי עבידי לרבויי לכלובן קאמרינן דעבידי לרבויי: מתני' מצודות חיה ועוף ודגים שעשאן מערב יום טוב לא יטול מהן ביום טוב אלא אם כן יודע שנצודו מערב יום טוב ומעשה בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר מותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו: גמ' מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני ספק מוכן אסור ורבן גמליאל מתיר ומעשה נמי בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר מותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כר"ג ואיכא דמתני לה אהא דתניא ספק מוכן ר"ג מתיר ורבי יהושע אוסר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהושע ואיכא דמתני לה אהא דתניא

רש"י המחוסר צידה. שצריך לצודו: גמ' הלל כפור. מן החוץ עד שהכניסו למגדל עץ שקורין מיסטיי"ר או הלל כזי מן החוץ עד שהכניסו לבית בצבת: חייב. דכיון דהכניס כפור למגדל ונעל לפניו הרי הוא אחוז ועומד ונגמרה צידתו וכן כזי לבית ונעל בפניו אכל כפור שהכניס לבית ונעל בפניו פטור שיואל לו דרך חלונות ואין כאן צידה או כזי שהכניסו מן החוץ לביבר ונעל לפניו אין זו צידה: וחכמים

אומרים כפור למגדל. היא לידתו כאשר אמרת אבל לבי אין כריך עד שיכניסנו לבית לאף לגינה ולחצר ולביצור הוי לידה ומתניתין דקתני לדין מן הביצורין ביום טוב רבנן היא לאמרי משנכנס לביצור הוא נכוד ועומד וברייתא ר' יהודה: אלא עופות קשיא. דהא כולהו מודו דאין לידתן אפילו לבית: מקורה. קיש לו גג: הכא. דקתני גבי שבת כפור למגדל ולא לבית: ככפור דרור. שדרה לבית ככשדה שידועת להשמט בזויות הבית לכל כד ולכך נקראת דרור על שם דירה שדרה בכל מקום: השתא דאתית להכי. דעופות אעופות לא קשו אהדדי ולא דחיקא לאוקומי מתני' בפלוגתא דתנאי חיה אחיה נמי לא תוקמא כתנאי אלא תרוייהו כרבנן ומתניתין בביצור קטן וכן ההיא דשבת וברייתא דקתני אין לדין בביצור גדול ויש לה להשמט ורשב"ג אף בביצור קטן פליג אם ל"ל הבא מצודה אי נמי לאו לאפלוגי אתא אלא לפרושי כדלקמן: בחד שחיא. בפעם אחת שהוא שוחה עליו לתפשו אין לו להשמט ממנו: עוקאי עוקאי. זויות: דנפלי טולא דכתלי אהדדי. מרוב קטנו וקצרו: הלכה מכלל דפליגי. רבנן עליה למימר כל הביצורין שוין בתמיה והא אוקימנא בביצור קטן משום דנכוד ועומד: מאי נפקא לך מינה. אי אמינא הלכה כ"ש דאי לא פליגי הלכתא היא: אמר ליה גמרא גמור זמורתא תהא. משל שוטים הוא כמו זבון וזבין תגרא אקרי (ב"מ דף מ:) כך גמרא גמור אומר לתלמיד שוטה למוד הן אמת הן שבוש ויהא לך לזמר וסיר: הבא מצודה. כלומר שצריך לבקש תחבולות לתפשו והיינו שיעורא דביצור גדול דלעיל ואידך ביצור קטן ורב אשי שיערינהו לעיל בחדא שיעורא ורב יוסף בהאי שיעורא: הרדיסאות. על שם מקומם וי"א ע"ש הורדום והן הגדלים צבתים: לכלובן. סל שמקננין בו כמו ככלוב מלא עוף (ירמיהו ה) אווזין ותרגולין באין לערב לכלוב ונוח לתפשו שם הלכך הרי הן כנאודין ועומדים ומותר לאודן אפילו חוץ לכלובן: יוני שובך ויוני עלייה. יוני הזר הן וקטין ואוכלין בחוץ: בטפיחין בצירות. גרס כמין פכין נותנין בחומות הבירות והמגדלים לקנן שם עופות הזר: ומזונותן עליך. הלכך כבהמה הן וחשיבי מזומן: הני עבידי לרבווי. יוני שובך עשוין להשמט ולברוח מפני בני אדם: לכלובן קאמרינן דעבידי לרבווי. פורחין עד קינן וכריך לעלות אחריהן וגם שם נשמטין ממנו ויורדין: מתני' מותרין הן. בגמ' פריך מעשה לסתור: אלא שאין ראוני להקבל

הימנו. שאני שונאו: גמ' מעשה לסתור. בתמיה וכי לך המדברים לומר דבר ומביאין מעשה אחריו להכחיש דבור הראשון: ספק מוכן. כלומר וזו שאמרנו לא יטול מהן מספק דהיינו ספק מוכן וספק מוקלה ואסור לאו דברי הכל היא אלא פלוגתא דרבנן גמליאל ור' יהושע היא לקמן בשמעתין מיייתין לה בצרייתא: דמתני לה. להא דשמואל לאסר ספק מוכן: אהא. מאן דמתני אמתניתין אמר אין הלכה כר"ג ללא שייך למימר הלכה כר' יהושע משום דלא תני ליה לדר' יהושע צמתניתין: (רש"י)

תוספות כל היכא דנפלי טולא מן הכתלים. ושיעור היה להם גובה בכתלים של ביברין: כל שאומר הבא מצודה ונצודנו כו'. וא"ת והרי אמרין לעיל שיעור אחר ופ"ה דאידי ואידי חד שיעורא הוא ודוחק הוא דאם כן אמאי מפרש אותו פעם אחרת והלא פירש לעיל היכי דמי ביבר גדול וכו' לכך נ"ל דלעיל מיירי בבהמה וחיה והכא מיירי בעופות ואע"ג דלעיל קאמר הא בביבר מקורה מכל מקום לא פירש שיעור הביבר בכמה לא הוי מחוסר צידה והשתא ניחא דפריך עלה מאוויזין ותרנגולין: **ותניא** הצד אוויזין ותרנגולין ויוני הרדיסאות. וא"ת והא קיימא לן כל פטורי דשבת פטור אבל אסור מדרבנן ומתניתין נמי מודה דפטור אבל אסור מדרבנן וי"ל לפי מה שפירשתי במתניתין ניחא דגזרינן מזונות גזירה שמא יבא לצוד מהן דאם כן ע"כ צריך לומר דאסור מן התורה דאם אינו אסור אלא מדרבנן לא הוה גזרינן ליתן מזונות משום שמא יצודם דהוי גזירה לגזירה אי נמי סמך אהה"א דתנן פ' האורג במסכת שבת (דף קו: ושם) דאמר התם ר"ג מחוסר צידה הצד לתוכו פטור דהא מחוסר צידה [וא"כ] הצד מתוכו חייב והכי פריך הואיל ואוקמת מחוסר צידה דרוצה לומר כל שאומר הבא מצודה ונצודנו א"כ היכי קאמרת הכא הצד אוויזין ותרנגולין פטור הא שפיר חשיב מחוסר צידה כיון שצריך לומר הבא מצודה ונצודנו ובמחוסר צידה הצד מתוכו חייב והכא הוי הצד מתוכו: (תוספות)

רש"א נראה שרש"י ז"ל גריס: היכי דמי ביבר קטן כל דמטי ליה בחד שחיא. (ב"ח) [בפ"א], שהוא זכרנו לצרכה פירש כל ששוחה עליו לתופסו ואינו יכול להשטט ממנו, ואינו מחוור דביבר זה קטן מבית וזה פשיטא לדלן. וגרסת הספרים שלנו כל דרהיט ומטי ליה בחד שחיא, ופירש רבינו שמואל כל שמגיעו צריאה אחת ואינו צריך לפוש בינתים. הא דבעינן היכי דמי מחוסר צידה ואמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל כל שאומר הבא מצודה ונצודנו. [קשיא] מאי קא מיבעיא ליה דהא אסיק רב אשי לעיל דכל ללא מטי ליה בחד שחיא מחוסר צידה ואסור, וליכא למימר דהא דשמואל פליגא

אדרב אשי דא"כ בתר אוקמתא דרב אשי הוה ליה לאתויי להא דשמואל ולמימר הא דרב אשי פליגא דשמואל ולא לאתויי הא דשמואל אסיפא דכל המחוסר אידה. על כן פירש ר"ת ז"ל דרב אשי לא איירי אלא בחיה אבל בעופות הא אמרינן בביבא מקורה שרי והכא פשיטא מדשמואל דאפילו במקורה כל שאומרינן הבא מצודה ונלודנו אסור, והיינו דאקשי עלה מאוויזין ותרנגולין וכולה סוגיא דעלה מיירי בעופות, והיינו נמי דבעי הכא על מילתא דרשב"ג היכי דמי מחוסר אידה ואלו בשבת בפרק ר' אליעזר דאורג (קו, ב) לא בעי אמילתיה דרשב"ג היכי דמי מחוסר אידה משום דהכא תנא עופות לענין ביבאין ואלו התם לא תנא עוף לענין ביבאין. ולפי דבריו ז"ל קיימא לן בחיה כל שאינו מגיעו בריאה אחת אסור ואף על פי שאינו צריך למצודה ובעופות כל שצריך למצודה. אבל מדברי הרי"ף ז"ל יראה דהא דשמואל פליגא אדרב אשי, ונקטינן בגמרא הא דשמואל שהוא ז"ל לא הזכיר בהלכות הא דרב אשי אלא הא דשמואל, ולפי דבריו בין עוף בין חיה הכל תלוי בהבא מצודה. הא דתניא: האד אוויזין ותרנגולין ויוני הדריסאות פטור. פטור ומותר קאמר אלא משום דקתני ביוני שובך ויוני עליה חייב לפי שהיא אידה גמורה תנא הכא פטור, ואף על גב דאמר שמואל (שבת ג, א) ועיין שם בתוס' כל פטורי דשבת פטור אבל אסור חוץ מלידת לבי ולידת נחש ומפיק מורסא בשבת, ההוא כללי בפטורי דתנו במתניתין בלחוד הוא. גמרא: חסורי מחסרה וכו'. הא דעביד הכא במתני' ר' יהושע בר (פלוגתייהו) [פלוגתייהו] דרשב"ג בהא, משום דברייתא מפרשא דר' יהושע הוא דפליג עליה ואסר. (רשב"א)

שוחטין מן הנגרין ביו"ט אבל לא מן הרשתות ומן המכמורות רבי שמעון בן אלעזר אומר בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו ומותרין בא ומצאן מקולקלין ביום טוב בידוע שביום טוב נצודו ואסורין הא גופה קשיא אמרת בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו טעמא דבא ומצאן מקולקלין הא ספיקא

אסורין אימא סיפא בא ומצאן מקולקלין ביום טוב בידוע שביום טוב נצודו טעמא דבא ומצאן מקולקלין הא ספיקא מערב יום טוב נצודו ומותרין הכי קאמר בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו ומותרין הא ספיקא נעשה כמי שנצודו ביום טוב ואסורין אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי שמעון בן אלעזר: ואמר מותרין הם: מותרין למאי רב אמר מותרין לקבל ולוי אמר מותרין באכילה אמר רב לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת דאנא ולוי הוינן קמיה דרבי כי אמרה להא שמעתא באורתא אמר מותרין באכילה בצפרא אמר מותרין לקבל אנא דהואי בי מדרשא הדרי בי לוי דלא הוה בי מדרשא לא הדר ביה מיתיבי נכרי שהביא דורון לישראל אפילו דגים המפולמין ופירות בני יומן מותרין בשלמא למ"ד מותרין לקבל שפיר אלא למאן דאמר מותרין באכילה פירות בני יומן מי שרו באכילה ולטעמיד פירות בני יומן מי שרו בטלטול אלא בכורי דאדימי ופירי דכבישי בירקא עסקינן ואמאי קרי להו בני יומן שהן כעין בני יומן אמר רב פפא הלכתא נכרי שהביא דורון לישראל ביום טוב אם יש מאותו המין במחובר אסור ולערב נמי אסורין בכדי שיעשו ואם אין מאותו המין במחובר תוך התחום מותר

כ"י שוחטין מן הנגריין. שוחטין חיות מן ביצרים לפי שנלודים ועומדים ועל שם שעושין שם ניגרי מים וחריצין לשמות החיות שם קרי להו נגריים: אבל לא מן הרשתות. מלא חיה במלודתו ספק נלוד היום ספק נלוד מאתמול: בא מעי"ט. למקום שהיו פרוסים והן באורד מיל או חצי מיל וכשהיה נופלת בראשו אחד מתוך שמתפרקת ומתנתקת ללאת המלודות מתקלקלות כולן וראשו השני נתק ממקום שנתקע וסימן הוא לו שיש חיה בראש האחר: נתקלקלו ביום טוב. ע"כ הכי משמע שודאי נתקלקלו בי"ט וכגון שבדקן משחשכה ולא היו מקולקלין ועכשיו מקולקלין ולהכי פריך הא גופה קשיא: ה"ג טעמא דבא ומלאן הא ספק אסור הכי קאמר כו'. וכולה חדא מילתא היא בא ומלאן שנתקלקלו מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו ואם יש לחוש ולומר שנתקלקלו ביום טוב כגון שלא בא ומלאן מאתמול מקולקלין הרי הן כאילו ידוע שביום טוב נצודו: הלכה כר' שמעון. לאמר ספק מוכן אסור והיכא דבא ומלאן מקולקלין מאתמול יש לסמוך

דנאודו מצעוד יוס: לקבל. בטלטול דכולי האי לא אחמור מספק מוכן לתסרו
בטלטול אבל באכילה לא שרינהו רבן גמליאל: ולוי אמר מותרין באכילה. קאמר
רבן גמליאל ולא דסבירא לרב ולוי כותיה אלא מלתיה הוא דמפרשי: מפולמים.
לחיס אמ"י בלע"ז: מותרין. והא על כרחך רבן גמליאל הוא דמיקל: שפיר. ואע"ג
ללאו ספק הוא אלא ודאי מוקצה איכא למימר דמתיר בטלטולו ולקמן פריך עלה
פירות בני יומן בטלטול מי שרי נהי דמיקל רבן גמליאל בספק מוכן בודאי שאינו
מוכן מי מיקל: אלא בכורי דאדימי. אדומים שלא נס ליחן ואדמומית שתחת
לחייהן שבדקין אותן סם: ופירי דכבישי בירקי. כשלקטום טמנום מיד בירק שלא
יברח לחלוחן כבישי טמונין כמו רישא בכבשא (חולין 77 א:). והגי ודאי מוכן נינהו
דניכרין שמעי"ט הן ואשמועינן דאע"ג דדמו לבני יומן לא היישינן למראית העין
ורבותי פירשו כורי דאדימי מנותחין הן כמו אדמויי אדמוה (ע"ז 77 א:). וקשיא
לי א"כ מאי למימרא: אם יש מאותו המין במחוזר אסורין. משום מוקצה ואפילו
לרבי שמעון יש מוקצה בגרוגרות ולמוקים ומחוזר בגרוגרות ולמוקים דמי מדלא
לקטן מאתמול אקאינהו מדעתיה ולא תחלוק במחוזר בין שלו בין של נכרי: ולערב
אסורין בכדי שיעשו. כדי שלא יהנה ממלאכת יו"ט והא דקאמר ולערב אסורים
בכדי שיעשו הא לאחר כן מותרים אפילו לערב ראשון נמי אע"ג דליל יו"ט שני
הוא ממתין בכדי שיעשו ומותרין ממה נפשך אם הלילה חול הוא הרי המתין בכדי
שיעשו ואם קדש הוא נמלא שנקטו בחול כן דעתי נוטה ויש לי ראיות הרבה
מהוא בר טביא דעירובין (77 לט:). ומביאה שנולדה בזה שמתרת בזה (לעיל 77
ד:). אלמא האחד חול הוא וממה נפשך מותר ולא זכיתי לשאול את פי רבי יעקב
בדבר זה כי היו נוהגים בו היתר במקומינו והיה לי דבר פשוט ולאחר פטירתו
של רבי שמעתי את רבי יצחק הלוי שהוא אוסר עד ליל מוצאי יו"ט שני וכל אנשי
עירו כמותו וגם הלכות גדולות אוסרים כן ודנתי לפניו ולא הועיל לי הדבר וכל
טעמו אינו אלא מדנקט בכדי שיעשו בלילה הראויה לעשיה קאמר ואני אומר
כריך להמתין בכדי שיעשו משום שמא היום היה קדש והלילה חול ותדע מדלא
קאמר לערב של שני אסורים בכדי שיעשו לערב הראשון קאמר ובתשובת רבי
גרסום מאור הגולה מלאתי כמותי גם עתה בא אלי מכתב מגרמיי"ש שצא לשם

חדם גדול זקן ויושע ביקצה מן רומא ושמו ר' קלונימוס וזקי ככל הק"ס והורה כן ונחלק עליהן: (ק"י)

תוספות אלא בכורי דאדימי וכו'. דודאי נצודו מערב י"ט וקרי ליה בני יומן כך פרש"י ולא נהירא דפשיטא דמותרין לטלטל ואתיא כדברי הכל ומשמע דלא אתיא אלא כרבן גמליאל דמתיר ספק מוכן לכן נראה לי דאין ודאי שהוא מערב י"ט אלא ספק והשתא אתיא כרבן גמליאל דמתיר ספק מוכן: **ולערב** אסורין בכדי שיעשו. פרש"י כדי שיעור לקיטתן שלא יהנה ממלאכת י"ט ולערב ראשון קאמר דממה נפשך הן מותרין אם היה חול הרי היום נלקטו ואם היה היום קדש הרי הלילה הזה חול ובשני ימים טובים של גליות מיירי והביא ראיה מביצה דלעיל (דף ד: ושם) שנולדה בזה מותרת בזה ומההוא טביא דאתציד ביום ראשון ואכלו אותו ביום שני בעירובין (דף לט: ושם) כן פרש"י ורבינו יצחק הלוי והגאונים אוסרין עד מוצאי ליל יום טוב שני ומפרש בכדי שיעשו לילה הראויה לעשיה ומיהו בתשובת רבינו גרשום מאור הגולה מצאתי כמותי וגם רבינו קלונימוס איש רומי בקי בכל הש"ס שלח לי כתב מעיר גרמיז"א כמותי והקשה הרי"י לפרש"י דפירש דלכך בעינן כדי שיעשו כדי שלא יהנה ממלאכת יום טוב א"כ המבשל בשבת בשוגג. אמאי יאכל הא נהנה ממלאכת שבת אלא ודאי אין זה הטעם אלא הטעם שמא יאמר לנכרי לך ולקט ומזה הטעם אסורים עד מוצאי י"ט האחרון בכדי שיעשו דאי אמרת דמותרין במוצאי יום טוב ראשון חיישינן שמא יאמר לנכרי ביי"ט ראשון לך והביא כדי לאכול מהן בשני ואם כן ע"כ לילה הראויה לעשיה קאמר ומה שהביא רש"י ראיה מביצה וכו' יש לדחות אותה דהתם נולדה מאליה מן השמים וגם ראיה שהביא מההוא טביא דעירובין (דף לט: ושם) יש לומר דמיירי שהיו המצודות פרוסות מעיי"ט ומאליו נצודו וכלל הכי הוא דדבר הבא מאליו או דבר מוקצה הבא בידים שהביא נכרי בשביל עצמו או בשביל נכרי אחר ונתנן לישראל ביי"ט ראשון מותר בשני אבל אם הביאו בשביל ישראל מן המחובר אסור עד מוצאי יום טוב שני בכדי שיעשו ואם לאו שאין במינו במחובר חוץ לתחום אסורין תוך התחום מותרין ור"י פירש שאין במינו במחובר הבא מחוץ לתחום לא בעינן כדי שיעשו דלא החמירו אלא בדבר שנעשה בו מלאכה דה"נ הקילו שמותר לישראל אחר אפילו בו ביום וקשה לרבי יהודה דאמרינן בפרק שואל (שבת דף קנא: ושם) הביאו חלילים למת מחוץ לתחום לא יספוד בהן עד מוצאי יום טוב ומשמע התם בכדי שיעשו ויש לומר דשאני התם דאושא טפי מילתא דהכל יודעין שהובאו בשבילו ואיכא למגזר טפי ויש חלוק בין מת לדברים אחרים כדאמר התם עשה קבר לאביו ביי"ט לא יקבור בו עולמית אע"ג דדברים אחרים מותרים בכדי שיעשו אחר שבת או אחר יו"ט ואומר הרי"ר שמואל מאייבר"א דספק חוץ לתחום מותר והביא ראיה מעירובין (דף מה: :) גבי מיא בעיבא מיבלע בליעי וכו' וקאמר דהוי ספק אם באו

חוץ לתחום וסיפא דברייתא לקולא ורבי יהודה היה אוסר במחובר ובצידה אפי' לא הביאו בשביל ישראל רק בשבילו או בשביל נכרי אחר ולא משמע כן גבי מרחצת בשבת דשרי (שבת דף קבב.) הואיל ואיכא נכרים בעיר ואין סברא לחלק בין דבר אכילה לדבר אחר ואומר הר"י די"ט שחל להיות בה' בשבת ובע"ש או בא' בשבת ובב' בשבת הבא ביום ראשון שרי ליום שלישי ולא בעינן הראויה לעשיה דשני ימים קודם לא שייך שמא יאמר לנכרי ויש להחמיר בדבר (ובכדי שיעשו דאמר לפי התוס' כדי שיתלשו ויובאו ממקום שצד אותם גם יש לספק אם הביא קופה מלאה פירות אם צריך להמתין כדי שילקטו באדם אחד או בכמה בני אדם): (תוספות)

רש"א שוחטין מן הנגריין. ר"ל מן הביצרים קטנים שהוא (ניאול) [ניאול] ממש מערב יו"ט. אבל לא מן הרשות. נראה דבהא תנא קמא לחומרא ואפילו בא מערב יום טוב ומלא רשות מקולקלין אסורין דחוששין [שמא] אפילו לאחר שנתקלקלו נכנסו ונאודו, ורש"א לקולא לכל שנתקלקלה המאודה כודאי משוינן לה דלאחר שנתקלקלו אין חיה נכנסת שם, וכן משמע בירושלמי (ה"ב) דגרסינן התם (אבל) [אפילו] נתקלקלה המאודה חש לומר שמא לא ניאודו מצעוד יום, א"ר יוסי בר בון [צפורש] בחורשין תדע לך שהוא כן (גז) [דתנינן] דגים ודגים לא במקום שהם מאויין והכא במקום שהיה מאויה ע"כ. ומינה דאפילו לרש"א דוקא במקום שהיה מאויה שם, אבל בגמריין לא נראה כן שלא חלקו, ומכל מקום למדתי משם דת"ק דר"ש אית ליה הכין דחוששין אף בזו שמא לא ניאודו מצעוד יום. ספק נעשו כמי שנאודו ציו"ט ואסורים. דספק הכין אסור, ודוקא בהכין שאפשר שהוכן על ידי מלאכה דאורייתא כלידה ולקיטה הא בספק הכין דרבנן כתחומין לא, והיינו גוי שהביא דורון לישראל [שאין] במינו במחובר דהבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר, וכעובדא דליפתא דאתא למחוזא ושרינהו רבא (עירובין מ, א) לפי שאין הגוי צריך הכן, ופלוגתא היא בירושלמי וקיימא לן כמאן דאמר אין הגוי צריך הכן, דגרסינן בירושלמי בפרקין דהכא (ה"ב) ר' חייא רבה ור' שמעון ברבי חד אמר הגוי צריך הכן וחד אמר אין הגוי צריך הכן ולא ידעינן מאן אמר דא ומאן אמר דא. רב אמר מותרין לקבל. ואם תאמר כיון (דלית) [דאית ליה] אסורין באכילה היאך מותרין לקבל ולטלטל, דמי איכא מידי דאסור באכילה ומותר לטלטל כל שאסור באכילה אסור לטלטל וכדאמרינן בסמוך וליטעמיד בני יומן מי שרי בטלטול, וביאה שנולדה ביום טוב כשם שאסורה באכילה אסורה לטלטל כדתניא בריש מכילתין (ג, ב) אחת ביאה שנולדה בשבת ואחת ביאה שנולדה ביום טוב אין מטלטלין אותה לא לכסות בה

את הכלי ולא לסמוך זה כרעי המטה. ויש לומר דבספק הכן דגוי הוא שהקל ר"ג
דקסבר דדי בספק הכן של גוי אם נאסור באכילה. אלא בכורתי דאדימי ופירי דכזישי
בירקא עסקינן. כלומר: וברייתא לא רש"ג בלחוד הוא אלא אפילו רבנן ובכורתי דניאודו
מבעוד יום ופירות שנקטו מאמש, וקא משמע לן דאף על פי שנראין כניאודין ונלקטין
מהיום אפילו הכי מותרין ולא חיישינן למראית העין והיינו דקתני אפילו דגים המפולמין
ופירי דבני יומן, וכן פרש"י ז"ל. אמר רב פפא הלכתא נכרי שהביא דורון לישראל ביום
טוב אם יש מאותו המין במחוז לקרקע אסור. כלומר בין לו בין לאחרים, ופרש"י
ז"ל משום מוקפה ואפילו לר"ש משום דמחוזר מסח דעתיה מיניה כל שלא ליקטן מערב
וכגרוגרות ולמוקים דמו ליה ואין לחלק בין שלו לשל אחרים. ויש מקשים על דבריו דאי
מחמת מוקפה היכן מצינו מוקפה אסור לערב, ורש"י ז"ל [כתב] אסורין לערב כדי שלא
יהנה ממלאכת י"ט, וגם זה כריך עיון דמי עדיף מה שעשה על ידי נכרי ביו"ט ממלאכת
שבת שעושין על ידי ישראל והמבטל בשבת לר"מ יאכל חבירו אפילו ביומו ורב מורי
לתלמידיו כוותיה (חולין טו, א). ויש לומר דבזה יש להחמיר גזירה שמה יאמר לו לקט
והבא לי דאמירה לנכרי קילא להו לאינשי ובכל דבר שהוא קל לעשותו אפילו בישראל
החמירו ואפילו [ל]אסור לערב עד כדי שיעשו, כמו שאמרו בפרק קמא דשבת (יה, ב)
לא תמלא אשה קדרה עסקיות ותורמסין ותניח לתוך התנור ערב שבת עם חשכה ואם
עשתה כן למוצאי שבת אסורים בכדי שיעשו, משום דהא קיל להו לאינשי כיון דאין
עושין אלא כדי לאכול למוצאי שבת ושמה יחתה בגחלים. ומה שאמרו דאסורים לא
באכילה לבד אלא אפילו לטלטל, כדאמרינן לעיל וליטעמיד בטלטולי מי שרו וכשיש
במינן במחוזר שאמרו דוקא בשנקטו ביו"ט ואי נמי במסופק אי מהיום אי מאמש
דהוה ליה ספק הכן, אבל (דבני ברין) [דבר ברין] שנתלשו מאמש מותרין כליפתא דאתא
למחוזא וחזנהו רבא דכמישי ושרא להו ואמר הני מאתמול עקירי (עירובין מ, א). ואם
[אין] במינן במחוזר בתוך התחום מותר בין לו בין לאחרים שלא נעשית בהם שום
מלאכת איסור ביו"ט, חוץ לתחום אסור גזירה שמה יאמר לו הבא. והבא בשביל ישראל
זה מותר לישראל אחר, דבאיסור תחומין לא גזרינן שמה יאמר לו הבא בשביל ישראל
אחר. ודוקא לישראל מותר (מתוך ד' אמות שהניחן הגוי אבל להוליכין חוץ לד' אמות
אסור, לפי שחפצי הגוי קונין שביתה וכל שיאלו ממקומן אסורים להוליכין חוץ ממקום
שהניחום שם, וכדאיתא בריש פרק מי שהוליאוהו (עירובין מז, ב) כל העיר כד' אמות
כדאיתא התם בהנהו דיכרי דאתו (מכרכרת') [למכרכתא] דשרא רבא למזבינינהו [לבני

א

-

כה

דף

חוץ לתחום אסור והבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר אמר רבה בר רב הונא אמר רב הסוכר אמת המים מערב יום טוב ולמחר השכים ומצא בה דגים מותרין אמר רב חסדא מדברי רבינו נלמוד חיה שקננה בפרדס אינה צריכה זמון אמר רב נחמן נפל חברין ברברבתא איכא דאמרי אמר רבה בר רב הונא מדברי רבינו נלמוד חיה שקננה בפרדס אינה צריכה זמון אמר רב נחמן נפל בר חברין ברברבתא התם לא קא עביד מעשה הכא קא עביד מעשה ולא בעיא זמון והתניא חיה שקננה בפרדס צריכה לזמן וצפור דרור צריך לקשור בכנפיה כדי שלא תתחלף באמה וזו עדות שהעידו מפי שמעיה ואבטליון תיובתא ומי בעיא זמון והתניא אמר ר"ש בן אלעזר מודים בית שמאי ובית הלל על שהזמינן בתוך הקן ומצא לפני הקן שאסורין במה דברים אמורים ביוני שובך ויוני עליה וצפרים שקננו בטפיחין ובבירה אבל אווזים ותרגוליים ויוני הרדסיאות וחיה שקננה בפרדס מותרין ואין צריכין זמון וצפור דרור צריכה לקשר בכנפיה כדי שלא תתחלף באמה והמקושרים והמנוענעין בבורות ובבתים ובשיחין ובמערות מותרין ובאילנות אסורין שמא יעלה ויתלוש והמקושרין והמנוענעין בכל מקום אסורין משום גזל אמר רב נחמן לא קשיא הא בה הא באמה אמה בזמון סגי לה צידה מעליותא בעיא אלא אמר ר"נ בר יצחק אידי ואידי בדידה הא בגנה הסמוכה לעיר הא בגנה שאינה סמוכה: מתני' בהמה מסוכנת לא ישחוט אלא אם כן יש שהות ביום לאכול ממנה כזית צלי ר"ע אומר אפילו כזית חי מבית טביחתה שחטה בשדה לא יביאנה במוט ובמוטה אבל מביא בידו אברים אברים: גמ' אמר רמי בר אבא הפשט ונתוח בעולה והוא הדין לקצבים מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר קודם הפשט ונתוח (לאפוקי) מאי קמ"ל אילימא לאפוקי מדרב הונא דאמר רב הונא בהמה

אסורין למואלץ משום גזל שהראשון שהקדיח או נענעו קנאן בהגבהתם שהפקר נקנה בהגבהה: זה. בולד אינו כריך זמון שאינה יכולה לצרוח ודעתיה עליה חבל חמה שהיא גדולה כריכה זימון: בדידה. בולד: בסמוכה לעיר. ידע זה ודעתיה עלויה: מתני' בהמה מסוכנת. שהוא ירא שתמות ואינו כריך לה שכבר סעד סעודתו חלל מחמת הפסדו הוא שוחט: לא ישחוט אלא"כ. יודע שיש שהות ביום לחכול כזית כלי הימנה: מצית טביחתה. שהוא מזומן ומופשט מעורו ועומד: לא יביאנה במוט ובמוטה. בקני בני אדם משום לחושא מלחא היא ומזלזל ב"ט: גמ' הפשט ונתוח. פי' הכתוב בעולה שהיא אכילת גבוה וה"ה יש ללמוד לקצבים באכילת הדיוט: מאי קמ"ל. דרך ארץ או איסור ולמימר לאסור לחכול ממנה עד שינתחה שמה ימלא לה סימן טרפה בסתר והחזיק לנו הבהמות בספק טרפות אף קודם שראה בהן טרפות: לאפוקי מדרב הונא דאמר בהמה בחייה בחזקת איסור. אבר מן החי עומדת ונפקא מינה שאם אירע ספק בשחיטתה נעמידנה על חזקתה ואסורה עד שיודע לך ברור שנסחטה כראוי ומשנסחטה כראוי הרי היא בחזקת היתר דסתם בהמות אינן טרפות ואם נמלא זה נקב בריאה או בצני מעים ויש לתלותו לאחר שחיטה ולהכשיר ובקודם שחיטה ולאסור העמידנה על חזקתה שהיתה זה קודם שנמלא זה ספק זה ומוותרת עד שיודע לך אמת שהיא טרפה: מצית טביחתה ממא. קודם הפשט: שטובחת אכילתה. מצני מעיה שהמאכל מתחתך ומתעכל סם: (רש"י)

תוספות **הבא** בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר. תימה מה טעם זה אי הוי מוקצה אפילו לישראל אחר אסור ואי אסור לישראל ראשון בשביל שנעשה בהן איסור בשבילו אם כן לישראל אחר נמי אסורין כדאמרי' (שבת דף קכב.) נכרי שהדליק הנר אם בשביל ישראל אסור וליכא חלוק בין אותו ישראל לישראל אחר ותירץ רש"י דשמה גבי איסור תחומין דליכא אסורא אלא מדרבנן לא אחמור כולי האי ודי אי אסרינן על זה שהובאו בשבילו: **המקושרין** אסורים בכ"מ מפני גזל. פרש"י שהראשון קנה אותן בהגבהה ולא נהירא דלא שייך כאן הגבהה אלא כדאמרי' דהבטה קונה בהפקר הואיל ומתעסק הוא בהן קצת: **כאן** בשדה הסמוכה וכו'. תימה אמאי לא משני לעיל כן וי"ל אמורא היה לו לפרש דבריו והואיל ולא פירש מיירי בין בסמוכה וכו': **בחזקת** איסור עומדת. פרש"י בחזקת איסור אבר מן החי ולא נהירא דאם כן למה לי עד שיודע במה נשחטה

כיון דחזינא שמתה אייכ לא שייך בה איסור אבר מן החי דאיסור אבר מן החי לא שייך אלא מחיים לכן נייל דחזקת איסור ר"ל בחזקת שלא נשחטה עד שיודע לך וכו' ומשום איסור שאינה זבוחה דרחמנא אמר תזבח ואכלת שחוט ואכול ובזה ניחא אפילו למ"ד בהמה בחייה לאו לאברים עומדת : (תוספות)

רש"א המקושרין והמנוענעין אסורים משום גזל. פירש רש"י ז"ל מפני שהראשון שקשרן והגזיהן קנאן בהגזיהם שהפקר נקנה בהגזיה. וכתוספות הקשו אי בשהגזיהן פשיטא, ופירשו (הא) דמיירי כגון ללא אגזיהנהו אלא קשרן קשר בעלמא ואשמועינן דחזקה בהפקר קניא (ב"מ קיה, א עיי"ש) אף על גב ללא הגזיהן. (רש"א)

ב - **כה** **דף**

אורח ארעא קמ"ל כדתניא לא יאכל אדם שום ובצל מראשו אלא מעליו ואם אכל ה"ז רעבתן כיוצא בו לא ישתה אדם כוסו בבת אחת ואם שתה ה"ז גרגרן תנו רבנן השותה כוסו בבת אחת ה"ז גרגרן שנים דרך ארץ שלשה מגסי הרוח ואמר רמי בר אבא חצובא מקטע רגליהון דרשיעיא נטיעה מקטע רגליהון דקצביא ודבועלי נדות תורמוסא מקטע רגליהון דשנאיהון של ישראל שנאמר [\[שופטים י-ו\]](#) ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ויעבדו את הבעלים ואת העשתרות ואת אלהי ארם ואת אלהי צידון ואת אלהי מואב ואת אלהי בני עמון ואת אלהי פלשתים ויעזבו את ה' ולא עבדוהו ממשמע שנאמר ויעזבו את ה' איני יודע שלא עבדוהו ומה ת"ל ולא עבדוהו א"ר אלעזר אמר הקב"ה אפילו כתורמוס הזה ששולקין אותו שבע פעמים ואוכלין אותו בקנוח סעודה לא עשאוני בני תנא משמיה דר"מ מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזין תנא דבי ר' ישמעאל [\[דברים לג-ב\]](#) מימינו אש דת למו אמר הקב"ה ראויין הללו שתנתן להם דת אש איכא דאמרי דתיהם של אלו אש שאלמלא (לא) נתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון יכולין לעמוד בפניהם והיינו דאמר ר"ש בן לקיש ג' עזין הן ישראל באומות כלב בחיות תרנגול בעופות וי"א

אף עז בבהמה דקה וי"א אף צלף באילנות: שחטה בשדה לא יביאנה במוט: ת"ר אין הסומא יוצא במקלו ולא הרועה בתרמילו ואין יוצאין בכסא אחד האיש ואחד האשה איני והא שלח ר' יעקב בר אידי זקן אחד היה בשכונתינו והיה יוצא בגלודקי שלו ובאו ושאלו את ר' יהושע בן לוי ואמר אם רבים צריכין לו מותר וסמכו רבותינו על דברי אחי שקיא דאמר אנא אפיקתיה לרב הונא מהיני לשילי ומשילי להיני ואמר ר"נ בר יצחק אנא אפיקתיה למר שמואל משמשא לטולא ומטולא לשמשא התם כדאמר טעמא אם היו רבים צריכין לו מותר א"ל רב נחמן לחמא בר אדא שליח ציון כי סלקת להתם אקיף וזיל אסולמא דצור וזיל לגבי דר' יעקב בר אידי ובעי מיניה כסא מה אתון ביה אדאזל להתם נח נפשיה דר' יעקב בר אידי כי סליק אשכחיה לרבי זריקא א"ל כסא מה אתון ביה א"ל הכי אמר ר' אמי ובלבד שלא יכתף מאי ובלבד שלא יכתף אמר רב יוסף בריה דרבא באלונקי איני והא רב נחמן שרא לה לילתא למיפק אאלונקי שאני ילתא דבעיתא אמימר ומר זוטרא מכתפי להו בשבתא דרגלא משום ביעתותא ואמרי לה משום דוחקא דצבורא: מתני' בכור שנפל לבור רבי יהודה אומר ירד מומחה ויראה

ה"י אורח ארעא. ולא מקום איסור טרפה: כדתניא. מלינו אף תנאים שמלמדים הלכות דרך ארץ שלא יראה אדם עצמו על הצריות כרעבתן אף זה הממהר לאכול קודם הפסח נראה כרעבתן: כלל. ליבול"ה: מעליו. מאל העליון: חוצא מקטע רגליהון דרשיעיא. עשב ששרשיו נוקצין ויורדין בעומק ואין מתפשט לכלדן כלל ונוטעין אותו בין גבולי שדות ובו תיחס יהושע לישראל את הארץ מקטע רגלי הרשעים ליום הדין שגוזלין וחומסים ומשיגיין גבול ואין למדין ממנו: נטיעה מקטע רגליהון דקלביא. נטיעת ערלה שאמרה תורה להמתין שלש שנים מלאכול פירות מקטע רגלי הקלבים הממהרין לאכול קודם הפסח ונתוח ופעמים שנמלאת טרפה וכן דבועלי נדות שממהרין ואינם יכולין להמתין עד שתטבול: תורמוס. מין קטנית עגול כמין עדשה ורחב כמעט קטנה והוא מר מאוד עד ששולקין אותו שבע פעמים ונעשה מתוק וטוב עד שיאכל למטעמים בקנוח סעודה: מקטע רגליהון דשונאי ישראל. דכתיבי שבעה ע"ז בהאי קרא ולכסוף ויעזבו את ה' התורמוס הזה לאחר שהטריח את בעליו שבע פעמים הוא חוזר למוטב והן

הטריחו את בוראן להביא עליהן פורעניות ולהכעיסו בשבעת אלה ולא חזרו בהן: מאי ולא עזוהו. לשון קבלה הוא שהוא קובל עליהם הקדיחוני והקניטוני שבע פעמים כשקול התורמוס ואחרי כל זאת לא נחשבתו בעיניהם: שהן עזים. ונתנה להם תורה שיעסקו בה והיא מתקת כחם ומכנעת לבם: דתיהן של אלו. מנהגם של אלו אש שהם עזים כאש: מימינו אש דת למו. מימינו נתן להם התורה מפני שאש דת למו והרבה מקראות חסרים כזה: עזים. קשים להנלח אנדרי"ש זלע"ז: כלף באילנות. לא ידעתי מהו עזות שלו: אין הסומא יולא במקלו. דהוי דרך חול ואיכא זלותא די"ט: ואין יולאין בכסא. שטוענין אותם בני אדם והם יושבים בקתדרא: בגלודקי. פליידסטו"ל: אריכין לו. לבית המדרש לדרכה: מותר. להוליאו בו מביתו לבית המדרש: אפיקתיה. בכסא: מהיני לשילי. מקומות סמוכין ואין תחום שבת ביניהם: לחמא בר אדא. כך שמו: שליח איון. רגיל היה לעלות לירושלים: אקיף. הרבה בשבילי את הדרך להקיף ההר ולך דרך סולם מעלות הר של אור ששם יושב רבי יעקב בר אידי: מה איתון ביה. מה איתם אומרים בו: כי סליק. כלומר כי מטא לא"י ולאחר שעבר את אור: אלונקי. שנביאיל"ש זלע"ז שנתן זרועו על כתף חבירו וחבירו על כתפו וזה בכסא יושב על זרועות דמתחזי דרך חול ופרהסיא ולהוליד למקום רחוק טפי משנושאים בין ידיהן בכסא: ילתא. שם אשתו של ר"נ: דבעיתא. ליפול: בשבתא דרגלא. שדורשין: מכתפי להו. בבית המדרש עד מקומם: משום בעתותא לכזורא. שהיו נבעתים מן הכזור העומדים על רגליהם מפניהם והיו יראים ליפול: משום דוחקא. שעומדים על רגליהן וטורח כזור הוא הלכך מכתפי להו עבדיהם ותלמידיהם ומוליכין אותן מהר למקומן: מתני' כזור שנפל לזור. כזור בזמן הזה אין נשחט כלל מוס מפני שקדשים הוא דמאליו הוא קדוש והשוחטו כשהוא תם הוי שוחט קדשים בחוץ וענוש כרת: שנפל לזור. וירא פן ימות שם: מומחה. בקי במומין להבחין בין מוס קבוע למוס עובר: (רש"י)

תוספות אורח ארעא קמ"ל. פי' רש"י ולא משום איסור טרפה תימה דבסמוך משמע שיש איסור בדבר דקאמר נטיעה מקטע רגליהון דקצביא וי"ל דודאי ליכא איסור דמשנשחטה היא עומדת בחזקת היתר מיהו אם נמצאת טריפה

לאחר שאכל הוא נענש כשוגג ולא כאונס שלא היה לו למהר כל כך : וצלף באילנות. פרש"י ולא ידענא מאי עזותיה ופי' בתוספתא משום דעושה ג' פירות עלין אביונות וקפריסין ועוד שטוען פירות בכל יום מה שאין כן בשאר אילנות ועוד פי' ר"י דעזותו הוי ממה ששורין ביין מן הקפריסין שהיא עזה כדאמר בפטום הקטרת יין קפריסין למה הוא בא ששורין בו הצפורן כדי שתהא עזה ולא כפרש"י שפירש בכריתות (דף ו.) שהוא יין הבא ממקום קפרס : שאני ילתא דבעיתא וא"ת והא . לא התירו אלא כי יש בה צורך רבים כדאמרינן לעיל וי"ל דלמא נמי הלכה לצורך רבים שבת ראש הגולה היתה והיו רבים צריכים ממנה : בכור שנפל לבור ר"י אומר וכו'. נ"ל דמיירי בבכור שהיה בו מום קבוע מאתמול אך שלא הראה לחכם מבעוד יום דאי נפל ביה מומא ביי"ט ודאי לא הוה שרי רבי יהודה דהוי מוקצה מחמת איסור דלא הוה דעתיה עליה מאתמול ור' יהודה אית ליה מוקצה וה"ק בכור שנפל בו מום אך שלא הראהו לחכם מבעוד יום ונפל לבור ביי"ט ירד המומחה וכו' דרואין מומין ביי"ט ס"ל לרבי יהודה ר"ש אומר אין זה מן המוכן (תוספות)

רש"י כלף באילנות. כתב רש"י ז"ל לא ידעתי מהו עזותו. ובתוספות פירשו שהקפריסין יינם עז וכמו שאמרו יין קפריסין ששורין בו את האפורן כדי שתהא עזה (כריתות ו, א), וללא כפרש"י ז"ל שפירש בפ"ק דכריתות יין קפריסין שם מקום. בהמה מסוכנת לא ישחוט אלא אם כן יכול לאכול ממנה וכו'. ודוקא מסוכנת למשום [הפסד] ממונו שרו ליה בהכי אבל בריאה לא. שחטה בשדה לא יביאנה צמוט וצמוטה אבל מביאה אברים אברים. ואף על גב דמפיש בהליכה ואמרינן בפרק מפנין (שבת קכז, א) עיין שם בתוס' דמעוטי בהליכה טפי עדיף ממרבה בהליכה וממעט צמוט, שאני הכא דמביא צמוט וצמוטה דמיחזי כעובדין דחול. ויש מפרשים שלא אסרו כאן אלא במסוכנת שיש לה קול שלא נשחטה מחמת י"ט ממש אבל בריאה שנשחטה לצורך י"ט מביאה אפילו צמוט ובלבד שישנה אם אפשר לשנות, וכענין שאמרו בפרק המביא כדי יין (לקמן כט, ב) לא יביאם בסל ובקופה אבל מביא על כתפיו או לפניו. ויש אומרים דהוא הדין לבריאה ומסוכנת אורחא דמילתא נקט שאין דרך לשחוט את הבריאות בשדה אלא בביתו, וכן דעת הרמב"ם ז"ל (פ"ה ה"ה). ומסתברא לי דאינו נוטל את העור משום דעד כאן לא התירו בית הלל (לעיל יא, א) אלא בשוחט מדעתו לי"ט כדי שלא ימנע משמחת יו"ט והתירו סופן משום תחלתן אבל בשוחט את המסוכנת לא, ומיהו אפשר כיון דליכא אלא טלטול דרבנן לא חלקו, אבל בירושלמי דפרקין (ה"ג) גרסינן תני אבל מביאה ע"ג עורה כיצד הוא עושה משייר ממנה אבר (ז) [אחד] ומביאה עמה.

אין הסומא יולא במקלו ולא הרועה בתרמיכו ואין יולאין בכפא אחד האיץ ואחד האשה. וטעמא דסומא לפי שאפשר לו בלא מקל ואפילו ביום טוב אסור אצל קיטע שאינו יכול לילך אלא בסמיכות מותר אפילו בשבת ואין צריך לומר ביו"ט, וזהו שאינו בפרק במה אשה (שבת סה, ב) יולא הקטע בקב שלו דברי ר' מאיר ור' יוסי אוסר וכו' סמוכות שלו טמאין ויולאין בהן בשבת, ופרש"י שם שהקב הוא חקוק להניח בו שוקו וסמוכות היינו סמוכות של קטע בשני רגליו והולך על שוקיו ועל ארכובותיו ועושה סמוכות של עור בשוקו, ומדבריו למדנו דכל קטע ברגליו ואינו יכול לילך צלי מקלו שמותר ללכת בהן אפילו בשבת שאינו לו אלא כמנעליו, ואף על פי שאין קשורין בו ליכא למיחש דילמא נפלי ואתי לכתויי שהרי אינו יכול להלך אלא אם כן נשען עליהם וכן התירו בתוס', ואמרו משמו של ר"ת שהתיר לאחד (שנכו' ידי) [שנכוולו גידין] שוקו ללכת במקלו בידו. שאני ילתי דבעיתא. ואם תאמר והא אסיקנן לעיל דברייתא אחד האיץ ואחד האשה, ולא שרינן לאשה משום דבעיתא. ויש לומר דילתיא שאני לאשה חשובה ובהו של ריש גלותא היתה ורבים היו צריכים לה ושרו לה משום דבעיתא, מה שאין כן באיץ דאף על גב דרבים צריכים לו לא שרינן ליה ללא בעיתא, אלא אם כן כמרימר ומר זוטרא משום דוחקא לציבורא (נלצים) [ורבים] צריכים להם. (רשב"א)

א

-

כו

דף

אם יש בו מום יעלה וישחוט ואם לאו לא ישחוט ר' שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מבעוד יום אין זה מן המוכן: **גמ'** במאי קא מפלגי אי נימא ברואין מומין קמפלגי דר' יהודה סבר רואין מומין ביי"ט ור' שמעון סבר אין רואין מומין ביי"ט ולפלגו ברואין מומין דעלמא בכור שנפל לבור אצטריכא ליה סד"א משום צער בעלי חיים לערים ולסקיה כר' יהושע קמ"ל אי הכי לא ישחוט לא יעלה וישחוט מבעי ליה לא צריכא דעבר ואסקיה סד"א לשחטיה קמ"ל לשחטיה הא תם הוא לא צריכא דנפל ביה מומא והא מוקצה הוא אלא דנפל ביה מום עובר מערב יום טוב והשתא

הוה ליה מום קבוע מהו דתימא דדעתיה עלויה ונשחטיה קמ"ל: ת"ר בכור תם שנפל לבור ר' יהודה הנשיא אומר ירד מומחה ויראה אם יש בו מום יעלה וישחוט ואם לאו לא ישחוט אמר לו ר' שמעון בן מנסיא הרי אמרו אין רואין מומין ביום טוב כיצד נולד בו מום מערב י"ט אין מבקרין אותו ביי"ט נולד בו מום

רפ"י אם יש בו מום. על כרחך ר' יהודה מוקצה אית ליה ובמום הנופל בו ביום טוב לא שרי ללאו דעתיה עלויה מאתמול וה"ק בכור בעל מום שלא הראהו לחכם מצעוד יום להתירו ונפל לבור בי"ט ירד מומחה ויראה מום שהיה בו אתמול אם מום קבוע הוא יעלה וישחוט משום דמוקצה ליכא דמאתמול דעתיה עלויה: אין זה מן המוכן. לאו משום מוקצה אכסר ליה דהא לית ליה מוקצה אלא לפי שמתירו בי"ט נראה כמתקנו דהוה ליה כדן דין דגזור ביה משום שבות וה"ק אין התרתו היתר ואינו מוכן להכשר: גמ' אי נימא ברואין כו'. דהא ודאי משום מוקצה לא הוי טעמייהו דאפכא שמעינן להו אלא משום ראיית מום דר"ס סבר אין רואין כיון דהוה ליה כיושב ודן דין: לפלגו בעלמא. בלא נפל לבור: לערים. לומר ודאי ימלא בו מום: ולסקיה כרבי יהושע. דאמר צפרק משילין (לקמן דף לז.) אותו ואת בנו שנפלו לבור מעלה את הראשון ע"מ לשחוט ואינו שוחט וחוזר ומעלה את השני רכה זה שוחט רכה זה שוחט: אי הכי. דנפילת בור דנקט לאשמעינן ללא יעלהו נקט ליה ואם לאו לא יעלהו מצעי ליה דהא עיקר משום העלאה נקט לה וסחיטה פשיטא לן: לא כריכא דעבר ואסקיה. ומשמעותא ללא לסקיה מרישא ש"מ דקתני ירד המומחה ויראה ולא קתני יעלהו ויראה והדר אשמעינן אחריתי דאי עבר ואסקיה ולא מלא בו מום לא ישחוט: דנפל ביה מומא. השתא וה"ק אם יש בו מום הקבוע מעי"ט יעלה וישחוט ואם לאו ללא היה מעי"ט אלא היום אפילו עבר והעלהו לא ישחוט: והא מוקצה הוא. אי מאתמול לא הוה ביה מום כלל פשיטא ללא ישחוט דהא אשמעינן רבי יהודה בכמה דוכתי דאית ליה מוקצה: קמ"ל. דאי לא הוה קבוע מערב י"ט לא ישחוט משום דמוקצה מחמת איסור הוה אי נמי משום דעבר ואסקיה: בכור תם שנפל לבור גרסינן בצרייתא דלית להו מוקצה להגך תנאי בצכור דכל שעתא דעתיה

עלויה שמה יפול בו מוס: ירד מומחה. ולא לערים ולסקיה: ר' יהודה הנשיא הוא רבי ולא היינו רבי יהודה דמתניתין דסתם ר' יהודה הוא ר' יהודה בר אלעאי: אם יש בו מוס. אפילו נפל בו היום: יעלה וישחוט. דלית ליה מוקצה בזכור: ואם לאו. ועבר ואסקיה לא ישחוט אפילו נפל בו מוס לאחר העלאתו וקנסא הוא משום דעבר ואסקיה [א"נ] לא ישחוט לא יעלה בהערמת שחיטה קאמר דלא ישחוט לא אכטריך דהא תם הוא ומתניתין דלא שנינו הכי משום דמתניתין לא מצינו לאוקומה בתם משום דרבי יהודה מוקצה אית ליה ולא מצי למימר אם יש בו מוס שפול בו זי"ט יעלה וישחוט וכיון דע"כ דבעל מוס תוקמה לא אכטריך לשנויי סיפא בשנויא דחיקא ולמימר דלא ישחוט לא יעלה קאמר דהא מצי לשנויא שפיר כדשנינו דאשמעינן ואם לאו דלא היה קבוע מצעוד יום דאפילו עבר ואסקיה לא ישחוט ואע"ג דאתעביד ליה מוס קבוע השתא: לשון אחר לא גרם בזרייתא זכור תם אלא כי מתני' גרסינן בזרייתא זכור שפול לזור ומתוקמא הכי זכור שפול לזור ר' יהודה הנשיא אומר ירד מומחה ויראה דלא נערים ונסקיה מעיקרא: אם יש בו מוס. אם ימלא בו מוס הידוע שהיום לא נעשה יעלהו וישחוט ואם לאו אלא נפל בו מוס היום אפילו העלהו לא ישחוט ולרבי יהודה נשיאה ליכא למפרד כדפרכינן לעיל פשיטא דלא ישחוט דהא מוקצה הוא דאלו לדידיה אכטריך דהשתא הוא דאשמעינן דאית ליה מוקצה: א"ל ר' שמעון בן מנסיא הרי אמרו. רבותינו דורות שלפנינו אין רואין מומין דר"ש בן יוחי מדורות שלפניהם היה ורבי תלמידו היה כדאמר במסכת עירובין (דף לא.) ובמסכת שבת (דף קמז:) א"ר כשהיינו לומדים תורה אכל ר' שמעון בתקוע היינו מעלין לו שמן כו' וקאמר ליה ר' שמעון בן מנסיא לרבי הרי נחלקו בה דורות שלפנינו ונזיל לחומר: נולד בו מוס מעי"ט. רבי שמעון בן מנסיא מפרש מלתיה דר' שמעון בן יוחי וה"ק הרי אמר ר"ש בן יוחי אין רואין מומין כיצד נולד בו מוס מערב י"ט אין מבקרין אותו לכתחלה אבל אם עבר ובקרו שחטו שהרי אינו מתקן כל כך שקרוב היה בין השמשות להיות מתוקן שלא היה מחוסר אלא ראיית חכם: (רש"י)

תוספות ע"כ לא בעי למימר דאין זה מן המוכן שהוא מוקצה דהא ר"ש לית ליה מוקצה אלא ה"פ כל שאין מומו ניכר שלא ראהו חכם מעי"ט ולא היה נודע אם

היה קבוע אין זה מן המוכן כלומר אין היתרו היתר דאין מוכן להכשיר דאין רואין מומין בייט וטעמא משום דנראה כמתקן או כדן את הדין שהוא אסור משום שבות ע"כ פירש רש"י וקשה דאין זה מן המוכן משמע דאפילו בקרו חכם כיון שלא נודע שהוא מום קבוע מאתמול אוסר ר"ש ולפ"ה משמע דוקא דאינו מוכן להכשיר לכתחלה הא דיעבד שפיר דמי וע"ק דבשבת מוכח בהדיא בפרק כירה (שבת דף מו: ושם) דמטעם מוקצה קאמר דפריך מהכא דר"ש אית ליה מוקצה והא לית ליה מוקצה לר"ש לכן נ"ל דמטעם מוקצה קאמר דאין זה מן המוכן ואפילו עבר ובקרו מ"מ אסור משום מוקצה ופליגי ברואין מומין וגם פליגי במוקצה מיתורא דקתני אין זה מן המוכן והא דפריך הכא בגמ' לפלגו ברואין מומין בעלמא ר"ל דלא נפל לבור ולעולם כלישנא דמתניתין דמוקצה וכן הא דקאמר בגמרא מהו דתימא כיון דדעתיה עלויה נשחטיה קמ"ל ר"ל דאסור משום מוקצה ואפילו אם בקרו בדיעבד אף לר' יהודה כיון שלא היה בו מום קבוע מאתמול ור"ש אסר אפילו אם היה בו מום משום מוקצה כדפירש' דלא כאדא בר אוכמי וא"ת מ"ש דבכל דוכתא מחמיר רבי יהודה טפי במוקצה מרבי שמעון וי"ל דטעמא רבה אית ליה הואיל דס"ל דרואין מומין ביום טוב וידוע שמום קבוע היה מאתמול א"כ אין כאן מוקצה דהא מאתמול דעתיה עלויה אבל לר"ש אית ליה דאין רואין מומין הלכך לאו דעתיה עלויה מאתמול על כן אסור אפילו אם בקרו בדיעבד: **תנו** רבנן בכור תם שנפל לבור ה"ג. דר' יהודה הנשיא לית ליה מוקצה דקאמר אם יש בו מום קבוע ואפילו אם נפל בייט יעלה וישחוט ולית להו להני תנאי מוקצה בבכור דלעולם דעתו עליו שמא יפול בו מום ואם לאו שאין בו מום מאליו לא ישחוט וא"ת פשיטא והא תם הוא וי"ל לא יעלה בהערמת שחיטה כדפירש' לעיל ועל ר' יהודה דמתני' לא בעי לשנויי הכא דלא בעי לשנויי שנויא דחיקא ולא יעלה בהערמת שחיטה קאמר הואיל דאית ליה שנויא אחרינא דר' יהודה אית ליה מוקצה בבכור וצריך לאוקומי בבעל מום ע"כ דהא אית ליה מוקצה אבל לרבי יהודה הנשיא דלית ליה מוקצה בבכור דהא בתם שנפל לבור מיירי לא מצי לשנויי הכי שנפל בו מום קבוע בייט כדמשני לרבי יהודה במתניתין עוד פרש"י פי' אחר דלא גרס תם בברייתא אלא ה"ג בכור שנפל לבור וכו' אם יש בו מום קבוע שידוע בו מום מערב י"ט ישחוט ואם לאו אלא נפל בו מום היום לא ישחוט אפילו אם העלהו משום דהוי מוקצה ולרבי יהודה נשיאה אית ליה מוקצה ולא פריך הש"ס כדפריך הש"ס לעיל לרבי יהודה דמתני' פשיטא דמוקצה הוא דודאי לרבי יהודה דמתני' פריך שפיר דמאי אצטריך לאשמועינן אי משום מוקצה בהרבה מקומות שמעינן דרבי יהודה דמתני' אית ליה מוקצה אבל ארבי יהודה הנשיא אצטריך לאשמועינן (דרבי יהודה) דאית ליה מוקצה ותימה דבשלהי מכלתין (דף מ.) מספקא ליה לרבי יהודה הנשיא אי אית ליה מוקצה ואמאי לא פשיט ליה מהכא וי"ל דלא פסיק להוכיח מהכא דאיכא לפרושי תרי לישני כדפי' דלחד אית ליה מוקצה ולחד לית ליה מוקצה

ומספקא ליה אי כהאי לישנא אי כהאי לישנא לכך לא היה לו להוכיח מהכא :
[ועי' תוספות שבת מה : ד"ה לדבריו] : (תוספות)

דף - כו - ב

בי"ט ר' שמעון אומר אין זה מן המוכן ושון שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן דרש רבה בר רב הונא נולד הוא ומומו עמו מבקרין אותו בי"ט לכתחלה א"ל רב נחמן אבא תני אם עבר ובקרו מבוקר ואת אמרת מבקרין אותו לכתחלה אמר אביי כותיה דרבה בר רב הונא מסתברא מדקתני תלתא בבי נולד בו מוס מערב יום טוב אין מבקרין אותו ביום טוב לכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי נולד בו מוס ביום טוב ר' שמעון אומר אין זה מן המוכן דאפילו דיעבד נמי לא והדר תני ושון שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן דאפילו לכתחלה נמי והא כי אתא רב אושעיא אתא ואייתי מתניתא בידיה בין שנולד בו מוס מערב י"ט ובין שנולד בו מוס בי"ט חכמים אומרים אין זה מן המוכן ואלא קשיא הך ההיא אדא בר אוכמי היא דמשבש ותני אמר רב נחמן בר יצחק מתנני נמי דייקא דקתני ר' שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מערב י"ט אין זה מן המוכן מאי אין מומו ניכר אילימא שאין מומו ניכר כלל פשיטא צריכא למימר אלא דלא אתחזי לחכם מערב י"ט אם מוס קבוע אם מוס עובר קתני מיהת אין זה מן המוכן שמע מינה בעי מיניה הלל מרבא יש מוקצה לחצי שבת או אין מוקצה לחצי שבת היכי דמי אי דאחזי בין השמשות אחזי אי דלא אחזי לא אחזי לא צריכא דאחזי והדר אדחי והדר אחזי מאי א"ל יש מוקצה איתביה ושון שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן ואמאי נימא האי בכור מעיקרא הוה חזי אגב אמיה אתיליד ליה אדחי ליה אחזייה לחכם אשתרי ליה אמר אביי ואיתימא רב ספרא כגון דיתבי דייני התם איכא דאמרי אמר ליה אין מוקצה לחצי שבת לימא מסייע ליה ושון שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן והא בכור מעיקרא הוה חזי אגב אמיה אתיליד ליה אדחי ליה אחזייה לחכם אשתרי ליה

אמר אביי ואיתימא רב ספרא כגון דיתבי דייני התם ת"ש היה אוכל בענבים והותיר והעלן לגג לעשות מהן צמוקין בתאנים והותיר והעלן לגג לעשות מהן גרוגרות לא יאכל מהן עד שיזמין מבעוד יום וכן אתה מוצא באפרסקין ובחבושין ובשאר כל מיני פירות היכי דמי אי דחזו למה ליה הזמנה אי דלא חזו כי אזמין להו מאי הוי וכי תימא דלא ידע אי חזו אי לא חזו והאמר רב כהנא מוקצה שיבש ואין הבעלים מכירין בו מותר אלא לאו דחזו ואדחו והדר אחזו ואי אמרת אין מוקצה למה להו הזמנה אלא מאי יש מוקצה כי אזמין להו מאי הוי לא צריכא דאחזו ולא אחזו דאיכא אינשי דאכלי ואיכא אינשי דלא אכלי אזמין גלי דעתיה לא אזמין לא גלי דעתיה אמר רבי זירא ת"ש מפולין ועדשים דהא פולין ועדשים מעיקרא חזו לכוס שדינהו בקדרה אדחו להו

רפ"י **צ"ט.** ואם נולד בו מום צ"ט היה ר"פ בן יוחי אומר אין זה מן המוכן ואפילו עבר וזקרו לא יסחוט שהוא כמתקנו לגמרי: ושזין כו'. אבל בזו היו מודים חולקים שלפנינו ר' יהודה ור"פ שאם נולד היום ומומו עמו שזה מן המוכן שאין בזה משום תקון ומשום דין שלא היתה בו חזקת איסור מעולם וכדמוקי לה לקמן כגון דיתבי דייני התם: אבא תני. על אביו קאמר: מבוקר. ושחטו לכתחלה: כותיה דרבה מסתברא. לכתחלה שרי: מדקתני לה בתלתא צבי. צברייתא דלעיל צדרי שמעון בן מנסיא: אין מבקרין. לכתחלה משמע: אין זה מן המוכן. משמע אפילו דיעבד אינה הכנה ועוד מדפלגינהו לתרי צבי: שזה מן המוכן אפילו לכתחלה. קאמר דמוכן לזקרו דאי צדיעבד קאמר ומאי מוכן מוכן לשחטו קאמר אמאי פלגינהו לתלתא צבי לתנייה להך סיפא בהדי רישא ולערבינהו ולתנינהו הכי נולד בו מום מערב יום טוב או שנולד הוא ומומו עמו אין מבקרין אותו ביום טוב ליהוי משמע לכתחלה הוא ללא הא דיעבד שפיר דמי: ואייתי מתניתא בידיה גרסינן: חכמים אומרים אין זה מן המוכן. אפילו דיעבד והא ר' שמעון היא דשמעינן ליה אין רואין מומין וכיון דבהגך תרתי ערב ותני להו איכא למימר דנולד הוא ומומו עמו דשרי דיעבד קאמר כרב נחמן וקשיא לאצבי דסייעיה לרבה בר רב הונא מהך: ואלא קשיא ההיא. דלעיל דמסייעא ליה לרבה ואהי מינייהו סמכינן: ההיא. דלעיל: אלא בר אוכמי הוא. חכם אחד שהיו מכירין בו שהיה

גורם משניות ומשכת ומשצפן: דיקא. כי הך לאייתי רב אושעיא: אי נימא שאין מומו מאתמול כלל. שלא היה בו שום מום: כריכא למימר. בתמיה וכי כריך היה רבי שמעון לומר לר' יהודה בן מחלוקתו כן והלא רבי יהודה אית ליה מוקצה ונהי דרואין מומין סבירא ליה האי מיהא אסור דמוקצה הוא: אין זה מן המוכן. אפילו דיעבד ומהשתא על כרחיך ושין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן. דיעבד קאמר: יש מוקצה לחאי שבת. משום חאי שבת אם הוקצה בחליו מי הוי מוקצה לכולי שבת אם לא: היכי דמי. מכדי סתם מוקצה היינו גרוגרות ולמוקין שמעלה אותן על מנת ליצפן ומוקצה אותן לכך ומשמתחילין ליצפן אין ראוי לאכילה עד שייצפן לגמרי והא חאי שבת דקא אמרת היכי מספקא לך: אי דאחזו. שנגמרה מלאכתן בין השמשות אחזו ואין כאן אפילו חאי שבת בהקראה כלל: ואי דלא אחזו. בין השמשות ודאי אסורין דאין כאן הכנה מצעוד יום ומאן דאית ליה מוקצה הכנה מצעוד יום צעי כדכתיב ביום הששי והכינו את אשר יביאו (שמות טז): לא כריכא דאחזו. בין השמשות: ואלהו. בשבת שנפלה עליהן גשמים ותפחו והדר אחזו ששפתן השמש וקא מיבעיא לן הך שעתא דאתקאו מי אסרה להו כולי יומא או לא: נימא האי בכור מעיקרא. בין השמשות הוה חזי לשחוט את אמו והוא נאכל בין תם בין בעל מום לפי שאין בכור קדוש אלא בלידתו דכתיב אשר יולד בבקרך וגו' (דברים טו): אדחיה ליה. שהיה בחזקת בכור תם ואסור עד שיראה מומו: דיתבי דייני התם. כשנולד וכפוטרו את הרחם ראו את מומו דלא הוקצה כלל: היה אוכל בענבים והותיר. רבותא נקט דלא תימא כיון דאוכל והולך לא ליבעי הזמנה וכן מפרש בפרק שלישי דשבת בכירה שהסיקוה (דף מה.). ענבים יצפן קרוין כמוקים ותאנין שנתיצפן קרוין גרוגרות: אפרסקין. פרסקי"ש בלע"ז: חבושין. קרוני"ץ: אי דאחזו. בין השמשות: למה לי הזמנה. הא ודאי כיון דחזא בהו דיצפן דעתיה עלוייהו שהרי לא הוקאו אלא ליצפן: ואי דלא אחזו כי אזמין להו מאי הוי. הא לא חזי לאכילה ולא מהניא להו הזמנה דהוה ליה כמזמין עצים ואבנים לאכילה שאין בריה אוכלתן: וכי תימא דלא ידע אי חזו אי לא חזו. וכי תימא הך הזמנה דקתני כגון דטורח הוא לו לעלות אליהן ולראות אם יצפו אם לאו ואינו יודע אם ראוי אם לא ראוי ומכין בהזמנה ואומר הריני אוכל מהן

למחר אם ראוי הן ואשמעינן אי לאו לאזמינהו מאתמול כיון דלא הוה ידע שהן ראוי לא הוה אמרינן דעתיה עלוייהו ואסורים לאכול אפילו מלאן ראוי: והאמר רב כהנא מוקצה. של גרוגרות ומוקין: שיבש. מצעוד יום: ואין הצעלים מכירין בו. אין הצעלים יודעים שיבש שלא בדקוהו מצעוד יום ולמחר מצאוהו שיבש היה מאתמול: מותר. דכי אסקיה מעיקרא לא אקצייה אלא ליבש והרי יבש והוכן מצעוד יום כך פירש רב אחאי בשאלתות שלו: אלא לאו דאחזו ואדחו והדר אחזו. ע"כ לא מתוקמא הך הזמנה אי לאו להכי לאזמין להו דאם ידחו למחר ויתקנו לבו ביום יאכל מהן: ה"ג אלא מאי יש מוקצה כי אזמין להו מאי הוי. הזמנה דקודם הקלחה מאי מהניא בלאו הזמנה נמי מוכנין ועומדין הן והאיסור בא אחרי כן: ה"ג אלא דאחזו ולא אחזו. בהכי עסקינן שיבשו ולא כל כרכן: דאיכא אינשי דאכלי ואיכא דלא אכלי. ואטרריך ליה לגלויי דעתיה אי אכיל אי לא אכיל: תא שמע. דאין מוקצה לחאי שבת: מפולין ועדשים. שאנו מצטלין ביום טוב: דמעיקרא. בין השמשות: חזו לכוס. חיינן כל דבר הנאכל חי קרי אכילתו כוסס: אדחו להו. כל זמן שרותחין: (כ"ט)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

כ"ב"א הא דבעא הלל מרבה אם יש מוקצה לחאי שבת. לא מיבעיא ליה אלא במוקצה לאכילה אבל במוקצה לטלטל לא מיבעיא ליה דפשיטא דאין מוקצה לחאי שבת, תדע דאם איתא לידוק ממתניתין דמוכני דמייתי לה בפרק כירה (שבת מד, ב) דתנן מוכני שלה בזמן שהיא נשמטת אין חבור לה ואינה נמדדת עמה ואין גוררין אותה בזמן שיט עליה מעות ודייקינן עלה בפרק כירה (מו, א) הא אין עליה מעות שריא ואיתא לאוקמה כ"ט דלית ליה מוקצה ואף על גב דהוי עליה מעות כל בין השמשות ודחינן אמר ר' זירא תהא משנתנו בשלא היו עליה מעות כל בין השמשות כדי שלא לשבור דבריו של ר' יוחנן, אלמא אפילו לר' יהודה כל שלא היו עליה מעות כל בין השמשות והיו עליה משחשכה ואחר כך נטלו ממנה גוררין אותה אלמא אין מוקצה לחאי שבת לגבי טלטול אלא לענין אכילה קא מיבעיא ליה, וכולה שמעתין מוכחא הכין, דלא מייתו ולא דייקי אלא ממוקצה לאכילה. אי דחזו למה להו הזמנה. ואם תאמר מאי קנא מתמרי דעיסקא (שבת יט, ב) דחזו ובעי הזמנה, יש לומר דשאני התם דכל שעתא חזו ואפילו הכי

אקצינהו לעיסקא אזל הני לא אקצינהו אללא עד לחזו. אי דלא חזו כי אזמנינהו מאי הוי. ואם תאמר ומאי שנא מסוכה רעועה דעלמא דאמרינן לקמן (ל, ב) שאם התנה עליה ונפלה ציוס טוב הכל לפני תנאו ואף על גב דכל בין השמשות לא חזיא. יש לומר דשאני התם דמינכרא הכנתה והזמנתה דהא נפלה, מה שאין כן בגרוגרות ואמוקים דלא מינכרא ראיות דידהו. ולענין הלכתא קיימא לן כלישנא בתרא דאמר ליה אין מוקצה לחאי שבת דדרבנן הולכין להקל. (רש"א)

א

-

כז

דף

גמר בשוליייהו חזו להו אמר ליה אביי ולטעמיך תקשי לך קדרות דעלמא דהא סתם קדרות דעלמא בין השמשות רותחות הן ולאורתא אכלינן מינייהו אלא גמרו בידי אדם לא קא מבעיא לן כי קא מבעיא לן גמרו בידי שמים ר' יהודה נשיאה הוה ליה ההוא בוכרא שדריה לקמיה דר' אמי סבר דלא למחזייה א"ל רבי זריקא ואיתימא רבי ירמיה ר' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה הדר שדריה לקמיה דרבי יצחק נפחא סבר דלא למחזייה א"ל ר' ירמיה ואיתימא ר' זריקא ר' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה א"ל רבי אבא מאי טעמא לא שבקתינהו לרבנן למעבד עובדא כר' שמעון א"ל ואת מה בידך א"ל הכי אמר ר' זירא הלכה כר' שמעון אמר מאן דהוא אזכי ואסק להתם ואגמרה לשמעתא מפומיה דמרה כי סליק להתם אשכחיה לר' זירא א"ל אמר מר הלכה כרבי שמעון א"ל לא אנא מסתברא אמרי מדקתני במתניתין ר' שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מבעוד יום אין זה מן המוכן וקתני לה בברייתא בלשון חכמים ש"מ מסתברא כוותיה מאי הוי עלה אמר רב יוסף ת"ש דתליא באשלי רברבי דאמר רבי שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי א"ר יוסי בן שאול אמר רבי משום קהלא קדישא דבירושלים ר' שמעון וחבריו אמרו הלכה כרבי מאיר אמרו והא אינהו קשישי מניה טובא אלא בשיטת ר' מאיר אמרוה דתנן השוחט את הבכור ואחר כך הראה את מומו ר' יהודה מתיר ורבי

מאיר אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור אלמא קסבר ר' מאיר ראיית בכור לאו כראיית טרפה ראיית בכור מחיים ראיית טרפה לאחר שחיטה ומינה ראיית טרפה אפילו בי"ט ראיית בכור מערב י"ט א"ל אביי אטו התם ברואין מומין פליגי בקנסא פליגי דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן בדוקין שבעין כולי עלמא לא פליגי דאסור משום דמשתנין כי פליגי במומין שבגוף רבי מאיר סבר גזרינן מומין שבגוף אטו מומין שבעין ור' יהודה סבר לא גזרינן אמר רב נחמן בר יצחק מתניתין נמי דיקא דקתני ר' מאיר אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור שמע מינה קנסא הוא דקא קניס שמע מינה אמי ורדינאה חזי בוכרא דבי נשיאה הוה ביומא טבא לא הוה חזי אתו ואמרו ליה לרבי אמי אמר להו שפיר קא עביד דלא חזי איני והא רבי אמי גופיה חזי רבי אמי כי חזי מאתמול הוה חזי

רש"י גמר להו בשוליהו. אשתרו ולא אמרינן קעה אחת היו מוקלות וידחו: ולטעמיה. דמשוית להו לרתיחתן תורת מוקצה וילפת מינה דאין מוקצה לחאי שבת: תקשי לך. מהשתא דלא תוכל לתרץ היאך חנו אוכלים שום קדרות כלילי שבתות דעל כרחק המוקצה לבין השמשות מוקצה לכולי יומא והרי בין השמשות כל הקדרות מסולקות מרותחות מן הכירה ואכלינן מנייהו לאורתא: אלא מידי דגמרו בידי אדם לא קא מצעיא לן. דכיון דבידו לתקנו צו ביום לא מקצה ליה מדעתיה מפני דחייתו הלכך פולין ועדשים אינם ראייה לכאן ומהאי טעמא נמי שרינן קדרות של בין השמשות: כי קא מצעיא לן גמרו בידי שמים. ע"י חמה דכיון שאין בידו לתקנו מסח דעתיה מניה: הוה ליה ההוא בוכרא. והיו לו בביתו כהנים סמוכין על שלחנו ואוכלין בכורות: רבי יהודה ור' שמעון הלכה כרבי יהודה. הכי כילינן להו בעירוזין (דף מו:): אמר ליה ר' זריקא. לר' אבא: ואת מה צידך. דשבת לרבי יהודה ובעית למעבד כר' שמעון ממי שמעת דהלכה כר' שמעון צו: אמר מאן דהוא. אחד מן התלמידים מי שהוא ולא נודע שמו: אזכי ואסק. יהי רצון שאזכה לעלות לארץ ישראל למקום שרבי זירא קם דהוא מרה דשמעתא דאמרי משמיה הלכה כר' שמעון ואגמרה לשמעתי מפומיה: אנא מסתברא אמרי. כן אמרת דמסתברא כרבי שמעון אבל לא שמעתי שהוקבעה הלכה למעשה כמותו: כלשון חכמים. דקתני לעיל אתא ואייתי מתניתא בידיה

בין שנוכל בו מוס מעי"ט בין שנוכל בו מוס צי"ט חכמים אומרים כו' ור' שמעון הוא לקאמר הכי וקרי ליה חכמים: באשלי רברבי. בחבלים גדולים וגסים שקשין לינתק כלומר חכמים גדולים אמרו ואין נוחין לבטל דבריהם: ר' שמעון בן מנסיא וחביריו. אותן שאמר עליהן הרי אמרו אין רואין מומין צי"ט: אמרו הלכה כר' מאיר. בצכורות השתא משמע שמעידין קהלל קדישא על ר' שמעון בן מנסיא שאומר עוד דבר זה ומפרש רב יוסף אמרו בתמיה וכי אפשר שקהלל קדישא אומרים דבר זה על ר' שמעון בן מנסיא וחביריו אמרו הלכה כר' מאיר ועבדין כותייהו: והא אינהו קדימי וקשישי מיניה טובא. קהלל קדישא לאמרה רבי להא שמעתא משמייהו קשישי מר' שמעון בן מנסיא טובא דהא ר' שמעון בן מנסיא בימי רבי ובניו היה כדתנן באבות [פ"ו] אמר ר' שמעון בן מנסיא אלו שבע מדות שמנו חכמים בתלמידים כלן נתקיימו ברבי ובבניו ולעיל נמי אפלוג בהדיה והיכי אמרו ההוא קהלל קדישא הלכה משמיה דר' שמעון בן מנסיא דקתני ר' שמעון וחביריו אמרו הלכה כר' מאיר: אלא. הכי אמור קהלל קדישא ר' שמעון בן מנסיא וחביריו שאמרו אין רואין מומין בשיטת ר' מאיר אמרו וכן אפשר שהזקנים נתנו דעתם על דברי הבחורים ואמרו דברי פלוני נוטין אחר דברי ר' פלוני שהיה לפניו: השוחט את הצבור. קודם שהתירו חכם ואח"כ הראה את מומו לחכם: אלמא הסבר ר' מאיר ראיית צבור. אינה קלה כראיית טרפה לאחשבה רבנן וכל עגמה של התרת צבור תלויה בה שאף שחיטתו אסורה קודם שיראנו ואינו דומה לראיית טרפה שהתירו לבדקה אחר שחיטה: ומינה. וממנה למדו ר' שמעון בן מנסיא וחביריו ואמרו כיון דחשיבא כולי האי הוה ליה כמתקן וכדן דין ואסור לראותו צי"ט ורע"פ שהטרפה נבדקת צי"ט והיינו תליא באשלי רברבי שאמרו קהלל קדישא דהא דר' שמעון כר"מ אזלא וקמו להו ר' שמעון בן יוחי ור' מאיר בחדא שיטתא וה"ל ר' יהודה יחיד ואין דבריו של אחד במקום שנים: אמר ליה אביי. לרב יוסף: אטו. התיא דר"מ דצבור ברואין מומין לאחר שחיטה פליגי ומקום טעמא דחשיבותא אמרה ר"מ למלתיה והא קנסא קנים כדמפרש ואזיל ואלו אדם אחר שחטו וכסבור שהוא נותר מפי מומחה אפילו ר"מ מודה דרואין: בדוקין. טייל"א כמו הנוטה כדוק שמים (ישעיהו מ) אם מוס זה דוק שבעין: כולי

עלמא. אפילו ר' יהודה מודה לאסור מפני שמשתנה לאחר המיתה ויש דוק שנראה לאחר שחיטה מוס קבוע שאלו ראהו לפני שחיטה היה נראה עובר: צמומין שבגוף. כגון נקלטה אזנו נצברה ידו ללא נשתנה בשביל השחיטה: מתני'. דכורות נמי דיקא למשום גזרה קאסר ליה וקנסא קנים כדי שלא ירגיל עוד מדלל קתני ר"מ אוסר דנהוי משמע לאסורו תלוי בגופו שאין ראייתו לאחר שחיטה כלום אלא הואיל ועבר ושחטו שמע מינה זהו טעמו של דבר מפני שהקיל לשחטו ותלה ר"מ הדבר ברשעו של כהן זה שהקיל בו: אמרי ורדינאה. נאה היה ועל סם ורדים היה נקרא ולי נראה מאותו מקום ששמו ורדינה כדאמרינן בעירובין (דף מט.) שנקרא מאנסי ורדינה ואנסיים זקנים ורבי עין צמומין היו: מאתמול הוה חזי. אם קבוע אם עובר: (רש"י)

תוספות אלא גמרו בידי אדם לא מבעיא לן וכו'. וא"ת אמאי אין מוכיח מההיא דכופין את הסל לפני האפרוחין כדי שיעלו וירדו וקאמר [שבת מג.]. מותר לטלטלם פי' אחר שירדו מותר לטלטל הסל אע"פ שהיה אסור כשעלו האפרוחים עליו בחצי היום אלמא אין מוקצה לחצי שבת וי"ל דשאני התם דהוי כמו גמרו בידי אדם שבידו להפריחם מעליו דהא שרינן קדרות אע"ג דבין השמשות רותחות הן ועוד יש לומר דהתם מיירי לענין טלטול דפשיטא ליה דאין מוקצה לחצי שבת והכא קא בעי לענין אכילה: אלא ר' מאיר קנסא קא קניס. ופסיק רבינו יצחק דהלכה כרבי יהודה דקבעי התם בבכורות (דף כח: ושם) שתמא דש"ס אליבא דר' יהודה ואע"ג דר' מאיר ור' יהודה הלכה כרבי מאיר בגזרותיו היינו ודאי בגזרותיו אבל לא בקנסותיו. : (תוספות)

רש"א אהו ואמרו לרב אמרי אהו שפיר עבד ללא הוי חזי. והכי קיימא לן לאין רואין מומין לכתחלה ביו"ט כהא לאמי ורדינאה ללא הוה חזי ור' אמרי (שבקיה) [שבחיה] ואמר שפיר עבד ללא חזי, וגרסינן בירושלמי (ה"ד) אהא עובדא קמי רב אמרי וסבר מימר ר' יודא ור"ש הלכה כר' יודא אייתי רב אושעיא מתני' דבר קפרא מן דרומא תנא וחכמים אומרים כל שמומו ניכר מעי"ט ולא התיירו מומחה אלא ביו"ט אין זה מן (המורי') [המוכן] [וחזי] [וקיבלה וחזר ביה] ציומיה. ואם עבר וביקרו והוה מאתמול מותר לדעתיה עליה, ואפילו שחטו קודם שהראה את מומו צמומין שבגוף ללא משתנו מותר, דר' מאיר לאמר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור לית הלכתא כוותיה דהא ר' יהודה פליג עליה ושרי ור' מאיר ור' יהודה הלכה כר' יהודה, ור' מאיר נמי

לא אסר אלא משום הנסא וכדאמרין ר' מאיר דקא אסר הנסא הוא דקנים, ואף על גב דאמרין הלכה כר' מאיר בגזירותיו (עירוזין מז, א) [דוקא בגזירותיו] אבל לא בקנסיו וכן אמרו בתוספות וכן אמרו משום זה"ג. ואם הראהו לחכם מעי"ט מותר להתירו זי"ט ואפילו לכתחלה, וכעובדא דההוא גברא דאייתיי בוכרא לקמיה דרבא זבא זבא פניא דמעלי יומא טבא והוה חיף רישיה לזי עיניה וחזייה למומיה ולמחר שרייה. (רש"א)

דף כז - ב

ובי"ט שיולי קא משייל היכי הוה עובדא כי הא דההוא גברא דאייתי בוכרא לקמיה דרבא אפניא דמעלי יומא טבא הוה יתיב רבא וקא חיף רישיה דלי עיניה וחזייה למומיה א"ל זיל האינדא ותא למחר כי אתא למחר אמר היכי הוה עובדא א"ל הוה שדיין שערי בהך גיסא דהוצא והוה איהו באידך גיסא בהדי דבעי למיכל עייל רישיה ופרטיה הוצא לשפותיה א"ל דלמא את גרמת ליה א"ל לא ומנא תימרא דגרמא אסור דתניא {ויקרא כב-כא} מום לא יהיה בו אין לי אלא שלא יהיה בו מום מניין שלא יגרום לו על ידי דבר אחר שלא יביא בצק או דבלה ויניח לו על גבי האזן כדי שיבא הכלב ויטלנו ת"ל {ויקרא כב-כא} כל מום אמר מום ואמר כל מום: מתני' בהמה שמתה לא יזיזנה ממקומה ומעשה ושאלו את רבי טרפון עליה ועל החלה שנטמאת ונכנס לבית המדרש ושאל ואמרו לו לא יזיזם ממקומם: גמ' לימא תנן סתמא דלא כר' שמעון (דתנן) ר' שמעון אומר מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים ר' יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה אפילו תימא ר' שמעון מודה ר' שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין הניחא למר בר אממר משמיה דרבא דאמר מודה היה רבי שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין שפיר אלא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דאמר חלוק היה רבי שמעון אפילו בבעלי חיים שמתו שמותרים מאי איכא למימר תרגומה זעירי בבהמת קדשים דיקא נמי דקתני עליה ועל החלה

הכי בשמן שרפה לא והוא שמן תרומה שנטמאת דגורת הכתוב היא שאין קדשים טמאים מתבערים ביו"ט דרחמנא אחשבה להבערתן דכתיב באש ישרף (ויקרא ז) הלכך מלאכה היא: גמ' ואת הנבלה לפני הכלבים. וכסנתנבלה בשבת קאמר מדפליג רבי יהודה עלה ואמר אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המוכן: בצעלי חיים. בהמה בריאה בין השמשות: שמתו. ביו"ט: שאסורים. וכי שריא במסוכנת בין השמשות דדעתיה עלויה להאכילה לכלבים: בזהמת קדשים. שאסורה בהנאה וטעונה קבורה ואינה נפדית דבעיא העמדה והערכה אי נמי אין פודין קדשים להאכיל לכלבים ואפילו למאן דאמר פודין ביו"ט לא פרקי לה הלכך לא חזיא: אלא טעמא דקדשים. כיון דדיקא מתני' למתנייה דומיא דחלה על כרחך שמעינן מינה דדוקא בקדשים נקט ופרכינן אלא טעמא דקדשים בתמיה: הא דחולין שריא. לכלבים ולא מתסרא משום מוקצה: הניחא למר בריה דרב יוסף כו'. איכא למימר מתני' דדיקא לאשמועינן דחולין שריא ר' שמעון היא דלית ליה מוקצה: אלא למר בריה דאמימר. מני לא ר' יהודה ולא ר' שמעון: הכא במאי עסקינן במסוכנת. לעולם ר' שמעון היא ומתני' במסוכנת דשרי ר' שמעון בה ואמר מחתכין את הדלועין כו' הלכך טעמא דקדשים לא יזינה הא דחולין שריא: מתני' אין נמנין. בגמ' מפרש מאי היא: אבל. שוחט הוא הטבח בלא פסוק דמים ומחלקין אותה ביניהם ולמחר יפסוק להם דמיה: גמ' אין פוסקין דמים. דמקח וממכר בשבת וביו"ט אסור בספר עזרא (נחמיה יג): היכי עבד. דקתני שוחט הוא ומחלקין ביניהן היכי עבד שידעו למחר כמה היתה שוה לפסוק דמיה: מציא. להם ביו"ט שתי בהמות שוות ויאמר ראו שזו כזו ולמחר שמין את הנותרת: הריני עמד. נמנה על בהמה זו בסלע והיינו כשמואל דאמר אין פוסקים לה דמים ביו"ט: (רש"י)

תוספות ועל החלה שנטמאת לא יזינה ממקומה. פרש"י דלמאי חזי אי לאכילה הא טמאה היא אי להסקה תחת תבשילו אין שורפין קדשים ביי"ט וכ"ת יריצנה לפני כלבו כדאמרינן בפסחים (דף לב. ושם) גבי תרומת חמץ ומריצה לפני כלבו וי"ל דנתינה לכלבו אע"ג דאין כאן שום טורח זהו ביעורו וכשם שאין שורפין כך אין מבערים דרחמנא אחשבה להבערתו אע"ג דהוי לצורך כדאמר אין מדליקין בשמן שרפה ביו"ט ואע"פ שהוא צורך יו"ט להדליק לצורך אכילה וקשה דהא

דאין שורפין קדשים ביו"ט היינו טעמא משום טורח מלאכה לעשות אש ולעסוק בשריפתו אבל הכא כשנותן החלה לפני כלבו אין כאן טורח מלאכה לכן נ"ל דלכך אין נותנה לפני כלבו משום דמצותה בשרפה כדאמר בשבת (דף כה.) כשם שמצוה לשרוף הקדשים שנטמאו כך מצוה לשרוף את התרומה שנטמאת אבל גבי תרומת חמץ דקאמר מריצה לפני כלבו לא מיירי כשנטמאה אלא משום ביעור חמץ ולכך אינה צריכה שריפה וכן משמע בתמורה (דף לג:) דחשיב לה לתרומה טמאה בהדי הנשרפין וקאמר הנשרפין לא יקברו ומ"מ קשה דהיכי מדמה תרומה לקדשים למימר שאין שורפין תרומה ביו"ט אימא שאני שריפת קדשים דלית בהו צורך הדיוט כלל לכך אין שורפין אבל תרומה דצורך הדיוט להסיק תחת תבשילו אימא ישרפנו ביי"ט תחת תבשילו דהא איכא צורך אוכל נפש ותירץ רבינו יצחק דתחת תבשילו הואיל ואית ביה נמי צורך גבוה בטל ליה צורך הדיוט אצל צורך גבוה והוי כאילו כולו של גבוה וראיה מדלעיל (דף יט.) דאמרינן נדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט ואפילו שלמים ואמאי והא שלמים צורך הדיוט אית בהו אלא ודאי בטיל ליה חלקו אצל חלק גבוה והוי כאילו כולם לגבוה הכא נמי גבי תרומה נימא הכי וקשה לפי זה דא"כ צליית פסחים היכי דחיא י"ט הא אית ביה צורך גבוה כי אם צלי אש ואמאי לא בטיל ליה אצל מצות גבוה את מה שיש להדיוט אלא ודאי י"ל דאין קושיא מטעם זה דמצות גבוה לא בטלה חלק דהדיוט וגבי שלמים שאני דעיקר הקרבה בשביל גבוה וכהנים ובעלים משל גבוה קא זכו ומה שאין שורפין את התרומות היינו גזרה תרומה אטו קדשים. : [בבהמת קדשים. ורבי טרפון שהיה מסופק דס"ד דשרי משום בזיון קדשים]. ת"י : גריפת (תוספות)

כש"א מתני': מעשה וזאו ושאלו את ר' טרפון עליה ועל החלה שנטמאת ונכנס לבית המדרש ושאל ואמרו לו לא יזיזנה ממקומה. ואם תאמר חלה שנטמאת אמאי לא והא תרומה טמאה בשריפה וקיימא לן כבית הלל לאמרי (לעיל יב, ב) מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, ולא עוד אלא דשריפה זו לצורך אוכל נפש ממש הויא דהא אפשר להסיקה תחת תבשילו, כך הקשו בתוס'. ואם תרומה זו פירות שאינן עומדים לשריפה הן כפת ועיסה וחטה וקעורים איני רואה בזה קושיא דלא אמרו מתוך שהותרה הבערה לצורך וכו' אלא בדברים הראויים לשריפה אלא שאין ההבערה בהם עכשיו לצורך כעושה מדורה להתחמם כנגדה, אבל מה שאינו עומד לשריפה אפילו לטלטלו אסור ואפילו להבערה שיש בה צורך. ומיהא בשמן תרומה יש להקשות כן שהרי מדליקה על שלחנו. ובתוספות תירצו דגזרינן היכא דנהגה ממנה בשעת שריפה אטו היכא שאינו נהגה ממנה דאז אסור מן התורה, וכמה פעמים שלא יהנה ממנה ואז דומה

לשריפת קדשים, וזה נראה לי לחוק. ורש"י ז"ל פירש כאן דגזירת הכתוב הוא לאין שורפין קדשים ביו"ט, וכבר כתבתי בשבת פרק במה מדליקין גבי אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט (כד, ב) דשריפת קדשים מצוה היא וכיון שכן הויא לה מלאכה דעל כרחו כריך לשריפתה ולפיכך אסור, ושם אמרו בירושלמי (שבת פ"ג ה"א) דלמאן דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה אסור להאית האש במדורת חמץ, ושם כתבתי בארוכה וזה עיקר. ומה שכתב כאן רש"י ז"ל ובהסקה או לתתה לכלבו דאין מצערין קדשים ביו"ט דמשמע מדברי רבינו ז"ל דתרומה טמאה יכול להריעה בחול לכלבו, הקפו עליו בתום דביעור תרומה טמאה הראויה לשריפה אינה אלא בשריפה כדתנן בשלהי תמורה (לג, ב) ותנן כל הנשרפין לא יקברו, והא דאמרין בפרק כל שעה גמרא האוכל תרומת חמץ בפסח (פסחים לב, א) אף זו יש לו בה היתר הסקה שאם ראה מריעה לפני כלבו בתרומת חמץ בפסח דוקא אמרו ולא בתרומה טמאה. תרגמה זעירי בבהמת קדשים. ואם תאמר אם כן פשיטא דלמאי חזיא, יש לומר דסלקא דעתך אמינא דמשום בזיון קדשים יטלטלנה ויכניענה במקום המונע קא משמע לן. מה חלה דקדשים אף בהמה דקדשים הא דחולין שריא. כלומר ואפילו בריאה. ואם תאמר ומאי שגא מגרוגרות ולמוקים דמודה בהו אפילו ר' שמעון (לקמן מ, א) דהבא (ד) אין אדם מצפה אימתי תמות בהמתו הבריאה [וכמו כוס] וקערה ועששית נמי דמודה בהו ר' שמעון (שבת מד, א), יש לומר דהנך שאני דדחי להו בידים. הכא במאי עסקינן במסוכנת. כלומר מתניתין ר' שמעון היא ובהמת קדשים מסוכנת הא מסוכנת דחולין שריא, ומיהו להאי אוקמתא [מתני'] דלא כר' יהודה דאי לר' יהודה אפילו מסוכנת דחולין אסירא כדקתני (שבת קנו, ב) ר' יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב י"ט לא יזינה ממקומה דוקא נבלה הא [חיה] אפילו מסוכנת לא, ולר' יהודה כל שאינה מוכנת ממש בין השמשות להאכילה באותה שעה לכלבים אית ליה לר' יהודה דמגו דאיתקלאי לבין השמשות איתקלאי לכולי יומא, והילכך לדין דקיימא לן כר' יהודה ביו"ט מתניתין לא מוקמינן לה בקדשים דנשמע מינה דדכותה בחולין שריא, אלא מתניתין אפילו בחולין היא ודלא כר' שמעון וסתמא כר' יהודה. והתימא מן הרי"ף שכתב דמתניתין בבהמת קדשים כזעירי ובמסוכנת דחולין שריא, וזה תימא שהוא ז"ל פסק (בסוף מכלתין) ביו"ט כר' יהודה וקשיא לדיה אדידיה דהא זעירי לא פירשה בבהמת קדשים אלא לאוקומי מתניתין כר' שמעון. ויש לומר שהרב ז"ל סבור דזעירי לאוקומי ככולי עלמא אחי ולומר דכולי עלמא אם היתה מסוכנת מוכנת היא, לאפילו לר' יהודה דעתיה [עליה] וכאלו נתנבלה מערב יו"ט

חשבינו לה והילכך קדשים דוקא לא יזינה ממקומה הא דחולין שריא, ועד כאן לא פליגי ר' יהודה ור' שמעון למר בר (רב יוסף) [אמימר] אלא בחולה הא בצריאה אפילו ר"ש מודה שאסורה ובמסוכנת אפילו ר' יהודה מודה דשריא והילכך כי אוקמינו למתניתין צבהמת קדשים מסוכנת אתיא ככולי עלמא, ויש ספרים דגרסינו צהדיא במסוכנת ודכולי עלמא והא דייק כדברי הרב ז"ל. והשתא נמי אתי שפיר דיוקא דמתניתין דקתני דומיא דחלה, ועוד דאפילו לזעירי האי סתמא לא אתיא דלא כר' יהודה ולא תיקשי לרב נחמן דאמר בריש מכילתין דביו"ט סתם לן תנא כר' יהודה. ועוד יש לומר קצת רחיה מה שכתוב בגרסת הספרים כדר' זעירי נמי דקתני דומיא דחלה שמע מינה ורב (נמי) [מקומות] שנמלא בתלמוד דמסיק שמע מינה כן היא מסקנא דמילתא בקושטא, ואף על פי שיך במקומות דלא קאי וחדא מנייהו בפרק המוכר את הספינה (ב"ב פד, א) גבי מוכר לו שוה [שך בחמש] והוזלו ועמדו על שלש. מתני': אין נמנין על הבהמה לכתחלה ביו"ט. פירשו בגמרא דאין פוסקים דמים על הבהמה, ואיכא למידק דאם כן פשיטא דמקח וממכר הוא ואסור כדכתיב בספר עזרא, ועוד אמאי קאמר בגמרא תניא נמי הכי לא יאמר אדם לחברו הריני עמך בסלע דהא נמי מתניתין היא הכא בסמוך (כה, ב) לא יאמר אדם לחבירו שקול לי דדינר בשר, תירלו בתוס' דפסיקת מעות על הבהמה אין דומה גמור [למו"מ] אלא דומה קצת להריני עמך לשליש ולרביע, וקא משמע לן צמתניתין דאפילו הכי אסור והיינו דקא מייתי עלה צרייתא דהריני עמך בסלע דאינו מקח וממכר גמור ואפילו הכי אסור. אלא דאכתי תמיה לי למה לן למתני צמתניתין (לקמן כה, ב) לא יאמר אדם לחבירו שקול לי דדינר בשר דמקח וממכר גמור הוא זה ואסור, ונראה דמשום סיפא נקטה דקתני אצל שוחט ומחלק ציניהם אף על פי שנתן לו באומד צוה דינר. ירושלמי (ה"ו): אין נמנין הא להוסיף מוסיפין היו ה' נעשין עשרה. מתני': שוחט ומחלק ציניהם. ודוקא שלא יפייסו ציניהם דאסור להפיס ביו"ט כצצבת (עיין צמתניתין שבת קמח, ב) וכן כתב הרמב"ן ז"ל (פ"ד ה"כ).

מתני' ר' יהודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי או כנגד הקופיץ וחכ"א אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר: **גמ'** מאי כל עיקר אמר רב יהודה אמר שמואל אפי' לשמרו מן העכברים אמר רב אידי בר אבין והוא דתליא בתריטא ואמר רב יהודה אמר שמואל טבח אומן אסור לשקול בשר ביד ואמר רב יהודה אמר שמואל טבח אומן אסור לשקול בשר במים ואמר רב חייא בר אשי אסור לעשות בית יד בבשר אמר רבינא ובידא שרי אמר רב הונא מותר לעשות סימן בבשר כי הא דרבה בר רב הונא מחתך לה אתלת קרנתא ר' חייא ור"ש ברבי שוקלין מנה כנגד מנה ביום טוב כמאן לא כרבי יהודה ולא כרבנן אי כר' יהודה האמר שוקל אדם בשר כנגד הכלי או כנגד הקופיץ כנגד הכלי אין כנגד מידי אחרינא לא אי כרבנן הא אמרי אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר אינהו דעבוד כר' יהושע דתניא ר' יהושע אומר שוקלין מנה כנגד מנה ביום טוב אמר רב יוסף הלכה כר' יהושע הואיל ותנן בבכורות כותיה דתנן פסולי המוקדשין הנאתן להקדש ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור א"ל אביי ודלמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' יהושע הכא אלא דליכא בזיון קדשים אבל התם דאיכא בזיון קדשים לא אי נמי עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא משום דלא מחזי כעובדין דחול אבל הכא דמחזי כעובדין דחול לא למימרא דקפדי אהדדי והא הנהו שב בניתא דאתו לבי רבי ואשתכח חמש מנייהו בי ר' חייא ולא קפיד ר"ש ברבי אמר רב פפא שדי גברא בינייהו אי ר' חייא ור' ישמעאל בר' יוסי אי ר"ש ברבי ובר קפרא:

מתני' אין משחיזין את הסכין ביום טוב אבל משיאה על גבי חברתה: **גמ'** אמר רב הונא לא שנו אלא במשחזת של אבן אבל במשחזת של עץ מותר אמר רב יהודה אמר שמואל הא דאמרת של אבן אסור לא אמרן אלא לחדדה אבל להעביר שמנוניתה מותר מכלל דבשל עץ אפילו לחדדה נמי מותר איכא דמתני לה אסיפא בשל עץ מותר אמר רב יהודה אמר שמואל הא דאמרת בשל עץ מותר לא אמרן אלא להעביר שמנוניתה אבל לחדדה אסור מכלל דבשל אבן אפילו להעביר שמנוניתה אסור איכא דמתני לה אמתניתין אין משחיזין את הסכין ביו"ט אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא לחדדה אבל להעביר שמנוניתה מותר מכלל דע"ג חברתה אפילו לחדדה נמי מותר ואיכא דמתני לה אסיפא אבל משיאה על גבי חברתה

אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא להעביר שמנוניתה אבל לחדדה אסור מכלל דבמשחזת אפילו להעביר שמנוניתה אסור מאן תנא דבמשחזת אסור אמר רב חסדא דלא כר' יהודה דתניא אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ר' יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש אי"ל רבא לרב חסדא דרשינן משמך הלכה כרבי יהודה אמר ליה יהא רעוא דכל כי הני מיילי מעלייתא תדרשון משמאי אמר רב נחמיה בריה דרב יוסף הוה קאימנא קמיה דרבא והוה קא

רפ"י מתני' ר' יהודה אומר שוקל אדם בשר. טבח המוכר בשר במשקל אע"פ שאסור לשקול בליטרא דהיינו מעשה חול מותר הוא לשקול כנגד הכלי וכנגד הקופיץ סכין גדול שקולבין בו בשר דאיכא שנוי ולא הוי מעשה לחול: אין משגיחין. אין מעיינין: גמ' מאי כל עיקר. מאי אתא לרבווי האי כל עיקר נימא וחכמים אוסרין: אפי' לשמרו מן העכברים. אין נותנין אותו במאזנים התלויין ביתד גבוה: והוא תליא בתריטא. בטבעת שתולין אותו זה כששוקלין למחזי כנותנו לשם משקל: טבח אומן. שידע לכזין משקל כנגד משקל בידיו: אסור לשקול בשר ביד. לאחוז הליטרא בידו אחת והבשר בידו אחרת ולכזין דבחול נמי כיון דאומן הוא בכך אורחיה הכי: במים. שיץ לו שנתות וסימנים בכלי ונותנין בו מים והסימנים מודיעין אותו כמה המים עולין למעלה בשזיל ליטרא בשר שכבר שיערו לכך: בית יד. נקב לאחוז בו: ובידא שרי. לנקוב באמצעו שרי ללאו דרך חול הוא אצל בסכין דרך חול הוא כשמוכר בשר עושה בו בית יד ונותנו ללוקח להוליכו לביתו ובי"ט כריך לשנות לעשות היכר שאין מקח וממכר מותר בו: סימן בבשר. שלא יחליפהו הנושא: אתלת קרנתא. כשהיה משלח הבשר לביתו היה רגיל לעשות כל חתיכה בעלת שלש קרנות וכבר היו מכירין אנשי ביתו שזה היה סימן שלו: ר' חייא ורבי שמעון ברבי. כשהיו חולקין בשר ביניהם היו שוקלין אותה מנה כנגד מנה ביו"ט: כנגד כלי אין. דבחול לאו הכי אורחיה אצל מנה כנגד מנה כך דרך כל החולקין: הואיל ותנו בזכורות כותיה. לאסור לשקול ולמכור זכור בעל מוס ששחטו כהן בליטרא שלא לעשות מעשה חול בקדשים דבזיון הוא וקתני למנה כנגד מנה ויודע כמה משקל ראשונה ושוקל כנגדה מותר אלמא לאו עובדא דחול חשיב ליה: דתנן פסולי המוקדשין הנאתן להקדש ושוקלין מנה כנגד מנה בזכור.

סיפא דמתני' נקט ורישא הכי איתא כל פסולי המוקדשין נמכרים באטליז ונשקלים
בליטרא חוץ מן הזכור והמעשר שהגיינתו לבעלים אצל פסולי המוקדשין הגיינתו
להקדש ושוקלין מנה כנגד מנה בזכור וכן פירושה כל קדשים בעלי מומים שנפדו
במומן אף על פי שעדיין מקאת קדושה עליהן שאסרן הכתוב בגיזה ועבודה
כדאמרין בזכורות (דף טו.). תזבח ולא גיזה וכו' אפילו הכי נוהגין מעשה חולין
בהן בזו שנשחטין באטליז ונמכרין באטליז בליטרא חוץ מן הזכור והמעשר
שהגיינתו מכירתו ביוקר אינה להקדש אלא לבעלים לפי שאין להם פדיון במומם
להיות דמיהן נכנסין לקדושתן דבזכור נאמר לא תפדה ובמעשר נאמר לא יגאל
(ויקרא כז) אלא נאכלין לבעלים במומן הלכך אין נוהגין בהן מעשה חולין במכירת
בשרם כשנפל בהן מום ושחטום הבעלים בעלים בזכור כהן ובעלים דמעשר
ישראל אצל שאר פסולי המוקדשים הגיינתו מכירתו ביוקר להקדש היא ואע"פ
שכבר נפדו קודם שחיטה דהא קודם פדייה אין נשחטין דבעי העמדה והערכה
אפילו הכי הגיינתו מכירתו ביוקר להקדש שלפי מה שיודע שהנאתו יפה הוא מוסיף
פדיונו מתחלתו לפיכך מבזין אותו למוכרו באטליז שהכל פונים שם ליקח בשר:
ושוקלין מנה כנגד מנה. כשמוכרו בתוך הבית אלמא כי האי גונא לאו משקל הוי:
לא היא. לא סבירא להו לרבנן דזכורות כר' יהושע בי"ט ולא ר' יהושע ס"ל
בזכור דשרי: ע"כ לא קאמרי רבנן התם אלא ללא עביד מעשה דחול. דהתם
מכירה היא ואין דרך לסקול בשר הנמכר במנה כנגד מנה: אצל הכא. גבי רבי
חייא ור"ש ברבי קא עבדי עובדין דחול דהא חלוקה היא וכן דרך כל החולקין
ולא סבירא להו לרבנן דזכורות כר' יהושע: ומי קפדי אהדדי. ר' חייא ור"ש ברבי
לחלוק בשר במשקל והלא מותרין זה לזה ונוטלין זה משל זה משום חבה: דהנהו
שב בניתא. שבעה דגים שבאו לרבי ונמא אנטל רבי חייא חמש והוליכן לביתו:
ולא קפיד רבי שמעון ברבי. לומר משל אבי הוא נזון יותר ממני: אי ר' חייא ור'
ישמעאל בר' יוסי. היו אותן שחלקו שהן היו רגילין ליקח זה עם זה אי ר"ש ברבי
ובר קפרא: מתני' אין משחיזין. אגוייזי"ר בלע"ז: אצל משיאה על גבי חזרתה.
דמשני כדרך חול: גמ' משחזת של אבן. דמתקנת ליה שפיר דמחזי כמתקן בחול:
מכלל דבשל עץ כו'. גמרא קא דייק מדאוקי רב יהודה איסורא בשל אבן בלחדדה

מכלל דבשך עץ אף לחדדה שרי למאי דאסר רב הונא בשל אבן שרי דכותה בשל עץ: איכא דמתני לה. להא דרב יהודה: אסיפא. דמלתיא דרב הונא: איכא דמתני לה. להא דרב יהודה אמתני' ולאחא אמלתיא דרב הונא: לחדדה. הוי תקון להעביר שמונית אינו אלא כהדחה בעלמא: מתיר אף מכשירי אוכל נפש. וטעמא משום דדריש יעשה לכם לכל כרכיכם: דרשינן משמך. נדרוש משמך: (רש"י)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

רש"א אמר רב יהודה אמר שמואל אפילו לשמרו מן העכברים. ואפשר לי לומר ללא אסרו לשקול אלא בלוקח מן הטבח ואי נמי בשותפין הבאין לחלוק ביניהם כר' חייא ור"ש ברב שזה כעובדין דחול אכל לשקול בתוך ביתו לדעת כמה יבשל מותר שכן אדם עושה בתוך ביתו, והכי משמע בירושלמי דגרסינן התם (ה"ו) תני רש"א ג' אומר אף מפיו אדם את עצמו (ד) [ב]ליטרא לידע כמה הגיע לו כי הא דר' מונא זבין חרובין דשמטתה ואתא ושאל לר' חזקיה וא"ל נהגין רבנן (כחדל) [כהדל] דרש"א ג', ומיהו בגמרינן לקמן בשלהי פירקין (כט, א) לא משמע הכי שהרי אמרו א"ר ירמיה בר אבא אמר רב האשה מודדת קמח ונותנת לתוך עיסתה ושמואל אמר אסור ותנא דבי שמואל מותר ואמר אבוי השתא דאמר שמואל אסור ותנא דבי שמואל מותר הלכה למעשה אתא לאשמועינן דאסור, ומיהו אפשר להלכה כרב ורב אפילו למעשה שרי, והא דירושלמי מסייע למאן דפסק כרב ואפילו למעשה שהרי אמרו דרבנן נהגין בה כרש"א ג'. ואמר רב יהודה אמר שמואל טבח אומן אסור לשקול ביד. פירש רש"י ז"ל טבח שיודע לכונן משקל כנגד משקל בידיו אסור לשקול בשר בידיו לאחוז הליטרא בידו אחת והבשר בידו אחרת ולכונן. ואינו מחוור בעיני דדומיא דאידיך אחריתי דקאמר אסור לשקול במים קאמר שאין שם זכר לליטרא והכא נמי לשקול ביד שיודע לכונן בו משקלו, וכן נראה מגמרא דבני מערבא דגרסינן התם (שם בהלכה ו) טבח אומן אסור לשקול בשר בידו שידו כליטרא הוא, ובתוספתא (פ"ג ה"ד) נמי גרסינן אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר אבל שוקל בידו ומניח ואם היה טבח אומן לא ישקול בידו מפני שידו כמשקל אבל חותך בסכין ונותן לזה ולזה ע"כ, כלומר אף על פי שהוא יודע לאמן את ידיו לחתוך בכיוון כאלו שוקל בליטרא אפילו הכי מותר דמכל מקום אין נראה כאן כעובדין דחול כלל. אמר ליה אבוי ודילמא עד כאן לא קאמרי רבנן התם משום דלא מחזי כעובדין דחול אבל הכא דמחזי כעובדין דחול לא. והילכך לא קיימא לן כוותיה אלא כחכמים דאמרו

אין משגיחין בכף מאזונים כל עיקר, וכן פסק הרי"ף ז"ל. מתני': אין משחיזין את הסכין ביו"ט. איכא למידק היאך שנו הא דהשחזה גבי אין נמנין וחלק בין אין נמנים ובין לא יאמר אדם לטבח שהן בענין אחד בחלוקת הבהמה משנה באמצע אין משחיזין את הסכין. וג"ל דלפי שאמר חבורה אחת שבאו למנות על הבהמה שאסור להם לפסוק דמים שנה גם כן שאם באו לשחטה שלא ישחיזו את הסכין במשחזת ואחר כך שנה במי שיקח מן הטבח מה שמותר לו ומה שאסור לו. איכא דמתנו לה אפיפא הא דאמרת בשל עץ מותר לא אמרן אלא להעביר שמנוניתה אבל לחדדה אסור. ואף על גב דהאי ליסנא בתרא אנן כליסנא קמא נקטינן דקאמר הא דאמרת בשל אבן אסור לא אמר אלא לחדדה אבל להעביר שמנוניתה מותר מכלל דבשל עץ אפילו לחדדה מותר, דהא מדרבנן היא דאין כאן מלאכה דאורייתא ונקטינן בשל דבריהם לקולא. מאן תנא בהשחזה אסור אמר רב חסדא דלא כר' יהודה דאמר לכם לכל דרכיכם אמר ליה רבא לרב חסדא דרשינן משמך הלכה כר' יהודה אמר ליה יהא רעוא דתדרשון משמאי ככל הני מיילי מעלייתא. ונראה דמדקאמר בהשחזה אסור ולא קאמר במשחזת אסור שמעינן דרב חסדא בכל השחזה שרי ואפילו בהשחזה של אבן דבכל השחזה שרי ר' יהודה ומדרש נמי דרשינן לה בפרקא, וכן נמי משמע דאית ליה לרב יוסף מדקאמר רב יוסף בסמוך סכין שעמדה מותר לחדדה ביו"ט והני מיילי דפסיק אגב דוחקא ומדקאמר מותר לחדדה משמע לחדדה אפילו בכל דבר ואפילו במשחזת של אבן ואורויי נמי מורינן וכדרב יוסף [ורב חסדא] דאינהו בחדא שיטתא קיימי ולא פליגא חדא אחידך. ואם תאמר אם כן קשיא דרב יוסף אדרב יוסף דאמר בסמוך הוה קאימנא קמיה דרב יוסף והוה קא מעבר סכינא אפומא דרחיא ואמרי ליה לחדדה קא בעי לה והאי דלא קאמר לי משום דהלכה ואין מורין כן, ויש לומר דהתם כשעמדה בערב יו"ט דאף ר' יהודה מודי במכשירין שאפשר לעשותן מעי"ט שאין עושין אלא בשניוי ובשניוי מיהא מתיר אפילו להורות, ורב יוסף וכן רבא סבירא להו דהלכה כמותו אף באפשר לעשותן מעי"ט ובשניוי במשחזת של עץ ואי נמי אפומא דרחיא אלא שאין מורין כן אבל כשעמדה ביו"ט מותר אפילו במשחזת של אבן ואורויי נמי מורינן והיינו דרב חסדא ורב יוסף. כן נראה שיטה זו בעיני. אבל הרי"ף לא ביאר מכל זה כלל והביא סוגיית הגמרא, ואפשר שלא ראה לפרסם ההיתר, אי נמי סבר הרב ז"ל דאפילו עמדה ביו"ט אין משחיזין במשחזת של אבן אלא בדיקולא או בפומא דרחיא ואפילו הכי כפי הא אין מורין, וכן כתב הרמב"ם ז"ל (בפ"ד מהל' יו"ט הלכה ט) וז"ל אין משחיזין את הסכין במשחזת שלה

אבל מחדדה ע"ג העץ או ע"ג חרס או אבן ואין מורים דבר זה לרבים כדי שלא יבאו
[להשחיתה] במשחזת כמה דברים אמורים בשיכולה לחתוך בדוחק אבל אם אינה יכולה
לחתוך כלל אין משחזין אותה אפילו על גבי העץ שלא יבוא להשחיתה במשחזת ע"כ,
ואינו מחזור בעיני וכמו שכתבתי, ועוד שאם כן אין לך מקום שנדרוש כר' יהודה
וכדאמר ליה רב חסדא לרבא, ומכל מקום ראוי להחמיר כרמב"ם ז"ל. (רס"א)

דף - **כח** - **ב**

מעבר לסכינא אפומא דדקולא ואמרי ליה לחדדה קא עביד מר או
להעביר שמנוניתה ואמר לי להעביר שמנוניתה וחזיתי לדעתיה דלחדדה
קא עביד וקסבר הלכה ואין מורין כן ואמר אביי הוה קאימנא קמיה דמר
והוה קא מעבר סכינא אשפתא דרחיא ואמרי ליה לחדדה קא בעי מר או
להעביר שמנוניתה ואמר לי להעביר שמנוניתה וחזיתי לדעתיה דלחדדה
קא עביד וקסבר הלכה ואין מורין כן איבעיא להו מהו להראות סכין
לחכם ביום טוב רב מרי בריה דרב ביזנא שרי ורבנן אסרי ורב יוסף אמר
תלמיד חכם רואה לעצמו ומשאילה לאחרים ואמר רב יוסף סכין שעמדה
מותר לחדדה ביום טוב והני מילי הוא דפסקא אגב דוחקא דרש רב
חסדא ואיתימא רב יוסף אחד סכין שנפגמה ואחד שפוד שנרצם ואחד
גריפת תנור וכירים ביום טוב באנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן דתניא אין
בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ר' יהודה מתיר אף מכשירי אוכל
נפש מ"ט דת"ק אמר קרא **[שמות יב-טז]** הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא
מכשיריו ור' יהודה אמר קרא לכם לכם לכל צרכיכם ות"ק הא כתיב לכם
אמר לך ההוא לכם ולא לנכרים ואידך נמי הא כתיב הוא אמר לך כתיב
הוא וכתיב לכם ולא קשיא כאן במכשירין שאפשר לעשותן מערב יו"ט
כאן במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יו"ט אמר רב יהודה אמר
שמואל שפוד שנרצף אסור לתקנו ביו"ט פשיטא לא צריכא דאע"ג
דמפשיט בידיה ואמר רב יהודה אמר שמואל שפוד שצלו בו בשר אסור

לטלטלו ביו"ט רב אדא בר אהבה אמר רב מלכיו שומטו ומניחו בקרן
זוית אמר רב חייא בר אשי אמר רב הונא והוא שיש עליו כזית בשר רבינא
אמר אף על פי שאין עליו בשר מותר לטלטלו מידי דהוה אקוץ ברשות
הרבים אמר רב חיננא בריה דרב איקא שפוד שפחות וגומות רב מלכיו
בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכיא רב פפא אמר מתניתין ומתניתא רב
מלכיא שמעתתא רב מלכיו וסימניך מתניתין מלכתא מאי בינייהו איכא
בינייהו שפחות: מתני' לא יאמר אדם לטבח שקול לי בדינר בשר אבל
שוחט ומחלק ביניהם: גמ' היכי עביד כי הא

רפ"י מעבר לסכינא אפומא דקולא. משפסף סכין על פי הסל: הלכה. כרבי
יהודה ומותר כל איש לעשות אצל חין מורין לרבים כן שלא יזלזלו אף בשאפשר
לעשותו מצעוד יום דכל הני דשרינן כגון שנתקלקלו ציו"ט או שהיה אתמול טרוד
כדאמרינן לקמן ללא התיר ר' יהודה אלא במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב
ציו"ט: מהו להראות. הטבח סכין לחכם ציו"ט לבדוק שהטילו חכמים על הטבחים
להראות סכין לחכם קודם שישחוט שום בהמה ומהו לעשות כן ציו"ט מי מחזי
כעובדא דחול דאושא מלתא שדעתו למכור באטליז או לא מחזי: רואה לעלמו.
בביתו סכין שלו ללא אושא מלתא: שעמדה. מחריפות שלה שאינה חותכת יפה
אבל לא נפגמה: מותר לחדדה ציו"ט. ואע"ג דמאתמול ומשקסום התחילה לקלקל
ולילך ללא הוה ליה לאסוקי אדעתיה מאתמול דסבר לא כריכנא אבל נפגמה
מאתמול לא הוי שרי דמוכחא קלקול שלה והוה ליה למעבד מאתמול: והני מיילי
דפסקא אגב דוחקא. אבל אם אינה חותכת כלל אסור לחדדה דטרחא יתירא
הוא: אחד סכין שנפגמה ואחד שפוד שנרלם. ציו"ט אשפויינטי"ר בלע"ז שנסבר
ראשו: ואחד גריפת תנור. שנפל לתוכו מן הטיח שלו ולא היה יודע מצעוד יום:
בחנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן. נכנסנו בדבר זה למחלוקתן שממחלוקתן חנו
יכולים ללמוד שאף אלו ממכשירי אוכל הן: שפוד שנרלף. נמעך שדרסו עליו
ונעקס אבל לא נסבר: אסור לתקנו ציו"ט. שהרי יכול להשתמש בו כמו שהוא
וטרחא ללא צריך הוא: ואע"ג דמפשיט צידיה. שמתפשט צידיים ואינו צריך להכות
עליו צפטיס: שפוד שאלו בו. בשר ציו"ט: אסור לטלטלו. מיד לאחר שנכלה הכלי
לפי שנמאס ומוקף וכבר נעשה לורך ציו"ט: שומטו ומניחו בקרן זוית. שומטו

מלפניו מהר בגרירא וטלטול מן הצד עד שיעצירו מלפניו לקרן זוית אצל לא טלטול גמור: שרי לטלטולי. בטלטול גמור ולסלקו שלא יזקו בו אנשי ביתו: מידי דהוה אקוץ ברה"ר. לאמר צפרק כירה שהסיקה (שבת 77 מ.ב.) דמותר להוליכה פחות פחות מד' אמות עד שמסלקנה לצדי רה"ר כדי שלא תזיק: שפוד שפחות וגומות רב מלכיו. אלו שלש הלכות רב מלכיו אמרן ולא רב מלכיא מפני ששמותיהן דומין זה לזה ויש שמחליפין שמועה של זה בשל זה נתנו בהם סימן לסדר השמועות שפוד הא דאמרן שפחות משנה היא בכתובות ר"א אומר אפי' הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר שהבטלה מביאה לידי זמה ואמר רב מלכיו הלכה כר"א גומות שמעתא היא ולא נאמרה על המשנה ולענין שתי שערות דאם נמלאו לה גומות של מקום שער אע"פ שאין שם שער גדולה היא וחולצת דאין גומא אר"כ היה בה שער אלא שנסרו: בלורית. במס' ע"ז ועל ברייתא נאמרה הא דרב מלכיא לפרושא לברייתא דת"ר כותי המסתפר מישראל כיון שהגיע לבלוריתו שומט את ידו מפני שהכותי כשהוא מסתפר מניחה לשם ע"ז ואמר עלה וכמה אמר רב מלכיא שלש אצבעות לכל רוח ורוח לכל סביבותיה לא יגע שאם יגלח וילך עד הבלורית נמלא מניח לו בלוריתו ותיקנה לו לשם ע"ז: אפר מקלה. שמעתא היא במסכת מכות אמר רב מלכיא לא יתן אדם אפר מקלה על גבי מכתו מפני שנראה ככתובת קעקע: גבינה. אפירושא דמתניתין אתמר במס' ע"ז מפני מה אסרו גבינות במשנתנו ואמר רב מלכיא מפני שמחליקין פניה בשומן חזיר: מתניתין ומתניתא רב מלכיא. אסימנא דאתנח ברב מלכיא פליג רב פפא: שפחות. דמתניתין היא ומשוית ליה ברב מלכיו לאו דידיה היא דכל מתניתין ומתניתא דאית בהו רב מלכיא אמר פירושן אצל שמעתתא דאמרת ברב מלכיו כגון שפוד וגומות דידיה נינהו: מתני' שקול לי צדינר צפר. שאסור להזכיר שם דמים: אצל שוחט. הוא בלא פסוק דמים והן חולקין ביניהן: גמ' היכי עבדי. כשאינו רוצה ליקח כל הבהמה ולא מחלה ולא שליט ולא רביע אלא צדינר או צננים מה יאמר לו: (רש"י)

תוספות גריפת תנור וכירים. פריי אשוויי גומות ולא נהירא דאם כן לא הוי דומיא דהני אחריני דחשיבי משום דהוי תקון כלי לכן נ"ל דמיירי בתנור חדש

ועדיין יש בו אבנים ועפר שלא פינו וכשיסיר אותם אבנים ועפר הויין כמו גמר מלאכתן וחייב משום מכה בפטיש דכל גמר מלאכה חייב משום מכה בפטיש ומכל מקום קשה דבלא טעמא דמשום מכה בפטיש תיפוק ליה דהוי אסור משום מוקצה דאפר ואבנים שבתוכו מוקצות הן ומכאן אומר ריב"א דטלטול מוקצה התירו משום אוכל נפש ומכאן יש להביא ראיה למה דאמר בפ"ק (דף יב:): **רבינא** אמר וכו' מידי דהוה אקוץ ברשות הרבים. דשרי לטלטל אצדדים אע"ג דהוי מלאכה וקשה דמשמע הכא דרבינא אית ליה מוקצה מדקאמר מידי דהוה אקוץ ברה"ר דאי לאו הכי הוה אסור מטעם מוקצה ובפרק מי שהחשיך (שבת דף קנז.) משמע דאית ליה כר' שמעון דלית ליה מוקצה דפליגי התם רב אחא ורבינא חד אמר לקולא וחד אמר לחומרא ובכל מקום רב אחא לחומרא ורבינא לקולא וי"ל דהכא קאמר רבינא אליבא דרב יהודה אמר שמואל דאסר שפוד לטלטלו אבל איהו ס"ל דשרי אבל קשה מדשמואל אדשמואל דהתם פרק מי שהחשיך אמר כר' שמעון דלית ליה מוקצה גבי כרכי דזוזי והכא משמע דאית ליה מוקצה וי"ל דשאני שפוד דלאחר מלאכתו אין כאן תורת כלי עליו ולהכי אוסר שמואל דיש עליו תורת מוקצה ולעולם ס"ל כרבי שמעון: [גם אקושיא דרבינא יש לתרץ כך. ת"י]: **איכא** בינייהו שפחות. גבי משנה אתמר בכתובות (דף סא:): וא"ת א"יכ נימא אפר מקלה דהיינו שמעתא במכות (דף כא:): דלרב פפא רב מלכיו אמרה ולרב חיננא רב מלכיא אמרה וי"ל דה"פ שפחות ושכנגדה פירוש האמצעית דהיינו אפר מקלה אי נמי ה"פ מתניתין ומתניתא דוקא רב מלכיא ולא רב מלכיו אבל שמעתתא יש מהם רב מלכיו ולעולם רב מלכיא אמרה אותה שמעתא דאפר מקלה ולכך אינו נותן סימן רק למתניתא: (תוספות)

קצ"א מהו להראות סכין לחכם. כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ד ה"ט) למפני זה אסרו ש"מא תמלא פגימה ויאמרו לו אסור לשחוט בה מפני פגימתה וילך ויחדלה במשחזת ע"כ, ולפי דבריו אינו אסור אלא בעם הארץ וכן זיאר הוא בעלמו, וזה קשה לאס כן הוי להו לפרושי ועוד שלא היה להם לומר מהו להראות אלא מהו לראות סכין לעם הארץ. והרי"ף ז"ל פירש גזירה ש"מא [יוליא] מחוץ לתחום, והר"ז"ה ז"ל הקשה עליו דצפרק משילין (כו, ב) משמע דלמאן דאמר תחומין דרבנן אין לגזור משום תחומין. והוא ז"ל פירש דראיית סכין כראיית זכור הוא שהן מעכבות השחיטה ונראה כמתקן ודן את הדין, ואינו נראה בעיני דאס כן אף תלמיד חכם לא יראה בעלמו כמו שאינו רואה את הזכור אפילו בעלמו. ורש"י ז"ל פירש משום דאושא מילתא ומיחזי כעובדין דחול דמיחזי שדעתו למכור באטליז ותלמיד חכם רואה לעלמו בציתו, וגם זה לריך עיון [ועוד שלא אסרו לטבח לשחוט ולמכור לרצים ותנן שוחט ומחלק ציניהם ולהוליך סכין

ובהמה אכל טבח (אסור) [מותר] (לעיל יא, א). ורבי יהודה אמר [קרא] לכם לכל
לרכיכם ורבנן אמרי לך ההיא מיבעי ליה לכם ולא לנכריים. ורבי יהודה נמי אית ליה
לכם ולא לנכריים דאפילו בית הלל דרשי ליה הכי לעיל (כ, ב) וקיימא לן לדין הכי,
אלא דר' יהודה תרתי שמע מינה שפיר לכם לבדכם לכם לכל לרכיכם. שפוד שגראם.
דרש רב חסדא דלר' יהודה מותר, פרש"י ז"ל כשנתקלקל ביו"ט או שלא היה יודע
מצעוד יום דמכשירי אוכל נפש הוא, ופירש נראם נאצר ראשו כלומר שאינו ראוי לאלות
בו אלא אם כן יתקנו, ומה שאמרו בפרקין דלקמן (לד, א) אין מתקנים את השפוד ואין
מחדדין אותו פירשה הוא ז"ל שם דלא כר' יהודה, אי נמי בנראם מערב י"ט ודברי
הכל, והא דאמר רב יהודה אמר שמואל בסמוך שפוד (שגראם) [שגראם] אסור לתקנו
בי"ט אף על גב דמפשט בדיה פירש הוא ז"ל שנתמעך שדרסו עליו ונעקם אבל לא
נאצר ואסור לתקנו בי"ט שהם יכולים להשתמש בו כמו שהוא וטרחא ללא כריך הוא
ואף על גב דמפשט בידים ואין כריך להכות עליו בפטיש, ומכלל דבריו דבנראם אפילו
לתקנו בפטיש מותר לרבי יהודה והרז"ה ז"ל פירש בהיפך דנראם הוא שנעקם מעט
וזהו שמתיר רבי יהודה, ונראם הוא שנסצר כדאמרינן (שבת טז, ב) דרלפינהו מראם זה
אסור אפילו לר' יהודה, דמודה ר' יהודה שאין עושין פחמין לעשות כלי, ואינו מחזור
בעיני שאם נראם הוא שנסצר ראשו היאך אמרו אף על גב דמפשט בידא, ואם הוא
שנכפף ונעקם כעין שבירה אי אינו יכול לפשטו ביד או אם יכול לפשטו אין זה עושה
כלי. אמר שמואל שפוד שאלו בו בשר אסור לטלטלו אמר רב [מלכו] ואיתימא רב
אדא בר אבהו שומטו ומניחו בקרן זוית. פירש רש"י ז"ל שומטו מלפניו מהר בגרירא
ובטלטול מן האד עד שיעבירו מלפניו לקרן זוית אבל לא טלטול גמור דבהכי שרי
וכדאמר ר' חייא בר אשי משמיה דרב [הונא] מטלטלו ומשנה בו שלא לטלטלו טלטול
גמור אלא בגרירא בעלמא. וא"ת כיון שיס עליו בשר אפילו בהדיא יטלטלנו, דמאי
שנא (מנער) [מעור] שמטלטלו אפילו לבית שמאי אם יס עליו כזית בשר (לעיל י, א).
יס לומר דהכא אין כריך כזית בשר אלא אפילו פחות מכזית. אבל בתוס' פירשו דשומטו
משמע אפילו בטלטול גמור, וכל שמוטר לטלטלו מותר להניחו בכל מקום שיראה
וכדמוכח בשבת פרק כירה (מוג, א). רבינא אמר אף על גב דלית ליה בשר מידי דהוה
אקוץ ברשות הרבים. ואם תאמר למה לן מהאי טעמא והא כלי שמלאכתו להיתר
ביו"ט הוא, ובתוספות נדחקו בזה ואמרו שהשפוד אין לו תורת כלי (וניטל) [ואינו ניטל]
בשבת כדאמרינן בפרק כל הכלים (שבת קכד, א), וזה דבר תימה הרבה בעיני שאפילו

קנים ומקלות יש להם תורת כלי וניטלים בשבת, כדאמרינן בפרק כל הכלים (קכג, ב) אמר רבי אלעזר קנים ומקלות וגלוסטרא ומדוכה כלם קודם התרת כלים נשנו, כלומר אצל לאחר התרת כלים שאמרו כל הכלים ניטלין בשבת אף אלו מותרים. ואפשר לומר דשפוד אסור לטלטלו משום דמוקפה מחמת מיאוס הוא, ואף על גב דרבינא גופיה פסק בשלהי פרק בתרא דשבת (קנז, א) כרבי שמעון דלית ליה מוקפה ואפילו במוקפה מחמת מיאוס וכן נמי שמואל בשלהי פרק קמא דשבת (יט, ב) בכרכי דזוגי הא (ד)אמר רב נחמן דביוס טוב סתם לן תנא כרבי יהודה (לעיל ב, א), ורבינא ושמואל אית להו הכין, וזו ראייה לרי"ף ז"ל שפסק (בסוף מכילתין) כר' יהודה ביו"ט. אלא שעדיין נלטרך לומר דאף קערות שאכל בהן אסור לטלטלן ביו"ט אלא לכורך גופן ולכורך מקומן, ומיהו אם [הם] בבית שעומד שם מותר לטלטלן בין שפוד בין קערות ולהוליאן משום גרף של רעי וכדגרסינן בפרק כל הכלים (קכד, א) אמר ליה רבי לרבה למר אליבא דר' נחמיה הגי קערות היכי מטלטלינן להו אמר ליה רב ספרא חברין כבר תרגמה מידי דהוה אגרף של רעי. (רשב"א)

א

-

כט

דף

דבסורא אמרי תרטא ופלגו תרטא בנרש אמרי חלקא ופלגו חלקא בפומבדיתא אמרי אוזיא ופלגו אוזיא בנהר פקוד ובמתא מחסיא אמרי רבעא ופלגו רבעא: מתני' אומר אדם לחברו מלא לי כלי זה אבל לא במדה ר' יהודה אומר אם היה כלי של מדה לא ימלאנו מעשה באבא שאול בן בטנית שהיה ממלא מדותיו מערב יו"ט ונותן ללקוחות ביו"ט אבא שאול אומר אף במועד עושה כן מפני ברורי המדות וחכמים אומרים אף בחול עושה כן מפני מצוי המדות: גמ' מאי אבל לא במדה אמר רב יהודה אמר שמואל אבל לא בכלי המיוחד למדה אבל כלי העומד למדה ימלאנו ואתא ר' יהודה למימר אפילו כלי העומד למדה לא ימלאנו אלמא גבי שמחת יום טוב ר' יהודה לחומרא ורבנן לקולא והא אפכא שמעינן

להו דתנן רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי וכנגד הקופיץ וחכמים אומרים אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר אלמא ר' יהודה לקולא ורבנן לחומרא קשיא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא התם בשאינו עומד למדה הכא בעומד למדה דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא התם קא עביד כדעבדין בחול הכא לא קא עביד כדעבדין בחול רבא אמר מאי אבל לא במדה שלא יזכור לו שם מדה אבל כלי המיוחד למדה ימלאנו ואתא ר' יהודה למימר כלי המיוחד למדה לא ימלאנו אלמא גבי שמחת יום טוב רבי יהודה לחומרא ורבנן לקולא והא אפכא שמעינן להו דתנן רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי וכנגד הקופיץ וחכמים אומרים אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר אלמא ר' יהודה לקולא ורבנן לחומרא קשיא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דר' יהודה אדר' יהודה ל"ק התם בשאינו מיוחד למדה הכא מיוחד למדה דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא התם קא עביד כדעבדין בחול הכא לא קעביד כדעבדין בחול דעבדי אינשי דמקרבי חמרא במנא דכילא ושתו : מעשה באבא שאול בן בטנית : תנא אף במועד עושה כן מפני בטול בית המדרש תנו רבנן הוא כנס שלש מאות גרבי יין מברורי המדות וחבריו כנסו שלש מאות גרבי שמן ממצוי המדות והביאום לפני הגזברים לירושלים אמרו להם אי אתם זקוקים לכך אמרו להם אף אנו אין רצוננו בכך אמרו להם הואיל והחמרתם על עצמכם עשו מהם צרכי רבים דתניא גזל ואינו יודע למי גזל יעשה בהם צרכי רבים מאי נינהו אמר רב חסדא בורות שיחין ומערות אדבריה רב חסדא לרבנא עוקבא ודרש לא ימדוד אדם שעורים ויתן לפני בהמתו ביו"ט אבל קודר הוא קב או קבים ונותן לפני בהמתו ואינו חושש והנחתום מודד תבלין ונותן לתוך קדרתו כדי שלא יקדיח תבשילו אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב מודדת אשה קמח ביו"ט ונותנת לתוך עיסתה כדי שתטול חלה בעין יפה ושמואל אמר אסור והא תנא דבי שמואל מותר אמר אביי השתא דאמר שמואל אסור ותנא דבי שמואל מותר

רפ"י **צבורא אמרי.** לרכן לומר לטבח תן לי תרטא או פלג תרטא וצנרץ אמרי חלקא או פלג חלקא וצפומצדיתא אמרי אוזיא. כל הטבחין היו מנתחין בהמותיהם צָוּה כך וכך נתחיס מן הבהמה ולאותן הנתחיס קרו להו צבורא תרטא וצנרץ חלקא וצפומצדיתא אוזיא וצנהר פקוד רבעא: מתני' אצל לא צמדה. בגמ' מפרש

לה ומאי פלוגתייהו: שהיה ממלא מדותיו כו'. שאין מודדין ציו"ט: אף בחולו של מועד עושה כן. בגמ' מפרש טעמא ולא גרסינן במתני' מפני צרורי המדות ואית דגרס ליה והן העלאת הרתיחות ובגמרא מפרש: מפני מצוי המדות. כשהיה מוכר שמן היה לו מדות הרבה ומביאין הלקוחות כליהן ומודד לאיש ואיש במדה לעצמו ומתמאות והולכות לתוך כליהן כל הלילה: גמ' המיוחד למדה. שמודד ומוכר בו: העומד למדה. שכשיצטר זה בא זה תחתיו אבל עדיין לא מדד בו: ואתא רבי יהודה למימר. כיון דהוא עצמו מדה ולכך עשוי וכדי מדה מחזיק לא ימלאנו דמחזי שפיר כמודד ומוכר כעובדין דחול: כלי וקופיז. אין עומדין לכך: כדעבדין בחול. במאזנים פעמים שאין הליטרא לפניו וכיון שיודע משקל כליו שוקל בו: לא קא עביד כעובדין דחול. לעדיין לא יכא טבעו של כלי זה למדה: שם מדה. רבעא או לוג אלכא כך יאמר לו סתם כלי זה מלא לי: הכא לא קא עביד כדעבדין בחול. שדרך לקוחות לומר תן לי לוג ואין דרכן לומר כלי זה מלא לי בדרך מקח אלכא בדרך הלואה או מתנה ואע"ג דמיוחד למדה: עבידי אינשי דמקרי חמרא. לחבריהם: במנא דכילא. של מדה: תנא אף במועד עושה כן מפני בטול בית המדרש. שהיה חכם גדול ובאים רבים לשאול הימנו ובמועד רבים עוסקים בתורה שאין טרודים במלאכה והיה ממלאן בלילה שאין זמן בית המדרש כדי שיהא פנוי ביום ולמאן דגרס במתני' מפני צרורי המדות מפרש הכי מפני בטול בית המדרש של באי מועד לא יהיה פנוי לשהות ולצרר מדותיו שלא ירתיחו לפיכך ממלאן בלילה: הוא כנס כו'. משנתן יין בחצית כך וכך לוגין במדה ומכר ממנה עד שמכר חשבוננו נמלא כל הנותר בחצית על ידי צרורין שהרתיח היין כשמוציאו ומעלה אופיא איסקומ"א בלע"ז ואין המדה מלאה והן נקראין צרורין לפי שמצררין אותן מן היין כשקוטה אי נמי על דקלישי וזיגי ושמנ יס בו מצוי מפני שמודבק בשולי המדה ובדפנותיה וביין שכיחי צרורין ולא בשמן: וחבריו כנסו כו'. כדפרישית בצרורין: לפני הגזברים. של הקדש לעשות בהן כרכי הקדש אם יראו והם לא הקדישה כסבורין אין יכולין להקדיש שאינו שלהם אי נמי יכולין הוה ליה גזל בעולה: אמרו להם חכמים אין אתם זקוקין לכך. הואיל ומתחלה לא נתכונתם לגזול שהלקוחות מוחלין על ידי טרדן ומרוצתם שאינם יכולין לשהות עוד וידעי

וקא מחלי: אף אנו אין ראוננו לכך. לזה ליהנות משל אחרים: אמרו להם. חכמים א"כ אין לכם לעשות הקדש אלא לעשות בהן כרכי רבים שהרי משל רבים היה ויהנו הצעלים מהן: ואין יודע למי גזל. שגזל אנשים הרבה: שיחיו ומערות. שמתכנסין בהן מים ושותין מהן ובב"ק (דף נ:) מפרש מאי בור ומאי שיח ומאי מערה: אדבריה. הנהיגו ומטייל עמו במצואות העיר: לא ימדוד אדם קב שיעורין. אפילו ליתן לבהמתו שנראה כמודד למכור: אבל קודר הוא. בקב עלמו נוקב בכרי וממלאו שלא כדרך מדה לתת בידו לתוכו: קודר. לשון נוקב: נחתום. מבשל קדרות נמי קרוי נחתום: יקדית. ישרוף אאורשי"ר בלע"ז: בעין יפה. שיעור חלה אחד מכ"ד לכהן וכשאינה יודעת מדת עיסתה היא מקמלת ואומרת אין כאן כל כך אבל כשיודעת מדת עיסתה יודעת מה תפריש ועינה יפה בה: תנא דבי שמואל. בתוספתא שסידר שמואל מתנאים שלפניו כמו שסדרו רבי חייה ורבי אושעיא וכמו שסידר רבי את המשנה: השתא דאמר שמואל אסור. והוא שנה במשנתו מותר שמואל בשמעתייה דאמר אסור הלכה למעשה אהא לאשמועינן שהבא לשאול הלכה לעשות מעשה מורין לו אסור ואי חזינן איניש דעביד לא מחינן בידיה דהלכה דמותר ואין מורין כן: (רפ"י)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

רשב"א ואתא רבי יהודה למימר אם היה כלי של מדה לא ימלאנו. והלכה כחכמים דשרו. ירושלמי (ה"ח): רבי (אליעזר) [לעזר] אמר לרבי חמא בר זעירא מלא הדין מנא ולמחר אנו מכילין לה. ועוד אמרו (שם ה"ט): תני אומר אדם לחנוני תן לי כילה של תבלין שכן דרך בעל הבית לתת כילה של תבלין לתוך עיסתו ע"כ, אבל בגמרא נראה דאסור להזכיר לו שם מדה. אמר רבי השתא דאמר שמואל אסור ותנא דבי שמואל מותר שמואל הלכה למעשה אהא לאשמועינן. כלומר דאסור, ופרש"י ז"ל הלכה למעשה הבא לשאול לעשות מעשה מורין לו לאיסור ואי חזינן איניש דעביד לא מחינן בידיה דהלכה הוא דמותר אבל אין מורין כן ע"כ, וכן פסקו גדולים האחרונים כשמואל הלכה למעשה. ויש מי שפוסק כרב דשרי אפילו למעשה וכל רב ושמואל באיסורי הלכה כרב בין לקולא בין לחומרא, וכן כתב הרב בעל הלכות גדולות ז"ל בשם ישיבת סורא ז"ל: שדרו ממתיתא דסורא דמותר לכל רב ושמואל הלכה כרב באיסור (ותי') [וכל

שכן] דקס תנא דבי שמואל כוותיה דרב והוה ליה שמואל יחיד לגבי רבי, אבל מתיבתא
דפומבדיתא שדרו לאיסור כשמואל וטעמייהו משום דיכול למדוד מעי"ט ולא לורך
קדרה היא דנימא שמה יפחת טעמו או שמה יקדיח תבשילו ע"כ ולדברי הרב שפסק
להתיר אפשר לשקול אדם בשר בתוך ביתו כדברי הירושלמי שכתבתי למעלה (כת, א
בד"ה אמר ר"י) וכדאמרו בפירוש דרבנן נהגין כן כרבי שמעון בן גמליאל. (רש"א)

ב - **כט** **דף**

שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן תנו רבנן אין שונין קמח ביום טוב
משום רבי פפיס ור' יהודה בן בתירא אמרו שונין ושויין שאם נפל לתוכן
צרור או קיסם ששונין תני תנא קמיה דרבינא אין שונין קמח ביום טוב
אבל נפל צרור או קיסם בורר בידו אמר ליה כ"ש דאסור דהוה ליה כבורר
דרש רבא בר רב הונא זוטי אפתחא דנהרדעא שונין קמח ביום טוב אמר
להו רב נחמן פוקו ואמרו ליה לאבא שקילא טיבותך ושדי אחזרי פוק חזי
כמה מהולתא הדרן בנהרדעא דביתהו דרב יוסף נהלא קמחא אגבא
דמהולתא אמר לה חזי דאנא רפתא מעליתא בעינא דביתהו דרב אשי
נהלא קמחא אגבא דפתורא אמר רב אשי הא דידן ברתיה דרמי בר חמא
ורמי בר חמא מרא דעובדא הוה ואי לאו דחזיא מבי נשא לא הוה עבדא :
מתני הולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו תן לי ביצים ואגוזים
במנין שכן דרך בעל הבית להיות מונה בתוך ביתו : **גמ'** ת"ר הולך אדם
אצל רועה הרגיל אצלו ואומר לו תן לי גדי אחד או טלה אחד אצל טבח
הרגיל אצלו ואומר לו תן לי כף אחת או ירך אחת אצל פטם הרגיל אצלו
ואומר לו תן לי תור אחד או גוזל אחד אצל נחתום הרגיל אצלו ואומר לו
תן לי ככר אחד או גלוסקא אחת ואצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו תן לי
עשרים ביצים או חמשים אגוזים עשרה אפרסקין וחמשה רמונים
ואתרוג אחד ובלבד שלא יזכיר לו סכום מדה ר' שמעון בן אלעזר אומר
ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח :

רש"י אין שונין המת. שרקדו מאתמוול וזכא לשנותו זנפה ליפותו אין שונין דאפער לו מאתמוול: שונין. לזיכא טרחא ודבר הנראה הוא שזו היא פעם שניה ואין זה כמרקד לזכור: תני תנא קמיה דרבינא אין שונין. ואפילו נפל לתוכן זכור או קיסם אלכא זודק הקסמין והלכרות וזכרין זידיו: כל שכן דאסור. דמחזי כזכור וזכור אז מלככה היא כהרקדה והשונה אינו מרקד שהרי נראה שהכל יולא ואין כאן סובין: לאבא. לחברי: שקילא טיבותיד. אין לנו מחזיקין כך טובה בכך נטולה היא טובתך ומוטלת על הקוליס טיבותיד גרי"ר זלע"ז: מהולתא. נפוח: הדן זנהרדעא. שכולן יודעות שמותר: אגבא דמהולתא. זאחורי הנפה כדי לשנות: רפתא מעליתא. אי את כריכה לשנות לשונין קמח זיום טוב: אגבא דפתורא. אחורי השלחן שיש לו תוד שקורין טורנרוייר"א והיא היתה שונה הקמח על אחוריו משום שנוי: הא דידן. זו אשתי זרתיה דרמי זר חמא היא: מרא דעובדא. מדקדק זמעשיו: רועה. זה המגדל זהמות ופעמים שמוכר מהן: הרגיל אלכו. שמתוך שרגיל אלכו מאמינו ונותנו לו זלכא פסוק דמיס: פטס. המפטס עופות לשון משמין: סכוס מדה. קב או קזיס: סכוס מקח. דמיס: מתני' (רש"י)

תוספות **שמואל** הלכה למעשה אתא לאשמועינן. פי דאם יבא שום אדם לשאול לנו כיצד יעשה אומרי' לו הוראה לאסור אבל אם אנו רואין שום אדם שנוהג היתר בדבר אין אנו צריכין למחות בו ולפי זה לא פליג שמואל ארב דתרווייהו מודו לאסור למעשה מיהו בה"ג פירש ושמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן ופליג אברייתא ופליג ארב ויש שפוסקין כשמואל ואעי"ג דהלכה כרב באסורי מ"מ מדאמר סתמא דהש"ס שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן משמע דהלכה כותיה ויש פוסקין כרב משום דהלכה כרב באסורי וכ"ש הכא דהא תנא [דבין] שמואל כותיה דרב ואומר הר"ר שמואל מאיברי"א דאפי' למ"ד דהלכה כרב מ"מ אסור לנו בזמן הזה למדוד משום ליטול חלה בעין יפה דדוקא בימיהן שהיו מפרישין חלה אחת מכ"ד ונותנין לכהן שייך לומר דמותר משום עין יפה אבל אנו שאין מפרישין כי אם מעט אפילו מעיסה מרובה ואותו מעט נמי אינו נאכל אלא נשרף אין למדוד דלא שייכא סברא דקאמר הכא כדי שתטול חלה בעין יפה אלא יש לנו לשער מאומד שתהיה בריוח כשיעור משום הברכה וכן בפסח נמי יש לזיזהר מלמדוד ביום טוב למצות וצריך לעשות פחות מכשיעור ולא ימדוד במדה שעשה למדוד בחול בצמצום אלא יפחות או יוסיף אם המדה קטנה: **אגבא** דפתורא. פ"ה אחורי השלחן כמו אגבא דמהולתא ואפשר לפרש ע"ג השלחן ממש וחשיב שנוי לפי שדרך לרקד בעריבה ומ"מ אין להתיר תחלת

הרקדה על ידי שנוי דהא אשונין דברייתא קאי ורשב"ם פירש דע"י שנוי אין לחלק ויש לסמוך עליו לענין להתיר לשפחה נכרית תחלת הרקדה ע"י שנוי אבל אנו לעצמנו אין לסמוך: **אצל** חנוני הרגיל אצלו. בין הוא נכרי בין ישראל דאין לחלק רק היכא דאיכא חששא דמחובר או נולד: **שלא** יזכיר לו סכום מדה. פי' רש"י קב או קבים וסכום מקח שלא יאמר לו תן לי אגוזים בדינר אחד או בשנים וקשה דפשיטא דאסור ועוד אמאי קאמר סכום מדה הי"ל למימר ובלבד שלא יזכיר מדה ותו לא לכן נ"ל כר"ח דגריס סכום מנין וקאי אלעיל וה"פ אמרת דילך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו ויאמר לו תן לי ה' אגוזים או י' אפרסקין ובלבד שלא יזכיר סכום מנין שלא יאמר לו תן לי י' אגוזים וכבר נתת לי לי' ואם כן אני חייב לך מ' בין הכל אבל רבי שמעון אומר ובלבד שלא יזכיר סכום מקח שלא יאמר לו תן לי אגוזים בששה פשיטין וכבר נתת לי כך ואם כן אני חייב לך מכל י"ב פשיטין אבל סכום מנין שרי וכן איתא בתוספתא ובה"ג מכאן יש לזוהר שלא להזכיר אפילו סכום מנין לפי שדומה למקח וממכר: (תוספות)

רש"י גרסת הספרים: פוק חזי כמה מהולתא רקדן בנהרדעא. פירוש הרוקדן לכתחלה וע"י שינוי, וכל שכן שונים משום דאפילו הריקוד הוא אוכל נפש, ונראה שרש"י ז"ל גורם כמה מהולתא הדרן בנהרדעא, כלומר חוזרות בעיר כדי לשנות אצל הריקוד לעולם אסור. ובתוס' העידו משום רבינו שמואל שהיה מתיר אפילו רקוד על ידי שינוי, וזה כפי הגרסא הראשונה. דביתהו דרב אשי הוא נהלא קמחא אגבא דפתורא. פירש רש"י ז"ל לאחוריי השלחן שיט לך תוד, והיא היתה שונה את הקמח על אחוריו משום שינוי. ואין צריך לפרש אחוריי השלחן אלא אפילו על גביו, ושינוי יש שאין דרך לעשות כן אלא בעריבה. ומכל מקום מדברי רבינו ז"ל נלמוד דביתהו דרב אשי לא היתה רוקדת אלא שונה, שהריקוד אפילו על ידי שינוי אסור. ויש מפרשים דנהלה (בתוספתא) [בתחילה] היתה כפי הגרסא השניה שכתבנו ואפילו ריקוד שרי על ידי שינוי. גמרא: הולך אדם אצל רועה הרגיל אצלו ואומר לו תן לי גדי אחד או טלה אחד. פירוש: אפילו נכרי, שאפשר לקחת אפילו מנכרי כעובדא דליפתא דצפרק בכל מערבין (מ, א) אלא אם כן הוא דבר שיט לחוש שמא נלקט היום או שמא ניאוד היום. והא דקתני הולך אצל פטם הרגיל אצלו ואומר לו תן לי תור אחד, אם הפטם נכרי יש לומר שאסור שמא היום ניאוד וכענין שאמרו בדגים צריש פרחין וכן צביאים, אי נמי בזילות ביום טוב של גליות ואי נמי אפילו בשל ר"ה וזביל הראשון כל דליכא למיחש לספנא מארעא (עי' לעיל ז, א), הא לאו הכי אין לוקחין צביאים מנכרי ללא אזלינן בתר רובא ללא אייתי בידו השתא משום דרב אשי (לקמן לט, א) דכל שיט לו מתירין אפילו באלף לא בטיל,

ויותר טוב להביאן בסל או בקופה בפעם אחת מלהביאן כל אחת בפני עצמה וי"ל דלמה דפיי ניחא דהתם מיירי בשבת דלא הוי כעובדי דחול שאין מטלטל כי אם מזוית לזוית באותו בית ולכך קאמר למעוטי בהלוכא עדיף טפי משום טרחא יתירא אבל הכא מיירי ביו"ט משום טרחא יתירא לא קפדינא אלא משום דמחזי דעביד כעובדי דחול וא"כ עדיף טפי לאפושי בהלוכא ויעשה דרך שנוי כי היכי דלא לתחזי דעביד כעובדי דחול ופעמים נמי דאסור לאפושי בהלוכא אע"ג דממעט במשאוי כיון שאין משנה מדרך חול: (תוספות)

הש"א מתני': המביא כדי יין לא יביאם בסל ובקופה. ואם תאמר והא תני בפרק מפנין (קכז, א) ד' וה' קופות ולא שיעור ה' קופות ממש וכדאיתא התם, יך לומר דשאני התם דמפנה בבית מזוית לזוית ולא דמי לעובדין דחול אלא הכא כשמביא ממקום למקום (מחוץ לתוך) [בתוך] התחום וכמו שפירש רש"י ז"ל ומחזי כעובדין דחול, אי נמי יך לומר דהתם בדלא אפשר להמתין עד שיפנה מעט מעט וכאן נמי [אם אי אפשר] לשנות מותר וכדתניא הכא בצרייתא. ואם תאמר כי ממעט במשאוי הא מרבה בהלוכא, ואלו התם בפרק מפנין אמרינן ממעט בהלוכא טפי עדיף אף על גב דמפיס במשאוי יך לומר דשאני הכא דאי מפיס במשאוי וטורח יותר מיחזי כעובדין דחול ולפיכך ממעט במשאוי טפי עדיף, וכענין שאמרו (לעיל כה, א) בקוחט את המסוכנת מביאה איברים איברים. ירושלמי (כאן): כמה דתימא מביאה איברים ודכוותה מביאה כלוחיות. המוליך את התבן לא יפסיל את הקופה לאחוריו. פירוש: מוליך את התבן להאכיל לבהמתו למאן דאמר (לעיל כא, ב) נפש בהמה במשמע, אי נמי להסיקה תחת תבסילו שמביאה אפילו מרקות הרבים לרקות היחיד. ירושלמי (סם): רבי יודן בעי מהו להוציא התבן מרקות היחיד לרקות הרבים ולאו מתניתא היא המוליך את התבן לא יפסיל את הקופה לאחוריו, כמאן דאמר לכל נפש אפילו נפש בהמה בכלל ברם כמאן דאמר אין נפש בהמה בכלל פשיטא מתניתין במוציא להאכיל מה צריכא ליה במוציא להסיק.

(הש"א)

בערמת התבן אבל לא בעצים שבמוקצה: **גמ'** תנא אם אי אפשר לשנות מותר אתקין רבא במחוזא דדרו בדוחקא לדרו ברגלא דדרו ברגלא לדרו באגרא דדרו באגרא לדרו באכפא דדרו באכפא נפרוס סודרא עלויה ואם לא אפשר שרי דאמר מר אם א"א לשנות מותר אמר ליה רב חנן בר רבא לרב אשי אמור רבנן כמה דאפשר לשנויי משנינן ביומא טבא והא הני נשי דקא מליין חצבייהו מיא ביומא טבא ולא קא משניין ולא אמרינן להו ולא מידי אמר ליה משום דלא אפשר היכא ליעבד דמליא בחצבא רבה תמלי בחצבא זוטא קא מפשא בהלוכא דמליא בחצבא זוטא תמלי בחצבא רבה קא מפשי במשוי תכסייה בנכתמא זמנין דנפיל ואתי לאתויי תקטריה זמנין דמפסיק ואתי למקטריה תפרוס סודרא עלויה זמנין דמטמיש במיא ואתי לידי סחיטה הלכך לא אפשר א"ל רבא בר רב חנן לאביי תנן אין מטפחין ואין מספקין ואין מרקדין והאידינא דקא חזינן דעבדן הכי ולא אמרינן להו ולא מידי אמר ליה ולטעמך הא דאמר (רבא) לא ליתב איניש אפומא דלחיא דלמא מגנדר ליה חפץ ואתי לאתויי (די' אמות ברה"ר) והא הני נשי דשקלן חצבייהו ואזלן ויתבן אפומא דמבואה ולא אמרינן להו ולא מידי אלא הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין הכא נמי הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין והני מילי בדרבנן אבל בדאורייתא לא ולא היא לא שנא בדאורייתא ולא שנא בדרבנן לא אמרינן להו ולא מידי דהא תוספת יום הכפורים דאורייתא הוא ואכלי ושתו עד שחשכה ולא אמרינן להו ולא מידי: ומתחילין בערמת התבן: אמר רב כהנא זאת אומרת מתחילין באוצר תחלה מני ר' שמעון היא דלית ליה מוקצה אימא סיפא אבל לא בעצים שבמוקצה אתאן לר' יהודה דאית ליה מוקצה הכא בארזי ואשוחי עסקינן דמוקצה מחמת חסרון כיס ואפילו רבי שמעון מודה איכא דמתני לה אסיפא אבל לא בעצים שבמוקצה אמר רב כהנא זאת אומרת אין מתחילין באוצר תחלה מני רבי יהודה היא דאית ליה מוקצה אימא רישא מתחילין בערמת התבן אתאן לר"ש דלית ליה מוקצה התם בתבנא סריא תבנא סריא הא חזי לטינא דאית ביה קוצים:

רש"י ומתחילין בערמת התבן. להסק ואע"פ שלא זמנה מצע"י ולא היה רגיל להסיק ממנה והשתא משמע להיות ליה מוקאה: אבל לא בעלים שצמוקה. רחבה שאחורי הבתים קרויה מוקאה על שם שהיא מוקאה לאחור ואין נכנסים ויואלין בה תדיר ושם נותנין עלים וכל דבר שאין דעתו ליטול עד זמן מרובה ובגמרא פריך סיפא לרישא דהשתא משמע דאית ליה מוקאה: גמ' ואם אי אפשר לשנות. כגון שזמן אורחים הרבה וכריך להביא הרבה ביחד מותר: דדרו בדוחקא. משאוי שאדם יחיד נושא על כתפו בחול בטורח אם בא לשאת אותו בי"ט לאורך י"ט כגון חבית או שק מלא פירות ישאנו בי"ט ברגל עתה שקורין פורק"א כדרכי נושאי מלח למכור מפני שצריך לשנות וכשהוא משנה ישנה להקל משאו ולא להרבות טורח בי"ט ועתה זה נוח הוא לשאת בו משא כבד וכשנושא בו חבית הנשאת בכתף משנה להקל הוא: דדרו ברגל. משוי חבית גדולה שרגילין לשאת אותה ברגל: דדרו באגרא. ישאנו בי"ט בשני בני אדם במוט על כתפיהם דהיינו נמי שנוי להקל: דדרו באגרא. במוט על כתפיהם דדרו בי"ט לאותו משוי באכפא במוט בידיהם משום שנוי ואע"פ שאינו להקל מ"מ שנוי הוא ואינו מרבה טורח בשנוי: נפרוס סודרא. קל הוא ואינו מכביד ושנוי הוא בעלמא ולהנע: ואם אי אפשר לשנות. שאין לו סודר לכסותו: מליין מיא. שאובות מים מן הנהר: תכסייה בנכתמא. כסוי של עץ העשוי לכדין: זמנין דמפסיק. שצריך לקשרו שלא יפול בדרך וזמנין דמפסיק בהליכתו ואתי למקשריה וקשר העשוי להתקין אב מלאכה הוא: דמטמיש במיא. שגשרה במים: אין מטפחין. משום שיר או משום אבל: מטפחין. ידיו זו לזו: מספקין. כף על ירך: מרקדין. ברגל וכולם נאסרו משום שבות גזרה שמה יתקן כלי שיר בפרק משילין (לקמן דף לו:): אפומא דלחיא. לחי המתיר במבוי בשבת: דלמא מגנדר ליה חפץ. ברה"ר חוץ ללחי: ואתי לאתויי. מתוך שאינו במבוי מקורה להכיר שזה רה"ר וזה רה"י ומביאו: וקא מגנדר חלבייהו ומייתי להו לא גרסי: ולא אמרינן להו ולא מידי. ואע"ג דעבדן אדרבנן דאמור לא ליתבי ואינהו יתבן: הנח להם. בדבר שהרגילו בו ולא יחזרו בהם: מוטב שיעשו שוגגין ואל יעשו מזידין. לעבור כשידעו ולא יניחו בכך: והני מילי. דהנח להם לישראל: דרבנן. היכא דארגילו למעבר אדרבנן כי הנך דמטפחין

והנך דיתבן אפומא ללחיא: תוספת יום הכפורים. שצריך להתחיל ולהתענות מבעוד יום לאורייתא היא לנפקא לן (יומא דף פא:): מועניתם את נפשותיכם בתשעה: ואכלי ושתו עד שחשכה. גרס ולא גרס משחשכה: צאור. בדבר האלור שהיה מוקלה לאורכו לזמן ארוך כהאי גוונא דסתמא אורכין אותו לבהמה: ארזי ואשוחי. אינ אדם מסיק אותן לעומדין לבנין: אשוחי. ארז נקבה: דמוקלה מחמת חסרון כיס נינהו. קדמיה יקריין: דמתני לה. לרז כהנא: תבנא סריא. נרקב ומסריה שאין ראוי למאכל בהמה וסתמיה לעלים ולא לאכילה והיינו לאורא: לטינא. לטיט ללבון לבנים: דאית ביה קוליס. ואין יכול לגבלו צידיו וצרגליו: (כ"ז)

תוספות דדרו ברגלא. פי בעתר שקורים פורק"א ועשוי כמין רגל לדרו באגרא בין שנים במוט על כתפיהם דהיינו שנוי והוי להקל כפ"ה וקשה דבסוף פי האומנין (ב"מ דף פג.) משמע דמשאו כבד נושאין בקל ברגלא מבאגרא אלא נראה דאפילו מכביד יותר מכל מקום לא חיישינן כיון דמשנה מדרך חול וכן נמי פירש הקונטרס גבי דדרו באגרא לדרו באכפא. ואפילו נמי אין להקל מכל מקום שנוי הוא: **דמליא** בחצבא רבה תמלי בחצבא זוטא הא קא מפשא בהלוכא. וא"ת מאי פריך והא מפשא בהלוכא והא אמרינן לעיל דאפוש בהלוכא שפיר דמי כשיעשה דרך שנוי ויש לומר דהא מפיש בהלוכא ושנוי נמי ליכא דבחול נמי עבדינן הכי: **זמנין** דמטמיש בהו מיא ואתי לידי סחיטה. וא"ת והא אמר נפרוס סודרא עלויה ולא חיישינן לידי סחיטה ועי"ל דלעיל מיירי בחבית שסתום כולו ופיו צר ולכך לא חיישינן לסחיטה ועי"ל דהכא מיירי בסחיטת מים דאסורה משום לבון וא"כ כי נפל בגווייה מיא אתי לידי סחיטה אבל התם מיירי בין דסחיטה שלו אסורה משום דש וא"כ כי נפיל. לארעא הולך לאבוד ולא חיישינן לסחיטה: **אין** מטפחין. פ"ה משום שיר או משום אבל ולא נהירא דתפוק ליה דאסור משום צער ואפי' בחול המועד כדאיתא בפ' ואלו מגלחין (מו"ק דף כח:): ולקמיה (דף לו.) מפרש שמא יתקן כלי שיר: **תנן** אין מטפחין ואין מרקדין. פרש"י שמא יתקן כלי שיר ומיהו לדידן שרי דדוקא בימיהן שהיו בקיאים לעשות כלי שיר שייך למגזר אבל לדידן אין אנו בקיאים לעשות כלי שיר ולא שייך למגזר: **דהא** תוספת יוה"כ דאורייתא היא ואכלי ושתו עד חשכה כו'. משמע דיש שיעור לתוספת יוה"כ מדהצריך להפסיק מבעוד יום דהא ודאי לא היו אוכלים ממש עד חשכה דעבדי איסורא מדאורייתא ואעפ"כ קאמר מוטב שיהיו ישראל שוגגין ואל יהיו מזידין ובפי' התוספת לא הוברר השעור ולכך יש ליהרר ולהפסיק מבע"י: **התם** בתבנא סריא דאית ביה קוצים. וגם אינו ראוי למאכל בהמה וקאי להסקה ואפילו רבי יהודה מודה וא"ת מאי שנא מעצים שבמוקצה

דקא אסר רבי יהודה אעייג דחזיין להסקה וי"ל דלא דמי דדוקא גבי אוצר של תבן לא הקצה דעתו למה שראוי עתה דלא הקצה דעתו כי אם ממאכל בהמה ועתה הוא ראוי להסקה ומזה לא הקצה דעתו אבל אוצר של עצים הקצה דעתו ממה שראוי עתה : (תוספות)

רש"א גמרא: דדרו בדוחקא לידרו ברגלא. פירש רש"י ז"ל וכלהו להקל [משאו], אבל בתוספות אמרו בין להקל בין להכביד דמסתמא כי דרו באכפא מכבידין, אלא כל שמשנה מותר דשנוי בעינן ללא ליחזי כעובדין דחול. דמליא באכפא זוטא תמלא באכפא רבה כל שכן דמפשא במשוי. תימא (לימא) [אמאי] כל שכן, דהא ממעט בהליכה טפי עדיף, ועוד דהא אמר דמליא באכפא רבה תמלי באכפא זוטא (ו)קא מפשא בהלוכא אלמא אפואי במשוי וממעט בהלוכא טפי עדיף, ונראה דמשום (דעלמא תניא אתיא) [דעלמא תני הכי] וכמתניתין לא יביאם בסל ובקופה דאלמא לא מפשינן במשוי אמר הכא כל שכן. וקא אכלי ושתו עד שחשכה. גרסינן, ול"ג משחשכה דמסתמא אין לך אחד שטועה לאכול לאחר שחשכה, ועוד דכבי האי ודאי אמרינן להו ומחינן בידייהו דעד כאן לא אמרו אלא במה שאינו מבואר מן התורה אלא אתי מדרשא כי הכא דדרשינן תוספות (או ומערב עד הערב תענו את נפשותיכם) [מועניתם את נפשותיכם בתשעה] והא לא משמע להו לאינשי וקיל להו ושווגיין ולא מזידין אבל אלו אכלן משחשכה אמרינן ומחינן ומרטיי, אלא עד שחשכה לא גרסינן וכן פירש רש"י ז"ל. [וכ"ת א"כ] מאי קא עבדי ומאי אמרינן להו דהא מוסיפים קלת דאי אפשר דאוכלים עד שחשכה ממש דהא אי אפשר לזמאם וכיון שכן כבר הוסיפו קלת, ונראה מכאן דתוספת עינוי של יוה"כ יס לו שיעור ולא ידעינן ליה. מתני': הא דתנן אין מספקין. פירש רש"י ז"ל על ירך וכן כתוב (ירמיה לא) ספקתי על ירך, ובירושלמי (פ"ה ה"ב) אמרו אין מספקים כמד"א ויחר אף בלק ויספוק את כפיו, ובין לזה ובין לפירושן של רש"י ז"ל האי מספקים לאבל ולכער היא. ואי אפשר לפרש כן לפי מה שפירשו עליו בגמרא לקמן במקומה בפרק משילין (לו, ב) דהתם אמרו מאי טעמא גזירה שמה יתקן כלי שיר, ועוד דמתניתין ביו"ט אמרו ואי ספוק לאבל אפילו בחולו של מועד היה אסור וכדתנן (מו"ק כה, ב) נשים במועד מענות אבל לא מטפחות, ויש טפוח וספוק לאבל ויש בשמחה כל העמים תקעו כף (תהלים מז), וכל עמי השדה ימחאו כף (ישעיה נה), ויש חלילין למת ויש לכלה (ב"מ עה, ב עי"ש). נפרוס סודרא עילויה זמנין דמטמיש במיא ואתי למסחט. ואם תאמר והא אמרינן לעיל דדרו באגרא נפרוס סודרא עילויה. יס לומר

אבל סוכה דמצוה לא מהני בה תנאה וסוכה דמצוה לא והתניא סככה כהלכתה ועטרה בקרמים ובסדינין המצויירין ותלה בה אגוזים שקדים אפרסקים ורמונים ופרכילי ענבים יינות שמנים וסלתות ועטרות שבלים אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג ואם התנה עליהם הכל לפי תנאו אביי ורבא דאמרי תרוייהו באומר איני בודל מהם כל בין השמשות דלא חלה קדושה עלייהו אבל עצי סוכה דחלה קדושה עלייהו אתקצאי לשבעה ומאי שנא מהא דאתמר הפריש שבעה אתרוגים לשבעת הימים אמר רב כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה לאלתר ורב אסי אמר כל אחת יוצא בה ואוכלה למחר התם דמפסקו לילות מימים כל חד וחד יומא מצוה באפי נפשיה הוא הכא דלא מפסקו לילות מימים כולהו יומי כחדא יומא אריכתא דמי :

רפ"י מתני' אין נוטלין עלים מן הסוכה. כגון צפסח או בעלרת ויושב צסוכה בגנה או צפרדס אין נוטלין עלים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה השתא משמע אם הוא עב שנתנו קנים הרבה מותר ליטול מהם ובגמרא פריך הא סתרי אהלך דכיון דצטליה לגבי סכך כל פורתא דסקיל מניה סתירה הוא: גמ' סמוך לדפנות. קנים הנזקפים סביבות לדפנות כיון שלא נארגו עם הדופן לא צטלי לגבי דופן ואינו דומה לסמוך לסכך שהסכך אינו ארוג לפיכך הכל שזה העליון כתחתון סכך הוא: אפילו תימא צשאין סמוך לדפנות. אלא סמוך לסכך: וכי תניא. מתניתין צאסורייתא חבילות של קנים שנתנו על הסכך מדלח התיר אגדן לא צטלינהו לגבי סכך אלא להכניעם שם: צצרייתא. נמי גרסינן אלא מן הסמוך לה: ורבי שמעון מתיר. אפילו מן הסכך ולקמן פריך ליה והא סתרי אהלך: שהיא אסורה. אפילו צחוץ"מ כדיליף לקמן: ואם התנה עליה. לפני י"ט: נופלת. שפלה צי"ט דליכא סתירת אהל וטעמא דת"ק משום מוקצה דהא צין השמשות היתה קיימת ומוקצה היא מחמת איסור סתירה אצל הסמוך לה לאו מוקצה הוא דלית ציה משום סתירה: מותר השמן צצנר וצצקערה. נר קרוי צי"ל מותר השמן שנותן צנר או צקערה שמן הניתן להדלקת הנר של צבת וכזה המותר יץ צה משום מוקצה ואסור: אדם יושב ומלפה אימתי תכזה נרו. שיודע שסופה לכבות הלכך צין השמשות דעתיה על המותר: הכא אדם יושב ומלפה כו'. צתמיה וכי צביא הוא

ויודע שעתידה ליפול למחר: בסוכה רעועה. דמסיק אדעתיה דנפלה ולמחר נפלה הלכך לרבי שמעון מוקצה ליכא דאמרינן דעתיה מאתמול עלויה ולת"ק לא אמרינן דעתיה עלויה בשום מידי ללא חזי בין השמשות: לה'. משמע כל שצעה לה' הוא הקדש: על החגיגה. שלמי חגיגה ליאסר משהוקדשו: חג. חגיגה: סיפא. דקתני ואם התנה עליה אסוכה דעלמא קאי וארישא דברייתא קא מהדר דאיפלגו זה ת"ק ורבי שמעון דקתני אין נוטלין עאים מן הסוכה ואוקימנא בשנפלה ומשום מוקצה וקאמר אם התנה עליה מצעוד יום שאם תפול מחר יסיקנה הכל לפי תנאו: ועטרה. יפה בסדינין ובקרמין המלוויירין קרמין בגדי לבעונין שקורין אובריי"ץ סדינים לבנים של פשתן: יינות שמנים וסלתות. בכוסות של זכוכית לנוי: הכל לפי תנאו. מדקתני אסור להסתפק מהן ש"מ בטלי להו לגבי סוכה והוי להו כסוכה וקאמר דתנאי מהני: אביי ורבא דאמרי תרוייהו. ללא דמו לסוכה לענין תנאה ואע"ג דבטלי לגבה דכי מהני תנאה באומר מצעוד יום איני בודל מהם מהיות כוחי וזכותי בהם ליטלן כל שהות אורך של בין השמשות של ערב י"ט הלכך בשעת ציאת היום שהיתה קדושה כריכה לחול עליהם לא חלה לפיכך לא הוקצה אבל עאי סוכה שאינו יכול להתנות עליהם תנאי זה שהרי על כרחו יבדל מהם בין השמשות משום דסתר אהללא ובין השמשות ספק י"ט הוא חלה קדושה עליה ועל ידי קדושה זו הוקצה לשצעה: ומאי שנא מהא כו'. ללא אמר באחרוג דמשום בין השמשות קמא ליתקאי כל שצעה אלא לחד יומא מכי אתני עליה לחד יומא: דאתמר הפריש כו' יואל בה. ציומה: ואוכלה לאלתר. קסבר למאותה אתקלאי והרי נעשית מלותה: ורב אסי אמר יואל בה ואוכלה למחר. דכיון דאתקלאי לבין השמשות אתקלאי לכולי יומא והא עאי סוכה נמי כיון דאתני עלייהו ליהנות מהן בחולו של מועד כהפרישה ליום ראשון דמי ומשום לבין השמשות קמא קדיש קא אמרת דאתקלאי לשצעה: דמפסקי לילות מימים. שאין מלותו בלילה: (רש"י)

תוספות עד מוצאי י"ט האחרון. עד שיתחיל יום החול וא"ת התינח י"ט שמיני מוקצה הוא משום דהוי ספק שביעי וגם ביום תשיעי שם מוקצה עליו הואיל ואתקצאי לבין השמשות אתקצאי נמי לכולי יומא ושפיר אמרינן מוקצה מחמת

יום שעבר במוקצה מחמת מצוה כגון הכא בעצי סוכה אבל נהגו העולם כשחל תשיעי של חג בע"ש שאין מסתפקין מהן בשבת שהוא עשירי ומאי טעמא אי משום סתירת אהל לא שייך בפירות ואי משום דאתקצאי בין השמשות דתשיעי תרי מגו כה"ג לא אמרינן דבתשיעי נמי לא נאסר אלא מטעם מגו וי"ל דהיינו טעמא משום הכנה דהואיל ובע"ש היה אסור שהוא תשיעי והוא י"ט אם היה נאכל בשבת היה מכין י"ט לשבת והוי כעין נולד כיון שבא עתה ראויות שלו ולא בא ביי"ט ומזה הטעם יש נוהרין כשחל שמחת תורה אחר השבת מלאכול האתרוג באותו יום דהואיל ובשבת היה אסור שהוא שמיני ועוד כי היה ראוי לברך בו אם אתי אליהו ואמר דעברו לאלול א"כ אם היה אוכל אותו בשמחת התורה כדאמרן הוי שבת מכין ליי"ט: **אמר** רב מנשיא בריה דרבא סיפא אתאן לסוכה דעלמא כו'. מצי נמי למפרך דלמאי דס"ל דהוי מוקצה מחמת איסור לא אשכחנא דמהני ביה תנאה אלא דאינו חושש למפרך משום דאינו נשאר במסקנא אלא נקט האמת: **אבל** עצי סוכה דחל קדושה עליהו אתקצאי לשבעה. וקשה דמשמע הכא דמה שעצי סוכה אסורין היינו מטעם מוקצה וכן משמע בשבת (דף מה. ושם) הואיל והוקצה למצותו הוקצה לאיסורו ולעיל קאמר מה חג לה' אף סוכה לה' אלמא דאסורין מדאורייתא ותירץ ר"ת דמה שאמר מה חג לשם אף סוכה לשם היינו לפי שיעור סוכה כגון ב' דפנות ושלישית אפי' טפח אבל אי עביד דפנות שלמות יותר משיעור סוכה לא נפיק מקרא ועל היותר קאמר שאסור מטעם מוקצה ור"י פירש דודאי כל זמן שהסוכה בעמידה שייך בה מה חג לה' אף סוכה לה' אבל כשנפלה לא שייך בה מה חג וכו' ואם כן היה יכול לתרוצי הכא מה שעצי סוכה אסורין מקרא דלעיל מה חג היינו כשהיו בעמידה אבל כשנפלו מותרין אלא נקט האמת דכשנפלו נמי אסורין מטעם מוקצה: **כל** אחת ואחת יוצא בה ואוכלה לאלתר. לאו דוקא לאלתר דהא אתרוג של יום ראשון אסור כל היום עד למחר ולא פליג רב ורב אסי אלא בשאר ימים: (תוספות)

רש"א גמרא: כי תנן מתניתין באסוריתא. והוא הדין (מאי לאקשוויי) [דמאי לאוקמה] בסמוך ממש ובלא אסוריתא ובשלא נתכוון לעבותה אבל נתכוון לעבותה אסור, וכי הא אוקמה שמואל בירושלמי (ה"ב) דגרסינן התם, אלא מן הסמוך לה שמואל אמר בשלא נתכוון לעבותה אבל נתכוון לעבותה אסור ע"כ, דכל שנתכוון לשום עליה להאניע הרי זה כאסורייתא. עוד אמרו שם בשלא התנה אבל אם התנה מותר, רב נחמן בר יעקב בעי ויץ אדם מתנה לסתור אהלים ואמרי' משמיה דשמואל בטפול בה. תני ר' חייא בר יוסף קמיה דרבי יוחנן אין נוטלין עלים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה. יץ ספרים דגרסי הכי ואתיא כמתניתין ומן הסמוך לה היינו אסורייתא, ויץ ספרים דגרסי ולא מן הסמוך היינו סמוך ממש ובנתכוין לעבותה. הכא מי יושב ומלפף אימתי תפול

סוכתו. ואפילו למר בר רב יוסף (לעיל כז, ב) דאמר חלוק היה רבי שמעון אפילו בצעלי חיים שמתו, לא דמיא סוכה לצעלי חיים דמיתה בצעלי חיים שכיחא. הכא בסוכה רעועה עסקינן דמאתמול דעתיה עלויה. ואפילו הכי לרבי יהודה אסור, דכל שאינו יכול ליטול ממנה בין השמשות איתקלאי לכולי יומא לרבי יהודה דאית ליה מוקצה, ומה שהיא מאויה ליפול אינה מכינה. סיפא אתאן לסוכה דעלמא. כלומר: ולעולם ברעועה דכל שהיא רעועה והתנה עליה ונפלה ביום טוב אפילו לרבי יהודה מתיר [אבל בסוכה דמארה לא מהני בה תנאה] כיון שהוקצת למארה וחל עליה קדושה בין השמשות מדר' עקיבא. אציי ורבא דאמרי תרווייהו באומר איני בודל מהם כל בין השמשות דלא חלה קדושה עלייהו אבל עצי סוכה דחלה קדושה עלייהו. דעל כרחך כריך לסוכה ואיתקלאי בין השמשות. איתקלאי לשבעה. ואפילו ברעועה ובתנאי אסורה, דאין תנאי מועיל לעצי סוכה דעל כרחו בודל הוא מהן בין השמשות דלסוכה הוא כריך למארה, אבל לנוין הוא דמהני תנאו. באומר איני בודל מהם כל בין השמשות. ואיכא למידק דאפילו בסוכה דעלמא אי אפשר לו ליטול בין השמשות שהרי על כרחו הוקצת בין השמשות משום סתירת אוהלים, (דאית) [וראיתו] משום הראב"ד ז"ל דעכשיו חזר בו משנויא קמא ואפילו בסוכה רעועה דעלמא [לא] מהני תנאה (ואפי') דהא דקתני אם התנה עליה הכל לפי תנאו לאו אסוכה דעלמא אתי כדאמרין דאפי' סוכה דעלמא לא מהני בה תנאה דהא איכא משום סתירת אוהל לא אסמוך לה קאי, דסמוך לה היינו נוין והוא דאמר איני בודל מהם כל בין השמשות. ואין זה מחוור בעיני דאי הדר ביה משנויא קמא הוה ליה למימר אלא אציי ורבא דאמרי תרווייהו וכו' אי נמי לימא אלא אתאן לסוכה דמארה ואציי ורבא דאמרי תרווייהו וכו'. והרז"ה הלוי ז"ל [כתב] דבסוכה דעלמא ליכא מוקצה מחמת איסור דאי נמי סתיר לה קודם נפילה אין בה משום סתירת אוהל אחר שהיא רעועה אבל לא בסוכה דמארה משום דאפילו בלא איסור סתירת אוהל איכא איסור משום דעל כרחך איתקלאי למארה. ואינו מחוור בעיני דמאן אמר לן דבסוכה רעועה כל שלא נפלה אין בה משום סתירת אוהל דמי אמרינן ככי הא כל העומד ליפול כנפול דמי מכל מקום עכשיו אוהל הוא, ואין זה כאהל עראי שאינו אלא מדבריהם שאין אוהל עראי אלא אוהל שנתעשה מתחלתו לעראי אבל אוהל קבוע אף על פי שנתרועע אוהל הוא. אלא מסתברא דכל העומד ליסתר ביומא מהני בו תנאה לכסיסתור ויפול, ולא אמרינן ככי הא מגו דאיתקלאי בין השמשות לכולי יומא איתקלאי, דאפילו בנר שהדליקו בו מהני תנאי ואפילו לרבי יהודה ובנר של מתכת

לחינו מאום כדאמרינן בירושלמי בפרק כירה (שבת פ"ג ה"ז) דעד כאן לא קאמר רבי יהודה מיגו דאיתקלאי בין השמשות אלא בדאיתקלאי סתם הא בשהתנה לא ולרבי יהודה בתנאי כר"ש בלא תנאי, וכן כתב הרמב"ן ז"ל בפרק כירה (מה, א בסו"ד) ולמדה מדברי הירושלמי דגרסינן התם תני אם התנה עליו מותר, כלומר בנר שהדליקו בו באותה שבת, ואקשינן התם מה (הן) [אנן] קיימין אי כרבי מאיר אפילו התנה יהא אסור ואי כר' שמעון אפילו לא התנה יהא מותר אלא כרבי [יהודה] נר מאום הוא מאן דתני אם התנה יהא מותר ר"ש דתניא אבל כוס וקערה ועשקית אף על פי שכבו אסור ליגע בהן רבי טבי בשם רב חסדא אפילו ר"ש דאמר תמן מותר מודה הוא הכא שהוא אסור ע"כ, ומכאן דאפילו לר"י לא קשיא להו ולא דחו לה מינה אלא משום דנר מאום הוא ועל כרחו מאום ומוקצה הא לאו הכי אפילו לר"י מהני בה תנאה ומינה בנר של מתכת מיהא מהני בה תנאה, ואף [אנן] נאמר כן בסוכה רעועה לרבי יהודה דמהני בה תנאה, ואף הרב ז"ל כתב שם לפני הירושלמי אפילו בסוכה (רעועה) [בריאה] מהני תנאה לר"ש כדמהני בכוס וקערה ועשקית. אלא מיהא עדיין צריך לעיין אפילו בסוכה דלמארה למה לא יהני בה תנאי, ויש לומר משום דעל כרחך חלה עליו קדושה וכיון שקדושת מלכות סוכה מתפשטת בה אי אפשר לו להתנות שתפקע קדושה ואפילו בסוכה רעועה, אבל נזין אין קדושה מתפשט בהן ואינו אסור להסתפק מהן אלא משום בזוי מלכות דנראה שלאחר שעיטרה בהן שהוא מסלק נזיה ואינו אסור אלא מדרבנן, ובהא הוא דמהני תנאה לפי שאין כאן בזוי כשמסלקן שהרי על תנאי כן הגיחם שם. ועדיין אני צריך להתיישב בדבר שהרי לכולי עלמא קדושת דמים מהני בה תנאה ופקעה, ועוד משמע דלדעת אביי אפילו בקדושת הגוף מהני תנאה ופקעה בכדי מדתנן בנדרים פ"ג (כח, א) הרי נטיעות הללו קרבן עד שיקללו וטלית זה קרבן עד שתשרף אין להם פדיון, ואקשינן עלה בגמרא ולעולם וכו' ופריק רב פלא פלאן חוזרות וקדושות עד שיקללו נקללו פודן פעם אחת ודיו, כלומר דקדושה שבהן בכדי לא פקעא, ועולא אמר כיון שנקללו אינו פודן ואקשינן לעולא קדושה שבהן להיכן הלכה מה אלו האומר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי מי נפקא מיניה בלא גיטא, ופריקנא מי קא מדמית קדושת הגוף לקדושת דמים קדושת דמים פקעא קדושת הגוף לא פקעא אמר ליה אביי וקדושת הגוף לא פקעא איתיביה שור זה עולה כל שלשים יום ולאחר שלשים יום שלמים כל שלשים יום עולה לאחר שלשים יום שלמים, ופריק רבא הכא נמי דאמר [לדמין] ולא קבלה מיניה אביי דהוא צרייתא חדא בקדושת דמים וחדא בקדושת הגוף

מייירי לדעת אביי כדאיתא התם, (ד)ואם כן אפילו סבירא ליה דסוכה קדושה בקדושת הגוף כל שבעה מדהקיסה הכתוב לחג מכל מקום היאך אמר כאן אביי (מ)דללא מהני בה תנאה ומי עדיפא משור כל שלשים יום עולה ולאחר שלשים שלמים. ומתוך הדחק יש לי לומר דהקיסה הכתוב לחגיגה ממש, מה חגיגה אי אפשר לה לאחר שחלה עליה קדושה שתפקע קדושה אף עמי סוכה כן. ועוד קשיא לי הא דקיימא לן (סוכה ה, ב) דסוכת גנב"ד וסוכת רקב"ש דכשירה, למה חלה עליה קדושה כל שבעה וכי מפני שנכנס זה שם ואכל שם פעם אחת או ישן שם תחול עליה קדושה כל ז' והיא לא נעשית לשם קדושת סוכה, ואפשר דסוכת גנב"ד ורקב"ש כסוכה דעלמא הן. ומיהא אכתי קשיא לי מדמקשינן הכא ולא מהני בה תנאה והתניא סככה כהלכתה ועיטרה בקרמים וכו' ואם התנה עליהם הכל לפי תנאו ופריק אביי ורבא דאמרו תרווייהו באומר איני בודל מהן כל בין השמשות, משמע ודאי דלמאי דקא מקשה מי לא מהני בה תנאה קא פריק דהוא תנאה באומר איני בודל מהן כל בין השמשות ובכי הא הוא דמהני בין לנוין בין לעמי סוכה אבל בין תנאי לתנאי לא דאי לא הוה ליה למימר התם ובאומר איני בודל מהם כל בין השמשות, דהא סיככה קתני דמשמע דבין אסיככה בין אעיטרה קאמר דמהני בה תנאה והוה ליה לאביי ורבא דאפי' בסוכה דמנחה מהני בה תנאה, ודוקא באומר איני בודל מהן כל בין השמשות אבל במתנה אם נפלה יהא מותר (בהא דמהנה) [לא מהני] בה תנאה בכי הא [אלא] בסוכה דעלמא בין בצריאה בין ברעועה לר"ש מיהא, דשאני סוכה דמנחה דחלה עליה קדושה כל בין השמשות אתקלאי לכולהו ז' ימי החג ואפילו יום טוב האחרון של חג אלא אם כן התנה בפירוש שאינו בודל מהן כל בין השמשות. ולא דוקא באומר בלשון זה ממש דהוא הדין והוא הטעם באומר לכשארכה אטול, ולא אמרו לשון זה אלא לאפוקי לכשיפול אטול ממנה, וכן נראה לי מן התוספתא דתניא (כי דדיון) [גבי ביצרון] של חיה ושל עופות (פ"ג ה"ז) אין נוטלין עמים מן הסוכה אפילו ביו"ט אחרון של חג אם אמר לכשארכה אטול הרי זה מותר ע"כ, ושמעינן מיניה תרתי, חדא דאפילו בעמי סוכה דמנחה מהני תנאה דהא לא תני בה נוין ולא מן הסמוד לה ואפילו הכי קתני מותר, ושמעינן מיניה נמי דלכשארכה אטול הרי הוא כאלו אומר איני בודל מהן כל בין השמשות. כן נראה לי להלכה אלא שלמעשה צריך אני להתיישב, אף על פי שנראה לי כן דעת הרי"ף ז"ל שלא כתב בהלכות דברי שמואל דאמר סיפא אתאן לסוכה דעלמא, דאלמא הרב ז"ל מפרש ההיא סיפא דקתני ואם התנה עליה הכל לפי תנאו אפילו אסוכה דמנחה. אבל עמי סוכה דחלה עלייהו קדושה אתקאו לז'. הקשו

בתוס' למהא דרבי עקיבא משמע לעלי סוכה אסירי מדאורייתא לאקשינהו רחמנא לחג, וליכא למימר דאסמכתא בעלמא היא דהא צפרק קמא דסוכה (ט, א) צפלוגתא דסוכה ישנה דפסלי בית שמאי אמרינן מאי טעמייהו ואמרינן משום דכתיב חג הסוכות תעשה לך צעינן סוכה עשויה לשם חג ופרכינן דהא מיצעי ליה לכדרכ ששת דאמר רב ששת משום ר' עקיבא מנין לעלי סוכה שאסורין כל שצעה, דאלמא הא דרב ששת דאורייתא דאי אסמכתא בעלמא מאי קא דחי מיניה לבית שמאי דדרשינן מינה דצעינן סוכה לשם חג, אלא ודאי דאורייתא היא, וכיון שכן מאי קאמר אתקלאי לשצעה דמדקאמר לשון אתקלאי משום מוקפה בלחוד איכא ומוקפה לאו דאורייתא. ותיירא דכל שהיא קיימת אסורא דאורייתא אבל נפלה לאו דאורייתא ומהני בה תנאה כסוכה רעועה בעלמא, והכי קא מקשינן ומי מהני בה תנאה והא אמר רב ששת וכיון דצקיומה אסורה מדאורייתא ולא מהני בה תנאה דין הוא שלא תהני בה תנאה מדרבנן אף לכשנפלה. ורבינו יעקב ז"ל תירץ דמה שצריך לסוכה אסור מדאורייתא ומה שאינו צריך לסוכה אסור מדרבנן, ופריך מי מהני בה תנאה והא אמר רב ששת וכיון דלמה שצריך לה לא מהני תנאה אף למה שאין צריך לה לא מהני בה תנאה והתניא עיטרה בקרמים, ופריך אביי ורבא דאמרי תרווייהו וכו' לעלי סוכה דחיילא עלייהו קדושה מחמת מצוה למה שצריך לה אף מה שאין צריך לה אתקלאי לשצעה. וזה שלא כפי מה שפירשתי אני למעלה דאביי ורבא אפילו לעלי סוכה נמי אמרי דמהני בהו תנאה, ומאי דאמרי אבל עלי סוכה דחיילא עלייהו קדושה לאו למימרא דמחלקי בין עלי סוכה לנויין וכשהתנה אלא בין התנה בין לא התנה, והכי קאמר באומר איני צודל כל בין השמשות ולא חיילא עלייהו קדושה [אבל עלי סוכה דחיילא עלייהו קדושה] כלומר כשלא התנה בתנאי זה דאינו צודל מהן כל בין השמשות לא. ולעיקר שהקשו נראה לי שאין לה עיקר דלאו איסור מוקפה בלחוד קאמר אלא ליטנא בעלמא הוא דקאמר, כלומר עלי סוכה דחלה עלייהו קדושה והוקאו למנותן נמשך אותו איסור והולך כל ימי החג, כך נראה לי. ומה שיראה מכאן דאמרינן מיגו דאיתקלאי מחמת בין השמשות של יום שעבר איתקלאי לכל יום הבא מה שאין כן בעלמא צביאה (וכל עץ טובל יום כנר) [ובלגין לטבול יום כצב] כתבתי למעלה בפ"ק (ד, א) ד"ה רב) בס"ד. (רש"א)

מתני' מביאין עצים מן השדה מן המכונס ומן הקרפף אפ"י מן המפוזר איזהו קרפף כל שסמוך לעיר דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואפילו בתוך תחום שבת: **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל אין מביאין עצים אלא מן המכונסין שבקרפף והא אנן תנן מן הקרפף ואפילו מן המפוזרים מתניתין יחידאה היא דתניא א"ר שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המפוזרים שבשדות שאין מביאין ועל המכונסין שבקרפף שמביאין על מה נחלקו על המפוזרין שבקרפף ועל המכונסין שבשדות שבית שמאי אומרים לא יביא ובית הלל אומרים יביא אמר רבא עלי קנים ועלי גפנים אף על גב דמכנפי להו ומותבי כיון דאי מדלי זיקא מבדר להו כמפוזרים דמו ואסורין ואי אתנח מנא מאתמול עלייהו שפיר דמי: איזהו קרפף וכו': אבעיא להו היכי קאמר כל שסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת ואתא ר' יוסי למימר כיון דאית ליה פותחת אפילו בתוך תחום שבת נמי או דלמא הכי קאמר כל שסמוך לעיר בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת ואתא ר' יוסי למימר אפ"י בתוך תחום שבת ודוקא דאית ליה פותחת אבל לית ליה פותחת אפילו סמוך לעיר נמי לא ת"ש מדקתני ר' יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואפילו בתוך תחום שבת ש"מ רבי יוסי תרתי לקולא קאמר ש"מ אמר רב סלא אמר רבי ירמיה הלכה כרבי יוסי להקל: **מתני'** אין מבקעין עצים לא מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט ואין מבקעין לא בקרדום ולא במגרה ולא במגל אלא בקופיץ: גמ'

רש"י מתני' מביאין עצים. התלושים מן השדה שבתוך התחום צו"ט: מן המכונס. אם כנסו מערב י"ט דגלי דעתיה דעלייהו סמיך ואינו מוקצה אצל המפוזרין מוקלין: ומן הקרפף. שהוא מסתמר ומוקף סביב אפילו מפוזרים שבו לא הקצה מדעתו: סמוך לעיר. ממש: אפילו בתוך תחום שבת. בסופו: גמ' יחידאה היא. רבי. שמעון בן אלעזר קאמר לה דאמר בית הלל הכי שרו ופליגי רבנן עליה: כמפוזרין דמו. ואפילו לא פזרתן הרוח דמסתמא לא סמכה דעתיה

סבר מצדד להו זיקא: ואי אתנח מנא עלייהו. להכבידן שפיר דמי דסמכה דעתיה: רבי יוסי לקולא או לחומרא קאמר לא גרסינן דהא מלתייה דרבי יהודה נמי מצעיא לן היכי אתמר וה"ג אצעיא להו היכי קאמר כל הסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת ואתא ר' יוסי למימר כיון דאית ליה פותחת אפי' בתוך תחום שבת נמי או דלמא ה"ק כל סמוך לעיר בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת ואתא רבי יוסי למימר אפי' בתוך תחום שבת ודוקא דאית ליה פותחת אבל דלית ליה פותחת אפילו סמוך לעיר נמי לא תא שמע מדקתני רבי יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואפילו בתוך תחום שבת ש"מ רבי יוסי תרתי לקולא קאמר והכי פי' היכי קאמר מתני' כל סמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת מפתח שמשתמר והאי דלא תנא ליה בהדיא משום דקא סבר סתמן יס' להן פותחת ואסתם קרפיפות אמרה למלתייה ואתא רבי יוסי למימר כיון דאית ליה פותחת לא בעינן סמוך וממילא דאי לית ליה פותחת בעינן סמוך ואשתרי בהכי מדתלא שריותא בשאין סמוך בפותחת מכלל דסמוך בלא פותחת נמי שרי ומיקל בתרתי דרבי יהודה בעי. תרוייהו ורבי יוסי סבר בחדא סגי באיזו שתהא שם: או דלמא. כל סמוך לעיר דקאמר ת"ק בהכי תלא טעמיה כיון דהוי סמוך בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה ואתא רבי יוסי למימר הטעם תלוי בפותחת בין סמוך בין רחוק והכי קאמר כל שנכנסים לו בפותחת הוא דמותר ואפילו הוא בתוך תחום שבת דלא מתלי טעמא בסמיכה כלל: תרתי לקולא קאמר. כלומר מדרבי יוסי נשמע לרבי יהודה דלאו תרוייהו בעי ורבי יוסי בתרתי אקיל דמכשיר בסמוך בלא פותחת ובפותחת בלא סמוך דשמעינן לרבי יהודה דקאמר כל סמוך לעיר בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת וא"ל רבי יוסי כל שיס' לו פותחת אפי' הוא בתוך התחום ואי סמוך לא בעי פותחת דאי רבי יוסי בפותחת תלא טעמא דאפילו הוא סמוך בעי פותחת לא הוה ליה לסיומי ואפילו בתוך תחום שבת אללא הכי הוה ליה למימר רבי יוסי אומר כל שנכנסין לה בפותחת דכיון דהוה תני כל הוה משמע דלריך פותחת סמוך או רחוק למה לי דסיים ואפילו בתוך תחום שבת אללא לאשמעינן דלא בעי פותחת אללא למשרי שאין סמוך ורבי יהודה דלא בעי תרתי נמי מרישא דרבי יוסי שמע מינה מדנקט כל שנכנסין לה בפותחת כיון דכולהו

פותחת אית להו הכי אצעי' ליה למתני רבי יוסי אומר אפילו בתוך תחום שבת:
מתני' אין מצקעין עלים לא מן הקורות כו'. לפי סוגיא של גמרא היא מתפרשת:
לא בקרדום. סתם קרדום עשוי כמין כלי אומנות שעושין בו אוכפות וסרגות
שקורין איישי"ש ויש שעשוי כעין כלי האומן שקורין צירגוא"ה שראשו הקצר דומה
לקרדומות שלנו וראשו השני דומה לכלי אומני אוכפות וסרגות הסוסים: ולא
צמגרה. שיג"ה כעין סכין מלאה פגימות וממהר לקוץ בו עלים וכלי אומן הוא:
מגל. דלוייר"א או שרפ"א וכולן כלי אומן הן ונראה כעושה בו מלאכה לפיכך
אסור: אלא בקופיץ. סתם קופיץ הוא סכין של קצבים דומה לקרדומות שלנו שאינן
כלי אומן ויש שעושין בו שני ראשין והשני דומה קצת לקרדום האוכפות כדשמעין
מיניה בגמרא ומיהו סתמיה לאו למלאכת אומן הוא: גמ' (רש"י)

תוספות מן הקרפף ואפילו מן המפוזר. תימה הא הוי מעמר דהוא אב מלאכה
וי"ל דלא שייך עמור אלא במקום שגדילים שם כדמוכח בפרק כלל גדול (שבת
דף עג:): איבעיא להו היכי קאמר כל שסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת וכו'.
אבל לא גרס ר' יוסי לקולא או לחומרא דא"כ משמע דמספקא ליה דרבי יוסי
שמא הוא מחמיר יותר מת"ק ולא היא דהא במלתיה דרבי יהודה נמי מספקא
ליה היכי אתמר אלא הי"ג היכי קאמר וכו' והכי פי' כל שסמוך לעיר וגם אית
ליה פותחת ובעי רבי יהודה תרתי לחומרא דאע"ג דסמוך בעי פותחת והא דלא
פי' בדבריו פותחת משום דקסבר סתם קרפיפות יש להן פותחת ואתא רבי יוסי
למימר הואיל ואית להו פותחת ואפילו רחוק מן העיר נמי וא"כ שמעינן מדתלי
טעמא דאינו סמוך שרי בפותחת מכלל דסמוך שרי אפילו בלא פותחת ותרתי
לקולא קאמר רבי יוסי בסמוך בלא פותחת או באינו סמוך בפותחת או דלמא ר'
יהודה סבר כל שסמוך בין אית ליה פותחת בין לית ליה פותחת שרי דקס"ד
השתא דסתם קרפיפות לית להו פותחת ואתא ר' יוסי למימר דבעי פותחת אפילו
בסמוך כ"ש ברחוק אבל סמוכה בלא פותחת אינה מועלת כלום ע"כ פרש"י
והקשה השר מקוצי נהי דר' יהודה תלי טעמא בסמוכה דוקא אבל פותחת אינה
מועלת כלום מ"מ לרבי יוסי אמאי לא דייק כדפי' לעיל ללישנא קמא דמתלי
רבי יוסי טעמיה דשרי בפותחת באינו סמוך מכלל דבסמוך מועיל בלא פותחת
דהשתא ללישנא קמא דרבי יהודה דבעי תרתי קאמר דלרבי יוסי סגי בחדא כ"ש
להאי לישנא דקאמר השתא דלרבי יהודה סגי בחדא בסמוך בלא פותחת ותירץ
דע"כ לא מצינן למימר דרבי יוסי תרתי לקולא אית ליה בהאי לישנא כדאמר
ללישנא קמא דהואיל ולהאי לישנא צ"ל דרבי יהודה לא קפיד אפותחת ולא ס"ל
דסתם קרפיפות אית להן פותחת אלא כל שסמוך בין אית ליה פותחת בין לית

ליה פותחת אם כן לא היה לרבי יוסי למתני כל שנכנסים וכו' אלא הכי הוה ליה למתני רבי יוסי אומר אם יש לו פותחת אפילו אם היה בסוף התחום שרי הא אם סמוך שרי בלא פותחת ומדנקט כל משמע דיש קרפיפות דאין להן פותחת רבי יוסי ודאי תלי טעמיה בפותחת דוקא בין סמוך בין רחוק אבל ללישנא קמא ניחא דמצינא לפרושי דרבי יוסי תרתי לקולא אמר וניחא לשון כל שנכנסין דמאי אמרת הוה ליה למתני אם יש לו פותחת אדרבה אי הוה קאמר הכי הוה משמע דרבי יהודה לא קמיירי בפותחת וליתא דעל כרחך רבי יהודה בפותחת איירי אבל ללישנא דכל שנכנסין לו בפותחת משמע דמיירי בפותחת שאם תמצי לומר דלא מיירי רבי יהודה בפותחת אם כן רבי יוסי אי אמר תרתי לקולא קשיא ליה דמאי כל דמשמע דאיירי רבי יהודה בפותחת אדרבה רבי יהודה לא מיירי בפותחת אלא הוה ליה למתני אם יש לו פותחת והכי משמע לקמן מתוך פירוש רש"י תא שמע מדקתני רבי יוסי וכו' דהכי משמע מדנקט רבי יוסי לישנא דכל הנכנסין ובסיפא דמלתיה אצטריך לסיים ואפילו בתוך תחום שבת ש"מ דרבי יוסי תרתי לקולא קאמר דאי רבי יוסי בפותחת תלי טעמיה דוקא ואפילו הוא סמוך בעי פותחת לא הוה ליה לסיומי ואפילו בתוך התחום אלא הכי הוה ליה למימר רבי יוסי אומר כל שנכנסין בה בפותחת דמאי אמרת דאצטריך לסיומי רבי יוסי אומר בתוך תחום שבת לטעמיה להתיר בפותחת אפילו רחוק מלישנא דכל הנכנסין נפקא וכו' דהכי קאמר כל הנכנסין בפותחת שרי אפילו ברחוק אמאי מסיים בדבריו אפילו בתוך תחום שבת אלא ש"מ דלא בעי לרחוק אלא דוקא למשרי שאינו רחוק (תוספות)

רש"א מתני': ומן הקרפף אפילו מן המפוזר. ואיכא למידק דהא (תניא) [תנן] לקמן (לג, א) וחכמים אומרים מגבצ משלפניו ומדליק, אלמא אף בחצר לא התירו אלא מלפניו הא מן המפוזר לא וכל שכן מן הקרפף. ויש לומר דהתם בקסמין קטנים שאין דעתו עליהם כל שמפוזרים אפילו בחצר, אבל הכא בעצים גדולים דדעתו עליהם לפיכך מותר אפילו מן המפוזרים ואפילו מן הקרפף. גמרא: ואי אתנח מנא [מאתמוול] עלייהו שפיר דמי. ואפילו בל הרוח ופזרן דאתמוול דעתיה עלייהו. גרסת הספרים כך היא איבעיא להו ר' יוסי לקולא קאמר או לחומרא קאמר. ורש"י ז"ל גרים אבעיא להו היכי קאמר, וצין לר' יוסי וצין לרבי יהודה קא מיבעיא ליה היכי קאמר, דמאי שנא דקא בעי לר' יוסי דאי ר' יוסי לקולא מיקל בתרתי בתוך התחום בפותחת ובסמוך לעיר בלא פותחת ואי רבי יהודה [לקולא] מיקל בחדא בסמוך לעיר בלא פותחת. ולא ירדתי לסוף דעתם בתירוץ זה מכמה טעמים, חדא דאפילו לרבי יוסי לא שמענו אפילו אם מיקל בתרתי דלמא אינו מיקל אלא אפילו כשאינו סמוך לעיר כל שנכנסים לו בפותחת

ואפילו בסמוך לעיר נמי אי אפשר (דבעי) [בלל] פותחת דהכל תלוי בדלידה בפותחת, (והרמב"ן) [והרמב"ם] ז"ל בן כתב (פ"ב מהלכות י"ט הי"ד) דוקא בשיש לו פותחת, אבל רש"י ז"ל גרים שמע מינה ר' יוסי תרתי לקולא קאמר אבל בגירסת הספרים אינו, ועוד דאפילו לכשתמצא לומר ר' יהודה לקולא ורבי יוסי לחומרא רבי יהודה נמי אית ליה תרתי לקולא סמוך לעיר בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת אבל בתחום שבת דוקא בדאית ליה פותחת. ולי נראה לישב גירסת הספרים, למשום דקים להו דהלכה כרבי יוסי וכדפסק רבי (שילא) [סלא] משום (ד)הכי קא בעי להו לקולא קאמר או לא. וסמוך לעיר נראה לי תוך שבעים אמה ושירים דהו כעיר (עירובין נז, א). מתני': אין מבקעין עלים מן הקורות. [ובגמ' מפרש] דאין מבקעים עלים מן הסוואר של קורות ובהא אפילו ר"ש מודה דמודה הוא במוקלה מחמת חסרון כים (שבת קנז, א), והא דאוקי להאי מתני' בריש מכילתין (ב, ב ע"ש בתוס') ובפרק בתרא דשבת (סג) כר' יהודה דאית ליה מוקלה ודלא כר"ש, היינו משום דקתני ולא מן הקורה שנסברה ביו"ט דלר' שמעון אפילו שנסברה ביו"ט מותר. ותמיה לי אמאי דחו לה מדר"ש, אפילו בכי הא מודה ר' שמעון דאין אדם מצפה אימתי תשבר קורתו והוי ליה ככוס וקערה (שבת מד, א) וכסוכה בריאה שנפלה (לעיל ל, ב). ויש לומר דהכא בקורה חדשה דעבידא דפקעה וכדאוקימנא בפרק [כירה] (מג, א) היא דתניא קורה שנסברה סומכין אותה בספסל דאוקימנא בכשורי חדתי דעבידי דפקעי. ואם תאמר אכתי אמאי [דחי לה] מדר"ש לוקמה בקורה ישנה ואפילו לר' שמעון יש לומר משום דסתמא קתני ומשמע כל קורה שנסברה ואפילו חדשה. אין מבקעין עלים לא בקרדום ולא במגל. ופירשו בגמרא דהכי קאמר, אין מבקעין מן הקורה שנסברה ביו"ט אבל נסברה מערב יו"ט מבקעין וכשמבקעין אין מבקעין בקרדום דבעינן שינוי. וכתב הראב"ד ז"ל (בהשגות פ"ד ה"י) דבקוע עלים מותר על ידי שינוי לכולי עלמא לפי שאי אפשר לבשל ולאפות בלא עלים ולפיכך עשו אותו כדיכת המלח שהתירו אותה על ידי שינוי ע"כ, והוארך הרב ז"ל לזה מפני שבקוע העלים מכשירים (שא"א) [שאפשר] לעשותן מערב יו"ט הן ואפילו הכי התירו לבקע. (ובתוספתא) [ובתוספות] אמרו שלא התירו לבקע [אלא] מן הקורות גדולות אבל עלים דקים שנוחים להדליק בלא בקוע אסור דמלאכה שאינה צריכה היא ומלאכה גמורה דאורייתא, וכדאמרין בשלהי כלל גדול (שבת עד, ב) האי מאן (דסלק) [דסלית] סלתי חייב משום טוחן, וכן נראה גם כן בדברי הרמב"ם ז"ל (סג) שכן כתב: אפשר היה לו לבקע מערב יום טוב ומפני מה לא אסרו הבקוע כלל מפני

שאפשר שיפגע בעץ עצה ולא יוכל להבעירו וימנע מלכַּשֵׁל ולפיכך התיירו לו לזקע
בשינוי ע"כ. ירושלמי (ה"ג): מן הקורה שנשברה מערב יו"ט מותר, בשאין עליה תורת
כלי אצל אם יש עליה תורת כלי אפילו נשברה מעי"ט אסור, רב אמר מסיקין בכלים
ואין מסיקין בשברי כלים, הדא דתימא בכלים שנשברו ביו"ט אצל נשברו מעי"ט
מותר, בשאין עליהם תורת כלי אצל יש עליהם תורת כלי אפילו נשברה ביו"ט. לא
בקרדום ולא במגל. ירושלמי (שס): אית תנא תני אין מבקעים ואית תנא תני מבקעים,
מאן דאמר אין מבקעים במגל קליר ומאן דאמר מבקעים במגל יד. תוספתא (פ"ג ה"י):
לא יתן אדם אבן על גבי בקעת בשביל לשברה אצל מכניסה בחור ושברה. (רשב"א)

ב

-

לא

דף

והאמרת רישא אין מבקעין כלל אמר רב יהודה אמר שמואל חסורי
מחסרא והכי קתני אין מבקעין מן הסואר של קורות ולא מן הקורה
שנשברה ביו"ט אבל מבקעין מן הקורה שנשברה מערב יו"ט וכשהן
מבקעין אין מבקעין לא בקרדום ולא במגל ולא במגרה אלא בקופיץ תניא
נמי הכי אין מבקעין עצים לא מן הסואר של קורות ולא מן הקורה
שנשברה ביו"ט לפי שאינו מן המוכן: ולא בקרדום: אמר רב חיננא בר
שלמיא משמיה דרב לא שנו אלא בנקבות שלו אבל בזכרות שלו מותר
פשיטא בקופיץ תנן מהו דתימא ה"מ קופיץ לחודיה אבל קרדום וקופיץ
אימא מגו דהאי גיסא אסור האי גיסא נמי אסור קמ"ל ואיכא דמתני לה
אסיפא אלא בקופיץ אמר רב חיננא בר שלמיא משמיה דרב לא שנו אלא
בזכרות שלו אבל בנקבות שלו אסור פשיטא ולא בקרדום תנן מהו
דתימא ה"מ קרדום אבל קופיץ וקרדום אימא מגו דהאי גיסא שרי האי
גיסא נמי שרי קמ"ל: מתני בית שהוא מלא פירות ונפחת נוטל ממקום
הפחת ר' מאיר אומר אף פוחת לכתחלה ונוטל: גמ' אמאי והא קא סתר
אהלא אמר רב נחומי בר אדא אמר שמואל באוירא דליבני איני והאמר
רב נחמן הני ליבני דאיתור מבנינא שרי לטלטולינהו בשבתא הואיל וחזי

למזגא עלייהו שרגינהו ודאי אקצינהו אמר רבי זירא ביו"ט אמרו אבל לא בשבת תניא נמי הכי רבי מאיר אומר אף פוחת לכתחלה ונוטל ביו"ט אמרו אבל לא בשבת אמר שמואל חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך שבכלים מתיר ומפקיע וחותרך אחד שבת ואחד יו"ט מיתיבי חותמות שבקרקע בשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותרך ביום טוב מתיר ומפקיע וחותרך הא מני ר' מאיר היא דאמר אף פוחת לכתחלה ונוטל ופליגי רבנן עליה ואנא דאמרי כרבנן ומי פליגי רבנן עליה בחותמות שבקרקע והתניא מודים חכמים לרבי מאיר בחותמות שבקרקע שבשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותרך ביום טוב מתיר ומפקיע וחותרך

רפ"י והאמרת רישא אין מבקעין כלל: סברה דטעמא דמתני' לאו משום מוקצה תנא דרישא אי"ן מבקעין עלים אלא משום מלאכה וטרחא והכי קאמר אין מבקעין עלים לא מן הקורות הנשברים מערב י"ט ועומדין להסק וללא מן הקורה כו' וזו ואין לריך לומר זו קתני והיינו דמותבי' והאמרת רישא אין מבקעין כלל והדר תני דבקופיץ שרי: חסורי מחסרא כו'. וטעמא דרישא משום מוקצה: סוחר של קורות. המושכבות לארץ של בנין: ולא מן הקורה שנסברה ביו"ט. ורע"ג דהשתא להסקה קיימא בין השמשות לאו להכי קיימא: תניא נמי הכי. כשמואל דטעמא דמתניתין משום מוקצה: לא שנו אלא בנקבות שלו. בראש הרחב שקולצין זו העץ לרחבו דדמי למלאכת אומן: אבל בזכרות שלו. בראש הקר שם מבקעין זו עלים מותר: פשיטא אלא בקופיץ תנו. וקופיץ כולה זכרות היא: ואיכא דמתני לה. להא דרב חיננא אסיפא דמתניתין ובאתריה דהא דמתני לה להא דרב חיננא אסיפא היו עושין לקופיץ זכרות ונקבות כמו שעשוי כלי אומן שקורין בידגוא"ה: פשיטא ולא בקרדום תנו. משום דכולו נקבות וממילא שמעינן דכי שרו קופיץ משום זכרות הוא דשרויה: מהו דתימא. ה"מ דאסר קרדום לחודיה דכוליה נקבות ואינו עשוי לבקע אלא לכלי אומן אבל מי שיש לו שני ראשין אחד זכרות כקופיץ ואחד נקבות כקרדום אימא דמוכחא מלתא דלבקע הוא וכי היכי דהאי גיסא שרי האי גיסא נמי שרי קמ"ל: מתני' ונפחת. מאליו: נוטל ממקום הפחת. ולא אמרי' מוקלין מחמת איסור הן לאין יכול לפחתו ביו"ט ואסח לעתו מינייהו לכיון דלא הוה פחיתתו איסורא דאורייתא כדמוקמינן לה באורא דלכני

לאו מוקצה נינהו כדאמר גבי טבל בשלהי פרקין (דף לד): שהוא מוכן אלל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן: אף פוחת לכתחלה. כדמפרש טעמא בגמרא: גמ' באוירא לזיבני. סדור של אבנים בלא טיט: דאיתור מזנינא. שנסתיירו לו לאחר שגמר בנינו: שרי לטלטלינהו. דמעתי לאו לבנין קיימי אלל למזגא עלייהו ותורת כלי עליהן: שרגינהו. סדרן זו על זו גלי דעתיא שמקאן לבנין ואסור לטלטלינהו ומתני נמי נתסר מדרבנן שהרי מטלטלן: א"ר זירא ביו"ט. התיר ר"מ כיון דמדרבנן הוא לאסור ומשום שמת יו"ט שרי שהרי מותר בו אוכל נפש אלל לא לשבת משום טלטול כרב נחמן: חותמות. פרמדורי"ש: חותמות שברקע. כגון ללות פתחי בורות ומערה הסגורים בקשרי חבלים: מתיר. את הקשר דהא לאו קשר של קיימא הוא שהרי להתיר תמיד הוא עשוי: אלל לא מפקיע. החבל לסתור עצותו וגדילתו: ולא חותך. דהא סתירה היא ויש סתירה לבנין של קרקע: ושל כלים. כגון תיבה הנעולה ע"ז קשר חבל מתיר ומפקיע וחותר דאין סתירה בכלים: מיתבי חותמות שברקע כו' ביו"ט מתיר ומפקיע וחותר. אלמא חותמות הקשורים אין בהן משום סתירה מדאורייתא ובשבת מדרבנן הוא לאסור: (רש"י)

תוספות וה"ק כל הנכנסין וכו' היכא אמרין דבעי פותחת היינו למשרי רחוק אבל סמוך שרי בלא פותחת ש"מ דר' יוסי תרתי אמר לקולא ומדברי יוסי נשמע לרבי יהודה דבעי תרתי לחומרא דמדנקט בדבריו כל הנכנסין א"כ שמעי' לרבי יהודה דבעי תרתי דאלי"כ לישנא דכל קשה ומאי אמרת האי כל דקאמר לטפויי כל הקרפיפות דבעינן שיש להן פותחת הא ר' יוסי תרתי לקולא אמר א"כ הו"ל למיתני אם. כך פירש רבינו שמשון מקוצי: **והאמרת** רישא אין מבקעין כלל. קסבר הש"ס דטעמא דמתני' משום דאע"פ דהוה מוכנים להסקה אין מבקעין מטעם מלאכה וטרחא יתירא והיינו זו ואין צריך לומר זו דאפי' עומדים להסק מערב יו"ט אסורין כל שכן קורה שנשברה ביו"ט עצמו והיינו הא דמותבי והאמרת אין מבקעין וכו' כן פירש רש"י: **אבל** קרדום וקופיץ מדהאי גיסא שרי האי גיסא נמי שרי. ופירשו התוספות דאין אנו בקיאים בקרדום היאך הן נעשין ולכך יש לנו לאסור לבקע עצים רק ביד: **ונפחת** נוטל ממקום הפחת. פרש"י נפחת מאליו וא"ת אמאי נוטל ממקום הפחת הא הוה מוקצה בין השמשות דאסור לפחתו ביו"ט מדרבנן ומגו דאתקצאי בין השמשות אתקצאי לכולי יומא ופירש בקונט' דכיון דאינו אסור אלא מדרבנן לפחות כדמוקים ליה בגמרא באוירא דלבני השתא דנפחת שרי למיכל מינייהו דבמוקצה דרבנן לא אמרין מגו דאתקצאי לבין השמשות וכו' והכי אמר גבי טבל בשלהי פרקין שהוא מוכן

אצל שבת הואיל ואם עבר ותקנו מתוקן דלא הוי מוקצה אלא מדרבנן ולא אמר מגו דאתקצאי וכו' ולא נהירא דאמר גבי שבת (דף נ ג.) גבי סל לפני האפרוחים מגו דאתקצאי אע"ג דאין שם מוקצה אלא מדרבנן וכן גבי גלגל מוכני שיש עליה מעות ואומר הר"ר משה דלא אמרו אלא כשהמוקצה אינו מסתלק מן העולם כגון מעות שע"ג הכר שאף על פי שנטלם עדיין הן בעולם אבל בטבל מיד שתקנו הטבל מסתלק המוקצה מכל וכל וא"ת והא אמרינן בחולין (דף יד. ושם) השוחט בשבת אסור באכילה ליומא ונסבין חבריא למימר ר' יהודה היא דמגו דאתקצאי לבין השמשות שהיתה חיה אסורה ואע"ג דעכשיו כשנשחטה נסתלק המוקצה מן העולם וי"ל כיון דבין השמשות היתה מוקצה מחמת חסרון מלאכה דאורייתא אמרינן מגו אע"פ שהמוקצה נסתלק מן העולם ומ"מ קשה דהכא הפחת הוי בעולם דומיא דמוכני שיש עליה מעות דהוי המוקצה בעולם אף על פי שאין כאן שהוא במקום אחר ה"נ גבי הפחת הכי איתא לכנ"ל דאתיא האי סתמא כרבי שמעון דלית ליה מוקצה וא"ת מאי קאמר לעיל בריש מכילתין (דף ב:) גבי יום טוב סתם לן תנא כרבי יהודה והא הכא סתם לן תנא כרבי שמעון ויש לומר דאין זה סתמא דסתמא הוי אם היה יכול לומר דברי רבי שמעון ולא קאמר אם כן הוה סתם לן תנא כוותיה אבל הכא לא היה יכול לומר דברי רבי שמעון דהא רישא קאמר נוטל ממקום הפחת דמשמע דוקא בדיעבד אבל לכתחלה לא יפחות ולא מצי למימר דברי רבי שמעון דהא סבירא ליה אף פוחת לכתחילה אבל לעיל ניחא דקאמר גבי יו"ט סתם לן תנא כרבי יהודה דלא מיירי אלא במוקצה וא"כ היה יכול למימר דברי רבי יהודה ומדלא קאמר א"כ סתם לן תנא כוותיה: **אמר** ר' זירא ביו"ט אמרו. פי' דהתירו מוקצה משום אוכל נפש אבל לא בשבת מכאן יש ראייה לריצב"א שפירש לעיל דטלטול מוקצה התירו ביו"ט משום אוכל נפש: (תוספות)

רש"א בית שהוא מלא פירות סתום (ונפתח) ונפתח] נוטל ממקום הפחת רבי מאיר אומר אף פוחת לכתחילה ונוטל. ואוקימנא דוקא באוירא דליבני, ומיהא הא דאוקימנא באוירא דליבני דוקא לר"מ דאמר פוחת לכתחילה דאלו זכותל דעלמא סותר אהל הוא ציו"ט ואסור ציו"ט כשבת, אבל לרבנן [דללא שרי אלא כשנפתח מעלמא אפילו צבנין גמור מותר. ואם תאמר ולרבנן כשנפתח ציו"ט למה מותר דהא איתקלאי בין השמשות משום דקא סתר אהל, ואי אפשר להעמידה כר"ש (ודחי) [ודלא] כרבי יהודה דהא דככי הא אפילו רבי שמעון מודה דומיא דכוס ועשקית (שבת מד, א) שאינו מלפא אימתא יפחת ביתו, ועוד דאם כן הא מתניתין בתרא דסתמא כרבי שמעון ומאי קאמר רב נחמן בריש מכילתין (ב, ב) דסתם לן תנא כרבי יהודה ציו"ט ממתניתין דאין מבקעין מן הקורה שנסברה ציוס טוב, והא מתניתין דבית שנפתח אחרונה וסתים לן כר"ש.

ואפשר לי לומר דמתניתין זכותל רעוע דעשוי ליפחת זיומו ודעתיה עילויה, ואין כריך לפרש אף על גב דאטריכו לפרש בסוכה (לעיל ל, ב) דשאני הכא דמדקתני ונפחת [משמע דעומד ליפחת] זיומו, ואפילו תמאל לומר דלר' יהודה כל שלא נפחת ואינו יכול לפחות בין השמשות אפילו עשוי לפחות ונפחת [אסור] כדמשמע לעיל בסוכה רעועה אפשר דהכא זשהתנה וכמו שכתבתי למעלה (ל, ב ד"ה זאומר). אבל הרמב"ן ז"ל (זמלחמות זשילהי פירקין) פירש דאפילו נפחת זיו"ט אין הפירות מוקאין מחמת הבית שאין זעלמן איסור, ולא אמרו זמוכני (שבת מד, ב) וגר (מוז, א) אלא מפני שזעשו זסיס לדבר האסור אבל פירות הסגורים זבית אינו מקלה דעתו מהם כל זמן שיוכל ליקח אותם, ולא דמו לגרוגרות ולמוקים (לקמן מ, ב) דהתם מן הפירות זלמן הקלה [דעתו] מפני שהפירות זעלמן אינם ראויים. חותמות שזקרקע מתיר ושזכלים מתיר ומפקיע וחותר. תוספתא (פ"ג ה"ט): קורע אדם את העור שעל פי החזית של יין ושל מוריים וזלזד שלא יתכוין לעשות (זירוק) [זינוק]. (רשז"א)

א

-

לב

דף

הוא דאמר כי האי תנא דתניא חותמות שזקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותר אחד שבת ואחד יו"ט ושזכלי בשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותר ביום טוב מתיר ומפקיע וחותר תרצת לך רישא אלא סיפא קשיא הא מני ר' נחמיה היא דאמר כל הכלים אין ניטלין אלא דרך תשמישן אי רבי נחמיה מאי איריא שבת אפילו יום טוב נמי וכי תימא שניא ליה לר' נחמיה בין שבות שבת לשבות יום טוב ומי שניא ליה והתני חדא מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים ותניא אידך מסיקין בין בכלים בין בשברי כלים ותניא אידך אין מסיקין לא בכלים ולא בשברי כלים ומשני לא קשיא הא ר' יהודה הא ר"ש הא ר' נחמיה תרי תנאי ואליבא דר' נחמיה: מתני אין פוחתין את הנר מפני שהוא עושה כלי ואין עושין פחמין ביום טוב ואין חותכין את הפתילה ר' יהודה אומר חותכה באור:

גמ' מאן תנא דפחיתת נר מנא הוא אמר רב יוסף ר' מאיר היא דתניא כלי חרס מאימתי מקבל טומאה משנגמרה מלאכתו דברי ר' מאיר ר' יהושע אומר משיצרפו בכבשן אי"ל אביי ממאי דלמא עד כאן לא קאמר ר' מאיר התם אלא דחזי לקבולי ביה מידי אבל הכא למאי חזי לקבולי ביה פשיטי איכא דאמרי אמר רב יוסף ר' אליעזר בר' צדוק היא דתנן אלפסין חרניות טהורות באהל המת וטמאות במשא הזב ר' אליעזר בר' צדוק אומר אף טהורות במשא הזב לפי שלא נגמרה מלאכתן אי"ל אביי דלמא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר ברבי צדוק התם אלא דחזי לקבולי ביה מידי אבל הכא למאי חזי לקבולי ביה פשיטי תנו רבנן אין פוחתין את הנר ואין עושין אלפסין חרניות ביום טוב רבן שמעון בן גמליאל מתיר באלפסין חרניות מאי חרניות אמר רב יהודה ערניות מאי ערניות אמר אביי צעי חקלייתא ואין עושין פחמין פשיטא למאי חזי תני רבי חייא לא נצרכה אלא למוסרן לאוליירין לבו ביום ובו ביום מי שרי כדאמר רבא להזיע וקודם גזרה הכא נמי להזיע וקודם גזרה: ואין חותכין את הפתילה לשנים מ"ש בסכין דלא

כ"ט הוא דאמר כי האי תנא. שמואל דאמר לעיל דאפי' ציו"ט אינו מפקיע דאמר כי האי תנא דאמר נמי בחותמות שזקרקע דאפילו ציו"ט אין מפקיע: תרלת לך רישא. דמלתא דשמואל בחותמות שזקרקע דמסייע ליה האי תנא: סיפא קשיא. דאמר שמואל ושל כלים אפילו בשבת מתיר ומפקיע וחותר והאי תנא תני ושל כלים בשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותר: הא מני רבי נחמיה היא. כלומר לעולם מותר להפקיע ולחותר דאין בהם משום סתירה ולהאי תנא גופיה אם יכול להפקיע ולנתק בידו שרי והא דקאסר משום טלטול סכין קאסר ורבי נחמיה היא דאמר בערוצין (דף לה.) אפילו תרווד ואפילו טלית אין ניטלין אלא לאורד תשמיש שהן מיוחדין לו וסכין לאוכלין הוא דמיוחד ולא לחותמות ובהא לא סבירא ליה לשמואל כותיה: אי הכי. דרבי נחמיה היא: שבות שבת. דטלטול שבות הוא ולא החמיר בטלטול יום טוב כששל שבת: מסיקין בכלים. דבני טלטול נמי נינהו ומטלטלין נמי להסיקן: אין מסיקין בשברי כלים. שנסברו ציו"ט דהשתא לא חזי לטלטול ואי משום לחזו להסקה אתמוול לא להכי קיימי: מסיקין צין בכלים כו'. דלית להו מוקפה: אין מסיקין לא בכלים. דאין ניטלין אלא לאורד

תשמיען וכו"ך בצברי כלים לנולד הוא והא רבי נחמיה היא ומליעתא ר"ך
וקמייתא רבי יהודה וכו"ך מ ציו"ט א"ר נחמיה דהא הסקה ציו"ט קאי: תרי תנאי.
חד אמר שני ליה שבות שבת משבות י"ט וחד אמר לא שני ליה: מתני' אין פוחתין
את הנר. ליטול אחד מן הביצים של יוצר ולתחוב אגרופו לתוכו לחקוק נר
קרויזי"ל בלעז מפני שעושה כלי: ואין עושין פחמין. דאינהו נמי כלי נינהו לכורפי
זהב ופתילה נמי כלי היא להדלקה שצריכה עשייה ותקון: חותכין באור. בגמרא
מפרש מאי שנא אור מסכין: גמ' דפחיתת נר מנא הוא. קודם שצרכו בכבשן:
משנגמרה מלאכתו. חקיקתם: משיצרכו. משיחזקם ע"י צירוף האור בכבשן מלכך
בלשון חכמים מחזק ומקשה כלי חרס וכלי מתכות בדבר המחזקן בין (ציד) [צמים]
בין באור: וממאי. דס"ל לר"מ בנר כשאר כלי חרס בשלמא שאר כלי חרס גדולים
הם ואם אינן ראויין למים וליין ולדבר לח מפני שממחן חזו מיהו לדבר יבש כגון
פירות אבל נר קטן הוא וכי לא חזי למלתיה למאי חזי ומשני חזי לקבולי ציה
פשיטי: איכא דאמרי אמר רב יוסף. מתני' דקתני פחיתת הנר מנא הוא ר"א
ברבי לדוק היא דאמר לפני חקיקה לאו מנא הוא אבל חקיקה משוי ליה מנא:
אלפסין חרניות. מפרש לקמן קערות של בני עיירות שאינן בני כרכים גדולים ואין
מקפידין על כלים נאים ומשנפשה הקערה של חרס אוכלין בה בשר ואין ממתניין
עד שתתחקה ותלכך בכבשן: טהורות באהל המת. דלגבי אהל המת בעינן תוך
לכלי חרס דכתיב וכל כלי פתוח (במדבר יט) משמע דיך לו פתח וכן לכל טומאת
מגע: וטמאות במשא הזב. שהזב מטמא כלי חרס בהסט דנפקא לן בתורת כהנים
מוכל כלי חרס אשר יגע בו הזב וגו' (ויקרא טו) ודרשינן התם זה הסטו וכיון
דמטמי ליה הסט מאצראי לא בעי תוך וקסבר ת"ק כלי נינהו הואיל ומשתמשין
בהן כמות שהן הלכך מקבלין טומאה בדבר הראוי לטמאן: ר"א אומר. אין להם
שום טומאה ללאו כלי נינהו: לפי שלא נגמרה מלאכתו. חקיקתו הא נחקקו
מטמאות מדאפלוג באלפסין אלמא לר"א חקיקה משויא להו מנא: דחזי לקבולי
מידי. משנחקקו ומיהו קודם חקיקה לא לסופן ליחקה: לאוליירין. מחמי חמין
ומרחלאות ואע"ג דלכורך י"ט הן עושין: מי שרי. להחם והלא גזרו על הרחיכה
במסכת שבת (וידף מ.) ואפילו הוחמו מצעוד יום וכל שכן להחם חמין לא הותר

מעולם: להזיע. מכנים הפחמים לתוכו זבני אדם נכנסין ומזיעין וקודם שגזרו על הזיעה נקנת משנה זו: (רש"י)

תוספות אין פוחתין את הנר. פירש רש"י ליטול אחד מן הגולמים של יוצר ולתחוב אגרופו בתוכו ולחקוק נר שעושה כלי ותימה א"כ פשיטא דאסור דאפילו אין עושה כלי גמור מ"מ אסור להתחיל את הכלי וע"ק מאי קא אמר עלה בגמרא מאימתי מקבלין טומאה משעה שנגמרה מלאכתן הואיל והוי כלי והא כיון דהוי קודם אפייתו בתנור אם כן הוי כלי אדמה וכלי אדמה אין מקבלין טומאה לכן נראה לפרש דאין פוחתין את הנר שכך רגילין לשום באוירו קודם אפייתו קש או דבר אחר כדי לשמור האויר בשעת אפייה שלא יפלו המחיצות יחד ויסתום האויר ולאחר אפייתו קצת מסלקין אותו דבר שבתוכו ועל זה קאמר אין פוחתין את הנר כלומר שאין מסירין מה שבתוכו דהוי כמו גמר כלי ונגמרה מלאכתו ולפי שרגילין לאחר שסלקו מה שבתוכו שמחזירין אותו לתנור כדי לצרפו היטב קאמר בגמרא מאן תנא דפחיתת נר מנא הוא וקאמר ר"מ היא דקאמר דמקבלין טומאה כשסלק מה שמשימין בתוכו אע"פ שלא החזירו אותו עדיין לתנור אלמא דפחיתת נר היינו גמר כלי ורבי יהושע קאמר משיצרפו בכבשן דאינו כלי עד שיחזיר אותו לתנור כדי לצורפו אם כן לדידיה פחיתה הוה שריא: **אלפסין** חרניות טהורות באהל המת. פי' רש"י קערות של עיירות ואינן מקפידין על כלים נאים ומיד כשנפשט הכלי של חרס אוכלין בה ואין ממתנינן עד שתתחקק ותצרף באש והן טהורין באהל המת שאין להם תוך ובעינן כלי פתוח וטמאות במשא הזב דהזב מטמא כלי חרס בהסט כדנפקא לן מכלי חרס אשר יגע בו איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה הסטו דלא בעינן תוך ותימה דהואיל דאין להם תוך היכי מטמא בהסט הא אמרינן כל שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל הסט לכך פי' ר"ת ערניות יש להן תוך אלא שמכוסות למעלה ועומדות ליפתח ואותם של כפרים אין מקפידין ואוכלין כך עליהן וטהורות באהל המת דהא כלי צמיד פתיל טהור באהל המת ומיהו טמאים בהסט הואיל ועומדין ליפתח כדאמרינן. גבי צמיד פתיל שמא תסיטם אשתו וקאמר נמי כלי צמיד פתיל נצול באהל המת ואינו נצול במעת לעת שבנדה: (תוספות)

רש"י א' ר' נחמיה היא דאמר כל הכלים אינן ניטלין [אלא לצורך] תשמישן. פירש רש"י ז"ל לצורך תשמישן שמוחדין לו וסכין אינו מיוחד אלא לאוכלים ולא לחתוך חותמות, וכהאי גוונא אמרינן צפרק בכל מערבין (עירובין לה, א) גבי נתנו צמגדל ונאבד המפתח דלר' אליעזר אינו עירוב ומוקי לה צמנעול דקטיר צמיתנא ובעי סכינא למפסקיה ור' נחמיה היא דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישן. והקשה על זה ר"ת ז"ל דסכין מיוחד הוא לכל חתיכה בחול, ועוד הקשה רבינו שמשון ז"ל דתנן צפרק כל

הכלים (שבת קכד, א) כל הכלים הניטלים לאורך ניטלים לאורך ושלל לאורך ר' נחמיה אומר אין ניטלין אלא לאורך, ופריש רבא דהכי קאמר כל הכלים ניטלין לאורך דבר שמלאכתו להיתר בין לאורך גופו בין לאורך מקומו ושלל לאורך דאפילו מחמה לכל ודבר שמלאכתו לאיסור לאורך גופו ולאורך מקומו אין מחמה לכל לא, ואתא ר' נחמיה למימר דבר שמלאכתו להיתר לאורך גופו ולאורך מקומו אין לכל לא. ואם איתא האיך שרי ר' נחמיה לאורך מקומו והלא אין מיוחד לכך בחול, ור"ת ז"ל פירש דלאורך תשמיש היינו תשמיש הרגיל בו בחול, ומודה הוא דאפילו כלי שמלאכתו לאיסור ניטל לאורך תשמיש הרגיל בו בחול וכן קרדוס לחתוך דבילה דקתני במתניתין דכל הכלים (קכז, ב), אבל סכין אין (בכד) [דכד] תשמישו בחול לחותמות ומנעול דקטיר ואסור לר' נחמיה אף על פי שמלאכתו להיתר. ור"ת ז"ל פירש שם בבבלי מערבין במנעול דקטיר, דבעי סכינא ונאבד הסכין ויש מר או פסל (או) למפסקיה ולפיכך לר' נחמיה אסור שאין דרך תשמיש זה למר ופסל. מתני': אין פוחתין את הנר. פירש רש"י ז"ל פחיתת הנר ששוקע אלבעו צביאים ועושים בהן בית קיבול. ואינו נראה לרבינו תם ז"ל, מדאמרין בגמרא מאן תנא פתיחת הנר מנא היא ר"מ היא דתנן כלי חרס מאימתי מקבלים טומאה משעה שנגמרה מלאכה דהיינו חקיקתו, ואי כפרש"י ז"ל אין זה כלי חרס אלא כלי אדמה וכלי אדמה אינו מקבל טומאה, על כן (פרש"י ז"ל) [פירשו ז"ל] דאופין היו קלת כלי חרס כדי ליבשן ואחר כך חוזרים ומארפין אותן פעם שנייה בכבשן כדי לחסמן וכדרך שאמרו לקמן (לד, א) ברעפים, וכן נמי משמע מדאמר רב יהודה משילרפס בכבשן ולא אמר משיסיקם בכבשן, ואפילו בכלי מתכות עושין כן שמארפין אותן פעם שנייה כדי לחסמן וכדאמרין הסכין והאמום והפגיון מאימתי מקבלים טומאה משילרפס בכבשן, ועד שילרפ ויחזק כלי חרס אינו ראויין לקבל מים ודבר לח אלא שראויין לקבל פירות ודבר יבש, לפיכך הקשה אבוי דעל כרחק לא קאמר ר' מאיר אלא בכלים אחרים שראויין לקבולי המים אלא נר למאי חזי אלא לנר ושמון, ואמר ליה דחזי לקבולי ביה פשיטוי. איכא דאמרי הא מני ר' אליעזר ברבי דוק היא. ואפשר דלאו דוקא רבי אליעזר ברבי דוק דכל שכן תנא קמא, דהא תנא קמא מחמיר טפי מיניה, אלא מדלח ידעינן תנא קמא דידיה מאן ניהו אמר ר' אליעזר בר' דוק. לתנן אלפסין חרניות טהורות באהל המת ומטמאות במשא הזב. פירש רש"י ז"ל דלגבי אהל בעינן תוך כלי חרס דכתיב וכל כלי פתוח משמע שיש לו פתח וכן לכל טומאת מגע, וטמאות במשא הזב שהזב מטמא כלי חרס בהיסט ואף על פי שאין לו תוך דכיון דמטמא ליה בהיסט מאבראי לא בעינן

תוך, וכלי נינהו הואיל וכמות שהן משתמשים מהם לענין דבר הראוי לטמאן. ורבינו תם ז"ל הקשה על זה דפשוטי כלי חרם אין מקבלים טומאה כלל דתנן (פ"ב דכלים משנה ג) הטהורין בכלי חרם טבלא שאין לה לבזבז והמטה והספסל והשלחן והמנורה של חרם הרי אלו טהורין זה הכלל כל שאין לו תוך בכלי חרם (אחוראין) [אין לו אחוריים], משמע שאין לו טומאה כלל ואפילו מהיסטו של זב, וכדמשמע נמי צפרק ר' עקיבא (פד, ב וע"ש ברש"י ד"ה ודין הוא), ושנינו בתורת כהנים (מאורע פרשתא זבים פרשה ג א) נאמר כאן [ו]כלי חרם אשר יגע בו הזב ונאמר להלן (וכל כלי פתוח) [אשר תבואל בו] מה להלן מאוירו אף כאן מאוירו. אלא בין נר בין אלפסין חרניות תוך היה להם אלא שהיו סתומין מלמעלה ואחר כך (פותחים) [פותחים] אותן, וכן משמע בתוספתא (פ"ג ה"י) דקתני רש"א אין פותחין אלפסין סתומין ביו"ט, ות"ק היה עושה אותן כמוקפין אמיד פתיל ולפיכך טהורות באהל המת אבל טמאות במשא הזב דכלי חרם המוקף אמיד פתיל מטמא בהיסט וכדאמרינן בפ"ק דנדה (ה, ב) דאין ניכלין במעת לעת שבנדה, ואמרינן (גיטין סא, ב) וליחוש דילמא תסיטם אשתו נדה. וטעמא פסופן ליפתח ועתידיה לבוא לידי מגע ואינו דומה לקולית של נבלה שאמרו בהעור והרוטב (חולין קכה, א. קכו, ב) מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה דשאני התם דאין עשוין לינקב, ורבי אליעזר ברבי לדוק דמטהר אפילו ממשא הזב לפי שלא נגמרה מלאכתן ואין דומים לכלי חרם המוקף אמיד פתיל שנגמרה מלאכתו. למוסרה לאוליירין בו ביום להזיע. שהוא אורך קיום לכל נפש, ואף על פי שאסור להחם חמין לרחוץ כל גופו ואפילו לבית הלל, היינו לפי שאין הרחיכה שזה אלא (למפקעין) [למפונקין] אבל הזיעה שזה היא לכל

נפש. (רשב"א)

מוחטין אמר רב חנינא בר שלמיא (משמיה דרב) לעדויי חושכא תני בר קפרא ו' דברים נאמרו בפתילה ג' להחמיר וגי' להקל להחמיר אין גודלין אותה לכתחלה ביו"ט ואין מהבהבין אותה באור ואין חותכין אותה לשנים להקל ממעכה ביד ושורה בשמן וחותכה באור בפי שתי נרות ואמר רב נתן בר אבא אמר רב עתירי בבל יורדי גיהנם הם כי הא דשבתאי בר מרינוס אקלע לבבל בעא מנייהו עסקא ולא יהבו ליה מזוני מיזן נמי לא זינוהו אמר הני מערב רב קא אתו דכתיב [\[דברים יג-יח\]](#) ונתן לך רחמים ורחמך כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו וכל מי שאינו מרחם על הבריות בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו ואמר רב נתן בר אבא אמר רב כל המצפה על שלחן אחרים עולם חשך בעדו שנאמר [\[איוב טו-כג\]](#) נודד הוא ללחם איה ידע כי נכון בידו יום חשך רב חסדא אמר אף חייו אינן חיים ת"ר ג' חייהן אינם חיים ואלו הן המצפה לשלחן חבירו ומי שאשתו מושלת עליו ומי שיסורין מושלין בגופו ויש אומרים אף מי שאין לו אלא חלוק אחד ות"ק אפשר דמעין במניה: [מתני'](#) אין שוברין את החרס ואין חותכין הנייר לצלות בו מליח ואין גורפין תנור וכירים אבל מכבשין ואין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה ואין סומכין את הקדרה בבקעת וכן בדלת ואין מנהיגין את הבהמה במקל ביום טוב ורבי אלעזר בר' שמעון מתיר: [גמ'](#) מ"ט משם דקא מתקן מנא ואין גורפין תנור וכירים תני רב חייא בר יוסף קמיה דרב נחמן ואם אי אפשר לאפות אלא אם כן גורפו מותר דביתהו דר' חייא נפל לה אריחא בתנורא ביומא טבא אמר לה ר' חייא חזי דאנא רפתא מעלייתא בעינא א"ל רבא לשמעיה טוי לי בר אווזא ואזדהר מחרוכא א"ל רבינא לרב אשי אמר לן רב אחא מהוצל דמר שרקין ליה תנורא ביומא טבא אמר ליה אנן ארקתא דפרת סמכינן והנ"מ הוא דצייריה מאתמול אמר רבינא וקטמא שרי: ואין מקיפין שתי חביות: אמר רב נחמן אבנים של בית הכסא מותר לצדדן ביום טוב איתיביה רבה לרב נחמן אין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה אמר ליה שאני התם משום דקא עביד אהלא א"ל רבה זוטא לרב אשי אלא מעתה בנה אצטבא ביו"ט דלא עביד אהלא הכי נמי דשרי א"ל התם בנין קבע אסרה תורה בנין עראי לא אסרה תורה וגזרו רבנן על בנין עראי משום בנין קבע והכא משום כבודו לא גזרו ביה רבנן אמר רב יהודה האי מדורתא מלמעלה למטה שרי מלמטה למעלה אסור

רש"י דקמתקן מנא. אחת היתה ועושה אותה שתיים: צפי שתי נרות. נותן שני ראשיה בתוך שתי נרות אם כריך להדליקן כאחת ומדליק באמצע ללא מוכח דלתקוני מנא מכויז אלא להדלקה בעלמא: לעדויי חושכא. כשהיא נעשית בראשה פחם מעבירה: לעדויי. להסיר: חושכא. פחם המחשיך אורה: נאמרו צפתילה. ביו"ט: ממעכה ביד. תקון כללחר יד הוא: יורדי גיהנם הן. שאינן מרחמים לעשות דקה: עסקא. סחורה להשתכר למחצית שכר: מזוני. שאל מהם מזונות מיזן נמי לא זינוהו: ונתן לך רחמים. שתרחם על הזריות: כאשר נשבע לאבותיך. מי שיש לו רחמים מזרעו של אבות: בעדו. כנגדו כמו שכתב בעדו (איוב א) כלומר השך פרום לפניו הכל עליו כחשך: נכון בידו. מזומן אלכו: מי שאין לו אלא חלוק אחד. אין יכול לכבסו וכנים מצערין אותו: דמעייז במניה. מפלה את כליו מן הכנים: מתני' אין שוברין את החרס. כשאלוין דגים על האסכלא שקורין גראדיל"א בלע"ז חותכין קנים או קש שבליים או שוברין חרסים או חותכין נייר ושורין צמים וסודרין הנייר על גב האסכלא מפני שהמתכת מתחמם ושורף את הדג: מליח. דג: ואין גורפין תנור וכירים. אם נפל לתוכו מן הטפל והטיח אין גורפין אותו דמתקן מנא הוא ואתיא כרבנן דאמרי מכשירי אוכל נפש אסירי: מכבשין. משכיבין את האפר והעפר שיהא חלק משפילו ומשווהו שלא יגע בפת שמדובקים בדפנותיו וישרפו מכבשין פרימבר"א: מקיפין. מקרבין זו אל זו כמו (אין) מקיפין בריאה (חולין דף נ.) וכמו לתרום שלא מן המוקף (גיטין דף ל:). היינו סמוך וכמו מקפת וקורא לה שם (נדה דף עא:): לשפות עליהם קדרה. והאור בין שתי החציות: לשפות. להוסיב כל הושבת קדרה על האור קרי שפיתה כשאין לו כלי ברזל שקורין טרפיי"ד או שאין לו כירה של חרס חלולה ואסר לה משום דדמי לבנין ומדרכנן משום דמתחזי כאהלל: ואין סומכין קדרה בצקעת. קסבר לא נתנו עלים אלא להסקה לפיכך מוקפין הן אל כל תשמיש: וכן בדלת. השתא משמע וכן אין סומכין קדרה בדלת ובגמרא פריך עלה: ואין מנהיגין את הבהמה במקל. ברשות הרבים השתא קס"ד משום דאין משתמשין בעלים שלא נעשו כלי מערב יום טוב ללא נתנו אלא להסקה: גמ' ואם אי אפשר לו כו' מותר. כר"י: אריחא. חזי לבינה ונתק מכותל התנור: רפתא מעלייתא בעינא. כלומר גרפי התנור: טוי לי אוזא.

לכה לי אווז בתנור שתנוריהם היו קטנים ופיהן למעלה ותולה הכלי לתוכו וסותם פיו והוא נלכה: ואזדהר מחרוכא. שלא יתחרך כלומר גרוף את התנור שלא יהא בו בשוליו דבר גבוה כמו אריח או אבן שהוסק בתנור שנוגע בכלי וקורפו: דמר. רב אשי: שרקין ליה תנורא. עבדי אדוני טחין סביבות כסוי פי התנור בטיט שלא ילא חומו כשהכלי בתוכו שהרוח קשה לכלי ותימה לן מלתא משום דגבול טיט תולדה לניקה הוא: ארקתא דפרת סמכינן. על שפתו של פרת אנו נסמכים בדבר שאין אנו אריכים לגבול טיט ששפת פרת טיט מגובל הוא: והוא לזיירה מאתמוול. עשה בו סימן ונתקו לכל אחר: וקטמא שרי. לגבלו ולטוח בו דלאו בר גבול הוא: אבנים של בית הכסא. אבנים גדולות שמאלדין אותן להיות כמין מושב חלול ויושבין עליהם בשדות במקום המיוחד לבית הכסא: דקא עביד אהללא. שיס לו גג אכל הכא ליכא גג: אלטבא. כסא של בנין לבנים וטיט: בנין עראי. שאינו להתקיים: והכא. גבי בית הכסא משום כבוד הבריות לא גזור: האי מדורתא. היסק גדול שעושין לפני שרים כדרך בנין עושין לו כתלים מד' רוחות וסודרין עלים למעלה ודומה לאהל: מלמטה למעלה. לסדר העלים של כתלים תחלה לעשות עליהם הגג אסורין שדרך בנין הוא: מלמעלה למטה. להתחיל תחלה מן הגג ואח"כ יסדרו תחתיו עלי הכתלים שרי: (רש"י)

תוספות וקטמא שרי. פרש"י לגבלו ולטוח בו דלאו בר גבול הוא ותימה דאמרינן בשבת (דף יח.) דאפילו בנתינת מים על העפר בעלמא הוא חייב משום מגבל דקאמר התם אחד נותן את האפר ואחד נותן את המים האחרון חייב וי"ל דהכא ר"ל קטמא שרי כלומר וקטמא שרי לסתום הסדקים של תנור שלא יוציא האור כמו שהוא יבש בלא נתינת מים עליו ועוד יש לומר דה"פ וקטמא שרי כגון שגבלו מערב יום טוב ושרי בלא [גיבול]: מלמטה למעלה אסור. משום דהוי דרך בנין וכן הוי טעמא דכולן וא"ת היכי מסדרין שלחן שאין לו רגלים על גבי ספסלים שלו דמתחלה משימין הספסלים ואח"כ משימין עליהם את השלחן י"ל דהואיל ואין להם מחיצות שרי וכל הני מייירי דאית להו מחיצות לצדדים המגיעות לארץ ותימה דאמר בשבת (דף לו: ושם) מחזירין קדרה על גבי כירה והתם (דף לח:) קאמר מאן דאית ליה מחזירין דאפילו בשבת מחזירין וי"ל דכל הנך אינן אסורין אלא היכא שמתקן האהל והמחיצות אבל אם עשה האהל בלא מחיצות שרי והתם גבי כירה המחיצות היו עשויות מתחלה וכן פר"ח גבי ביעתא כגון שיש ביצים מכאן וביצים מכאן וא' על גביהן והאור תחת אוירן ולא כפי' רש"י שפי'

ביצים שמסדרין על גבי אסכלא דכיון דליכא מחיצות לא הוי כעין בנין אלא נראי
כדפריש וגם פוריא לא מיירי (תוספות)

רשב"א מוחטין את הפתילה ביו"ט. ופירשו מאי מוחטין לעדויי חושכא, ואף על פי שמכבה את הראש שמסיר ממנה זה לורך ההדלקה הוא וכענין שהתירו לגרוף את התנור אף על פי שמכבה גחלים. ומדקתני מוחטין משמע שמותר להסירו בכלי דהיינו לשון מחט, והר"ם ז"ל (פ"ד ה"ג) שאסרו לא ידעתי למה, שאלו כן היה להם לפרש כמו שאמרו לקמן (לד, א) אין גוזזין אותם במספרים ואין גוזזים את הירק בתספורת שלהן, ועוד שאמרו בלשון מחט. תני ר' חייא חותכה צפי שתי נרות. ומכאן נראה ללא גרסין במתניתין צפי שתי נרות דאם כן הא דרבי חייא היינו מתניתין ממש, אלא ה"ג חותכה לשתי נרות וכן מלאתיה במקלת הספרים, וכלשון הזה שנוייה בתוספתא (ספ"ג ע"ג) חותכה באור צפי שתי נרות. והוא שצריך להדליק שתיהן, והכין איתא בירושלמי (ה"ד) דגרסין התם וחולקה באור לשתי נרות אמר ר' חנינא וצריך לשתיים תני ר' יודה בן פזי דליה מביא שתי נרות ונותנה בשתיהן וחולקה באור לשניהם, ופירשו שלא התירו לחתכה צפי שתי נרות ונותנה לשנוי בעלמא בלבד ואף על פי שאינו צריך להדליק אלא האחת, אלא דוקא בצריך להדליק שתיהן. שלשה להקל. ואם תאמר אמאי לא חשבינן (נר) [נמי] בהני דאמרו להקל מוחטין את הפתילה, ין לומר ללא חשיב אלא [הני] שהן תיקון גוף הפתילה. וקטמא שרי. פירש רש"י ז"ל לגבול ולטוח בו ללאו בר גבול הוא. והקשו עליו דקטמא בר גבול הוא (עי' שבת יח, א), ולא עוד אי לאו בר גבול כל שכן הוא שאסור למשעת נתינתו במים חייב דשרייתו זהו גיבולו, לתנן בפרק קמא דשבת (סג) אין שורין דיו וכרשינין אלא כדי שישורו מצעוד יום ובית הלל מתירין, ואמרין עלה בגמרא מאן תנא נתינת מים לדיו זהו שרייתו אמר רב יוסף רבי היא דתניא אחד נותן את הקמח ואחד נותן את המים דברי רבי ר' יוסי ברבי יהודה אומר אין חייב עד שיגבול, אמר ל' חייב ודילמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' יוסי אלא בקמח דבר גיבול אבל דיו ללאו בר גיבול הוא מנתינת מים הוא דלחייב ופריק לא סלקא דעתך דתניא אחד נותן את האפר ואחד נותן לתוכו מים האחרון חייב דברי רבי רבי יוסי ברבי יהודה אומר אינו חייב עד שיגבול. על כן (פרש"י) [פיר"ת] ז"ל ללאו לגבול את האפר ולשרוק בו פי תנור קאמר אלא לשרוק באפר יבש. ואינו מחזור בעיני דאם כן מאי שנא קיטמא דנקט לימא ועפרא שרי דהא בעפר עסקינן ואמאי שבקיה ונקט קיטמא, ועוד לדבר הלמד מעניינו הוא דהא הכא בגבול טיט עסקינן ועליו היה תמה רבינא היאך אפשר

לגבולו ואמר ליה רב אשי דבעפר אסור אללא לחיהו ארקתא דפרת הוא סמיך ועלה קאמרי דקיטמא שרי, דאלמא משמע מה שאסרו בעפרא התירו בקיטמא. ולפיכך נראה לי דאפילו לגבולו זיד ממש מותר משום דאי אפשר מערב יום טוב דמיד מתייבש, וכל שאי אפשר מערב יום טוב מותר לצורך אוכל נפש הוא. ותדע לך דהא אפילו לרב אשי דסמיך ארקתא דפרת היכי שרי והא איכא משום ממרח דמלאכה לאורייתא, אללא משום ללא אפשר מערב יום טוב שרי, כך נראה לי. (רש"א)

א

-

לג

דף

וכן ביעתא וכן קדרה וכן פוריא וכן חביתא ואין סומכין את הקדרה בבקעת וכן בדלת בדלת ס"ד אלא אימא וכן הדלת: תנו רבנן אין סומכין את הקדרה בבקעת וכן הדלת לפי שלא נתנו עצים אלא להסקה ורבי שמעון מתיר ואין מנהיגין את הבהמה במקל ביו"ט ור' אלעזר בר' שמעון מתיר לימא ר' אלעזר בר' שמעון כאבוה סבירא ליה דלית ליה מוקצה לא בהא אפילו ר' שמעון מודה משום דמחזי כמאן דאזיל לחנגא: חזרא רב נחמן אסר ורב ששת שרי ברטיבא כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי ביבשתא מאן דאסר אמר לך לא נתנו עצים אלא להסקה ומאן דשרי אמר לך מה לי לצלות בו מה לי לצלות בגחלתו איכא דאמרי ביבשתא כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי ברטיבתא מאן דאסר דלא חזי להסקה ומאן דשרי אמר לך הא חזי להיסק גדול והלכתא יבשתא שרי רטיבתא אסור דרש רבא אשה לא תכנס לדיר העצים ליטול מהן אוד ואוד שנשבר אסור להסיקו ביו"ט לפי שמסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים למימרא דרבא כר' יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקצה והא אמר ליה רבא לשמעיה טוי לי בר אווזא ושדי מעיה לשונרא התם כיון דמסרחי מאתמול דעתיה עלויה: מתני' ר' אליעזר אומר נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו ומגבב מן החצר ומדליק שכל מה שבחצר מוכן הוא וחכמים אומרים מגבב משלפניו ומדליק אין מוציאין את האור

לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן הרעפים ולא מן המים
ואין מלבנין את הרעפים לצלות בהן: גמ' אמר רב יהודה

רפ"י וכן ביעתא. ביאים גסות הנתונות ע"פ כלי חלול כעין טרפי"ד או על
האסכלא אין מוסיבין את הכלי תחלה ואח"כ יסדר עליו אלף יאחזנו בידו ויוסיב
הביאה עליו ואח"כ יוסיב הכלי על הגחלים שלא יעשנו כסדר בנין: וכן קדרה.
שמוסיבין על ב' חביות לא יקיפנה תחלה ואח"כ יוסיב הקדרה עליהם אלף
העליונה יתלה באויר ויאחזנה בידו ויסדרו החביות תחתיה סביב: וכן פוריא.
מטות השרים שפורקין אותן ומחזירין לא יזקוף הכרעים תחלה לתת הארוכות
בכרעים ואח"כ יפרוס העור למעט ששוכבין עליו אלף פורס העור תחלה
ויאחזוהו בני אדם בידיהם ואח"כ יביאו הארוכות ויקשרו הרצועות של עור בהן
ואח"כ יזקפו הכרעים ויתנו הארוכות לתוכן: וכן חביתא. חביות שמסדרים באור
ומוסיבין אחת על גבי שתיים: בדלת ס"ד. ומי זה הסומך קדרה בדלת והלא תשבר:
אימא וכן הדלת. אין סומכין אותה בדקעת: ור"ש מתיר. דלית ליה מוקאה: בהא
אפי' ר"ש מודה. כלומר הך פלוגתא לאו במוקאה היא ואפי' ר"ש מודה כת"ק
דאסור ולא משום מוקאה אלף נראה כמוליכה ממקום למקום שהוא כריך להנהיגה
הרבה כגון למכור בשוק: חנגא. מחול ועל שם שבני אדם סובבים והולכים בשוק
כעין סובבות במחולות קרי ליה חנגא: חזרא. ענף עץ שהוא חד כקוץ וראוי
לתקעו בכלי כמין שפוד ולכלות בו: ר"נ אסר. ביו"ט משום דמוקאה נינהו לטלטל
שלא עשאו לכלי מצעוד יום: ברטיבא. שאינו ראוי לטלטלו אפילו להסקה דכ"ע
לא פליגי דאסור: מה לי לכלות בו. לתחבו לתוכו: מה לי לכלות בגחלתו. הרי
ראוי לטלטלו לעשותו גחלת ואלה בה: והלכתא כו'. הך הלכתא אליבא דמאן
דאית ליה מוקאה אקבע אבל אנו כר"ש ס"ל בין במוקאה בין בדבר שאינו מתכוין
וכר' יהודה במכשירי אוכל נפש וכולהו שרו בין חזרא בין סמיכת קדרות והקפת
חביות ומדורתא וקדרה וכל האמוראים שאסרו את אלו למעלה תלמידי דרב הו
ורב סבר לה כרבי יהודה במוקאה ואנו קיימא לן כרבי שמעון: דרש רבא כו'.
דכרבי יהודה ס"ל: לדיר. דיר עאים: אוד. עץ לעשות אוד לתנור פורגי"ן בלע"ז
וטעמא משום דלא נתנו אלף להסיק אח"כ נעשה כלי מצעוד יום: ואוד שנסבר.

ציו"ט: ושדי מעיה לשונרא. השלך בני מעים לחתול ולר' יהודה אסור לטלטלו ולתתו לחתול ומאתמול מוכן לאדם היה ולא לכלבים דקאמר אם לא היתה נבילה מע"ס אסורה: כיון דמסרחי. אם יניחם לאורך מחר והיום לא היה צריך להם מאתמול דעתיה עלוייהו להשליכם לחתול: מתני' נוטל אדם קיסם משלפניו. ממה שלפניו צבית: לחאז' בו שינוי. ליטול בשר החאז' בין שניו בורגיי"ר בלע"ז ומשלפניו לאו דוקא לר"א אף מן החצר נמי דקאמר כל מה שבחצר מוכן הוא ורישא לא אתא לאשמועינן אלא היתר טלטול עדים אף שלא להסקה דאפילו רבנן זה כדלקמן בצרייתא בגמרא והא דנקט משלפניו משום רבנן דפליגי דאפילו משלפניו להדליק אין לחאז' לא: מגבב. קסמין דקין וקסין מן החצר ומדליק בהן: וחכ"א מגבב משלפניו ומדליק. אבל מן החצר לא הואיל ודקין הן וטורח לקוששן מאתמול לאו להכי קיימי ודקאמרת נוטל קיסם לחאז' שניו (מאתמול) אנו אית לן דאף משלפניו לא יטול אלא להדליק דלא נתנו [אלא] להסקה ובתתי פליגי: ואין מויליאין את האור. משום דמוליד: מן המים. נותנים מים בכלי זכוכית לצנה ונותנו בחמה כשהשמש חם מאד והזכוכית מויליאה שלהבת ומזיאין נעורת ומגיעים בזכוכית והיא צוערת כך שמעתי בפיוט יורכר סיסד אחד מגאוני לומברדיא"ה: מן העפר. קרקע קשה כשחופרים אותה מויליאה אור כעין גרגישתא שלנו ממקום מחפורת שלה: רעפס. טייבלו"ס: אין מלצנין. באור ובגמרא מפרש טעמא: גמ' (רס"ו)

תוספות כגון מטה שלנו שאין לה מחיצות אלא שיש לה מחיצות אך תימה דאמר בשבת (דף קלט:) האי פרוונקא (. אפלא) דכובא אסירא והתם המחיצות היו עשויות כבר וי"ל דשאני התם הואיל ורחב הכובא יותר מדאי נעשה כאהל פרש"י דרב יהודה דהכא ס"ל כרבי יהודה דאוסר מוקצה ודבר שאין מתכוין אבל אנו ס"ל כר"ש ודבר שאין מתכוין מותר ודוחק הוא לומר דכל הני מילתא דלא כר"ש אלא נראה לומר דאפילו ר"ש מודה דהויא הכא אסור דהא דא"ר שמעון דבר שאין מתכוין מותר היינו כגון שעושה דבר שאין מתכוין לעשותו אבל הכא מתכוין לעשות מה שהוא עושה: **והלכתא** יבשתא שרי רטיבא אסור. פרש"י דהלכתא אקבע אליבא דמאן דאית ליה מוקצה ולא נתנו עצים אלא להסקה אבל אנו דקי"ל כר"ש שרי אפי' חזרא רטיבא ודוחק הוא לומר דר"ש פליג אמאי דפסיק הש"ס וי"ל דאפילו לר"ש דנהי דאית ליה שנתנו עצים שלא להסקה היינו

בדבר הראוי להסקה אבל רטיבא אין ראויין להסקה: דרש רבא וכו'. פירש רש"י דכר' יהודה ס"ל וע"כ לא תכנס ליטול אוד דלא נתנו עצים אלא להסקה ודוחק הוא לומר דהש"ס קיימא דלא כהלכתא אלא ודאי דאפילו ר' שמעון מודה דאסור משום דהוי כתקוני מנא: ושדי מעיה לשונרא. פירש"י דלרבי יהודה הוה אסור לטלטלן ליתן לחתול דמאתמול מוכן לאדם הוה ולא לכלבים וא"ר יהודה דאם לא היתה נבלה מעיו"ט אסור ליתן לכלבים וגם אינו ראוי ליתן לאדם לפי שאין דרך בני אדם לאכול בני מעים ביו"ט דבלאו הכי יש להם הרבה לאכול וא"ת וכי משום שאינו אוכל מהן הווי מוקצין א"כ היכי מטלטלין בשר חי דחזיא לכוס במסכת שבת (דף קכח.) הא אינו אוכל מהן משום שיש לו הרבה לאכול וי"ל דמיירי שכבר הסריחו ולא הוי חזי לאדם ולר' יהודה היה אסור ומשני כיון דמסריחי כלומר כיון דודאי מסריחי דעתידין להסריח דעתו לכלבים: רבי אליעזר אומר נוטל אדם קיסם משלפניו. פירש"י לאו דוקא משלפניו דה"ה משלאחריו נמי דקתני כל מה שבחצר מוכן הוא אלא נקט משלפניו משום רבנן דפליגי אח"כ דשרו דוקא להדליק אבל לחצוץ בו שניו לא ותימה דהא משמע בפרק המוציא (שבת דף פא: ושם) דדוקא קתני דבעי התם אבנים של בית הכסא מהו להעלותן אחריו לגג וקא פשיט ליה דשריא ופריך מיתבי ר"א אומר נוטל אדם קיסם משלפניו דדוקא משלפניו אבל בכל החצר לא ואת אמרת דיכול להעלות לגג וי"ל דאה"נ דודאי דוקא קאמר כדמשמע התם ואף על גב דקאמר כל מה שבחצר מוכן הוא היינו דוקא גבי אכילה משום דאדם קובע לו מקום לאכילתו והיה לו להכין אבל גבי אש לא שייך דפעמים שאינו עושה מדורה ביו"ט וכן מחלק התם בין אבנים לקיסם: וחכמים אומרים מגבב משלפניו ומדליק. פרש"י דבתרתי פליגי דאפילו להדליק דוקא משלפניו ולחצוץ שניו אפילו משלפניו לא דעצים לא נתנו אלא להסקה וקשה לפירושו דחכמים סבירא להו דלא כהלכתא דפליגי בפלוגתא דרבי שמעון ורבי יהודה לכן נ"ל דטעמא דרבנן דלכך אסור לחצוץ שניו גזירה משום שמא יקטום וכן מסיק נמי בגמרא: (תוספות)

רש"א וכן ביעתא. פירש רש"י ז"ל ביצ"ס גסות הנתונות על פי כלי חלול כעין טרפי"ד או על האסכלא אין נותנין את הכלי תחלה ואחר כך יסדר עליו, אלא יאחזנו בידו ויוסיב הביצה עליו ואחר כך יוסיב הכלי על גב הגחלים שלא יעשנו כסדר בנין, ע"כ. וזה תמיה שאם כן (היאך) [הוא] אין נותנין את הקדירה צי"ט על הכלי שקורין טרפי"ד או על הכירה ואילו אפילו בשבת התירו להחזיר קדירה על גבי כירה ומעשים בכל יום ושופתינן את הקדירה צי"ט ע"ג כירה וע"ג טרפי"ד, אלא לא אמרו כאן אלא שלא ליתן ביצה מכאן וביצה מכאן על גביהם שזה כבנין שעושין מחילות ואחר כך נותן את התקרה וכענין פוריא. ואמרו בתוס' (עירוזין קא, א' בד"ה וכן) דאפילו ככי הא לא

אמרו אלא כשכריך לאויר של מטה (אלא) [אבל] כמה שאין כריך לאויר לא, ועל כן כתבו שמותר להניח ספר מכאן וספר מכאן וספר על גביהם לפי שאין כורך לאויר שתחתייהם. אין סומכין את הקדרה בצקעת וכן הדלת לפי שלא נתנו עאים אלא להסקה. תמיה לי כיון שראויין לתשמישן דהיינו להסקה ומותר לטלטלן לתשמישן למה לא יטלטלם אפילו לסמוך את הדלת, ומאי שנא מאפר שהוסק ביו"ט דאמרינן צפרק קמא (ח, א) דכל שהוא חס כיון שראוי לכלות בו ביצה מותר לכסות בו והיה רב אמרה דאית ליה במוקצה כר' יהודה (כדאיתא בצבת כא, א). ומדוחק יס לי לומר דשאני התם שהרי מותר לטלטלו ולשים אותו במקום הביצה לכלות בו שם ביצה וכיון שכן אף הוא יכול לתת אותו במקום שהדם שם אף על פי שהדם מתכסה בו שהרי ראוי הוא עדיין לכלות בו שם את הביצה, אבל כאן אי אפשר להצית בם את האור במקום שסמך בה את הדלת ואף לא במקום שנתן אותה סמוכה לקדרה שאם יצית בה את האש תשרף הדלת או תפול וכן תפיל את הקדרה, כך נראה לי. והא דאין סומכין את הקדרה בצקעת, רוב הפוסקים פסקוהו כהלכתא וכרבי יהודה דאית ליה מוקצה וקיימא לן כוותיה ביו"ט. ואיכא למידק דהא משמע צפרק כל הכלים (צבת קכד, א) דמתניתין בית שמאי היא ולא בית הלל ובית שמאי במקום בית הלל אינה משנה, דגרסינן התם אמר ליה אביי לרבה למאי דאמרת דכל הכלים שמלאכתן להיתר ניטלין בין לצורך גופן ובין לצורך מקומן הא תנן אין סומכין את הקדרה בצקעת, והא צקעת ביו"ט מלאכתן להיתר (אלא) [אלמא] בין לצורך גופן בין לצורך מקומו אסור, אמר ליה התם משום [גזירה] יו"ט אטו צבת וכי תימא צבת גופיה תשתרי התם אין לו תורת כלי, ואקשינן ומי גזרינן והא תנן משילין פירות דרך ארובה ביו"ט אבל לא בצבת ופריק רב פפא לא קשיא הא בית שמאי הא בית הלל, דתנן בית שמאי אומרים אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרשות הרבים ובית הלל מתירין, אלמא טעמא דצקעת משום גזירה היא ובית שמאי היא ואינה משנה. והרז"ה ז"ל תירץ דלישני נינהו ומאן דמתני הא לא מתני הא ואנן קיימא לן כי האי ליסנא דהכא דאיתמר בדוכתיה. והרמב"ן (נראה) [כאן] (במלחמות כאן) תירץ דהתם לא שמיע ליה אלא מתניתין דלא מפרש בה טעמא ולא אשכח בה רבה [טעמא] אלא גזירה יום טוב אטו צבת, ולא שמיע ליה הא צרייתא דמפרש טעמא בהדיא לפי שלא ניתנו עאים אלא להסקה דאלו שמיע ליה לא הוה כריך לגזירה כלל (כל כך) הא צרייתא (למה לי) הלכה היא. ואכתי קשיא לי דמכל מקום אי לאו גזירה תהדר קושיא דאביי לדוכתה, דמכל מקום כיון דלהסקה [ניתנו] מלאכתן

להיתר הן ביו"ט ויהיו מותרים לאורך גופן. ולפיכך נראה ללא ניתנו עמים [אלל] להסקה אין לומר שלא ניתן עיקר תשמישן אלל להסקה, אלל הכי קאמר לא התירום חכמים אלל להסקה, דמדינא אסורים הן לטלטל בין לשבת בין ל"ט שאין להם תאר כלי וכדורות הן וכדאמר ליה רבה לאזיי התם אלל שהתירו חכמים לטלטלם להסקה לאורך אוכל נפש ולהסקה בלבד נתנום, כלומר להסקה התירום ולא לדבר אחר. והלכתא רטיבא אסור יבישא שרי. ולא למימר דרטיבא אסור להסקה בהיסק גדול ללא אשכחן דאסר הכין בשום דוכתא ללא מסח דעתיה מיניה אי מאטריך ליה, אלל מאן דאסר אמר לך מה [לוי] לללות בו מה לי לללות בגחלתו אמרינן מה לי לללות בתערובת גחלתו לא אמרינן ומאן דשרי אמר דאפילו מה לי לללות בתערובת גחלתו אמרינן. ויש מפרשים שאין זו הכנה חשובה לטלטלו מחמתה שלא לאורך היסק ממס כיון שאין תורת כלי עליו. ואם תאמר והא בעא מיניה אזיי מרב יוסף (לעיל כא, ב) לר' יוסי הגלילי דאמר אין נפש בהמה במשמע הני סופלי לחיותא היכי שדינן להו ביו"ט ואמר ליה הואיל וחזיא להיסק הא תינח ביבשתא ברטיבא למאי חזו חזו להיסק גדול, תיראו בתוס' דשאני התם משום דלריך לו הרבה ליתן לפני בהמתו. ועם תירואם זה נתיישבה לי קושיא אחת שאני תמה לפי שאמר ליה רב יוסף לאזיי דמשום חזו להיסק שרי' לטלטלם ולהשליכם לבהמה אם כן אף אנו נאמר כן בצקעת כיון דחזא להיסק יטלטלה לסמוך בה את הקדרה והדלת, אלל שיש לומר דהתם שאני דלריך הרבה להאכילן לבהמתו. ורש"י ז"ל כתב דהני כלהו והך הלכתא אליבא דמאן דאית ליה מוקא מיקבעי, אבל אנו כר' שמעון סבירא לן בין במוקא בין בדבר שאין מתכוין וכו' יהודה במכשירי אוכל נפש, וכלהו שרי בין חזרה בין סמיכת קדרה והקפת חציות ומדורתא וקדרה, וכל האמוראין שאסרו למעלה תלמידי דרב היו ורב כר' יהודה סבירא ליה במוקא ואנו קיימא לן כר"ש ע"כ. ותימה הוא במה שכתב בהקפת חציות ומדורתא וקדרה דקיימא לן כר' שמעון בדבר שאין מתכוון לומר שזה גם כן [אינו] מתכוון לאהל ולבנין, כי לא אמרו דבר שאין מתכוין אלל בדבר שאין מתכוין למה שאפשר שיוולד ממה שהוא עושה ואפשר לא יהיה כגרידת כסא וספסל שאפשר שלא יעשה חריץ, אבל בדבר שהוא מתכוין למה שהוא עושה לשום ז' מכאן וזו מכאן והשלישי על גביהם וישאר אויר למטה אף על פי שאינו מתכוין לאהל מכל מקום דרך בנין הוא עושה אהל. עוד הקשו עליו במה שכתב שכל אלו תלמידי דרב היו דסבירא ליה כר' יהודה במוקא, והלא רב נחמן תלמידו של שמואל הוא ושמואל במוקא כר' שמעון סבירא ליה ואפילו במוקא מחמת מיאום

ככרכי דזוזי (שבת יט, ב), ועוד דאיהו גופיה דקאמר בריש מכילתין (ב, א) אנו אין לנו אלא בית שמאי כר' יהודה ובית הלל כר' שמעון לדחות איסור המוקצה לומר שאינה משנה, אלא שזו ראייה לדברי הרי"ף ז"ל (בשילהי מכילתין) והגאונים ז"ל שפסקו ביו"ט כרבי יהודה ובשבת כרבי שמעון וכדאמר רב נחמן בריש מכילתין, ועוד שקשה הדבר לומר שיכללו בגמרא כללי בהלכתא ואמרינן הלכתא רטיבא אסור ויבשתא שרי ולישנא דגמרא הוא ללא תלי לה בחד מהנך אמוראי ונימא דלית[א] דכי הא לא אשכחן בשום דוכתא. אמר ליה רבא לשמעיה טוי לי בר אווזא ושדי מעיה לשונרא. פירש רש"י ז"ל (עיין רש"י שבת קמב, ב) שנשחט ביו"ט, ובני מעיה לא חזו לאכילה ביו"ט שאין דרך לאכול לבני מעים ביו"ט ונולד הוא. ומשני כיון דמסרחי (אסח דעתיה מיניה). אי מנע להו עד הערב מאתמול דעתיה עלייהו למשדיניהו לשונרא. ואין זה מחוור דכל שהוא ראוי לו ואלו רצה לאכול אוכל למה יאסר להאכילו לשונרא וכי אסור להשליך מפתו לכלבו, ועוד דאם כן לכל שאינו רגיל ועשוי ביו"ט או בשבת לבעלים אסור לטלטלו אם כן תקשי לרבא גופיה דאמר בשבת (קמב, ב) אי לאו דאדם חשוב אנא סכינא אבר יונה למה לי והא חזי לאומא, ואומא בשבתא לא אכלי אינסי, ועוד דאם כן כי הוה דעתיה עלייהו מאתמול למשדי לשונרא מאי הוה מכל מקום נולד הוא ודומיא דגרעיני תמרה (שבת קמג, א), ותניא (שבת כט, א) מסיקין בתמרים אכלן אין מסיקין בגרעיניהם ואף על גב דדעתיה למכליניהו ביו"ט ולהסיק גרעיניהם. אבל בתוספות (שבת כט, א ד"ה אין עי"ש) פירשו דהכא בשנשחט מעי"ט לאכול ביו"ט ולמחר ודאי מסרחי ואינן ראויין לאכילת אדם וכיון דמעי"ט ידע דמסרחי יהיב דעתיה עלייהו מאתמול למשדיניהו לשונרא. ואם תאמר מכל מקום מאי שנא מגרעיני תמרי דאף הן לא היו ראויין דעתיה מאמש לאכול התמרים ולהסיק הגרעינים ואפילו הכי אסור, יס לומר דשאני גרעינים שהן כריכים לתמרים עד שיאכלם שאם יטלם מאמש יתקלקל בשר התמרים והגרעינים שומרים את האוכל והרי הוא כאוכל עצמו ולמחר הרי הן כנולד, מה שאין כן בבני מעים ואדרבה כל שבני מעים נשארים בגופו לאחר שחיטה מתקלקל הבשר וכל שדעתו עליהם מאתמול הויא לה הכנה מעליא (דכמה דמנסו) [דכמאן דמנחן] בדיקולא דמיין והילכך אם נשחט מאמש מותר כדאמרן, וכל שכן כשנשחט היום לכיון דראוי לו אם רוצה לאוכלן אף הוא מותר לטלטלן וליתן לשונרא וכדאמרן. מתני': רבי אליעזר אומר נוטל אדם היסם מלפניו לחצוץ בו שניו. פירש רש"י ז"ל דמלפניו לאו דוקא דלרבי אליעזר אף מחצר נמי דהא אמר כל שבחצר

מוכן הוא, והא דנקט משלפניו משום רבנן דפליגי ואמרי דאפילו משלפניו להדליק אין לחלות בו שניו לא. והקשו עליו בתוס' דבשבת פרק המויליא (פא, ב) מוכח דמשלפניו דוקא, דאמרינן התם בעא מיניה [רבה] בר רב שילא מרב חסדא מהו להעלות אבנים מקורזלות אחריו לגג אמר ליה גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה איתיביה רבינא לאמימר ר"א (בן יעקב) אומר [נוטל אדם קיסם משלפניו לחלות בו שניו וחכמים אומרים] לא יטול אלא מן האבוס של בהמה ופריק הכי השתא התם אדם קובע מקום לסעודתו הכא אין אדם קובע מקום לבית הכסא, אלמא משלפניו דוקא דהיינו דמקשי ליה אפילו משום כבוד הבריות לא יטול מן החצר ויביא אלא משלפניו ולא שיטול ויוליכס אחריו לגג. ואין קושיא זו מחוורת ללאו מדרבי אליעזר קא מקשה דהא לית הלכתא כוותיה אלא כדרבנן, אלא מדרבנן קא מקשה דלא שרו לייטול קיסם כלל מן החצר ואפילו משלפניו אלא מן האבוס אף על פי שצריך לחלות בו שניו וגנאי הוא לו שיראה הבשר בין שניו והלכך אף באבנים מקורזלות די לו שהתירו לו לייטול אבל לא לטלטלן ולהעלותן לגג, ופריק דאינו דומה דהתם קובע אדם מקום לסעודתו והיה לו להכין מעי"ט קסמין במקום סעודתו מה שאין כן [הכא] שאי אפשר לו ולפיכך כל שהתירו לו על כל פנים הוררכו להתיר לו אפילו להעלות וכדברי רש"י ז"ל נראה לי עיקר וכדקתני בנוסחאות הישנות ואין כתוב בספר המשנה משלפניו, וברוב ספרים שלנו אין בהן בגרסת המשנה משלפניו, וכן ראיתי משם ר"ח ז"ל. וחכמים אומרים מגבז מלפניו ומדליק. פירש רש"י ז"ל משלפניו אבל לא מחצר, הואיל ודקין הן וטורח לקושטן מאתמול לאו להכי קיימי. וכן ודאי משמע, מדקאמר ר"א שכל מה שבחצר מוכן הוא משמע דחכמים שאסרו משום דאין מוכן הוא לדבריהם. ותמיה לי אי משום דמאתמול לאו להכי קיימי מאי שנא משלפניו דמגבז כלהו מוקלין נינהו, ואולי התנור והכירים בחצר ודעתו על הקסמין הסמוכים לתנור ולכירים. אבל בירושלמי (ה"ו) משמע דאפילו לרבנן נוטל מכל מה שבחצר ולא אסרו אלא לגבז ולעשות כבוד ור' אליעזר שרי לגבז מכל מה שבחצר ומדליק מן המכונס וחכמים אומרים דוקא מגבז ממה שלפניו ראשון ראשון ומדליק, דגרסינן התם על מתניתין מה ציניהון לעשות כבוד ציניהם על דעת ר' אליעזר עושין כבוד ועל דעת רבנן אין עושין כבוד, ולפי הירושלמי חכמים דמתניתין היינו תנא קמא דר' שמעון דברייתא מגבז מן החצר ומדליק ובלבד שלא יעשה כבורין כבורין ורבי אליעזר דמתניתין כר' שמעון דברייתא דמתיר לעשות כבורין כבורין, ואף על פי ששנו במשנתנו בדר' אליעזר שכל מה שבחצר מוכן הוא לאו

למימרא דבהא פליגי ולומר דלחכמים אינו מוכן דהא דברייתא נמי קתני בת"ק שכל מה שצחצר מוכן ואפילו הכי ר' שמעון לא פליג עליה ואסר ואדרבה שרי טפי, אללא בין לר' אליעזר בין לרבנן כל מה שצחצר מוכן הוא אללא מילתא בעלמא הוא דקאמר ר' אליעזר דטעמא דמילתא אף על פי שהן קסמין קטנים מוכנים הן להדלקה ורבנן נמי צהא מודו ושרו לטלטלן ולהדליקן. אללא דתוספתא (פ"ג הי"ג) מלאתי צהפך, דרבי אליעזר דמתניתין היינו תנא קמא דר' שמעון דברייתא ואוסר לעשות צבור, דתנינן התם ר' אליעזר אומר מגבב מן החצר ומדליק ובלבד שלא יעשה צבורים ור' שמעון מתיר שכל מה שצחצר מוכן הוא, וזה כפשטה של משנתנו. (רש"א)

ב

-

לג

דף

אוכלי בהמה אין בהן משום תקון כלי איתביה רב כהנא לרב יהודה מטלטלין עצי בשמים להריח בהן ולהניף בהן לחולה ומוללו ומריח בו ולא יקטמנו להריח בו ואם קטמו פטור אבל אסור לחצוץ בו שיניו לא יקטמנו ואם קטמו חייב חטאת א"ל השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי חייב חטאת מבעיא אלא כי תניא ההיא בקשין קשין בני מלילה נינהו חסורי מחסרא והכי קתני מוללו ומריח בו קוטמו ומריח בו בד"א ברכין אבל בקשין לא יקטמנו ואם קטמו פטור אבל אסור לחצוץ בו שיניו לא יקטמנו ואם קטמו חייב חטאת תני חדא קוטמו ומריח בו ותניא אידך לא יקטמנו להריח בו אמר רבי זירא אמר רב חסדא לא קשיא הא ברכין הא בקשין מתקיף לה רב אחא בר יעקב בקשין אמאי לא מאי שנא מהא דתנן שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי ועוד הא רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא דאמרי תרוייהו כי הוינן בי רב יהודה הוה מפשח ויהיב לן אלותא אלותא אע"ג דחזיא לקתתא דנרגי וחציני לא קשיא הא ר"א הא רבנן דתניא ר"א אומר נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו וחכ"א לא יטול אלא מאבוס של בהמה ושויין שלא יקטמנו ואם קטמו לחצוץ בו שיניו ולפתוח בו הדלת

בשווג בשבת חייב חטאת במזיד ביו"ט סופג את הארבעים דברי ר"א וחכ"א אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות ר"א דקאמר התם חייב חטאת הכא פטור אבל אסור רבנן דקא אמרי התם פטור אבל אסור הכא מותר לכתחלה ולית ליה לרבי אליעזר הא דתנן שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי אמר רב אשי כי תניא ההיא במוסתקי: ומגבב מן החצר: ת"ר מגבב מן החצר ומדליק שכל מה שבחצר מוכן הוא ובלבד שלא יעשה צבורין צבורין ורבי שמעון מתיר במאי קא מפלגי מר סבר מחזי דקא מכניף למחר וליומא אחרינא ומ"ס קדרתו מוכחת עליו: אין מוציאין את האור וכו': מ"ט משום דקא מוליד ביום טוב: ואין מלבנין את הרעפים: מאי קא עביד אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הכא ברעפים חדשים עסקינן מפני

רפ"י אוכלי בהמה. כגון קס ועלי קנים אין בהם משום תקון כלי ומותר לקטום ולתקן קס של צבלין בשבת לחצוץ שניו: להניף. ווכטליי"ר משום הכלא: ומוללו. בין אכזעותיו להוציא ריחו: ולא יקטמנו להריח בו. שיהא מקום הקטימה לח וריחו נודף גזירה דלא ליתי לקוטמו לחצוץ בו שניו דהתם כלי משוי ליה ואיכא איסורא דאורייתא: פטור. דאינו לשם כלי: חייב חטאת. בשבת ויך עצי בשמים שהן אוכלי בהמה ואפי"ה חייב: א"ל. רב יהודה השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי כלומר תשובה גדולה חזרת להשיבני אם מצאת ברייתא אומרת לחצוץ בו שניו פטור אבל אסור אף היא היתה תשובה לדברי שאני אומר מותר לכתחלה וכל שכן שהצאת לי חיוב חטאת אבל אינה תשובה דכי תניא ההיא בעצי בשמים קשין שאינן ראויין למאכל בהמה: קוטמו ומריח בו. ואפי" לכתחלה דהא אף לחצוץ בו שניו שרי אלא אורחא דמילתא נקט שאין דרך רכין לתקן לחצוץ: בקשין אמאי לא. להריח בו מי גזור רבנן כשאין מתכוין לכלי אטו מתכוין: והתנן שובר אדם חבית. מגופה שיך בה גרוגרות ואוכל ובלבד שלא יתכוין ליפות השצירה להיות לה לפה שתהא עוד כלי: הוה מפשח. אייבצריי"ר בלע"ז כשמסעף בידו ענפים מעץ גדול כמו ויפסחני (איכה ג) עשה לי גדר בסעיפות בענפי עצי היער סביבות דרכי כדי שלא אלא כדרך שעושין בני היערים שקורין פליישי"ז: הוה מפשח. לן מן התלושין: אלותא. מקלות גדולים כמו ולא באלה ולא ברומח במסכת שבת (77

סג.): ואלע"ג דחזינא לקתתא דנרגי וחליני. שהיא קשה וראוי לעשות ממנו בית יד לקרדום ולפסל שקורין דולוי"ר והוא היה שזברה להריח: לא יטול אלא מן האצוס של צהמה. דדבר הראוי לאכילה מוכן לכל אורך אצל עמים הואיל ודרכו לדבר האסור כגון לעשות כלים לא התיירו לטלטלן אלא להסקה: שלא יקטמנו. אקיסם קאי: אחד זה ואחד זה. אחד שבת ואחד יום טוב: אינו אלא משום שבות. דקטימה תקון כלאחר יד הוא ולא תקון מעליא הוא אלא א"כ מחתכו וממחקו בסכין והשתא קא מהדר לתרואי קושיא דלעיל הא דתני לעיל בקסין לא יקטמנו להריח ר' אליעזר דאמר בקוטם לכלי חייב חטאת הכא גבי קוטם להריח פטור אצל אסור גזירה שמה יקטמנו לכלי והא דרב יהודה דמפשא להריח כרבנן דאמרי בקוטם לכלי פטור אצל אסור הכא להריח מותר לכתחילה: ולית ליה לרבי אליעזר כו'. והא הכא דכי מתכוין לעשות כלי איכא חיובא דאורייתא וכי לא מתכוין לא גזור רבנן לכתחילה: כי תניא ההיא. דמותר: במוסתקי. חבית שזורה שמדבקין שזריה בשרף של עץ שקורין שף שעושין הימנו זפת וקורין אותו רייסינ"א וריחו דומה לריח לבונה ובלשון ערבי קורין אותו מוסתק"י ומדבקין בו קערות חרס הנצברים כך אמר לי רבי שמואל המכונה חסיד מן ברבשט"א וכיון דרעועה היא ליכא למגזר צה שלא יתכוון לעשות כלי: (כ"ז"י)

תוספות פטור אבל אסור קא קשיא לי חייב חטאת מבעיא. פרש"י תשובה גדולה חזרת להשיבני דאפי' פטור אבל אסור קא קשיא לי כ"ש דחייב חטאת קא קשיא לי אבל לא קשיא כלל דהתם מיירי בקשין שאינן ראויין למאכל בהמה וקשה מאי מאריך בלשונו השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי לשני ליה לאלתר התם מיירי בקשין וע"ק דמשמע דבקשין מתסר לרב יהודה ובסמוך מתיר רב יהודה אף להריח דאמר דמפשח ויהיב אלותא וכו' ואר"ת דגרסי' כגרסא דר"ח דגריס א"ל וה"פ דרב יהודה משיב לרב כהנא פשיטא דהברייתא נשנית בטעות דהא הא דקאמר פטור אבל אסור קא קשיא לי דאדרבה מותר לגמרי ואפי' לכתחלה חייב חטאת מבעיא כ"ש דנשנית בטעות כיון דקתני חייב חטאת וא"ל רב כהנא לרב יהודה מצינן לשנויי לך דהברייתא מיירי בקשין שאינן ראויין כלל למאכל בהמה ולכך זהו דלהריח פטור אבל אסור לחצוץ בו שניו חייב חטאת אבל לדידך קשה דבקשין נמי קא אמרת דמותר להריח כדקאמר מפשח ויהיב אלותא וכו' ומ"מ רב יהודה לא הוה מודה ליה דרב יהודה ס"ל דלחצוץ שניו פטור אבל אסור ולהריח מותר אפי' לכתחלה אף על גב דקשין הן להריח מותר: כי הוינן בי רב

יהודה הוה מפשח לן כו'. ומיירי להריח כדמסיק דסבר כרבנן דאמרו התם גבי לחצוץ שניו פטור אבל אסור ולהריח מותר אפי' לכתחלה ולא גזרו שמא יקטום וא"ת למה נמנעו כשחל יו"ט במ"ש מלהריח בשמים משום שמא יקטום והא לא חיישינן כדמוכח הכא אליבא דרב יהודה דס"ל כרבנן וגם אין שייך לפרושי טעמא משום אש גיהנם שמתחיל לשרוף ולהסריח ולכך מברכינן בכל מ"ש דעלמא וכשחל יו"ט במ"ש אז אין האש מתחיל לשרוף ולהסריח ולכך לא מברכינן דהא גם ביו"ט שובת דא"כ גם במוצאי יו"ט אמאי לא מברכינן אבשמים וגם אין לפרש דהא דמברכינן אבשמים במ"ש משום נפש יתירה שאבד ומריח הבשמים ומישב דעתו עליו וכשחל במ"ש אז אינו מפסיד נפש יתירה דביו"ט אית ליה נשמה יתירה דא"כ במוצאי יו"ט אמאי לא מברכינן אבשמים ואי ליכא הני טעמי א"כ מ"ט דמברכינן אבשמים במ"ש וי"ל דלעולם טעמא דמברכי' אבשמים במ"ש הוי משום נשמה יתירה ובי"ט ליכא נשמה יתירה וא"ת אמאי לא מברכי' אבשמים כשחל יו"ט להיות במ"ש כיון דיש לו מאכלים חשובים וטובים מישב דעתו ממילא בלא ריח בשמים: כי תניא ההיא במוסתקי. מזופפת ורעועה פירש רש"י דלא חיישינן לתקון כלי דהואיל ורעועה הרבה יחוס עליה דשמא יקלקל החבית ועושה נקב לכל הפחות שיוכל וה"ר יצחק פירש במסכת ערובין (דף לד: ושם בד"ה ואמאי) דכיון שהם מדובקים בזפת ואין החתיכות שלמות לא הוי שום תקון כלי: (תוספות)

רש"א לחצוץ צו שיניו לא יקטמנו ואם קטמו חייב חטאת. ויש עלי צממים שהם אוכלי בהמה כך פירש רש"י ז"ל. ואינו מחזור, אלא מדקתני מוללו משמע ליה שהן רכין ומיניה קא פריך וכדמפרש ליה בהדיא לצסוף כי אתא לתרואי ולאוקמוה בקשין אהדר ליה וקשין בני מלילה נינהו. השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי חייב חטאת מיבעיא. פירש רש"י ז"ל כלומר תשובה גדולה חזרת להשיבני, אם מלאת בצרייתא אומרת לחצוץ שיניו פטור אבל אסור אף היא היתה תשובה לדברי שאני אומר מותר לכתחלה וכל שכן שהבאת לי חייב חטאת, אבל אינו תשובה דכי תניא ההיא בקשין. והקשו עליו בתוס' דאם כן למה ליה לרב יהודה לאורוכי כולי האי לפרוק ליה מיד כי תניא ההיא בקשין, ולפיכך פרשו משם ר"ת ז"ל דהכי קאמר ליה אפילו תנא (מצרייתא) [בצרייתא] פטור אבל אסור איכא למשמע דמשצשתא היא כל שכן דקתני חייב חטאת דליכא מאן דלימא הכי אלא ודאי צרייתא שצשתא היא ולא תותבן מינה ואמר ליה רב כהנא לא דצרייתא בקשין ואף על פי שהן אוכלי בהמה, ומיהא לדידך קשיא דאמרת דכל שהן אוכלי בהמה אין בהם משום תקון כלי ואפילו (קשיא) [קשין]. ואין פירושו מתחזי צמה שפירש רב כהנא הוא דקאמר בקשין, אלא [מה] שפירש צהא (וקאמר)

[דקאמר] ליה רב יהודה השתא פטור אכל אסור קא קשיא לי אתי שפיר (אכל הא) [ואיהו הו] דקאמר כי תניא ההיא בקשין ללאו אוכלי בהמה וחסורי מחסרא כדמפרש ואזיל. ואם תאמר אם כן תקשי מדרב יהודה לרב יהודה, דהכא משמע דרב יהודה אית ליה כי הא ברייתא דאפילו (הדיח) [להריח] אם קשין לא יקטמנו ואם קטמו פטור אכל אסור ואלו לקמן אמרי רבה בר רב אדא ורבין בר רב אדא כי הוינן בי רב יהודה הוה מפשא ויהיב לן אלותא אף על גב דחזיא לקתתא דנגרי וחינא, לא קשיא דהא מוקמינן הא ברייתא כר' אליעזר. ואם תאמר אם כן כי תקשי ליה רב כהנא מיניה נימא ליה ההיא ר' אליעזר היא ואנא דאמרי כרבנן, מסתברא לי דהיינו טעמא משום דקושטא דמילתא קא מתרץ ליה דאפילו ר' אליעזר דוקא בקשין הא ברכין קוטמו ומריח בו ואפילו קוטמו לחוץ בו שינוי מותר (רב אכלי) [דבאוכלי] בהמה שהן רכין מייירי, ומאי דקתני בברייתא לקמן ושין שלא יקטמנו (אקטום) [אקיסם] קא מהדר וכדפרש"י ז"ל, כך נראה לי. שובר אדם את החצית לאכול ממנה גרוגרות. פירש רש"י ז"ל (חציות) [בפרק חצית] (שבת קמו, א) טעמא משום דמקלקל וכל המקלקל פטורים. וקשה לי דאי משום הא היכי שרי לכתחלה, ועוד דאם איתא מאי אקשינן הכא מינה למאי דאמרינן דקשין (הו) לא יקטום להריח בו דשאני התם דמקלקל הוא. ובתוס' (שם בשבת) פירשה בחצית מחוברת במוסתקי כדמוקי לה רב אשי הכא לרבי אליעזר, משום דקשיא להו הא דתנן בעירובין פרק בכל מערבין (לד, ב) נתנו במגדל ואכל המפתח עירובו עירוב רבי אליעזר אומר אם אין יודע שהמפתח במקומו אין עירובו עירוב ואוקימנא פלוגתייהו התם במגדל של עץ דקטיר במיתנא דבעי סכינא למפסקיה דרבנן סברי שכל הכלים ניטלין לאורך גופן ור' אליעזר סבר שאין כלי ניטל אלא לאורך תשמישו הא לאו הכי אפילו רבנן מודו דאין עירובו [עירוב] דלא אפשר לשבור את המגדל [לכתחלה מיהא אסור, ומשום הכי אוקמוה לה היא בחצית דמוסתקי כדאוקמה רב אשי הכא, ורב אשי לא לר' אליעזר בלחוד אוקמה הכי אלא לכולי עלמא, והלשון מסייענו קלת מדאמר רב אשי כי תניא ההיא במוסתקי ואי לר' אליעזר בלחוד קאמר הוה ליה למימר ההיא לר' אליעזר במוסתקי. וגם זה אינו נכון בעיני מדאמרינן התם בפרק חצית (קמו, א) בעו מיניה מרב ששת מהו (למיבא) [למיבז] חציתא בצורטיא לפתחא קא מכוין ואסור או דלמא לעין יפה קא מכוין ושרי, (ומיבז חצית) [ומבז חציתא] בגופה לחצית משמע ולא במוסתקי, ואמרינן נמי התם רש"י אומר מביא אדם חצית של יין ומתיז את ראשה בסייף ומניחה בפני האורחים ואינו חושש וסתמא ראשה ממש קאמר, ועוד דאם כן רב

(אבא) [אחא] בר יעקב דמתבי מינה ומשמע ליה בחבית גמורה לדידיה מי ניחא ההוא דעירוזין, ועוד מדמקשה מאי שנא מהא דתנן שובר אדם את החבית ועוד הא רבה בר רב אדא ורבין בר רב אדא דאמרי תרווייהו כי הוינן בי רב יהודה הוה מפשא ויהיב לן אלוותא אף על גב דחזיאן לקתתא דנגרי וחאיני משמע דלרב יהודה מתניתין חבית אפילו בחבית גמורה, דשצירת עמי בשמים (קשיא) [קשין] להריח כשובר את החבית ואוקימנא כתנאי ורב יהודה כרבנן, אלמא אפילו חבית גמורה לרבנן שובר ואינו נמנע לפי שאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים (לעיל י, א). ואי משום ההיא דעירוזין לא קשיא, דהתם מגדל קתני ומגדל גדול משמע וכלים קטנים הוא דאמרינן דאין בנין בכלים וסתירה אבל בגדולים כאלהים הם ויש בנין וסתירה בהן, וכן מוכחא כל אותה סוגיא של שם. ואף רש"י ז"ל פירש שם [וכן] (לה, א ד"ה ומתני') והרי"ף גם כן כתב סתם במקומה וכן כאן ולא כתב האי אוקימתא דרב אשי דאוקמה במוסתקי, נראה שכן דעת הרב ז"ל דבחבית גמורה היא מתניתין כך נראה לי. ובלבד שלא יעשונו לצורין. ומפרשי טעמא משום דמחזי כמאן דמכניף למחר וליומא אחרינא, אבל ליכא משום מעמר. ומכאן נלמוד כדעת רבי יצחק בן רבינו מאיר ז"ל שאמר שאין חייב משום מעמר אלא במלקט במקום שגדל שם כמאסוף ביער שהוא כמלקט שבליים מן הקמה (מטפלת) [הגופלת] ומעמר, וכן מוכח בפרק כלל גדול דאמרינן התם (שבת עג, ב) האי מאן דמכנף מלחא ממלחא חייב משום מעמר, דמשמע דוקא דמכנף ממלחא הא ממקום אחר לא. (רשב"א)

שצריך לבדקן ואמרי לה מפני שצריך לחסמן תנן התם דרסה או שטרפה בכותל או שרצתה בהמה ומפרכסת ושהתה מעת לעת ושחטה כשרה א"ר אלעזר בר ינאי משום ר' אלעזר בן אנטיגנוס צריכה בדיקה בעא מיניה ר' ירמיה מרבי זירא מהו לשחטה ביום טוב מי מחזקין רעותא ביום טוב או לא אמר ליה תנינא אין מלבנין את הרעפים לצלות בהן

והוינן בה מאי קא עביד ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הכא ברעפים חדשים עסקינן מפני שצריך לבדקן אמר ליה אנן מפני שצריך לחסמן מתנינן לה: תניא אחד מביא את האור ואחד מביא את העצים ואחד שופת את הקדרה ואחד מביא את המים ואחד נותן בתוכו תבלין ואחד מגיס כולן חייבין והתניא אחרון חייב וכולן פטורין לא קשיא הא דאייתי אור מעיקרא הא דאייתי אור לבסוף בשלמא כולהו קא עבדי מעשה אלא שופת את הקדרה מאי קא עביד אמר רבי שמעון בן לקיש הכא בקדרה חדשה עסקינן ומשום לבון רעפים נגעו בה: ת"ר תנור וכירים חדשים הרי הן ככל הכלים הנטלין בחצר אבל אין סכין אותם שמן ואין טשין אותן במטלית ואין מפיגין אותן בצונן כדי לחסמן ואם בשביל לאפות הרי זה מותר: תנו רבנן מולגין את הראש ואת הרגלים ומהבהבין אותן באור אבל אין טופלין אותם בחרסית ולא באדמה ולא בסיד ואין גוזזין אותן במספרים ואין גוזזין את הירק בתספורת שלו אבל מתקנין את הקונדס ואת העכביות ומסיקין ואופין בפורני ומחמין חמין באנטיכי ואין אופין בפורני חדשה שמא תפחת: ת"ר אין נופחין במפוח אבל נופחין בשפופרת ואין מתקנין את השפוד ואין מחדדין אותו ת"ר אין מפצעין את הקנה לצלות בו מליח אבל מפצעין את האגוז במטלית ואין חוששין שמא תקרע: מתני' ועוד אמר רבי אליעזר עומד אדם על המוקצה

ר"י שצריך לבדקן. אם יוכלו לקבל לבונה הלכך צו"ט לא דלמא פקעי ואשתכח דטרח שלא לצורך: ואמרי לה שצריך לחסמן. להקשות בהסק ראשון הם מתחזקין ומתקשים הלכך אע"ג דלצורך צו"ט נמי הוא דהא לולין עליהם מיהו כיון דבהסק זה נעשה כלי אסור: תנו התם. באלו טרפות: דרסה וטרפה זכותל. אדם שדרס על העוף או שזרקו וחצטו זכותל: או שרללטה בהמה ומפרכס'. ואינה יכולה לעמוד: ושהתה מעת לעת. יום א' שלם ושחטה כשרה: ה"ג א"ר אלעזר בר' ינאי משום ר"א בן אנטיגנוס כריכה זדיקה. כי שהתה מעת לעת נמי כריכה זדיקה לאחר שחיטה שמה נשתברו רוב כלעותיה או נשברה השדרה ונפסק החוט שלה או אחד משאר מיני טרפות ושהייה דמעט לעת אלטרין דאי לא שהתה אע"פ שזדקה ולא מלא סימן טרפות טרפה שזו היא אחת משמנה עשרה טרפות ונקרא רסוקי אברים שאזריה מתפרקין כולן ואע"פ שאין רוסס ניכר בה וזהו סימנה אם שהתה מעת לעת זידוע שלא נתרסקו אברים דקים להו

לרבנן מסיני דרסוק אברים אינה חיה מעת לעת אצל שאר מיני טרפה חיה כל שנים עשר חדש: מהו לשחטה ביו"ט. מי חיישין הואיל וכריכה בדיקה ואיתיליד בה רעותא: מי מחזקין רעותא. בגוה משום חשך איסור מלאכה ביו"ט דלמא משתכח טרפה ונמלא שוחטה שלא לכורך בשלמא שאר בהמות אע"ג דמחמרינן אנפשינן ודקין מיהו סמכין ארובא ורוב בהמות אינן טרפות הכא מאי: ביו"ט. כלומר משום חומר מלאכה ביו"ט: מפני שצריך לדקון. וחיישין דלמא פקעי אלמא מחזקין רעותא משום חומר יו"ט שלא ללבנן: מפני שצריך לחסמן. ולא משום חשך פקיעה אלא דודאי משוי ליה מנע בהסק זה: שופת את הקדרה. מוסיבה רקנית על האור: מגיס. מנער בכף שקורין קומיבר"א: כולן חייבין. מביא את האור משום מצעיר את הגחלת דכשהוא מוליכה היא מתלבנה מרוח הליכתו ומביא את העלים לאור משום מצעיר שופת קדרה לקמיה מפרש מאי עביד נתון מים ותבלין ומגיס משום מבשל שאף הוא אב מלאכה: דאייתי אור מעיקר'. כולהו עבדי מעשה כדפרישי: דאייתי אור לבסוף. איהו הוא דעבד והנך לא עבדי מידי: בקדירה חדשה עסקין. שנותנין אותה רקנית על האור לחסמה: ומשום לבון רעפים נגעו בה. משום הך גזירה גופה שאסרו ללבן רעפים נגעו גם בזו: חדשים. וכ"ש ישנים: הרי הן ככל הכלים הנטלין. בשבת בחצר דחזו למיתב בגוייהו מידי: אין סכין אותן שמן. להחליקן ולכחלחן: טשין. שפין: ואין מפיגין אותן. לאחר הסקן אין מפיגין הסקן לבון לחסמן שמתקשין ע"י הצונן וכולהו משום דמתקן מנא: ואם. להפיגה בשביל לאפות שהוסקו הרבה וחושש שלא תשרף הפת מותר: מולגין. ברותחין: אין טופלין אותן. בסיד להסיר שערן דהוי דרך העבדנין: ואין גוזזין אותן במספרים. דמחזי כצריך לשער: ואין גוזזין הירק. התלוש שיש בו ראשי עלין נרקבין וכמושין אין גוזזין אותן בתספורת שלו שגוזזין בה מן המחובר דמאן דחזי סבר שלקטן היום: קונדם ועכביות. מיני ירקות הן שיש טורח בתקונן: פורני. הן תנורים שלנו הגדולים ופיהם צלם ולא חיישין לטרחא אם יש לו אוכלין הרבה דלא סגי ליה בתנור: שמא תפחת. ע"י שחדשה היא ונמלא טורח שלא לכורך: אין נופחין במפוח. דמחזי כאומן עושה מלאכה: ואין מתקנין את השפוד. ודלא כר' יהודה אי נמי בנראם מערב י"ט ודברי הכל: אין מפלעין את

הקנה. לתת קרומיותיו תחת המליח על האסכלא שְעוּשָה כלי לכל מידי לעבד להשתמש בו הוי תקון כלי: ואין חוששין שְמַא תְקַרְעוּ. ואפי' נקרעת לא חכפת לן דאין זה קורע על מנת לתפור: מתני' ועוד אמר ר' אליעזר. משום דתנא אחת לקולא גבי מוקצה והדר אמר אחריתי קאמר ועוד וקשיא לי בגוה והא אפסקוה רבנן במילי טובא באין מוליאין את האור והנך דבהדיה והיינו מלתא אחריתי ללא מלתיה ואמאי לא אותצנייה בעירובין (דף כג.) גבי ועוד דר' יהודה בן צבא דאותציה מר"א דסוכה ושנינן לא אפסקוה אלא במלתיה ואלו אותצניה מהא לא הוה ליה לשנויי הכי ואומר אני שגרסת המשנה שלא כסדר: עומד אדם על המוקצה. הלכך הזמנה והזמנה מועלת לו כגון אחזי ולא אחזי לאמר באין לדין (לעיל דף כו:): (רפ"י)

תוספות **הכא** בקדירה חדשה עסקינן. ומשום לבון רעפים נגעו בה ויש נזהרים שלא לבשל בתחלה בקדירה חדשה ולא היא דהכא בקדירה רקנית דאז שייך בה לבון רעפים ששופתה קודם שמביא המים אבל כשמבשלין בה מאכל לא שייך בה לבון רעפים: **מולגין** הראש והרגלים. אבל כל גופו של גדי אסור הואיל ויכול בהפשט הקלה לעשות טפי: ואין מפיגין אותן בצונן כדי לחסמן ואם בשביל לאפות הרי זה מותר. ותימה דאמר לעיל אסור לחסמן אע"פ שהוא עושה נמי כדי לצלות עליהם וי"ל דשאני בין רעפים לתנור דתנור (שאני) כיון דהוא עושה ע"י משקין שאני דאינו ודאי חוסמן: ואין אופין בפורני חדשה שמא תפחת. וא"ת והא אמרינן לעיל ואם בשביל לאפות מותר וי"ל דהכא שאני בפורני שהוא גדול ויש לחוש יותר שמא תפחת: אין נופחין במפוח כו'. פירש ר"י מדלא מפליג בין מפוח של אומנין ובין מפוח של בעל הבית כי היכי דמפליג בשל אומן בין מפוח לשפופרת משמע דכל המפוחין אסורים אפילו של בעל הבית נמי ויש לזוהר שלא לנפח בו כלל מיהו העולם נהגו בו היתר ע"י להפכו מלמעלה למטה ואומר מ"ו הר"ר פרץ נ"ע דיש לדחות מה שפיר' מדלא מפליג וכו' דשמא הא עדיפא ליה דכולי בשל אומן קא מיירי: **ועוד** אמר ר' אליעזר עומד אדם כו'. פרש"י דמשום דקאמר ר"א חדא לעיל גבי נוטל אדם קיסם קאמר הכא ועוד אחריתי לקולא והקשה רש"י הא אפסקו במילי טובא אין מוציאין האור והיינו במלתא אחריתי דלא. אמרו בה רבי אליעזר ורבנן וא"כ לא שייך ביה למימר ועוד דהכי מוכח בעירובין (דף כג. ושם) דכל היכא דאפסקוה בדבר דלא איירו בה לא שייך למימר ועוד ע"כ נראה לפירוש רש"י דהגרסא מהמשנה משובשת היא בספרים והא דאמר ר' אליעזר עומד אדם כו' יש להיות קודם ההיא דאין מוציאין וכו' וקשה דא"כ גם סדר הגמ' אינו כמשפט ור"ת אומר דהיכא דהוה תרוייהו לקולא

שפיר קאמר ועוד אע"ג דאפסקו במילי אחריני והא דאמרינן בעירובין דלא שייך למימר ועוד היינו היכא דהווי חדא לחומרא וחדא לקולא והא דאפסקוה זהו לפי שרוצה לשנות מילי דאור גבי הדדי : (תוספות)

רש"א (א"נ) [אמר ליה] אנו מפני שצריך לחסמן מתנינן לה. ואיכא מאן דפסק כרבי זירא דאסור ומפרש לההיא מפני שצריך (לחמן) לבדקו, ויש מי שפוסק להתיר כרבי ירמיה דמפרש לה מפני שצריך לחסמן, וכן נראה לי חדא דספק בשל דבריהם היא ולקולא, ועוד נקיט בסמוך ברעפים טעמא דצריך לחסמן דאמרינן שופת את הקדרה מאי קא עביד אמר רבי שמעון בן לקיש הבא בקדרה חדשה עסקינן ומשום לבון רעפים נגעו בה, והיינו משום חסימה לאיכא חטאת בשבת משום מכה בפטיש, לאי משום בדיקה ליכא חטאת בשבת דבין נמלאת שלימה בין נשברה לאו מידי דאית ביה חטאת קא עביד, כך נראה לי. ומכל מקום לדין דקיימא לן במוקדה כרבי יהודה נראה שאין בודקין אותו אלא במקום שאינו צריך לטלטלו משום אם ימלא טריפה, דאפילו לראות את הטריפה בעלמא אסרו בירושלמי בפרק אין לדין (ה"ה) לראות אלא במקום שאין צריך לטלטלו, דגרסינן התם בעון קומי [לוי] מהו להראות את הטריפה בבית אפל אמר לו אפיק לבר רבי אמי [בעי] שמעינן אין רואין את הנגעים בבית אפל שמעינן אין רואין את הטריפה בבית אפל אמר רב יוסי בר בון ולא מטעם הזה אלא שמא ימלא טריפה ויהא אסור לטלטלה, וכן אמרו בשבת בשלהי פרק מי שהחשיך (קנו, ב) דלוי סבר במוקדה [כר"י] ולא חזי ביומא טבא אלא אהיקלתא. ותמה אני שלא ראיתי לאחד מן המחברים שהביאה בחיבורם. ואחד מגיס הקדרה כולן חייבין. משום דאף המגיס מקרב את ביטולו, בשבת פרק כירה כתבתי יותר. תנור וכירים אין סכין אותן [ב]אין ואין מפיגין אותן בצונן כדי לחסמן. ואם תאמר תיפוק לי דאסור לחסמן על האש ולאפות ולבשל בהן מפני שמתחממין, יש לומר דאין אלו כריכים חיסום דאפייה אלא אפילו בצונן מתחממין ואסור. ומיהו מההיא דשופת את הקדרה שמעינן שאסור לבשל ביו"ט בקדרה חדשה שלא הוחזרה לכבשונות, וגרסינן בירושלמי במועד קטן (פ"א ה"ט) רבי יודן ברבי ישמעאל אורי מדוחק להביא כירה חדשה מבית האומן ולשפות עליה קדרה ביו"ט. והא דאמרינן ואם בשביל לאפות הרי זה מותר לא להפיגן בצונן קודם שיוסקו קאמר שהרי מתחממין ואין מתירין משום לורך אפייה שזו היא ששנינו אין מלבנין את הרעפים, אלא שאם הוסקו הרבה וחושש שלא תשרף הפת בתנור מותר וכן פירש רש"י ז"ל. ומיהו קשיא לי דאם כן מאי למימר פשיטא, ועוד דמסתמא מאי לאסר

התיר משום לאפות, אבל במקלת התוספות ראיתי שכתבו לזבון רעפים הוי תיקון גמור
אבל בתנור ליכא תיקון גמור אלל תיקון מועט ולכורך אפייה התירו. מתני': ועוד אמר
ר' אליעזר. כתב רש"י ז"ל [וקשיא לין] להא אפסקוה רבנן במילי טובא באין מואיזין
את האור והנך דבהדיה והני מילתא אחריתי לאו מלתיה, ואמאי לא אותביניה בעירובין
(כג, א) גבי ועוד דר' יהודה בן בבא לאותביה מרבי אליעזר דסוכה וסנינן התם לא
אפסקוה אלל במלתיה ואלו אותביניה מהא לא הוה מצי לשנויי הכי, ועמד זה לרבינו
ז"ל בקושיא. והרז"ה ז"ל תירץ להכא לא אחשביה הפסקה דכיון דאמר רבי אליעזר
מגבב ומדליק כל הני אחריני בהולאות אור ובלבון רעפים הכל בענין אחד, (וכל) [וכיון]
שהתחיל בהלכה סדרו אחריו ענייני הדלקה. (רש"א)

ב

-

לד

דף

ערב שבת בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר וחכמים אומרים עד
שירשום ויאמר מכאן ועד כאן: **גמ'** תנן התם תינוקות שטמנו תאנים
מערב שבת ושכחו ולא עשרו למוצאי שבת לא יאכלו אלא אם כן עשרו
ותנן נמי המעביר תאנים בחצרו לקצות בניו ובני ביתו אוכלין מהן עראי
ופטורים בעא מניה רבא מרב נחמן שבת מהו שתקבע מוקצה למעשר
בדבר שלא נגמרה מלאכתו מי אמרינן כיון דכתיב [\[ישעיה נח-יג\]](#) וקראת
לשבת עונג קבעה ואפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו או דלמא בדבר
שנגמרה מלאכתו קבעה בדבר שלא נגמרה מלאכתו לא קבעה א"ל שבת
קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו בין בדבר שלא נגמרה מלאכתו א"ל
ואימא שבת דומיא דחצר מה חצר אינה קובעת אלא בדבר שנגמרה
מלאכתו אף שבת לא תקבע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו א"ל לימוד ערוך
הוא בידינו שהשבת קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו בין בדבר שלא
נגמרה מלאכתו אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן אף אנן נמי תנינא ועוד
אמר רבי אליעזר עומד אדם על המוקצה ערב שבת בשביעית וכו' טעמא
דשביעית דלאו בר עשורי הוא הא בשאר שני שבוע הכי נמי דאסור מ"ט

לאו משום דשבת קבעה לא שאני התם כיון דאמר מכאן אני אוכל למחר קבע ליה עלויה אי הכי מאי אריא שבת אפילו בחול נמי הא קמ"ל דטבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן

רש"י ערב שבת בשביעית. שאין מעשר נוהג בה ואין מחוסר אלא הזמנה וה"ה במעושר ובשאר שני שבוע אלא אורחא דמלתא נקט דסתם מוקצה לאו מעושר הוא דגרוגרות ולמוקים הן סתם מוקצה ואין רגילין לעשר קודם גמר מלאכה: ואומר מכאן אני נוטל למחר. וסגי בהכי דיך ברירה: עד שירשום. בסיומן דאין ברירה: גמ' תינוקות שטמנו תאנים. בשדה או בגנה לאכילת שבת ושכחו ולא עשרו כו' לא יאכלו ואף על גב דקו"ל אין הטבל מתחייב במעשר לאוכלו אכילת עראי עד שיראה פני הבית או פני החצר כז"מ בהשוכר את הפועלים (דף פח). אכילת שבת חסובה ועראי שלה הרי הוא קבע והרי הוטמנו לאכילת שבת והוקבעו והאי דנקט תינוקות רבותא היא דאשמעינן דיך להם מחשבה ע"י מעשה המוכיח כדאמרין בהכל שוחטין (חולין דף יג). ותאנים דבר שנגמרה מלאכתן הוא אלא"כ חשב עליהן לקליעות או לגרוגרות ושמעינן מינה בדבר שנגמרה מלאכתו שבת קובעת למעשר בלא ראיית פני הבית ובדבר שלא נגמרה מלאכתו לא שמעינן אי קבעה אי לא קבעה: ותנן המעביר תאנים. השוטח תאנים בחירו: לקרות. ליבשן לעשות מהן קליעות ולאחר שנעשו קליעות דורסן בעגול: בניו ובני ביתו אוכלין מהן עראי ופטורין. מלעשר דאין חצר קובעת בראיית פנים אלא בדבר שנגמרה מלאכתו ומצביא ליה לרבא שבת מי הוה כחצר או עדיפא מיניה: מהו שתקבע מוקצה למעשר. מוקצה היינו לא נגמרה מלאכתו: בדבר שלא נגמרה מלאכתו. ליסנא יתירא הוא והוא פי' של מוקצה ונכתב בספרים: כיון דכתיב וקראת לשבת עונג. כיון דחקרי אכילה דידיה עונג קבעה שאין בה עוד שם עראי אלא שם קבע: שבת קובעת. אם יחדה לשבת אסורה אף למוצאי שבת ואם לא יחדה לשבת בשבת אסור לכל שאכילתה לעולם קבע היא קרויה אצל למוצאי שבת מותר כלקמן: על המוקצה. וסתמיה לא נגמרה מלאכתו עד עתה: שביעית. לאו בר עשורי היא נפקא לן במכילת' מואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה (שמות כג) מה חיה אוכלת שלא במעושר אף אדם אוכל שלא במעושר: הכי נמי דאסיר.

לאכול למחר מקום מעשר: מאי טעמא. בשאר שני שבוע לא הא בשאר שני שביעית לא קבע למעשר בלא ראיית פני הבית ואפי' בבית אינו נקבע אלא בכניסתו דרך שערים כדאמרין בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פח.). וזה כשנכנס לא נקבע דהא לא נגמרה מלאכתו ואמר לעיל דאין חזר קובעת אלא בדנגמר ובית וחזר שוין כדאמרין התם בהשוכר ואמאי נקט מתניתין שביעית למיסר שאר שנים לאו מקום קביעות דשבת: שאני התם כו'. לאיהו אחשבה בדבורו שקראה אכילה: אי הכי. טעמיה מקום דבוריה הוא. מאי אריא שבת. מאי אריא דאשמעינן הך בשבת לשמעין בחול ובסדר זרעים והכא ליפלגו בהכנה דגוזלות כדאפלגו ב"ש וב"ה דברירה: הא קמ"ל דטבל מוכן הוא כו'. להכי נקט גבי שבת לאשמעינן מלתא אחריתי אגב אורחיה לאכטריך לאפלוגי בהכנה תנא נמי הא בהדיא דבשאר שני שבוע אינו אסור משהזמין אלא מקום מעשר בלבד אבל הכנה איתא שאם בא אדם אחד ועבר ותקנו מתוקן ומותר לאכול ולא אמרינן לא מהניא ליה הזמנה כל זמן שלא נתקן דהא מוקלה מחמת אסור טבל הוא ואסחיה מדעתיה קמ"ל כיון דהגבהת תרומה ומעשר מדאורייתא בשבת שרי אין זה מוקלה מחמת איסור והכי שמעינן ליה ממתניתין מדקתני עומד אדם על המוקלה לכתחלה בשביעית ולא מצי למידק מינה איסור בשאר שני שבוע אלא הכי קאמר הא בשאר שני שבוע לא יעמוד ויאמר כן דקבע ליה בדבוריה ומחייב במעשר ולמחר אכיל ליה בטבליה דאי ס"ל לתנא דאיסור מוקלה נמי לא פקע מיניה הכי הוה ליה למתני העומד על המוקלה ערב שבת בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר הרי זה מן המוכן ודייקין מיניה הא בשאר שני שבוע אינו מוכן אי נמי עומד אדם על המוקלה ע"ש בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר והרי זה מן המוכן ודייקין מינה הא בשאר שני שבוע אינו מוכן אבל השתא לא שמעינן מדיוקא דנתסר מקום מוקלה אלא מקום מעשר: (רש"י)

תוספות ואומר מכאן אני נוטל. מקשה בירושלמי מחלפא שתייהו דבייש לעיל. קאמר לא יטול א"כ נענע והכא קאמר דבאמירה בעלמא סגי דהא ר"א שמותי הוא [א] וי"ל דלא קשה דלא מחלפא שתייהו דמוקצה דבעלי חיים. עדיף ומחמירין טפי אבל קשה דמחלפא שתייהו דב"ה דלעיל קאמר דבאומר מכאן אני נוטל למחר סגי והכא קאמר דבעי שירשום ויש לומר דשאני הכא דאקצייה

בידים : תינוקות שטמנו וכו'. ואע"ג שיכולין לאכול אכילת עראי עד שיראו פני הבית או פני החצר מ"מ אכילת שבת חשובה ועראי שלו קבע וכיון שטמנו. בשבת לאכול הוקבעו אע"פ שעבר שבת ונקט תינוקות לרבותא אע"פ שאין להם מחשבה גרידא מעשה יש להם: בניו ובני ביתו אוכלין אכילת עראי. פי' בירושלמי דוקא בניו אבל איהו גופי' אקבעינהו דגלה בדעתו להניחם שם כך: הא בשאר שני שבוע לא. דשבת אקבעינהו וכללא דשמעתין כל היכא דר"ל שקובע קובע בלא ראיית פני הבית כמו אם הכניסן דרך (שערים) [דרך גגות וקרפיפות]: אי הכי מאי אריא שבת אפי' בחול נמי. אי הכי דטעמא משום דקבעי' בדבורו אפילו בחול נמי וכ"ת משום דאצטריך לאשמועינן הכנה ומכאן אני נוטל לפיכך נקט שבת והא מתני' קמשמע לן תרתי דדבורו קובע ואשמועינן דין הכנה דא"כ לשמעין בחול דבורו קובע דהוי רבותא טפי ופלוגתא דהכנה לשמעין במקום אחר בפירות מתוקנים אם כנסן לאוצר בצריך שירשום ולומר סגי לומר מכאן אני נוטל משמע מדנקט שבת לענין טבל דשבת קובע בטבל בשאר ימי שבוע אי"נ ה"פ לשמעין בחול דדבורו קובע ובהכנה לפלגו פלוגתא דב"ה וב"ש גבי גוזלות כדאיתא לעיל ולא נהירא כדפרישית לעיל דלא שייך פלוגתייהו בבעלי חיים: הא קמ"ל דטבל מוכן הוא אצל כו'. לכך נקטינהו לענין שבת דאגב אורחיה דהכנת שבת אשמועינן חדוש אחר דהיכא דהזמינו לשבת דאינו אסור אלא משום מעשר המעורב ואם בא אדם ותקנו מתוקן ולא אמרינן הואיל ונתקצה בשביל מעשר שבתוכו נתקצה לכל היום הואיל והגבהת תרומות ומעשרות לא הוי אלא מדרבנן והכי דייק ליה מדתני עומד אדם על המוקצה וכו' משמע הא בשאר שני שבוע לא יעמוד לכתחלה הא אם עבר ותקנו מתוקן אבל אי ס"ל לתנא דמשום איסור מוקצה לא תקנו כשעבר ותקנו הכי הל"ל. העומד על המוקצה ע"ש בשביעית ואומר מכאן אני נוטל למחר הרי הוא מן המוכן ודייקין מינה הא בשאר שני שבוע אינו מן המוכן: (תוספות)

רש"א גמרא: תינוקות שטמנו תאנים מערב שבת. הא לנקט (תאנים) [תינוקות] לאשמועינן רבותא דאפילו קטנים יש להם מחשבה מתוך מעשה המוכיח כדאמרינן בפרק הכל שוחטין (חולין יג, א), ומתוך מעשיהם ניכרת מחשבתן שדעתן לאכלן למחר וכיון שכן נגמרה מלאכתן, ולפיכך שבת קובעת לגמרי שלא לאכול בהן עראי אף על פי שלא ראו פני הבית משום דשבת קבעה לגמרי בדבר שנגמרה מלאכתו ואפילו שלא לאכול ממנו עראי ואפילו למוצאי שבת. ותנן המעביר תאנים בחצרו לקרות כלומר שלא נגמרה מלאכתן בניו ובני ביתו אוכלים מהם עראי ואפילו לאכול בחצר ערמה דסתם קתני שאף על פי שהחצר קובעת אינה קובעת כלל אלא בדבר שנגמרה מלאכתו, ובניו ובני ביתו לאו דוקא אלא הוא הדין [הוא] עצמו לפי שאין החצר קובעת מה שלא

נגמרה מלאכתו, ולכן שאל רבא מרב נחמן שבת מהו שתקבע וכו' כלומר מי אמרין שאינה אלא כחצר ואוכל אפילו בשבת עראי או דלמא חמירא טפי ובשבת מיהא אינו אוכל. אמר ליה שבת קובעת. דכל אכילת שבת היא עצמה קבע דכתיב וקראת לשבת עונג, אבל למוצאי שבת אוכל עדיין ממנו עראי, ונראה לי ראה מדמייתי מר זוטרא בריה סייעתא לדברי אביו ממתניתין דעומד אדם על המוקצה ערב שבת בשביעית טעמא דשביעית דלאו בר עשורי הוא הא בשאר שני שבוע לא, [ולא] קאמר [אלא] שלא לאכול בשבת אבל למוצאי שבת מנ"ל, ובהא נמי [מיתרלא הא דקאמר] רב נחמן תלמוד ערוך הוא בידינו שהשבת קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו בין בדבר שלא נגמרה מלאכתו ואלו לקמן אמר רבי יוחנן אחד שבת ואחד תרומה ואחד חצר ואחד מקח כולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו שבת לאפוקי מדהלל דתניא המעביר פירות ממקום למקום וקדש עליו היום הלל לעצמו אוסר, ואם כן היאך רב נחמן [אומר] כתלמוד ערוך בידו שהשבת קובעת אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו. ועוד דאם איתא דמתניתין דרבי אליעזר דעומד אדם על המוקצה דייקין מינה הא שאר שני שבוע אסור אפילו למוצאי שבת לימא שבת לאפוקי מדרבי אליעזר, ומיהו הא לאו ראה היא דאם כן תיקשי לן נמי אמאי לא אמר לאפוקי מדרבי יהושע דהא לרבי יהושע קבעה לגמרי שלא יגמור אפילו למוצאי שבת קאמר, ומכל מקום מדאמר רבי אליעזר יגמור ואקשינן מדרי' אליעזר לרבי אליעזר ופרקינן התם כדקתני טעמא אמר רבי נתן לא כשאמר רבי אליעזר יגמור לא בשבת יגמור אלא למוצאי שבת יגמור, אלמא מתניתין דעומד אדם על המוקצה לא דייקא דבשאר שני שבוע קבעה לגמרי אלא כדאמרן, ואפ"ה (אסור) [אתינן] למידחי ולמימר דשבת כחצר ולא קבעה כלל ואפילו באוכל בשבת עצמה. אלא שאני מתניתין דכיון דאמר מכאן אני אוכל למחר קבע ליה שבת עילויה. ולגמרי קאמר דהיינו גמר מלאכתו וכמתניתין דתינוקות שטמנו תאנים ואפילו בחול נמי, וכדאקשינן אי הכי מאי איריא שבת אפילו בחול נמי. (רשב"א)

והלא מותרו חוזר ושמעינן ליה לרבי אליעזר דאמר כל היכא דמותרו חוזר לא קבע דתנן הנוטל זיתים מן המעטן טובל אחת אחת במלח ואוכל ואם טבל ונתן לפניו עשרה חייב ר"א אומר מן המעטן טהור חייב מן המעטן טמא פטור מפני שהוא מחזיר את המותר והוינן בה מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא וא"ר אבהו רישא במעטן טהור וגברא טמא דלא מצי מהדר ליה סיפא במעטן טמא וגברא טמא דמצי מהדר ליה מתניתין נמי במוקצה טהור וגברא טמא דלא מצי מהדר ליה והלא מוחזרין ועומדין הן אלא אמר רב שימי בר אשי ר"א קא אמרת רבי אליעזר לטעמיה דאמר תרומה קבעה וכ"ש שבת דתנן פירות שתרמן עד שלא נגמרה מלאכתן ר"א אוסר לאכול מהן עראי וחכמים מתירין ת"ש מסיפא וחכ"א עד שירשום ויאמר מכאן ועד כאן טעמא דע"ש בשביעית דלאו בר עשורי הוא הא בשאר שני שבוע דבני עשורי נינהו אסורים מ"ט לאו משום דשבת קבעה לא שאני התם כיון דאמר מכאן ועד כאן אני אוכל למחר קבע ליה אי הכי מאי אריא שבת אפילו בחול נמי הא קמ"ל דטבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן ורמינהי היה אוכל באשכול ונכנס מגנה לחצר ר"א אומר יגמור רבי יהושע אומר לא יגמור חשכה בלילי שבת ר"א אומר יגמור ר' יהושע אומר לא יגמור התם כדקתני טעמא ר' נתן אומר לא כשאמר ר"א יגמור בשבת יגמור אלא יוצא חוץ לחצר ויגמור ולא כשאמר ר"א יגמור בשבת יגמור אלא ממתין למוצאי שבת ויגמור כי אתא רבין א"ר יוחנן אחד שבת ואחד תרומה ואחד חצר ואחד מקח כולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתן שבת לאפוקי מדהלל דתניא המעמר פירות ממקום למקום לקצור וקדש עליהן היום א"ר יהודה הלל לעצמו אוסר

דף י והלא מותרו חוזר. היכי מצינן למימר דקביעותא מקום דזורא הוא והלא אפי' נוטל הרבה מן הטבל בחול ונתן לפניו דמחזי דקביע ליה באכילה מרובה אם דבר הראוי להחזיר המותר אחר אכילתו למקום שנטלו משם הא שמעינן ליה לרבי אליעזר דאמר לא קבע בנטילה קמייתא וכל שכן בדזורא בלא מעשה לא מקבע: מעטן. כלי גדול שזוברין בו את הזיתים כדי שיתחממו ויתבשל שמן בתוכן ויהא נוח להוציאו בבית הבד: טובל אחת אחת במלח ואוכל. בלא מעשר ולא

אמרין טבולן במלח משוי ליה קבע הואיל ואחת אחת אוכלן מיד: מן המעטן טהור חייב. לעקר שאין ראוי להחזיר מותרו כדמוקי לה לקמיה בגברא טמא שנטמא במגעו וכשמחזירן מתערבין הטמאים עם הטהורים ומטמא השמן וכיון דאין ראוי להחזיר מותרן ודאי כי שקלינהו מעיקרא אדעתא למיכל לכולהו שקלינהו ושווייה אכילת קבע: מן המעטן טמא פטור. מפני שראוי להחזיר המותר וכי שקלינהו מעיקרא ברישא אדעתא למיכל פורתא ואהדורי מותר שקל: מאי שנא רישא. דאין יכול להחזיר משום דמעטן טהור והא אפטר להיות גם אם האדם טהור: וא"ר אבהו. כולה בגברא טמא מתוקמא רישא דמעטן טהור לא מצי למהדר וא"ת הרי נטמאו זיתי המעטן כשנטל מהן לא טמא אללא מקום מגעו ויכול לסלקן משם: ה"ג רישא דמעטן טהור וגברא טמא ללא מצי למהדר סיפא בגברא טמא ומעטן טמא דמצי למהדר: ומשנינן מתניתין נמי. דקבע בדבוריה במוקצה טהור וגברא טמא עסקינן ללא מצי למהדר מותרו: ופרכינן והלא מוחזרין ועומדין. והלא לא נטלן אללא דבורא בעלמא הוא וכיון דכי נטלן ואפטר בחזרה מהניא ליה חזרה ולא מקבע כי לא אפטר בחזרה נמי ולא נטלן אללא דבורא בעלמא אין לך חזרה כזו דאפילו משקל נמי לא שקלינהו: ה"ג אללא אמר רב שימי בר אשי כו'. אללא לעולם שבת הוא דקבעה במתני' וכי מסלקת ליה למר זוטרא מסויעתיה ללא לסייעי' לאצוה ממתני' הכי תסלקיה: ר"א קא אמרת. מיניה מיייתת סייעתא דשבת קבעה אף בשללא נגמרה מלאכתן: ר"א לטעמיה דאמר תרומה קובעת. דבר שללא נגמרה מלאכתו שאם הגביה תרומתו נאסר לאכילת עראי עד שיפריש שאר מעשרות: וכ"ש שבת. דחשיבא אכילתה אבל רבנן אימא לך כי היכי דפליגי בתרומה פליגי בשבת: ת"ש מסיפא. ללא אפלוג רבנן עליה אללא לענין ברירה אבל מודו ליה דדוקא ע"ש בשביעית הא בשאר שני שבוע אסור משום מעשר: דטבל מוכן הוא כו'. כדפרי' והכא לא מצי למפרך והרי מותרו חוזר כדפריך לעיל אליבא דר"א משום דרבנן שמעינן להו דאפילו מותרו חוזר דחיילא עליה קביעותא הלכך איכא למתלי טעמייהו דרבנן במתני' נמי משום דאיהו קבעיה ולא משום שבת: ורמינהי. דר"א אדרבי אליעזר: היה אוכל באשכול. וסתם אשכול לאו גמר מלאכה היא דסתם ענבים לדריכה

קיימי: ונכנס מגנה. שְׁקֵטָה מִשָּׁם וְזָא לֹא לְחַכֵּי: ר"א אומר יגמור. אם ראה לגמור בחצר ויגמור אכילתו לחין חצר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו: רבי יהושע אומר לא יגמור. קסבר חצר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו: הכי גרסינן חשכה לילי שבת רבי אליעזר אומר יגמור. אם ראה לגמור כי היכי דאמר בחצר אמר בשבת יגמור אכילתו לחין שבת קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו ומתניתין אוקימנא טעמא דר"א דזשאר שני שזוע לא משום דשבת קבעה למשום דזוריה לא מצינא למימר דהא לרבי אליעזר מותרו חוזר: הכי גרסינן רבי נתן אומר לא כשארמר רבי אליעזר יגמור בחצר יגמור אללא ילא חוץ לחצר ויגמור ולא כשארמר יגמור בשבת יגמור אללא ימתין כו'. ותרוייהו אדרבי אליעזר קאי דאית ליה לרבי אליעזר שבת קבעה ומיהו למוצאי שבת יגמור דלא דמיא לתינוקות שטמנו תאנים דתנן בהו לעיל למוצאי שבת לא יאכלו דהתם לאכילת שבת יחדום הלכך קבעה עלייהו אבל זו לא יחדה לשבת יק ספרים שהיא כתובה בהם בשבוע וכן גרסינן לה במשנה דמסכת מעשרות דרבי נתן בתוספתא דמעשרות הכי איתמר: ואחד מקח. אם מכרן לחבירו קודם גמר מלאכה לא אמרינן אחשבינהו כהכי ואכטריכא ליה לרבי יוחנן לאשמועינן משום דאיכא למאן דאמר קבעה כדלקמן: שבת. איכטריך לרבי יוחנן למימר: לאפוקי מדהלל. דלית הלכתא כותיה אללא כרבנן דפליגי עליה: הלל לעלמו. הלל כדו אוסר משמע דכל דורו חלוקין עליו: (רפ"ו)

תוספות והלא מותרו חוזר. ולרבי אליעזר אפי' נטל הרבה מן הטבל בחול לא הוי קביעות כדמוכח בסמוך בדבר הראוי להחזיר מותר וכל שכן דדבורו אינו קובע: **רישא** במעטן טהור וגברא טמא דלא מצי למהדר. וא"ת והרי נטמאו זיתי המעטן כשנטל מהן וי"ל דלא טמא אלא מקום מגעו ויכול לסלקו מלמעלה שלא יגע באחרים ומ"מ אינו ראוי להחזיר המותר לפי שמתערבים הטהורים עם הטמאים כך פ"ה אי נמי כגון שנטלו בפשוטי כלי עץ או שנתן לו חברו: **והלא** הן מוחזרין ועומדין. דלא נטלן אלא בדבורא בעלמא ואין לך חזרה גדולה מזו דאפי' בראוי להחזיר לא מקבע כ"ש בלא נטל כלל: **אלא** אמר רב שימי וכו'. ודאי לרי אליעזר קובע שבת אפילו בלא נגמרה מלאכתו כמו גבי תרומה אבל לרבנן דמתירין גבי תרומה לא ידעינן גבי שבת: **תא** שמע מסיפא. דלא פליגי רבנן אלא דוקא בברירה: **[שאני** התם כיון דאמר מכאן]. והכא לא שייך למפרך והלא מותרו חוזר דלרבנן לית להו הך סברא דלעולם מותרו קובע: **רבי** אליעזר אומר יגמור בשבת אלא כו'. וא"ת מ"ש מתינוקות שטמנו דלמוצאי שבת לא יאכלו

ויש לומר דהתם יחדום לאכילת שבת אבל הכא לא יחדום לשבת כפי רש"י אי נמי דהתם מיירי בתאנים דנגמרה מלאכתן אבל הכא מיירי באשכול שלא נגמרה מלאכתו : אחד שבת אינו קובע וכו' אינו קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו. ואם תאמר מאי נפקא מינה כיון דאינו קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו וי"ל דנפקא מינה דקובע אפי' קודם ראיית פני הבית : שבת לאפוקי מדהלל. ובדין הוא דהו"מ למנקט לאפוקי מדרבי אליעזר דאמר קובע אפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו ומשום הכי לא נקטיה משום דלאו רבותא הוא דבלאו הכי אין הלכה כמותו דשמותי הוא ומ"מ קאמר בסמוך תרומה לאפוקי מדרבי אליעזר דלא אשכח תנא דאמר תרומה קובעת במעשר בדבר שלא נגמרה מלאכתו אלא רבי אליעזר : (תוספות)

רשב"א רבי אליעזר קאמר רבי אליעזר לטעמיה דאמר תרומה קבעה וכ"ס שבת. ומתניתין לעומד אדם על המוקצה דדייקינן מינה הא שאר שני שבוע לא, אפילו לאכול מהן עראי אפילו למואלאי שבת קאמר דשבת קובעת לגמרי, [ו]צמסקנא לא קאי אלא לר' אליעזר תרומה קובעת לגמרי שבת אינה קובעת למואלאי שבת יגמור כדאמר ר' נתן. ומכל מקום כ"ע לרבי יהושע אם כן כל שאמרו שאוכל עראי אינו אוכל אפילו עראי שכבר קבעה לה שבת, ולרבי אליעזר נמי לא יאכל אפילו בשבת ולא אפילו בחול בחצר, ור' אושעיא דאמר (ברכות לא, א) מכניס אדם תבואתו במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה דהיינו אכילת עראי דוקא חוץ לחצר אבל בחצר לא, וכל זה כ"ע. ולא כשאמר רבי אליעזר יגמור לא בשבת יגמור אלא למואלאי שבת יגמור. ומכלל דלרבי יהושע בין חצר בין שבת קובעים לגמרי אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו, ומתניתין דהמעביר תאנים בחצרו רבי אליעזר היא וחצר לחצר, והא ללא מייתי ראייה למעלה רב נחמן מרבי יהושע משום דאיהו אפילו בחצר קאמר קובעת ודלא כמתניתין דהמעביר תאנים בחצרו לקרות, והיינו דמקמי בעיא דרבא לרב נחמן אייתי מתניתין דהמעביר תאנים בחצרו ולומר דרבא (בעיא) [בעא אהא] דחצר אינה קובעת כדקיימא לן במתניתין דהמעביר תאנים, וקא מיבעיא ליה שבת מאי וכדאהדר ליה רב לרב נחמן ואימא שבת דומיא דחצר. הדרן עלך פרק המביא כדי יין (רשב"א)

חצר לאפוקי מדרבי יעקב דתנן המעביר תאנים בחצרו לקצות בניו ובני ביתו אוכלין מהן עראי ופטורים מן המעשר ותני עלה רבי יעקב מחייב ור' יוסי בר' יהודה פוטר תרומה לאפוקי מדרבי אליעזר דתנן פירות שתירמן עד שלא נגמרה מלאכתן ר"א אוסר לאכול מהן עראי וחכמים מתירין מקח (כדתנן) הלוקח תאנים מעם הארץ במקום שרוב בני אדם דורסין אוכל מהן עראי ומעשרן דמאי שמע מינה תלת ש"מ מקח אינה קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו וש"מ רוב עמי הארץ מעשרין הן וש"מ מעשרין דמאי מעמי הארץ אפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו ולאפוקי מהא דתנן המחליף פירות עם חבירו זה לאכול וזה לאכול זה לקצות וזה לקצות זה לאכול וזה לקצות חייב רבי יהודה אומר לאכול חייב לקצות פטור:

כ"י חכר. אכטריך לאשמועינן לאפוקי מהאי תנא דקתני ר' יעקב מחייב לית הלכתא כוותיה אלא כרבי יוסי ברבי יהודה דפוטר: ה"ג מקח כדתנן הלוקח תאנים כו'. אכטריך לאשמועינן דהלכתא כי הך ולא כאידך מתני' דפליגי עליה לקמיה: הלוקח תאנים מעם הארץ במקום שרוב בני אדם דורסין. שרוב בני המקום עושין תאניהם קציעות ודורסים אותם בעגולים הוה להו סתם תאנים דבר שלא נגמרה מלאכתו: אוכל מהן עראי. דאין מקח קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו וכולהו כשלא ראו פני הבית קא מיירו: ומעשרן דמאי. כשצא לעשרן מעשרן דמאי כדין כל הלוקחים מעם הארץ שאין צריך להפריש תרומה ללא חסידי עלה ולא אמרינן הני ודאי לא מעשרי דקודם גמר מלאכה לא עשרינהו עם הארץ דקסבר האי תנא יא שמעשרין קודם גמר מלאכה ומדה הנוהגת היא ותלינן ביה לקולא: רוב עמי הארץ מעשרין הן. מדאזלינן לקולא דקאמר מעשרן דמאי וחומרם בעלמא היא דאחמור לאפרושי מספיקא שאר מעשרות שנחשדו עליהן: ולאפוקי מהא דתנן. אדרבי יוחנן קאי רבי יוחנן דאמר לעיל מקח אינו קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו אלא לאשמועינן דהלכתא כי הא דאמרי' לעיל ולאפוקי מהך: המחליף. היינו מקח: לקלות. דהיינו לא נגמר: חייב. דמקח קבוע

אפילו בשלל נגמר: לאכול חייב. זה שדעתו לאכול חייב לדלידיה גמר מלאכה
הוא: (רש"י)

רש"א גמרא: אי נמי כי הא דתנן איזהו לקט שנושר בשעת לקיטה. כלומר אי נמי
תדחה ותפרש מי שנסרו כליו שאינו אלא לשון שרייה במים, מאן דתני מנשירין לא
משתבש דתנן איזהו לקט הנושר בשעת קצירה. דתנן השחור והזוג. פירש רש"י ז"ל שיש
תער [שאין] [צבת יד שלו מחובר לו ופורקין אותו, ובתוספות הקשו דאם כן מאי תורת
כלי יש בבית יד שלו כשניטל הברזל ממנו, ולפיכך פירשו שכעין זוג של מספרים היו
עושין אותו ואף לאחר שנחלק היה ראוי כל אחד למלאכתו. כאותה ששנינו מפנין אפילו
ארבע וחמש קופות. הכא אליבא דרב חסדא דאמר התם (קכו, ב) דד' וה' קופות דוקא
טפי לא וכדאמרינן נמי בסמוך, דאלו לשמואל לאו דוקא ד' וה' קופות אלא אפילו
טובא.

(רש"א)

פרק חמישי - משילין

מתני' משילין פירות דרך ארובה ביו"ט אבל לא בשבת ומכסים פירות
בכלים מפני הדלף וכן כדי יין וכדי שמן ונותנין כלי תחת הדלף בשבת:
גמ' אתמר רב יהודה ורב נתן חד תני משילין וחד תני משחילין אמר מר
זוטרא מאן דתני משילין לא משתבש ומאן דתני משחילין לא משתבש
מאן דתני משילין לא משתבש דכתיב **{דברים כח-מ}** כי ישל זיתך ומאן
דתני משחילין לא משתבש דתנן השחול והכסול שחול שנשמטה ירכו
כסול שאחד מירכותיו גבוהה מחברתה אמר רב נחמן בר יצחק מאן דתני
משירין לא משתבש ומאן דתני משחירין לא משתבש ומאן דתני מנשירין
לא משתבש מאן דתני משירין לא משתבש דתנן רבי ישמעאל אומר נזיר
לא יחוף ראשו באדמה מפני שמשיר את השער ומאן דתני משחירין לא
משתבש דתנן השחור והזוג של ספרים אע"פ שנחלקו טמאין ומאן דתני
מנשירין לא משתבש דתנן מי שנשרו כליו במים מהלך בהם ואינו חושש
אי נמי מהא דתנן איזהו לקט הנושר בשעת קצירה: תנן משילין פירות

דרך ארובה ביו"ט עד כמה א"ר זירא א"ר אסי ואמרי לה אמר רבי אסי א"ר יוחנן כאותה ששנינו מפנין ארבע וחמש קופות של תבן ושל תבואה מפני האורחים ומפני בטול בית המדרש ודלמא שאני התם דאיכא בטול בית המדרש אבל הכא דליכא בטול בית המדרש לא א"נ התם היינו טעמא דארבע וחמש קופות שרי משום שבת דחמירא ולא אתי לזלזולי ביה אבל יו"ט דקיל ואתי לזלזולי ביה כלל לא אי נמי לאידך גיסא התם היינו טעמא דליכא הפסד ממון אבל הכא דאיכא הפסד ממון אפילו טובא נמי

ה"י מתני' משילין פירות דרך ארובה. מי שיס לו חטין ופעורין שטוחין על גגו להתיבץ וראה גשמים ממשמשין וצאין התיירו לו לטרוח ולהשליך דרך ארובה שבגג והן נופלין לארץ דליכא טרחא יתירא ודוקא ארובה דכל ארובה מלמעלה למטה היא בתקרת הגג אצל חלון כגון גג שמוקף מחיאה וחלון זכותל וכריך להגביהו עד החלון ולהשליכו לא טרחינן כדלקמן: ומכסין את הפירות. ולא אמרינן טורח שלא לאורך יום טוב הוא דקרו ליה רבנן משום הפסד ממון: דלף. גשמים הנוטפים מן הגג: וכן כדי יין. נמי מכסין מפני הדלף: תחת הדלף. לקבלו בתוכו מפני טנוף הבית: גמ' לא משתבש. דכולהו לשון השפלה נינהו: כי ישל זיתך. חילן זית יפיל את פירותיו ולא יגיעו לבקול: הכסול והשחול. מומין בצכור משום שרוע שאחד מאבריו גדול מחבירו: שנסמטה ירכו. אלמא לשון השפלה הוא: שאחד מירכותיו גבוהה. מקום חצורה בכסלים והוא זוקא דאטמא גבוה למעלה מן הכסלים וקרוב לגג האליה יותר מחבירו: אדמה. גלייש"א: מאן דתני. כלומר אי הוה תנא דתני הכי לא משתבש: השחור. תער על סם שמסחיר את השער אלמא לשון השפלה הוא: והזוג של מספרים. יש להן שני סכינין להכי מקרו זוג ויש להן חליות ופורקין אותן זה מזה: אע"פ שנחלקו. מקבלין טומאה שראוין למלאכה כל אחד לעצמו: שנשרו. נפלו צמים: מהלך בהן. והן מתנגבין והולכין ואינו חושש שיתקדוהו שכבסן: עד כמה. יהא בהן דלא אמרינן טרחא יתרא הוא: מפני האורחים. שזימן לאכול ואין מקום להסב: בטול בית המדרש. שאין לתלמידים מקום לישב: ודלמא. התם הוא דקרינן כולי האי דאיכא בטול בית

המדרש והוא הדין לכבוד אורחים אבל משום הפסד ממון לא שרו רבנן כולי האי:
אי נמי לאידך גיסא. יק לתת טעם לכל אחר שיתירו כאן יותר משם: (רש"י)

תוספות השחור והזוג של מספרים. פ"ה שחור תער שאין בית יד שלו מחובר ופורקין אותו לפעמים ואף על פי שנחלקו מקבלין טומאה שראוין למלאכתן כל אחד לעצמו וקשה דבית יד למאי חזי לעצמו ונראה דשחור נמי הוי מספרים אלא שהן קטנים וזוג של מספרים הוא גדול מן השחור ושני סכינים לזה ולזה והקטנים נקראים שחור על שם שמשחירין את השער אלמא לשון השפלה הוא: מי שנשרו כליו בדרך. כאן משמע שהוא לשון נשירה מלשון פירות הנושרין ולא כמו שפירש רש"י בפרק חבית (שבת דף קמו: ושם) לשון שרייה ומיהו לכך קאמר הכא [א"נ] כהא דתנן איזהו לקט זה הנושר בשעת קצירה דהאי איכא לדחויי ולפרושי לשון שרייה כדפירש הקונטרס. : (תוספות)

א

-

לו

דף

התם תנן אבל לא את האוצר ואמר שמואל מאי אבל לא את האוצר אבל לא יגמור את האוצר כולו דלמא אתי לאשוויי גומות הכא מאי התם הוא בשבת דאסור משום דחמיר אבל יום טוב דקיל שפיר דמי או דלמא התם דאיכא בטול בית המדרש אמרת לא הכא דליכא בטול בית המדרש לא כל שכן והכא תנן משילין פירות דרך ארובה ביו"ט ואמר רב נחמן לא שנו אלא באותו הגג אבל מגג לגג לא ותניא נמי הכי אין מטלטלין מגג לגג אפי' כשגגותיהן שוין התם מאי (כל שכן שבת דחמירא או דלמא) הכא הוא דאסור משום יום טוב דקיל ואתי לזלזולי ביה אבל שבת דחמירא ולא אתי לזלזולי בה שפיר דמי או דלמא מה הכא דאיכא הפסד פירות אמרת לא התם דליכא הפסד פירות לא כל שכן הכא (תנן) לא ישלשלם בחבל בחלונות ולא יורידם דרך סולמות התם מאי הכא ביום טוב הוא דאסור דליכא בטול בית המדרש אבל שבת דאיכא בטול בית המדרש שפיר דמי או דלמא הכא דאיכא הפסד פירות אמרת לא התם דליכא הפסד פירות לא כל שכן תיקו: ומכסין את הפירות: אמר עולא ואפילו

אורא דלבני ר' יצחק אמר פירות הראוין ואזדא ר' יצחק לטעמיה דאמר ר' יצחק אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת תנן מכסין את הפירות בכלים פירות אין אורא דלבני לא הוא הדין דאפי' אורא דלבני ואידי דתנא רישא משילין פירות תנא סיפא נמי מכסין את הפירות תנן וכן כדי יין וכן כדי שמן הכא במאי עסקינן בטיבלא הכי נמי מסתברא דאי סלקא דעתך כדי יין וכדי שמן דהתירא הא תנא ליה רישא פירות כדי יין וכדי שמן אצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו קמ"ל תנן נותנין כלי תחת הדלף בשבת בדלף הראוי תא שמע פורסין מחצלת על גבי לבנים בשבת דאייתור מבנינא דחזי למזגא עלייהו תא שמע פורסין מחצלת על גבי אבנים בשבת באבנים מקורזלות דחזיין לבית הכסא תא שמע פורסין מחצלת על גבי כורת דבורים בשבת בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ובלבד שלא יתכוין לצוד התם נמי דאיכא דבש אמר ליה רב עוקבא ממישן לרב אשי התינח בימות החמה דאיכא דבש בימות הגשמים מאי איכא למימר לא נצרכא אלא לאותן שתי חלות אותן שתי חלות מוקצות הן הכא במאי עסקינן שחשב עליהם אבל לא חשב עליהם מאי אסור אדתני ובלבד שלא יתכוין לצוד לפלוג ולתני בדידה במה דברים אמורים שחשב עליהן אבל לא חשב עליהם אסור הכי קאמר אע"פ שחשב עליהן ובלבד שלא יתכוין לצוד במאי אוקימתא כרבי יהודה דאית ליה מוקצה אימא סיפא ובלבד שלא יתכוין לצוד אתאן לרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר ותסברא דרבי שמעון והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות לעולם כולה רבי יהודה היא והכא במאי עסקינן דאית ביה כוי ולא תימא לרבי יהודה ובלבד שלא יתכוין לצוד

רפ"י התם תנן כו'. כלומר ועוד שאלה אחרת: שלא יגמור את האוכל. אם לא היו שם אלא ארבע או חמש קופות שהתירו לו צמקום שיש יותר כאן לא התירו לפנותן כולן ולגלות את הרלפה דלמא הוי צה גומא ומקוה לה: והכא תנן. כלומר ועוד יש לשאול: באותו הגג. שהארובה בגג שהפירות בו: אין מטלפלין. בפירות שבגג שצא להשילן מפני הגשמים קא מיירי ואפילו בגגותיהן של שני בתים ששון שאין זה גבוה מזה שיהא שם טורח עלייה וירידה: בחלונות. כגון אם מוקף מחיכה ואין בו ארובה אבל יש חלון במחיכה לחצר או לבית לא ישלשלם צסקין דרך החלון

בחבל מפני שיך טורח להעלות מן הגג לחלון ומשם לארץ: סולמות. כל מדרכה קרי סולם ואף הכבשים שלנו: ואפילו אורחא לזבני. לזנים הסדורים ומוקאים לזבני וגשמים נוטפים ומתירא שלא ימוחו מותר לטלטל כלים לרכב ולכסותן ולא אמרינן הואיל והן עצמן אין נטלין אף הכלי לא ינטל לרכב: ור' יצחק אמר. דוקא פירות הראוין לטלטול הוא דשרו רבנן לטלטל כלים לרכב אבל מידי דלאו בר טלטול אין כלי ניטל לרכב: אלא לדבר הניטל. לאורך דבר הניטל: ואידי דתנא רישא. פירות הראוין דעל כרחך בדחזי לטלטול אכטריך למנקט שהרי מטלטל הן עצמן ומשילן נקט נמי לענין כסוי פירות הראוין ומיהו סיפא לאו דוקא והוא הדין לזבני: תנן וכן כדי יין. מכדי בהני לא איירי לעיל וכיון דתנן הכא וזא לאשמועינן דברים אחרים לזד פירות היה לו להשמיענו לזנים וכ"ס אלו: הכי גרסינן הכא במאי עסקינן בדטיבלא. כלומר לא זא להשמיעך כי אם כיוצא בלזנים (וכדברך) דהגך כדי יין דקא מוסיף ותני דטיבלא עסקינן שאסורים בטלטול לאשמועינן ברישא פירות הראוין דומיא דמשילין והדר נקט להגך לאשמועינן אף שאין ראוין: הפסד מועט. גשמים הנוטפין על יין הפסד מועט הוא עד שתחשך ויסלקם אבל הפירות מרקיבין: נותנין כלי תחת הדלף. הרי שהכלי ניטל לקבל בו מוקצה כי האי דלא חזי למידי: בדלף הראוי. שהן כלולין וראוין לבהמה: על גבי אבנים. שנגובין לזבני וכשהן מתלחחין כריך לחזור ולנגבן שאינן מקבלות את הטיט יפה והזבנין שוהה ליבש: מקורזלות. אגוד"ס: לבית הכסא. לקנח: שתי חלות. של לפיחית מניחין בכורת כשרודין אותה ומהן פרנסה לדבורים כל ימות הגשמים אותן שתי חלות מותר לכסות כל דבש הכורת עשוי עליות עליות של חלות: מוקצות נינהו. לדבורים: דחשב עלייהו. לאדם: אדתי ובלבד שלא יתכוין לאור. משמע דלא ימלא לחלק את דבריו ולאסור עד שלג מאיסור טלטול לאיסור אידה: לפלוג ולתני בדידה. באיסור טלטול גופיה יכול לחלק את דבריו ולמלא כל איסור לדבר דלא חשב עלייהו לא יטלטל המחללת לרכס: הכי קאמר אף על פי שחשב עליהם כו'. אף בשחשב זא ללמדך שיך כל איסור במתכוין לאור ואף על גב דעיקר להכלה מפני הגשמים מכוון: במאי אוקימתא כרבי יהודה. כלומר מדהוה לך לתרוצי ארישא הא מני ר' שמעון דלית

ליה מוקצה ומהדרת אשנויי דחיקי למימר משום שתי החלות כרבי יהודה בעית לחוקמא משום דרבי ינחק דמותצנין ליה הגך תיובתא אית ליה מוקצה כר' יהודה: ובלבד שלא יתכוין לאור. ואף על פי שהוא גדן: דאית ביה כוי. חלונות יס בדפנותיה ואף על פי שמכסה את פיה אינן נאודין אם לא יכסה גם את החלונות ולא תימא ובלבד שלא יתכוין אלל בלבד שלא יעשה מאודה שלא יסתום החלונות: פשיטא. כיון דאית ליה לרבי יהודה דבר שאין מתכוין אסור למה ליה למיתני ובלבד שלא יעשה מאודה דהא אידה אב מלככה היא: (רש"י)

תוספות בדטיבלא. וא"ת והא אמרי' לעיל בסוף המביא (דף לד): דטבל מוכן הוא שאם עבר ותקנו מתוקן ובפרק כירה (שבת מג.) נמי לא חשבי ליה מבטל כלי מהיכנו כיון דחזו אי"כ אכתי תקשי לן דטבל אין אוירא דלבני לא וי"ל דעולא יאמר לך דמ"מ חשיב ליה כדבר שאינו ניטל כיון דבשבת מיהא לא חזי כל כמה דלא תקנו דאסור לפנותו בשבת כדתנן בפרק מפנין (שם קכו): אבל לא את הטבל: **במאי** אוקימתא. פרש"י דלא אשכחנא דמוקי לה כרבי יהודה בהדיא אלא מדדחיק נפשיה כי פריך והא מוקצות נינהו ולא קאמר רבי שמעון היא אלמא משמע ליה דאתיא כרבי יהודה: (תוספות)

רש"א שלא יגמור את האור. פירש רש"י ז"ל אין שם אלל ד' וה' קופות לא יטלם כולם כדי שלא יבוא לאשווי גומות, ומשום דסוגיא זו נקטה כרב חסדא כדאמרן פירש הוא כן, אבל אי אפשר לומר כן לרב חסדא דשמואל הוא דפריש אבל לא את האור שלא יגמור את האור אבל אתחולי מתחילינן ומתניתין ר' שמעון היא כדאיתא התם, אבל רב חסדא אוקמה כר"י ומאי לא את האור שלא יתחיל באור ומשום מוקצה, והכא לאו דוקא ד' וה' אלל אפילו טובא ובלבד שלא יגמור ויגלה הרצפה שלא יבא לאשווי גומות ממש מדעתו כדי לתקן אורו. אי נמי התם היינו טעמא דארבע וחמש קופות שרי משום שבת דחמירא ולא אתי לזלזולי ביה אבל הכא יו"ט דקיל ואתי לזלזולי ביה כלל כלל לא. איכא למידק דהא במתניתין טפי שרינן ביום טוב מבשבת דקתני משילין פירות ביום טוב אבל לא בשבת, ונראה לי דבעיקרי המלאכות טפי שרי ביום טוב מבשבת בעיקרן דבשבת כל מלאכה אסורה וביום טוב כל מלאכה אוכל נפש מותרת אבל מה שהותר קתו כאן וכאן יותר יס להחמיר ביו"ט מבשבת דילמא כיון דקיל אתי לאקולי ביה טפי וכענין שאמר רב נחמן במוקצה (לעיל ב, ב), כך נראה לי. כל הגי בעיי דבעי הכא וקיימי בתיקו כולהו נ"ל כהלכתא לפי אהדריה [דר' זירא ור'

אסי] דכיון ד(ל'ר) זירא ור' אסי ילפינן להו י"ט משבת נקטינן מאי דפשיטא להו ושצקינן מאי דאסתפק לאחריני בדילמא. הא דאמר רבי יצחק אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל. ואם תאמר היאך אמרו בפירקין דלעיל קודר אדם קב או קביים שעורים ונותן לפני בהמתו, ושנינו (שבת קנה, ב) אין [אובסין] את הגמל אבל מלעיטין אותו והלא הבהמה אינה ניטלת. יך לומר בהמה כניטלת חשבינן ליה הואיל ויכול למשכה באפסר. הבא במאי עסקינן בטיבלא. דהוי ליה כאוירא דליצני ולרבי יצחק אין כלי ניטל בשבילו. ואם תאמר ואפילו לר' יצחק אמאי לא והא אמרינן לעיל (לד, ב) טבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן, ובפרק כירה (מג, א) נמי אמרו בחזית של טבל שנסברה ומביא כלי ונותן תחתיה לקבלו לא חשבינן ליה מבטל כלי מהיכנו משום האי טעמא דאם עבר ותקנו מתוקן, יך לומר דמכל מקום אין כלי ניטל בשבילו לרבי יצחק לפי שאין הטבל עצמו ניטל ולפיכך אין מטלטלין כלי בשבילו, וההיא דחזית של טבל שנסברה שצפרק כירה לר' יצחק בשאריך למקומו של כלי הניטל לשום תחת חזית של טבל כדאיתא התם. להפסד מועט לא חששו קא משמע לן דחששו. ואם תאמר והא אמרינן בריש מי שהחשיך (שבת קנד, ב) דלהפסד מועט לא חששו גבי היתה בהמתו טעונה טבל וכו' דאמרינן התם מאי אף על פי שמשתברים מהו דתימא להפסד מועט חששו קא משמע לן, יך לומר דיו"ט שאני דכיון דליכא אלא טורח מועט אפילו בהפסד מועט חששו והתירו. תנו נותנין כלי תחת הדלף בשבת. כלומר: וקשיא לר' יצחק דקא סלקא דעתך דאפילו בדלף שאינו ראוי קאמרי, אבל לעולא ניחא דהוה ליה כאוירא דליצני. ואיכא למידק אי בדלף שאינו ראוי היכי שרי והא קא מבטל כלי מהיכנו אמר (ליה), [לך] דהכא הוי טעמא משום גרף של רעי, ואף על פי דאמרינן לעיל צפרק יו"ט שחל (כא, ב) גבי שיורי כוסות דאין עושין גרף של רעי לכתחלה, שאני הכא דאדרבה הגרף איתיה אלא שמביא כלי להוציאו, ותדע לך דהוא משום גרף של רעי דבסמוך מייחנין על מתניתין עובדא דבי ריהייא דאציי דמשום גרף של רעי הוה שרי ליה רבה וכולה סוגיא דהתם בגרף של רעי. ונראה לי מכאן דלרבי יצחק אין כלי ניטל אפילו משום הוצאת גרף של רעי, דאי לא לדעת המקשה מאי קא מקשה מינה לר' יצחק וניחא ליה לעולא הא אפשר לאוקומה לר' יצחק אפילו בדלף שאינו ראוי ומשום גרף של רעי כדאיטרכינן לעולא, וזה תימה דהא גרף של רעי אפילו מעצמו בלא כלי ניטל הוא משום כבוד הזכיות כדאיתא בסמוך. ולפיכך נראה לי דלכולי עלמא בדלף הראוי הוא מתניתין, ואפשר היה לו להקשות ולטעמיה אי בדלף שאינו ראוי אפילו לעולא מי ניחא

אמר להו רב אשי נקטה בצוציתה ואפקוה: מתני כל שחייבין עליו משום שבות משום רשות משום מצוה בשבת חייבין עליו ביו"ט ואלו הן משום שבות לא עולין באילן ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין ואלו הן משום רשות לא דנין ולא מקדשין ולא חולצין ולא מיבמין ואלו הן משום מצוה לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין ולא מגביהין תרומה ומעשר כל אלו ביו"ט אמרו קל וחומר בשבת אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד: גמ' לא עולין באילן גזרה שמא יתלוש ולא רוכבין על גבי בהמה גזרה שמא יצא חוץ לתחום שמע מינה תחומין דאורייתא אלא גזרה שמא יחתוך זמורה ולא שטין על פני המים גזרה שמא יעשה חבית של שייטין: ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין: גזרה שמא יתקן כלי שיר: ואלו הן משום רשות לא דנין: והא מצוה קעביד לא צריכא דאיכא דעדיף מיניה: ולא מקדשין: והא מצוה קעביד לא צריכא

רש"י מהו דתימא דבר שבמינו נאוד. שדרך לאוד את בני מינו כגון חיה ועוף אסור אבל האי דאין צמינו נאוד שרי קמ"ל: רב אשי אמר. לעולם כדשנינו מעיקרא דאיכא דבש למאכל אדם ודקשיא לך בימות הגשמים מי איכא דבש לא קשיא דמי קתני ימות החמה וימות הגשמים: שופך. לחוץ: ושונה. יחזירנו למקומו תחת הדלף: ואינו נמנע. מלשנות כל היום אם צריך לכך: בי רחיא דאזיי לדוף. הדלף היה נופל על הרחים שלו והיו עשויין צטיט ונמוחים מפני הגשמים ולא היה מספיק לכלים הצריכים לתת תחת הדלף: זיל עייליה לפוריד להתם. לבית שהוא שם דלהוי כגרף של רעי שיהו מאוסים הרחים כך להיות לפני מטתך ואתה מותר לטלטלן ולהוציאן לחוץ כדאמר לקמן דגרף של רעי מותר להוציאן לאשפה: וכי עושין גרף של רעי לכתחלה. וכי מותר לגרום שיהא הדבר מאוס לו כדי שיוציאונו: תיתי לי דעברי אדמר. תבואני זאת בשכרי שעברתי על דברי רבי גרף ועציט כלי חרס הן אלא של רעי קרוי גרף ושל מימי רגלים קרוי עציט: נותן בו מים ומחזירו. דמוקלין מחמת מאוס הן ואי לאו אגב מיא לא מצי לטלטלינהו ולהוציאן הוא דקרו ליה משום כבודו: סבור מינה. מדשמואל היו סבורים התלמידים דדוקא גרף נקט דאגב מנא שרי לטלטל את הרעי אבל בפני עצמו ליטול את הרעי או דבר מאוס ממש צידו ויוציאו לא שרו ליה: באספרמקי.

בשמים: בלואיתה. בזנבה: מתני' כל שחייב עליו. מדברי סופרים שלא לעשותו
בשבת משום שבות או משום רשות שיש בו קצת מלאכה אבל לא מלאכה גדולה וקרוב
הוא להיות דבר הרשות ויש בו איסור מדברי סופרים: או משום מלאכה. או שיש
בו מלאכה ממש ואסרוהו חכמים לעשות בשבת: חייבין עליו. שלא לעשותו ביו"ט:
ואלו הן. דברים שאסורין משום שבות שהטילו עליו חכמים לשבות מהן ואין
בעשייתן שום מלאכה: לא עולין באילן כו'. כולו מפרש בגמרא אמאי גזור בהו
רבנן: אין מטפחין. ביד: אין מספקין. על ירך: אין מרקדין. ברגל וכולן לשמחה
ולשיר ובגמרא מפרש גזרה שמה יתקן כנגדן כלי שיר דקא עביד מנא: ואלו הן
משום רשות. כלומר שהיה לנו להתירן משום שהן קרובין למלאכה ואסרום חכמים
האי דקרו ליה רשות משום הנך דבעי למתני בסיפא דהו מלאכה גמורה ולגביהן
קרי להנך מליעי רשות ולהנך קמאי קרי שבות לאיסור שבות גמור יש בהן לפי
שאין בהן כל לסלק גזירות חכמים מעליהן שאין בהן לחלוחית מלאכה: לא דנין.
דין: ולא מקדשין. אשה ובגמרא מפרש אמאי קרי ליה רשות (ומאי טעמא גזור
עלייהו): ולא מקדשין. הקדשות: מעריכין. ערכך עלי ונתן כפי שנים כמו שכתוב
בפרשת ערכין (ויקרא כז): ולא מחרימין. הרי בהמה זו חרם וסתם חרמים לבדק
הבית: גמ' שמה יעלה ויתלוש. דהוי אסורא מדאורייתא דהיינו קולך שתולש מן
המחוז: שמה ילא חוץ לתחום. מתוך שאינו מהלך ברגליו אינו רואה סימני
התחומין: שמע מינה תחומין מדאורייתא. מדגזור רכיבה אטו תחומין דאי מדרבנן
לא הו אסרי מלתא אחריתא משום ידיה: שמה יחתוך זמורה. להכותה והוי
קולך מן המחוז: חבית של שייטין. כלי של גומא שאורגין אותו ועושין כמין
חבית ארוכה ולמדין בו לשוט: הא מלאכה קא עביד. ואמאי קרי ליה רשות: ולא
מקדשין הא מלאכה קא עביד. שנושא אשה לפרות ולרבות ואמאי קא קרי ליה
רשות: (כ"ט)

תוספות אלא אימא ובלבד שלא יעשנה מצודה. פי' ובלבד שלא יכסה בו כל
החלונות דלר' יהודה אסור ולר' שמעון מותר וגם מעיקרא כי בעי לאוקומי כר'
שמעון משמע ליה דבכל ענין מיירי אפילו לעשות כעין מצודה לסתום כל
החלונות ותימה דהא מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות והכא ודאי הן נצודות
ופירש הר"ר משה מאיבר"א דלר"ש נמי מיירי שיש חור קטן בכורת אך אינו

נראה וא"כ לא הוי פסיק רישיה ולא ימות ולר"ש מותר ורבי יהודה דאסר אפילו דבר שאינו מתכוין בעי חור גדול שיהא נראה לדבורים לצאת מן הכוורת: **שופך** ושוונה. למה דסי"ד דאיירי לעיל בדלף שאינו ראוי לו קשה היכי מטלטל ליה הא הוה ליה ככלכלה והאבן בתוכה דאמר בסוף כירה (שבת דף מז. ושם) דלית בה . פירי וי"ל דשרי משום דהוי כגרף של רעי וכן משמע מדמייתי ליה הכא: **תיתי** לי דעברי אדמר. אע"ג דאמרינן לעיל פי' יו"ט (דף כא: ושם) דאין עושין גרף של רעי לכתחלה ס"ל לרבה דהכא שרי משום פסידא דבי רחיא או משום דלא מקרו לכתחלה כל כך הכא כיון שהיו הגשמים כבר מזלפין בבית אין כל כך לכתחלה כמו מזמנין נכרי: **שמא** יעשה חבית של שייטין. פי"ה שלוקחין קנים ועושה כעין חבית ושט בהן וקשה דהא תנן ואלו טהורין בכלי חרס טבלא שאין לה לבזבזין וחבית של שייטין אלמא דחרס הוא לכן נ"ל שהוא כלי חרס שאין לו פתח ומתוך כך אינו יכול להשתקע במים לפי שאין המים יכולין ליכנס לתוכו ולכך צף על פני המים: **והא** מצוה קא עביד. פי"ה וה"ל למחשבינהו בהדי אינך דסיפא ממצוה ומשני לא צריכא דאיכא דעדיף מיניה ולכך אינו מצוה כל כך דומיא דהני דסיפא ולפי זה יכול להיות דגם בדליכא דעדיף מיניה אסור וכן פירש נמי גבי לא מקדשין הא מצוה קא עביד כו' ומשני דאית ליה אשה ובנים משמע אפילו אין לו אשה ובנים מ"מ אסור וקשה דאמר פרק דיני ממונות (סנהדרין דף לה.) לפיכך אין דנין לא בע"ש ולא בערב יו"ט דהיכי לעביד לדייניה במעלי שבתא ולקטליה בשבת אין רציחה דוחה שבת ולא משני משום דאין דנין משמע התם דבסנהדרין דבסתמא ליכא עדיף מנייהו שפיר דנין ויש ליישב דניחא ליה להש"ס למימר טעמא לאסור מן התורה ולא לאסור אלא מדרבנן ור"ת פי' דהא מצוה קא עביד ואמאי גזרו כו' ומשני לא צריכא דאית ליה אשה ובנים אבל אם אין לו אשה ובנים מותר לקדש דמצוה קא עביד וקשה דבפי"ק דיומא בירושלמי גבי כהן גדול מתקנין לו אשה אחרת פריך והרי קונין לו קנין בשבת ומשני אין שבות במקדש ולשני דשרי כיון דמצוה קא עביד דהא כיון שמתה אשתו מצוה לו לישא אשה אחרת ועוד קא עביד מצוה דכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו (ויקרא טז) אלא ודאי י"ל כפירוש הקונטרס ולא קשיא מההיא דסנהדרין דהא קאמר הכא טעמא שמא יכתוב וכיון דישבו כבר בדין מערב יו"ט וכתבו דברי המזכין ודברי המחייבים מבעוד יום כדקאמר התם אם כן לא שייך למגזר ועוד י"ל כפירוש ר"ת ולא קשיא מההיא דכהן גדול דשמא חד מתרי טעמי נקט והדר מסיק התם בירושלמי דיומא אמר רבי מונא הדא אמר' הדין דכונסין ארמלין צריך לכונסן מבעוד יום שלא יהא כקונה קנין בשבת ואיתא נמי בריש כתובות בירושלמי ומפרש התם טעמא דעד שלא. קנה אינו זכאי במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה משכנסה זכאי בכלום ונמצא כקונה קנין בשבת וההוא נמי איכא לאוקמי בשיש לו אשה ובנים ומהאי טעמא דאין מקדשין לפי שנראה כקונה קנין אסור כמו כן לתת גט בשבת. : (תוספות)

רש"א וכי עושין גרף של רעי לכתחלה. ואם תאמר שפיר קאמר אביי דאין עושין לכתחילה כדאמרינן לעיל בפרק יו"ט (כא, ב) גבי שיורי כוסות והיכי שרי רבה, יס לומר דלא אמרו היכי דאיכא הפסד ממונא כי הכא, עי"ל דהכא שאני דמיס איכא [ו]אינו אלא שמכנים מטתו שם דממילא נעשה כגרף של רעי, אבל התם דמשקה את (ו)הגוי בכוסו (הנכרי) הוא עושה את הגרף לכתחלה. וכשמחזיר נותן לתוכה מים ומחזירה. ואם תאמר ומה הועיל בכך והלא כשנותן אותן המים כגרף הם ואינם ראויים לכלום והיאך יטלטל הכלי המאוס מחמתן והמים חזרו להיות כעביט, יס לומר דחזו לבהמה. ואם תאמר והיכי שרו ליה לטלטל העביט עם מימי הרגלים והא אפטר לנערם וכדאמרינן (שבת קמב א) מטלטלין את הכלכלה והאבן בתוכה כלומר שיש בה פירות ואף על פי שיש אבן בתוכה, ואוקימנא דוקא בפירי דמטנפי כלומר אם ינערם כדי שתפול האבן אבל פירי דלא מטנפי לא אלא ינערם כדי שתפול האבן, יס לומר דהכא שאני שאם ישפכם שם יתלכלך ביתו ונעשה גרף של רעי. ולדידי קשיא לי למה התיירו להחזיר על ידי נתינת המים לתוכו, דהא משמע דכלים ערמון מאוסים ואסורים לטלטלין בפני ערמון אלא שעל ידי (חמין) [המים] נעשה למים בסיס וניטלין על ידיהן, והא קיימא לן (שבת קמב, ב) דלא אמרו [וככר] או תינוק אלא למת בלבד. ויש לי לומר דהכא בשפך וריד עוד לכלי לשנות ולמלאות ולשפוך כאותה ששנו בצרייתא, ומשום כבודו התיירו לו להחזיר הכלי ועושים לו תקנה בנתינת מים לתוכו מיהא, כך נראה לי. גמרא: שמעת מינה תחומין דאורייתא. [אלא וכו'] [מכאן ראייה דאין תחומין כלל מדאורייתא] ואפילו של י"ב מיל כמחנה ישראל, ואף על פי שאמרו בירושלמי (עירובין פ"ג ה"ד) המחזור מכלן שלש פרסאות כמחנה ישראל, ליתא בשום גמרא דילן, ואף על פי שיש לדחות ראייה זו מכל מקום יש ראיות כמה ממה שאמרו בפרק כלל גדול (שבת עג, א) ידע לשבת במאי ידע לה בתחומין וחליבא דרבי עקיבא, אלמא לרבנן לא ידע לה בתחומין דליתנהו לרבנן דאורייתא כלל. ובפרק בכל מערבין (עירובין לו, א) אמרו דתחומין לית ליה עיקר דאורייתא, וכבר כתבתיה שם (ספ"ק דעירובין) בארוכה. לא דנין והא מלוא קעביד. איכא מאן דמפרש הא מלוא קא עביד והוא ליה למחשבה בהדי הגך משום מלוא, וכן פירשו בתוס' משם רש"י ז"ל, ואוקמה בדאיכא דעדיף מיניה דאין מוטל עליו, מיהא מלוא קלת איכא ואינו שבות גרידא ולא מלוא ממש כתרומה והקדשות, ומכל מקום אפילו ליכא דעדיף מיניה אינו דן דאין דנין בשבת או ביו"ט. ותמיה לי דמכל מקום כיון דלעולם אין דנין אמאי לא חשיב לה בהדי הגך דמלוא דהא

בדליכא דעדיף מיניה איכא מצוה גמורה ואפילו הכי אינו דן, ואנון לא בגברא מסויים אחינו למיתני (אלא) לומר בדאיכא דעדיף מיניה לית ליה אלא שבות דרשות אלא מילי דאית להו שבות גרידא ודאיכא אפילו שבות דרשות ודאיכא אפילו שבות דמצוה אחינו למתני ואם כן לחשוב אין דנין בהדי הנך דמצוה, ועוד דאם איתא מכל מקום לחשוב בהדי הנך דמצוה דאין דנין בדליכא דעדיף מיניה, והוא הדין והוא הטעם במה שאמרו דאין מקדשין ואוקימנא דאית ליה איתתא ובני וכן באין מיבמין דאוקימנא בדאיכא גדול, ועוד הקשו בתוס' דאנון אין דנין כלל קאמר[ינון] ואפילו בדליכא עדיף מיניה אם כן תיקשי לן הא דאמרין בסנהדרין פ"ק [אחד] דיני ממונות (לה, א) (דלן) [דלדון] במעלי שבתא ולגמרי' לדינא בשבת ולקטליה בשבתא אין ראייה דוחה שבת וכו' כדאיתא התם, דאלמא אי לאו דלא אפשר מהאי טעמא דאין ראייה בשבת ואי אפשר למקטליה באורתא ולא לשהויי עד חד בשבתא אפשר היה לגמור דינו בשבת, ומיהו הא לא קשה לי כלל דמתניתין כולה משום שבות קאמר וכדאיתא בשמעתין הא דבר תורה דנין והתם דבר תורה קאמרי, וכן כתבו בתוס' בשם רבינו נסים וכן כתוב בירושלמי (ביצה פ"ה ה"ב) דגרסינן התם אין דנין דיני ממונות בשבת ומתיר לה כאן להלכה כאן לדבר תורה ע"כ, וכמ[דומה] שאין הגירסא כן אלא אין דנין (ד"ג) [דיני ממונות] בערב שבת (סנהדרין לב, א) והיינו דקאמר דמתניתין פליגא ובמתניתין ליכא אלא אין דנין דיני נפשות בשבת (אלא) [ולא] בערב שבת ובערב יו"ט, ומכל מקום מה שכתבתי קשיא. ולפיכך נראה כפירושן של ר"ת ז"ל והא מצוה קא עביד וחפלי שמים הן לדון ולישא אשה להוליד בנים וליבם את היבמה, ופריק דאין הכי נמי אי ליכא דעדיף מיניה לדון ובדלית ליה אשה ובנים ובדליכא גדול ליבם דאז הוה להו חפלי שמים וכמו (להגין) [כל הגין] דתניא בפרק שואל (שבת קג, א) ובפרק המא דכתובות (ה, א) משדכין על התינוקות ליארס ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות, אלא מתניתין דקתני דאיכא משום שבות בדאיכא דעדיף מיניה ואית ליה אשה ובנים ובדאיכא גדול אחים ליבם. וביומא גבי אף אשה אחרת מתקינין לו גרסינן (ירושלמי פ"ק ה"א) ר"ג בעא קומי ר' מונא ולא נמלא כקונה קנין בשבת אמר ליה משום שבות שהתירו במקדש א"ר מונא דא אמרה הלין דכונסין ארמלין כריכי לכונסן מצעוד יום שלא יהא כקונה קנין בשבת ע"כ, ומניה משמע דאין נושאין, לא היא דהתם אפשר בשיש להם אשה ובנים. ומכל מקום כתב רבינו תם ז"ל בתשובה (עיין ספר הישר חלק התשובות סי' מ"ח אות י') דהלכה אין מקדשין את האשה בשבת אלא מדוחק גדול, ומס' ריב"א ז"ל אמרו כי גם הנשואין לבד אסורין שאפילו

קידש מצעו"י אסור לכנוס לחופה בשבת שהרי הוא כקונה קנין גמור בשבת לזרעה ולטמא לה ולהפר נדריה, ותדע דהא תנן אין מיצמין ואע"פ שאין שם אלא ביאה. והא דתנן אין מקדשין (וראין) [הוא הדין לאין] מגרשין והכין נמי איתא בתוספתא (פ"ד ה"ג) וחד טעמא הוא דהתם נמי איכא גזירה שמה יכתוב, ואי קשיא לך הא דאמרינן בפרק הזורק (גיטין עז, ב) ההוא שכיב מרע דכתב גיטא לדביהו במעלי יומא דשבתא למחר תקיף עליה עלמא טובא אחי לקמיה דרבא אמר להו דליקני לה ביתה ותיזיל [ותיחוד] ותפתח כי היכי דליקני ביתא, אלמא מגרשין אפילו בשבת, יא לומר דשכיב מרע שאני כי היכי דלא תהא זקוקה ליבם [דהכי נמי] שרו לה למיקנא רשותא בשבת אף על גב דבעלמא אסור.

א

-

לז

דף

דאית ליה אשה ובנים : לא חולצין ולא מיבמין : והא מצוה קא עביד לא צריכא דאיכא גדול ומצוה בגדול ליבם וכלהו טעמא מאי גזרה שמא יכתוב : ואלו הן משום מצוה לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין : גזרה משום מקח וממכר : ולא מגביהין תרומות ומעשרות : פשיטא תני רב יוסף לא נצרכא אלא ליתנה לכהן בו ביום וה"מ פירי דטבילי מאתמול אבל פירי דטבילי האידנא כגון עיסה לאפרושי מינה חלה מפרשינן ויהבינן לכהן והני משום רשות איכא משום שבות ליכא והני משום מצוה איכא משום שבות ליכא א"ר יצחק לא מבעיא קאמר לא מבעיא שבות גרידתא דאסור אלא אפי' שבות דרשות נמי אסור ולא מבעיא שבות דרשות דאסור אלא אפי' שבות דמצוה נמי אסור : כל אלו ביו"ט אמרו : ורמינהו משילין דרך ארובה ביו"ט אבל לא בשבת אמר רב יוסף לא קשיא הא ר"א הא ר' יהושע דתניא אותו ואת בנו שנפלו לבור ר"א אומר מעלה את הראשון על מנת לשוחטו ושוחטו והשני עושה לו פרנסה במקומו כדי שלא ימות ר' יהושע אומר מעלה את הראשון ע"מ לשוחטו ואינו שוחטו וחוזר ומערים ומעלה השני רצה זה שוחט רצה זה שוחט

א"ל אביי ממאי דילמא עד כאן לא קאמר ר"א התם אלא דאפשר
בפרנסה אבל הכא דלא אפשר בפרנסה לא א"נ עד כאן לא קאמר ר'
יהושע התם אלא דאפשר לאערומי אבל הכא דלא אפשר לאערומי לא
אלא אמר רב פפא לא קשיא הא בית שמאי הא בית הלל דתנן ב"ש
אומרים אין מוציאים לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה
לרה"ר וב"ה מתירין דלמא לא היא עד כאן לא קא אמרי בית שמאי התם
אלא אהוצאה אבל אטלטול לא אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא: **מתני'**
הבהמה והכלים כרגלי הבעלים המוסר בהמתו לבנו או לרועה הרי אלו
כרגלי הבעלים כלים המיוחדין לאחד מן האחין שבבית הרי אלו כרגליו
ושאין מיוחדין הרי אלו כמקום שהולכין השואל כלי מחבירו מעיו"ט
כרגלי השואל ביו"ט כרגלי המשאיל וכן האשה ששאלה מחברתה תבלין
ומים ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי שתיהן ר' יהודה פוטר במים מפני
שאין בהן ממש: **גמ'** מתניתין

כ"ז **לחית ליה חשה ובנים.** שני זכרים לב"ש או זכר ונקבה לב"ה ותו לא מיפקד
כולי האי כדאמרינן ביבמות (דף ס"א): ומיהא קלת מלוא איכא כדאמר בבבא
בבא זרעך ולערב אל תנח ירך (קהלת י"א): מלוא בגדול. האחים ליבם ונפקא לן
מוהיה הזכור (דברים כה): שמה יכתוב. פסק דין לדינין ופטר אירוסין לקדושין
ופטר חליצה לחולצת וכתובה ליבמה: משום מקח וממכר. דלמקח וממכר דמו
שמוציא מרשותו לרשות הקדש ומקח וממכר אסור מן המקרא דכתיב ממלוא חפץ
ודבר דבר (ישעיהו נח) אי נמי מקח וממכר אתי לידי כתיבה שטרי מכירה וא"ת
הוא לא גזרה לגזרה כולה חלה גזרה היא: תני רב יוסף אפי' ליתנס לכהן זו
זיום. דאיכא למימר לאו מוכחא מלתא היא דלתקוני טבלא מכוין דאין ידוע
שיהא הוא כריך לשיריים ורואים שמוליך תרומה לכהן ומחזי דכולה מלתא משום
שמחת יו"ט דכהן שריך לה הוא אפי' אסור: והני משום רשות איכא משום
שבות ליכא. אלאמלעיתא קאי דקאמר אלו הן משום רשות וכי אין בהן משום שבות
והלוא אסרום כדאמרינן כל שחייבין עליו אלמא כלהו לאסורא והני בתראי משום
מלוא איכא בעשייתו ומשום שבות ליכא לאסרה בשבת בתמיה והלוא אסרום והיכי
פלגיננהו תנא דמתני' דבקמאי אדכר שבות ובאמלעי ובתראי לא אדכר שבות ה"ק
לא מצעיא כו'. כלומר כולם משום שבות יש בהן והראשונים איסור יש בהן ואין

בהן לחלוח מצוה והאמצעיים יש בהן שבות ואע"פ שיס בהן קלת מצוה והאחרונים מצוה גמורה הן ואעפ"כ גזרו עליהן שבות ולא זו אף זו קתני לא תימא קמאי הוא דאסירי דה"ל שבות גרידתא כלומר שעבר על השבות דאין עם עצירה זו שמץ מצוה אלא אפי' מצעי דה"ל שבות דאיכא קשות קרבות מצוה גבה נמי אסור: משילין פירות כו'. אלמא גזרו שבות על שבת שלא גזרו ביו"ט: הא ר' אליעזר. סיפא דקתני אין בין יו"ט לשבת דכל שבות דגזרו על שבת גזרו על יו"ט ואפי' בהפסד ממון ר"א היא שלא התיר להעלות אותו ואת בנו מפני הפסד ממון ורישא דקתני משילין ביו"ט מפני הפסד ממון ר' יהושע היא: אותו ואת בנו. שאינן מותרין לשחוט שניהן היום: דאפשר לאערומי. ללא מוכחא מילתא דלהכלת ממון מכיון דהרואה אומר הראשון שהעלה כחוש הוא והשני יפה הימנו: אבל הכא לא אפשר לאערומי. דהכל יודעין שלא יניחם ואינו עושה אלא להציל ומזלזלין באיסור יו"ט: אין מוסיאין את הקטן וכו'. ללא הותרה הוצאה שלא לכורך וגבי טלטול שלא לכורך נמי גזרינן ואפילו גבי הפסד ממון ולב"ה דאמרי הוצאה שלא לכורך מותרת מה"ת בטלטול נמי לא גזור רבנן: אטו טלטול לאו כורך הוצאה הוא. תחילת הוצאה ע"י טלטול היא וכל מה שגזרו אינו משום הוצאה והאי דלא גזרו על טלטול כלים ואוכלים מפני שלא יוכלו לעמוד בהן לבטל עונג שבת ושמחת יו"ט: מתני' הבהמה והכלים כרגלי הבעלים. אין אדם יכול להוליכה ביו"ט אלא במקום שבעליה יכולין לילך ואם לא ערב יש לה אלפים לכל רוח העיר ואם ערב לכפון גם היא תלך לכפון ולא לדרום: ושאין מיוחדין. לאחד מהן אלא לכולן: הרי אלו כמקום שהולכין. למקום שכולן יכולין לילך מותר להוליך את הכלים אבל אם ערב אחד מהם לסוף אלפים לכפון והשאר לא ערבו הוא מעכב על ידם מלהוליכם לדרום אפילו פסיעה אחת מפני חלקו והן מעכבין על ידו מלהוליכם לכפון אלא אלפים שהן מותרין בהן: הרי הוא כרגלי השואל. שהרי קנה שביתתו אכלו בין השמשות דבין השמשות שהוא כניסת היום קונה שביתה: ביו"ט. ואם שאלו ביו"ט משחשכה: הרי הוא כרגלי המשאיל. לפי שקנה שביתה אכל בעליו: האשה ששאלה מחברתה תבלין. לקדרתה: ומים ומלח לעיסתה הרי אלו. הקדרה והעיסה: כרגלי שתיהן. אין מוליכות אותם אלא למקום ששתיהן

יכולות לילך דכיון דציו"ט שאלה קנו התכלין או המים והמלח שציתה אלל בעליהן: שאין בהן ממש. אין ניכרות לא בקדרה ולא בעיסה הלכך אין מעכבות הולכתן ובגמ' מוקי לה בתבשיל עצה שאין המים ניכרים זו ובמלח לא פליג דמוקמינן לה בגמ' במלח אסתרוקנית שהיא גסה וניכרת: גמ' מתני'. דקתני המוסר בהמתו לרועה ציו"ט הרי אלו כרגלי הצעלים ולא כרגלי הרועה (כ"ט)

תוספות משום מקח וממכר. פרש"י דלמקח וממכר דמו שמוציאן מרשותו לרשות הקדש ומקח וממכר אסור מן המקרא דכתיב ממצוא חפצך ודבר דבר אי נמי מקח וממכר אתי לידי כתיבת שטרי מכירה ואם תאמר הוי לה גזרה לגזרה כולה חדא גזרה: **ורמינהו** משילין פירות דרך ארובה וכו'. ותימה דאמרינן במגילה (דף ז:): אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ואמאי לא פריך ליה ממשילין. וכו' וע"ק אמאי לא פריך לאלתר מבי"ה דמתירין הוצאה ביו"ט שלא לצורך ובשבת אסור וי"ל דהתם לא פריך ממתני' משום שהיה יודע שהיה יכול לדחות דהא דקאמר התם אין בין יו"ט לשבת כו' ה"מ דברים שהן דאורייתא אבל מילי דרבנן איכא טובא בינייהו והכא מיירי בשבות דרבנן ולכך לא מייתי מהוצאה דאיסורא דאורייתא ומ"מ קאמר שפיר בסמוך הא ב"ש דהכי מדמה דכיון דב"ש מחמירין גבי הוצאה שלא לצורך כך הם מחמירים גבי טלטול דרבנן כדמסיק במסקנא דטלטול משום הוצאה הוא דאסור: (תוספות)

כ"ט"א ואלו הן משום מצוה. ואי קשיא לך מאי שנא מהא דאמרינן (שבת קג, א) משדכין על התינוקות ליארס ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות משום דחפלי שמים מותרין, יך לומר דהנהו שרו דהוו חפלי שמים טפי. ואם תאמר במקדיש מיהא מאי מצוה איכא למאן דאמר (נדריס ט, א) טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר, ויך לומר דהכא אפילו במעמיד ציד הגזברים ואחר כך מקדיש כדרך שהיה הלל עושה שהיה מציא בעזרה ואחר כך מקדיש (שם ע"ב). משום מקח וממכר. לאסור גזירה שמא יבא לידי איסור לאורייתא דשמא יכתוב, ולאו גזירה לגזירה הוא דכולה חדא גזירה הוא דעשוי הוא לאורייתא דשמא יכתוב, ולאו גזירה לגזירה הוא דכולה חדא גזירה הוא (כ"ט"א)

דלא כר' דוסא דתניא ר' דוסא אומר ואמרי לה אבא שאול אומר הלוקח בהמה מחברו מערב יו"ט אע"פ שלא מסרה לו אלא ביו"ט הרי היא כרגלי הלוקח והמוסר בהמה לרועה אע"פ שלא מסרה לו אלא ביו"ט הרי היא כרגלי הרועה אפי' תימא ר' דוסא ולא קשיא כאן ברועה אחד כאן בשני רועים דיקא נמי דקתני לבנו או לרועה שמע מינה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כר' דוסא ומי אמר ר' יוחנן הכי והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן הבהמה והכלים כרגלי הבעלים ולא אוקימנא כאן ברועה אחד כאן בשני רועים ת"ר שנים ששאלו חלוק אחד בשותפות זה לילך בו שחרית לבית המדרש וזה ליכנס בו ערבית לבית המשתה זה ערב עליו לצפון וזה ערב עליו לדרום זה שערב עליו לצפון מהלך לצפון כרגלי מי שערב עליו לדרום וזה שערב עליו לדרום מהלך לדרום כרגלי מי שערב עליו לצפון ואם מצעו את התחום הרי זה לא יזיזנה ממקומה אתמר שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות רב אמר חבית מותרת ובהמה אסורה ושמואל אמר חבית נמי אסורה מאי קסבר רב אי קא סבר יש ברירה אפי' בהמה תשתרי ואי קסבר אין ברירה אפילו חבית נמי אסורה לעולם קסבר יש ברירה ושניא בהמה דקא ינקי תחומין מהדדי אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב לאיסור מוקצה לא חששו לאיסור תחומין חששו שתיק רב מאי הוי עלה ר' הושעיא אמר יש ברירה ור' יוחנן אמר אין ברירה וסבר ר' הושעיא יש ברירה והתנן המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאים נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורים חשב להוציאו באחד מהן או בחלון שיש בו ארבעה על ארבעה מצלת על הפתחים כולן ב"ש אומרים והוא שחשב עליו עד שלא ימות המת וב"ה אומרים אף משימות המת ואתמר עלה אמר ר' הושעיא לטהר את הפתחים מכאן ולהבא מכאן ולהבא אין למפרע לא אפוך ר' הושעיא אמר אין ברירה ור' יוחנן אמר יש ברירה ומי אית ליה לר' יוחנן ברירה והאמר רב אסי א"ר יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל וכי תימא כי לית ליה לרבי יוחנן ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה ובדרבנן מי אית ליה והתני איור ר' יהודה אומר אין אדם מתנה על שני דברים כאחד אלא אם בא חכם למזרח עירובו למזרח למערב עירובו למערב ואילו לכאן ולכאן לא

רש"י ללא כר' דוסא: כאן ברועה אחד. שאין בעיר אלא רועה אחד כל בני העיר מעמידין בהמתם ברשותו ונקנית שביתתו הלכך בין מוכר בין לוקח דעתו שלא תקנה הבהמה שביתתו אלא בשביתת הרועה ומתניתין בשני רועים ללא ידעינן להי מנייהו הויא לה דעת בעלים הלכך הרי הן כרגלי הבעלים אם אינם אלא הרועה מצעוד יום: דיקא נמי. דמתני' בשני רועים: שנים שאלו חלוק. מצעוד יום להיות ברשות שניהם: זה לילך בו שחריית. של יו"ט לבית המדרש: וזה לילך בו ערבית. של יו"ט לבית המשתה: עליו לצפון. על מנת אותו חלוק להוליכו לצפון: זה שערב עליו לצפון מהלך. מוליכו לצפון: כרגלי מי שערב לדרום. מה שרגליו של דרומי יכולין לילך לצפון מוליכו זה לצפון ולא יותר: וזה שערב עליו לדרום. מוליכו זה לדרום כרגלי מי שערב עליו לצפון כמו שרגליו של אפוני מותרות לילך לדרום מוליכו זה ולא יותר מפני חלקו של אפוני כגון אם נתנו שניהם עירובן בסוף אלף אמה זה לצפון להיות לו שלשת אלפים לצפון ואלף לדרום שהרי ממקום ערובו יש לו אלפים אמה לכל רוח וזה לדרום לסוף אלף להיות לו שלשת אלפים לדרום ואלף לצפון אין יכולין להוליכו אלא אלף אמה לכל ד שניהם מותרים בהם: ואם מצעו עליו את התחום. תחום שבת מצפון לדרום ארבעת אלפים שנים לצפון ושנים לדרום ואם נתנו עירובן זה לסוף אלפים לצפון וזה לסוף אלפים לדרום ונמצא תחום שלם ממוצע להפסיק בין שני עירוביהן לא יזוז ממקומו לא לצפון ולא לדרום שהאפוני אין לו לדרום אפילו פסיעה וכן הדרומי לצפון שממקום עירובו יש לו אלפים לכל רוח שהרי לכך ערב שתסתלק שביתתו ממקום לינתו ותקנה במקום עירובו: שנים שלקחו. מעיו"ט לחלקן ביו"ט: חבית מותרת. להוליך כל אחד חלקו למקום שערב: ובהמה אסורה. להוליך אלא למקום ששניהם הולכים: אפילו חבית אסורה. דאין ברירה וי"ל חלק שצא לזה היה ראוי לחברו ובין השמשות קנה חלק זה שביתת חברו: לעולם קסבר יש ברירה. הלכך חבית מותרת ושאני בהמה שהיתה בחייה בין השמשות וכל אבריה בחייה יונקים זה מזה ומשחקה ינק כל אבר ואבר משל חברו ואין כאן לברור: ינקי תחומין. חלקי הבהמה שראוין לשני תחומין: לאיסור מוקצה לא חששו. אנו סהדי דכל חד מינייהו אקצי דעתיה מחלקו של חברו ואם היו רואים לאכלה כאן אינה אסורה

עליהם משום מוקצה לומר כל חלק ינק מחזירו ויש כאן מוקצה ולהוליכה איש לתחומו אתה אוסר עליהם מפני יניקה זו אם יש לחוש כריך לחוש אף משום מוקצה: יש ברירה. וחבית ובהמה מותרין: אין ברירה. וסניהם אסורין: המת בבית כו'. מפורש בפרק קמא: ואתמר עלה א"ר אושעיא. הא לאמרי ב"ה אף משימות המת חשב מועלת לטהר כלים הבאים בפתחים ממחשבה ואילך הוא דקאמרי אבל כלים דמעיקרא לא דאין ברירה לומר הוצרך דקודם שימות נמי דעתיה להאי פתחא: אפוך. קמייתא: לקוחות הן. ולא אמרינן הוצרך לכל אחד חלק ירושתו וירוקה אינה חוזרת ביוכל אלא שמא חלק הבא לזה לא היה שלו והרי החליפו חלקיהם והוו להו לקוחות ומחזירין זה לזה ביוכל: בדאורייתא. לעמוד כנגד דבר תורה כגון יוכל לא סמכינן אברירה: אבל מדרבנן. לעמוד כנגד איסור תחומין דרבנן סמכינן אברירה הלכך חבית ובהמה מותרים: ובדרבנן מי אית ליה והתני איו. שם חכם: אין אדם מתנה על שני דברים כאחד. בעירובין תנן מתנה אדם על עירובו ומניח שני עירובין ששמע שעתיד חכם לבא סמוך לעירו בתוך ד' אלפים לדרוש דברים ואינו יודע אם למזרח אם למערב אומר אם בא חכם למזרח ערובי שבמזרח יקנה לי שביתה בא למערב ערובי שבמערב יקנה בא לכאן ולכאן אם יבאו שנים למקום שארכה אלך ואברור למחר יהא ערובי דבין השמשות קונה לאותו רוח למפרע ואי אפשר כן אלא ע"י ברירה דכי צורר למחר אומרים הוצרך דבין השמשות נמי דעתיה לגבי האי ובא ר' יהודה לחלוק ולומר אינו מתנה על שני חכמים לומר למחר אברור דכי צורר למחר מי יימר דערוב של אותו רוח קנה לו בין השמשות והוצרך למפרע לא אמרינן: אלא אם בא חכם כו'. על חכם אחד ואינו יודע לאיזה רוח יבא אפשר להתנות: (כ"ז)

תוספות ושמואל אמר אף חבית אסורה. דלית ליה ברירה ותימה דבפרק מי שאחזו (גיטין דף עה:) דאמר דאתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אם ימות יהא גט ואם לא ימות לא יהא גט ולכי מיית הוי גיטא אלמא אית ליה ברירה דה"נ דייק בריש כל הגט (שם דף כה:) ושם) וי"ל דהיינו דוקא תולה בדעת אחרים אבל תולה בדעת עצמו כי הכא לית ליה ברירה: **לאיסור** מוקצה לא חששו. אן סהדי דכל אחד מנייהו אקצי דעתיה מחלקו של חברו ואם היו רוצין לאכלה כאן אינה אסורה משום מוקצה לומר כל חלק וחלק יונק משל חברו ויש כאן מוקצה

ולהוליכה איש לתחומו אתה אוסר עליהן מפני יניקה זאת אם יש לחוש צריך לחוש אף משום מוקצה כפ"ה וקשה מאי יניקת מוקצה יש כאן והלא חלק חברו מותר לו לאכול אם נתן לו חברו דאמר לעיל משלחין ביו"ט בהמה חיה ועוף בין חיין בין שחוטין ומפרש רבינו שמואל לאיסור מוקצה שהבהמה גדלה ומוסיפה שמנונית ביום טוב ולא אסרת להו למיחש להכי אע"ג דסבירא ליה כרבי יהודה במוקצה לאיסור תחומין שחלק כל אחד יונק ומתגדל משל חברו חששת לאסרה בכך : (תוספות)

הש"א הלכה כר' דוסא. ואי קשיא לך הלכה מכלל דפליגי ואנן לא אשכחן בהא דפליגי עליה, ויש לומר דהא קא משמע לן דשנויא דשניין כאן ברועה אחד כאן בשני רועים שנויא היא. ואם תאמר אפילו בשני רועים אמאי לא והא (בדרבנן) [לדידיה] יש ברירה, דהא תניא בפרק מרובה (ב"ק סט, א) שחרית בעל הבית עומד ואומר כל מה שילקטו עניים היום יהא הפקר דברי ר' יהודה ורבי דוסא אומר לעתותי ערב אומר כל מה שילקטו עניים יהא הפקר ומפכי לה התם נמי דרבי יהודה אומר לעתותי ערב אומר כל מה שילקטו ורבי דוסא אומר בשחרית אומר כל מה שילקטו. תיראו בתוספות להכא לא שייך ברירה הואיל ואינו מתנה בעל הבהמה בפירוש על אחד מן הרועים כי התם דמתנה בפירוש, אבל כשאין שם אלא רועה אחד בלא דין ברירה קיימא ברשותיה דודאי בין השמשות למוסרה לרועה קיימא ובודאי ימסרנה לו. ומסתברא דהוא הדין אם מסרה לבנו והוא רגיל למוסרה לו ואין שם רועה שימסרנה לו, ואני תמה מן הרמב"ם ז"ל שחילק בין בנו לרועה וז"ל שכתב בפ"ה של שביתת יו"ט (הלכה י"א) המוסר בהמתו לבנו הרי הוא כרגלי האב מסרה לרועה ואפילו לא נתנה לו מערב יום טוב הרי הוא כרגלי הרועה ע"כ, ושם הרב ז"ל פירש משנתנו צנו שאינו רועה ואינו רגיל למוסרה לו, ואינו נראה מסוגית הגמרא דאמרינן לא קשיא כאן ברועה אחד כאן בשני רועים דייקא נמי דקתני לבנו או לרועה, אלמא צנו רועה הוא ודכותה קאמר ואפילו אחד מן הרועים צנו אפ"ה כל שיש רועה אחד שפעמים מסרה לו אם לא מסרה לו מעיו"ט הרי הוא כרגלי בעל הבהמה. לאיסור מוקצה לא חששו. פירש רש"י ז"ל דאנן סהדי דכל חד וחד אקאי דעתיה מחלקו של חבירו, ואם היו רואים לאכלה כאן אינה אסורה משום מוקצה לומר כל חלק יונק מחבירו, והקשו בתוס' שאם כן אמאי שתיק רב שהרי לא מצינו מוקצה כזה שיהא מותר חלקו לו ואסור לחבירו דמה שמוותר לבעליו מותר לחבירו ולא אמרינן שיהא אסור לחבירו מפני שהוא מקצה דעתו מחלק חבירו, ומסתברא אי משום הא לא איריא דבעלמא ודאי שחלקו (ידו עליו) [ידוע לו] ויכול לחלוק וליטול

הרי הוא מוכן ממש לבעליו וכל שמוכן ממש לו אינו מוקצה לחברו, אבל זה שאין חלקו מזוהר לו מערב יו"ט לפי שתמיד כל חלק יונק מחזירו הרי הוא כמוקצה לכל אחד ואחד מהם מפני חלק חזירו שמוקצה ממנו לאחר בין השמשות. אבל מה שפירשו בתוס' משם (רש"י) [רשב"ם] ז"ל יותר נכון והכי פירוש, לאיסור מוקצה ונולד לא חששו שהבהמה מתגדלת ומתוספת ביו"ט ונולד זה לאחר שנכנס יו"ט מה שלא היה זה בין השמשות ואפילו הכי לא אסרוה משום נולד זה שצא לו מחמת יניקה זו ואף על גב דרב אית ליה דר' יהודה במוקצה ונולד, לאיסור תחומין חששו לאסור חלקו להוליכו בתחומו מחמת אותה יניקה שינק מחלק חזירו משנכנס יו"ט חששו. אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב לאיסור מוקצה לא חששו לאיסור תחומין חששו שתיק רב. הרי"ף ז"ל פסק כרב ביניקת תחומין לא שייך ברירה שהרי התחומין מתערבין זה בזה לאחר בין השמשות, ולדבריו כי שתיק רב לא הודה אלא שלא חשש לדבריהם, וכמיהו פ"ק דסוכה (ז, א) גבי יעמידנו כנגד ראש תור. ובספר המאור כתב עליו: ולא כן כתב ה"ר שלמה ז"ל אלא רב יחידאה הוא דחייש ליניקת תחומין ולרב הושעיא דאמר יש ברירה לא שנא חבית ולא שנא בהמה הכל מותר, ונראין דברי ה"ר שלמה ז"ל דליניקת תחומין לא חיישין מדקיימא לן כשמואל (לח, א) בשור של פטם ובשור של רעיה, ועוד דרב כהנא ורב אסי פליגי עליה דרב וקא מתמיה עליה ושתיק ע"כ. ולי נראה (שאם) [שאין] ראיתו משור של פטם ראה, דהתם המחור שבטעמים כדברי התוספות שפירשו לחכמים עשאו כנכסי הפקר ולא קנו שביתה והילכך לא שייך בהו יניקת תחומין, וגם לפי טעמו של הראב"ד ז"ל שנכתוב למטה אין משם שום ראה, ואי משום דרב כהנא ורב אסי תלמידי דרב נינהו וליתנהו מקמי דרב. אבל מכל מקום מסתברא לי דהלכה כן אף על גב דינקי תחומין מהדדי יניקתן [לא] מינכרא ואין לה תובעים, ולא עדיפא ממים ומלח לעיסתה דאקשו בגמרא (לח, א) וליבטל מים ומלח לגבי עיסתה כלומר משום דאיסורא בטיל ברוב ואף על גב דמים ומלח מעמידי העיסה ונותנים בה טעם חדש והורכך אביי ליתן טעם משום דגזירה שמא תעשה העיסה בשותפות, וכן נמי אינו דומה למים ומלח העשויין ליתן טעם וטעמא לא בטיל כטעמיה דרבא בתבלין ומים ומלח. אלא שאפשר לומר דאפילו הכי אסור משום דהיא יניקת תחומין מהאיברי הוי דבר שיש לו מתירין ואפילו באלף לא בטיל כדברי ר' אשי במים ומלח, אף על פי שזה דחוק דלכאורה לא עדיפא יניקה זו לכולי עלמא יותר ממים ומלח ברוב עבה לר' יהודה וכן בעיסה מפני שאין בהם ממש וכדתניא (לט, א) ר' יהודה אומר מים ומלח בטלים

בעיסה ואין בטלים בקדרה מפני רוטבה, ואוקימנא ברכה אבל בעצה אף בקדרה בטלים ובהני הוא דפליגי רבנן עליה מפני (שאין) [שהן] ניכרים במלאכת העיסה והקדרה אבל יניקה לא מינכרא ולכולי עלמא בטלה. זה נראה לי להלכה, אבל לא למעשה שיש לחוש לדברי הרי"ף ז"ל וכן פסק ג"כ הרמב"ן ז"ל. הא דאמר רב (אשי) [אסי] אמר ר' יוחנן דאחים שחלקו לקוחות הן. לקוחות גמורים כלקוחות דעלמא קאמר ולפיכך מחזירין זה לזה ביוצל והילכך אי לא דאמר ר' יוחנן קנין פירות כקנין הגוף דמי לא מלא ידיו ורגליו בבית המדרש ללא משכח דמייתי בכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון וכדאמרינן בגיטין בשלהי פרק השולח (מת, א), ואנן דקיי"ל כריש לקיש דאמר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי וקיימא לן נמי דאחים שחלקו לקוחות הן ואין להם דרך זה על זה (ב"ב סה, א) לא קשיא לן לענין בכורים (מאי) [מאן] מייתי, דאנן לאו לקוחות גמורים להחזיר זה לזה ביוצל קאמרי דחלוקת האחים דהשתא כחלוקה הראשונה דארץ ישראל וההיא חלוקה גמורה היתה שלא להחזיר השבטים זה לזה, (ולכ"ע) [ותדע] שהרי אפילו לר' יוחנן עד יהושע בן נון קאמר ואם איתא אפילו עד יהושע לא משכחת לה דהא אפילו שבטים מחזירין זה לזה. וכבר הארכתי בזה בשלהי פרק (רשב"א) השולח.

והוינן בה מ"ש לכאן ולכאן דלא דאין ברירה מזרח ומערב נמי אין ברירה וא"ר יוחנן וכבר בא חכם אלמא לית ליה לר' יוחנן ברירה אלא לעולם לא תיפוך וכי לית ליה לרבי אושעיא ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה דרש מר זוטרא הלכה כרבי אושעיא אמר שמואל שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם שור של רועה הרי הוא כרגלי אותה העיר: השואל כלי מחבירו מערב יו"ט: פשיטא לא צריכא שלא מסרו לו אלא ביו"ט מהו דתימא לאו ברשותיה אוקמיה קמ"ל מסייע ליה לר' יוחנן דא"ר יוחנן השואל כלי מחבירו מערב יום טוב אף על פי שלא נתנו לו אלא

ביו"ט הרי הוא כרגלי השואל: ביו"ט כרגלי המשאיל: פשיטא לא צריכא דרגיל ושאיל מיניה מהו דתימא ברשותיה קא מוקים ליה קמ"ל מימר אמר דלמא משכח איניש אחרינא ואזיל ושאיל מיניה: וכן האשה ששאלה מחברתה: כי סליק רבי אבא אמר יהא רעוא דאימא מלתא דתתקבל כי סליק אשכחיה לר' יוחנן ורבי חנינא בר פפי ור' זירא ואמרי לה ר' אבהו ור' שמעון בן פזי ור' יצחק נפחא ויתבי וקאמרי אמאי ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה אמר להו ר' אבא

רפ"י והוינן בה כו'. לקא ס"ד זימנין דחכם לא צא עד לאחר זין השמשות כגון שחשכה לו בתוך התחום שבאותו מקום בית המדרש או בתוך ד' אלפים והוא מכיר איכן או גדר לסוף אלפים למקום שחשכה לו ואמר שביתתי תחתיו דיכול להלך משחשכה ד' אלפים אמות כדאמר בעירובין (דף מט:): הלכך היכא דבשעת קניית עירוב לא אתי חכם לההוא אתרא והדר אתא מי יימר דקנה ההוא עירוב למפרע ולמא חכם זין השמשות לא היה דעתו לצא לכאן אי לא סמכינן אברייה לומר הוצרך ללרוח זה היה חכם עתיד לצא וזה התנה דלמקום שיצא החכם יהא ערובו קונה למפרע: וא"ר יוחנן גרסינן: וכבר צא חכם. הא דאמר רבי יהודה אם צא חכם למזרח וכו' דעל חכם יכול להתנות בשכבר צא קודם זין השמשות עסקינן אך זה אינו יודע לאיזה רוח צא וקאמר לאותו רוח שצא לו יהא ערובי קונה דאין קנייתו על ידי ברירה אלא קנייה ודאית ולמחר גלוי מילתא בעלמא הוא ללרוח שישמע זה שהיה בו החכם קנה ערובו ומדאכטריך ר' יוחנן לאוקמה בשכבר צא חכם ש"מ לית ליה ברירה ואפי' בתחומין דרבנן: אלא לעולם לא תיפוך. ורבי אושעיא הוא דאמר יס ברירה ודקשיא לך לטהר את הפתחים מכאן ולהבא: בדאורייתא. כגון טומאת מת לית ליה ברירה ודרך יציאתה הלכה למשה מסיני כדאמרי' בסוכה (דף ו.) דהלכות טומאה הכי גמירי להו: אצל דרבנן. כגון תחומין אית ליה: שור של פטם. שמפטם שוורים למכור: הרי הוא כרגלי כל אדם. אפי' בן עיר אחרת שצא לכאן ע"י עירוב מוליכו למקומו כיון דאורחיה לזבוגיה מאתמול אוקמיה ברשותי דמאן דאתי למחר וזבין ליה: שור של רועה. אדם שמגדל בהמות שלו ופעמים שמוכר מהן לשכניו ומכיריו: הרי הוא כרגלי אנשי אותה העיר. אלפים אמה לכל רוח ואפילו עירב רועה זה ד' אלפים אמה

לרוח אחת אינו מעכב על אחד מצני אותה העיר שלקחו הימנו ציו"ט מלהוליכו לרוח שכנגדה אלפים דמאתמוול אוקמיה ברקות בני העיר לפי שרגילין ליקח הימנו אבל כרגלי בני עיר אחרת לא דאין לרועה שם סוחר בהמות כמו פטם שיכירוהו בני עיר אחרת ליקח הימנו: פשיטא. דכי שאלו מצעוד יום ברקותיה קאי: קמ"ל כו'. והשואל דקא תני דדבורא בעלמא ולא משך מצעוד יום וקמ"ל כיון דאסמכיה ברקותי אוקמיה: ציו"ט הרי הוא כרגלי המשאיל פשיטא. כיון דרישא דדבורא בעלמא מוקמינן וסיפא נמי הכי איתא דאפילו דבורא לא הוה אלא ציו"ט: מימר אמר. האי משאיל: דלמא. כיון דלא אתי ואמר לי איניש אחרינא אשכח: כי סליק רבי אבא. כשרכה לעלות או כשהיה בדרך אמר תפלה זו: יהא רעוא. כי אמטי להתם: אימא מילתא. דשמעתתא: דתתקבל. לחכמי המקום שלא אבוס: כי סליק. כלומר כי מטא להתם: אמאי. כרגלי שתיהן לבטל איסור תחומין דמים ומלח לזוטרי לגבי עיסה דנפישא: אמר להו רבי אבא. ומשום דחלקה של זו מועט בה יאבד שמה מלקרות על עיסה זו וכי מי שנתערב לו כו' יאכל הלה זה שהרוב שלו: (רפ"ו)

תוספות והוינן בה מ"ש כו' מזרח ומערב נמי אין ברירה. פ"ה דס"ד דהחכם בא בשבת על ידי אילן או גדר ואמר שביתתי תחתיו מבעוד יום ועל ידי כך בא בשבת מחוץ לתחום וקשה דהאיך יכול לבא בשבת משני צדי העיר למזרח ולמערב כיון שיש יותר מדי אלפים בינתיים לכן נ"ל כדפ"ה בעירובין (דף לו: ושם) דלעולם אינו יכול לבא בשבת רק מרוח אחת ומ"מ צריך ברירה דשמא לא יזוז ממקומו דהא קאמר ואם לאו שלא יבא חכם לא כאן ולא כאן הריני כבני עירי והא דקאמר למזרח ולמערב לאו דוקא דאם כן יהא משמע דצריך למזרח משום מערב ולמערב משום מזרח אלא רוצה לומר למזרח או למערב נמי אין ברירה דשמא לא יזוז ממקומו ועוד אמר הר"ף דיכול להיות דהחכם בא משני צדדי העיר בשבת ואפילו בלא אילן וגדר כגון שהוא קרוב לשש אלפים של עיר מצפונה והוא רוצה להתקרב לתוך ד' אלפים של עיר לרוח מזרחית צפונית או לרוח מערבית צפונית מפני שיש שם מקום יפה לדרוש ואין נגד העיר ממש מקום פנוי לדרוש רק בשני מקומות אלו ואין האדם מניח ערובו למזרח ממש ולמערב ממש אלא מתקרב הוא לצד החכם כל מה שיכול ומניח ערובו לאלפים אמה של רוח מזרח לצד צפון וכן לאלפים אמה של רוח מערבי לצד צפון ונמצא שהוא יכול להתקרב עד תוך אלפים של מקום שביתת החכם שהוא מהלך כל אלכסון של ד' אלפים לצד צפון ע"י ערובו שמניח למזרח או למערב והא דקאמר למזרח

ולמערב ר"ל למזרח תחומי העיר או למזרחו של חכם וקל להבין: **ואמר רבי יוחנן וכבר בא חכם אלמא לית ליה לר' יוחנן ברירה. וא"ת לישני ליה דיש חלוק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים לכאן ולכאן לא משום דתולה בדעת עצמו אבל למזרח ולמערב דתולה בדעת החכם אית ליה ברירה וי"ל דר' יוחנן סבר דאין חלוק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים והא דקאמר מ"ש היינו ר' יוחנן דקאמר הכי כדי לבא לתרץ שכבר בא חכם וכי האי גונא אשכחנא (בבבא בתרא) דקאמר וכמה אמר ר' יצחק וכו' והיינו מילתיה דר' יצחק וא"ת מאי פריך מדתני איו לרבי יוחנן הא ע"כ צ"ל דלרבי יוחנן אית ליה ברירה לר' יהודה דסבר ליה דאין חלוק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים דהכי אמרינן בפרק בכל מערבין (עירובין דף לו: ושם) דקאמר התם מתנה אדם על שני דברים כו' ר' יהודה אומר אם היה אחד מהם רבו ילך אחר רבו ואם היו שניהם רבותיו למקום שירצה ילך דאית ליה ברירה וקאמר עלה בגמרא ליתא למתניי מדתני איו ופריך אדרבה ליתא לדאיו מקמיה מתניי דמתנה אדם על ערובו ומשני התם משום דתניא הלוקח יין מבין הכותים פיי מסייע ליה לדתנא איו סמי חדא מקמי תרתי כו' והקשה ר"י התם אדרבה ליתא לדאיו וההוא דהלוקח דלית להו ברירה משום דתנן בפרק מי שאחזו (גיטין דף עג.) מה היא באותן הימים הרי היא כאשת איש לכל דבריה ולכי מיית הוי גיטא [וודייקנן מינה דאית ליה לר"י ברירה] ותנן נמי בעה"ב שאמר מה שלקטו עניים היום היא הפקר אלמא כולהו הני מתניי אית להו ברירה לר"י וא"כ סמי תרתי מקמי תלת ומשני לעולם איתא לדאיו דכולהו מתניתין איירי בתולה בדעת אחרים ומשום הכא אית להו ברירה אבל איו מייירי בתולה בדעת עצמו ואם כן לר' יוחנן דלית ליה הך חילוק על כרחך אית ליה דליתא לדאיו מקמי הך תלת מתניי ומאי פריך לר' יוחנן מדתני איו ושמא משום דבעי לתרץ לעולם לא תיפוך הקשה קושיא קלה אע"ג דשמא לר' יוחנן לית ליה דאיו עוד תירץ הר"ר שמשון משא"נז דאפי' ליתא לדאיו דר' יהודה לא אמרה מ"מ חד תנא מעלמא אמרא ולכך מיישב ר' יוחנן הברייתא שכבר בא חכם כו' ואם כן פריך שפיר: **ולבטיל** מים ומלח לגבי עיסה. פרש"י הואיל ועיסה נפישא ותימה הא הוי דבר שיש לו מתירין שאפי' באלף לא בטיל וי"ל דה"מ מין במינו אבל מין בשאינו מינו כי הכא בטל שפיר והכי מפרש בהדיא בירושלמי ועוד דלא דמי לשאר איסורים דהדבר תלוי בטעם אבל הכא איסור תחומין תלוי בשם בעלים על החפץ ובכאן שם בעל העיסה עלויה ולא שם בעלת המים והמלח ולכך יש לו להתבטל אע"ג דיהיב טעמא ולא בטל בשאר איסורים ורבי אבא מהדר להו דאין שם בעלת המים והמלח בטל מכאן כמו שאין שם בעל הקב בטל בעשרה קבין דנפיש: (תוספות)**

השנ"א **דרש מר זוטרא הלכה כרבי אושעיא. יס מי שאומר להלכה כמותו דלדברנו**
[יס] **ברירה ודלאורייתא אין ברירה, אבל ר' יצחק הזקן ז"ל אומר דכאן פסק הלכה**

כמותו בדרכנו אבל מכל מקום לאו דדרכנו בלבד אומרים דיך ברירה אלא אפילו בדאורייתא כן, משום דקשיא להו דהא קיימא לן דמשנת ר' אליעזר [בן יעקב] קב ונקי ואיהו אית ליה ברירה בנדריים פרק השותפין (מה, ב) בשותפין שנדרו הנאה זה מזה לאמרינן התם דבחצר שאין זה דין חלוקה מותרין ליכנס ויהבינן טעמא משום דבחצר שאין זה דין חלוקה יש ברירה ואיסור הגדר לאורייתא הוא, וליתא להתם לאו ברירה כשאר ברירות דעלמא היא אלא משעת השיתוף על דעת כן היה השתוף, וכבר כתבתי שם בנדריים פרק השותפין בס"ד (מו, ב ד"ה מחלוקת). אמר שמואל שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם ושל רועה הרי הוא כרגלי אותה העיר. איכא למידק והא איפכא שמעינן ליה לשמואל, דאמרינן לעיל (לז, ב) שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות שמואל אמר אפילו חבית אסורה, ויש מפרשים דהכא בשור של פטם ושל רועה להחמיר קאמר דאלו של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם שלא יזיזוהו ממקומו (אפי') [אם] אחד מהן עירב לדרום ואחד עירב לרפון, וכן בשל רועה אם אחד מאנשי העיר עירב לדרום ואחד לרפון אבל אנשי חוזה לעיר אין מערבין על ידי אנשי העיר. ואין זה מחוור בעיני דלא היה לו לשמואל (סתור) [לסתום] את דבריו, ועוד שלשון כרגלי כל אדם וכרגלי אנשי העיר לא אמרוהו במתניתין לאסור אלא להתיר זה להוליך בכל מקום כרגליו וזה להוליך כרגלי אנשי העיר (ואפשר) דהיינו אלפים אמה וכמו שיתבאר בסמוך (לט, א), ותדע לך דתניא בעירובין פרק מי שהוציא וכו' (מה, ב) גשמים שירדו מערב יו"ט יש להן אלפים אמה לכל רוח ביו"ט הרי הן כרגלי כל אדם ואתינן לאוקומה בגשמים הסמוכים לעיר דאנשי אותה העיר דעתן עליהן, אלמא אנשי אותה העיר אינן אוסרין זה (עליה) [על זה] אלא יש להם אלפים אמה כרגלי רוב אנשי אותה העיר. והר"ז ז"ל חלק בין חבית ובהמה לשור של פטם ושל רועה, דחבית ובהמה דשותפין לאו לזבני קיימי ואיכא למימר דילמא מימלכי ומעכב חד מינייהו על חזריה ולא פליגי אבל שור של פטם ושל רועה לזבני קיימי ונסתלקו מהן הבעלים שהוא הטבח וקיימי ברשות הלוקחים וזכי הא מודה שמואל דיך ברירה. והראב"ד ז"ל פירש דלית ליה לשמואל ברירה הני מיילי בדבר של שותפין שהן מקפידין זה על זה בחלוקתן אבל הפטם אין זה הקפדה (וז) לפי שהוא מוכר ורואה (שיבוא) [שיבאו] הכל ויקנה ויבא ברגליו. ויש לפרש דשאני הכא דבשביל תקנת הטבח עשו של טבח כנכסי הפקר שלא קנו שביתה כדכונן דר' יוחנן בן נורי (עירובין מז, ב) וכן של רועה לגבי אנשי אותה העיר, וכן פירשו בתוס' והוא הנכון.

(רש"ז"א)

הרי שנתערב לו קב חטין בעשרה קבין חטין של חבירו יאכל הלה וחדוי אחיכו עליה אמר להו גולתיכו שקלי הדור אחיכו עליה אמר רב אושעיא שפיר עבוד דאחיכו עליה מאי שנא חטין בשעורים דלא קאמר להו דהוה ליה מין בשאינו מינו ומין בשאינו מינו בטיל חטין בחיטין נמי נהי דלרבי יהודה לא בטיל לרבנן מבטל בטיל אמר ליה רב ספרא משה שפיר קאמרת ולא שמיע להו הא דאמר רבי חייא קטוספאה משמיה דרב הבורר צרורות מגרנו של חברו חייב לשלם לו דמי חטים אלמא כילא חסריה הכא נמי כילא חסריה. אי"ל אביי ולא שני ליה למר בין ממון שיש לו תובעין לממון שאין לו תובעין אי"ל וליטעמיך הא דאמר רב חסדא נבלה בטלה בשחוטה לפי שאי אפשר לשחוטה שתעשה נבלה שחוטה אינה בטלי' בנבלה לפי שאפשר לנבלה שתעשה שחוטי' הכי נמי דכי אית לה בעלים לא בטלה וכי תימא הכי נמי והא תניא אי"ר יוחנן בן נורי חפצי הפקר קונין שביתה אע"פ שאין להם בעלים דומין כמי שיש להם בעלים אי"ל מי קא מדמית איסורא לממונא איסורא בטיל ממונא לא בטיל וטעמא מאי אביי אמר גזרה שמא תעשה עיסה בשותפות רבא אמר תבלין לטעמי' עבידי וטעמי' לא בטיל

רש"י וחדוי. וישמח בדבר שלא עמל בו כך זו אין שמה בטל מכאן הואיל וקנו המים שציתה אכלה דהא לא קשיא לן משום שהשאילתן לה או נתנתן במתנה יהא מותר דהא אמר רבי' ט' הרי הוא כרגל המשאיל דצתר בין השמשות אזלינן וכי קשיא להו משום מעוטא ורובא קא קשיא להו: גולתיכו שקלי. מלבושכם לקחתי שאתם משחקים עלי: גולתא. תכריך נאה שמתעטף בו תחת טליתו וכשיושב מעביר טליתו וזה נראה: מאי שנא חטין בשעורים דלא קאמר להו. למי שנתערב לו קב חטין ב' קבין שעורין של חבירו יאכל הלה וחדוי מכלל דסבירא ליה דה

דודאי יאכל וחדו דכיון דשאינו מינו הוא בטל מועט במרובה: חטין בחטין נמי כו'. פלוגתא דרבי יהודה ורבנן במנחות בהקומץ רבה (דף קכז.): אמר רב ספרא. לרב אושעיי: משה. ביקרא למשה קא משתבע: שפיר קא אמרת. בתמיה כלומר אמאי קא מודית להו בחוכא ולאקשווי אמתני: ולא שמייע להו. להנך רבנן דמקשו אמתני' הא דאמר וכו': משלם לו דמי חטין. שאין דרך לצורכן והן נמכרין בתוך החטין: אלמא כילא חסריה. מפני שחסר מדתו מתחייב לו ואע"ג דלא מידי שו וכו"ף מים ומלח דלא בטלי במעוטייהו דמידי דטעמיה הוא משום חיובא דממונא לא בטיל במיעוטה: אמר ליה אביי. לרב ספרא והיכא מתרלא מתניתין בהכי: ולא שני ליה כו'. ומתני' ממון שאין לו תובעין היום הוא לאושלתינהו ניהלה עד לאחר יו"ט ואין לה בעיסה זו אלא איסור שביתה משום ממונא המעורב בה וכיון דמעוטה ברובא הוא וממון שאין לו תובעין הוא לא חשיב ממונא ולבטל: אמר ליה. רב ספרא לאביי ומשום דאין לו תובעין פקע שם ממונא מיניה ונוח ליבטל וכי טעמא דבטול ברוב דבעלים ולא בעלים קאי: ולטעמיה הא דאמר רב חסדא נבלה בטלה בשחוטה. אליבא דר"י אמר' במנחות דאמר מין במינו לא בטיל מין בשאינו מינו בטיל ותני רבי חיילא נבלה ושחוטה בטלות זו בזו לר"י ואשמעינן רבי חיילא דכי אמר ר"י היכא דאפשר לו להיות כמותו אבל אי אפשר לו להיות כמותו מין בשאינו מינו הוה ובטל ופריש רב חסדא דהאי אפשר ולא אפשר דרבי חיילא בתר המבטל דהוא רובא אזלינן דאם אפשר לו להיות כמועט בהלכותיו הוי מין במינו ואי לא הוי מין בשאין מינו הלכך כזית נבלה שנתערבה בהרבה זיתים של שחוטה בטלה כמי שאינה שם והנוגע בהן אין טמא דמין בשאין מינו הוא דאי אפשר לשחוטה שהיא המבטל להיות מטמא במגע ובמשא כנבלה אבל שחוטה שנתערבה כנבלה דרובה אין השחוטה בטלה להיות הנוגע בהן טמא ודאי לשרוף תרומה על מגעו לפי שאפשר לנבלה שהיא המבטל שתעשה טהורה כשחוטה לכי מסרחה ואינה ראויה לגר שוב אין קרויה נבלה: הכי נמי. דאי הוה לה בעלים לא בטלה: וכ"ת הכי נמי והתני'. דמשום דלאו בעלים לא פקע חשיבותא דממונא: דאמר רבי יוחנן חפלי הפקר. הגמלאים קונין שביתה והמואלאן מוליכין ממקום מציאתן אלפים לכל רוח ואינו מוליכין למקום שערב שם דיך להם

שציתה לעלמן אלמא חסידי בלא בעלים ושפיר תנן במתני' דאע"ג דאין לו תובעין לא לבטול: ר' יוחנן בן נורי אומר כו'. ולא בהדיא תנן לה הכי אלא מדבריו שמענוהו בפרק מי שהוליאורו (עירובין דף מה:): א"ל. אביי לרב ספרא אכתי מתני' לא מתרלא דאפי' יס לו תובעין איכא לאקשווי ליבטל מדמיייתית על זה הזכר כרורות מי קא מדמית איסורא לאפסודי ממונא איסורא אמור רבנן לבטיל ברובא אבל ממונא לא בטיל מועט ברוב להיות קנוי ממון המועט לבטליו של מרובה ומתניתין נמי לא קאמרין דלפקע רוב ממונא אלל חברתה להפסיד אלל איסור תחומין שיס לה זה הוא דקשיא לן לבטול: וטעמא מאי. הש"ס בעי לה דכיון דלאו תירולא נינהו הגך שנויי טעמא דמתניתין דלא בטיל מאי הוא: ה"ג אביי אמר כו' ורבא אמר כו' ולא פליגי אלל מר שני עיסה ומר קדרה: אביי אמר גזרה שמה תעשה עיסה בשותפות. אי אמרת מים ומלח לא אסרי עלה אחי למימר נמי בעיסת שותפות דיוליכוה כל אחת ואחת למקומה: ורבא אמר כו'. ולא פליגי דאביי אלל מר שני חלא ומר שני חלא: (רש"י)

תוספות הרי שנתערב לו קב כו'. ואם תאמר האי פרכא אמאי המתין להקשות אותה עד כאן דהא בכל דוכתא דקאמר חד בתרי בטיל מצי למפרך הכי וי"ל דלא מצי למפרך בעלמא הכי דאין לדמות איסור לממונא אבל הכא במתני' ממונא אע"ג דאיכא איסור תחומים מ"מ איסור התחומים אינו בא אלא משום דעת הבעלים דבעלמא בשאר אסורי חד בתרי בטיל אבל הכא הכי פריך דודאי מי שנתערב לו קב חטין כו' משום בטול לא פקע שם בעלים הי"נ משום בטול לא פקע שם בעלים וקנו מים ומלח שביתה אצל בעלים ולא בטיל: וחדי. וישמח לבו בדבר שלא עמל בו כך זו אין שמה בטל מכאן הואיל וקנו המים שביתה אצלם והא לא קשי' דמשום שהשאלתו לו [או נתנתה] במתנה יהא מותר דהא אמר ביו"ט הרי הוא כרגלי המשאיל דבתר בין השמשות אזלינן וכי קשיא להו משום מעוטא ורובא קשיא להו לשון הקוני': נהי דלר' יהודה לא בטיל לרבנן מבטל בטיל. מכאן נראה דהלכה כרבנן מין במינו בטיל שפיר דהא סתמה דהש"ס קאמר הכי: הכי נמי דכי אית ליה בעלים לא בטיל. פרש"י אלא ודאי בטל וא"ת והא רב ספרא אתא לקיי' תירוץ דרבי אבא ור' אבא קאמר דאפילו אין לו תובעין לא בטיל כמו במתניתין כ"ש הכא שיש לו והיכי מייתי ראייה דאפילו יש לו תובעין בטל ואדרבה תקשי ליה לנפשיה וי"ל דבשלמא רב ספרא לא קשה ליה דשאני איסורא מממונא אע"ג דיש לו תובעין והכא מיירי באסור נבלה שנתערבה בשחוט' כו' לכך בטל אע"ג דיש לו תובעין ורב ספרא מייתי הכי אלמא מידי

דשייך ביה ביטול יש לו תובעין אין מועיל כלל לומר הואיל ויש שם בעליו עליו אינו בטל אלא מבטל שפיר אלמא לא תליא מילתא כלל בתובעין אם כן מתניתין נמי אע"ג דאין לו תובעין כיון דלא שייך ביה בטול דממונא הוא ואסור תחומין בא על ידי הבעלים ושם בעליו עליו קנו שביתה אצלו ולא שייך בו בטול: וכי תימא הכי נמי דלא שייך והתני רבי יוחנן בן נורי אומר חפצי הפקר כו'. אלמא אע"ג דאין לו תובעין קנו שביתה במקומן וא"ת מאי פריך מר' יוחנן בן נורי הא פליגי רבנן עליה דרבי יוחנן ואנן ס"ל כרבנן דאמרי לא קנו שביתה אלא כרגלי המוצאן הואיל ולית להו תובעין הכי נמי במתני' נימא הכי וי"ל דהכי מייתי דעד כאן לא פליגי רבנן עליה דר' יוחנן בן נורי אלא היכא דאין שייכות הבעלים כלל כגון חפצי הפקר דקנו שביתה במקומן אבל היכא דיש להם שייכות הבעלים כגון במתני' אפי' רבנן מודו דאזלינן בתר בעלים אפי' היכא דליכא תובעין השתא ומדרבי יוחנן נשמע לרבנן דכי היכי דלרבי יוחנן חפצי הפקר קנו שביתה במקומן אע"ג דאין להן תובעין לרבנן נמי היכא דהיו להם תובעין אע"ג דהשתא לית להן קנו שביתה במקומן: רבא אמר עבידי כו'. פ"ה דאביי יהיב טעמא לעיסה ורבא שני קדרה ולא פליגי ודוחק לכן נראה דאביי שני עיסה וה"ה קדרה שמא תעשה בשותפות ורבא שני קדרה והוא הדין עיסה דמלח יהיב טעמא בעיסה ומים חשיבי דעיקר העיסה נעשית ממים: (תוספות)

רשב"א נהי דלרבי יהודה לא צטיל לרבנן מצטל צטיל. תמיה לי אי משום הא מאי חוכא דדילמא אית ליה לרבי אבא דמים ומלח לגבי עיסה מין צמינו הוא וקושטא דמלתא נמי הכי הוא דמשום הכי נמי הוא דאמר רב אשי דהוה ליה דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו צאלף לא צטיל (ועוד דדילמא) [דלמא] רבי אבא כרבי יהודה סבירא ליה ומאן דסבירא ליה כר' יהודה מאן דאית ליה כרבנן אחוכי עליה וכדאמרינן צפרק קמא דחולין (טו, א), ועוד דהא רב ושמואל דאית להו כוותיה צסלהי עבודה זרה (עג, ב). וניחא לי דהכא לרבנן דאמרי שהן כרגלי שתיהן קא מקשו דאלו ר' יהודה פוטר צמים צמתניתין וצמלח צצרייתא והכא הכי קא אמרי ליה חטין צחטין נמי לרבנן צסאילה [כרגלי שתיהן] ולרבנן אפילו מין צמינו מיצטל צטיל. והא תניא אמר רבי יוחנן צן נורי נכסי הפקר קונין צביתה. ואף על גב דפליגי רבנן עליה צעירובין צפרק מי שהוליאוהו (מו, ב) מכל מקום שפיר קאמר, דהכי קאמר דמתניתין ליכא לאקשווי עלה למה לא צטילי מים ומלח לגבי עיסה דהא איכא רבי יוחנן צן נורי דאמר דאפילו נכסי הפקר שאין להם צעלים עשאום נמי כמי שיש להם צעלים. רבא אמר תצלין לטעמא עבידי וטעמא לא צטיל. פירש רש"י ז"ל דאביי ורבא לא פליגי אלכא מר שני עיסה ומר שני קדרה, ויש מפרשים דרבא פליג דאביי דכלא טעמא

דגזירת שותפין נמי מים ומלח לא בטיל דמים ומלח לגבי עיסה טעמא יהבי ואדרבה אין העיסה נעשית אלא על ידי מים. ואני תמה אהני רבנן דמקשו ואמרי לבטיל מים לגבי עיסה והא מים מעמידין את העיסה וכל שמעמיד רואין כאלו הוא בעינו ואינו בטל כדברי הרב רבי יוסף הלוי בן מיגש ז"ל שאמר בגבינה של עכו"ם לאפילו למאן לאמר לאסרוה מפני שמעמידין אותה בעור קיבה ואף על פי דבשר בחלב בנותן טעם והכא ליכא נותן טעם אפילו הכי אסרו כאן לפי שערור הקיבה מעמיד ורואין הבשר כאלו ישנו כאן, ואם כן אף אנו נאמר כן כאן דמים כאלו הן בעין ואינו בטלים כדברי הרב ז"ל, אלא מכאן אפשר שלא כטעמו של הרב ז"ל דהתם שאני שכל הרואה גבינה של עכו"ם יודע ומכיר שבאיסור העמידה שהרי (היא) העמידה בעור קיבה והרי הוא כאלו האיסור בעין, מה שאין כן כאן שאף על פי שהכל יודעים שלא עמדה בלי מים אין הכל יודעים שהעמידה על ידי מים שאולין. (רשב"א)

א

-

לט

דף

ורב אשי אמר משום דהוי ליה דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל: רבי יהודה פוטר במים: מים אין מלח לא והא תניא ר' יהודה אומר מים ומלח בטלין בין בעיסה בין בקדרה לא קשיא הא במלח סדומית הא במלח אסתרוקנית והתניא ר' יהודה אומר מים ומלח בטלין בעיסה ואין בטלין בקדרה מפני רוטבה לא קשיא הא בעבה הא ברכה: מתני' הגחלת כרגלי הבעלים ושלהבת בכל מקום גחלת של הקדש מועלין בה ושלהבת לא נהנין ולא מועלין המוציא גחלת לרה"ר חייב ושלהבת פטור: גמ' ת"ר חמשה דברים נאמרו בגחלת כרגלי הבעלים ושלהבת בכל מקום גחלת של הקדש מועלין בה ושלהבת לא נהנין ולא מועלין גחלת של ע"ז אסורה ושלהבת מותרת המוציא גחלת לרשות הרבים חייב ושלהבת פטור המודר הנאה מחבירו אסור בגחלתו ומותר בשלהבתו מאי שנא שלהבת ע"ז דשריא ומאי שנא דהקדש דאסירא ע"ז דמאיסה ובדילי אינשי מינה לא גזרו בה רבנן הקדש דלא

מאיס ולא בדילי אינשי מיניה גזרו ביה רבנן : המוציא גחלת לרשות הרבים חייב ושלחבת פטור : והא תניא המוציא שלחבת כל שהוא חייב אמר רב ששת כגון שהוציאו בקיסם ותיפוק ליה משום קיסם בדלית ליה שעורא דתנן המוציא עצים כדי לבשל ביצה קלה אביי אמר כגון דשייפיה מנא משחא ואתלי ביה נורא ותיפוק ליה משום מנא בחספא ותיפוק ליה משום חספא בדלית ליה שעורא דתנן חרס כדי ליתן בין פצים לחבירו דברי ר' יהודה אלא הא דתנן המוציא שלחבת פטור היכי משכחת לה כגון דאדייה אדויי לרה"ר : מתני' בור של יחיד כרגלי היחיד ושל אנשי אותה העיר כרגלי אנשי אותה העיר ושל עולי בבל כרגלי הממלא : גמ' רמי ליה רבא לרב נחמן תנן בור של יחיד כרגלי היחיד ורמינהו נהרות המושכין ומעינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם אמר (רבא) הכא במאי עסקינן) במכונסין ואתמר נמי א"ר חייא בר אבין אמר שמואל במכונסין : ושל עולי בבל כרגלי הממלא : אתמר מילא ונתן לחבירו רב נחמן אמר כרגלי מי שנתמלאו לו רב ששת אמר כרגלי הממלא במאי קא מיפלגי מר סבר בירא דהפקרא הוא ומר סבר בירא דשותפי הוא איתיביה רבא לרב נחמן הריני עליך חרם המודר אסור

רפ"י **פי' לו מתירין.** למחר יוליכוה או היום יאכלוה כאן: סדומית. דקה היא מאוד ובטלה ותדע שהסדומית דקה היא דאמרינן (חולין דף קה:) מפני מה אמרו מים אחרונים חובה מפני שמלח סדומית יש שמסמא את העינים אלמא דקה היא מאד ונדבקה ביד ואינה נכרת. ואין בטלן המים בקדרה מפני רוטבה. הניכר לעינים ומתניתין פוטר במים תנן לא שנא עיסה ולא שנא קדרה דמתניתין בתרתי איירי מדקתני תכלין דהיינו לקדרה: עבה. תבשיל עבה שאין רוטבו ניכר והוי כעיסה: מתני' ושלחבת. כגון הדליק נר בשלחבת חזרו אינו מעכב באיסור תחומין: מועלין בה. הנהנה ממנה מביא אשם: ושלחבת לא נהנין. לכתחלה מדרבנן ואם נהנין לא מועלין אין חייבין קרבן מעילה דלית ביה ממשא: המוציא שלחבת פטור. מפרש בגמרא: גמ' גחלת של ע"ז. שנאמר ולא ידבק בידך מאומה מן החרס (דברים יג) אסור בגחלתו ומותר בשלחבתו: מאי שנא של ע"ז דשרי. לגמרי דאפילו מדרבנן לא גזור בה דקתני ומותרת ובשל הקדש קתני לא נהני: הקדש לא מאיס ולא בדילי אינשי מינה. כולי האי כע"ז דבדיליתא דהקדש לאו

משום מאיסותא אלא משום אסורא ונהי דבעלמא אמרינן לגבי חולין בדילי אינשי מהקדש אכל לגבי ע"ז לאו בדילותא היא: כל שהוא. בלא שיעור: הא דתני חייב כשהוליאו בקיסם. לכיון דיך לו דבר להדבק בו חשובה היא בכל שהוא ומתניתין דקתני פטור כדאוקימנא לקמן בדאדייה אדויי שהיתה דולקת ברשות היחיד סמוך לרשות הרבים ונפח בידו ונתק שלהבת והפריחה לרשות הרבים: ותיפוק ליה משום קיסם. אמאי תני המוליא שלהבת כל שהוא חייב בלאו שלהבת נמי חייב משום קיסם: בדלית בה שיעורא. להולאת שבת: ביצה קלה. שהיא קלה לבשל מכל הביצים ושיערו חכמים זו ביצת תרנגולת: אביי אמר הא דתני חייב כגון דשייפיה למנא משחא כו'. ומשום דיך לה דבר להאחז בו היא חשובה אכל בקיסם לא סבירא ליה לאביי משום דמועט הוא וממהר לכבות אי נמי רבותא אשמעינן אביי ואפי' בחספא בעלמא נמי שאינה נאחזת כל כך חשיבא הולאה: חרם. לענין הולאת שבת: כדי ליתן בין פלים לחצירו. פלים כמו פלימי פתחים (סוכה 77 יח.) ופלימי חלונות (ב"ב 77 יב.) הקבועים בחומה והן של עץ וסודרין אותם למטה ולמעלה ומשתי רוחות ופעמים שהן קצרים ברוחב ומושיבין שנים זה בצד זה וכריך להושיבן בשוה שלא יהא זה נמוך מזה ולא יהו עקומים וכשהאחד נוטה נותן לתחתיו חרם או אבן להשוותו או בשאין די ברוחב שניהם מבדילן זה מזה מעט ונותן חרסים דקים ביניהם: אלא הא דתנן. מתני' פטור היכי משכחת לה: ומשני דאדייה אדויי. כמו וידו אבן בי (איכה ג): מתני' כרגלי היחיד. אין מוליכין המים אלא כרגלי בעל הבור: כרגלי אותה העיר. אלפים לכל רוח חוץ לעבורי': ושל עולי בצל. העשויין לעוברי דרכים באמצע הדרך ועשאום בני הגולה לשחות בעלותם: כרגלי הממלא. מפני שהוא הפקר והפקר נקנה בהגבהה ואם בא אחד ושאל לו מימיו אינו מוליכין אלא כרגליו ולית ליה דרבי יוחנן דאמר חפאי הפקר קונים שביתה לעלמן במקומן וכ"ת א"כ הוה ליה למימר הרי הן כרגלי כל אדם ואמאי קתני כרגלי הממלא קסבר יש ברירה להחמיר ואמרינן הוצרך למאתמול נמי הוצרך ללהאי גברא חזו וברשותיה קיימי ובעירובין (77 מה): נמי ללא כרבי יוחנן בן נורי מתוקמא: גמ' נהרות המושכין. היינו סתם נהרות שיך להם משך להלאה ממקום מקור נביעתן: ומעינות הנובעין. ואין יולאין מגומות נביעתן לימשך הלאה: הרי

הן כרגלי כל אדם. אין להם שום שציתה לא במקומן ולא כרגלי הצעלים ולא כרגלי הממלא אלא כל אדם מוליכן ברגליו לכל מידי דנייד לית ליה שציתה והכי מפרשי' בעירובין בפרק מי שהוליאורו: מילא ונתן לחצירו. וכגון שמיילא לאורך חצירו דאי מלאו לעצמו הא תנן בהדיא כרגלי הממלא: כרגלי מי שנתמלאו לו. דנעשה זה שלוחו וקנה לו: רב ששת סבר בירא דהפקרא הוא. והמגביה מליאה לחצירו לא קנה חצירו כדאמרינן בצבא מליעא בשנים אוחזין (דף י.) להוי תופס לצעל חוב במקום שחב לאחרים אלא המגביה קנה ורב נחמן סבר בירא דקותפי הוא לא הפקירוהו בני הגולה אלא נתנוהו לכל ישראל שיהיו שותפין בו וכשארמר זה לחצירו למלאות לו מחלקו והלך בשליחותו נעשה שלוחו ואין זה מגביה מליאה: המודר אסור. מי שהוטל עליו הנדר אסור ליהנות מזה שנדר הנדר דה"ק ממוני עליך הקדש: (רש"י)

תוספות משום דהוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין וכו'. ואם תאמר והא [פרישית] לעיל דלא שייך דבר שיש לו מתירין אלא במין במינו וי"ל דאין הכי נמי דלא אמרינן ליה אלא במין במינו והכא גבי תחומין שאני דחמירי כאילו הוי מין במינו בעלמא כיון דממונא הוא ועי"ל דכיון דהעיסה אינה נלושה אלא ע"י המים והקדרה נתקנה בשביל התבלין אם כן כשערב זה בזה הוי כאילו מין אחד: **הקדש** דלא בדילי אינשי גזרו רבנן. וקשה דבפ"ק דפסחים (דף ו.) קאמר אם של הקדש הוא אין צריך לכסותו מפני שבדלים ממנו אלמא משמע דהקדש בדילי מיניה וי"ל דאין הכי נמי דלגבי חולין בדלן ממנו אבל לגבי ע"ז לא בדילי מיניה: **ותיפוק** ליה משום מנא... וא"ת ולבטיל מנא אגב שלהבת דהכי אמר בשבת פרק המצניע (דף צג): פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי דהוי הכלי בטל אגב האוכלין וי"ל דשאני הכא דליכא חשיבותא בשלהבת לבטל הכלי לגבה דלית בה ממש: (תוספות)

רש"א רב אשי אמר משום דקיימא לן דבר שיש לו מתירין. כגון טבל ומעשר שני וחדש לא נתנו חכמים שיעור, וטבל ודאי בשאינו מינו בטל הוא בששים כשאר האסורים אלא לא אמרו אלא מין במינו וכן אמרו בירושלמי מפורש (שביעית פ"ו ה"ו), ואם כן מים ומלח הרי הן כמינן של עיסה. גמרא: גחלת של עבודה זרה אסורה ושלמה מותרת. הקשה הרב רבי אלחנן ז"ל אם כן מה אמרו בצרכות פרק אלו דברים (נא, ב) שאין מצרכים על שלהבת של עבודה זרה, ותיראו בתוס' דהתם דוקא בשיש גחלת עמה.

והיפוק ליה משום מנא בחספא. ואם תאמר והא בזמנא נמי הוה מצי לשנויי לה וכשאין כריך לכלי, וכדאמרין בפרק המלניע (שבת אג, ב) המוליא אוכלים כשיעור בכלי חייב על האוכלים ופטור על הכלי ושלחבת אפילו כל שהוא ראויה היא וכשיעור היא, ויש לומר הכא שאני דכיון שאי אפשר להוליא השלחבת בפני עצמה כריך לכלי הוא. מתני': ושל עולי בצל כרגלי הממלא. פירש רש"י ז"ל מפני שהוא הפקר והפקר נקנה בהגבהה, ולית לן לדרבי יוחנן בן נורי דאמר נכסי הפקר קונין [שביתה] במקומן, ואית ליה לתנא יס ברירה ואמרין הוצר הדבר מאתמול להאי גברא חזי וברשותיה. ובתוס' הקשו דאי תנא דהאי מתניתין אית ליה יס ברירה הוה להו לאקשווי מינה למאן דאמר לעיל אין ברירה, אלא טעמא הכא משום דרבנן אוקמיה ארשות כל ישראל וכל אחד יכול למלאות ולהביא עמו במקומו. ורמינהו נהרות המושכים ומעיינות הנובעין וכו'. איכא למידק לוקמיה בשל רבים ושל הפקר הן לא קנו שביתה כרבנן דרבי יוחנן בן נורי, יס לומר דפשיטנא] ליה דסתמא קתני ואפילו של יחיד מדתלי טעמא במשיכתן ונביעתן, וטעמא משום דנייד וכל דנייד לא קני שביתה וכדאיתא בעירובין (מו, א). ושל אנשי העיר כרגלי אנשי אותה העיר. פירש רש"י ז"ל ויש להם אלפים אמה לכל רוח ואם עירב זה לכפון וזה לדרום אין אחד מהם יכול להוליכו יותר מאלפים אמה, וסובר דכרגלי אנשי אותה העיר ואלפים אמה חד שיעורא הוא, והקשו עליו דהא בפרק מי שהוליא אוהו (עירובין מה, ב) תניא גשמים שירדו (ממעיינות) [מעיי"ט] יס להם אלפים אמה לכל רוח ב"ט הרי הן כרגלי כל אדם, ואתינן התם למידק מינה נכסי הפקר קונים שביתה ודחה רב ספרא ואוקמה בגשמים הסמוכים לעיר דאנשי העיר דעתן עליהן ואקשי עליו רב יוסף אי סלקא דעתך בגשמים הסמוכים לעיר עסקינן האי יס להם אלפים אמה לכל רוח כרגלי אנשי אותה העיר מיבעי ליה, אלמא רגלי אנשי אותה העיר ואלפים אמה לכל רוח לאו חד שיעורא הוא, ורש"י ז"ל נשמר שם מזה ופירש מדקתני יס להם אלפים אמה לכל רוח אלמא לא קנו שביתה מחמת דעת אנשי העיר, דאי משום אנשי אותה העיר האי ליסנא הוה בעי מימר הרי הן כרגלי אנשי אותה העיר דהיינו שני אלפים אמה לכל רוח. ונראה לי שלא היה כריך רש"י ז"ל לדחוק עצמו בזו, ואפילו לפי סברתו שסובר שאין אחד מאנשי אותה העיר שיערב יכול להוליך למקום שעירב דרייתא דקתני יס להם אלפים אמה לכל רוח משמע אלפים אמה ממקום מליאתו (ממנו) ולא מתחום העיר ואי משום דעת אנשי העיר כרגלי אנשי אותה העיר מבעיא ליה ואלפים אמה מתחום העיר משחי' להו, ובזה נראה לי שעלה ליה לרש"י ז"ל תירוץ יפה באותה

שמועה. אלא שעיקר דינו אינו מחוור, לכיון דקיימא לן דזדרבנן יג ברירה הרי הן כרגלי הממלא (וכאנשי) [דגל אנשי] אותה העיר כבור של שותפים והרי הן כרגלי [אחד] מן השותפין שמלא לעצמו, כדמשמע במה שנחלקו בסמוך רב נחמן ורב ששת דכל אחד מן השותפין שמלא לעצמו הרי הן כרגליו דיג ברירה ואמרינן מר מדידיה קא ממלא ומר מדידיה קא ממלא, אלא הכי פירושן הרי הן כרגלי אנשי אותה העיר וכל אחד מצני העיר ממלא ומוליד כרגליו דיג ברירה וכענין שאמר רב (לעיל לז, ב) בחבית של שותפין, והיינו דאקשינן התם יג להם אלפים אמה לכל רוח כרגלי אנשי אותה העיר מיבעי ליה דכל אחד יכול להוליכן כרגליו, אבל אם אחד שאינו מאנשי אותה העיר מלא אם לא עירב אחד מאנשי העי [מוליכן אלפים אמה לכל רוח ואם עירב א' מן העיר למזרח וא' למערב] (הרי הכרי) [הרי הנכרי] שמלא לעצמו אסור להוליכן ולהזיזן ממקומן אלא א"כ ערבו כולן לרוח אחת או שלא עירב אחד מהן או שמלא אחד מאנשי העיר ונתן לו, וכן דעת הר"ח ז"ל. הכא במאי עסקינן במכונסין. נראה שרש"י ז"ל מפרש במכונסין שאינן נובעין אלא שנתכנסו שם מן הגשמים או שמלא בכתף, שהוא ז"ל פירש נהרות המושקין היינו סתם נהרות שיג להם משך להלאה ממקום מקור נביעתן, מעינות הנובעין ואין יולאין מגומות נביעתן לימשך הלאה ע"כ, אלמא כל שנובעין אין קונין שביתה, אבל הראב"ד ז"ל פי' בעירובין צפ' מי שהוליאוהו (מו, א) מכונסין שאין מושכים ואף על פי שהן חיון, ולפי פירושן הכי קאמר: נהרות המושקין ממי הגשמים והשלגים שזחילתן מועטת והולכים לאט הרי הן כרגלי כל אדם משום דניידי וכל דנייד ואפילו כל דהו לא קני שביתה, וכדאמרינן התם וליקני שביתה בעבים מיא בעבים מינד ניידי והסתא דאתית להכי מי אוקייאנוס נמי מינד ניידי דתניא נהרות המושכים ומעינות הנובעים הרי הן כרגלי כל אדם. מילא ונתן מים לחצירו רב נחמן אמר כרגלי מי שנתמלאו לו. כלומר שמילא מבור של עולי צבל, ורב ששת אמר כרגלי הממלא ובהא פליגי דרב נחמן סבר בירא דשותפי קא ממלא ליה דיג ברירה ורב ששת סבר בירא דהפקרא היא ולפיכך כרגלי הממלא דמיד שמילא קנו שביתה כרגליו, ואקשי' מי אית ליה לרב נחמן ברירה ואפילו דדרבנן והתנן האחים השותפין וגו' ואוקמה דכולי עלמא בירא דהפקרא היא, ומכל מקום שמעינן מינה דבור של שותפין אחד מן השותפין שמילא לחצרו הרי הן כרגלי מי שנתמלאו לו לדידן לאית לן ברירה

ברירה

זדרבנן

מיהא.

(רש"י א)

הרי אתה עלי חרם הנודר אסור הריני עליך ואתה עלי שניהם אסורים זה בזה ומותרין בשל עולי בבל ואסורין בשל אותה העיר ואלו הן דברים של עולי בבל הר הבית הלשכות והעזרות ובור של אמצע הדרך ואלו הן של אותה העיר הרחוב ובית הכנסת ובית המרחץ ואי אמרת בירא דשותפי הוא אמאי מותר והתנן השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורים ליכנס לחצר לרחוץ בבור לרחוץ ה"נ והכא במאי עסקינן למלאות מר מדידיה קא ממלא ומר מדידיה קא ממלא וסבר רב נחמן יש ברירה והתנן האחין השותפין כשחייבין בקלבון פטורין ממעשר בהמה וכשחייבין במעשר בהמה פטורין מן הקלבון ואמר רב ענן לא שנו אלא שחלקו גדים כנגד טלאים וטלאים כנגד גדים אבל חלקו גדים כנגד גדים וטלאים כנגד טלאים אומר זהו חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך ורב נחמן אמר אפילו חלקו גדים כנגד גדים וטלאים כנגד טלאים אין אומר זה חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך אלא דכולי עלמא בירא דהפקרא היא אלא הכא במגביה מציאה לחבירו קא מיפלגי מר סבר קנה ומר סבר לא קנה: [מתנני](#) מי שהיו פירותיו בעיר אחרת וערבו בני אותה העיר להביא אצלו מפירותיו לא יביאו לו ואם ערב הוא פירותיו כמוהו

רש"י הרי אתם עלי חרם. הכי קאמר ליה הרי ממונך עלי כסתם חרמים שהן לצדק הבית הלכך הנודר אסור ליהנות משל המודר דכתיב לא יחל דברו (במדבר ל) ורשאי הוא לאסור עצמו בממון חברו: ומותרין בדברים של עולי בבל. שפשו בני הגולה לפי שהפקירום לכל ישראל ונתנום להם ולא להיותם שותפין בו שיהא להם כח לאסור זה חלקו על זה: של אותה העיר. שהן דרין בה מפני שהן שותפים בהן וזה אסור מפני חלקו של זה: הכא במאי עסקינן למלאות. הא דקתני ובור של אמצע הדרך מותרין לא לכל תשמיש הותרו כגון לירד ולרחוץ בתוכו דצירא

דשותפין הוא וכשהתירו למלאות מימיו התירו דסמכינן אצרי' ואמרי' מר מדידיה קא ממלא מים שעלו בכדו הן המזוררין מן השמים לחלקו: האחים השותפין. אחים שהן שותפין בירושת אביהן: כשחייבין בקלבון פטורין ממעשר בהמה וכשחייבין במעשר בהמה פטורים מן הקלבון. כל ישראל הוזקו לתת מחצית השקל לקרבנות צבור והטילו חכמים עליהם להוסיף מעה קטנה להיות קלבון לפרוטרוט מפני שהן חלאי שקלים חתיכות דקות ונוחין לאבד ופעמים שמחליפין אותן במנים ונותנין הקלבון בחלוף ואף כשמאטרפין שנים לתת שקל שלם הטילו עליהם שני קלבוני' שלא לפחות מחציהם ולמעט את ההקדש אבל האב שקל בשביל שני בניו שקל שלם ופטור מקלבון שני: מעשר בהמה נוהג בכל שנה בזולדות הנולדים ועדר של שותפין פטורים הולדות ממעשר כדתניא בזכורות (דף נו:): כל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך (שמות יג) ולא של שותפות ופרכינן והא בזכור כתיב ומשנינן אם אינו ענין לזכור דאיתיה בשותפות דכתיב וזכורות בקרכם ולאנכס (דברים יב) תנהו ענין למעשר יכול אפי' קנו בתפיסת הבית כגון אחין שלא הספיקו לחלוק ירושתן עד שנולדו להם ולדות ת"ל יהיה הלכך אחים שהן שותפין ששותפותן לאחר חלוקה כגון שחזרו ונסתתפו חייבין בקלבון כשאר שנים המתחברין לשקל שלם ופטורים ממעשר בהמה דשותפין בעלמא נינהו דבטלה לה תפיסת הבית וכשחייבים במעשר בהמה כגון שנסתתפו משנפלה להם הירושה דקיימא תפיסת הבית פטורין מן הקלבון כאילו היה אביהן קיים שממונן אחד ופטרין יחד: ואמר רב ענן לא שנו. דבשביל חלוקה בטלה תפיסת הבית מנייהו: אלא כשחלקו. על פי שום בדמים גדים כנגד תישים זקנים או כנגד טלאים דבטלו מהן שם ירושה ונתנו בה תורת לקוחות וכי חזרו ונסתתפו הווי להו כלקח זה בשלו וזה בשלו מן השוק ונתערבו ואין כאן עוד שם תפיסת הבית אלא שם שותפות אבל חלקו טלאים כנגד טלאים וגדים כנגד גדים דזהו משפט ירושה לכל אחד חלק בכל מין ומין אומרים זה חלקו המגיעו ליש ברירה ועדיין שם. יורשים עליהן וכשחזרו ונסתתפו חזרה תפיסת הבית למקומה ויש פותרים הטעם משום לקוחות דתנן הלוקח פטור ממעשר בהמה (זכורות דף נה:): וטעות הוא בידם דכשהולדות לקוחין הן פטורין מלהתעשר אבל הלוקח עשר בהמות וילדו חייבין

במעשך והכא לגמרי פטר להו: אין אומרים כו'. ופטור אלמא אין ברירה אלא על כרחך לרב נחמן זירא דהפקרא הוא מדאשתרו ביה מודרי הנאה גבי מילא ונתן לחברו: במגביה מליאה לחברו קא מפלגי. לא גרסינן במגביה מליאה קנה חברו קמפלגי ולא גרס מר סבר קנה חברו כו' דאם כן קשיא דרב נחמן אדרב נחמן דאזעי לן לפרושי הכא דרב נחמן סבר קנה חברו דקאמר כרגלי מי שנתמלאו לו ובשנים אוחזין (ב"מ דף י.) אמרינן רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרוייהו המגביה מליאה לחברו לא קנה חברו אלא ה"ג במגביה מליאה לחברו קא מפלגי ותו לא ופי' במגביה מליאה לחברו קא מפלגי ודכולי עלמא לא קנה חברו בהגבהתו של זה אלא אם קנה המגביה אם לא קנה פליגי רב נחמן סבר לא קנה המגביה דלאו אדעתיה למקני אלא מי שנתמלאו לו קנאם במשיכה כשיקבלם כשבאו לרשותו ודעתו לקנות דכי אמר לא קנה חברו כל זמן שהוא ביד המגביה אמרינן דיכול לומר אני אזכה בה לעצמי אבל משנתנה לו קנה דתנן התם [דף ט:]: ואם משנתנה לו אמר זכיתי בה תחלה לא אמר כלום ורב שסת סבר קנה המגביה תחלה ומיד קבלם זה הלכך כרגלי הממלא ואית דגרס כמו שכתוב בספרים ומפרשין הכי רב נחמן סבר קנה חברו משנתן לו ורב שסת סבר לא קנה חברו אלא המגביה: מתני' לא יביאו. מפירותיו הואיל והוא לא ערב לשם דהכל כרגלי הבעלים: ואם ערב הוא. ללכת לשם: פירותיו כמוהו. ומותר להביאם: (רש"י)

תוספות [והתנן השותפין. מגופיה הוי מצי למידק דאסר בה"כ ובית המרחץ מטעם שותפין אלא זאת פשוט יותר]. ת"י: הכא במגביה מציאה לחברו קנה חברו קמפלגי. דרב נחמן אית ליה קנה חברו ולכך קאמר כרגלי מי שנתמלאו לו כו' והקשה רש"י דבהדיא קאמר רב נחמן בפ"ק דב"מ (דף י. ושם) דמגביה מציאה לחברו לא קנה חברו אלא נראה לרש"י דה"ג במגביה מציאה לחברו קמפלגי ותו לא וה"פ רב נחמן סבר לא קנה המגביה דלא היה בדעתו למקני והוי הפקר עד שבאו ליד מי שנתמלאו לו והוא קנאם במשיכה דדעתו היה לקנות ואע"ג דמגביה מציאה לחברו לא קנה חברו היינו כשעודה ביד המגביה לפי דמצי למימר אני זכיתי לעצמי אבל כשנטלה חברו זכה מן ההפקר כיון דמגביה לא הגביה לקנות לו כדתנן התם ואם משנתנה לו אמר אני זכיתי בה תחלה לא אמר כלום לכך הוי כרגלי מי שנתמלאו לו ורב שסת אמר מגביה מציאה לחברו קנה המגביה תחלה וזה קבלה מידו הלכך הוי כרגלי הממלא ודוחק הוא למחוק גרסת הספרים ועוד אין סברא לרב שסת שיקנה המגביה בלא מתכוין לכ"נ

לרשב"ם לפרש שיש לישב גרסת הספריי ומה שהקשה רש"י לא קשה מידי דשאני התם דקאמר טעמא משום דהוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים דאחרים לא ימצאו המציאה אח"כ לפיכך קאמר רב נחמן דלא קנה אבל הכא אית ליה לרב נחמן שפיר דקנה מי שנתמלאו לו דלא הוי חב לאחרים דהא איכא הרבה מים דיכולים אחרים למלאות ועוד אומר ר"ת דיש לקיים גרסת הספריים וה"פ מר סבר המגביה מציאה לחברו קנה חבירו היינו רב ששת ולכך קאמר כרגלי הממלא דמאיזה טעם אמרינן המגביה מציאה לחברו קנה חברו דמגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה והואיל ואיתי מכחו דין הוא שיהא כרגלי הממלא ור"נ ס"ל לא קנה חברו והשתא ניחא ההיא דב"מ דגם הוא לא קנה דלא נתכוון לקנות וא"כ הרי הן הפקר כל זמן שלא באו לידי מי שנתמלאו לו ולכשיבאו לידו יזכה בהן מן ההפקר לפיכך הן כרגליו (לישנא אחרינא במגביה מציאה לחברו קא מפלגי ולא גרסינן מר סבר קנה חברו וכו' דא"כ קשיא דר"נ אדר"נ דמבעיא לפרושי הכא ר"נ סבר קנה חברו דקאמר כרגלי מי שנתמלאו לו ובשנים אוחזין רב נחמן ורב חסדא אמרי תרוייהו המגביה מציאה לחברו לא קנה חברו בהגבהתו של זה ולא קנה המגביה דלאו אדעתיה למקני אלא מי שנתמלאו לו קנאן במשיכה כשיקבלו שיבאו לרשותו ודעתו לקנות דכי אמרינן לא קנה כל זמן שביד המגביה אמר דיכול לומר לו אני אזכה לעצמו בה תחלה אבל משנתנה לו קנה דתנן התם אם משנתנה לו אמר אני זכיתי בה תחלה לא אמר כלום ורב ששת סבר קנה המגביה ומידו קבלה זה הלכך כרגלי הממלא ואית דגרס כמו שכתוב בספריים ומפרש הכי רב נחמן סבר קנה חברו משנתן לו רב ששת סבר לא קנה חברו אלא המגביה לשון הקונטרס): (תוספות)

קצ"א אלא לכולי עלמא בירא להפקרא הוא. (פי') [תימה] רב נחמן גופיה קאמר טעמא משום דבירא דשותפי הוא דהא כהא אקשי ליה מהריני עליך חרס וגו' אי אמרת בירא דשותפי הוא אמאי מותר ואהדר ליה לרחוץ אסור והכא למלכות מר מדידיה קא ממלא, דאלמא טעמא דרב נחמן משום דס"ל דבירא דשותפי הוא ואנן אמרינן דס"ל דבירא דהפקרא הוא, וי"ל דרב נחמן לא פירש טעמא כלל אלא דתלמודא הוא דהוה ס"ד למר סבר בירא דשותפי הוא ומר סבר בירא דהפקרא, ורבא נמי הכי הוה ס"ד ואקשי ליה, ורב נחמן הוי מצי לאהדורי ליה ללא משום דבירא דשותפי הוא דקאמר אלא לטעמיה קא מהדר ליה ולחדודי לרבא הוא דבעי וכדאמרינן בעלמא (בבבא נג, ב) רבה לחדודי לאביי הוא דבעא. אלא לכולי עלמא בירא דהפקרא ובמגביה מציאה לחברו קא מפלגי מר סבר קנה חבירו ומר סבר לא קנה חבירו. כך גרסת הספריים והכי פירושם רב נחמן סבר קנה חבירו ולפיכך הרי הן כרגליו מי שנתמלאו לו ורב ששת

סבר לא קנה חבירו. ורש"י ז"ל מחק גרסא זו דבפ"ק דמאינא (י, א) אית ליה לרב נחמן במגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו, אלא רב שסת סבר כיון שלא קנה חבירו המגביה קנה ונעשה שלו והרי הן כרגליו ורב נחמן סבר אף הממלא לא קנה שלא נתכוון לקנות ואינו קונה בעל כרחו והילכך עדיין הפקר הן ביד הממלא וכשנותן לזה שמלא לו קנה והרי הן כרגליו. ואינו מחוור, חדא שאריך למחוק גרסת הספרים, ועוד דהיאך אפשר לומר שיסבור רב שסת שיקנה הממלא בעל כרחו. ועוד קשה לי דמדקאמר רב נחמן הרי הן כרגליו מי שנתמלאו לו משמע דמשעה שמלא לו הרי הן שלו ומשום שהן כרגליו משעת מיילוי, ואלו לדברי רבינו אינו שלו אלא משעה שנתן לו ולא כרגליו מי שנתמלאו לו הן אלא כרגליו מי שנתן לו, ואלו מלא לראובן ונתן לשמעון הרי הן כרגליו שמעון המקבל ולא כרגליו ראובן שנתמלאו לו והכין הוה ליה למימר הרי הן כרגליו שמעון המקבל ולא כרגליו ראובן שנתמלאו לו, ואי נמי אינן כרגליו הממלא, דהא עיקר פלוגתייהו אינה לפי דברי רבינו אלא אם הן כרגליו הממלא או לא דרב שסת סבר קנה הממלא בעל כרחו ורב נחמן סבר דאינן כרגליו הממלא דאינו קונה בעל כרחו. ורז"ה העמיד הגרסא וכתב דרב נחמן אית ליה תרתי פעמים קונה פעמים אינו קונה, במציאה דעלמא סבר אינו קונה לפי שחב לאחריים (ב"מ שם) אבל כאן סבר קנה דהא אינו חב לאחריים דמים (פיסקינן) [מספיקין] לכל הבא לדלות. וגם זה אינו מספיק כל האורח שא"כ ממלא מים מכונסים ואפילו ממים נובעין מועטין ישתנה הדין כפי השתנות שיעור המים ורב נחמן ורב שסת לא העמידו דבריהם בצור ידוע, ומכל מקום מדברי כלם למדנו לענין הלכתא דהרי הן כרגליו מי שנתמלאו לו דהא קיימא לן דמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו, וגם ר"ת ז"ל העמיד הגירסא אלא שפירש בהפך שהוא פירש דרב נחמן סבר לא קנה חבירו ורב שסת סבר קנה חבירו והטענה בזה דבמאינא (ח, א) אמרו טעם מי שאמר המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו היינו משום מיגו כלומר מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לאחרינא הלכך אינו יכול לזכות לאחריים אלא במה שיכול לזכות הוא בעצמו ולפיכך לרב שסת דאמר המגביה מציאה לחבירו (לא) קנה חבירו א"א לו לקנות אלא בדרך שקונה הממלא הילכך הרי הן כרגליו הממלא ולרב נחמן דאמר המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו עדיין כהפקר הן והרי הן כרגליו מי שנתמלאו לו. ולפי פירושן הרי הן כרגליו הממלא דהא קיימא לן המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו כרב שסת, ואינו מחוור בעיני שאף לפירושן אינן כרגליו מי שנתמלאו לו בשעת מיילוי אלא משעת קבלה וכדברי רש"י ז"ל, ועוד דאף לכסת"ל שלא קנה לו המגביה

אלא כרגליו לרב שסת מ"מ אינו קונה לו דוקא כרגליו אלא שלא קנה לו יותר מרגליו
וליותר מרגלי הממלא הרי הן כהפקר וכיון שכן כשיקבלם זה יהיו כרגליו. והמחזור
[שבשטיות] (שבשמות) מה שכתב רז"ה ז"ל דהדר ביה רב נחמן כאן וסבר המגביה מליאה
לחזירו קנה חזירו. ולענין מי שמלא לעצמו ואח"כ נתן לאחר כתבתי מה שכתב
הראב"ד ז"ל בזה וראיותיו בס' עבודת הקדש בס"ד. (רשב"א)

א

-

מ

דף

מי שזמן אצלו אורחים לא יוליכו בידם מנות אלא אם כן זכה להם
מנותיהם מערב יו"ט: **גמ'** אתמר המפקיד פירות אצל חבירו רב אמר
כרגלי מי שהפקידו לו ושמואל אמר כרגלי המפקיד לימא רב ושמואל
דאזדו לטעמייהו דתנן אם הכניס ברשות בעל החצר חייב רבי אומר
לעולם אינו חייב עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור ואמר רב הונא אמר
רב הלכה כדברי חכמים ושמואל אמר הלכה כרבי לימא רב דאמר כרבנן
ושמואל דאמר כרבי אמר לך רב אנא דאמרי אפי' לרבי עד כאן לא קאמר
רבי התם אלא דבסתמא לא קביל עליה נטירותא אבל הכא הא קביל
עליה נטירותא ושמואל אמר אנא דאמרי אפי' לרבנן עד כאן לא קאמרי
רבנן התם אלא דניחא ליה לאיניש דניקום תוריה ברשותיה דבעל חצר
דאי מזיק ליה לא מיחייב אבל הכא מי ניחא ליה לאיניש דליקום פיריה
ברשותיה דחבריה תנן ואם ערב הוא פירותיו כמוהו ואי אמרת כרגלי מי
שהפקידו אצלו כי ערב הוא מאי הוי אמר רב הונא אמרי בי רב כגון שיחד
לו קרן זוית ת"ש מי שזמן אצלו אורחים לא יוליכו בידם מנות אא"כ
זכה להם מנותיהם מערב יו"ט ואי אמרת כרגלי מי שהפקידו אצלו כי
זכה להם ע"י אחר מאי ה"נ כיון שזכה להם ע"י אחר כמי שיחד לו
קרן זוית דמי ואיבעית אימא זכה שאני רב חנא בר חנילאי תלא בשרא
בעברא דדשא אתא לקמיה דרב הונא א"ל אי את תלית זיל שקיל ואי
אינהו תלו לך לא תשקול ואי איהו תלא מי שקיל והא רב הונא תלמיד

דרב הוה ואמר רב כרגלי מי שהפקידו אצלו שאני עברא דדשא דכמי שיחד לו קרן זוית דמי אי"ל רב הלל לרב אשי ואי אינהו תלו ליה לא שקיל והאמר שמואל שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם אי"ל רבינא לרב אשי ואי אינהו תלו ליה לא שקיל והאמר רבה בר בר חנה אי"ר יוחנן הלכה כר' דוסא אי"ל רב אשי לרב כהנא ואי אינהו תלו ליה לא שקיל והתנן הבהמה והכלים כרגלי הבעלים אלא שאני רב חנא בר חנילאי דגברא רבה הוא וטריד בשמעתיה וה"ק ליה אי את תלית אית לך סימנא בגוויה ולא מסחת דעתך מניה זיל שקול ואי אינהו תלו לך מסחת דעתך ולא תשקול: **מתני'** אין משקין ושוחטין את המדבריות אבל משקין ושוחטין את הבייתות אלו הן בייתות הלנות בעיר מדבריות הלנות באפר: **גמ'** למה לי למימר משקין ושוחטין מילתא אגב אורחיה קמ"ל דלשקי אינש בהמתו והדר לשחוט משום סרכא דמשכא ת"ר אלו הן מדבריות ואלו הן בייתות מדבריות כל שיוצאות בפסח ורועות באפר ונכנסות ברביעה ראשונה ואלו הן בייתות כל שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך התחום רבי אומר אלו ואלו בייתות הן אלא אלו הן מדבריות כל שיוצאות ורועות באפר ואין נכנסות לישוב לא בימות החמה ולא בימות הגשמים ומי אית ליה לרבי מוקצה והא בעא מיניה ר' שמעון בר רבי מרבי פצעילי תמרה לר"ש מהו אי"ל אין מוקצה לר"ש

רפ"י מי שזמן אכלו אורחים. מעיר אחרת ויבואו אכלו על ידי עירוב: לא יולכו. לאחר סעודה מנות בידם לביתם לסעודת לילה: אלא אם כן זכה להם. ע"י אחר: מנותיהם מערב יו"ט. שםסרם בעל בית זה לאדם אחר במשיכה ואמר לו זכה צמנות הללו לפלוני ולפלוני דזכין לו לאדם שלא בפניו והיו שלהם מצעוד יום לילך כרגליהם: גמ' אם הכניס ברשות. שורו וקדרותיו ופירותיו לחצר חצרו בעל חצר חייב בנזקין ורישא דהך מתני' בצבא קמח דכי אמר ליה עול עול ואנטר קאמר ליה: לימא. הך פלוגתא דהכא כי הך אזלא משום דאמר רב הלכה כרבנן דקיימי ברשותיה לענין שמירה הוא הדין לתחומין: אמר לך רב. בהך אנא דאמרי אפי' לרבי דאילו רבי לא פליג אלא בדלא פריש אלא עול סתמא אמר ליה וסבר רבי עול ותנטר את קאמר ליה אכל מפקיד פירות דהכא לאו בסתמא עסקינן אלא דקביל לנטירותא: ושמאל אמר אנא דאמרי. בהך אפי' לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם דקיימי ברשות בעל חצר אלא לענין שמירה דכיון דסבירא להו

דמסתמא עול ואנטר לך קאמר ליה כ"ץ דבעל השור מינח ניחא ליה דמוקי שורו
ברשותו דבעל חצר לשמרו דאי מזיק האי שור לבעל חצר לא מיחייב עליה חבל
הכא לענין תחומין מי ניחא ליה לאיניש כו': תנן ואם ערב הוא פרותיו כמוהו.
אלמא כרגלי המפקיד נינהו: שיחד לו קרן זוית. דאושליה ביתא הלכך ברשות
המפקיד הן חבל הכא דמשכן שומר וקבל עליו שמירתן הרי הן כרגליו: א"ל כ
זכה. וכי זכה מיהא מוליכין והרי בידו הופקדו לאחר זכיה וס"מ כרגלי המפקיד
הן: זכה שאני. שהרי כל עצמו לא עשה אלא להוציאו מסביתתו ולהעמידו בשביתה
שלהן וברשותן: תלך בשרא בעברא דדשא. בבית אושפיזכניה שנתנו לו טבחי העיר
מצעוד יום והוא היה בן עיר אחרת שמערבין לו לבוא לכאן: ה"ג א"ל אם את
תלית זיל שקיל ואי אינהו תלו לך. לכרכך לא תשקול להוליכין לעירך ולקמיה
מפרץ טעמא ואזיל: שאני עברא דדשא. כלומר שאני הכא דתלינהו איהו גופיה
בעברא דדשא והם לא קבלוהו מידו לשמרו דכמי שיחד לו קרן זוית דמי: א"ל רב
הלל לרב אשי ואי אינהו תלו ליה לא שקיל והאמר שמואל שור של פטם הרי הוא
כרגלי כל אדם. אלמא כיון דאוקמיה במחשבתו ברשות כל מי שיקנהו מותר הקונה
להוליכו למקומו והכא נמי הא ברשותיה אוקמיה במחשבתו ברשות כל מי שיקחנו:
א"ל רבינא לרב אשי ואי אינהו תלו ליה לא שקיל והא"ר. יוחנן הלכה כר' דוסא.
דאמר הרי הוא כרגלי הרועה אלמא כיון דאין רועה בעיר אלא הוא ואנן סהדי
דכל מי שיס לו בהמה דעתו שיהא כרגליו אמרינן בתריה אזלה וכל שכן הכא
דאוקמוה בהדיא ברשותיה ואדעתא דידיה תלו ליה: כרגלי הבעלים. וכיון דלכרכו
תלאוה שם הוה ליה איהו בעלים: אלא שאני רב חנא בר חנילאי כו'. וטעמא
לאו משום תחומין אלא רב הונא דאורי ליה הכי תלמידיה לרב הוה ורב אמר
בשחיטת חולין (חולין דף לה.). בשר כיון שנתעלם מן העין אסור ואפי' תלוי ביתד
בבית ישראל ורב חנא אגב טרדא דשמעתיה משכח שאר עסקיו: והכי קאמר ליה.
רב הונא: אי את תלית. מידי דעביד איניש בידיה לא מנסי ולא מסח דעתיה: ואי
אינהו תלו לך. אתה לא היה דעתך לכך והם אינם זהירים בשלך ואסחו דעתייהו
ולא תשקול לשון אחר משום מוקאה: מתני' אין משקין ושוחטין את המדבריות.
משום מוקאה ובגמרא מפרץ אמאי נקט משקין: גמ' מלתא אגב אורחיה. לתנא

דה"ל לאורוויי צבהמות מי מותרת ומי אסורה נקט אורחיה בלישנא דמשמע מינה מילתא חדתי בדרך ארץ: משום סרכא דמשכא. שיהא נוחה להפשיטה שהוא נדבק יותר מדאי בבשר: ונכנסות. לישוב: ברביעה. במרחשון: פלעילי תמרה. תמרים שאין מתבשלות באילן לעולם וגודרין אותן מהאילן ועושין להן חותלות הן כלי כפות תמרים וכונסין אותן לתוכן ומתבשלות: מהו. לאכול מהן ביום טוב: (רש"י)

תוספות ת"י [אלא אם כן זכה להן. תימה ל"ל זכה אפי' בירר חלק כל אחד ואחד נמי מידי דהוה אשואל דאמרינן לעיל (דף לח.) אע"פ שלא נתנו לו אלא ביו"ט וכו' וי"ל דשואל דעתיה טפי אכלי מאורחים על מנות]. [תנן ואם עירב הוא פירותיו כמוהו. מרישא דקתני ואם ערבו בני אותה עיר לא יביאו לא מצי למידק דאיכא למימר דלא ערבו הנפקדים]: **פצעילי** תמרה. פ"ה תמרים שאינם מתבשלין באילן לעולם וגודרין אותן מן הדקל ועושין להם חותלות וכונסין לתוכן ומתבשלות ומבעיא לר"ש מהו לאכול מהן ביו"ט ולא נהירא דפצעילי תמרה לא משמע הכי אלא פירושו דהוי פגי תמרה שסופן להיות נגמרין ומתוקין יפה יפה ועדיין לא נתבשלו ופוצעין אותם אחת לשנים בסכין ומעלין אותן לגג ליבשן ולא הוה כגרוגרות וצמוקין דלא דחינהו בידיים דלא היו ראויין מעולם: (תוספות)

רש"א גמרא: תנן אם עירב פירותיו וגו'. איכא למידק למה ליה לאקשווי מדיוקא דסיפא ליקשי מרישא דקתני בהדיא עירבו בני אותה העיר להביא אכלו מפירותיו לא יביאו אלא כרגלי מי שהפקידן אכלו, ויט' לומר דאי ממתניתין הוה אמינא דדוקא כשעירבו בני אותה העיר אבל לא אותו שהיו מפקידין אכלו הא [עירב] אותו שהיו מופקדין אותו מביאין אכלו דכרגליו הן. ומסתברא לי דקושיא מעיקרא ליתא דבכל דוכתא בתלמודא דייק מסיפא דמתניתין אע"ג דמאי דייק מרישא בהדיא בסנהדרין ובר"ה וכמה מקומות. הא דאמרינן: מי שזמן אכלו אורחים לא יוליכו בידם מנות אלא אם כן זיכה להן מנותיהן מערב יו"ט. יט' מפרש דלא מזכה על ידי אחר קאמר אלא כל שאומר מנה זו אתן לפלוני ומנה זו לפלוני הרי זה לגבי' כמזכה להן אף על פי שלא נתן להם עד למחר ביום טוב וכשואל כלי מחזירו בערב יום טוב (לה, א) דאמר ר' יוחנן דהרי הוא כרגלי השואל ואף על פי שלא נתנו לו אלא ביו"ט וכמוסר בהמה לרועה אף על פי שלא מסרה לו אלא ביו"ט דתניא (לז, ב) דהרי הוא כרגלי הרועה וכל שזדעתי הצעלים למסור ביו"ט לא קנו שזיתה כרגלי הצעלים אלא כרגלי מי

שדעתו למסור לו ב"ט והא נמי דכוותייהו היא. ויש לומר דמזכה ממך על ידי אחר
 קאמר, ושואל כלי או בהמה לרועה שאני התם דדעת המשאיל והשואל בכך וכן הרועה
 ובעל הבהמה, אבל כאן אף על פי שדעת בעל הבית בכך אין דעת האורחים סומכת
 בכך לפי שאינם יודעים אי זו (רועה) [מנה] ייחד לכל אחד ואחד מהם וכן עיקר וסוגיא
 דשמעתין הכין מוכחא דזיכוי ממך איכא. אי אינהו תלי ליה לא [ת]שקיל והא תנן
 הבהמה והכלים וכו'. (וזה) ותימה מאי קא מייתי מהא דהתם לא [היו בעי"ט] ביד
 אחרים (הם) וכדין הוא שיהא כרגלי הבעלים, והגירסא הנכונה כגרסת ר"ח ז"ל שכל
 הוא גורם והא אנו תנן (לז, א) השואל כלי מחזירו מערב יום טוב הרי הוא כרגלי
 השואל וכן עיקר. גמרא: למה לי למימר דמשקין ושוחטין. כלומר דמשקין ושוחטין
 פשיטא ואפילו המדבריות והשיבו אין הכי נמי אלא אגב אורחיה אתא לאשמעינן מילתא
 דדרך ארץ אבל להסקות אפילו המדבריות משקין אף על פי שאין שוחטין לפי שאף הן
 מזונותיהן עליך ואפילו לכלב נותנים מזונות כדאיתא בפ"ק דשבת (יט, א) וכן שכל
 בהמות כשרות, ודקתני במתניתין אין משקין את המדבריות [לאו] דוקא אין משקין אלא
 אגב דבעי למיתני משקין ושוחטין את הבייתות לאשמעינן אגב אורחיה דרך ארץ תנא
 נמי ברישא אין משקין. וכנ"ל מדבעי למה ליה למימר דאם איתא כי תנא ברישא אין
 משקין טובא אשמעינן ברישא דכל שהן מוקרות מאכילה אין משקין אותן ואידי דתנא
 רישא ללריכותא] אין משקין תנא סיפא משקין. ויש אומרים דאין משקין דרישא דוקא
 דכל שרועות באפר [אין] מזונותן עליך לפיכך אין משקין ודומיא דיוני שובך ויוני עלייה
 (שבת קנה, ב), [ואינו] נ"ל. פלעילי תמרה לרבי שמעון מהו. פירש רש"י ז"ל פלעילי
 תמרה תמרים כשאינ מתבשלות באילן לעולם וגוררין אותן מן הדקל ועושין להן חותלות
 והן כלי כפות תמרים וקונסין אותן לתוכן ומתבשלות, וכתוס' הקשו דאם כן היכי הוי
 ס"ד [לדמותן] לגרוגרות ולמוקין שדחאן בידיים, וכתבו שהרב בעל הערוך כתב דפלעילי
 מלשון המפעע זיתים שהיו מפעעין התמרים כדי להתבשל ולאחר פלעיהן מתקלקלין
 ולפיכך היה סבור לדמותם לגרוגרות ולמוקים, ואפילו הכי אמר לו רבי שאין דומין
 לגרוגרות ולמוקין להגך מתקלקלים ביותר וחוזרים ומשביחין, וזה נכון. מכל מקום איני
 רואה קושיא לפירושן של רש"י ז"ל מזה להכא נמי היה סבור דכיון שנותן אותן
 [בחותלות] (במחולות) מקלה דעת מהן עד שיתבשלו, וגם זה נכון. סליק פרק משילין

פירות

וסליק

מסכת

ביצה

(רפז"א)

דף מ - ב

אלא גרוגרות וצמוקין בלבד איבעית אימא הני נמי כגרוגרות וצמוקין דמי ואיבעית אימא לדבריו דר"ש קאמר וליה לא ס"ל ואיבעית אימא לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אין מוקצה אלא לדידכו אודו לי מיהת היכא דיוצאות ורעות בפסח ונכנסות ברביעה ראשונה דבייתות הן ואמרו ליה רבנן לא מדבריות הן :

רש"י אלא כגרוגרות וצמוקין. שהן מתחלה ראויין לאכילה והוא דחה אותן בידיים להעלותן ליבסן וסוב אינן ראויין עד שייבסו אבל אלו לא דחה אותן בידיים ואיכא דאכיל מנייהו הכי קא סלקא דעתיה מדפריש ליה מילתיה דר"ש אלמא כר"ש ס"ל: איבעית אימא הני. מדבריות שאין נכנסות ליסוב כלל כגרוגרות וצמוקין דמיין שמקלה אותן מאכלו בידיים: ואיבעית אימא. אין מוקלה לר"ש קאמר ליה אבל לדידי יש מוקלה: ואצ"א. מתני' לדבריהם דרבנן דאית להו מוקלה קאמר להו: (רש"י)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

